Hrvatski enciklopedijski rječnik

Doh-Gra

Jutarnji LIST

NOVI LIBER

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Hrvatski enciklopedijski rječnik sadrži:

110.000	osnovnih riječi i izvedenica
47.000	hrvatskih imena, prezimena i lokaliteta njihove rasprostranjenosti
18.000	obrađenih imena iz zemljopisa, povijesti, mitologije i opće kulture

ISBN 953-6045-32-X

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Doh - Gra

Autori:
prof. dr. Vladimir Anić, dr. Dunja Brozović Rončević,
prof. dr. Ivo Goldstein, Slavko Goldstein, mr. Ljiljana Jojić
(glavna urednica), prof. dr. Ranko Matasović (glavni urednik),
prof. dr. Ivo Pranjković

Stručni suradnici:
dipl. inž. Antun Alegro, mr. Sanja Brbora, Hrvoje Brozović,
Silvana Brozović, Ljiljana Cikota, prof. dr. Tomislav Cvitaš,
Lara Černicki, prof. dr. Radovan Erben, dr. Nada Gašić,
dr. Pavle Goldstein, Mate Kapović, Iva Körbler, mr. Vlasta
Kovač, Igor Kusin, Jadranka Pintarić, prof. dr. Dražen Poje,
dr. Mirna Sentić, mr. Tomislav Stojanov, prof. dr. Juraj Šiftar,
dr. Nada Vajs-Vinja, Čedomir Višnjić, dr. Vesna Zečević,
prof. dr. Tomislav Živković

Zajedničko izdanje:
EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o. Zagreb

Za izdavače:
Stipe Orešković, Sanja Petrušić Goldstein

ISBN 953-6045-28-1 (cjelina)
ISBN 953-6045-32-X

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Doh-Gra

Jutarnji LIST
NOVI LIBER

D

dòhaberiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dohàberio⟩ *reg.* dojaviti, otposlati kakvu obavijest; javiti, obavijestiti
✧ DO-[1] + *v.* haber, haberiti

dohájati *svrš.* ⟨*prez.* dòhājām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dohájao⟩ *reg. fam.* doći, pristići (na neko mjesto), *usp.* dohodati, dohoditi
✧ DO-[1] + *v.* hajati

dòhakati (**doàkati**) (komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòhakām, *pril. pr.* -āvši, *prid· rad.* dohàkao⟩ *reg. ekspr.* stati na kraj, izići na kraj s kime, učiniti kraj podvalama, neprilikama // **dohakívati** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dohàkujēm, *pril. sad.* dohàkujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dohakati
✧ DO-[1] + *tur.* hak ← *arap.* ḥaqq: pravo, istina

dòhitati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòhitao⟩ hitajući doći, *usp.* dohrliti
✧ DO-[1] + *v.* hitati[2]

dòhititi *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòhićen⟩ *arh.*, *v.* dohvatiti, dosegnuti
✧ DO-[1] + *v.* hitati[1], hititi

dôhmij *m jez. knjiž.* antička ritmička stopa
✧ *grč.* dókhmios: koji ide u stranu

dòhodak *m* ⟨G -otka, N *mn* -oci⟩ **1.** *ekon.* količina novca ili vrijednosti koja se dobiva za rad ili djelovanje u vremenu za koje se obračunava **2.** *pov.* dio ljetine koji se po ugovoru davao vlasnicima zemljišta u posebnim zakupničkim odnosima koji su vladali na otocima; danak, porez △ ***nacionalni*** ~ dio vrijednosti koji je rezultat godišnjeg rada proizvodnih snaga jedne zemlje; ***osobni*** ~ *pov. služb.* plaća za rad pojedinca // **dohòdāš** *m* ⟨G dohodáša⟩ *publ. razg.* privredni subjekt, tvornica, poduzeće itd. koji ostvaruje dohodak; **dòhodōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *ekon.* koji donosi dohodak; komercijalan, rentabilan; **dòhodōvno** *pril.* na dohodovan način
✧ DO-[1] + *v.* hod, hodati

dohódati (∅, do čega/koga) *svrš.* ⟨*prez.* dòhōdām, *pril. pr.* -āvši, *prid· rad.* dohódao⟩ doći do čega/koga savlađivanjem prostora hodanjem (o malom djetetu kad se uči hodati ili onome koji se muči hodajući, kojem hod zadaje teškoće), za razliku od dopješačiti [*jedva sam dohodao*] // **dohòditi** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòhodīm, *pril. sad.* dòhodēći, *gl. im.* dòhođēnje⟩ *jez. knjiž. ekspr.* dolaziti u pohode
✧ DO-[1] + *v.* hod, hodati

dohrániti (koga) *svrš.* ⟨*prez.* dòhrānīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòhrānjen⟩ **1.** uzeti na potpunu brigu i opskrbu do smrti (o ljudima) **2. a.** hraniti dojenče drugom hranom (ako majka nema dovoljno vlastita mlijeka) **b.** hraniti stoku u nekom uzrastu i težini do najpovoljnije težine prema tržišnim cijenama **c.** dodati tlu hranjive sastojke // **dȍhrana** *ž* dohranjivanje, *usp.* dohraniti, dohranjivati; **dȍhrānjen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je bio pod posebnim režimom ishrane **2.** koji je bio pod čijom skrbi; **dȍhrānjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dohranjen; **dohranjívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dohrànjujēm, *pril. sad.* dohrànjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dohraniti
✧ DO-[1] + *v.* hrana, hraniti

dòhrliti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dòhrlio⟩ doći hrleći; dohitati, dobrzati
✧ DO-[1] + *v.* hrliti

dòhvatiti (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* dòhvaćen⟩ **1.** (što) **a.** uzeti što hvatajući rukom i pružajući ruku do udaljenosti na kojoj se to nalazi **b.** doprijeti do čega; dosegnuti, dohititi **c.** okrznuti (stroj u radu,

zrno iz puške itd.) **d.** udariti **2.** (se) *ekspr.*, *v.* dočepati se // **dòhvaćati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dohvatiti; **dȍhvāt** *m* razmak ili udaljenost s koje se može; **dȍhvātan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se može dohvatiti; dohvatljiv; **dohvàtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* dohvatan

✧ DO-[1] + *v.* hvat, hvatati

doìdūć|ī *prid.* **1.** koji je poslije idućega (ob. u imenovanim jedinicama vremena kao: dan, noć, mjesec i godina); dojdući **2.** dvije godine od ove, godina poslije sljedeće [*~a godina*]

✧ *v.* do + *v.* ići, idući

doìgrati *svrš.* ⟨*prez.* dòigrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòigrān⟩ dovršiti započetu igru // **doigrávanje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* doigravati **2.** *sport* naknadna utakmica nakon završenog prvenstva i sl. koja odlučuje o konačnom pobjedniku između dvojice koji imaju jednak broj bodova i sl.; **doigrávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* doìgrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doigrati

✧ DO-[1] + *v.* igra, igrati

dòimati se, *v.* dojam

doína *ž glazb.* moldavsko-rumunjska narodna pjesma, izražava čežnju, sjetu, ljubav, u novije vrijeme u sadržaj doine ušla je i druga tematika

✧ *rum.* doină

dôira *ž glazb.* srednjoazijski narodni instrument tipa bubnja, pokriven napetom kožom, uz rub oboda smješteno je nekoliko metalnih prstena

✧ *tur.*

dȍista *pril.* zaista, uistinu, zbilja, stvarno, istinski

✧ *v.* do + *v.* isti

Doisy (*izg.* Dòizi), **Edward** (1893–1986), američki biokemičar, za otkriće vitamina K; Nobelova nagrada za medicinu 1943 (zajedno s H. Damom)

dojáditi (komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòjādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dojádio⟩ dosaditi, dodijati, dozlogrditi // **dojađívati** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dojàđujēm, *pril. sad.* dojàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dojaditi

✧ DO-[1] + *v.* jad, jaditi

dòjahati *svrš.* ⟨*prez.* dòjašēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòjahao⟩ **1.** doći jašući **2.** završiti jahanje

✧ DO-[1] + *v.* jahati

dȍjāko *pril. arh. jez. knjiž.* **1.** dotada (do tada)/dotad **2.** dosada (do sada)/dosad // **dòjakošnjī** *prid. arh. jez. knjiž.* **1.** dotadašnji **2.** dosadašnji

✧ *v.* do + *v.* jak, jako

dójam *m* ⟨G dójma, N *mn* dójmovi⟩ doživljaj izazvan neposrednim opažanjem nekog predmeta, prirode ili situacije; utisak, impresija [*steći ~*; *ostaviti dobar/loš ~*] // **dòimati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/dòimljēm se, *pril. sad.* -ajūći/dòimljūći se, *gl. im.* -ānje⟩ izazivati dojam, ostavljati dojam; činiti se [*doima se ustrašenim*]; **dójmiti se** *svrš.* ⟨*prez.* dôjmīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* dòjmio se⟩, *v.* doimati se [*duboko me se dojmilo*]; **dòjmljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ostavlja jak dojam; **dòjmljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dojmljivo

✧ *prasl.* *dojьmъ DO-[1] + *v.* imati

dojáviti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòjāvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòjāvljen⟩ javiti kome kakvu vijest ili informaciju (često u povjerenju) // **dȍjava** *ž* **1.** ono što je dojavljeno (ob. tajno); denuncijacija **2.** vijest poslana posebnim načinom, znakovima i sl. u okviru neke službe ili posebnog zadatka; davanje znaka ili znakova, davanje signala (kao znak opasnosti i sl.); **dojàvitelj** *m* **1.** onaj koji što dojavljuje nakon promatranja, koji javlja što je vidio **2.** *rij. neob.*, *v.* doušnik; **dojavitèljica** *ž*, *v.* dojavitelj; **dojavljìvāč** *m* ⟨G dojavljiváča⟩ **1.** doušnik, denuncijant **2.** (+ *potenc.*) onaj koji javlja unaprijed dogovorene vijesti u sustavu veza (onaj koji javlja o tome da se pojavio požar i sl.); **dojavljivàčica** *ž*, *v.* dojavljivač; **dojavljìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na dojavljivače; **dojavljìvāčki** *pril.* kao dojavljivač, na način dojavljivača; **dojavljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dojàvljujēm, *pril. sad.* -ljujūći, *prid. trp.* dojàvljīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dojaviti

✧ DO-[1] + *v.* javiti

dòjdek, *v.* doći

dójdūćī *prid.*, *v.* doidući

dojèdan *zam.* ⟨G -dnōg(a)⟩ svaki

✧ *v.* do + *v.* jedan

dojèdriti *svrš.* ⟨*prez.* dòjedrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dojèdrio⟩ jedreći doći; doploviti

✧ DO-[1] + *v.* jedro, jedriti

dojèzditi *svrš.* ⟨*prez.* dòjezdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dojézdio⟩ *arh. jez. knjiž.* doći jezdeći, *usp.* dojahati (**1**)

✧ DO-[1] + *v.* jezditi

dòjiti (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -jēći, *gl. im.* -jēnje⟩ hraniti mlijekom onog ili

ono što se hrani sisanjem (dojenče ili mladunče) // **dòjenačkī** *prid* koji se odnosi na dojenčad; **dòjēnčād** *ž zb.* ⟨I -ađu/-i⟩, *v.* dojenče; **dòjēnče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* -ād⟩ **1.** dijete dok se hrani sisanjem **2.** dijete od 5. tjedna života do prve godine života; **dòjilica** *ž* sprava za mužu krava; **dòjīlja** *ž* žena koja doji svoje dijete; **dôjka** *ž* ⟨D L dôjci, G *mn* dȍjākā/-ī⟩ parni žljezdani organ na prsima žene, koji poslije poroda izlučuje mlijeko za hranu dojenčeta; **dôjkica** *ž dem.* od dojka; **dȍjkinja** *ž* žena koja doji svoje ili tuđe dijete

♦ *pr.* (nadimačko, metaforično ili etnonimsko postanje, kao naziv za Nijemce ili one koji su iz Njemačke, *usp. pr.* Dojč): **Dôjčić** (110, Bosiljevo, Istra, *SZ* Hrvatska), **Dójić** (Nova Gradiška), **Dôjkić** (Valpovo, Beli Manastir), **Dôjnić** (Vrbovec)

✧ *prasl.* i *stsl.* dojiti (*rus.* doít', *polj.* doić) ← *ie.* *dheh$_1$i-: dojiti, sisati (*lat.* felare, *grč.* thēlys: ženski)

dȍjo *m* ⟨*indekl.*⟩ *sport* prostorija u kojoj se vježba džudo i druge borilačke vještine, ob. tradicionalna japanska drvena kuća ili samo prostorija prekrivena tatamijima

✧ *jap.* doyo: mjesto za vježbanje

dojučèrašnjī *prid.* **1.** koji je trajao zaključno do jučer **2.** koji je bio još nedavno, još gotovo jučer; nedavni

✧ *v.* do + *v.* jučer

dȍk[1] *vezn.* označuje istodobnost i vezuje **1.** zavisnu vremensku rečenicu s glavnom [~ *je čovjek mlad, ne brine o zdravlju*]; za vrijeme, dočim, *usp.* dokle (I) **2.** suprotne rečenice [*Mi se brinemo za kuću, ~ je njemu svejedno*]

✧ *prasl.* *do kъ, *v.* do + *v.* k(a)

dȍk[2] *m* ⟨G dòka, N *mn* dòkovi⟩ *pom.* plovni ili suhi objekt za dizanje brodova iz vode radi čišćenja i popravaka [*plutajući* ~] △ ~***-brod*** poluuronjivi brod posebne konstrukcije s vlastitim pogonom, namijenjen dokiranju manjih plovnih objekata; ***suhi*** ~ **1.** bazen s vratima u koji brod uplovi zbog popravka, pa se voda zatim iscrpe **2.** zatvoreni bazen ili kanal u lukama u koji brodovi ulaze i izlaze za vrijeme visokog vodostaja // **dȍker** *m* radnik na doku, u brodogradilištu; lučki radnik, utovarivač; **dȍkersice** *ž pl. tantum* vrsta hlača; **dokírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* dòkīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* smjestiti/smještati brod u dok

✧ *engl.* dock

Dôka (**Dôko**) m. os. ime; *hip.* od Dobroslav, Dobriša, Teodor i sl. ◇ *pr.*: **Dókić** (713, Vojnić, Knin, Slavonija), **Dȍkman** (Sisak, Banovina, Kordun, Pokuplje), **Dokmánac** (Podravska Slatina, Slavonija), **Dȍkmanić** (Kutina, okolica Zagreba, Moslavina), **Dokmánović** (420, Vrbovsko, Pokuplje, Lika, Prigorje)

dòkači|ti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòkačen⟩ **1.** (što) dohvatiti kukom ili sličnim pomagalom **2.** (koga) *pren.* pogoditi ili uzeti koga kao metu u verbalnom ili drugačijem obračunu, upraviti riječi kritike na koga [*i njega su ~li zbog sitnih propusta*]; zgrabiti koga, uhvatiti se koga

✧ DO-[1] + *v.* kačiti

dòkad (**dòkada**) *pril.* do kojeg vremena, koliko dugo; dokle

✧ *v.* do + *v.* kad (kada)

dokapitalizírati (što) *dv.* ⟨*prez.* dokapitalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dokapitalìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ dodati/dodavati na postojeću količinu kapitala potrebnu svotu za daljnji rad poduzeća ili tvrtke // **dokapitalizácija** *ž* dopuna količine kapitala potrebne za različita poslovanja i ulaganja, dodavanje novca kapitalu do povoljne količine (u nekom poduzeću, dioničkom društvu i sl.)

✧ DO-[1] + *v.* kapital, kapitalizirati

dòkasna (**dòkasno**) *pril.* do kasno u noć, ob. do kasnije uvečer, do u večernje sate [*ostali smo* ~]

✧ *v.* do + *v.* kasno

dokázati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* dòkāžēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* dokáži (se), *prid. trp.* dòkāzān⟩ **1.** činjenicama utvrditi istinitost; izvesti dokaz iz činjenica i njihovih veza **2.** (se) postupcima, radom, uspjesima postići dobro mišljenje o sebi među stručnjacima, u javnosti itd. // **dȍkāz** (**dókaz**) *m* **1.** činjenica ili argument kojemu je cilj da utvrdi istinu u vezi s nekom činjenicom; ukupnost razloga koji omogućuju da se utvrdi istinitost neke tvrdnje te postojanje ili nepostojanje nekog čina ili djela [~ *teorema*; *bjelodan (itd.)* ~] **2.** proces prosudbe čega: test [~ *njegova znanja je ova knjiga*]; **dokàzalo** *sr admin.* ono što služi kao dokaz (ob. predmet); **dokàziv** (**dokàžljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se može dokazati **2.** kojemu se može dokazati; **dokazívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dokàzujēm, *pril. sad.* dokàzujūći, *prid. trp.* dokàzīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doka-

zati; **dokàzivōst (dokàžljivōst)** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dokazivo; **dȍkāznī** *prid.* koji se odnosi na dokaz, ono što ima svojstvo dokaza, što služi kao materijalna činjenica pomoću koje se izvodi dokaz [~ *postupak, pravn.*; ~ *materijal, pravn.*]; **dokàžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* dokaziv

✧ DO-[1] + *v.* kazati

dȍket *m pov. rel.* pripadnik gnostičke sekte (2. i 3. st.) koja je nijekala materijalnu realnost Kristova tijela, pa prema tome držala da je njegov ljudski život bio samo prividan // **doketȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ nauk sekte doketa

✧ *grč.* dokētḗs ≃ dokei: čini se ← dokeîn: prividati se

dokídati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòkīdām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* dòkīdān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokinuti // **dokinúće** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* dokinuti **2.** *v.* ukinuće; **dòkinuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* dòkinūt, *gl. im.* dokinúće⟩ **1.** *admin.* odrediti, donijeti odluku da nešto više ne postoji, da se ukida; prekinuti, obustaviti, zaustaviti **2.** *nakn. shv. retor.* prestati s čim, odustati od čega

✧ DO-[1] + *v.* kidati

dokimològija *ž term.* disciplina opće pedagogije, vještina sustavnog pravilnog i pravednog ocjenjivanja učeničkog uspjeha utemeljena na posebno izgrađenim kriterijima

✧ *grč.* dókimos: provjeren, ispravan + -LOGIJA

doklatáriti se *svrš.* ⟨*prez.* doklàtārīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* doklatário se⟩ *pejor.* potucajući se ili klatareći se doći na neko mjesto, u neku sredinu ili neku zemlju, naseliti se kao klatež; doklatiti se, dotepsti se

✧ DO-[1] + *v.* klatariti se

dòklati *svrš.* ⟨*prez.* dòkoljēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dȍklān⟩ koljući ubiti do kraja, završiti klanje

✧ DO-[1] + *v.* klati

doklátiti se *svrš.* ⟨*prez.* dòklātīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* doklátio se⟩ **1.** *v.* doklatariti se **2.** stići na neko mjesto klateći se, ljuljajući se u hodu

✧ DO-[1] + *v.* klatiti se

dóklē (I) *pril.* riječ koja pita ili uz drugu riječ kazuje **a.** do koje prostorne granice [~ *se pruža ta šuma*] **b.** do koje vremenske granice [~ *ćemo trpjeti te svinjarije?*] △ ~ **gȍd** do koje god prostorne ili vremenske granice, kako god daleko ili dugo // **dóklē** (II) *vezn.* dok △ ~ **gȍd** kazuje da se jednako dugo vrši radnja glavne i zavisne rečenice, *usp.* dok[1]

✧ *prasl.* *do kъ lě, *v.* do + *v.* k(a) + li

dòknaditi (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòknađen⟩ zamijeniti čim ono što je izgubljeno ili utrošeno; nadoknaditi // **dòknadak** *m* ⟨G -atka, N *mn* -aci⟩ ono čime je što nadoknađeno; **dòknadnī** *prid. vojn. pov.* u domobranstvu: dopunski, kojim se doknađuje [~ *pričuvnik* rezervist kojim se dopunja vojna jedinica]; **doknađívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doknàđujēm, *pril. sad.* doknàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doknaditi

dòkolica *ž* slobodno vrijeme; dokonica // **dòkoličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji nije zauzet poslom; besposlen, dokon; **dòkoličār** *m* onaj koji je u dokolici; **dòkoličārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* dokoličar; **dòkoličarskī** *prid.* koji se odnosi na dokoličara; **dòkoličarski** *pril.* kao dokoličar, na način dokoličara; **dòkoličiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ćēći, *gl. im.* -ćēnje⟩ provoditi vrijeme u dokolici; **dòkoličkī** *prid.* koji se odnosi na dokolicu; **dòkon** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji nije zauzet poslom, koji ima previše vremena; besposlen; **dokonàrija** *ž razg.* besmislen posao kojim se bavi onaj koji je dokon; dokonjaštvo; **dòkonica** *ž knjiš.*, *v.* dokolica; **dòkono** *pril.* kao u besposlici; besposleno

dòkoljen *m bot.*, *v.* sunovrat[1] (**1**)

dòkoljenica *ž* **1. a.** čarapa bez naglavka od gležnja do koljena **b.** *sport* dio obuće koji se nosi preko čarapa od koljena naniže kao zaštita od vlage; jedan oblik gamašna **2.** čarapa koja seže do koljena; dokoljenka // **dòkoljēnka** *ž* ⟨D L -nci, G *mn* -enākā/-ī⟩, *v.* dokoljenica

◆ *pr.*: **Dòkolenić** (Zagreb)

✧ DO-[2] + *v.* koljeno

dokònčati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dȍkončān⟩ dovesti do konca, do kraja; dovršiti // **dokončávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dokònčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokončati

✧ DO-[1] + *v.* konac[2], končati

dokòpati se (čega) *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* dokòpao se⟩ **1.** dočepati se čega **2.** domoći se, steći što trudom i naporom [*dokopao se ministarske fotelje*] // **dokopávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* dokòpāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokopati se

✧ DO-[1] + *v.* kopati

dokoràča|ti (∅, do čega) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dokoràčao⟩ doći do određenog mjesta korakom, savladati prostor do cilja korakom (kad je težište na teškoći i sl. koračanja ili kad je mjera prostora korak) [*konačno je mala ~la do stola*], *usp.* dohodati
✧ DO-[1] + *v.* korak, koračati

dokotȑljati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* dòkotrljān⟩ **1.** stići na neko mjesto kotrljajući se (o predmetu koji se kotrlja) **2.** *pren.* pomalo dospjeti na željeno mjesto, pomalo postići, dogurati do čega
✧ DO-[1] + *v.* kotrljati se

dòkraja *pril.* tako da ništa ne ostane, bez ostatka; sasvim, potpuno, posve // **dòkrājčiti** (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòkrājčen⟩ **1.** privesti kraju, doći do kraja; dokončati, završiti [*~ posao*] **2.** učiniti komu kraj, uništiti koga; usmrtiti; **dokrajčívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* dokràjčujēm, *pril. sad.* dokràjčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokrajčiti
✧ DO-[1] + *v.* kraj

-DOKS, -DOKSAN, -DOKSIJA kao drugi dio riječi znači mišljenje, vjerovanje, naučavanje, slavljenje; koji misli, naučava, slavi [*heterodoksija*; *ortodoksan*]
✧ *grč.* -doksos: koji misli; -doksia: mišljenje, vjerovanje, slavljenje; dóksa: mišljenje; slava

dȍks|a *ž kršć. fil.* izraz za vanjski način pojavnosti nebeskoga veličanstva Božjega kako se ono javlja već u *Starom zavjetu* u obliku »ognja«, »oblaka« i »pojava« [*u vrijeme svojeg poniženja Isus Krist je »odsjev ~e Božje«*]
✧ *grč.* dóksa: mišljenje; slava

dòksat *m* ⟨G *mn* dòksātā⟩ *reg. arhit.* izbočeno mjesto na pročelju kuće s prozorima na tri strane, obično na prvom katu, uobičajeno u islamskoj arhitekturi; erker
✧ *tur.*

DOKSO- prvi dio riječi koji ob. u filozofskoj i teološkoj terminologiji znači: mišljenje, vjerovanje; slava [*doksografija*]
✧ *grč.* dóksa

doksogràfija *ž* **1.** *fil.* povijesni i kritički pregled nekoga filozofskog učenja **2.** *pov.* prikupljanje i sastavljanje zbirki mudrih izreka (u antičkim književnostima) // **doksògraf** *m* sastavljač zbirki mudrih izreka (u antičkim književnostima)
✧ DOKSO- + -GRAFIJA

doksològija *ž* **1.** hvalospjev, lauda, glorifikacija **2.** *rel. kat.* u liturgiji, riječi pohvale ili molitva koja slavi Trojstvo u sažetim i ustaljenim formulama [*mala ~* Slava Ocu i Sinu i Duhu Svetomu; *velika ~* Slava Bogu na visini]
✧ *grč.* doksología ≃ DOKSO- + -LOGIJA

doksomànija *ž psih.* bolesna težnja za samoisticanjem
✧ DOKSO- + -MANIJA

doksomètrija *ž* istraživanje javnog mnijenja anketarskim i statističkim metodama, temelji se na jednom ili više stručno sročenih pitanja, prema kojima se anketira statistički uzorak stanovništva
✧ DOKSO- + -METRIJA

dȍktor *m* **1.** najviši akademski stupanj, stječe se u različitim zemljama pod različitim uvjetima, najčešće disertacijom i njezinom obranom pred imenovanom komisijom (kratica: dr.) **2. a.** *pov.* titula koja se stjecala završetkom nekih fakulteta i polaganjem dodatnog ispita (na pravnim fakultetima i sl.) **b.** titula koja se stječe završetkom medicinskog i stomatološkog fakulteta **3.** *razg.* liječnik, dotur // **doktòrand** (**doktorȁnd**) *m* ⟨G *mn* -nādā⟩ onaj koji priprema doktorat; **doktòrāt** *m* ⟨G doktoráta⟩ akademski stupanj, *usp.* doktor (1); **dȍktorica** *ž*, *v.* doktor; **dȍktoričin** *prid.* koji pripada doktorici; **doktorírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* doktòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ steći/sticati pravo na zvanje doktora, položiti/polagati doktorski ispit; **dȍktorskī** *prid.* koji se odnosi na doktore i doktorat
♦ *pr.*: **Dȍktor** (Osijek, Slavonija), **Dȍktorić** (Koprivnica, Bjelovar, Kutina), **Dòtūr** (Sinj, Split, ← *tal.*)
✧ *lat.* doctor: učitelj ≃ docēre: podučavati

doktrína *ž* **1.** ukupnost stavova, sudova, načela i teorija neke filozofske škole, stranke, crkve; naučavanje, nauk [*vojna ~*; *filozofska ~*] **2.** *pren. pejor.* nazoviučenje, izraz za zatupljujući i zadrti sustav razmišljanja // **doktrinárac** *m* ⟨G -rca, V dȍktrinārče, N *mn* -rci, G doktrȉnārācā⟩ onaj koji se slijepo drži doktrine; **dȍktrināran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je shvaćen ili oblikovan prema doktrini, koji je određen doktrinom; **dȍktrinārno** *pril.* u duhu doktrine, služeći doktrini [*~ djelovati*; *~ razmišljati*]; **doktrȉnārskī** *prid.* koji se odnosi na doktrinarce; **doktrȉnārski** *pril.* kao doktrinarac, na način doktrinaraca
✧ *lat.* doctrina: nauk

dokúčiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòkūčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòkūčen⟩ **1.** dohvatiti rukom na daljini potrebnoj da se ruka u potpunosti pruži, dohvatiti ono što nije nadohvat ruke; dokvačiti **2.** uspjeti shvatiti, uspjeti rekonstruirati ono što u prvi čas nije bilo razumljivo // **dokùčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može dokučiti; koji se može shvatiti; **dokučívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dokùčujēm, *pril. sad.* dokùčujūći, *prid. trp.* dokùčīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokučiti; **dokùčivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dokučivo, shvatljivo
✧ DO-[1] + *v.* kuk, kuka

dòkud (**dòkuda**) *pril.* dokle (u prostornom značenju) [~ *doseže*; ~ *se prostire*]
✧ *v.* do + *v.* kud (kuda)

dòkuhati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòkuhān⟩ **1.** završiti kuhanje **2.** skuhati koliko treba **3.** skuhati dodatnu količinu [~ *još pekmeza*] // **dokuhávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dokùhāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokuhati
✧ DO-[1] + *v.* kuhati

dokùja *ž* ⟨G *mn* dokújā⟩ *sport* otrovna ninđastrijela
✧ *jap.*

dokùment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1. a.** *pov.* isprava, povelja (ob. se čuva u arhivu) **b.** službeni papir koji se može koristiti kao dokaz ili informacija **2.** *inform.* spis pohranjen na kompjuterskom hard-disku u obliku jednog fajla // **dokumentácija** *ž* **1.** skup dokumenata; dokumentarij **2.** podupiranje neke tvrdnje dokumentima, dokazivanje pisanim svjedočanstvima, potkrepljivanje dokazima **3.** *inform.* skup pisanih materijala u samom kompjuteru ili kao tiskana knjižica u kojoj su upute za korištenje, održavanje ili crteži koji opisuju opremu i programe; **dokumentácījskī** *prid.* koji se odnosi na dokumentaciju △ ~ ***centar*** institucija koja nastoji na sabiranju dokumenata i njihovom objavljivanju, odnosno njihovoj dostupnosti; **dokumentárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G dokumèntārācā⟩ *razg.* dokumentarni film; **dȍkumentār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima karakter dokumenta, koji se osniva na pismenim dokazima, koji je potkrijepljen dokazima △ ~***ni film***, *v.* film △; ~***ni program*** program, ob. na radiju ili televiziji koji emitira dokumentarne emisije i filmove; **dokumèntārij** *m*, *v.* dokumentacija (**1**); **dokumentàrist** *m* **1.** onaj koji se bavi prikupljanjem i proučavanjem dokumenata **2.** redatelj dokumentarnog filma; **dokumentàristica** *ž*, *v.* dokumentarist; **dokumentarìstičkī** *prid.* koji se odnosi na dokumentaristiku i dokumentariste; **dokumentarìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *term.* ukupnost znanja o prikupljanju, obradi i korištenju dokumentarne građe; **dȍkumentārno** *pril.* na dokumentaran način; oslanjajući se na dokumente; **dokumentárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dokumentarno; **dokumentírati** *dv.* ⟨*prez.* dokumèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dokumèntīrān, *gl. im.* -ānje⟩ pridonijeti/pridonositi dokaze, potkrijepiti/potkrepljivati dokazima
✧ *lat.* documentum: primjer (kao upozorenje) ≃ docēre: podučavati

dokúpiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòkūpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòkūpljen⟩ **1.** kúpiti uz ono što je već kupljeno [~ *još pet kilograma voća*] **2.** kupiti toliko da što bude cjelovito [~ *radni staž*] // **dòkup** *m* ono što je dodatnom kupnjom povećalo već kupljeno; **dokupljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dokùpljujēm, *pril. sad.* dokùpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokupiti
✧ DO-[1] + *v.* kupiti

dòkūrčiti (komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòkūrčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dòkūrčio⟩ *žarg. vulg.* popeti se na glavu komu; dodijati, smučiti se, dosaditi
✧ DO-[1] + *v.* kurac

dokusúriti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dokùsūrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dokùsūren⟩ *ekspr.* uništiti koga, učiniti kraj; dokrajčiti // **dokusurívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dokusùrujēm, *pril. sad.* dokusùrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dokusuriti
✧ DO-[1] + *v.* kusur

dòkvačiti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòkvačen⟩ **1.** zadjeti kukom iz daljega **2.** *v.* dokučiti (**1**) **3.** (se) *razg.* posvađati se s kime, porječkati, sukobiti se
✧ DO-[1] + *v.* kvaka, kvačiti

dokvalificírati (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* dokvalifìcīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ dopuniti/dopunjavati školovanje (u nekom neredovitom obliku, npr. tečajevima, večernjom školom itd.), usavršiti/usavršavati se u struci (npr. majstorskim ispitom, državnim ispitom itd.) // **dokvalificīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dodatnim školovanjem unaprijedio svoje zvanje; **dokvalifikácija** *ž* dopuna školovanja
✧ DO-[1] + *v.* kvalificirati

dôl (**dô**¹) *m* ⟨G dòla, N *mn* dòlovi/dôli *jez. knjiž.* ⟩ manja dolina; udolina // **dòl|ac** *m* ⟨G dólca/dóca, N *mn* dólci/dóci, G dòlācā⟩ manja krška udolina, ob. takva koja se naseljuje i oblikom tla određuje oblik naselja i raspored kuća [*zatrpavaju se ~ci da bi se stvorio ravan teren*]; **dòlčić** *m dem.* od dol; **dolìn|a** (**dòlina**) *ž* ⟨G *mn* dolínā⟩ udubina blagih kosina i veće površine između bregova ili brda, ob. uz kakav vodeni tok △ *~a* ***plača/suza*** *rel.* Zemlja kao mjesto okajavanja čovjekova pragrijeha; **dòlīnskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na doline **2.** koji je u dolini; **dôlskī** *prid.* koji se odnosi na Dol i Do (i mjesta koja imaju tu riječ kao dio imena: Dobri Do); **dóljanin** *m* ⟨N *mn* dóljani⟩ onaj koji je od »dolje«, iz dijela mjesta kojemu po konfiguraciji odgovaraju pojmovi »dolje« i »gore« (npr. Zemunik Donji i Gornji); **dóljānka** *ž*, *v.* doljanin; **dȍlje** (I) *pril.* niže od neke ravnine koja se zamišlja kao srednja ili od ravnine na kojoj se stoji, *opr.* gore²; **dȍlje** (II) *uzv.* negodovanje prema kome na položaju ili na vlasti (sa željom da se smijeni i sl.); **dòljnjāk** *m* ⟨G doljnjáka, N *mn* doljnjáci⟩ *meteor.* **1.** vjetar koji preko dana puše iz doline prema planini; danik, dolnik, *opr.* noćnik **2.** hladni, jaki i mahoviti vjetar *I* do *SI* u Bugarskoj, koji je popraćen zimi snježnom vijavicom, ujesen mrazevima; **dònjāk** *m* ⟨N *mn* donjáci, G dònjākā⟩ **1.** koji je donji (mlinski kamen, zub) **2.** figura kojoj u garnituri tzv. mađarskih karata odgovara u talijanskim dečko, fante, u francuskim pub **3.** onaj koji je iz donjeg (ob. iz mjesta koja imaju u nazivu dio Gornji i Donji); donjanin; **dónjanin** *m* ⟨N *mn* dònjani, G dónjānā⟩, *v.* donjak, *opr.* gornjanin; **dônjī** *prid.* **1.** koji se nalazi dolje u odnosu na što [~ *zubi*], *opr.* gornji **2.** (+ *potenc.*) dio nekoga grada (Zagreb, Osijek i dr.)

◆ *top.* (često u *mikrotop.* kao ime ili dio naselja): **Dóčić**, **Dôl**, **Dólčani** (Istra, etnik kao ojkonim), **Dóli**, **Dolìna**, **Dòlīnci** (etnik kao ojkonim), **Dóljani**; (složenice tipa): **Mȑkodōl**, **Rázdōlje**, **Sùhodōl** ◇ *pr.* (prema svojstvu lokaliteta doseljenja): **Dôl** (Karlovac, Pokuplje), **Dòlački** (180, Velika Gorica, Čazma, Prigorje, Banovina), **Dòlak** (Virovitica, Rijeka, Podravina), **Dòlan** (Ivanić Grad), **Dòlanc**, **Dòlančić** (110, Donji Miholjac), **Dòlanskī** (**Dolànjskī**) (Jastrebarsko, Bjelovar, Pokuplje), **Dòlar** (110, Čakovec, Varaždin, Križevci), **Dólci** (Split, sred. Dalmacija), **Dòlčić** (160, Donja Stubica, Prigorje, Podravina, Zagorje), **Dòlečki** (Karlovac), **Dòlenac** (Petrinja, Banovina, Pokuplje), **Dòlenc** (150, Varaždin, Zagreb), **Dòlēnčić** (210, Čakovec, Moslavina, Podravina), **Dòlenec** (**Dolénec**) (880, Koprivnica, Podravina, Međimurje, Zagorje), **Dòlenec Čȉžmek** (Donja Stubica), **Dolènskī** (Bjelovar), **Dòlenjak** (Dugo Selo), **Dòličkī** (Krapina, Požega), **Dólić** (540, Kordun, Zagora, *I* Slavonija, Banovina), **Dòlina** (Dubrovnik, Split), **Dòlinac** (110, Podravska Slatina, Podravina), **Dòlinār** (140, Ozalj, Pokuplje, Primorje), **Dòlinić** (Pakrac, Banovina), **Dolìnščak** (**Dolinščâk**) (Čakovec, Rovinj), **Dòlinšek** (Osijek, Pula), **Dòloš** (Kutina), **Dòlošćak** (**Dološćâk**) (Koprivnica), **Dòlošić** (Našice, Slavonija), **Dòlovčak** (**Dolovčâk**) (240, Krapina, Zagreb), **Dòlović** (Čakovec) **Dòlovski** (**Dolòvskī**) (110, Zagorje, Podravina, Primorje), **Dòlskī** (Zagorje), **Dòlšak** (Klanjec), **Dòlušić** (Delnice, Primorje, *Z* Slavonija), **Dóljac** (Ozalj), **Dòljak** (Rijeka), **Dóljan** (Zagreb), **Doljánac** (Valpovo, Biograd, Slavonija), **Dóljanin** (200, Sinj, Split), **Dòljankić** (Đakovo)

✧ *prasl.* i *stsl.* dolъ (*rus.* dol, *polj.* dół) ← *ie.* *dhol- (*grč.* thólos: kupola, *got.* dals: dolina)

dòlabra *ž* ⟨G *mn* -ābrā/-ī⟩ *reg. med.* silazni ili uzlazni kružni zavoj koji služi za povijanje jednog dijela uda

✧ *lat.* dolabra: motika

dòlāf *m*, *v.* dolap

dòlaktica *ž anat.* podlaktica

✧ *v.* do + *v.* lakat

dòlama *ž reg. zast.* **1.** starinska muška i ženska kabanica različitih boja s dugim rukavima, ob. do koljena, ali i duže, nosili su je janjičari, kasnije je dobila značaj svečane narodne nošnje **2. a.** starinski vojnički kaput **b.** kratki konjanikov kaput // **dòlamica** *ž dem.* od dolama

✧ *tur.*

dòlān *m* ⟨G dolána⟩ vrsta sintetičkog vlakna

✧ tvorničko ime proizvoda®

dòlāp *m* ⟨G dolápa, N *mn* dòlapi, G dòlāpā⟩ *reg.* **1.** nepomični ormar s policama, pričvršćen uza zid ili uzidan u zidu; dolaf **2.** drvena naprava za navodnjavanje polja uz pomoć

životinjske snage **3.** sprava za prženje kave; pržionik, pržanj

✧ *tur.* ← *perz.* dūlāb

dȍlār *m bank.* osnovna novčana jedinica u mnogim zemljama (u SAD-u, Kanadi, Australiji, Novom Zelandu, Liberiji, Jamajki itd.), manje jedinice nazivaju se različito; ob. sadrži 100 centi [*obračunski ~*; *petro~*] // **dȍlarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na dolar △ *~**a zona*** američko valutno područje na kome se kao obračunska valuta primjenjuje US$

✧ *amer.engl.* dollar ← daler ≃ *njem.* Taler (*krat.* za Joachimsthaler kovan u Češkoj)

dȍlas *m* izvorno laneno bijeljeno platno, grube niti, upotrebljava se za odjeću u domaćinstvu

✧ *engl.* dowlas

dòlaziti, *v.* doći

dolby (*izg.* dôlbi) *m*, ob. u: △ ~ ***digital*** (*izg.* ~ đìdžital) *tehn.* format zvučnog zapisa koji reproducira 5 odvojenih okružujućih (surround) zvučnih kanala i jedan za duboke tonove (subwoofer) i posebne efekte; ~ ***sistem*** *tehn.* sistem za smanjenje i uklanjanje dodatnih šumova u elektroakustičkim uređajima za snimanje i reprodukciju zvuka

✧ *engl.*, tvorničko ime ®, prema konstruktoru T. Dolbyju

dolce (*izg.* dôlče) *prid.* **1.** *reg.* slatko **2.** *glazb.* oznaka za interpretaciju kojom se traži nježno, ljupko, blago izvođenje △ ~ ***vita*** (*izg.* ~ vîta) **1.** sladak život, život pun zadovoljstava i naslada **2.** *v.* dolčevitka

✧ *tal.*

dolčefarnjètist *m* onaj koji je sklon ležernom shvaćanju svakodnevnog života i uživanju dokolice, onaj koji dokolicu pretpostavlja napornom radu // **dolčefarnjètistkinja** *ž*, *v.* dolčefarnjetist

✧ *tal.* dolce far niente: slatko je ne raditi

dolčevȉtka (**dolčevȉta**, **dolčevȉta**) *ž* ⟨G *mn* dolčevítā⟩ majica ili vunena vesta s ovratnikom koji priliježe uz vrat; polo ovratnik, *v.* polo² △

✧ *tal.* dolcevita, naziv prema Fellinijevu filmu *Slatki život* (*Dolce vita*) u kojem su se nosile takve majice

dòldrma *ž*, *v.* dondurma

dolèndo *pril.*, *v.* dolente

dolȅnte *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju kojom se traži bolno, tužno, žalosno izvođenje; dolendo [*~, con dolori*]

✧ *tal.*

dolepȑšati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dolepȑšao⟩ doći lepršajući

dolèrīt *m* ⟨G doleríta⟩ *min.* vrsta bazalta i dijabaza zrnate strukture

✧ *fr.* dolérite ≃ *grč.* dolerós: varljiv ← dólos: varka

dolètjeti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* dòletīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* dolètio/dolètjela *ž*⟩ **1.** leteći stići, doći u letu na neko mjesto **2.** *pren.* **a.** jureći doći, stići u žurbi **b.** stvoriti se odnekud, najedanput se iznenada naći na nekom mjestu // **dólet** *m* **1.** *term.* domet letjelice **2.** dolazak letom; **dòletīšte** *sr* mjesto prizemljenja letjelice; **dolijétati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dòlijēćēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doletjeti

dòli *vezn.* osim, nego, ništa nego to, ništa drugo do [*ništa ne ponesi ~ udice i tananih dvojnica*; *nema ubog ništa ~ gaća*]

✧ *v.* do + *v.* li

dòlibaša *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji sjedi na čelu stola i ravna gozbom; stoloravnatelj, nazdravičar

✧ *v.* doli + *v.* baš², baša

dòličiti, *v.* dolikovati

Dólići Drȁga *ž* naselje u Dalmatinskoj zagori, 637 stan. // **dolićòdraškī** *prid.* koji se odnosi na Doliće Dragu i Dolićodražane; **Dolićòdražanin** *m* (**Dolićòdražānka** *ž*) ⟨N *mn* Dolićòdražani⟩ stanovnik Dolića Drage

♦ *v.* dol, draga

DOLIHO- kao prvi dio riječi znači dug [*dolihocefalan*]

✧ *grč.* dolikho-: dugo-; dolikhós: dug

dolihocefȁlija *ž antrop.* duguljast oblik glave (koja je otprilike četvrtinu dulja nego široka) kao rasno svojstvo ljudske vrste // **dolihocèfal** *m antrop.* pripadnik ljudske rase s duguljastom glavom; dugoglavac; **dolihocèfālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima duguljastu glavu; dugoglav

✧ *grč.* dolikhós: dugačak + -CEFALIJA

dolihoprosòpik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ čovjek izduljena lica

✧ *grč.* dolikhós: dugačak + prósōpon: lice

dòlihos *m sport pov.* trčanje na duge pruge (ustrajno trčanje) na antičkim sportskim igrama (na dužinama od 7–24 stadija odn. 1346 do 4616 m)

✧ *grč.* dolikhós: dugačak

dòlija *ž reg.* **1.** stol za kojim se čaša za zdravice dodaje od jednog do drugoga nazdravičara **2.** čaša za ispijanje zdravice

✧ *tur.* doli, dolu: čaša napunjena pićem

dolȉjati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* dòlījām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dolȉjao⟩ biti (napokon) ulovljen, uhvaćen u laži, krađi ili drugim djelima unatoč lukavstvu, *usp.* lisica, lija
✧ DO-¹ + *v.* lisica, lija

dolijévati (**dolívati**) (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* dòlijēvān, *gl. im.* -ānje⟩ dodavati tekućine, još lijevati ondje gdje je već uliveno, lijevanjem dodavati koliko se još želi ili koliko je potrebno [~ *ulje na vatru* činiti da se neki sukob zaoštri; da se strasti raspale, potpirivati sukob, otežavati situaciju] // **dòliti** *svrš.* ⟨*prez.* dȍlijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dolìven⟩, *v.* dolijevati
✧ DO-¹ + *v.* liti, lijevati

dòlikovati (komu, čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti primjeren, odgovarajući [*ne dolikuje mu* nije mu primjereno; *kako dolikuje* kako priliči, kako se očekuje]; doličiti, priličiti, pristajati komu // **dòličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji dolikuje osobi ili prilici, koji je prikladan u smislu dostojanstva i pristojnosti, koji se pristoji; primjeren; **dòličiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ēći, *gl. im.* -ēnje⟩, *v.* dolikovati; **dòlično** *pril.* na doličan način, s doličnošću, kako dolikuje, kako se pristoji [*vladati se* ~]; **dòličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je doličan ili svojstvo onoga što je dolično
✧ DO-¹ + *v.* ličiti

dòli-krān *m* ⟨N *mn* -kranovi⟩ *film.* pokretno postolje za podizanje kamere radi snimanja u pokretu i iz raznih položaja
✧ *engl.* dolly-crane

dòlimen *m* vozač i pokretač doli-krana
✧ *engl.* dolly-man

dolȉna, *v.* dol

dòliti, *v.* dolijevati

dòlma *ž* ⟨G *mn* dólmā/-ī⟩ *reg. kulin.* **1.** nadjev od mljevena mesa i riže **2.** jedno od jela s takvim nadjevom △ ***japrak-***~ sarmica, arambašići (u listu vinove loze); ***sogan-***~ luk punjen smjesom mljevena mesa i riže // **dòlmiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ *reg.* nadijevati, filati, puniti
✧ *tur.*

dòlmen *m pov.* megalitički prethistorijski spomenik: okomiti kameni blokovi raspoređeni u krug, prekriveni vodoravnom pločom (primjer Stonehenge); cromlech
✧ *fr.* ← *bret.* tolmen

dolòmīt *m* ⟨G dolomíta⟩ *min.* kalcijev magnezijev karbonat, sličan vapnencu, sastavni dio nekih stijena // **dolòmītnī** *prid.* koji se odnosi na dolomit
✧ *fr.* dolomite, prema francuskom geologu D. de Dolomieu (1750–1801)

Dolomíti *m mn geogr.* vapnenačka i dolomitna planinska skupina u *SI* Italiji, najviši vrh Marmolada (3343 m) // **dolòmītskī** *prid.* koji se odnosi na Dolomite [*Dolomitske Alpe* = Dolomiti]

Dòlōres (**Dolôres**) ⟨*indekl.*⟩
♦ ž. pomodno os. ime (španjolskoga podrijetla); isto: **Dèlōres**
✧ *šp.* Maria de los Dolores, dolor: bol, tuga

doloroso (*izg.* dolorôzo) *pril. glazb.* uputa da se interpretira bolno, žalobno, turobno, tužno, melankolično
✧ *tal.*

dôlus *m* zamka, lukavština, prijevara; zla namjera, umišljaj, zlodjelo, zločin △ ***dolus malus*** (*izg.* dȍlus mȁlus) *trg. pravn.* svjesno izazivanje zablude kod druge stranke (ili održavanje u zabludi) s namjerom da se time dovede do sklapanja ugovora; prevarena stranka može pobijati ugovor i onda kad zabluda nije bitna, a u svakom slučaju ima pravo i na naknadu pretrpljene štete // **dòlōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je zao
✧ *lat.* dolus

dolútati *svrš.* ⟨*prez.* dòlūtām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dolútao⟩ lutajući doći
✧ DO-¹ + *v.* lutati

dòljan *m bot.* biljni rod (*Danaa*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); kod nas rastu dvije vrste (*D. cornubiensis*, *D. verticillata*)
✧ *v.* dol

Dóljani *m mn* **1.** naselje (u blizini Daruvara), 1003 stan. **2.** naselje u Lici, 548 stan. // **Doljánčanin** (**Dóljanin**) *m* (**Doljánčānka**, **Dóljānka** *ž*) ⟨N *mn* Doljánčani⟩ stanovnik Doljana; **dóljānskī** *prid.* koji se odnosi na Doljane i Doljančane
♦ *v.* dol

dóljānka, *v.* dol

dȍlje, *v.* dol

dȍm¹ *m* ⟨G dòma, V dòme, N *mn* dòmovi⟩ **1. a.** ambijent u kojem se živi; kuća **b.** obitelj i kućna čeljad **2.** *jez. knjiž.* **a.** domovina **b.** ono otkuda se potječe; rodni kraj, zavičaj **3. a.** ustanova namijenjena za rad neke organizacije ili za smještaj osoba [*planinarski* ~; *starački* ~; *đački* ~; *studentski* ~] **b.** parla-

ment [*slavni dome!*] **c.** dio parlamenta [*gornji ~*; *donji ~*] **4.** *bot.*, ob. u: [*jednodomna biljka*; *dvodomna biljka*, *v.*] **5.** (Dom) glavne novine Hrvatske pučke seljačke stranke (poslije HSS), pokrenuo ih Stjepan Radić; izlazile s prekidima i s promjenama naslova (Slobodni Dom), podnaslova i izdavača 1903–1963. △ ***Dom i sviet*** petnaestodnevnik kulturno-poučnog i zabavnog karaktera, izlazio u Zagrebu 1888–1923. // **dȍma** *pril. razg.* **1.** kod kuće [*imam to ~* imam to kod kuće] **2.** kući [*idem ~* idem kući]; **dómac** *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G dômācā⟩ *razg.* onaj koji je odrastao u domu za siromašne učenike; pitomac, gojenac (**1**); **dòmāć|ī** *prid.* **1.** koji je izrađen u domu (kući) ili namijenjen upotrebi u domu (kući) [*~e vino*; *~a radinost*; *~i kruh*], *opr.* tvornički, kupovni, industrijski **2.** koji se odnosi na jedan kraj, koji nije iz drugoga kraja [*~i svijet*] **3.** koji je prirodan i umjeren u ophođenju; pučki, patrijarhalan [*~i čovjek*; *~i ljudi*] **4.** *mit.* u slavenskoj mitologiji kućni duhovi △ ***~a životinja*** životinja koja služi za rad, čuvanje kuće itd. (konj, pas, mačka itd.); **domàćica** *ž* **1. a.** žena domaćina, ona koja je supruga domaćinova **b.** ona koja nije zaposlena izvan kuće, koja vodi kućanstvo; kućanica **2. a.** ona koja upravlja posluživanjem, brine za domaći ugođaj **b.** ona koja se brine za putnike; stjuardesa; **domàćičkī** *prid.* koji se odnosi na domaćice; **domàćički** *pril.* kao domaćica, na način domaćica; **domàćin** *m* **1. a.** *etnol.* glava obitelji, onaj koji upravlja domom **b.** onaj koji je privržen domu, koji dobro vodi dom **2.** onaj koji se po dužnosti brine za neku zgradu, prostorije i sl.; domar **3.** *etnol.* onaj koji je i u počasti na prvom mjestu neke svečane priredbe ili prigode; **domàćīnskī** *prid.* koji se odnosi na domaćina; **domàćīnski** *pril.* kao domaćin, na način domaćina; **domaćínstvo** *sr* ⟨G *mn* domàćīnstāvā/-ā⟩ **1.** dom kao ekonomska cjelina [*seosko ~*] **2.** *sociol.* skup osoba koje žive u istome domu, stanu ili kući, a koje su društveno i gospodarski povezane; kućanstvo; **domája** *ž jez. knjiž. retor.* postojbina, zavičaj; domovina; **dòmak**[1] *m* ⟨G -mka, N *mn* -mci, G -ākā⟩ *hip.* od dom; **dòmār** *m* ⟨G domára⟩ onaj koji se brine za održavanje kuće, prostorija i sl.; **dòmārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* domar; **dòmjenak** *m* ⟨G -ēnka, N *mn* -ēnci⟩ mala kućna zabava ili susret uz čašćenje u prijateljskom, kolegijalnom i sl. krugu

◆ *pr.*: **Domačínović** (Vinkovci, Velika Gorica), **Domàćin** (Dubrovnik, sred. Dalmacija), **Domaćínović** (140, Županja), **Dȍmorad** (Slavonski Brod)

✧ *prasl.* i *stsl.* domъ: kuća (*rus.* i *polj.* dom) ← *ie.* *domh$_2$os (*lat.* domus, *grč.* dómos, *lit.* namas)

dȍm[2] *m* ⟨*indekl.*⟩ plemićka titula u Portugalu, istovjetna španjolskom »don«

✧ *port.* ← *lat.* dominus

domácije *ž mn bot.* raznovrsne tvorevine (jamice, vrećice, čuperci dlaka i sl.) na pojedinim dijelovima biljaka

✧ *nlat.* domatium ≃ *grč.* dōmátion: kućica

domágati se, *v.* domoći se

Domagk (*izg.* Dómak), **Gerhard** (1895–1964), njemački biokemičar i farmakolog, za otkriće prvog sulfamidnog lijeka; Nobelova nagrada za medicinu 1939.

Dȍmagoj **1.** *v.* ◆ **2.** hrv. knez prije 864–878, sklopio mir s Venecijom, 871. sudjelovao u zauzeću Barija kojeg su držali Arapi; oslobodio Hrvatsku od vrhovne franačke vlasti, svojim brodovljem ratovao protiv Mlečana koji ga nazivaju »najgori knez Slavena«

◆ m. os. ime (narodno, slavenskog podrijetla)

✧ *v.* dom[1] + *stsl.* goj: mir, uzgoj

domáhnuti (komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòmāhnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* domáhnuo⟩ dati znak gestom ili pokretom mahanja (ob. pozivajući koga) // **domahívati** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* domàhujēm, *pril. sad.* domàhujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* domahnuti; **dȍmašāj** *m* udaljenost do koje se može domašiti čime; dohvat, doseg [*biti na ~u*; *(biti, naći se) izvan ~a*]; **dòmašiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòmašen⟩ dosegnuti na nekoj udaljenosti; dohvatiti; **domašívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* domàšujēm, *pril. sad.* domàšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* domašiti

✧ DO-[1] + *v.* mah, mahnuti

dòmak[2], *v.* dometati

dòmālī *m* ⟨G -lōg(a)⟩ prstenjak, prst pored maloga (prsta)

domàzet *m etnol.* onaj koji se priženio, koji je zasnovao obitelj u ženinu domu

◆ *pr.*: **Domàzet** (1070, Sinj, sred. Dalmacija, Lika), **Domàzeta**, **Domazétović** (Nova Gradiška, Banovina)

domàzluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** domaće životi-

nje (koje se uzgajaju za potrebe domaćinstva ili za priplod) **2.** ispaša za stoku
✧ *tur.* damızlık ← damız: štala

dòmbra *ž* ⟨G *mn* dómbrā/-ī⟩ *reg. glazb.* narodni instrument u Kazahstanu i zemljama bivšeg SSSR-a, ima dvije žice i zvukovi se proizvode trzanjem
✧ *tur.* ← *perz.*

doména *ž* **1.** *pov.* posjed neke osobe, ob. zemlja, pokrajina kao posjed **2.** područje znanja ili struke [*njegova ~ je povijest*]; oblast **3.** *mat.* skup na kojem je zadana funkcija; područje definicije funkcije **4.** *int.* **a.** standardizirana dvoslovna nacionalna oznaka koja se pridodaje na kraj internetske adrese, a kojom raspolaže nacionalna mreža u pridijevanju adresa [*hr ~*; *de ~*], *usp.* hr **b.** dio cjelokupnog internet prostora △ ***kraljevska ~*** *pov.* ukupnost kraljevih posjeda (u Engleskoj, Francuskoj) koji se nisu davali kao feud drugima // **dȍmināl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *pov.* koji se odnosi na domenu, na zemljišni posjed, vlastelinstvo, gospodstvo, feud △ ***~no pravo lova*** pravo na divljač i njegove dijelove, kao i pravo vlasnika posjeda na lovljenje
✧ *fr.* domaine ← *lat.* dominium ≃ dominus: gospodar

Domenico Veneziano (*izg.* Doméniko Veneciáno) (poč. 15. st.–1461), talijanski ranorenesansni slikar, jedan od začetnika firentinske škole

domesticírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* domestìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* domestìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (u)krotiti (divlju životinju) **2.** pripitomiti/pripitomljavati (životinju, biljku itd.) // **domestikácija** *ž bot. zool.* udomaćivanje, pripitomljavanje biljaka ili divljih životinja, udomaćivanje vrsta koje prirodno ne obitavaju na određenom prostoru
✧ *njem.* domestizieren ≃ *lat.* domesticus: domaći ≃ domus: kuća

domèstik *m* vrlo gusto i čvrsto platno grube niti, služi pretežno za rublje i krevetninu
✧ *fr.* domestique: kućni, domaći ← *lat.* domesticus

domètati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòmećēm, *imp.* domèći, *pril. sad.* dòmećūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dometnuti // **dòmak²** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ daljina dokle se može dosegnuti, dohvatiti [*na ~* blizu]; domašaj; **dómet** *m* **1.** najveća daljina do koje se može dometnuti, dokle se može dobaciti **2.** *pren.* granica stručnih, intelektualnih, materijalnih i drugih mogućnosti; doseg; **dòmetak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -eci⟩ ono što je dometnuto; dodatak (o stvarima); **dòmetnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòmetnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* dòmetni, *prid. trp.* dòmētnūt⟩ **1.** *razg.* dobaciti metanjem (otuda domet, kao puškomet i nogomet) **2.** dodati, pridodati (o stvarima, mjerama čega, riječima, tvrdnjama itd.)
✧ DO-[1] + *v.* metati

Domìcijan (51–96), rimski car (81–96), sin Vespazijanov, utvrdio granicu carstva (*limes*) između Dunava i Rajne

domìcīl (**dȍmicīl**) *m* ⟨G domicíla⟩ **1.** mjesto stalnog boravka; prebivalište **2.** *pravn.* mjesto za koje zakon pretpostavlja da na njemu neka osoba ostvaruje svoja prava i ispunjava obveze (plaćanje poreza i sl.) // **domìcīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na domicil △ ***~no stanovništvo*** *sociol.* osobe koje imaju trajno boravište, odnosno prebivalište u nekom mjestu; **domicìlìjant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *ekon.* onaj koji određuje gdje će biti isplaćena mjenica, onaj koji domicilira (mjenicu); **domicìlìjāt** *m* ⟨G domicilijáta⟩ *ekon.* onaj koji u domicilu isplaćuje mjenicu; **domicilírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* domicìlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odrediti/određivati domicil (**1**) **2.** imati domicil ili prebivalište; stanovati, prebivati, obitovati **3.** *ekon.* odrediti/određivati mjesto gdje će biti isplaćena mjenica
✧ *lat.* domicilium

dȍmina *ž* **1.** *crkv.* nadstojnica ženskog samostana, opatica **2.** pločica u dominu; domino
✧ *lat.* domina

dominácij|a *ž* vlast, prevlast nad ljudima; gospodarenje, premoć, nadmoć [*provesti ~u*; *ostvariti ~u*] // **domìnātor** (**dominâtor**) *m* osoba koja vlada; gospodar, vladar; **dominírati** (∅, nad kim, nad čim) *dv.* ⟨*prez.* domìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *pov.* gospodovati **2.** prevladati/prevladavati, imati prevlast, istaći/isticati se, izdići/izdizati se (nad drugima)
✧ *lat.* dominatio, *v.* dominus

dominànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji dominira, koji prevladava, koji ima najviše kontrole, utjecaja ili vlasti **2.** koji je najistaknutiji (na nekom području) △ ***~na struja***, ***~ni pravac*** pristup, škola, ideja, teorija ili stil koji je u

određenom razdoblju bio najcjenjeniji, najutjecajniji ili najrašireniji u umjetnosti, filozofiji i kulturnom životu općenito; ~**na vrsta** *bot.* najčešća vrsta u jednoj biljnoj zajednici // **dominànta** *ž* ⟨G *mn* -nātā/-ī⟩ **1.** *glazb.* **a.** peti stupanj dijatonske ljestvice, u durskoj i molskoj ljestvici, uz toniku, harmonijski najvažniji stupanj **b.** *pov.* u starocrkvenim načinima (do 1600) najvažniji ton oko kojeg se kreće pretežni dio melodije **2.** glavna ideja, osnovna karakteristika, prevladavajući oblik, glavni motiv; **dominàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je dominantan, svojstvo onoga što je dominantno **2.** *biol.* premoć, prevlast gena jednog roditelja nad genom drugoga roditelja

✧ *lat.* dominans: gospodujući ← dominari: gospodariti ≃ domus: kuća

domìnāt *m* ⟨G domináta⟩ *pov.* oblik carske vladavine u Rimu (od kraja 3. st.) kojim car stječe položaj apsolutnog vladara bliskoga Bogu (za razliku od dotadašnjeg principata)

✧ *lat.* dominatus

dòmīnij (**domînij**) *m* **1.** *pravn. pov.* vrhovna vlast ili kontrola; suverenitet, gospodstvo **2.** teritorij ili područje nad kojim postoji kontrola, vlast ili utjecaj; kolonija, domena, posjed **3.** *pol. razg.* naziv za nekadašnje britanske, francuske i dr. kolonije koje su stekle široku samoupravu (s vlastitim parlamentom, vladom itd.); dominion

✧ *lat.* dominium

Dȍminik 1. *v.* ♦ **2. Sv.** (pravo ime Domingo de Guzmán) (1170–1221), španjolski propovjednik, osnivač dominikanskog reda // **dominikánac** *m* ⟨G -nca, V dȍminikānče, N *mn* -nci, G dominìkānācā⟩ član reda Sv. Dominika; bijeli fratar; **dominikánčev** *prid.* koji pripada dominikancu; **dominikánka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* dominikanac; **dominìkānskī**[1] *prid.* koji se odnosi na dominikance [~ *red*]; **dominìkānski** *pril.* kao dominikanac, na način dominikanaca

♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; ime se širi kultom Dominga de Guzmana); isto: **Dȍmenīk**, **Dòmīnko**, **Dȕminīk**; *hip.*: **Dînko**, **Dmíne**, **Dmînko**, **Dȍma**, **Dóme**, **Dùnjko**, **Ménko** i sl.; **Domìnika** ž. os. ime (svetica pogubljena u doba Dioklecijana); isto: **Domènika**, *usp.* Nedjeljko i Nedjeljka ◇ *pr.*: **Dìminčić** (Velika Gorica), **Dìminić** (220, Labin, Istra, Primorje), **Dimjášević** (Daruvar, Križevci), **Dímlić** (Benkovac, sred. i *S* Dalmacija), **Dímnić** (Dubrovnik), **Dímšić** (Slavonski Brod, *I* Slavonija), **Dȉnčec** (Sisak), **Dínčić** (Omiš), **Dínić** (Ploče, Istra, Primorje, Podravina), **Dínković** (Bjelovar, Slavonija), **Dmȉnić** (Krk, Pula), **Dmȉović** (Rijeka, *S* Dalmacija), **Dȍma** (Virovitica), **Dómac** (Vinkovci), **Dòmakuš** (Podravska Slatina, Podravina), **Dòmančić** (130, Hvar, Brač, Dalmacija), **Dòmandžić** (Rijeka, Vrgorac), **Dòmankušić** (Posavina), **Dománovac** (Valpovo), **Dománović** (Požega, Osijek, Labin), **Domànskī** (Karlovac), **Dȍmičić**, **Dómić** (430, Split, sred. Dalmacija, Kordun, *I* Slavonija), **Dòmika** (Pula, Rijeka), **Dòmikulić** (Split), **Dòmin** (Jastrebarsko, Pokuplje, Posavina), **Dȍmines** (Rijeka), **Dòmini** (Zadar, Čazma), **Dòminić** (430, Čakovec, Prigorje, Podravina, Moslavina), **Dòminik** (Čakovec, Rijeka), **Dominíković** (370, Metković, *J* Dalmacija), **Dȍminis** (260, Zadar, *S* Dalmacija, otoci, ← *tal.*), **Dȍmīnko** (80, Zagreb, Zagorje, Podravina, Prigorje), **Domínković** (570, Županja), **Dòminkuš** (Donja Stubica, Ivanić Grad, Zadar), **Dòminović** (**Domínović**) (130, Imotski, sred. Dalmacija, Slavonija uz Dravu), **Dômnik** (Poreč, Varaždin), **Dȍmnjak** (Sinj, sred. Dalmacija), **Dòmokuš** (Virovitica, Rijeka), **Dômšić** (180, Duga Resa), **Dòmunkoš** (Čakovec, Varaždin), **Dȕmančić** (880, Osijek, Imotski, Slavonija), **Dȕmanić** (260, Split), **Dùmenčić** (480, Primorje, Lika, Podravina), **Dȕmešić** (110, Ozalj, Pokuplje, Posavina), **Dȕmičić** (140, Rab, Primorje, Gorski kotar, Pokuplje), **Dúmić** (560, Rab, Pokuplje, Prigorje), **Dúnjko** (Čakovec), **Ménac**, **Mènčetić**, **Menegèlo** (Split), **Mènegon** (Pakrac), **Menegóni** (Pakrac, Nova Gradiška), **Mengèlo** (Split), **Mèngić**, **Mengîni** (← *tal.*), **Mèngović** (Istra), **Mènković** (Sisak, Banovina, Istra, Primorje), **Mînčić** (Sinj, sred. Dalmacija, *I* Slavonija), **Mînić** (250, Gvozd, Banovina), **Mìnigo** (Split, *J* i sred. Dalmacija), *usp.* Despot, Kurjak ◇ *top.*: **Mìnčeta** (kula u Dubrovniku)

✧ *lat.* Dominicus, *v.* dominus

Domìnika *ž geogr.* država na najvećem otoku Malih Antila, 751 km², 73.900 stan., glavni grad Roseau

Dominìkānskā Repùblika *ž geogr.* država na *I* i sred. dijelu otoka Hispaniole (Veliki

Antili, Srednja Amerika), 48.433 km², 7.6-34.000 stan., glavni grad Santo Domingo // **Dominikánac** *m* (**Dominìkānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Dominikánci⟩ stanovnik ili državljanin D. Republike; **dominìkānskī²** *prid.* koji se odnosi na Dominikansku Republiku i Dominikance

dominìōn *m* ⟨G dominióna⟩, *v.* dominij (**3**)

dominírati, *v.* dominacija

Dominis (*izg.* Dȍminis) **1.** plemićka obitelj s otoka Brača, prvotno Gospodnetić, od 16. st. jedna grana obitelji promijenila ime u Dominis; kipar Pavao (16. st.), pjesnik Dominik (17. st.), Pavao i Frano Alvis kancelari u Hvaru, Korčuli, Istri, u Italiji i na Levantu, svećenik Petar je povjesničar Brača (17. i 18. st.), Pavao je potpisnik predstavke o sjedinjenju Dalmacije s Hrvatskom (19. st.) **2.** plemićka obitelj s otoka Raba; biskup rapski Stjepan (13. st.), rapski i trogirski Krševan (15. st.), senjski Ivan (15. st.), senjski Antun (16. st.), senjski Ivan (16. st.); gradonačelnici Raba Pacifik (1848), Josip (1875) i Petar (1903) **3. Markantun de** (1560–1624), hrv. znanstvenik, biskup senjski i nadbiskup Splitski; piše protiv interdikta pape zbog čega je uhićen; umire u inkvizicijskom zatvoru

domìnistar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ onaj koji je u hijerarhiji vlasti odmah iza ministra

✧ DO-² + *v.* ministar

dȍmino *m* **1.** dugi krabuljni ogrtač s kukuljicom (ob. u kombinaciji crnog i bijelog) **2. a.** male, pravokutne pločice podijeljene na 2 kvadrata na kojima su prazna polja ili 1 do 6 točkica; domina **b.** društvena igra takvim pločicama △ ~-**efekt** *pol. sociol.* pojava pri kojoj jedan događaj vuče drugi, kad se sve ob. ruši ili propada kao po redoslijedu, lančana reakcija (slika obaranja pločica u igri domina) // **domìnati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* igrati domino

✧ *tal.* domino

dominus (*izg.* dȍminus) *m* **1.** *pov. pravn.* u rimskom pravu otac obitelji **2.** *pov.* **a.** od cara Dioklecijana carski epitet, (apsolutni) gospodar (neovisan o senatu) **b.** u srednjem vijeku titula koja se pridodavala vladaru i državnim visokodostojanstvenicima **3.** (Dominus) *kat.* u liturgiji naziv za Isusa, Boga △ ~ **vobiscum** (*izg.* ~ vobískum) Gospodin s vama, liturgijski pozdrav kojim svećenik i đakon pozdravljaju skupljene vjernike, a izražava istodobno i želju i tvrdnju

✧ *lat.*: (izvorno zn.) gospodar domusa ≃ domus: kuća

dòmisliti (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* dòmišljen⟩ **1.** (∅, što) do kraja, potpuno promisliti, potpuno oblikovati stav o čemu mišljenjem **2.** (se) dosjetiti se, *usp.* domišljati se // **dȍmisao** *ž* ⟨I -išlju/-isli⟩, *v.* domišljaj; **dȍmišljāj** *m* izravan rezultat domišljanja; domisao; **dòmišljat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako domisli; **domíšljati se** (čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòmīšljām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ razmišljajući pokušavati naći rješenje, tražiti načina da se mišljenjem štogod riješi; **dòmišljato** *pril.* na domišljat način; dosjetljivo; **dòmìiljatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je domišljat

♦ *pr.*: **Dòmislić** (Vinkovci), **Dòmislović** (120, Varaždin, Prigorje), **Domišljánović** (Zlatar Bistrica, Zagreb)

✧ DO-¹ + *v.* misliti

dòmīt *m* ⟨G domíta⟩ *geol.* vrsta trahita

✧ *lat.* domus: kuća + -IT

Dȍmjanić, Dragutin Milivoj (1875–1933), hrv. lirski pjesnik aristokratskih motiva i diskretnog iznošenja osjećaja, često na kajkavskom (*Kipci i popevke*); mnoge su pjesme uglazbljene

dòmjenak, *v.* dȍm¹

dômna *ž rij.* opatica, duvna

✧ *lat.* domina

domobránstvo *sr pov.* kopnena pomoćna vojska nekih zemalja // **dȍmobrān** (**domobránac** *arh.*) *m pov.* **1.** pripadnik domobranstva formiranog poslije Hrvatsko-ugarske nagodbe 1868. razmještenog na području Hrvatske i Slavonije s hrvatskim kao službenim jezikom, do 1918. **2.** mobilizirani vojnik domobranstva NDH 1941–1945. **3.** pripadnik domobranstva u Sloveniji 1941–1945. **4.** pripadnik posebno organiziranih oružanih postrojbi u Republici Hrvatskoj (ob. teritorijalno); **dȍmobrānskī** *prid.* koji se odnosi na domobrane; **dȍmobrānski** *pril.* kao domobran, na način domobrana

✧ *v.* dom¹ + *v.* braniti

dòmoći se (čega) *svrš.* ⟨*prez.* dòmognēm se, *pril. pr.* dòmogāvši se, *prid. rad.* dòmogao se⟩ **1.** postići što ulaganjem rada i napora; steći što **2.** doći do čega dugim ili napornim kretanjem [~ *sela*] // **domágati se** *nesvrš.*

⟨*prez.* dòmāžēm se, *pril. sad.* -āžūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* domoći se

✧ DO-[1] + *v.* moć, moći

dȍmoljūb *m retor. pol.*, *v.* rodoljub, patriot // **domoljùbiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun domoljublja; **domoljùbivōst** *sr* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je domoljubiv; **dȍmoljūblje** *sr* ljubav prema domovini; rodoljublje; **dȍmoljūbnī** *prid.* koji se odnosi na domoljublje i domoljube; **dȍmoljūbno** *pril.* kao domoljub, na način domoljuba; **domòljupka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* domoljub

✧ *v.* dom[1] + *v.* ljubiti

domoródac *m* ⟨G -óca, N *mn* -óci, G domòrōdācā⟩ starosjedilac iz nekoga kraja, onaj koji je starinom u tom kraju, *opr.* došljak, doseljenik, naseljenik, kolonist // **domoròdačkī** *prid.* koji se odnosi na domoroce; **domoròdački** *pril.* kao domorodac, na domorodački način; **domoròdstvo** *sr zast. jez. knjiž.*, *v.* rodoljublje; **domòrotkinja** (**domòrotka**) *ž*, *v.* domorodac

✧ *v.* dom[1] + *v.* rod, roditi

dòmovin|a *ž* **1.** zemlja rođenja, zemlja podrijetla, zemlja kojoj čovjek pripada po svojim pravima ili po osjećajima; domaja **2.** *rij.* zemlja, kraj gdje se što pojavilo, gdje uspijeva, gdje je autohtono; postojbina, obitavalište, stanište (o biljkama i životinjama) △ ***druga ~a*** *retor.* zemlja useljenja s kojom se tko srodio; ***otac ~e*** *pol.* osoba koja oličuje neprolazne zasluge za domovinu i visoku moralnost u javnom djelovanju; ***uža ~a*** regija u kojoj se tko rodio ili koju smatra svojom zavičajnom zemljom // **dòmovinskī** *prid.* koji se odnosi na domovinu △ ***Domovinski rat*** (1991–1995) rat za obranu Republike Hrvatske od pobunjenih srpskih secesionista i od agresije Jugoslavenske armije

✧ *prasl.* *domovina, *v.* dom[1]

dòmptēr *m* ⟨G domptéra⟩ *knjiš. rij.* krotitelj, dreser

✧ *fr.* dompteur

dȍmra *ž* ⟨G *mn* dȍmārā/-i⟩ *glazb.* ruski žičani instrument (s tri žice), sličan tamburi, *usp.* dombra

✧ *rus.* ← *perz.*

domunđávati se (s kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* domùnđāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *razg. pejor.* šapćući, ispod glasa ili potajno se dogovarati tako da drugi ne znaju ili ne razumiju; sašaptavati se, komplotirati se // **domùnđati se** *svrš.* ⟨*prez.* domùnđām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* domùnđao se⟩, *v.* domunđavati se

✧ *ekspr.*

dòmuz *m reg. ekspr.* **1.** krmak, svinja, svinjče, prasac, krmača **2.** *pren.* tvrdoglavac, uporan čovjek // **domùzluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* **1.** svinjarija **2.** ljutnja iz tvrdoglavosti; tvrdoglavost, tvrdokornost, upornost, prkos; **dòmuzovina** *ž reg. ekspr.* svinjetina, krmetina, prasetina

◆ *pr.*: **Dòmuz** (*I* Slavonija), **Dòmuzin** (Split, sred. Dalmacija, Primorje), **Domúzović**

✧ *tur.*

dȍn *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** (Don) u zemljama španjolskog jezika, titula koja se stavljala ispred imena plemića, danas uglavnom odgovara našem naslovu »gospodin« [*Don Juan*] **2.** titula koja se stavlja pred ime svjetovnog svećenika [~ *Ante*; ~ *Frane Bulić*]

✧ *šp.* i *mlet.* don ← *lat.* dominus

Dȍn *m geogr.* rijeka u Z Rusiji, duga 1870 km, izvire u Srednjeruskoj uzvisini, utječe u Azovsko more // **dônskī** *prid.* koji se odnosi na Don [~ *kozaci*]

dȍna *ž*, *v.* donna

donácija *ž* **1.** dar, darovanje (umjetničke zbirke i sl.) **2.** ukupnost predmeta koji su darovani [*Mimarina* ~; ~ *u lijekovima*] // **dȍnacionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na donaciju, koji pripada donaciji △ ***~na diploma*** *pov.* potvrda kojom vladar donira zemljišni posjed; ***~ni sustav*** *pov.* feudalni sustav zasnovan na uzajamnim pravima i obvezama, za doniranu zemlju senior očekuje vjernost i vojnu službu; **donacionàlist** *m pravn. pov.* plemić koji je do svog posjeda došao vladarskom darovnicom; **donacionàlistkinja** *ž*, *v.* donacionalist; **dònātor** (**donâtor**) *m* **1.** onaj koji daje, davalac donacije; darivalac, ktitor **2.** utemeljitelj ili naručitelj umjetničkog djela; **dònātorica** *ž*, *v.* donator; **dònīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je poklonjen, koji je dobiven donacijom; **donírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* dònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dati/davati donaciju

✧ *lat.* donatio ≃ donare: darovati ≃ donum: dar

Donadíni, Ulderiko (1894–1923), hrv. književnik i kritičar, sklon polemičkom stilu, bizarnim situacijama i osebujnim likovima

donàliti (što, čega) *svrš.* ⟨*prez.* dȍnalijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* donalìven⟩ *reg.* metateza u paru s nadoliti = doliti // **donalijévati** (što, čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* donàlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* donaliti

✧ DO-[1] + *v.* naliti

Dònat 1. *v.* ◆ **2.** zadarski biskup na kraju 8. i poč. 9. st., pripisuje mu se izgradnja crkve Sv. Trojstva u Zadru (danas Sv. Donat) **3. Elije** (*lat.* Aelius Donatus) (4. st.), rimski gramatičar (*Ars grammatica*)

◆ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; popularno među ranim kršćanima, nosilo ga je preko 20 svetaca); isto: **Dȕnat** (Zadar, Krk); **Dȍnata** ž. os. ime ◇ *pr.*: **Dȍnada** (Pula, Istra), **Dȍnadić** (180, Pag, Primorje), **Dȍnat** (Daruvar, *Z* Slavonija), **Dònātov**, **Dònatović** (Dubrovnik), **Dȕnat** (150, Zadar, sred. Dalmacija), **Dȕnato** (Krk, Primorje), **Dùnātov** (340, Zadar)

✧ *lat.* Donatus: darovan ← donare: dati

Donatello (*izg.* Donatèlo) (1386–1466), talijanski kipar, jedan od najvećih renesansnih umjetnika, začetnik monumentalne skulpture (brončani *David*)

donatȉzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. kršć.* sjevernoafrički pokret u 4. st., naučavao je da se krštenje i sakrament mogu izgubiti, odnosno da se temelje na osobnoj svetosti i integritetu onih koji su ih dijelili, država ga je progonila, a crkva osuđivala, nestaje u 7. st. // **donàtist** *m kršć.* pripadnik donatističke sekte, pristaša donatizma

✧ prema biskupu Kartage, Donatu, vođi sekte

Dónčević, Ivan (1909–1982), hrv. književnik; socijalni romani iz života hrv. provincije i slikovite kratke pripovjetke iz NOB-a (*Bezimeni*, *Pismo majci u Zagorje*); dugogodišnji glavni urednik časopisa *Republika*, *v.* (1949–1973)

dóndē *pril. razg.* (s gledišta i mjesta govornika) do onoga mjesta koje se može označiti ili zamisliti, do mjesta koje nije posve u blizini onoga koji govori i onoga kojemu se govori, a koje je poznato iz konteksta ili iz situacije; do mjesta na koje se pokazuje ili drugačije naznačuje; donle, dotamo // **dónlē** *pril.*, *v.* donde

✧ *v.* do + *v.* ondje

dondùrma *ž reg.* sladoled; doldrma // **dondurmàdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* sladoledar

✧ *tur.* ≃ dondurmacı, dondurmak: smrznuti, zalediti

dònedāvnī *prid.* koji je trajao do prije kratkog vremena, koji nema dugo da je prestao; doskorašnji // **dònedāvno** (**dònedāvna**) *pril.* do prije kratkog vremena; doskora

✧ *v.* do + *v.* nedavno

dȍnegal *m* tkanina u platnovezu od vunene pređe, izvorno su se od te tkanine proizvodila gruba muška odijela

✧ prema pokrajini Donegal na *Z* obali Irske

dònekle *pril.* do nekè mjere; djelomično, unekoliko

dònesti, *v.* donijeti

donhùānskī, *v.* Don Juan

dònijēti (**dònesti**) *svrš.* ⟨*prez.* donèsēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* donèsi, *prid. rad.* dȍnio/dȍnijēla *ž*, *prid. trp.* donèsen⟩ **1.** (komu, što) prenijeti što od nekud; uručiti komu [~ *presudu*; ~ *zakon*; ~ *odluku*], *opr.* odnijeti **2.** (koga) održati plod do roka porođaja, *opr.* pobaciti, izvrći, prenijeti **3.** (što) objaviti, usvojiti (zakon i sl.) **4.** (∅, komu što) biti izravno koristan u materijalnom smislu i izraženo u novcu, koristiti, omogućavati zaradu [~ *dobit*; ~ *zaradu*; ~ *dividende*] // **dònesti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dònesao/dònesla *ž*⟩ *reg.*, *v.* donijeti; **dònos** *m* ono što je donijeto, *usp.* donošenje, *v.* donositi; **donòsi|lac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ onaj koji prema postojećim propisima i u redu radnji neke djelatnosti donosi što; donositelj; **donòsilica** *ž neob.*, *v.* donosilac; **donòsitelj** *m*, *v.* donosilac; **donositèljica** *ž*, *v.* donositelj; **donòsiti** (komu, koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dònosīm, *pril. sad.* dònosēći, *gl. im.* dònošēnje⟩, *v.* donijeti; **dònoščād** *ž zb.* ⟨I -ađu/-i⟩, *v.* donošče; **dònošče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* dònoščād⟩ *med.* dijete rođeno u predviđenom terminu

✧ DO-[1] + *v.* nesti

donírati, *v.* donacija

Dönitz (*izg.* Dénic), **Karl** (1891–1980), njemački admiral, kao formalni nasljednik A. Hitlera prihvatio kapitulaciju Njemačke; osuđen kao ratni zločinac

Donizetti (*izg.* Donicèti), **Gaetano** (1797–1848), talijanski romantički skladatelj ozbiljnih i komičnih opera (*Lucia di Lamermoor*, *Ljubavni napitak*)

Don Juan (*izg.* Dȍn Huȁn, prema *fr.* Dȍn Žuȁn) *knjiž.* legendarni ljubavnik i zavodnik, plemić iz Seville; najčešće interpretiran kao

nepostojani ljubavnik, raskalašeni rob strasti, bezobzirni epikurejac; za neke autore protivnik hipokritskog morala (Molière), primjer muževnosti (Puškin), a za današnje autore kompleksan, no slab karakter, nesposoban za dublje osjećaje, koji u kratkim avanturama uzalud traži samodokazivanje ili idealnu ženu // **donhùānskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Don Juana, ob. u značenju čovjeka koji luta i ulazi u erotske veze uzalud tražeći emocionalno zadovoljstvo i pravu ljubav **2.** *razg.* zavodnički; **donhùānski** *pril.* na način Don Juana, kao Don Juan; donžuanski; **donžùān** (**donžuân**) *m* ⟨G donžuána⟩ *razg.* zavodnik, pustolov, avanturist, *usp.* donhùānskī; **donžùānskī** *prid.* koji se odnosi na Don Juana; **donžùānski** *pril.*, *v.* donhùānski; **donžuánstvo** *sr* ukupnost odlika Don Juana i donžuana

donkihotìzam, *v.* Don Quijote

dónlē, *v.* donde

dònluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* čoha ili drugo platno za gaće, čakšire, šalvare itd.
✧ *tur.*

donna (*izg.* dȍna) *ž knjiš.* gospođa, gospodarica, dama
✧ *tal.* ← *lat.* domina

Donne (*izg.* Dȁn), **John** (1573–1631), vodeći engleski pjesnik metafizičke škole, propovjednik u londonskoj katedrali

donòsilac, *v.* donijeti

dònōžje *sr anat.* dio koštane osnove stopala
✧ DO-² + *v.* noga

Don Quijote (*izg.* Dȍn Kihȍte, u nas udomaćeno Dȍn Kihȍt) *m* glavni junak istoimenog romana M. de Cervantesa Saavedre, *v.*, vitez tužna lika, zanesenjak, plemeniti sanjar koji ne vidi životnu zbilju; simbol sukoba između idealističkih stremljenja i realnosti // **donkihotìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** ukupnost uzaludnosti postupaka i ideja Don Quijotea **2.** postupak ili djelovanje prepuno uzaludnih nastojanja; **donkìhotovskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Don Quijotea **2.** koji se odnosi na čovjeka **a.** koji ima nestvarne ideale i koji uzaludno gubi vrijeme da bi ih postigao **b.** koji izaziva podsmijeh; **donkìhotovski** *pril.* na donkihotovski način, kao Don Quijote

dònžōn *m* ⟨G donžóna⟩ **1.** *arhit. pov.* dominantna kula srednjovjekovnih utvrda; opremljena za pružanje posljednjeg otpora pri opsadi **2.** *vojn. pom.* posebno oklopljeni dio ratnih brodova nalik na kulu
✧ *fr.* donjon ← *lat.* dominio: gospodareva kula

donžùān (**donžuân**), *v.* Don Juan

Dônjā Bàčuga *ž* naselje u Pokuplju, 553 stan. // **Donjobàčugac** *m* (**Donjobàčuška** *ž*) ⟨N *mn* Donjobàčužani⟩ stanovnik Donje Bačuge; **donjobàčuškī** *prid.* koji se odnosi na Donju Bačugu i Donjobačužane

Dônjā Bàtina *ž* naselje u Hrvatskom zagorju, 644 stan. // **Donjobatínac** *m* (**Donjobàtīnka** *ž*) ⟨N *mn* Donjobatínci⟩ stanovnik Donje Batine; **donjobàtīnskī** *prid.* koji se odnosi na Donju Batinu i Donjobatince

dónjanin, *v.* dol

Dônjā Stùbica *ž* naselje u Hrvatskom zagorju, 2232 stan. // **Donjostùbičanin** *m* (**Donjostùbičānka** *ž*) ⟨N *mn* Donjostùbičani⟩ stanovnik Donje Stubice; **donjostùbičkī** *prid.* koji se odnosi na Donju Stubicu i Donjostubičane

Dônjē Mȑzlō Pȍlje *sr* naselje na Mrežnici, 578 stan. // **Donjomrzlopóljčanin** *m* (**Donjomrzlopóljčānka** *ž*) ⟨N *mn* Donjomrzlopóljčani⟩ stanovnik Donjeg Mrzlog Polja

dônjī, *v.* dol

Dônjī Dȁruvār *m* naselje (u blizini Daruvara), 1122 stan. // **Donjodaruvárčanin** *m* (**Donjodaruvárčānka** *ž*) ⟨N *mn* Donjodaruvárčani⟩ stanovnik Donjeg Daruvara **Dônjī Làpac** *m* naselje u *I* Lici, 1791 stan. // **donjolàpačkī** (**làpačkī**) *prid.* koji se odnosi na Donji Lapac i Donjolapčane; **Donjolàpčanin** *m* (**Donjolàpčānka** *ž*) ⟨N *mn* Donjolàpčani⟩ stanovnik Donjeg Lapca
◆ *pr.*: **Lápčević** (190, Gvozd, Banovina, Pokuplje, Moslavina, *v.* i hlap)

Dônjī Mihóljac *m* grad na Dravi, *SI* Slavonija, 6935 stan. // **donjomihòljačkī** *prid.* koji se odnosi na Donji Miholjac i Donjomiholjčane; **Donjomihóljčanin** *m* (**Donjomihóljčānka** *ž*) ⟨N *mn* Donjomihóljčani⟩ stanovnik D. Miholjca

Dônjī Sȓb *m* naselje u Lici, 1098 stan. // **Donjosȓbac** *m* (**Donjosȓpčānka** *ž*) ⟨N *mn* Donjosȓpci⟩ stanovnik Donjeg Srba (Srpca); **donjosȓpačkī** *prid.* koji se odnosi na Donji Srb/Srbac i Donjosrpce

DONJO- kao prvi dio riječi znači isto što i donji [*donjogradski* koji se odnosi na Donji grad]
✧ *prasl.* *dolъnьjь, *v.* dol

doo wop (*izg.* dȕ vȍp) *m glazb.* jedan od najpopularnijih žanrova rock and rolla i rhythm

and bluesa kasnih 1950-ih s izvedbom vokalnih grupa (većinom a capella, bez podrške pratećih glazbenika)

✧ *engl.*, u funkciji ritmičke pratnje, »pozadinski vokali« pjevaju besmislene tekstove (odatle ime)

dòpadati, *v.* dopasti

dopàmīn *m* ⟨G dopamína⟩ *fiziol.* sinaptički neuroprijenosnik koji se nalazi u mozgu

✧ *v.* doping + *v.* amin(i)

dòpasti (se) *svrš.* ⟨*prez.* dòpadnēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. rad.* dòpao (se)⟩ **1.** (komu) postati čije; pripasti **2.** (čega) upasti u kakvo zlo, biti pogođen kakvim zlom [~ *rana*; ~ *zatvora*; ~ *šaka*] **3.** (se, komu) svidjeti se **//** **dòpadati** (komu, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopasti; **dopàdljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se dopada, koji je ugodan za oko; **dopàdljivo** *pril.* na privlačan način, tako da je ugodno za oko; **dopàdljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dopadljiv ili svojstvo onoga što je dopadljivo

✧ DO-[1] + *v.* pasti

dopèljati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dopèljao⟩ *reg.* dovesti na željeno mjesto odnekud ono što se pelja, vuče, prevozi natovareno

✧ DO-[1] + *v.* peljati

dòping *m* ⟨N *mn* -nzi, G dȍpīngā⟩ **1.** podizanje psihofizičkih sposobnosti i odgađanje umora unošenjem u organizam farmakoloških sredstava ili fizioloških supstanci u neprirodnim količinama ili onih koja su posve zabranjena, ob. radi postizanja iznimnih sportskih rezultata **2.** *meton.* sredstvo ili supstanca koji se uzimaju s tim ciljem [*uzimati* ~] △ ~ ***kontrola*** analiza mokraće, uglavnom primjenom plinske kromatografije i spektrometrije masa, radi otkrivanja kemijskih supstancija ili njihovih metabolita što se uzimaju radi povećanja sportske (radne) sposobnosti **//** **dopingírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* dopìngīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* dopìngīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* uzeti/uzimati doping, baviti se dopingom, (is)koristiti doping

✧ *engl.* doping ← *nizoz.* doop: sos ← dopen: umakati

dòpirati, *v.* doprijeti

dopísati (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòpīšēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* dopìši, *prid. trp.* dòpīsān⟩ **1.** dodati onome što je napisano [~ *još nekoliko riječi*] **2.** *konstr. neob.* dovršiti pisanje **//** **dòpis** *m* **1.** pismeni tekst koji šalje službeno jedna strana drugoj ili više njih [*obavijestiti* ~*om*]; izvješće **2.** članak za novine (ob. povremenih suradnika itd.); **dòpisak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ *term.* tekst dodat dopisu, *usp.* post scriptum; **dopisívati se** (s kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* dopìsujēm se, *pril. sad.* dopìsujūći se, *gl. im.* -ānje⟩ pisati pisma i primati odgovore, razmjenjivati pisma i dopise, voditi prepisku s kim, voditi korespondenciju; **dòpisn|ī** *prid.* koji se odnosi na dopis, koji u sebi sadrži elemente pisanoga [~*i šah*; ~*a škola*]; **dòpisnica** *ž* **1.** poštanska karta za dopisivanja bez slike i razglednica, *usp.* karta (**4**) **2.** *v.* dopisnik; **dòpisničk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na dopisnice [~*a marka*; ~*a pristojba*] **2.** koji se odnosi na dopisnike △ ~***i tekst***, *v.* izvješće (**2**); **dòpisnički** *pril.* **1.** kao na dopisnici, na način kao za dopisnicu **2.** kao dopisnik, na način dopisnika; **dòpisnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji šalje vijesti i komentare (novinama, radiju itd.) iz nekog mjesta izvan sjedišta glasila ili iz inozemstva [*ratni* ~]; **dòpisnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā⟩ **1.** radna jedinica organizirana za slanje priloga u sjedište glasila i glavno uredništvo **2.** posao dopisnika [*baviti se* ~*m*]

✧ DO-[1] + *v.* pisati

dopítati (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòpītām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dopìtao⟩ *zast.* dodijeliti komu što, odrediti da kome što pripada; dosuditi, doznačiti [~ *svotu*]

✧ DO-[1] + *v.* pitati

dopízdi|ti (komu, čemu) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dopízdio⟩ *žarg. vulg.* dodijati [~*lo mu je*]

✧ DO-[1] + *v.* pizda, pizditi

doplátiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòplātīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòplāćen⟩ dodati još neki novac na ranije uplaćen (kad nešto poskupi u odnosu na prvotno iskazanu i plaćenu cijenu), *usp.* platiti **//** **doplaćívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doplàćujēm, *pril. sad.* doplàćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doplatiti; **dȍplata** *ž* dodatak u novcu na već plaćenu svotu, dodatak uplaćenom punom iznosu; **dòplatak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -aci⟩ *term.* iznos u novcu koji se prema nekom propisu ili zakonu isplaćuje zaposlenom uz redovna primanja ili uz osnovnu plaću [*dječji* ~; ~ *na skupoću*; *invalidski* ~]; **dòplatnī** *prid.* koji se odnosi na doplatu [~ *list*]

✧ DO-[1] + *v.* platiti

dòplaviti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòplavljen⟩ poplavom nanijeti što na neko mjesto // **doplavljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doplàvljujēm, *pril. sad.* doplàvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doplaviti
✧ DO-[1] + *prasl.* *plaviti: natapati (*polj.* pławić), *v.* plaviti

dòplaziti *svrš.* ⟨*prez.* -zīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dòplazio⟩ dovući se (*dosl.* i *pren.*) do nekog mjesta
✧ DO-[1] + *v.* plaz, plaziti

dȍpler, *v.* Doppler

dòplgenger *m reg.* **1.** dvojnik (dvojnica ž) **2.** *ž-arg. zast.* dvojnik u smislu poslova, karijere ili ambicija, onaj koji se bavi istim poslovima i na isti način kao konkurent
✧ *njem.* Doppelgänger

dòplivati *svrš.* ⟨*prez.* dòplivām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòplivao⟩ doći plivajući
✧ DO-[1] + *v.* plivati

doplòviti *svrš.* ⟨*prez.* dòplovīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad·* doplòvio⟩ doći ploveći // **dòplov** *m pom.* najveći put što ga brod može prevaliti s punim zalihama goriva
✧ DO-[1] + *v.* ploviti

dòplštos *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *sport zast.* u nogometu udarac koji slijedi nakon što je lopta odskočila sa zemlje; drop-kick
✧ *njem.* Doppelstoss ≃ doppel: dvostruki + Stoss: udarac

dòplutati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòplutao⟩ približiti se plutajući, doći do nekog mjesta plutanjem, *opr.* otplutati
✧ DO-[1] + *v.* plutati

dopódne (I) *pril.* prije podne // **dopódne** (II) *sr* ⟨G -va⟩ **1.** vrijeme od jutra do podneva **2.** *razg.* od doručka do ručka (zn. nije određeno po vremenskim mjerama, nego načinom života); **dopódnēvnī** *prid.* koji se odnosi na dopodne, koji pripada tom razdoblju
✧ DO-[2] + *v.* podne

dȍpola *pril.* do polovine, do polovice

dopolavoro (*izg.* dopolavôro) *m* organizacija koja je okupljala radnike i činovnike u korporativnom društvu za vrijeme fašizma u Italiji (i u našim krajevima koji su joj pripadali, npr. u Zadru)
✧ *tal.*: poslije posla

dopo tutto (*izg.* dȍpo tùto) *pril. reg. knjiš.* naposljetku, konačno, na kraju svega
✧ *tal.*

doppia (*izg.* dòpia) *ž pov.* zlatnik kovan u Španjolskoj i u nekim talijanskim gradovima (Milanu i drugdje) sve do 19. st.
✧ *tal.*

doppio (*izg.* dòpio) *pril. glazb.* oznaka za promjenu tempa [~ *movimento*]
✧ *tal.*

Doppler (*izg.* Dȍpler), **Christian** (1803–1853), austrijski fizičar // **dȍpler** *m med.* ultrazvučni pregled metodom koja koristi Dopplerov efekt; **Dopplerov** (*izg.* Dȍplerov) *prid.* koji pripada Doppleru △ ~ ***efekt*** *fiz.* promjena frekvencije akustičkog ili elektromagnetnog vala uslijed relativnog gibanja motritelja prema izvoru vala; Dopplerov učinak; ~ ***radar*** *meteor.* meteorološki radar koji koristi Dopplerov pomak frekvencije eha primljenog od pokretnog cilja radi određivanja brzine čestica u zraku; Dopplerov navigator

dòpratiti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòpraćen⟩, *usp.* pratiti **1.** doći s kim u društvu, praviti kome društvo do nekog cilja **2.** dovesti koga prateći ga (pri vođenju u zatvor i sl.) // **dòpraćati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopraćivati; **dopraćívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dopràćujēm, *pril. sad.* dopràćujūći, *gl. im.* -ānje⟩ više puta dopratiti; dopraćati, *usp.* pratiti
✧ DO-[1] + *v.* pratiti

doprédsjednīk *m* ⟨V dòpredsjēdnīče, N *mn* doprédsjednīci⟩ *admin.* onaj koji je ili jedan od onih koji su po rangu do predsjednika // **doprédsjednica** *ž*, *v.* dopredsjednik; **dȍpredsjedničkī** *prid.* koji se odnosi na dopredsjednika
✧ DO-[2] + *v.* predsjedati, predsjednik

doprémiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòprēmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòprēmljen⟩ donijeti ili dovesti robu na odredište // **dȍprema** *ž* donošenje ili dovoženje robe do odredišta, dopremanje na odredište; **doprémati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòprēmām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* dòprēmān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopremiti; **dopremljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doprèmljujēm, *pril. sad.* doprèmljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopremati
✧ DO-[1] + *v.* spremiti

doprèporodn|ī *prid.* koji je bio prije narodnog preporoda u 19. st. [~*a književnost*]
✧ DO-[2] + *v.* preporoditi, preporod

dòprijēti (do čega, do koga) *svrš.* ⟨*prez.* dȍprēm, *imp.* dòpri, *pril. pr.* -ēvši/dòprīvši, *prid. rad.* dȍprō/dȍprla *ž*⟩ **1.** doći do mjesta ili do osobe

uz napor koji je potrebno uložiti **2.** šireći se postajati sve laganiji i slabiji; širiti se snagom koja prema kraju biva sve manja (o zvukovima iz daljine, šumovima, idejama, novostima itd.) // **dòpirati** (do čega, do koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doprijeti

✧ DO-[1] + *prasl.* *perti: pritisnuti (*rus.* perét': tiskati)

doprinòsiti (čemu, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doprìnosīm, *pril. sad.* doprìnosēći, *gl. im.* doprìnošēnje⟩, *v.* doprinijeti // **doprìnijēti** (čemu, što) *svrš.* ⟨*prez.* doprinèsēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* doprinèsi, *prid. rad.* dòprinio/ dȍprinijela *ž*⟩ dati svoj prilog čemu u radu, novcu, zamislima i sl.; imati udjela u uspjehu ili u vrijednosti čega; pridonijeti [~ *boljem radu*; ~ *obnovi škole*]; **dòprinos** *m* **1.** ono što tko doprinese u radu, novcu, zamislima i sl. [~ *znanosti*; *društveni* ~; ~ *u radu*]; prinesak, prinos **2.** *term.* obvezatno namjensko izdvajanje iz prihoda građana i poduzeća [~ *za zdravstveno/mirovinsko osiguranje*]

✧ DO-[1] + *v.* prinijeti, prinositi

dòpūmpati (što, čega) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòpūmpān⟩ pumpanjem dodati dovoljnu količinu u nutrinu čega (npr. zraka u zračnicu) [~ *zraka*; ~ *plina*] // **dopumpávati** (što, čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* dopùmpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopumpati

✧ DO-[1] + *v.* pumpa, pumpati

dòpuniti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòpunjen⟩ **1.** dodati čemu količinu [~ *bocu do vrha*]; nadopuniti, *usp.* puniti **2.** dodati čemu sadržaj [~ *informaciju*]; nadopuniti // **dȍpuna** (**dôpuna**) *ž* ono što dopunjuje, ono što čini da nešto postane cjelovito, da mu ne nedostaje nijedan dio, da bude potpuno u broju; nadopuna; **dòpunsk|ī** *prid.* onaj koji služi za dopunu, kojim se dopunjava [~*i rad*; ~*i prihod*] △ ~***a nastava*** **1.** dodatno školovanje djece migranata u inozemstvu u području nacionalne skupine predmeta (obično majčinski jezik, povijest, zemljopis) **2.** nastava za djecu koja zaostaju u praćenju gradiva; **dopúnjati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòpūnjām, *pril. sad.* dopúnjajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopuniti, dopunjavati; **dopunjávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dopùnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopuniti; **dòpunjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dopunjeno

✧ DO-[1] + *v.* puniti

dòpupnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *podr.* kravata (kao *podr.* za samovez) [ob. *okovratni* ~]

✧ DO-[2] + *v.* pupak

dopùstit|i (što, komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòpustīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòpušten⟩ **1.** dati kome slobodu ili mogućnost da što radi [~*i da se djeca ovdje igraju*]; dozvoliti **2.** dati dopuštenje ili se složiti sa čime [~*e da Vam se obratim*]; odobriti // **dòpusnic|a** *ž* pismeno odobrenje, dopuštanje za što u pisanom službenom obliku; dozvola [*tražiti* ~*u*; *dobiti* ~*u*; *izdati* ~*u*]; **dòpust** *m* slobodni dani ili slobodno vrijeme koje se dobiva po pravilima o službenim dužnostima [*plaćeni* ~; *neplaćeni* ~]; **dopùstiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može dopustiti, *opr.* nedopustiv; **dopùstivo** *pril.* na dopustiv način; **dopùstivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dopustivo; **dopúštati** (što, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòpūštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dopustiti; **dòpušten** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je odobren; dozvoljen △ ~***i naziv*** *lingv.* naziv koji je kao istoznačnicu preporučenog naziva prihvatila ovlaštena ustanova; **dopušténje** *sr* čin kojim se što dopušta; odobrenje, dozvola, pripust

✧ DO-[1] + *v.* pustiti

doputòvati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* dopùtujēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* dopùtūj, *prid. rad.* doputòvao⟩ putujući stići do odredišta

✧ DO-[1] + *v.* put, putovati

dopúziti (do čega, ∅) *svrš.* ⟨*prez.* dòpūzīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dopúzio⟩ približiti se puzanjem; dopuzati // **dòpuzati** *svrš.* ⟨*prez.* dòpūžēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòpuzao⟩, *v.* dopuziti

✧ DO-[1] + *v.* puzati, puziti

Dôr *m mit.* praotac Dorana, *v.*

Dóra, *v.* Doroteja ♦

doráditi *svrš.* ⟨*prez.* dòrādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòrađen⟩ dokraja, potpuno, sasvim izraditi; dogotoviti, dotjerati, ugladiti // **dȍrada** *ž* dotjerivanje nekog proizvoda, usavršavanje na kraju radnog procesa, posljednje što se mora uraditi da posao bude završen; **dòradak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -aci⟩ ono što je dorađeno; **dòrad|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se odnosi na doradu [~*ni posao u tvornici*]; **dòrāđen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dokraja urađen; dotjeran; **dòrāđeno** *pril.* na dorađen način; dotjerano; **dorađívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doràđujēm,

pril. sad. doràđujūći, *prid. trp.* doràđīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doraditi
✧ DO-¹ + *v.* rad¹, raditi

dorafòbija *ž psih.* bolesni strah od životinjske kože
✧ *grč.* dorá: odrta koža + -FOBIJA

dòramak *m* ⟨G -āmka, N *mn* -āmci⟩ gornji dio ženske haljine, bez rukava; vrsta ženskog prsluka
✧ DO-² + *v.* rame

Dórani *m mn* ⟨N Dóranin⟩ (**Dórānka** *ž*) *pov.* grčko pleme koje je na Peloponezu razvilo vlastitu kulturu (13. i 12. st. pr. Kr.) // **dôrskī** *prid.* koji se odnosi na Dorane △ ~ ***način*** *glazb.* **1.** vrsta ljestvice u starogrčkom glazbenom sustavu **2.** najvažnija od starocrkvenih ljestvica, podloga za napjeve gregorijanskoga korala **3.** u srednjovjekovnom sustavu starocrkvena ljestvica (prepoznaje se u pučkim napjevima *SZ* Hrvatske); ~ ***odgoj*** strogi, spartanski odgoj; ~ ***red*** *arhit.* stupovni red za koji je karakterističan jednostavan užlijebljen stup (bez baze) i kapitel; razvijao se s grčkim hramom; ~ ***stil*** *arhit.* najstariji stilski izraz antičke grčke arhitekture; **dôrski** *pril.* kao Dorani, na način Dorana
✧ *grč.* Dōrikós

dòrāsti (do čega) *svrš.* ⟨*prez.* dorástem, *pril. pr.* -sāvši, *prid. rad.* dòrāstao⟩ razviti se do određene sposobnosti za što, postati sposoban za što // **dòrāslōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ sposobnost, osobina onoga koji je dorastao; **dòrāstao** (za što, čemu, komu) *prid.* ⟨*odr.* dòrāslī/dòrāsla *ž*⟩ koji je sposoban za što, koji se može uhvatiti s čim kao problemom, koji može izvršiti kakav zadatak ili obaviti teži posao, koji se može ravnopravno mjeriti, boriti s kim; **dorástati** (do čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòrāstām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dorasti
✧ DO-¹ + *v.* rasti

dòrat *m reg.* konj tamnoriđe boje; doro, dorko, dorin, dorija // **dòratast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je zatvorenocrvene, smeđkaste boje; **dòrija** *m, v.* doro; **dòrin** *m, v.* doro; **dôrka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* doruša; **dòrko** *m, v.* doro; **dóro** *m* ⟨G -e⟩ *hip.* od dorat; dorko, dorin, dorija; **dòruša** *ž* kobila tamnoriđe boje; dorka
✧ *tur.* doru at: mrki konj

dôrčićevskī *prid.* koji se odnosi na Dorčiće, *usp.* kičmánovićevskī // **dôrčićevski** *pril.* kao Dorčić, na način Dorčića
✧ prema Titu Dorčiću iz istoimenog romana Vjenceslava Novaka, o sudbini seljačkog djeteta koje propada iskorijenjeno u gradu

Doré (*izg.* Dorȅ), **Gustave** (1832–1883), francuski grafičar, uspješni ilustrator knjiga (*Biblija*, Danteov *Pakao*, Balzacove *Vragoljaste priče* i dr.)

dòreći (što) *svrš.* ⟨*prez.* dorèčēm/-eknēm, *pril. pr.* -ekāvši, *prid. trp.* dorèčen⟩, *usp.* reći **1.** izreći do kraja **2.** formulirati, oblikovati u potpunosti neku ideju // **dorèčen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izrečen do kraja; domišljen; **dorečèno** *pril.* na dorečen način; **dorèčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dorečeno; **doricati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòrīčēm, *pril. sad.* -ićūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doreći
✧ DO-¹ + *v.* reći

Doria (*izg.* Dôria), **Andrea** (1466–1560), genoveški kondotjer, admiral u službi Karla V

Dorian Gray (*izg.* Dòrian Grêj) *m* **1.** *knjiž.* vječno mladi hedonista, razvratnik iz fantastičnog ekscentričnog i simboličnog romana *Slika Doriana Graya* O. Wildea, *v.*; dok njegov vanjski izgled tijekom godina ostaje nepromijenjen, na njegovom skrivenom portretu množe se znakovi starenja **2.** *pren.* pojam želje za vječnom mladosti

dòrifor *m* **1.** *kazal.* u najstarijoj grčkoj tragediji nijema osoba, statist, pratilac značajnih osoba **2.** *pov.* onaj koji nosi koplje; kopljonoša
✧ *grč.* doryphóros: kopljonoša, prema Polikletovu kipu dorifora

Dòrijan ⟨G -a⟩
♦ m. os. ime; **Dòrijana** ž. os. ime; isto: **Dôris** ⟨*indekl.*⟩ (mlađega podrijetla)
✧ *lat.* Dorianus ← *grč.* Dorieús, etničko ime za grčko pleme Dorana s Peloponeza *grč.* Dōrís: žena iz plemena Dorana

dòrječan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *knjiš. rij.* koji je vjeran od riječi do riječi; doslovan // **dòrječno** *pril. knjiš. rij.* od riječi do riječi, doslovno; izrijekom (ponoviti ili citirati)
✧ *v.* do + *v.* riječ

dôrka, *v.* dorat

dormìjēra (**dormijéra**) *ž knjiš. pejor.* stolica za odmor, ležaljka, počivaljka, »ligeštul«
✧ *fr.* dormière ≃ dormir: spavati

dormìtōrij (**dormitôrij**) *m* **1.** spavaonica, spavaća soba **2.** konačište zatvorenog tipa za goste znanstvene ustanove, istraživače, profesore na gostovanju i sl. **3.** *kat.* **a.** zajednička spavaonica redovnika u samostanu **b.** naziv

za dio samostana gdje se nalaze spavaonice, *usp.* Durmitor (prema mjestu gdje bi stočari ostavili prespavati ovce)
✧ *lat.* dormitorium ≃ dormire: spavati
dôrna *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pom.* ribarski čamac iz Galicije, pramac pokriven, na krmi spremište za mrežu
✧ *šp.*
doromànija *ž psih.* bolesna potreba za davanjem darova
✧ *grč.* dôron: dar + -MANIJA
Dorotéja ž. os. ime (svetačkoga podrijetla; svetica iz 3–4. st., zaštitnica vrtlara; ime se širi u srednjem vijeku); isto: **Dóra** (narodno; skraćeno od Doroteja, Teodora, Izidora); *hip.*: **Dȍrica**, **Dôrka** ◇ *pr.*: **Dóra** (Beli Manastir, *I* Slavonija), **Dòračić** (Zaprešić, okolica Zagreba), **Dórani** (Pula), **Dòrbić** (Šibenik), **Dòrbola** (Sisak), **Dȍrčak** (Podravska Slatina, Slavonija), **Dȍrčec** (Đurđevac, Podravina), **Dôrčić** (360, Rijeka, Primorje, Gorski kotar, Podravina), **Dòrešić** (Ivanić Grad, Podravina), **Dôri** (Vukovar, *I* Slavonija), **Dòričić** (180, Opatija, Rijeka), **Dórić** (1040, Podravina, Istra, sred. Dalmacija, Slavonija), **Dórin** (Ozalj), **Dorîni**, **Dòrinko** (Podravska Slatina, Našic), **Dȍrkić** (110, Donji Miholjac, Slavoniija), **Dȍrkin** (120, Zadar), **Dôrnik** (Čakovec, Rijeka, Samobor), **Dôrnjak** (Osijek, Virovitica), **Dòrontić** (120, Požega, Lika, Slavonija), **Doroslóvac** (Split, Cres-Lošinj), **Doròsulić** (Sisak, Banovina), **Dòrotek** (Županja), **Dòrotić** (360, Zagreb, Vis, sred. Dalmacija, okolica Zagreba), **Dòrušak** (Osijek, Makarska), **Dòrvak** (Solin, sred. Dalmacija), *usp.* Božidarka
✧ *grč.* Dōrothéa: dôron: dar + theós: bog
Dòrotić, Andrija (1761–1837), hrv. filozof, političar i pisac, zauzimao se za ujedinjenje Dalmacije s Hrvatskom
dòrsālan, *v.* dorsum
dòrset *m agr.* pasmina ovaca razvijena u Engleskoj (sada u Velikoj Britaniji, SAD-u, Australiji), srednjih dimenzija, daje kvalitetnu vunu i meso
✧ *engl.* dosrset, prema engleskoj pokrajini Dorsetshire
dôrskī, *v.* Dorani
dorstènija *ž bot.* američki tropski rod zeljastih biljaka iz porodice dudova (*Moraceae*), s otrovnim podzemnim dijelovima; upotrebljavaju se kao protuotrov kod zmijskog ujeda
✧ *nlat.* dorstenia, prema američkom biologu Dorstenu
dòrsum *m anat.* **1.** leđa **2.** gornji dio jezika, leđa jezika // **dòrsāl|an** (**dòrzālan**) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *anat.* **1.** leđni, hrpteni, kralješnični **2.** koji se odnosi na dorsum △ ***~ni suglasnici*** *lingv.* suglasnici koji nastaju tako da se gornji dio jezika približava nepcu ili ga dotiče
✧ *lat.* dorsum: leđa ≃ dorsalis: leđni
dòručak *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci⟩ prvi dnevni obrok; zajutrak [*prirediti ~*] △ ***radni*** ~ obrok koji se poslužuju prije podne (obično između 10 i 11 sati) i u određenom smislu zamjenjuje poslovni ručak // **dòručkovati** *dv.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)jesti doručak; zajutarkovati
✧ DO-² + *v.* ručak
dòruša, *v.* dorat
dory (*izg.* dȍri) *m pom.* otvoren ribarski čamac na vesla, katkad ima i jarbol
✧ *engl.* ← *egz.*
dôrza *ž reg.* **1.** rukohvat, držak, ručka **2.** iskićena rukavica
✧ *alb.* dorëza ≃ dorë: ruka
dòrzālan *prid.*, *v.* dorsalan
DOS *m inform.* operativni sistem za osobna računala, najčešće MS DOS
✧ *engl.* **d**isk **o**perating **s**ystem
dòsad (**dòsada**) *pril.* do ovoga časa, do časa kad se govori; dosele // **dosàdašnjī** (**dosàdanjī**) *prid.* koji je bio do sada, do ovoga trenutka; **dòsele** (**dȍsle**) *pril. arh. jez. knjiž.*, *v.* dosad
dȍsad|a *ž* osjećaj praznine i nezanimljivosti izazvan ispraznošću, glupavošću, ponavljanjem događanja [*razbijati ~u*; *umirati od ~e*]; dosadnost // **dȍsādan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji izaziva dosadu, koji sadrži dosadu; **dosáditi** (komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòsādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dosádio⟩ prevršiti mjeru šireći dosadu, postati nepodnošljiv šireći dosadu; dodijati; **dȍsadnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji stalno dosađuje; **dȍsādno** *pril.* na dosadan način; **dȍsadnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* dosada; **dosàdnjāk** *m* ⟨G dosadnjáka, N *mn* dosadnjáci⟩ *razg.* onaj koji je dosadan; dosadnjaković; **dosadnjáković** *m razg.*, *v.* dosadnjak; **dosađívati** (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dosàđujēm, *pril. sad.* dosàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosaditi
✧ *prasl.* *dosada (*rus.* dosáda: gnjev); DO-¹ + *v.* sad, saditi
doségnuti (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* dòsēgnēm,

aor. dòsēgoh/doségnuh, *pril. pr.* dòsēgāvši/-ūvši, *imp.* doségni, *prid. rad.* dòsēgao/dòsēgla *ž*, *prid. trp.* dòsēgnūt⟩ **1.** pružanjem ruke dotaknuti što ili koga; dohvatiti, dokučiti, doseći, dohititi **2.** *pren.* ulaganjem napora izravnati se s kim ili čim, postići što; izjednačiti se // **dòsēći** *svrš.*, *v.* dosegnuti; **dȍsēg** (**dóseg**) *m* ⟨N *mn* -ezi⟩ koliko tko može dosegnuti, dohvatiti, dokučiti; dohvat; **dosézati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòsēžēm, *pril. sad.* doséžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosegnuti

♦ *pr.*: **Doségović** (Slavonski Brod, Posavina)

✧ DO-¹ + *prasl.* *sęgnǫti: uhvatiti (*rus.* sjagnút', *češ.* sáhnouti) ≃ *lit.* segti: prikopčati

dòsele (**dȍsle**), *v.* dosad

dosèliti (se, koga, ∅) *svrš.* ⟨*prez.* dòselīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòseljen⟩ doći (dovesti) iz drugoga kraja ili s nekog drugog mjesta stanovanja i nastaniti se // **doseljávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* dosèljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doseliti; **doseljènica** *ž*, *v.* doseljenik; **doseljènīčkī** *prid.* koji se odnosi na doseljenike; **doseljènīčki** *pril.* kao doseljenik, na način doseljenika; **doseljènīk** *m* ⟨G doseljeníka, V dòseljenīče, N *mn* doseljeníci⟩ onaj koji se doselio

✧ DO-¹ + *v.* sèliti

dosézati, *v.* dosegnuti

dòsinoćnjī *prid.* koji je trajao do sinoć

✧ DO-² + *v.* sinoć, sinoćnji

dòsipati, *v.* dosuti

dȍsita *pril.* **1.** do sitosti [*najesti se* ~] **2.** *arh.* toliko da se više ne može; potpuno [*naplakati se* ~]

✧ *v.* do + *v.* sit

Dòsitēj m. os. ime, *usp.* Božidar, Doroteja

✧ *grč.* Dosítheos: Božji dar

dòsjē (**dosjȇ**) *m* ⟨G dosjèa⟩ **1.** zbirka spisa (dokumenata, podataka) koji se tiču jedne osobe ili predmeta **2.** mapa u kojoj su takvi spisi [*policijski* ~]

✧ *fr.* dossier

dòsjelōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pravn.* stjecanje prava nad čim nesmetanim korištenjem tijekom određenog vremena; održaj

✧ DO-¹ + *v.* sjesti

dòsjetiti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* dòsjetio se⟩ **1.** (čega) sjetiti se zaboravljena nakon napora da se to u pamćenju osvježi **2.** (∅) dobiti iznenada ideju za što, naglo shvatiti što treba činiti; oblikovati zamisao // **dòsjećati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosjetiti se; **dòsjetka** *ž* ⟨D L -eci/-i, G *mn* -tākā/-ī⟩ **1.** duhovit brz odgovor na čije riječi, duhovita usporedba ili neočekivana asocijacija **2.** inventivno nađeno jednostavno rješenje; domišljat izlaz iz neke situacije; **dosjètljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako dosjeti, koji nalazi rješenja; dovitljiv; **dosjètljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ onaj koji je oštrouman, dovitljiv; **dosjètljivčev** *prid.* koji pripada dosjetljivcu; **dosjètljivica** *ž*, *v.* dosjetljivac; **dosjètljivo** *pril.* na dosjetljiv način; domišljato, duhovito; **dosjètljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dosjetljiv; dovitljivost

✧ DO-¹ + *v.* sjetiti

doskòčiti *svrš.* ⟨*prez.* dòskočīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* doskòčio⟩ **1.** (do čega) skočiti do neke daljine (onoliko koliko je drugi skočio, do nekog biljega i sl.) **2.** (komu, čemu) naći izlaz iz kakve teškoće, naći način da se svlada kakva teškoća // **doskákati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dòskāčēm, *pril. sad.* -áčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doskočiti; **doskakùtati** *svrš.* ⟨*prez.* doskàkućēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* doskakùtao⟩ poskakujući stići do čega; **dòskočica** *ž* **1.** duhovita, često zajedljiva primjedba, šala kojom se doskoči kome **2.** bezazlena zamka, sitno lukavstvo; **dòskočīšnī** *prid.* koji pripada, koji je svojstven doskočištu; **dòskočīšte** *sr* mjesto na koje se doskače, mjesto na kojem skakač završava skok [~ *za skok udalj*; ~ *za skok s motkom*]; **dòskok** *m* ⟨N *mn* -oci, G dȍskōkā⟩ **1.** padajući dio skoka, spuštanje na tlo pri skakanju **2.** skok do čega

♦ *pr.*: **Dòskoči** (Rijeka, Osijek), **Dòskočil** (Križevci, *Z* Slavonija, ← *češ.*)

✧ DO-¹ + *v.* skok, skočiti

dȍskora *pril.* **1.** *razg.*, *v.* donedavno **2.** za kratko vrijeme; uskoro // **dòskorašnjī** *prid.*, *v.* donedavni

✧ *v.* do + *v.* skori, skoro

dȍsle *pril.*, *v.* dosele

dóslōvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je od slova do slova vjerno pročitan, prenesen ili protumačen; od riječi do riječi; bukvalan, *opr.* prenesen // **dóslōvno** (**doslóvce**) *pril.* na doslovan način; bukvalno [~ *shvatiti*]; **doslóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je doslovno

✧ *v.* do + *v.* slovo

dȍslūh *m* ⟨N *mn* -ūsi, G dòslūhā⟩ tajni dogovor, tajno dogovaranje [*biti s kime u ~u*] // **dòslušati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòslušao⟩ slušati (što) do kraja
✧ DO-[1] + *v.* sluh

dòsljedan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji se pridržava čega, ne odstupa od stava, stila itd.; postojan, ustrajan [*ostati ~*] **2.** koji logično proizlazi iz čega [*~ zaključak*] // **dòsljedno** *pril.* na dosljedan način, ne mijenjajući stavove; **dòsljednōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dosljedan, svojstvo onoga što je dosljedno
✧ DO-[1] + *v.* slijed, slijediti

dosmúcati se *svrš.* ⟨*prez.* dòsmūcām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* dosmúcao se⟩ doći smucajući se, *usp.* doklatiti se, dotepsti se
✧ DO-[1] + *v.* smucati se

dosnímiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòsnīmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dósnīmljen⟩ **1.** snimiti do kraja, završiti snimanje **2.** snimiti više od onoga što je snimljeno, nadosnimiti
✧ DO-[1] + *v.* snimati, snimiti

dosòliti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòsolīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòsoljen⟩, *usp.* soliti **1. a.** dokraja osoliti, staviti soli koliko treba **b.** već soljenom dodati još soli **2.** *pren.* jednoj priči pridodati lascivne, poluistinite ili lažne elemente ili činjenice [*~ priču*] // **dosoljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dosòljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* dosòljāvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosoliti
✧ DO-[1] + *v.* sol[1], soliti

dosòptati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* dòsopćēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dosòptao⟩ doći sopćući // **dosoptávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* dosòptāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosoptati
✧ DO-[1] + *v.* soptati

Dos Passos (*izg.* Dos Pèsous), **John** (1896–1970), američki književnik, trilogijom *SAD* stekao je reputaciju socijalnog povjesničara i radikalnog kritičara američkog života

dòspjeti *svrš.* ⟨*prez.* dȍspijēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* dòspio/dòspjela *ž*⟩ **1.** (do čega, kamo) doći do kakve granice ili do odredišta **2.** (∅) **a.** sazreti (o vremenu kad sazrijeva voće) **b.** naći vremena za što // **dospijéće** *sr term.* vrijeme kad što dospijeva u trajanju i zakonskoj vrijednosti [*~ mjenice*]; **dospijévati** (∅, do čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòspijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dospjeti; **dòspjelī** *prid.* koji je dospio za naplatu [*~a mjenica*]; **dòspjelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je dospjelo **2.** rok za naplatu duga **3.** *agr.* vrijeme kad je biljka sazrela ili je najpogodnija za upotrebu
✧ DO-[1] + *v.* uspjeh, uspjeti

dossier, *v.* dosje

dȍst *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* prijatelj // **dòslučiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg.* živjeti u prijateljstvu, u ljubavi; **dòsluk (dòstluk)** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* prijateljstvo
✧ *tur.* ← *perz.*

dȍsta (I) *pril.* **1.** onoliko koliko dostaje, koliko je dovoljno, toliko da više ne treba **2.** u obilju, u dovoljno velikoj količini, prilično mnogo **3.** riječ za kvalifikaciju značenja pridjeva i priloga, nesamostalno upotrijebljena; prilično [*~ smiješno*] // **dȍsta** (II) *uzv.* riječ kojom se traži da prestane ono što se radi [*i ~* (završna sekvencija koja služi kao zaključna rečenica); i to je dovoljno, i više nije potrebno, i gotovo, i više ne treba]; **dòstajati** (čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* -jēm, *pril. sad.* -jūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti čega dosta, biti dovoljno; **dòstatan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ kojega je dosta za ono koliko treba, koji dostaje, koji je dovoljan; **dòstatno** *pril.* **1.** (s dopunom koja odgovara na pitanje kakav?) dovoljno [*~ dobar*] **2.** (∅) dosta, dovoljno, koliko treba [*to je ~*]; **dòstatnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dostatno; dovoljnost

♦ **Dȍsta**, **Dòstana**, **Dòstija** ž. os. imena (narodna, davalo se u obiteljima u kojima su se rađale samo djevojčice kako bi se prekinuo taj niz), *zast.* ◊ *pr.*: **Dȍstāl** (180, Grubišno Polje, *Z* Slavonija), **Dòstanić** (Osijek, Labin), **Dòstičić** (Pakrac), **Dòstić** (Orahovica, Petrinja)
✧ *prasl.* *dosta, *aor.* od *dostojati ≃ DO-[1] + *v.* stajati

dòstaviti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòstavljen⟩ **1.** obaviti dostavu **2.** prijaviti, denuncirati // **dȍstava** *ž* **1.** isporuka robe na mjesto prodaje iz skladišta, od mjesta prodaje kupcu u kuću i sl.; doprema, dopremanje **2.** *neob.* prijava, dojava, denuncijacija; **dostàvljāč** *m* ⟨G dostavljáča⟩ **1.** onaj čiji je posao da dostavlja; kurir, transportni službenik **2.** *neob.* dojavljivač, doušnik, potkazivač, denuncijant; **dostavljàčica** *ž*, *v.* dostavljač; **dostàvljāčkī** *prid.* koji se odnosi na dostavljače; **dòstavljati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.*

-ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dostaviti; **dòstavljen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je isporučen, predat na određeno mjesto; **dostàvljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može dostaviti, isporučiti; **dȍstāvnī** *prid.* koji dostavlja, isporučuje [~ *kombi*]; **dòstāvnica** *ž* pismena potvrda o primitku dostavljene robe, potvrda koja prati robu u dostavi; **dostavnìna** *ž* ⟨G *mn* dostavnínā⟩ naplata za dostavu; podvoz

✧ DO-¹ + *v.* stav, staviti

dòstègnjača *ž reg.* vrsta čarapa iznad koljena (do stegna, bedara)

✧ DO-¹ + *v.* stegnuti, stegno

dòstići, *v.* dostignuti

dòstignuti (**dòstići**) (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dòstignēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* dòstigni, *prid. trp.* dòstignūt, *gl. im.* dostignúće⟩ **1.** idući za kim stići ga, stići koga u pokretu krećući se većom brzinom **2.** *pren.* **a.** približiti se uzoru ili postavljenom cilju **b.** doći do željena stupnja ili točke u razvoju, usavršavanju i sl. // **dòstići** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dòstignēm, *pril. pr.* dòstigāvši, *prid. rad.* dòstigao/ dòstigla *ž*⟩, *v.* dostignuti; **dostignúće** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* dostignuti **2.** ono što je dostignuto radom, naporom, znanjem, razvojem itd.; uspjeh, rezultat, tekovina, stečevina, postignuće; **dòstizati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ižēm, *pril. sad.* -ižūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dostignuti; **dȍstīžan** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ **1. a.** koji se može dostići; dostiživ, dostižljiv **b.** koji se može postići **2.** koji je kadar dostići koga ili što; **dostìžljiv** (**dostìživ**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* dostižan; **dòstižno** *pril.* na dostižan način; **dȍstīžnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dostižan, svojstvo onoga što je dostižno

✧ DO-¹ + *v.* stignuti (stići)

dostìživ *prid.*, *v.* dostižljiv

dostìžljiv (**dostìživ**), *v.* dostignuti

dòstluk *m*, *v.* dosluk

dóstōjan *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ **1.** (∅) koji je prikladan po dostojanstvu, koji ima dostojanstva; ugledan, častan [~ *predstavnik*] **2.** (čega) koji je vrijedan čega, koji zaslužuje što [~ *poštovanja*; ~ *povjerenja*; ~ *sažaljenja*] // **dostojànstven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dostojanstva, koji je pun dostojanstva; **dostojànstvenica** *ž*, *v.* dostojanstvenik; **dostojànstvenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji ima službu vezanu uz čast i dostojanstvo; uglednik; **dostojànstveno** *pril.* na dostojanstven način; **dostojànstvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dostojanstven; **dostojànstvo** *sr* ukupnost vrlina koje pobuđuju poštovanje (osjećaj časti, ukus, odmjerenost, poštenje); **dóstōjno** *pril.* na dostojan način; **dóstōjnōst** (**dostójnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dostojan

✧ DO-¹ + *v.* stajati

Dostojevski (*izg.* Dostojèvski), **Fjodor Mihajlovič** (1821–1881), ruski romanopisac, karakterizira ga duboko poniranje u mračna stanja ljudske duše i u minucioznu psihološku analizu općenito; snažno utjecao na modernu književnost 20. st., na filozofiju egzistencijalizma, na razne psihološke i teološke škole, jedan od najvećih romanopisaca uopće (*Braća Karamazovi*, *Zločin i kazna*, *Idiot*, *Bjesovi*) // **dostojèvština** *ž* ukupnost misli i stavova koje potječu od Dostojevskoga

dostúpiti *svrš.* ⟨*prez.* dòstūpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dostúpio⟩ pristupiti // **dòstupan** *prid.* ⟨*odr.* -pnī⟩ **1.** do kojega se može doći, kojemu se može prići, do kojega je otvoren put; pristupačan, dohvatljiv **2.** koji se može shvatiti, razumjeti [~ *razumu*]; **dòstupno** *pril.* na dostupan način; pristupačno; **dòstupnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dostupan i svojstvo onoga što je dostupno

✧ DO-¹ + *v.* stupiti

dosúditi (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòsūdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòsūđen⟩ odrediti što suđenjem ili sudskom odlukom [~ *jedanaesterac*; ~ *odštetu*] // **dȍsuda** *ž* odluka kojom se dosuđuje; presuda; **dosùditelj** *m* onaj koji donosi osudu, presudu; **dosuđívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dosùđujēm, *pril. sad.* dosùđujūći, *prid. trp.* dosùđīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosuditi

✧ DO-¹ + *v.* sud¹, suditi

dȍsūk *m* ⟨N *mn* -ūci⟩ *m sport* pokret produženog sukanja trupom

✧ DO-¹ + *v.* sukati, suk

dòsūti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòspēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* dòsūt⟩ sipanjem dodati onoliko koliko je potrebno // **dòsipati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/dòsipljēm, *pril. sad.* -ajūći/dòsipljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dosuti

✧ DO-¹ + *prasl.* *suti ← *supti, *v.* sipati

došàpnuti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòšapnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* došàpni, *prid. rad.* došàpnuo⟩ **1.** šapnuti kome što kratko u brzini **2.** reći kome nešto povjerljivo, dati znak, signalizirati kome što (u kakvu tajnom poslu, potajnoj

akciji itd.) // **došaptávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* došaptavati **2.** način verbalnog signaliziranja, prijenosa informacija i sl.; **došaptávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* došapnuti

došášće, *v.* doći

Dòšen[1], **Vid** (1720–1778), hrv. propovjednik, didaktički pisac i polemičar, rodom iz Dalmacije, djelovao je u Slavoniji (*Jeka planine*, *Aždaja sedmoglava*)

Dòšen[2] m. os. ime (narodno), *zast.*; *hip.*: **Dôšo** (isto i od Dobromir, Dobroslav, Radoslav i sl.) ◇ *pr.*: **Dòšen** (1800, Gospić, Lika, Primorje), **Dòšenović** (Lika, Podravina)

dòškolovati (se, koga) *dv.* ⟨*prez.* -lujēm (se), *pril. sad.* -lujūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* dòškolovān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (do)školovati (se) do kraja, u potpunosti završiti školovanje **2.** dopuniti/dopunjati školovanje nakon redovnog školovanja, steći/stjecati znanja poslije stjecanja kvalifikacije i znanja u redovnom školovanju radi stručnog osposobljavanja; (na)doškolovati

✧ DO-[1] + *v.* škola, školovati

dòšlepa|ti *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòšlepān⟩ **1.** (koga, što) dovući šlepom, dopremiti šlepom **2.** *razg.* dotegliti, dovući (nešto što se samo ne može kretati cestom) [*~ti neispravan auto*] **3.** (koga, se) *pren.* dovući (se), sporo (se) vući [*~o se u školu*]

✧ DO-[1] + *v.* šlep[2], šlepati

dòšljāk, *v.* doći

dòštāmpati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòštampān⟩ **1.** završiti štampanje, odštampati dokraja **2.** već štampanom dodati još jednu količinu primjeraka, povećati broj primjeraka naknadnim štampanjem; dotiskati // **doštampávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doštàmpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* doštàmpāvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doštampati

✧ DO-[1] + *v.* štampa, štampati

došúljati se *svrš.* ⟨*prez.* dòšūljām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* došúljao se⟩ doći, primaknuti se šuljajući se, *usp.* šuljati se // **došuljávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* došùljāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* došuljati se, šuljati se

✧ DO-[1] + *v.* šuljati se

došuškívati (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* došùškujēm (se), *pril. sad.* došùškujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr.* u potaji s kim pripremati kakav plan, potajno se dogovarati; sašaptavati se; munđati, mutljati // **dòšuškati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. rad.* dòšuškao (se)⟩, *v.* došuškivati

✧ DO-[1] + *v.* šušak, šuškati

dȍt *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** točkica, rupica, piknja **2.** *int.* riječ koja označuje točku (.) u internetskim adresama. [*.com*, *izg.* dot kom] △ ~ ***krojenje*** prenošenje krojeva s uzorka na tkaninu pomoću nazupčanog kotačića koji ostavlja rupice na uzorku

✧ *engl.* dot

dȍta *ž* ⟨G *mn* dôtā⟩ *reg.* miraz // **dȍtarica** *ž reg.* ona koja nosi veliku dotu, veliki miraz; miraždžijka, prćijašica, dotuša; **dȍtuša** *ž reg.*, *v.* dotarica

✧ *tal.* dote

dotácija *ž* novčani iznos što ga neka pravna osoba (općina, ustanova, država) daje pravnoj ili fizičkoj osobi za pokriće njezinih troškova u namjenske svrhe (izdavanje knjiga, realizacija programa i sl.) // **dòtīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je novčano, materijalno potpomognut; **dòtīrano** *pril.* na dotiran način; **dòtīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dotirano; **dotírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* dòtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ novčano pomoći/pomagati, dati/davati (komu) dotaciju

✧ *lat.* dotatio ≃ dotare: dati miraz

dòtaći, *v.* dotaknuti

dòtad (**dòtada**) *pril.* do toga vremena, *usp.* dotle (2) // **dòtadašnjī** *prid.* koji je trajao dotad, koji je trajao do toga vremena

✧ *v.* do + *v.* tad (tada)

dotàknuti (se) *svrš.* ⟨*prez.* dòtaknēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *prid. rad.* dòtakao (se), *prid. trp.* dòtaknūt⟩ **1.** (koga, što) dirnuti čime površinu čega; dotaći (se), dodirnuti (se) **2.** *pren.* **a.** spomenuti (se) [*dotaknuo je osjetljivu temu*] **b.** započeti [*nije se ni dotaknuo posla*] // **dòtaći** (čime) *svrš.* ⟨*prez.* dòtaknēm, *pril. pr.* dòtakāvši, *prid. rad.* dòtakao⟩, *v.* dotaknuti; **dȍticāj** *m* **1.** stanje dodirivanja (o stvarima i osobama) **2.** trenutak susreta ili komunikacije; kontakt [*doći u ~ s kim (s čim)*]; **dòticati** (se, koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ičēm, *pril. sad.* -ičūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotaknuti; **dòtičnī** *prid.* o kojemu se govori, kojega se tiče (umjesto spominjanja imena)

✧ DO-[1] + *v.* taknuti

dòtamo *pril.*, *v.* donde

dòteći (do čega, za što) *svrš.* ⟨*prez.* dotèčēm/dòteknēm, *pril. pr.* -ekāvši, *prid. rad.* dòtekao⟩ **1.** biti dostatan, biti dovoljan, do-

trajati do čega (raspoloživi novac za neki izdatak, plaća do plaće); dostati, doteknuti **2. a.** tekući stići **b.** *arh.* dotrčati // **dòteknuti** (do čega, za što) *svrš.* ⟨*prez.* dòteknēm/dotèčem, *pril. pr.* -ekāvši, *prid. rad.* dòtekao⟩, *v.* doteći; **dòtjecati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ečēm, *pril. sad.* -ečūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doteći

✧ DO-[1] + *v.* teći

dòtepsti se *svrš.* ⟨*prez.* dotèpēm se, *pril. pr.* dotèpāvši se, *prid. rad.* dòtepao se⟩ *pejor. reg.* doći, naseliti se, doskitati se, doklatiti se, doklatariti se // **dotepénac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G dotèpēnācā⟩ *pejor. reg.* onaj koji se dotepao, onaj koji je došao tko zna otkud; došljak, dođoš, dojdek, dotepuh; **dotepénčev** *prid.* koji pripada dotepencu; **dotepénka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* dotepenac; **dotèpūh** (**dotepûh**) *m* ⟨G dotepúha⟩ *reg.*, *v.* dotepenac

✧ DO-[1] + *prasl.* *tep(s)ti: udarati (*stsl.* teti, *rus.* teptí, *češ.* tepati)

dȍticāj, *v.* dotaknuti

dòtičnī, *v.* dotaknuti

dòtiskati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòtiskān⟩ **1.** završiti tiskanje, otisnuti dokraja; doštampati **2.** već tiskanom dodati još jednu količinu primjeraka; povećati broj primjeraka naknadnim tiskanjem // **dotiskívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dotìskujēm, *pril. sad.* dotìskujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotiskati

✧ DO-[1] + *v.* tiskati

dòtjera|ti (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. rad.* dòtjerao (se)⟩ **1.** (što) **a.** dostaviti teret na vozilu ili teretnoj životinji **b.** privesti goneći pred sobom (o stoci, domaćim životinjama) **2. a.** (što) dovesti u red [*~o je rukopis knjige*] **b.** (se) *razg.* urediti svoju vanjštinu; urediti se [*~la je frizuru*] **3.** (do čega) uspjeti postići što, doći do neke točke u napredovanju ili u propadanju [*~o je do kapetana*] // **dòtjeran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je dorađen; uglađen [~ *tekst*] **2.** koji je pomno uređen [*~a žena*]; **dòtjerano** *pril.* na dotjeran način; uređeno; **dotjerávati** (što, se, do čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* dotjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotjerati, dotjerivati; **dotjerívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* dotjèrujēm (se), *pril. sad.* dotjèrujūći (se), *prid. trp.* dotjèrīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotjerati

✧ DO-[1] + *v.* tjerati

dótlē *pril.* **1.** do toga mjesta [*odavde* ~]; dovde **2. a.** do toga vremena, *usp.* dotad **b.** za to vrijeme, u isto vrijeme, u međuvremenu; istovremeno

✧ *dotьlě, *v.* do + *stsl.* tь + lě

dotòčiti (što, kome) *svrš.* ⟨*prez.* dòtočīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòtočen⟩ točenjem dodati tekućine koliko je potrebno // **dotákati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòtāčēm, *pril. sad.* dotáčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotočiti; **dȍtok** *m* ⟨N *mn* -oci⟩ ono što teče ravnomjerno i predviđeno **a.** kao tekućina [~ *vode*] **b.** *pren.* priliv, priljev [~ *novca*; ~ *sredstava*]

✧ DO-[1] + *v.* točiti[1]

dòtrajati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* dòtrajēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòtrajao⟩ *razg.* **1.** ne potrošiti se do određenog vremena [*cipele su dotrajale do zime*] **2.** doći do konca trajanja, biti na izmaku, biti na svršetku [*motor automobila je posve dotrajao*] // **dòtrajalōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je dotrajalo; **dotrajávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* dotràjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotrajati

✧ DO-[1] + *v.* trajati

dotr̀čati *svrš.* ⟨*prez.* dòtrčīm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dòtrčao⟩ doći trčeći [*dotrčaše svi do jednoga*] // **dotrčávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dotr̀čāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotrčati

✧ DO-[1] + *v.* trčati

dòtūći (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dotúčem, *pril. pr.* dòtukāvši, *imp.* dotúci, *prid. trp.* dotùčen⟩ **1.** ubiti već onesposobljenoga **2.** pobijediti u potpunosti, smlaviti, dokraja potući **3.** u potpunosti pobiti koga u mišljenju, ostaviti ga bez argumenata

✧ DO-[1] + *v.* tući

dòtūr *m*, *v.* doktor (3)

dòturiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòturen⟩ **1.** *razg.* dostaviti ono što se transportira, prevozi i sl., ob. kao radnja brzog postupka [~ *bačvu vina*]; dotjerati, dostaviti **2.** dodati na brzinu, dodati tako da ne traži mnogo vremena niti izaziva previše pažnje; dodati, uručiti // **dotúrati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòtūrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doturiti

✧ DO-[1] + *v.* turiti

dotúžiti (komu) *svrš.* ⟨*prez.* dòtūžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dotúžio⟩ postati otužan; dojaditi, dosaditi, dodijati, ogaditi se // **dotužívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dotùžujēm, *pril. sad.* dotùžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dotužiti

✧ DO-[1] + *v.* tuga, tužiti (I)

Douala (*izg.* Duàla) *ž* grad i riječna luka u *Z* Kamerunu, 1.116.900 stan.

double[1] (*izg.* dúbl) *m glazb.* u francuskoj glazbi 17. i 18. st. instrumentalna i vokalna varijacija na neku temu △ ~ **cadence** (*izg.* ~ kadȁns) *glazb.* muzički ukras u 17. i 18. st., većinom kombiniran od dvije figure, dvostrukog predudara i trilera
✧ *fr.*: dvostruk

double[2] (*izg.* dábl) *prid.* koji je dvostruk, dupli △ ~ **face** (*izg.* ~ fȇjs) **a.** tkanine čije se i lice i naličje kod tkanja može koristiti kao lice kod finalnog proizvoda; dubl tkanine **b.** *pren.* dvoličan čovjek, netko tko ima dva lica; ~ **feature** (*izg.* ~ fȉčer) vrsta kinematografskog programa u ukupnom trajanju od oko 3 sata (sastoji se od reklama, kratkometražnog filma i dvaju igranih filmova) // **doubles** (*izg.* dàblz) *m sport* u tenisu i stolnom tenisu, igra parova, *usp.* dubl
✧ *engl.*

dòumiti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* dòumljen⟩ *rij.* umovanjem doći do zaključka; dosjetiti se, domisliti se // **doumljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* doùmljujēm se, *pril. sad.* doùmljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doumiti se
✧ *v.* do + *v.* um

dòušnīk *m* ⟨G -a, V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji policiji, špijunskim službama, ljudima iz vlasti itd. povjerava i daje informacije o tome što drugi govore, rade itd.; potkazivač, denuncijant, cinkaroš, dojavitelj // **dòušnica** *ž*, *v.* doušnik; **dòušničkī** *prid.* koji se odnosi na doušnike; **dòušnički** *pril.* na doušnički način, kao doušnik; **dòušnīštvo** *sr* djelovanje doušnika
✧ DO-[2] + *v.* uho

dóv|a *ž isl.* **1.** molitva [*hodža uči ~u*] **2.** blagoslov [*~u činiti* moliti se Bogu, upućivati dovu; Bogu] // **dovàdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji upućuje dovu (za sebe ili za drugoga)
✧ *tur.* dua ← *arap.* du'ā'

dovábiti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dòvābīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòvābljen⟩ **1.** primamiti vabeći: **a.** zovući uzvicima vabljenja [*pi-pi-pi* za piliće i kokoši; *li-li* za patke] **b.** služeći se vapkom za divljač **2.** *pren.* gnjaveći i uporno nastojeći postići da tko dođe ili da se odazove pozivima // **dovabljívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dovàbljujēm, *pril. sad.* dovàbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dovabiti
✧ DO-[1] + *v.* vabiti

dovážati, *v.* dovesti[2]

dóvdē *pril.* do ovoga mjesta, do mjesta koje je u blizini govornika, a poznato je iz konteksta (rečenoga) ili iz situacije; do mjesta na koje govornik pokazuje ili na kojem stoji; dovle
✧ *v.* do + *v.* ovdje

dȍvečēr (**dȍvečē**) *pril.* ove večeri koja slijedi u današnjem danu; večeras
♦ *pr.*: **Dȍvečar** (Čakovec, Velika Gorica), **Dȍvečer** (140, Čakovec, Ludbreg)
✧ *v.* do + *v.* večer

Dover (*izg.* Dóver) *m* grad u *JI* Engleskoj, 34.000 stan.; glavna luka za vezu s Europom preko Engleskog kanala // **dóverskī** *prid.* koji se odnosi na Dover

dovèslati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dovèslao⟩ dovesti veslajući
✧ DO-[1] + *v.* veslo, veslati

dòvesti[1] (koga) *svrš.* ⟨*prez.* dovèdēm, *pril. pr.* dòvedāvši *knjiž.*/dòvēvši *razg.*, *imp.* dovèdi, *prid. trp.* dovèden⟩ **1.** vodeći učiniti da tko dođe na mjesto o kojem se govori [*~ u kuću* uzeti, ob. ženu u svoj dom] **2.** omogućiti kome da stigne do cilja **3.** (do čega) prouzročiti da tko dođe do propasti i sl. [*alkohol ga je doveo do propasti*] // **dòvod** *m* uređaj za dovođenje čega na željeno mjesto (vode, plina), *usp.* cijev; **dovòditi** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòvodīm, *pril. sad.* dòvodēći, *gl. im.* dòvođēnje⟩, *v.* dovesti[1]; **dòvodnī** *prid.* koji se odnosi na dovod [*~ kanal*], *opr.* odvodni; **dòvodnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ sprava, cijev, uređaj itd. koji služi da što dovodi u dio sprave, uređaja, postrojenja itd. [*~ zraka* ob. odgovara u *term.* onome što u drugome dijelu složenice znači »duktor«: *aeroduktor* = dovodnik zraka]
✧ DO-[1] + *v.* voditi

dòvesti[2] *svrš.* ⟨*prez.* dovèzēm, *pril. pr.* -ezāvši, *imp.* dovèzi, *aor.* *2.* i *3. l.* dȍveze, *prid. trp.* dovèzen⟩ prebaciti vozeći; dopremiti // **dovážati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòvāžām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.*, *v.* dovesti[2]; **dòvoz** *m* dopremanje robe prijevoznim sredstvom; **dovòziti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòvozīm, *pril. sad.* dòvozēći, *gl. im.* dòvožēnje⟩, *v.* dovesti[2]
✧ DO-[1] + *v.* voz, voziti

doviđénja! *uzv.* pozdrav na rastanku
✧ DO-[1] + *v.* vid, vidjeti

dóvija *ž crkv. pravosl.* manastirska kuhinja (blagovaonica) // **dovìjār** *m* ⟨G dovijára⟩ upravitelj dovije, kuhar; **dovijàrica** (**dovìjārka**) *ž*, *v.* dovijar
✧ *srgrč.* dokheîon: gostionica ≃ dokhḗ: primanje, gozba

dovíjati se (čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòvījām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ na sve načine tražiti izlaz iz neprilike ili nevolje; snalaziti se, domišljati se // **dovínuti se** *svrš.* ⟨*prez.* dòvīnēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. rad.* dovínuo se⟩ **1.** (čemu) shvatiti što nakon razmišljanja i napora, uspjeti razumjeti što, dokučiti smisao čega; prokužiti **2.** (do čega) uspjeti postići što naporom ili domišljanjem, dokopati se čega, podići se u društvu [~ *do visokog položaja*]; **dovìtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako dovija, koji se dobro snalazi, koji se dosjeti u nevolji ili prema potrebi; domišljat, snalažljiv; **dovìtljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ onaj koji je dovitljiv, *usp.* liska[2]; **dovìtljivica** *ž*, *v.* dovitljivac
✧ DO-[1] + *v.* viti

dȍvijēka (**dȍvijēk**) *pril.* od sada pa zauvijek, dok bude svijeta i vijeka
✧ *v.* do + *v.* vijek

dovíknu|ti *svrš.* ⟨*prez.* dòvīknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* dovíkni, *prid. rad.* dovíknuo/dovíknula *ž*⟩ **1.** (komu što) kratko viknuti kao poruku, glasno ili vikom dobaciti, tako da svi čuju (ob. u mnoštvu, među više ljudi u gužvi i sl.) [~*o mu da je budala*] **2.** (koga) dozvati koga vikanjem na daljinu [~*ti dijete iz dvorišta*]; dovikati // **dovíkati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dòvīčēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* dovíkao⟩, *v.* doviknuti; **dovikívati** (koga, što, komu što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dovìkujēm, *pril. sad.* dovìkujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doviknuti
✧ DO-[1] + *v.* vikati, viknuti

dovláčiti, *v.* dovući

Dovníković, Borivoj (**Bordo**) (1930), karikaturist, grafički dizajner, ilustrator, najpoznatiji kao autor crtanih filmova (*Znatiželja*, *Putnik drugog razreda*, *Škola hodanja*)

dòvod, *v.* dovesti[1]

dȍvōljan *prid.* ⟨*odr.* -ljnī⟩ **1.** kojega je dosta za ono koliko treba; dostatan **2.** *term.* najniža pozitivna ocjena uspjeha u školi i na fakultetu; dva, dvojka (u hrvatskom školskom sustavu) // **dovòljnāš** *m* ⟨G dovoljnáša⟩ onaj koji u školi prolazi samo s dovoljnim uspjehom, s ocjenom »dovoljan«; **dovoljnàšica** *ž*, *v.* dovoljnaš; **dȍvōljno** *pril.* u dovoljnoj mjeri, koliko je potrebno; dosta; **dovóljnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dovoljno
✧ DO-[1] + *v.* volja[1]

dȍvrāga (I) (**do vraga**) *pril.* u najvećoj mjeri kao nepovoljno svojstvo ili nešto što nije poželjno [*izmučili se* ~; *loš je* ~]; jako, (užasno) jako, (užasno) mnogo, užasno, uvraga, dobijesa, dođavola, uđavola // **dȍvrāga** (II) *uzv.* (kad se izriče neugodno iznenađenje ili nerado mirenje s nečim što se nije željelo, ali nije osobito važno) [~, *šta je sad ovo!*; *nek ide* ~*!*]; dobijesa, kvragu, dođavola, uvraga
✧ *v.* do + *v.* vrag

dȍvrāta (način pisanja uz: do vrata) *pril.*, *v.* dogrla
✧ *v.* do + *v.* vrat

dòvratak *m* ⟨G -tka, N *mn* -raci⟩ gornja poprečna greda okvira vrata; dovratnik, štok // **dòvratnica** *ž*, *v.* dovratak; **dòvratnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* dovratak
✧ DO-[2] + *v.* vrata

dòvrh *prij.* do vrha [~ *glave*]
✧ *v.* do + *v.* vrh

dovŕšiti *svrš.* ⟨*prez.* dòvr̄šīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòvr̄šen, *gl. im.* dovršénje⟩ učiniti (što) do kraja; zgotoviti, svršiti // **dovršétak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -éci, G dovȑšētākā⟩ **1.** čas i čin kad se dovrši što **2.** *v.* dočetak (**1**); **dovȑšitelj** *m* onaj koji je priveo što kraju; **dovȑšiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji može biti dovršen
✧ DO-[1] + *prasl.* *vršiti, *v.* vrh

dòvūći *svrš.* ⟨*prez.* dovúčem, *pril. pr.* -ukāvši, *imp.* dovúci, *prid. trp.* dovùčen⟩ **1.** (što) vukući dopremiti (na ovo mjesto ili na mjesto o kojem se govori) **2.** (koga) *pejor.* dovesti (u kuću i sl.) nekog neželjenog ili onog koji ne želi **3.** (se) jedva stići do željenog mjesta vukući se; jedva doći, došlepati (se) // **dovláčiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* dòvlāčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩, *v.* dovući; **dòvuk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *pom.* potezni koloturnik
✧ DO-[1] + *v.* vući

down *prid.*, *v.* daun

Downing Street (*izg.* Dàuning Strīt) *m* **1.** londonska ulica u kojoj se na broju 10 nalazi rezidencija britanskog premijera **2.** *pren.* često sinonim za britanskog premijera
✧ *engl.*

Doyle (*izg.* Dȏjl), **Arthur Conan** (1859–1930), engleski liječnik i pisac kriminalističkih romana, najpoznatiji kao tvorac lika detektiva Sherlocka Holmesa

dóza *ž* **1.** određena količina neke tvari (osobito lijeka ili otrova) koja se unosi u organizam [*dnevna ~*] **2.** *med.* količina radijacije koja je ozračila neki dio tijela **3.** *fiz.* mjera za ionizirajuće zračenje koje je apsorbirala neka tvar (izraženo kao apsorbirana energija po jedinici mase), naročito ljudsko tijelo [*apsorbirana ~*; *ekvivalentna ~*; *maksimalna ~*] **4.** kutija u kojoj se što drži i iz koje se uzima (duhan, cigarete, bomboni, šećer itd.) △ ***konjska (slonovska*** i sl.***)*** *~ razg.* velika doza lijeka, vrlo jaka doza; ***letalna*** ~ smrtna doza; ***maksimalna*** ~ najveća dopuštena količina lijeka; ***toksična*** ~ količina lijeka koja izaziva trovanje // **dòzātor** *m tehn.* pomagalo za mjerenje, za doziranje (lijeka, kemijskih sastojaka, radijacije i sl.); mjerač, *usp.* mjerilo (2); **dozírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* dòzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odrediti/određivati dozu (ob. lijeka, radijacije, eksploziva) **2.** *razg.* dati/davati u dozama, malo po malo, dati/davati toliko koliko treba [*~ informacije za domaću upotrebu*]; ograničiti

✧ *njem.* Dose ≃ *grč.* dósis: davanje

dozídati (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòzīdām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòzīdān⟩ zidajući dograditi // **dozidávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dozìdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dozidati, doziđivati; **doziđívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dozìđujēm, *pril. sad.* dozìđujūći, *prid. trp.* dozìđīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dozidati

✧ DO-[1] + *v.* zid, zidati

dòzimetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* uređaj za mjerenje doza radijacije (ionizirajućeg zračenja)

✧ *v.* doza + -METAR

dozívati, *v.* dozvati

dòzlaboga (**dozlabȍga**) *pril. razg.* u najvećoj mjeri, koliko se samo zamisliti može, da ne može biti više, da ne može biti gore (o nepovoljnom) [*glup ~*]

✧ *v.* do + *v.* zao + *v.* bog

dozlogŕditi (komu, čemu) *svrš.* ⟨*prez.* dozlògȑdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dozlogŕdio⟩ postati nepodnošljiv, prevršiti mjeru, doći do granice preko koje se ne može više trpjeti // **dozlogrđívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dozlogȑđujēm, *pril. sad.* dozlogȑđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dozlogrditi

✧ DO-[1] + *v.* zao, zlo + *v.* grd, grditi

dȍznaka *ž* ⟨D L -aci⟩ **1.** nalog za isplatu **2.** svota koja se isplaćuje // **doznáčiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòznāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòznāčen⟩ *admin.* dati kome novac (ili koju drugu vrijednost) putem posrednika (banke, pošte); neizravno isplatiti; **doznačívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* doznàčujēm, *pril. sad.* doznàčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doznačiti; **dòznačnica** *ž* papir s podacima kojim se doznačuje, kojim se što dostavlja; **dòznačnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *admin.* onaj koji doznačuje

✧ DO-[1] + *v.* znak, značiti

dòznati *svrš.* ⟨*prez.* -ām/doznádem, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dòznao⟩ doći do znanja; saznati // **doznávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dòznājēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doznati

✧ DO-[1] + *v.* znati

dòzreti (∅, za što) *svrš.* ⟨*prez.* dȍzrēm/(*3. l. jd*) dòzrijē, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* dòzreo/dòzrio⟩ postati zreo, potpuno sazreti; dozoriti // **dozòriti** *svrš.* ⟨*prez.* dòzorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* dozòrio⟩, *v.* dozreti; **dòzrelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je dozrelo; **dòzreo** *prid.* ⟨*odr.* -elī⟩ koji je zreo, koji je prošao kroz zrenje; **dozrijévati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòzrijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dozreti

✧ DO-[1] + *v.* zreti

Dózsa (*izg.* Dȍža), **György** (1474–1514), vođa seljačke bune u Ugarskoj 1514. // **Dózsin** (*izg.* Dȍžin) *prid.* koji pripada Dózsi [*~a buna*]

dòzvati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dozòvēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* dozòvi, *prid. trp.* dȍzvān⟩ glasom potaknuti koga da dođe; zovnuti // **dóziv** *m* jednokratno dozivanje; **dozìvāč** *m* ⟨G doziváča⟩ onaj koji doziva; **dozìvàčica** *ž*, *v.* dozivač; **dozívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dòzīvām/dòzīvljēm, *pril. sad.* -ajūći/dòzivljūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** glasno vičući zvati [*~ u pomoć*] **2.** prisjećati se [*~ u sjećanje*]; **dózīvnī** *prid.* koji se odnosi na doziv [*~ znak*] △ *~* ***padež*** *gram.* vokativ

✧ DO-[1] + *v.* zvati

dozvòliti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòzvolīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* dòzvoljen⟩, *v.* dopustiti, odobriti // **dȍzvol|a** *ž* dopuštenje, odobrenje za što u usmenom ili pisanom službenom obliku [*tražiti ~u*; *dobiti ~u*; *izdati ~u*; *vozačka ~a* dokument koji daje pravo vožnje motornim vozilom] △ ***radna ~a*** *sociol.* službena isprava koja potvrđuje da osoba kojoj je izdana ima dopuštenje od vlasti obavljati neki pla-

ćeni posao u određenom razdoblju; **dozvoljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dozvòljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dozvoliti
✧ *rus.* dozvólit' ← *polj.* dozwolić, *v.* volja[1]

doživjeti (što) *svrš.* ⟨*prez.* dòžīvīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* doživio/doživjela *ž*, *prid. trp.* dòžīvljen⟩ **1.** živ dočekati kakav događaj [~ *let na Mjesec*] **2.** živ dočekati neke godine, očuvati život do nekog vremena ili svoje dobi // **dȍživljāj** *m* događaj koji je doživljen, ono što je stečeno iskustvom [*ljubavni* ~; ~ *rata*]; **dȍživljājnī** *prid.* koji se zasniva na doživljaju; **doživljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* doživljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* doživjeti; **dòžīvljeno** *pril.* na način onoga koji je doživio; **dòžīvljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je doživljeno
✧ DO-[1] + *v.* živ, živjeti

dȍživot|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je vremenski dugotrajan, za cijeli život [~*no članstvo*; ~*ni zatvor*] // **dȍživotno** *pril.* do kraja života, dok život traje, dok sam/je živ
✧ *v.* do + *v.* živ, život

dòžupan *m* u hijerarhiji vlasti onaj koji je odmah iza župana // **dòžupanica** *ž*, *v.* dožupan
✧ DO-[2] + *v.* župa[2], župan

dpi *krat. inform.* oznaka za jedinicu razlučivosti pisača ili skenera, točka po inču (palcu) (npr. 1200 · 600 dpi)
✧ *engl.* **D**ots **P**er **I**nch

dpt *krat.* uobičajeni znak za dioptriju, *v.*

dr. *krat.* doktor △ ~ ***sc.*** ***(sci.)*** doktor znanosti

dracéna *ž bot.* biljka (*Dracaena draco*) iz porodice zmajevaca, više vrsta se uzgaja kao sobno bilje (drvo života); zmajevac, zmajevo drvo
✧ *nlat.* dracaena ← *grč.* drákaina: zmajinja

drȁč *m* ⟨N *mn* -evi⟩ *bot.* **1.** svaka samonikla bodljikava biljka; bodljikavo raslinje **2.** (i drȁča ž) grm (*Paliurus spina-christi*) iz porodice krkavinki (*Rhamnaceae*); raste u šikarama submediteranskog pojasa // **drȁča** *ž* ⟨G *mn* drȃčā⟩ **1.** drač **2.** sitne kosti za jelo priređene ribe koje se šire iz glavne kosti; diraka **3.** *reg.* bagrem; **drȁčast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik na draču; **drȁčav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun drače (o ribi kao jelu)
♦ *top.*: **Dirȁčje** (Kastav), **Drȁča**, **Drȁčevica** ◇ *pr.*: **Drȁč** (Našice), **Drȁča** (1230, Benkovac, *S* Dalmacija, Banovina), **Drȁčar** (Imotski), **Drȁčevac** (Korčula), **Drȁčić** (Zagreb, Crikvenica, Primorje)
✧ od starijega *dьračь, *v.* drati

drȁft *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** *razg.* koncept, nacrt, grub ispis **2.** *inform.* najniži stupanj kvalitete ispisa kompjuterskog pisača **3.** *sport* sustav selekcioniranja i potpisivanja ugovora vrhunskih sportaša prilikom ulaska u profesionalni *sport* // **draftírati** *dv.* ⟨*prez.* drȁftīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* izabrati/izabirati, dovesti/dovoditi u svoje redove (ob. sportaše)
✧ *engl.* draft

drâg *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* drȁžī⟩ **1. a.** prema kome se osjeća sklonost, do koga držimo, do koga nam je stalo [*moj ~i*; *~a dušo*; *moj ~i prijatelju* (u izravnom obraćanju za pojačavanje smisla onoga što je rečeno)] **b.** koji je voljen ili cijenjen, u formalnom ili ironičnom smislu [*moj ~i kolega*] **2.** kao formula u adresi, osobito na početku pisma [*~i prijatelju*] **3. a.** koji je mio, ljubak **b.** koji se osobito cijeni; dragocjen △ ***~o kamenje*** minerali lijepe boje, providni, velike tvrdoće, sjajnosti i loma svjetlosti; najčešće u uporabi kao nakit // **drâgā** *ž* ⟨D L -ōj⟩, *v.* dragi; **dràgan** *m jez. knjiž.* momak prema djevojci; **dràgana** *ž* djevojka prema momku; **drágati** *nesvrš.* ⟨*prez.* drâgām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* drâgān, *gl. im.* -ānje⟩ pokazivati kome da je drag; milovati; **drâgī** *m* ⟨G -ōg(a)⟩ voljena osoba; dečko, zaručnik; **drâgo** *pril.* ⟨*komp.* drȁžē⟩ za izražavanje radosti, ugode itd. [~ *mi je*; *nije mi* ~]; **drágōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je drag, svojstvo onoga što je drago **2.** stanje razdraganosti ili miline; dragota; **dragòta** *ž* ⟨G *mn* dragótā⟩, *v.* dragost (2); **drágović** *m knjiš.* u obraćanju (ob. osobi muškoga spola i neodređenoj neindentificiranoj osobi kao poštapalica) [*~u moj, tako ti je to*]
♦ ž. os. imena (jedna od najproduktivnijih osnova u staroj hrv. antroponimiji): **Drága** (zabilježeno u Zadru u 10. st.), **Dràgana**, **Dràgna**; *hip.*: **Drȁgica**, **Drȁgoša**, **Dráža** i sl.; m. os. imena: **Dràgan**, **Drȁgobrat** *zast.*, **Drȁgoljūb**, **Drȁgomīl**, **Drȁgomīr**, **Drágonja** *zast.*, **Drȁgoslav**, **Dragùtin**, **Dràžen**, **Drȁžeslav**, **Mȉodrag**; *hip.*: **Drâgī** ⟨G Dragoga⟩, **Drágić**, **Drágo**, **Drȁgoje**, **Drȁgoš**, **Drȁgoša**, **Dràgota**, **Dràgūn** ◇ *pr.*: **Dràgač** (Križevci), **Dràgan** (210, Trogir, sred. Dalmacija, Istra), **Dràganić** (960, Zagreb, Krapina, Zagorje,

Prigorje, Lika), **Dràganov** (Korenica, Vis, Vukovar), **Dràganović** (**Dragánović**) (140, Vrbovsko, Sveti Ivan Zelina, Primorje, Banovina, *I* Slavonija), **Dragànja** (Split), **Dragánjac** (120, Duga Resa, Pokuplje), **Dràgarić** (Bjelovar, Varaždin), **Dr̀agāš** (1050, *S* Dalmacija, Banovina), **Dragášević** (Prigorje, Posavina), **Dr̀agčević** (Zabok, Zagorje), **Dràgec** (Bjelovar, Podravina), **Dr̀agelj** (Rijeka, Đakovo, Križevci), **Dragéljević** (160, Dvor, Banovina, Posavina), **Dràgešić** (Pula, Jastrebarsko), **Dràgica** (Đ urđevac), **Dragíčević** (3090, Obrovac, sred. i *S* Dalmacija, Lika, Primorje), **Drágić** (1590, Knin, Novska, Banovina, Kordun, Slavonija), **Dragíćević** (Brač, sred. Dalmacija, Istra, Posavina), **Dràgija** (190, Sveti Ivan Zelina, Prigorje), **Dràgila** (Đakovo, Velika Gorica, *I* Slavonija), **Drágin** (Zadar, Istra, Primorje, *J* Dalmacija), **Dràginić** (100, Crikvenica, Ogulin, Primorje), **Dr̀agiša** (Križevci, Prigorje), **Dràgišić** (500, Knin, Vrbovsko, Lika), **Dragivójević** (Novska, Kutina, Rijeka), **Dr̀agman**, **Dr̀agnić** (Nova Gradiška, Split), **Drágo** (Omiš), **Dragobrátović** (220, Metković, *J* Dalmacija), **Dragočájac** (Banovina, Posavina), **Dr̀agoja** (Slavonski Brod), **Dr̀agoje** (Dubrovnik, Crikvenica), **Dr̀agojević** (**Dragójević**) (1570, Korčula, Kordun, Podravina), **Dr̀agojlo** (Knin), **Dràgojlov** (Beli Manastir), **Dràgojlović** (**Dragójlović**) (230, Banovina, *Z* Slavonija), **Dr̀agolin** (Labin, Istra), **Dràgoljević** (**Dragóljević**) (Beli Manastir, Pula, *I* Slavonija), **Dr̀agoljić** (Rijeka, Kostajnica), **Dragománović** (Nova Gradiška), **Dr̀agomir** (Beli Manastir, Pula), **Dragomírović** (Beli Manastir, Petrinja, *I* Slavonija), **Dragosávac** (370, Lika, Moslavina, Primorje, Banovina), **Dragosávljević** (330, Banovina, Kordun, *I* Slavonija), **Dràgoslavić** (120, Pag, Primorje, *S* Dalmacija), **Drâgoš** (Karlovac, Korenica), **Dràgoša** (Samobor), **Dràgošević** (**Dragóšević**) (100, Omiš, sred. Dalmacija), **Dràgošić**, **Dr̀agovan** (Slavonski Brod), **Dràgovčić** (Zadar, Pula), **Drâgovič** (Metković), **Drâgović** (890, Šibenik, *J* i sred. Dalmacija, Banovina), **Dragòvina** (Labin), **Dràgozet** (130, Samobor, Moslavina, *Z* Slavonija), **Dràgozetić** (**Dragozètić**) (Rijeka, Primorje), **Dr̀agšić** (Zagreb, Zagorje, Gradišće), **Dràguljić** (Varaždin, Požega), **Dr̀agūn** (540, Imotski, sred. Dalmacija, *I* Slavonija), **Dràgunić** (Posavina, Zagora), **Dràgušica** (130, Sinj, sred. Dalmacija, Prigorje, Slavonija), **Dràgušić** (Osijek, sred. Dalmacija), **Dràgušin** (Pakrac, Našice), **Dragùtin** (Šibenik, sred. Dalmacija, Primorje, Zagorje), **Dragutínović** (Imotski), **Dràguzet** (100, Pula, Istra), **Dr̀aščɛk** (Rijeka), **Dr̀aščić** (180, Buzet, Istra, Primorje), **Dràšić** (Zlatar Bistrica, Prigorje, Zagorje), **Dràšinac** (Osijek, Donji Miholjac), **Dr̀aškić** (Vinkovci, Slavonski Brod, Knin), **Dr̀ašković** (1120, Pregrada, Ogulin, Lika, Banovina, sred. Dalmacija), **Dr̀ažan** (Kutina, Pakrac), **Dràžančić** (Varaždin), **Dražénović** (970, Otočac, Banovina, Kordun, *I* Slavonija), **Dr̀ažeta** (Dubrovnik, *S* Dalmacija), **Dr̀ažetić** (260, Banovina, Slavonija), **Dràžević** (120, Zadar), **Drážič** (Rijeka), **Drážić** (1430, Primorje, sred. i *S* Dalmacija, Lika), **Drážić Bàlov** (Šibenik, sred. Dalmacija), **Drážić Célić** (Kaštela, sred. Dalmacija), **Drážić Šègrt** (Kaštela), **Drážin** (Kaštela, sred. Dalmacija), **Dr̀ažina** (110, Zadar, Benkovac), **Dràžinić** (Lastovo, *J* i sred. Dalmacija), **Drážović** (Zadar, Rijeka), **Dràžul** (Opatija, Primorje) ◇ *top.*: **Dràganići**, **Dragóševica**, **Dràguć** (selo u Istri: koji je pripadao Dragoti)

✧ *prasl.* *dorgъ (*stsl.* dragъ, *rus.* dorogój, *polj.* drogi) ≃ *latv.* dārgs: mio

dr̀aga *ž* ⟨D L dr̀azi, G *mn* drâgā⟩ **1.** manji morski zaljev; zaton **2.** *rij.* dugačka dolina // **dr̀ažačkī** *prid.* koji se odnosi na Dragu (i druga mjesta kao Velika/Mala Draga i Dražane); **Dr̀ažanin** *m* (**Dr̀ažānka**, **Dr̀aškinja** *lokal.* *ž*) ⟨N *mn* Dr̀ažani⟩ stanovnik mjesta koja se zovu Draga ili Drage ili u imenu imaju riječ Draga; **dr̀ažica** *ž dem.* od draga

♦ *top.*: **Dr̀aga**; (često ime dolina i morskih uvala, mjesta u zaljevu i potoka; javlja se i u složenim imenima naselja tipa): **Bâškā Dr̀aga**, **Lîmskā Dr̀aga**, **Mošćeničkā Dr̀aga** ◇ *mikrotop.*: **Dr̀aga**, **Dr̀ažica**, **Dr̀ažice** i sl.

✧ *prasl.* *dorga (*rus.* doróga: put, *polj.* droga)

dragànja *ž* ⟨G *mn* dragánjā⟩ *zool.*, *v.* pauk (**2b**) ✧ *grč.* drákaina

dráger *m pov.* minolovac △ ~ ***aparat*** *tehn.* ronilački uređaj zatvorenog kruga disanja; ***hidrografski*** ~ sprava za otkrivanje plovidbenih prepreka // **dragírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* dràgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid.*

trp. dràgīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *vojn. rij.* locirati, dezaktivirati i (iz)vaditi mine

✧ *fr.* dragueur

Dràgišić, Juraj (o.1445–1520), hrv. humanist, filozof i teolog, živio i djelovao u Italiji i Dubrovniku

dragòcjen *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je visoke cijene; skupocjen **2.** koji je vrlo vrijedan po onome koliko je koristan i potreban (o idejama, zamislima, istraživanjima) // **dragòcjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dragocjeno, predmet ili pojam velike materijalne ili duhovne vrijednosti

✧ *v.* drag + *v.* cijena

drȁgoljūb *m bot.* južnoamerička ukrasna biljka žutog cvijeta (*Tropaeolum maius*) iz porodice dragoljupki (*Tropaeolaceae*)

✧ *v.* drag + *v.* ljubiti

dragòmān *m* ⟨G dragomána⟩ *pov.* službeni prevodilac kod stranih diplomata i poslanstava (u Osmanskom Carstvu i na Istoku)

✧ *fr.* ← *ngrč.* dragomános ← *arap.* tărğumān

dràgōn *m* ⟨G dragóna⟩ **1.** *pov.* vojnik lake konjice; dragun, dragoner **2.** *sport* jedrilica međunarodne klase, jedinstvenog nacrta; nepomična kobilica, dužina 8,9 m, širina 1,96 m, tri člana posade; regate u toj klasi sudjeluju na olimpijskim igrama // **dràgūn**[1] *m* ⟨G dragúna⟩ *rij.*, *v.* dragon (**1**)

✧ *fr.* dragon, prema zastavi na kojoj je bio zmaj; *lat.* draco: zmaj

dragonáda *ž pov.* pritisci koje su u Francuskoj u doba Luja XIV provodili dragoni na vrlo brutalan način nad protestantima kako bi ovi prešli na katoličanstvo

✧ *fr.* dragonnades, *v.* dragon (**1**)

dragóner *m* **1.** *knjiš.*, *v.* dragon (**1**) **2.** *reg.* polupojas na leđima kaputa (kao na uniformi dragona)

♦ *pr.*: **Dragóner** (Bjelovar), **Dragónija** (Vrbovec, Prigorje)

✧ *njem.* Dragoner, *v.* dragon (**1**)

drȁgovōljan *prid.* ⟨*odr.* -ljnī⟩, *v.* dobrovoljan // **dragovóljac** *m* ⟨G -ljca, V drȁgovōljče, N *mn* -ljci, G dragòvōljācā⟩, *v.* dobrovoljac; **dragovòljačkī** *prid.* koji se odnosi na dragovoljca, dobrovoljački; **dragovóljčev** *prid.* koji pripada dragovoljcu; **drȁgovōljno** *pril.* s veseljem što prihvatiti ili se upustiti u što; rado, drage volje

✧ *v.* drag + *v.* volja[1], voljan

dràgstor *m* dućan u kojem se prodaju novine, bomboni, pića, hrana, kozmetika i sl. i koji je otvoren duže od redovnog radnog vremena

✧ *engl.* drug-store

dràgūlj *m* ⟨G dragúlja⟩ mineral koji se odlikuje rijetkošću, bojom, prozirnošću, čvrstoćom itd. (dijamant, safir, rubin, smaragd i dr.); dragi kamen // **dragùljār** *m* ⟨G draguljára⟩ majstor koji izrađuje nakit od dragulja, poludragulja i plemenitih kovina; **dragùljārnica** *ž knjiš.* mjesto gdje se prodaju dragulji (riječ se ne upotrebljava na natpisima); **draguljárov** (**draguljárev**) *prid.* koji pripada draguljaru; **dragùljārskī** *prid.* koji se odnosi na draguljarstvo i draguljare; **dragùljārski** *pril.* kao draguljar, na način draguljara; **draguljárstvo** *sr* djelatnost obrade dragulja

✧ *v.* drag

dràgūn[2] *m* ⟨G dragúna⟩ *bot.* biljka *Dispyros*

✧ *tal.* dragone: zmaj

dragúšac *m* ⟨G -šca, N *mn* -šci, G dràgūšācā⟩ *bot.* jedan od najvećih biljnih rodova (*Senecio*) s više od 2000 vrsta iz porodice glavočika (*Compositae*); kostriš

✧ *v.* drag

dragùšica *ž bot.* **1.** bodljikava biljka (*Scolymus hispanicus*) iz porodice glavočika (*Compositae*), uzgaja se kao povrće **2.** *v.* artičoka

✧ *v.* drag

dràhma *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *pov.* grčki novac (u antici vrijedio 6 obola lepta) **2.** *bank.* osnovna novčana jedinica u Grčkoj, sadrži 100 lepta

✧ *grč.* drakhmḗ

drȁjer *m reg.* **1.** predmet ili osoba s brojem tri (u sportu itd.) **2.** trećerazredna stvar (ob. duhan trećerazredne kvalitete) // **drȁjerica** *ž reg. žarg.* stroj za šišanje podešen da ostavi tri milimetra kose

✧ *njem.* Dreier

drȁjf *m* ⟨N *mn* dràjfovi⟩ *sport* snažan, neobranjiv udarac u stolnom tenisu, tenisu i badmintonu [~ *volej*; ~ *servis*] // **drȁjfati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* drȁjfān, *gl. im.* -ānje⟩ *sport žarg.* snažno udariti/udarati loptu/lopticu

✧ *engl.* drive: otposlati, goniti, satjerati

drȁjfirtl *prid. reg.* **1.** točetvrtinski (takt, ritam) **2.** na tri četvrtine duljine (ob. za odjeću) **3.** u frazi određivanja vremena: u smislu tri četvrt nekoga sata (45 min. nakon isteka ili 15 min. do punog sata) △ ~ ***kaput*** kaput od tri četvr-

tine dužine klasičnog kaputa ili mantila, ob. = Halbmantl; ~ ***polka*** polka u točetvrtinskom taktu; ~ ***takt*** *reg. glazb.* točetvrtinski ritam (ob. za valcer)

✧ *njem.* dreiviertel

drâjv *m*, *v.* drive

drâjver *m*, *v.* driver

drâjv-ȉn *m*, *v.* drive △

✧ *engl.* drive-in

drȁkār *m pov. pom.* ranosrednjovjekovni vikinški brod (na njemu su Vikinzi o. 1000. doplovili do Amerike)

✧ *stnord.*

Drake (*izg.* Dréik), **Francis** (o.1540–1596), engleski admiral, oplovio je svijet (1577–1580) i pridonio porazu tzv. »nepobjedive« španjolske armade (1588)

Dràkōn (7. st. pr. Kr.), atenski zakonodavac, njegov zakonik poznat po osobitoj strogosti // **drakonȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ drakonsko postupanje, drakonsko ponašanje (prema komu); neumoljivost, surovost; **Drakónov** *prid.*, ob. u: △ ~***i zakoni*** općenito, pretjerano strogi, nemilosrdni, zastrašujući zakoni; **dràkōnsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Drakona **2.** *pren.* koji je vrlo strog, izuzetno oštar; nesmiljen, surov, bezobziran [~*e mjere*]

dràkōn¹ *m* ⟨G drakóna⟩ **1.** *mit.* u antičkoj grčkoj kulturi, čudovište, veliki višeglavi gmaz s krilima i pandžama što riga vatru i dim, preuzet iz ikonografije dalekoistočnih naroda, simbol snage i moći **2.** zmaj, aždaja, akrap, strašilo

✧ *grč.* drákōn: zmija, zmaj

dràkōn² *m* ⟨G drakóna⟩ *zool.* vrsta guštera (*Draco volans*); leteći zmaj

✧ *v.* drakon¹

drakòničkī *prid.*, ob. u: △ ~ ***mjesec*** *astron.* vrijeme potrebno Mjesecu za jednu potpunu revoluciju s obzirom na jedan od njegovih orbitnih čvorova

dràkula *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *mit.* vampir, natprirodno čudovište **2.** *pren.* krvopija, strašan čovjek, čudovište **3.** (Drakula) *knjiž.* grof, lik iz romana strave (1897) engleskog pisca Braina Stokera koji je postao arhetip vampira

♦ **Dràkul** m. os. ime, *reg. zast.* (← *rum.*) ◊ *pr.*: **Dràković** (Pula, Istra, Primorje), **Dràkula** (130, Knin, Otočac, Lika), **Dràkulić** (980, Korenica, Kordun, Banovina, Pokuplje, *Z* Slavonija), **Drakúlović**, **Drakúljević**, *usp.* Zmajević

✧ *rum.* dracul: vrag, sotona ≃ *lat.* draco: zmaj, *usp.* drakon¹

dràlōn *m* ⟨G dralóna⟩ umjetno vlakno

✧ tvorničko ime proizvoda®

drȁm *m* **1.** anglosaksonska mjera za apotekarsku težinu, 1/16 unce **2.** *pov.* turska mjera za težinu (3,207 grama) [*ni za* ~ nimalo, ni u najmanjoj mjeri] // **drâmčiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩, *v.* drančiti; **drȁmiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ *reg.* **1.** mjeriti na dram **2.** *pren.* sitničavo mjeriti; **drânčiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg. ekspr.* nastojati od koga isprositi ili izvući neki novac [~*pare*]; dramčiti, cijediti, musti, žicati, izmamljivati

✧ **(1)** *grč.* drakhmḗ: drahma; **(2)** *tur.* dirhem

drȁm|a *ž* ⟨G *mn* drâmā⟩ **1. a.** uz liriku i epiku jedan od triju glavnih književnih rodova **b.** književno djelo u kojem se neko zbivanje prikazuje pretežno kroz akciju i govor likova, a namijenjeno je prikazivanju u kazalištu ili televiziji [*TV* ~*a*] **c.** književno djelo koje se odlikuje ozbiljnošću zapleta i dubinom proživljavanja, *opr.* komedija **2.** *pren.* **a.** slijed događaja s dramatičnom progresijom i emotivnim sadržajem tipičnim za kazališni komad **b.** potresan događaj [*to su (bile)* ~*e*, *razg.* mnoge neprilike, zapleti, nesuglasice, prepiranja itd.] △ ***radio*** ~***a*** drama pisana za radio ili prilagođena za izvođenje na radioprogramu // **dramàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je napet i izaziva emocije; potresan; **dramàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je napet i izaziva emocije; potresan; **dramàtičār** *m* pisac kazališnih komada, drama; dramatik; **dramàtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* dramatičar; **dramàtičārskī** *prid.* koji se odnosi na dramatičare; **dramàtično** *pril.* na dramatičan način; potresno, tragično, presudno; **dramàtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je dramatično **2.** *razg.*, *v.* dramatika; **dramàtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* dramatičar; **dramàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *knjiž. kazal.* dramska književnost **2.** stanje krajnje napetosti, emotivne potresenosti; dramatičnost; **dramatizácija** *ž knjiž. kazal. film.* preradba književnog djela radi prikazivanja na pozornici ili malom/velikom ekranu; **dramatȉzīrano** *pril.* na dramatiziran način; preuveličano, prenaglašeno; **dramatizíra|ti** *dv.* ⟨*prez.* dramatȉzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** preraditi/prerađivati

književno djelo u dramu **2.** *pren. pejor.* preuveliča(va)ti (događaj, osjećaj itd.) [*ne ~j, nije bilo ništa strašno*]; **drámiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ *razg.* praviti (iz nečega) dramu; dramatizirati (2), preuveličavati; **dramòlet** *m* ⟨G -a⟩ kraća drama, jednočinka, aktovka, igrokaz; **drâmskī** *prid.* koji se odnosi na dramu △ ~ ***program*** program, ob. na TV i radiopostajama koji emitira drame i igrane serije; **drâmski** *pril.* na dramski način, kao u drami, *usp.* dramatično

✧ *grč.* drâma: radnja (dramska) ≃ drân: činiti

dramàluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* krupna sačma, krupno zrno za lovačke puške; dramlija // **dramàluci** *ž pl. tantum* ⟨G *mn* -lūkā⟩ vrsta najfinijih ženskih čarapa od tanke vune; drame; **dràme** *ž pl. tantum*, *v.* dramaluci; **dràmlija** *ž*, *v.* dramaluk

✧ *tur.* dirhemlik

dramàturg (**dramatȕrg**) *m* ⟨N *mn* -rzi⟩ **1.** sudionik u izboru i sastavljanju dramskog repertoara (u kazalištu, na televiziji, u filmskoj producentskoj kući) **2.** stručna osoba (ob. pisac) koja prerađuje ili pomaže prirediti neko književno djelo za prikazivanje u kazalištu, na filmu ili na *TV* // **dramatùrgija** *ž* tehnika izgradnje dramskog djela i njegova funkcioniranja na pozornici ili malom/velikom ekranu; **dramatùrgījskī** *prid.* koji se odnosi na dramaturgiju; **dramàturškī** *prid.* koji se odnosi na dramaturge i dramaturgiju; **dramàturški** *pril.* kao dramaturg, na način dramaturga

✧ *grč.* dramatourgós: pisac (drama)

drangùlija *ž reg.* sitnica bez velike vrijednosti (ob. ono što služi za ukras, bižuterija, razne figurice i sl.)

✧ *tur.* dram + gururlu: koji se kiti

drȁp *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* koji je boje pijeska, boje žutike

✧ *njem.* Drap: tkanina slična koži

drȁpa *ž* ⟨G *mn* drâpā⟩ *knjiž.* staronordijska pjesma u čast bogova, preminulih junaka i knezova

✧ *stnorv.*

drápati *nesvrš.* ⟨*prez.* drâpām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* drâpān, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (što) cijepati ili kidati tako da se načini više uglavnom neodređenih dijelova [~ *papir*]; derati, cijepati **2.** *pren.* (∅) jako zacijeniti, postaviti visoku cijenu, skupo naplaćivati cijenu ili kakvu pristojbu [*drapaju s porezom*] **3.** (∅) **a.** glasno pucati (iz mužara i sl.) **b.** *žarg.* udarati loptu **c.** *žarg.* glasno puštati vjetrove // **drȁpav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ poderan od upotrebe (o odjeći); odrpan, prnjav; **drȁpavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ odrpanac, draponja; **drȁpljav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg. pejor.* hrapav, grub (kao hrastova kora ili rošavo lice); **drápnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* drâpnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* drápnuo, *prid. trp.* drȁpnūt⟩, *v.* drapati; **drapùljati** (koga, se, s kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr.* nepristojno ili suviše vidljivo, vulgarno milovati koga; drpati, pipati (se)

♦ *pr.*: **Drápalo** (Orahovica)

✧ *prasl.* *drapati (*rus.* drápat', *polj.* drapać) ≃ *grč.* drépein: rezati

dràpē (**drapê**) *m* ⟨G drapèa⟩ **1.** vrsta fine tkanine od češljane vune **2.** nabor na tkanini // **drapèrija** *ž* **1.** tkanina složena u velike nabore; zastor, zavjesa **2.** *lik.* crtanje, slikanje i kiparsko oblikovanje nabora odjeće; **drapírati** *dv.* ⟨*prez.* dràpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dràpīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** namjestiti/namještati nabore [~ *kip*; ~ *model*] **2.** (is)kititi visećim tkaninama

✧ *fr.* drapé, draperie

dràstič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji jako i naglo djeluje; žestok, grub, sirov, surov, krut [*~an primjer*; *~an lijek*] △ ~***na sredstva*** sredstva nagla i snažna djelovanja // **dràstično** *pril.* grubo, nasilno, žestoko, bezobzirno [~ *reducirati*]; **dràstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je drastičan, svojstvo onoga što je drastično

✧ *grč.* drastikós ≃ drân: djelovati, činiti

drȁškati, *v.* dražiti

Drȁškinja *ž*, *v.* Dražanin, drȁga

Drȁškovići *m mn pov.* hrv. velikaška obitelj, barunstvo dobili 1569, a grofovstvo 1631, posjednici Trakošćana, Božjakovine, Bukovca i dr. // **Drȁšković 1. Janko**, **grof** (1770–1856), jedan od pokretača i ideologa hrvatskog narodnog preporoda (*Disertacija*, 1832), suradnik *Danice* **2. Juraj** (1525–1587), zagrebački biskup, kardinal i hrv. ban (1567–1578), ugušio seljačku bunu (1573) i dao pogubiti Matiju Gupca

drȁti, *v.* derati

drȁti se *nesvrš.*, *v.* derati se

draufgènger *m reg. zast.* onaj koji stalno izazi-

va svađe, sukobe; svađalica, prznica, kverulant, picaškandal

✧ *njem.* Draufgänger

Dráva *ž geogr.* rijeka duga 720 km, desni pritok Dunava, izvire u *I* Alpama u Austriji, protječe Slovenijom i Hrvatskom // **drâvsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Dravu [*~a šajka*]

♦ *pr.* (etnici, *v.* i Podravina): **Drávec** (110, Čakovec, Đurđevac, Slavonija), **Dravínac** (Garešnica, Kutina), **Dravínec** (Zagorje), **Dravìnskī** (Ivanec, Koprivnica, Zagorje), **Prèkodravac** (160, Osijek, Slavonija); (označuje ljude s lijeve strane Drave): **Zàdravac** (Virovitica, Zadar), **Zàdravec** (1640, Međimurje, Podravina, Zagreb), **Zàdravić** (Varaždin), **Zádrić** (Vinkovci, Našice), **Zádro** (430, Zagreb i okolica, Vukovar), **Zàdrovec** (Zagreb, Vinkovci), **Zàdrović** (Zagreb, Banovina) ◇ *top.* (naselja): **Zàdravec** (Zabok, 172 stan.)

✧ *ant.* Dravus, *v.* Podravina

Dravídi *m mn* ⟨N Dràvīd, G Dravída⟩ *etn.* skupina naroda u *J* dijelu Indije, *S* Šri Lanke, Pakistanu, Iranu, Maleziji i dr., 205 mil. pripadnika // **dràvīdskī** *prid.* koji se odnosi na Dravide △ ~ ***jezici*** *lingv.* porodica jezika kojima se govori u Južnoj Indiji, Šri Lanki i Pakistanu, npr. tamilski, malajalamski, itd.

✧ *skr.* Dravida

drayage (*izg.* drêidž) *m pom. trg.* izraz u prijevoznim ugovorima kojim se daje pravo naručitelju da umjesto rasutog ukrcava generalni teret uz isti vozarinski status i plaćanje dodatnih troškova

✧ *engl.*

drâž *ž* **1.** moć ili svojstvo da se pruža užitak, slast, potiče privlačnost ili utječe (na koga ili što) **2.** (ob. *mn*) privlačno ili zamamno svojstvo [*pokazala je svoje ~i*] // **drȁžesnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dražestan ili svojstvo onoga što je dražesno; dražest; **drȁžēst** *ž* ⟨G -i, I -i/-ēšću⟩, *v.* dražesnost; **drȁžestan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je ugodan oku; ljubak, mio, drag

✧ *prasl.* *doržь, *v.* drag

drȁžačkī, *v.* drȁga

Drȁžanin, *v.* drȁga

dràžba *ž* ⟨G *mn* drážbā/-ī⟩ javna prodaja s početnom (iskličnom) cijenom i nadmetanjem zainteresiranih do najviše i konačne cijene; licitacija, nadmetanje; jeftimba // **dràžbenī** *prid.* koji se odnosi na dražbu; isklični; **dražbovaónica** *ž* prostorija u kojoj se obavlja dražba; **dražbòvatelj** *m* onaj koji vodi, realizira dražbu; **dražbòvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dràžbujēm, *pril. sad.* dràžbujūći, *gl. im.* -ānje⟩ sudjelovati na dražbi

✧ *v.* dražiti

dražȅje *ž mn* ⟨N dražèja, G *mn* dražéjā⟩ *farm.* tablete lijeka prevučene prikladnom bojom te šećerom ili čokoladom

✧ *fr.* dragée

Dràžen, *v.* drag ♦

Dražénović, Josip (1863–1942), hrv. pisac crtica i kratkih pripovijetki iz života ličkih i primorskih gradića

drȁžēst, *v.* draž

drážinovac *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *pov.* pripadnik monarhističkih vojnih formacija Draže Mihailovića u 2. svjetskom ratu (1941–1945) (Jugoslovenska vojska u otadžbini *služb.*) // **drážinac** *m* ⟨G -īnca, N *mn* -īnci⟩, *v.* dražinovac

drážiti (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* drâžīm, *pril. sad.* -žēći, *gl. im.* -žēnje⟩ **1.** izazivati jaču aktivnost osjetila ili organa (očiju, pluća, bronhija, grla); nadraživati **2.** izazivati nemir, ljutnju, bijes (osoba, životinja); razdraživati, peckati, bockati, zadirkivati, izazivati // **drȁškast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji draška; nadražuje, škaklja, draškav; **drȁškati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pomalo dražiti; poticati, izazivati [~ *na kašalj*] **2.** lagano škakljati ili golicati (laganim dodirom travke po koži i sl.); **drȁškav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* draškast; **dràžica** *ž anat.*, *v.* klitoris; **dràžilo** *sr* ono što draži, ono što jako djeluje tako da potiče na neku aktivnost; **dràžitelj** *m* onaj koji draži; **dražitèljica** *ž*, *v.* dražitelj

✧ *prasl.* *doržiti ≃ *dorgъ, *v.* drag

drčàdija *ž*, *v.* dječurlija

dreadlocks (*izg.* drèdloks) *m* duga kovrčava upletena kosa rastafarijanaca i reggae poklonika (nastaju kao ritualni spomen na Samsona), kasnije dio nekonformističke mlađenačke mode

✧ *engl.*

dreadnought (*izg.* drèdnot) *m vojn. pom.* ratni brod, prethodnik bojnih brodova (poč. 20. st.)

✧ *engl.*

dream-team (*izg.* drȋm-tȋm) *m ekspr.* vrhunski sastav neke ekipe, momčad snova

✧ *engl.*

drébank *m* ⟨N *mn* -nci, G -nākā⟩ *reg.* tokarski stol, strug
✧ *njem.* Drehbank

drêbīna *ž kazal. reg.* kružna pokretna scena podijeljena na više odjeljaka od kojih je jedan okrenut publici, a na ostalima se pripremaju sljedeće scene
✧ *njem.* Drehbühne

drêbuh *m* ⟨N *mn* -nsi⟩ *film. reg.* knjiga snimanja (na filmu ili televiziji)
✧ *njem.* Drehbuch

dréčati, *v.* dreka

drèdnot *m*, *v.* dreadnought

drèdža *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *rib.* mreža potegača, povlačna mreža (za lovljenje morskih životinja sa dna, za vađenje mulja itd.) **2.** *tehn.* gliboder, jaružalo, bager (za odstranjivanje mulja, taloga itd.)
✧ *engl.* dredge

drȅer (**drȅjer**) *m reg.* tokar, kovinotokar, drvotokar
✧ *njem.* Dreher

drègersi *m mn* mladi engleski huligani iz 1950-ih i 1960-ih; tedibojsi
✧ *engl.* draggers

dreher (*izg.* drèer) *m glazb.* austrijski narodni ples u tročetvrtinskom taktu, varijanta ländlera
✧ *njem.* Dreher ≃ drehen: vrtjeti, okretati

Dreiser (*izg.* Dráizer), **Theodore** (1871–1945), američki književnik, istaknuti naturalist, zaokupljen socijalnim problemima u doba industrijalizacije Amerike

drȅk *m* ⟨G drèka, N *mn* drèkovi⟩ *reg.* **1.** izmet **2.** *pren.* ono što ništa ne vrijedi; beznačajna sitnica, koješta [*sve je to* ~] // **drȅkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* **1.** koji je kao od dreka, koji ništa ne vrijedi (o stvarima) **2.** koji je bezvoljan, lijen (o ljudima); govnast **3.** koji je kaki-boje [~*a košulja*]
✧ *njem.* Dreck

drȅka *ž* ⟨D L drȅci, G *mn* drêkā⟩ *pejor.* **1.** vika, galama, *usp.* deračina (3) **2.** verbalno negodovanje, protestiranje, izražavanje protivnosti (intenzitet podrazumijeva više jačinu sadržaja nego glasnoću) // **dréčati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -čīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *pejor. razg.* vikati, jaukati, derati se (ob. o djeci) **2.** prodorno se glasati (o životinjama) **3.** pretjerano se isticati jakom, upadljivom bojom; biti pretjerano upadljiv prema boji ili bojama okoline; **drȅčav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji dreči, udara u oči živom bojom, *opr.* zagasit; **drȅčavo** *pril.* na drečav, upadljiv način; **dréčēćī** *prid.* drečav [*u* ~*m bojama*]; **drȅkav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji lako diže dreku, koji lako dreči; **drékavac**[1] *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ onaj koji dreči; **drékavica** *ž*, *v.* drekavac[1]; **dréknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* drêknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* dréknuo⟩, *v.* drečati
♦ *pr.* (nadimačko): **Drékić** (Glina, Banovina, Slavonija) **Drêković** (140, Pakrac, *S* Dalmacija, *Z* Slavonija)
✧ *ekspr.* ≃ *češ.* dřěčeti: plakati

drȅkarbājt *m reg.* **1.** loše obavljen posao; fušeraj **2.** *pejor.* podvala, prevara; krivotvorina
✧ *njem.* Dreckarbeit ≃ Dreck: blato, izmet + Arbeit: posao

drékavac[2] *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *zool.* vrsta majmuna (*Alouata*)
✧ *v.* dreka

drȅkfreser *m reg. vulg.* **1.** onaj koji bi pojeo vlastita govna, ob. u smislu kukavice, slabog karaktera, moralnog bijednika; govnojed **2.** škrtica, kagamanja
✧ *njem.* Dreckfresser: govnojed

drȅkmajster *m reg.* majstor ni od čega, posvemašnja neznalica i nespretnjaković; bezveznjak
✧ *njem.* Dreckmeister

drèksler *m reg.* tokar, strugar // **drȅkslati** (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** tokariti, izraditi/izrađivati rezbarije u drvetu, drvorezbariti **2.** *pren. pejor.* izvesti/izvoditi šarade; izmotavati se, petljati
♦ *pr.*: **Drȅksler** (Požega, Varaždin)
✧ *njem.* Drechsler ≃ drechseln: tokariti

drêmašīna *ž reg.* tokarski stroj, strug
✧ *njem.* Drehmaschine

drȅmbljati (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr.* nešto mekano ili podložno gnječenju tiskanjem pretvoriti u bezličnu masu bez posebne brige i temeljitosti; muljati, gnjaviti, tiještiti
✧ *ekspr.*

drèmljiv, *v.* drijemati

drèmpača *ž* **1.** široka košara **2.** nezgrapna žena; drempulja // **drèmpulja** *ž razg.*, *v.* drempača

drèmpeš *m pejor.* trbonja

drȅn[1] (**drijên**) *m* ⟨N *mn* drijénovi⟩ *bot.* stablo (*Cornus mas*) žuta cvijeta, ima kiselo-trpak plod [*zdrav kao* ~ jako zdrav] // **drènīk** *m*

⟨G drenika, N *mn* dreníci⟩ drenova šumica; **drènov** *prid.* koji je od drena; **drènovača** (**drènovica**) *ž* rakija od drenjina; **drènovi** *m mn bot.* porodica *Cornaceae* s više rodova (dren *Cornus*, tvrdi dren *C. mas*, svib *C. sanguinea*); **drènovin|a** *ž* drenovo drvo; **drènjina** *ž* ⟨G *mn* drȅnjīnā⟩ drenov plod; drenjula, drijenak; **drènjinov** *prid.* koji je od drenjine [~ *sok*]; **drijénak** *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci, G drijênākā⟩, *v.* drenjina; **drènjula** *ž reg.*, *v.* drenjina

♦ m. os. ime (staro narodno): **Drènislav**; *hip.*: **Drénko**, **Drijénko**, **Dȑnas**, **Dȑneš**, **Dȑnić**; ž. os. ime: **Drènislava** ◇ *pr.*: **Drènek**, **Drȅnić** (Donji Miholjac), **Drénovac** (160, Beli Manastir, Lika, Slavonija), **Drénovački** (**Drenovâčki**) (Sveti Ivan Zelina, Samobor), **Drénovskī** (Vukovar), **Drènskī** (160, Zaprešić, Zagreb), **Drȅnšek** (Ogulin), **Drênškī** (350, Zagreb, Zagorje, Prigorje, *I* Slavonija), **Drenjánac** (Đakovo, Sesvete), **Drenjànčević** (220, Đakovo), **Drenjànjčević** (Đakovo), **Drênjškī**; prema starijem liku drn: **Dȑnas** (Solin, sred. Dalmacija), **Drnàsin** (190, sred. Dalmacija, *I* Slavonija), **Dȑnbaba** (Vukovar), **Dȑnesina** (Hvar, Trogir), **Dȑneš** (Karlovac), **Dȑnetić** (Zlatar Bistrica), **Dȑnić** (110, Zagreb, Novska, Banovina, Primorje, okolica Zagreba), **Dȑnovšek** (Rijeka, Split, Valpovo), **Dȑnjević** (Rijeka, Primorje) ◇ *top.*: **Drȅnčec** (Grad Zagreb, 115 stan.), **Drènica**, **Drènova**, **Drènov Bòk** (Novska, 222 stan.), **Drènov Klánac** (Otočac, 205 stan.), **Drènovo**, *v.* **Drénovac**, **Drénovac Bánskī** (Glina, 452 stan.), **Drénovac Ȍsredačkī** (Donji Lapac, 72 stan.), **Drénovac Ràdučkī** (Gospić, 126 stan.), **Drénovci** (Županja, 2755 stan.), **Drénovec** (Novi Marof, 487 stan.), **Drénovica Lȉpničkā** (Ozalj, 13 stan.), **Drênje** (Labin, 57 stan.), **Drȅnje** (Đakovo, 777 stan.), **Drênje Bȑdovečkō** (Grad Zagreb, 660 stan.), **Drênje Šćȋtarjevskō** (Grad Zagreb, 193 stan.), **Drínōvci** (Hercegovina)

✧ *prasl.* *dernъ (*rus.* derën, *stpolj.* drzon) ?, *v.* derati

drȅn² *m* ⟨G drèna, N *mn* drènovi⟩ *med.* staklena ili gumena cjevčica s vrećicom // **drenáža** *ž* **1.** *tehn.* **a.** isušivanje podvodnog zemljišta kopanjem kanala i polaganjem cijevi ili uređenje podloge za neku gradnju **b.** isušivanje i uređaj za isušivanje broda **2.** *med.* vađenje, odvođenje gnoja iz rane pomoću drena; **drènāž|an** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji se odnosi na drenažu [~*na operacija*, *med.*]; **drenírati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* drènīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti/obavljati drenažu; **drènsk|ī** *prid.* koji se odnosi na dren, *usp.* drenažan △ ~**a mreža** *hidr.* mreža koja obuhvaća sve vodotoke na nekom slivu: stalne, isprekidane i povremene

✧ *fr.* drain

Drénovac *m* ⟨G -ōvca⟩ selo u dolini rijeke Orljave, Slavonija, 905 stan. // **drénovačkī** *prid.* koji se odnosi na Drenovac i Drenovčane; **Drénovčanin** *m* (**Drénovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Drénovčani⟩ stanovnik Drenovca

♦ *v.* dren[1]

drȅs *m* ⟨G drèsa, N *mn* drèsovi⟩ *sport* prepoznatljiva sportska odjeća u kojoj se nastupa

✧ *engl.* dress ← *stfr.* dresser ← drescier: urediti, prirediti

Dresden (*izg.* Drȅzden) *m* grad u Njemačkoj, 488.000 stan. // **drȅzdenskī** *prid.* koji se odnosi na Dresden

♦ *v.* drezga

drèsing *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *kulin.* začinjen preljev (ob. za salatu)

✧ *engl.* dressing

dresírati (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* drèsīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** priviknuti/privikavati životinju na neke radnje koje joj nisu prirođene; kroćenje (kod divljih životinja) **2.** *pren. iron.* disciplinirati (se), odgojiti/odgajati (o osobama i posebno o zločestoj djeci) // **drèser** *m* ⟨G dreséra⟩ onaj koji se bavi dresurom [~ *konja*]; **drèsērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* dreser; **drèsīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao dresuru; **drèsīrano** *pril.* na dresiran način; uvježbano, istrenirano, naučen/priučeno (čemu); **dresúra** *ž* uvježbavanje životinja za cirkuske priredbe (ob. majmuni, psi, lavovi), za lov, policiju, za konjički sport itd.; **drèsūr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na dresuru [~*no jahanje*]

✧ *njem.* dressieren, *fr.* dresser: obuči(ti), *lat.* *directiare: navesti

drȅš *m* ⟨G drèša, N *mn* drèšovi⟩ *tehn.* dio vršalice (u kojem se odjeljuje zrno od slame i pljeve)

✧ *njem.* dreschen: vršiti žito

drȅtva *ž* ⟨G *mn* -tāvā/-ī⟩ *reg.* postolarski konac (tanak, a jak konac za prošivanje obuće)

♦ *pr.* (prema zanimanju postolara): **Drȅta** (Vrbovec, Zagreb, Prigorje), **Drȅtar** (120, Zagreb, Zagorje, Podravina), **Drȅtvić** (250,

Županja), *usp.* Kaligarić, Šostarić, Šuster
✧ *njem.* Draht: žica

drêvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je postojao u dalekoj prošlosti, koji je bio u ranijem povijesnom razdoblju; prastari // **drévnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je drevno; starina, davna starina
✧ *prasl.* i *stsl.* drevьnь (*rus.* drévnij)

dréver *m kinol. lov.* pas, švedski niskonogi gonič, sličan jazavčaru, rasprostranjen pretežno u Švedskoj
✧ *šved.*

Dreyer (*izg.* Dràjer), **Carl Theodor** (1889–1968), danski filmski redatelj, najpoznatiji po filmovima »statičnog stila« u kojima ispituje vjerski doživljaj (*Stradanje Ivane Orleanske*, *Gertrud*)

Dreyfus (*izg.* Drajfìs/ob. Dràjfus), **Alfred** (1859–1935), francuski generalštabni kapetan, Židov, lažno optužen (1894) zbog špijunaže u korist Njemačke i osuđen na doživotnu robiju, pomilovan 1899. nakon javnog prosvjeda što ga je predvodio pisac E. Zola, rehabilitiran 1906. // **Dreyfusov** (*izg.* Dràfusov) *prid.* koji pripada Dreyfusu △ ~ ***proces***, ~***a afera*** povod najmasovnijim antisemitskim demonstracijama i socijalističko-liberalnim manifestacijama u Francuskoj i Zapadnoj Europi (19. st.)

Dreyfuss (*izg.* Dréifes, ob. Dràjfus), **Henry** (1904–1972), američki dizajner, začetnik industrijskog dizajna u SAD-u

drèzdenskī, *v.* Dresden

drèzga *ž* ⟨G *mn* drézgā/-ī⟩ *bot.* jestiva samonikla biljka (*Nasturtium officinale*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*); kreš, krešon, vodena kreša, krstovnik
♦ *pr.*: **Drèzga** (220, Zagreb, Drniš, Knin, Banovina), **Drèzgić** (Podravina, Lika), **Drézgo** (Knin), **Drèžančić** (Kaštela), **Drȅžnjak** (120, Požega, *I* Slavonija) ◇ *hidronim.* (rijeka): **Drèzga** ◇ *top.*: **Drȅžnica**, **Drêžnīk** (Nova Gradiška, 603 stan.), **Drêžnīk Brèzovičkī** (Grad Zagreb, 352 stan.), **Drêžnīk Grad** (Slunj, 830 stan.), **Drêžnīk Podôkićkī** (Grad Zagreb, 235 stan.), *usp.* Dresden
✧ *prasl.* *dręzga (*rus.* drjazg: naplavljeno drvo, *polj.* drzęzg)

drezína *ž* **1.** *pov.* dvokolica, preteča bicikla iz prve pol. 19. st., kretala se odguravanjem nogama od zemlje **2.** vozilo na 4 kotača za kretanje na željezničkoj pruzi, s motornim ili ručnim pogonom, služi za prijevoz ljudi koji rade na pruzi i za prijevoz za to potrebnih tereta
✧ prema izumitelju K. Draisu

dréždati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -dīm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** neugodno i pretjerano jako se oglašavati; bučati (o strojevima, muzici iz jakog izvora zvuka i sl.) **2.** čekati dugo na jednom mjestu u neizvjesnosti; čamiti
✧ *prasl.* *dręgati (*rus.* drjagát', *češ.* drážditi)

dȑhtati (**dȑhtjeti**) *nesvrš.* ⟨*prez.* dȑšćēm/dȑhtīm, *imp.* dȑšći/dȑhti, *pril. sad.* dȑšćūći/dȑhtēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) lagano se tresti od hladnoće, od uzbuđenja; treperiti (o lišću) [*sav drhtim* **a.** (od hladnoće, groznice) **b.** *pren.* (od znatiželje, nestrpljivosti itd.) vrlo sam znatiželjan, nestrpljiv, jedva čekam] **2.** (∅) *pren.* **a.** bojati se; trtariti **b.** (nad kim, nad čim) pretjerano se brinuti, strepiti za koga [~ *nad kim*] // **dȑhtāj** *m* jednokratan pokret tijela kad zadrhti; **dȑhtav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji dršće, podrhtava; **dȑhtavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji se trese (od zime, od groznice, od straha); **dȑhtāvčev** *prid.* koji pripada drhtavcu; **dȑhtavica** *ž* stanje drhtanja od groznice, slabosti, straha itd.; **drhtàvilo** *sr* drhtanje, podrhtavanje; **dȑhtavo** *pril.* na drhtav način; dršćući, podrhtavajući, tresući se isprekidano; **drhtùrav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji drhti; **drhtúriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* dȑhtūrīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ lagano drhtati, lagano se tresti (ob. od hladnoće, straha itd.)
✧ *prasl.* *drъgati (*slov.* drgáti, *polj.* drgać) ≃ *lit.* drugys: groznica

dȑhtulja *ž zool.* riba hrskavičnjača (*Torpedo ocellata*), električnim udarcima omamljuje plijen ili se brani; trnjača, trnka, torpedo
✧ *v.* drhtati

drìblati (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *sport* vješto voditi loptu kroz protivničke redove ne dopuštajući da je protivnik oduzme (u nogometu, rukometu, košarci itd.) **2.** *razg.* varati, vući za nos [*nisam glup, nemoj me* ~] // **drìbler** *m* onaj koji dribla; **drìbling** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ driblanje, *usp.* driblati
✧ *engl.* dribble

drìft *m* ⟨N *mn* drìftovi⟩ **1.** *pom.* bočno zanošenje broda (zbog vjetra, morske struje itd.) **2.** *geogr.* morska struja koja nastaje pod stal-

nim naletima vjetra **3.** *pren.* predmeti (podrtine broda, ledeni bregovi itd.) koji plutaju morem nošeni morskom strujom ili vjetrom △ *~-**boca*** boca plovak; *~-**kartica*** papirna kartica u plastičnoj vrećici, upotrebljava se za mjerenje pravca kretanja morskih struja
✧ *engl.* drift

drìfter *m pom.* tipičan ribarski motorni brod za lov na sleđeve mrežama stajaćicama uz obale Velike Britanije
✧ *engl.* drifter

Drijáde *ž mn* ⟨N Drijáda⟩ *mit.* šumske nimfe, polubožice grčke i rimske mitologije
✧ *grč.* dryás ≃ drŷs: drvo, hrast

drìjas *m bot.* mala visokoplaninska i borealna (*Dryas octopetala*), vrsta iz porodice ružičnjača (*Rosaceae*); osinica
✧ *nlat.* dryas ← *grč.* Dryás: nimfa koja stanuje u drvu

drijémati *nesvrš.* ⟨*prez.* drijêmām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ nalaziti se u stanju polusna, biti ni budan ni uspavan // **dremèžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* dremljiv; **drèmljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** kome se drijema, kojemu se često spava; dremežljiv, dremovan **2.** *pren.* koji je bez živosti; pospan; **drèmljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ *razg.*, *v.* drijemalo; **drèmljivo** *pril.* na dremljiv način; dremovno; **drèmljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je dremljiv; **drȅmnuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* drȅmnuo⟩ malo odrijemati; **drȅmōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩, *v.* dremljiv, dremežljiv; **drèmovno** *pril.*, *v.* dremljivo; **dremùckati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* dremucnuti; **dremùckav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se nalazi u polusnu; **dremùcnuti** *svrš.* ⟨*prez.* drèmucnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* dremúcnuo⟩ pomalo drijemati, lagano i isprekidano zaspati i buditi se; dremuckati; **drijêm** *m* stanje između budnog stanja i spavanja; drijemež, snenost, sanjivost, drijemavica; **drijémalac** *m* ⟨G -aoca, V -aoče, N *mn* -aoci⟩ onaj koji drijema; **drijémalica** *ž*, *v.* drijemalac; **drijémaličin** *prid.* koji pripada drijemalici; **drijémal|o** *sr* onaj koji je sklon drijemanju [*to ~o*; *taj ~o*; *ta ~a*]; dremljivac; **drijémavica** *ž*, *v.* drijem; **drijémež** *ž*, *v.* drijem
✧ *prasl.* *drěmati (*rus.* dremát', *polj.* drzemać) ← *ie.* *drem-/*drm- (*lat.* dormire: spavati)

drijèmina *ž bot.* livadne zeleni (*Lychnis*) iz porodice karanfila (*Caryophyllaceae*); rumenika
✧ *v.* drijemati

drijémovac *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *bot.* biljka (*Leucoium*) iz porodice sunovratki (*Amaryllidiaceae*), slična visibabi; kod nas rastu dvije vrste (*L. aestivum*, *L. vernum*); dremovac // **drèmovac** *m*, *v.* drijemovac
✧ *v.* drijemati

drijên *m*, *v.* dren[1]

drijéšiti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* drijêšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ razvezivati ono što je bilo zavezano, činiti da ne bude više zavezano; odvezivati
✧ *v.* riješiti

drìker *m*, *v.* druker (**2**)

drȉl[1] *m* ⟨N *mn* drìlovi⟩ **1. a.** vježbanje, uvježbavanje **b.** obuka, obučavanje **2.** *vojn.* metoda vojne obuke kojom se postiže disciplina i slijepa poslušnost **3.** *pren.* **a.** uporno podvrgavanje vježbanju i disciplini (u civilnom životu) **b.** nekritično nametanje određenih oblika ponašanja, mišljenja i sl. // **drȉlati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ provoditi dril (**1**) (na kome)
✧ *engl.* drill ← *nizoz.* dril

drȉl[2] *m* čvrsta pamučna ili lanena tkanina, izrađena u keper-vezu, u različitim kvalitetama i pod raznim nazivima; cvilih [*keper-~*; *atlas-~*; *laneni ~*; *pamučni ~*]
✧ *engl.* drilling

drìlih *m* platno u tri niti, trojnik
✧ *njem.* Drillich

Drȉm *m geogr.* rijeka u Albaniji, duga 154 km, ulijeva se u Jadransko more

Drín|a *ž geogr.* rijeka duga 346 km, desni pritok Save, dijelom toka razgraničuje Bosnu i Srbiju // **drînskī** *prid.* koji se odnosi na Drinu
♦ ž. os. ime, *rij.* ◇ *pr.*: **Drînčić** (Slavonski Brod, Split), **Drínić** (120, Slavonija, Primorje, Istra), **Drínković** (Hvar), **Drínovac** (190, Zagreb, *I* Slavonija, Prigorje), **Drȉnjak** (Osijek, Pakrac, Krk), *v.* Podrinje
✧ *ant.* Drinus, *v.* Podrinje

drȉnk *m* ⟨N *mn* drìnkovi⟩ *žarg.* piće, cuga, cuganje // **drȉnker** *m žarg.* onaj koji se opija; pijanac, trinker, bevanja, šljokadžija, ispičutura, cuger
✧ *engl.* drink

driopìtek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *zool. geol.* rod prethistorijskih čovjekolikih majmuna (*Dryopithecus*), iz gornjeg miocena
✧ *grč.* drŷs: drvo + píthēkos: majmun

drȉp *m* ⟨G drìpa, N *mn* drìpovi⟩ **1.** *med.* intravenska injekcija koja se daje trudnicama za poticanje porođaja **2.** *žarg.* ubod igle i uzimanje doze droge
✧ *engl.* drip

drípac *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci, G drȋpācā⟩ *pejor.* mladić ili dječak ružna ponašanja; neuglađen, nepristojan, sirov; neotesanac, klipan // **drìpačkī** *prid.* koji se odnosi na dripce; **drìpački** *pril.* kao dripac, na način dripaca; **drípčev** *prid.* koji pripada dripcu; **drìpčin|a** *m augm. pejor.* od dripac [*ta/taj ~a*; *te/ti ~e*]

drȉp drâj *m* tekstilni materijal koji prilikom nošenja i održavanja zahtijeva minimum pažnje, bez glačanja
✧ *engl.* drip-dry

drìping *m lik.* način slikanja kapanjem, štrcanjem ili izlijevanjem boje na platno koje je najčešće položeno na tlo, karakterističan je za slikarstvo akcije
✧ *engl.* dripping: kapati

drìto *pril. reg.* **1.** kao oznaka za smjer ili pravac u značenju ravno [*idite ~ i doći ćete do crkve*] **2.** izravno, bez okolišanja i zaobilaženja, otvoreno (reći), neposredno [*rekli smo mu to ~ pa nek se misli*]
✧ *tal.* dritto

drive (*izg.* drâjv) *m* **1.** vožnja **2.** *glazb.* u interpretaciji jazz-muzike, metričko-ritmička napetost, melodijski instrumenti intoniraju pojedine dobe takt ranije od ritmičkih instrumenata **3.** *inform.*, *usp.* disk drive, *v.* disk △
△ **~-in** (*izg.* ~-ȉn) *term.* mjesto na koje potrošač ili korisnik usluge može izravno ući vozilom i tamo biti poslužen [*~-in kino*; *~-in restoran*] // **driver** (*izg.* drâjver) *m* **1.** *pom.* pomoćno jedro koje se od poč. 18. st. razapinjalo pri krmenom vjetru na stražnjem jarbolu, pol. 18. st. razvilo se u veće latinsko krmeno jedro **2.** *inform.* program u računalu koji omogućava komunikaciju između priključnih jedinica ili novounesenih programa i operativnog sistema **3.** *žarg.* vozač (ob. automobila ili motorkotača)
✧ *engl.*

dȑkati (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *vulg.* masturbirati **2.** *žarg.* **a.** baviti se uzaludnim poslom **b.** loše raditi, trošiti vrijeme, vrtjeti se (tapkati) u mjestu, ne napredovati u poslu i planovima **c.** dosađivati, gnjaviti // **dȑkadžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** onaj koji masturbira **2.** *žarg.* onaj koji gnjavi, dosađuje (komu), nateže se s poslom, s kakvom obvezom; drkaroš; **dȑkaroš** *m*, *v.* drkadžija
✧ *prasl.* *drъgati, *v.* drhtati

dŕljati (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dȓljām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* dȓljān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** drljačom obrađivati zemlju; branati **2.** grepsti, strugati čim oštrim po čemu **3.** *pren.* **a.** pisati nečitljivim ili ružnim rukopisom **b.** pisati sadržajno ili stilski loše // **dȑljača** *ž* ⟨G *mn* dȑljāčā⟩ oruđe za obradu (usitnjavanje) zemlje nakon oranja, razrahljuje i izravnava gornji sloj; brana, zubača; **dȑljalo** *m* i *sr* ⟨N *mn* -ā⟩ **1.** onaj koji drlja po čemu **2.** *pren.* onaj koji ružno i neuredno piše; piskaralo, škrabalo; **dȑljotina** *ž* rezultat ružnog, neurednog pisanja ili slikanja (mazarija); **dȑtina** *ž* **1.** *rij.*, *v.* podrtina **2.** slaba, posna zemlja
♦ *pr.* (nadimačka): **Dȑlan** (Pregrada, Zagorje), **Dȑlić** (120, Đakovo, Benkovac, *Z* Slavonija), **Dȑlja** (Rijeka, Makarska, Istra, sred. Dalmacija), **Dȑljača** (450, Zagreb, Dvor, Banovina, Kordun), **Dȑljačić** (Rijeka, Križevci), **Dȑljan** (Glina, Korenica, Banovina), **Drljánac** (Donji Miholjac), **Drljánovčan** (Đurđevac, Garešnica), **Dȑlje** (270, Split, Imotski), **Dȑljepan** (Vinkovci, Solin, *I* Slavonija), **Dȓljević** (Opatija, Ploče), **Dȑljić** (Zagreb, Kostajnica, *Z* Slavonija), **Dȑljo** (Vinkovci)
✧ *prasl.* *dьrljati (*bug.* dьrlja se: psovati)

dȑmati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što, čime) upotrebom snage činiti da se što njiše, ljulja s jedne strane na drugu u naglim pokretima, čvrsto ili na mahove tresti ili potresati **2.** (se) **a.** *v.* tresti (se) **b.** voziti se vozilom koje se drma ili trese **3.** *pren. iron.* voditi glavnu riječ, odlučnu riječ, imati veliku moć odlučivanja (ob. u podjeli vlasti, hijerarhijama i sl.); zapovijedati [*on drma čitavim poduzećem*] // **dȑmātor** *m razg. iron.* onaj koji drma, koji odlučuje, koji ima moć, *usp.* drmati (3); **dȑmeš** *m glazb. etnol.* narodno kolo koje se igra uz karakteristične kretnje drmanja; **dŕmež** *m* drmanje, *usp.* drmati; **dȑmnūt** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *žarg.* koji je poremećen; pomaknut, udaren; **dȑmnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* dȑmnuo⟩ **1.** učiniti brz, nagao pokret; potresti, stresti, *usp.* drmati (1) **2.** udariti, bubnuti, lupiti [*drmnulo ga*, *žarg.* doživio je infarkt] **3.** *razg.* puknuti (o vatrenom oružju); **dȑmnūtōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili

osobina onoga koji je drmnut; **drmùckati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ ob. u kakvom vozilu drmati se polako, na mahove; **drmùsati** (što, čime) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ jako drmati (**1**)

♦ *pr.* (nadimačka): **Dȑmanović** (**Drmánović**) (Vinkovci, Donji Miholjac), **Dȑmečić** (Križevci, Prigorje), **Dȑmenčić** (Đurđevac), **Dȑmić** (490, Đakovo, Prigorje, *I* Slavonija)

✧ *prasl.* *dъrmati (*sl.* drmat': vući, trzati)

dȓndati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) raditi drndalom, razrjeđivati zgrudanu vunu **2.** (∅) **a.** proizvoditi zvukove slične jednoličnom radu kolovrata; zvrndati, kloparati, štropotati **b.** loše ili dosadno svirati na kakvom instrumentu **3.** (se) tresti se, drmati se u vožnji // **dȓndalo** *sr* naprava kojom se razrjeđuje, raščešljava zgrudana vuna; ono čime se drnda; **dȓndār** *m* onaj koji drnda vunu; pucar; **dȓndav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji proizvodi zvuk drndanja

♦ *pr.* (nadimačka): **Dȓndak** (Sesvete, Knin), **Dȓndelić** (140, Dvor, Zagreb, Banovina), **Dȓndić** (120, Pazin, Istra)

✧ *ekspr.*, *v.* drmati

Dȑnīš *m* ⟨G Drníša⟩ grad u Dalmatinskoj zagori, 4653 stan. // **Drníšanin** *m* (**Drníšānka** *ž*) ⟨N *mn* Drníšani⟩ stanovnik Drniša; **dȑnīškī** *prid.* koji se odnosi na Drniš i Drnišane [~ *pršut*]

drȏb *m* ⟨G drȍba, N *mn* drȍbovi⟩ **1.** *anat.* **a.** želudac i crijeva u ljudskom i životinjskom tijelu **b.** dio tijela, šupljina s probavnim organima **2.** *ekspr.* nutrina čega velikog; utroba // **dròbac** *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci, G drȍbācā⟩ *dem.* od drob; **dròbina** *ž* **1.** *augm.* od drob **2.** *pejor.* droburina (o velikom želucu osobe) **3.** izvađen želudac životinja; drob; **drobùrina** *ž*, *v.* drobina (**2**); **dròpčina** *ž pejor.* od drob

♦ *pr.* (nadimačka): **Dròbac** (580, Gračac, Dubrovnik, Knin, Lika, Podravina), **Dròbec** (150, Donja Stubica, Moslavina), **Dròbina** (130, Vukovar, *I* Slavonija), *usp.* Trbić

✧ *prasl.* *drobь (*rus.* drob', *polj.* drób), *v.* drobiti

dròbiti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -bēći, *gl. im.* -bljēnje⟩ **1.** pokretima prstiju ili oruđem nešto sitniti; mrviti **2.** *pren.* glupo i uprazno pričati; lupetati // **drȍban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ sitan; **dròbilica** *ž* sprava ili stroj kojim se drobi, koji služi za drobljenje [~ *kamena*]; **dròbīš** *m* ⟨G drobíša⟩ *lokal. reg.*, *v.* drobnina; **drobljénac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G dròbljēnācā⟩ drobljeni kamen; šljunak, tucanik; **dròbljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako drobi; **dròbljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je drobljivo; **drobnìna** *ž* **1.** ono što nastaje drobljenjem, mrvljenjem; sitnina, drobiš **2.** *reg.* sitniš

♦ *pr.* (nadimačka): **Dròbić** (Vukovar), **Dròbila** (Osijek, Varaždin), **Dròbilo** (Zagreb), **Dròbinić** (Zaprešić), **Dròbnak** (Zadar, Ivanić Grad), **Dròbne** (Šibenik), **Drȍbnī** (**Drobný**) (*Z* Slavonija, ← *češ.*), **Drȍbnić** (Dubrovnik, Zaprešić, Đakovo), **Drȍbnik** (Vukovar), **Dròbnjāk** (580, Petrinja, Banovina, Kordun, okolica Zagreba; crnogorsko plemensko ime), **Drobnjáković** (Petrinja), *usp.* Malec, Picula ← *mlet.* pizzulo, *usp.* i *njem.* Klein, *mađ.* Kiss, *tal.* Piccolo

✧ *prasl.* *drobiti (*rus.* drobít', *polj.* drobić) ≃ *got.* gadraban: iskovati

dròbnjāk *m bot.*, *v.* vlasac

dróca (**drȍca**) *ž razg.* drolja // **drócati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* drȏcām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* ponašati se kao droca, voditi život droce

✧ *ekspr.*, *v.* drolja

drȍg *m* ⟨N *mn* drògovi⟩ *reg.* motka, batina, kolac

✧ *mađ.* dorong

dróg|a *ž* **1.** sirov ili prerađen proizvod različita podrijetla (biljnoga, životinjskoga, mineralnoga) koji se primjenjuje ob. u medicinske svrhe **2.** takva tvar koja služi za omamljivanje i vodi ovisnosti s najtežim posljedicama; narkotik △ ***put (putevi) ~e*** prikaz i predodžba načina i kanala kojima se droga od proizvođača i prerađivača kreće preko prodavača do potrošača // **drogèrāš** *m* ⟨G drogeráša⟩ *žarg.* ovisnik o drogama; narkoman; **drogeràšica** *ž*, *v.* drogeraš; **drògīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pod utjecajem droge; **drògīrano** *pril.* na drogiran način, kao drogeraš; **drogírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* drògīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ odati/odavati se drogi, postati/postajati ovisan o drogi, uzeti/uzimati drogu

✧ *njem.* Droge, *fr.* drogue ← *nizoz.* droog: suh (riječ je prvo značila sušene začine)

drogèrija *ž* trgovina kozmetičkog pribora (češljeva, četaka), sapuna i drugih proizvoda namijenjenih higijeni i njezi tijela, ob. uz

parfimeriju // **drogèrist** *m* **1.** prodavač u drogeriji **2.** vlasnik drogerije; **drogèristica** *ž*, *v.* drogerist
✧ *fr.* droguerie

dròīd *m* ⟨G droída⟩ *konstr.* robot s umjetnom inteligencijom
✧ *v.* android

drôleries (*izg.* drolerī) *m mn lik.* satirični ili groteskni prizori, komične figure ljudi, životinja ili fantastičnih bića, čest ukras korskih sjedala u srednjovjekovnim crkvama
✧ *fr.*

drolèrija *ž* **1.** *knjiš.* lakrdija, šala, smiješnost **2.** drôleries
✧ *fr.* drôlerie

dròlja *ž* ⟨G *mn* drôljā⟩ *pejor.* **1.** prostitutka; droca **2.** nečasna osoba (o ženi) // **droljètina** *ž augm.* od drolja, *pejor.*
✧ *prasl.* *drolь, *drolja (*rus. dijal.* drol': mila žena, *bug.* drol'a: prljavko)

-DROM, -DROMAN, -DROMIJA kao drugi dio riječi znači **a.** trkalište, trčanje [*hipodrom*] **b.** mjesto slijetanja i uzletanja [*aerodrom*; *heliodrom*]
✧ *grč.* -dromos; drómos: trčanje, utrka, trkalište

dròmbulja *ž etnol. glazb.* primitivan mali instrument od željeza, oblika produljene potkove s pričvršćenom čeličnom oprugom, drži se zubima, a trza prstom; brunda // **dròmbuljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima debele usne, kojemu usta vise; lalokast, lalokašan; **drombùljati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** svirati na drombulju **2.** *pejor.* govoriti koještarije
✧ *mađ.* dorombol

dromèdār *m* ⟨G dromedára⟩ **1.** *zool.* jednogrba deva (*Camelus dromedarius*) **2.** *pom.* brza jedrilica **3.** *pejor.* onaj koji je trom; spor čovjek, gegavac
✧ *lat.* dromedarius ← *grč.* dromás: trkač

dromomànija *ž psih.* bolestan nagon za hodanjem ili trčanjem, za mijenjanjem mjesta boravka
✧ *grč.* drómos: staza, pravac, trčanje + -MANIJA

dròmōn *m* ⟨G dromóna⟩ *pom. pov.* srednjovjekovni bizantski trgovački brod na vesla, s latinskim jedrom
✧ *grč.* drómōn: lagano (brzo) plovilo ← drómos: trčanje

drȍmos *m pov.* **1.** u antici, široka kolna cesta, kojoj su s obje strane građevine ili spomenici (većinom nadgrobni) **2.** otvoren prolaz zagrađen s obje strane zidovima, vodi prema ulazu u podzemne arhajske grčke grobnice **3.** *sport* **a.** trkališna staza, trkalište **b.** natjecanje u trčanju na kratke pruge na antičkim sportskim igrama, ob. u dužini 1 stadija (192,27 m)
✧ *grč.* drómos

drȍmoskop *m* naprava koja se nekad upotrebljavala za pretvaranje pravog kursa u kompasni i obrnuto
✧ *grč.* drómos: trk, pravac + -SKOP

Dròna *m hind.* junak i slavni učitelj ratnih vještina iz *Mahabharate*, *v.*

drónjak *m* ⟨G -njka, N *mn* -njci, G drônjākā⟩ **1.** rita, prnja, krpa **2.** *pren.* moralni bijednik; ništarija, jadnik, krpa **3.** (*mn*) jaja razmućena s brašnom zakuhana u juhi // **drȍnjast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u dronjama; bijedan, jadan, dronjkast, odrpan, otrcan; **drȍnjav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u dronjama, koji je od dronja; odrpan, ritav, prnjav; **drȍnjavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ dronjava muška osoba: dronjo; **drȍnjavica** *ž*, *v.* dronjavac; **drȍnjavičin** *prid.* koji pripada dronjavici; **drȍnjavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je dronjav; **drónjo** *m*, *v.* dronjavac
♦ *pr.* (nadimačka): **Drónjak** (200, Knin, Gračac, Bjelovar, Podravska Slatina), **Drónjić** (sred. Dalmacija, okolica Zagreba, Slavonija)

drȍp *m* ⟨G dròpa, N *mn* dròpovi⟩ ostaci tiještenja grožđa; trop, kom, komina, drožđe // **dròpica** *ž* rakija od dropa ili koma; komovica, drožđenka, drožđenica, dropovica, dropulja, tropica; **drȍpovica** *ž*, *v.* dropica; **dròpulja** *ž*, *v.* dropica
♦ *pr.*: **Drȍpić** (Ploče, Čakovec), **Dròpučić** (110, Sveti Ivan Zelina), **Dròpulić** (530, Ploče, Vrgorac, *J* i sred. Dalmacija, Istra), **Dròpulja** (Vukovar, Slavonski Brod), **Dròpuljić** (250, Imotski, sred. Dalmacija, Posavina)

drȍp-ȁtake *ž mn med.* nagli, nenadani padovi bez gubitka svijesti
✧ *engl.* drop atacks

drȍp-kȉk *m sport* udarac po lopti pošto odskoči od zemlje (u nogometu, ragbiju itd.); doplštos
✧ *engl.* drop-kick

drȍplje *ž mn* ⟨N drȍplja, G *mn* -ī⟩ *zool.* red velikih stepskih ptica; u nas velika d. (*Otis tarda*) i mala d. (*Tetrax tetrax*)

drȍpovica, *v.* drop
drȍps *m* ⟨N *mn* dròpsovi⟩ voćni bombon kiselkasta okusa
✧ *engl.* drops
drop-shot (*izg.* drȍp-šȍt) *m sport* **1.** u stolnom tenisu i badmintonu loptica koja se vraća neposredno uz protivnikovu stranu mrežice; skraćena lopta **2.** u tenisu, udarac po lopti odmah nakon njenog odskoka s tla
✧ *engl.*
drȍpsōnda *ž meteor.* radiosonda koju se izbacuje iz aviona radi određivanja stanja atmosfere najčešće nad oceanima i morima
✧ *engl.* drop: ispustiti + *v.* sonda
drȍp-šȍt *m*, *v.* drop-shot
dròpulja, *v.* drop
droséra *ž bot.*, *v.* rosika
✧ *nlat.* ≃ *grč.* droserós: rosni
drȍška *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg.* niska kočija s dva ili tri sjedala; fijaker
✧ *njem.* Droschke ← *rus.* drózki
drȍt *m* ⟨G dròta, N *mn* dròtovi⟩ *reg.* **1.** žica **2.** *žarg.* policajac, detektiv **//** **drȍtār** *m reg.* **1.** putujući popravljač lonaca i sl.; kotlokrpa **2.** *žarg.* onaj koji po vanjštini i ponašanju ostavlja dojam najneuglednijeg društvenog sloja; **drȍtarica** *ž* **1.** *v.* drotar **2.** *v.* damascenka
✧ *njem.* Draht
drȍzd *m* ⟨G dròzda, N *mn* dròzdovi⟩ *zool.* porodica ptica pjevica *Turdinae* (pravi d. *Turdus merula*)
✧ *prasl.* *drozdъ (*rus.* i *polj.* drozd) ← *ie.* *trosdos/*trsdos (*lat.* turdus, *njem.* Drossel)
dròzga *ž rud.* ono što otpadne pri taljenju rudače; troska, zgura **//** **drȍzgav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima mnogo drozge
✧ *prasl.* ?*drozga (*slov.* drozga)
drozofíla *ž zool.* vinska mušica (*Drosophila melanogaster*), kukac dvokrilac kojemu ličinke žive na voću za fermentacije
✧ *nlat.* drosophila ≃ *grč.* drósos: rosa + -FIL
drôžđe *sr* ostatak od iscijeđenih šljiva, grožđa i drugog voća od kojeg se priprema rakija; kom, komina, trop, drop **//** **drožđànica** *ž*, *v.* drožđenka; **dròžđēnka** *ž* ⟨D L -nci⟩ rakija od drožđa; vinjak, drožđanica
♦ *pr.*: **Dròzdek** (*I* Slavonija), **Dròždek** (Varaždin, Čabar), **Dròžđan** (Krapina, Zagorje, Prigorje), **Dròžđek** (230, Varaždin, Prigorje), **Dròžđibob** (Karlovac, Ivanić Grad)
✧ *v.* drozga

dŕpati (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* dȑpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** grubom i nekontroliranom kretnjom vući; potezati, kidati **2.** *žarg.* **a.** *pejor.* pipati (se), štipati (o dodirima) **b.** krasti **//** **dȑp** *m* ⟨G dȑpa, N *mn* dȑpovi⟩ *razg.*, *v.* drpati [~-*sistem*, *žarg.* krađa, malverzacija, korupcija]; **drpàčina** *ž ekspr.* drpanje, *usp.* drpati; **dȑpātor** *m žarg.* lopov; **dȑpnuti** *svrš.* ⟨*prez.* dȑpnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* dȑpni, *prid. trp.* dȑpnūt⟩ **1.** (∅) jedanput povući; trgnuti, potegnuti **2.** (koga) pipnuti, štipnuti **3.** (što) *žarg.* ukrasti, drpiti, zdipiti, maznuti
♦ *pr.*: **Dȑpa** (Gvozd, Knin, *I* Slavonija), **Dȑpić** (290, Brač, Krk)
✧ *prasl.* *dьrpati, *v.* drapati
dȑsko, *v.* drzak
dȑška, *v.* držati
dȑtesina *ž razg. pejor.* dijete (ob. u zn. dosadno ili koje taj čas smeta, dijete koje nije predviđeno da bude prisutno ili da u čemu sudjeluje i sl.)
✧ *ekspr.*
dȑtina, *v.* drljati
drȕc *m* ⟨G drùca, N *mn* drùcovi⟩ *reg.* štap (posebnoga oblika) za gnječenje ili muljanje grožđa prije prerade; muljača, drucača, gnječilo; drucača **//** **drȕcača** *ž*, *v.* druc; **drúcati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* drûcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* muljati, gnječiti, gužvati, druzgati
✧ *njem.* Druck: pritisak ≃ drucken: pritiskati
drúde *ž mn* ⟨N drúda⟩ *mit.* u germanskoj mitologiji, ženske noćne sablasti koje muče čovjeka u snu, plaše djecu i uništavaju domaće životinje
✧ *njem.* Drude
drûg *m* ⟨V drûže, N *mn* drȕgovi/drûzi *jez. knjiž.*⟩ **1.** osoba vezana s kim prijateljstvom, solidarnošću i kolegijalnim odnosima [*dobar* ~]; drugar **2.** onaj koji je ravan [*školski* ~]; drugar, parnjak **3. a.** riječ za oslovljavanje u Komunističkoj partiji i nekim drugim političkim organizacijama **b.** *pov.* riječ za oslovljavanje na službenom mjestu, posebno u prosvjetnoj službi od vremena 2. svjetskog rata do 1990. [*druže učitelju*; *druže direktore*] **//** **drúga** *ž* ⟨V drûgo⟩ **1.** *jez. knjiž.* ona koja je u prijateljskim odnosima, ona koja druguje s kim; drugarica, vršnjakinja **2.** *etnol.* majke supružnika jedna prema drugoj; **drùgār** *m* ⟨G drugára⟩ *fam.*, *v.* drug (**1**,**2**); **drugàrica** *ž*, *v.* drug; **drugàričin** *prid.* koji pripada drugari-

ci; **drugárov** (**drugárev**) *prid.* koji pripada drugaru; **drùgārskī** *prid.* koji se odnosi na drugove i drugare [~ *pozdrav*]; **drùgārski** *pril.* kao drug ili drugar, na način drugova i drugara [~ *živjeti*]; **drugárstvo** *sr* ⟨G *mn* drùgārstāvā/-ā⟩ osjećaj bliskosti i povezanosti među drugovima; **drugòvati** (s kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* drùgujēm, *pril. sad.* drùgujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti s kim drug, živjeti u drugarstvu; **drùškan** *m hip.* od drug; **drùžba** *ž* ⟨G *mn* drúžbā/-ī⟩ **1.** društvo, družina, udruga **2.** druženje, drugovanje △ ***Družba Isusova***, *v.* isusovci, jezuit; **drùžbenica** *ž* osoba koja čini društvo drugoj ženskoj osobi; gospođa za društvo; pratilja; **drùžbeničkī** *prid.* koji se odnosi na družbenice i družbenike; **drùžbenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji čini društvo drugoj osobi; **drùžēvno** *pril.*, *v.* druželjubivo; **drùžēvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* druželjubivost; **drùžica** *ž dem.* i *hip.* od drúga i drugarica △ ***životna*** ~ supruga, žena; **drùžina** *ž* **1.** umjetnička trupa [*kazališna* ~] **2.** više drugova, ljudi na zajedničkom poslu ili zabavi, *usp.* društvo **3.** *arh.* kućna čeljad **4.** *pov.* oružana pratnja slavenskih vladara u ranom srednjem vijeku; ratnička družina **5.** *pejor.* skup ili grupa vezana zajedničkim interesom, mišljenjem ili ciljevima [*razbojnička* ~]; **družínče** *sr* ⟨G -ta, *mn zb.* drùžinčād⟩ **1.** dječak/djevojčica koji se druži, prijateljuje s kim **2.** dječak/djevojčica koji je pripadnik družine, *usp.* družina (**3**); **drúžiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* drûžīm se, *pril. sad.* -žēći se, *gl. im.* -žēnje⟩ biti često u društvu s kim

♦ m. os. imena: **Drùgomīr**, **Ràdidrug** *zast.*; *hip.*: **Drûg**, **Drúgeš** ◇ *pr.*: **Drûga** (Bjelovar, Podravina), **Drùgčević** (Križevci), **Drûgović** (Slavonski Brod, *I* Slavonija), **Drùško** (110, Ivanec, Zagorje, Prigorje, *I* Slavonija), **Drùšković** (130, Korčula, Buje, sred. Dalmacija, Pokuplje), **Drûzović** (Velika Gorica, Podravska Slatina, Varaždin), **Drùžak** (Karlovac), **Družéić** (Split, sred. Dalmacija), **Drùžeta** (120, Pula, Istra), **Drùžetić** (110, Pazin, Pula), **Družìanić** (Osijek, Makarska, Ploče), **Drúžić** (250, Zagreb, Omiš, sred. Dalmacija), **Družìjanić** (280, Metković, *J* i sred. Dalmacija), **Drùžin** (Daruvar, Bjelovar), **Družínac** (Požega, Kutina), **Družínec** (320, Zagorje, Moslavina, *Z* Slavonija), **Drùžinić** (100, Varaždin); (nadimačka, jak kao još pola drugog čovjeka): **Pòdrug** (780, sred. Dalmacija, Zagora), **Podrùgač** (Sesvete), **Podrúgović** (*I* Slavonija), **Poldrùgač** (490, Prigorje, Sveti Ivan Zelina), **Pòldrugo** (Labin, kvarnerski otoci), **Poldrúgovac** (160, Labin, Istra), **Svèdrūžić** (Krapina, Zagreb, Baranja)

✧ *prasl.* *drugъ (*rus.* i *polj.* drug) ← *ie.* *dhrowghos (*lit.* draugas, *got.* gadrauhts: vojnik)

drùgamo *pril.* na drugo mjesto, na drugu stranu, u drugom smjeru [*moram* ~; *svrne pogledom* ~], *usp.* drugdje, drugud

✧ *v.* drugi + *v.* amo

drùgda *pril. arh.* u drugo vrijeme, u drugo doba [~ *se to događalo, danas ne*]

✧ *v.* drugi + *v.* kad (kada)

drùgdje *pril.* na kojem drugom mjestu, negdje drugo [*potraži to negdje* ~], *usp.* drugamo, drugud

✧ *v.* drugi + *v.* gdje

drùg|ī *br. prid.* (**drùgā** *ž*, **drùgo** *sr*) **1.** *br.* (redni) prema broju dva; koji je po redu za prvim [~*i red parketa*] **2.** *prid.* koji se razlikuje [*to je* ~*a stvar*]; različit, drugačiji, drukčiji **3. a.** koji je daljnji u nizu [*navodim i* ~*e primjere*]; dodatan **b.** koji je jedan od dvojice [*otvori i* ~*o oko*] **c.** ostali, ini [*doći s* ~*ima*] **4. a.** strani, oni koji nisu svoji, koji nisu prisutni ili nije poželjno da budu prisutni [*raditi pred* ~*ima*; *govoriti pred* ~*ima*] **b.** koji preostaje [*pogledaj u* ~*om džepu*] △ ~***a mladost*** životnost u zreloj dobi; ~***a strana*** strana protivna onoj prema kojoj se određuje (često po širini) [*na* ~*oj strani hodnika*], *opr.* ova strana; ~***i korijen*** kvadratni korijen, *v.* korijen △; ~***i kraj*** mjesto, dio ili strana protivna onoj prema kojoj se određuje (po dužini), *opr.* ova strana **//** **drugàčijē** (**drùkčijē**) *pril.* **1.** na drugi način, drugim putem, na način različit od ovoga [*radim i mislim* ~] **2.** kad se pogleda s druge strane; inače [*izlagao je pristupačno,* ~ *je bio dosadan*]; **drugàčijī** (**drùkčijī**) *prid.*, *v.* drugi (**2**); **drùgō** (I) *prid.* različito, drugačije, što bi se razlikovalo [*to je* ~; *to je nešto* ~; *to nije ništa* ~; *to je nešto sasvim (posve)* ~]; **drùgō** (II) *pril.* na drugom mjestu, slijedi poslije prvoga [*(kao) prvo, ne mogu (a kao)* ~ *neću*]; **drùgotan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je drugi po značenju

DRUGO- kao prvi dio riječi označuje da nešto pripada drugome po redu u vrsti onoga što znači drugi dio riječi [*drugoligaš*; *drugorazredan*]

✧ *v.* drugi

drugolīgāš *m* ⟨G drugoligáša⟩ **1.** *sport razg.* onaj koji igra u drugoj ligi **2.** *pren.* onaj koji je niže klase, kvalitete // **drugolīgaškī** *prid.* koji pripada drugoj ligi i drugoligašima
✧ *v.* drugi + *v.* liga

drugorázred|an *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji nema najveću važnost, *usp.* prvorazredan △ *~**na roba*** *trg.* roba od lošeg materijala, roba s greškom; bofl
✧ DRUGO- + -RAZREDAN

drugorèdāš *m* ⟨G drugoredáša⟩ onaj koji u školi ima slabe ocjene (*pov. razg.* drugi red) // **drugoredàšica** *ž, v.* drugoredaš; **drugorèdāškī** *prid.* koji se odnosi na drugoredaše; **drugorèdāški** *pril.* kao drugoredaš, na način drugoredaša
✧ DRUGO- + *v.* red

drugostèpenī *prid., v.* drugostupanjski
✧ DRUGO- + *v.* stepen

drugostùpanjskī *prid. admin. neol.* koji je u drugom stupnju, ob. koji odlučuje u drugom stupnju [*~ organ odlučivanja*]; drugostepeni
✧ DRUGO- + *v.* stupanj

drugòuste *ž mn zool., v.* deuterostomi
✧ DRUGO- + *v.* usta

drug-store *m, v.* dragstor

drȕgud (**drȕguda**) *pril.* **1.** drugdje, na drugom mjestu [*svuda ~*] **2.** u drugom smjeru, na drugo mjesto [*idem nekamo ~*]; drugamo

druídi *m mn* ⟨N drùīd, G druída⟩ *pov.* svećenički stalež u Kelta u Galiji, Britaniji i Irskoj, prinosili žrtve (često i ljudske), a nisu znali za hramove i likove bogova
✧ *lat.* druidae ← *gal.* ≃ *stir.* druí

drȕk *m* ⟨G drùka, N *mn* drùkovi⟩ *reg.* tisak, štampa
✧ *njem.* Druck

drùkčijī *prid., v.* drugi, drugačiji

drȕker *m reg.* **1.** kibic, navijač (na sportskim utakmicama) **2.** kopča od dva dijela (jedan dio ulazi u drugi); driker, šuština, učvrsnica // **drȕkati** (za koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *sport reg.* iskazivati simpatiju, bodriti, navijati
✧ *njem.* Drucker

drukèraj (**drukèrȁj**) *m* ⟨G drukeràja⟩ radionica za izradu drukera, *usp.* druker (**2**)
✧ *njem.* Druckerei

drȕkfeler *m tisk. zast.* tiskarska pogreška
✧ *njem.* Druckfehler

drȕm *m* ⟨G drùma, N *mn* drùmovi⟩ **1.** *pov. reg.* cesta građena kao javna komunikacija u Osmanskom Carstvu **2.** *reg.* (+ *srp.*) jednosmjerna, obična cesta // **drùmār** *m* ⟨G drumárā⟩ *reg. zast.* **1.** cestovni radnik; cestar **2.** nadzornik putova; **drumàrina** *ž pov. reg.* ono što se plaća za prolaz drumom; **drȕmskī** *prid.* koji se odnosi na drum; cestovni △ ~ ***razbojnik*** **1.** *pov.* razbojnik i pljačkaš koji žrtve traži na drumovima (koji napada karavane po Osmanskom Carstvu) **2.** *pren.* onaj koji djeluje i radi metodama pljačke, kao drumski razbojnik; pljačkaš, otimač
✧ *v.* dromos

drum and bass (*izg.* drȁm end bâs) *m, v.* jungle[1]
✧ *engl.*

drùngār *m* ⟨G drungára⟩ *pom. pov.* čin u bizantskoj mornarici od 7. do 13. st., odgovara kasnijem nazivu admirala

Drury Lane (*izg.* Drȕri Léin) *m* londonsko kazalište osnovano 1663, čuveno u 18. st. po izvedbama Shakespeareovih djela

drȕskati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ drndati na lošem terenu u vožnji ili jašući; tresti se

drùškan, *v.* drug

drúštv|o *sr* ⟨G *mn* drûštāvā⟩ **1.** ukupnost odnosa ljudi u organiziranoj zajednici (s javnom i državnom vlašću, proizvodnjom, kulturom i civilizacijom) **2.** *ideol.fil. pov.* tip organizacije ljudske zajednice [*feudalno ~o*; *građansko ~o*] **3.** udruženje onih koje povezuju djelatnosti, interesi, ukusi itd. [*dioničko ~o*; *sportsko ~o*] **4.** sastanak osoba koje se okupljaju neformalno po srodnostima [*svakodnevno ~o*] △ *~**o s ograničenom odgovornošću*** *trg. ekon.* oblik društva u kojem se temeljni kapital formira na osnovi temeljnih uloga pojedinih pravnih ili fizičkih osoba, *krat.* d.o.o.; ***na rubu ~a*** *sociol.* podrazumijeva najniži socijalni status, status društvenog marginalca; ***stupovi ~a*** ljudi, snage ili ustanove na kojima društvo počiva, bitni za postojanje i napredak društva // **društvánce** *sr* ⟨G -a, G *mn* drȕštvānācā⟩ *hip.* od društvo (**4**); **drȕštven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji voli društvo, koji se rado kreće među ljudima **2.** (*odr.*) koji se odnosi na društvo [*~i poredak*; *~i običaji*; *~a kretanja*] △ *~**a djelatnost*** skup djelatnosti od općeg, javnog, društvenog interesa; *~**a grupa*** oblik udruživanja ljudi s različitim ulogama, sviješću o pripadnosti i zajedničkim interesima; *~**a pokretljivost*** *sociol.* mijenjanje

mjesta u društvenoj strukturi [*horizontalna ~a pokretljivost* seobe, preseljenja, promjena zanimanja; *vertikalna ~a pokretljivost* napredovanje u položaju, viši društveni status i sl.]; ~***a služba*** skup djelatnosti koje su od općeg, javnog, društvenog interesa (znanost, kultura i dr.); ~***a uloga*** *sociol.* djelatnosti što ih pojedinci ili skupine obavljaju i uvjeti koje stvaraju da bi društvo opstalo i dalje se razvijalo; ~***e organizacije*** skupni naziv za različite oblike dobrovoljnog udruživanja, kojima je cilj ostvarivanje i zaštita nekih interesa; ~***e znanosti*** *term.* znanosti kojima je društvo tema istraživanja (povijest, sociologija i dr.); ~***i bruto-proizvod*** *ekon.* ukupna vrijednost proizvodnje narodne privrede u određenom razdoblju; ~***i (nacionalni) proizvod*** *ekon.* odrednica za zbroj svih proizvoda i usluga koje proizvođači proizvedu tijekom jedne godine, mjera je gospodarske aktivnosti jedne zemlje; ~***i ugovor*** **1.** *sociol.* prešutni ugovor prema kojemu su ljudi iz prvobitnog prirodnog stanja prešli u organizirano društvo **2.** *trg.* pravni temeljni akt društva s ograničenom odgovornošću o osnivanju društva; **drȕštveno** *pril.* na društven način; **drȕštvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je društven; druževnost, druželjubivost; **društvènjāčkī** *prid. razg.* koji se odnosi na društvenjake; **društvènjāčki** *pril.* kao društvenjak, na način društvenjaka; **društvènjāk** *m* ⟨G društvenjáka, N *mn* društvenjáci⟩ *razg.* onaj koji se bavi društvenim znanostima, koji je obrazovan humanistički, *opr.* prirodnjak, tehničar

✧ *v.* drug

drúza *ž min.* **1.** skupina kristala u prirodi nastala na osnovi starijoj od njih **2.** šupljina u stijeni ispunjena kristalima

✧ *njem.* Drüse: žlijezda

drûzi *m mn* **1.** ⟨N drûz⟩ *pov. rel.* pripadnici islamske sekte na Bliskom istoku, za križarskih ratova najborbeniji ratnici protiv križara **2.** (Druzi) etnička grupa u *J* Libanonu i susjednim dijelovima Sirije i Izraela

✧ *arap.* duruz, prema imenu jednog od osnivača sekte Muhamad ibn Ismael al-Darazi

drùžba, *v.* drug

druželjùbiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji voli druženje; društven, druževan // **druželjùbivo** *pril.* na druželjubiv način; druževno; **druželjùbivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je druželjubiv, druževan; druževnost

✧ *v.* drug + *v.* ljubiti

drùžica, *v.* drug

drúžiti se, *v.* drug

Dȑvār *m* ⟨G Drvára⟩ gradić u *Z* Bosni, 6420 stan., mjesto neuspjelog njemačkog zračnog desanta na Vrhovni štab NOV-a i POJ-a gdje se nalazio J. B. Tito (25. 5. 1944) // **Drvárčanin** *m* (**Drvárčānka** *ž*) ⟨N *mn* Drvárčani⟩ stanovnik Drvara; **dȑvarskī**[1] *prid.* koji se odnosi na Drvar i Drvarčane

♦ *v.* drvo

drvàrica *ž zool.* osa (*Urocerus gigas*) [~ *golema*]

✧ *v.* drvo

drvènār *m* ⟨G drvenára⟩ *zool.* mrav (*Lasius fuliginosus*), živi u šupljinama drva; drvotočni mrav

✧ *v.* drvo

drvèndeka *m pejor.* neokretna osoba, *usp.* drvo, drvenjak (2)

✧ *v.* drvo

dȑvo *sr* ⟨G dȑveta, *zb.* dȑvēće/dȑvlje⟩ *bot.* dugogodišnja biljka s deblom i korijenom (arbor); stablo △ ~ ***života*** **1.** *mit.* u mnogih naroda, simbol životne snage čiji je plod izvor besmrtnosti **2.** ornamentalni motiv, uz drvo i granu prisutna ob. i ptica **3.** mladica koju se prigodno, simbolično posadi za novi život // **drijêv|o** (**dȑvo**, **drêvo**, **drîvo**) *sr reg. zast.* **1.** naziv za drveni čamac ili brod **2.** (*mn*) naziv za brodovlje, flotu [~*a dubrovačka*]; **dȑva** *ž zb.* ⟨G *mn* dŕvā⟩ građa ili ogrjev dobiven obradom (obaranjem, sječom, rezanjem); **dȑvār** *m* ⟨G drvára⟩ **1.** trgovac drvom **2.** onaj koji siječe i prodaje drva; **dȑvara** *ž* stovarište drva (mjesto na kojem se ona prodaju namalo); **drvàrija** *ž razg.* razni poslovi oko drva (sječa, dovoz itd.); **drvàrina** *ž pov.* porez ili naplata za sječu drva ili carinska pristojba; **drváriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* dȑvārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** raditi s drvima (trgovati, prevoziti) **2.** *pren. iron.* dugo u društvu piti, gubiti noć; pijančiti; **drvárnica** *ž* zatvoreno i natkriveno mjesto u kući ili uz kuću u kojem se drže drva; šupa, drvenik, drvarnik; **dȑvārnik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* drvarnica; **dȑvarsk|ī**[2] *prid.* koji se odnosi na drvare [~*a sjekira*]; **dŕvce** *sr* ⟨G -a/-ta, G *mn* dŕvcā/dȑvācā⟩ **1.** *dem.* od drvo, u zn. malo i mlado drvo **2.** *srp.*, *v.* žigica, šibica △ ***božićno*** ~ jela ili slično crnogorično drvo (u novije vrijeme umjetno izrađeno) koje se kiti za Božić; jela, borić; **dȑvēće** *sr zb.*, *v.* drvo; **dȑven** *prid.*

⟨*odr.* -ī⟩ **1.** (*odr.*) **a.** koji je načinjen od drva [~ *stol*] **b.** koji se sastoji od drva, koji čini drvo [~*a građa*] **2.** (*neodr.*) *pren.* **a.** koji je nalik drvu po tvrdoći, po predodžbama o pomanjkanju okusa i sl. [~*o tkivo* tkivo (voća), drvenast] **b.** *pren.* koji nije okretan, koji je ukočen; nesnalažljiv (o osobi), *opr.* gibljiv, okretan, snalažljiv △ ~***i ugljen*** proizvod suhe destilacije drva, mnogostrane uporabe; **drvenàrija** *ž*, *v.* drvenina; **dȑvenast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je po nekim svojstvima sličan drvu **2.** *pren.* ukočen, neosjetljiv, neokretan (o osobama) △ ~***a biljka*** biljka koja ima odrvenjelo stablo, ob. živi više godina i razvija svake godine nove grane, *opr.* zeljast (**1**); **drvènica** *ž* **1.** konstrukcija samara koja spaja prednji dio (glavinu) i stražnji dio (krstinu) **2.** drveni dio nekih alata (npr. blanje); **drvènīk** *m* ⟨G drveníka, N *mn* drveníci⟩ mjesto uz kuću gdje se drva slože i odakle se iscijepana unose u kuću; drvarnica, drvljanik; **drvènilo** *sr* stanje onoga koji je ukočen, utrnuo, drven; **drvenìna** *ž* drveni stalni dijelovi stana (okviri vrata i prozora i dr.); drvenarija; **dȑvēnka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *zast.* drvena posuda koja služi kao mjera za žito; **dȑveno** *pril.* poput drva, kao da je od drva; ukočeno, usiljeno, beživotno [*ponašati se* ~]; **drvènjača** *ž razg.* **1.** ono što je načinjeno od drva (o čaši, žlici) **2.** drvenjara **3.** drvena vlakna koja se dodaju celulozi u industriji papira; **drvènjāk** *m* ⟨G drvenjáka, N *mn* drvenjáci⟩ **1. a.** ono što je načinjeno od drva (o štapu) **b.** (*mn*) obuća s potplatom od drva ili od cijelog drva; klompe **2.** ukočen, neokretan čovjek, *usp.* drvendeka; **drvènjara** *ž* kuća izrađena od drva (ob. od dasaka); **drvènjeti** *nesvrš.* ⟨*prez.* drvènīm, *pril. sad.* drvènēći, *gl. im.* -ēnje⟩ postajati drven, drvenast, gubiti osjećaj opipa; kočiti se; **dȑviti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -vēći, *gl. im.* -vljēnje⟩ *žarg.* natezati, dosađivati (ob. nekom dosađivati, obavljati neki posao predugo, preko svake mjere); **drvljànīk** *m* ⟨G drvljaníka, N *mn* drvljaníci⟩, *v.* drvenik; **dȓvlje** *sr zb.* ⟨G -a⟩, *v.* drvo; **dȓvn|ī** *prid.* koji se odnosi na drvo △ ~***a industrija*** privredna grana, bavi se mehaničkom i kemijskom preradom drva; ~***i plin*** proizvod suhe destilacije drva, koriste ga motori s unutarnjim sagorijevanjem; ~***o ulje*** ulje iz plodova tropske biljke *Aleurites cordata*; tung ulje

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Dèrvenkār** (Varaždin, Čakovec), **Dérvić** (Sisak, Osijek, Bjelovar), **Drèven** (250, Varaždin), **Drèvenšek** (Zadar, Beli Manastir, Sisak), **Dr̀vāč** (Križevci, Varaždin), **Dr̀vār** (220, Zagreb, Zlatar Bistrica, Zagorje, Gorski kotar, Posavina), **Dȑvarek** (Varaždin), **Dȑvarić** (Varaždin, Zagorje, Podravina, Prigorje), **Dr̀veni** (Podravina, Prigorje), **Drvènica** (Kaštela, Nova Gradiška, Benkovac), **Dr̀venkar** (250, Čakovec, Đurđevac, Podravina, Prigorje), **Dr̀ventić** (Beli Manastir), **Dr̀viš** (Zaprešić, Makarska)

◊ *top.*: **Drijèva** (danas Gabela), **Drivènīk** (naselje i otok), **Dr̀vār**

✧ *prasl.* *dervo, *dьrvo (*rus.* dérevo, *polj.* drzewo) ← *ie.* *drew- (*grč.* drŷs: hrast, *lit.* derva: drvo)

drvòcjep *m* panj ili klada na kojoj se cijepaju drva

✧ *v.* drvo + *v.* cijepati

drvòdjelac (**drvodjélac**) *m* ⟨G -ēlca, N *mn* -ēlci, G -lācā⟩ onaj koji obrađuje drvo djeljanjem i tesanjem (npr. koji izrađuje grede za krovne konstrukcije); tesar // **drvòdjelačkī** *prid.* koji se odnosi na drvodjelca; tesarski; **drvòdjelj|a** *m* onaj koji izrađuje drvene proizvode; stolar [*taj* ~*a*; *ti* ~*e*; *te* ~*e*; ~*e su stigli*; ~*e su stigle*]; **dȓvodjeljskī** *prid.* koji se odnosi na drvodjelju; stolarski

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Drevòdelić**, **Drivòdilić**, **Drvòdelić** (**Drvodèlić**) (310, Glina, Velika Gorica, Banovina, Pokuplje), **Dȑvoderić** (180, Čakovec), *usp.* Cimerman, Dunđerović

✧ *v.* drvo + *v.* djelo

dr̀vojēd *m* ⟨G *mn* drvòjēdā⟩ *zool.*, *v.* drvotoč

✧ *v.* drvo + *v.* jesti

drvòjetka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.* štetna gljiva rupičarka (*Merulius lacrimans*) rastače građevno drvo

✧ *v.* drvo + *v.* jesti

drvolásci *m mn* ⟨N drvolázac, G -sca, G *mn* drvòlāzācā⟩ *zool.*, *v.* dikobraz

✧ *v.* drvo + *v.* laz, laziti

drvoobrađìvāč *m* ⟨G drvoobrađiváča⟩ onaj koji, ob. u industrijske svrhe i na industrijski način obrađuje drvo // **drvoobrađivàčica** *ž*, *v.* drvoobrađivač; **drvoobrađìvāčk|ī** *prid.* koji se odnosi na drvoobrađivače [~*a industrija*]

✧ *v.* drvo + *v.* obraditi, obrađivač

drvoprerađìvāč *m* ⟨G drvoprerađiváča⟩ onaj koji, ob. u industrijske svrhe i na industrijski

način prerađuje drvo // **drvoprerađivàčica** *ž, v.* drvoprerađivač; **drvoprerađìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na drvoprerađivače
✧ *v.* drvo + *v.* preraditi, prerađivač

dȑvorēd *m* pravilno zasađena stabla duž ulice, u parku i sl.
✧ *v.* drvo + *v.* red

dȑvorēz *m* **1.** ukras izrađen rezanjem u drvu **2. a.** reproduciranje i umnožavanje slika ili crteža pomoću drvenih ploča; drvotisak **b.** tako dobiven otisak // **drvorézac** *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci, G drvòrēzācā⟩ onaj koji izrađuje drvorez (**1**); drvorezač; **drvorèzāč** *m* ⟨G drvorezáča⟩, *v.* drvorezac
✧ *v.* drvo + *v.* rez

drvorèzbār *m* ⟨G drvorezbára⟩ onaj koji izrađuje rezbariju // **drvorèzbārskī** *prid.* koji se odnosi na drvorezbare i drvorezbarstvo; **drvorezbárstvo** *sr* tehnika izrađivanja, oblikovanja drveta kao ukras
✧ *v.* drvo + *v.* rez, rezbarstvo

drvòsječ|a (**dȑvosječa**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ onaj koji u šumi obara stabla [*~e su stigli*; *~e su stigle*]
✧ *v.* drvo + *v.* sjeći

dȑvotīsak *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩, *v.* drvorez (**2**)
✧ *v.* drvo + *v.* tiskati, tisak

dȑvotōč *m zool.* kukac kornjaš (*Xyloborus dispar*) iz porodice potkornjaka; drvojed // **drvotóčac** *m* ⟨G -čca, N *mn* -čci, G drvòtōčācā⟩ *zool.* školjkaš (*Terredo navalis*), izjeda brodsko drvo; **drvotóčci** *m mn zool.* **1.** porodica leptira (*Cossidae*), gusjenice buše drvo **2.** porodica kukaca kornjaša (*Anobiidae*), nametnici obrađenog drveta
✧ *v.* drvo + *v.* točiti[2]

drvotȓžac *m* ⟨G -šca, N *mn* -šci, G drvòtȓžācā⟩ *zast.* trgovac drvom
✧ *v.* drvo + *v.* trg, tržiti

dry (*izg.* drâj) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *term.* gorak, trpak, rezak (ob. liker, vino, whisky), *opr.* sec
✧ *engl.*

Dryden (*izg.* Dráiden), **John** (1631–1700), engleski pjesnik klasicizma, prozaik, dramatičar (30 drama), prevoditelj i kritičar

dry-farming (*izg.* drâj-fárming) *m agr.* niz agrotehničkih postupaka u sušnim krajevima
✧ *engl.*

dȑzak *prid.* (**dȑska** *ž*) ⟨*odr.* dȑskī⟩ koji je nametljivo nepristojan; bezobrazan, bezobziran, bezočan, drzovit // **dȑsko** *pril.* ⟨*komp.* dȑskijē⟩ na drzak način; bezobzirno, bestidno, bezočno [*odgovoriti ~*; *gledati ~*]; **drskòća** *ž, v.* drskost; **dȑskōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je drzak; drskoća; **dȑznica** *ž, v.* drznik; **dȑznīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je drzak; bezočnik; **dȑznuti se** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. rad.* dȑznuo se⟩ nepromišljeno se osmjeliti, usuditi se ono za što je potrebna posebna hrabrost (ob. u odnosima među ljudima i sl.); **drzòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* drzak; **drzòvito** *pril.* na drzovit način; drsko; **drzòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je drzovit; drskost
✧ *prasl.* i *stsl.* dьrzъ (*rus.* dérzkij, *polj.* dziarski) ≃ *grč.* thrasýs: hrabar

dȑžati (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uhvatiti rukom ili čim drugim i ne ispuštati **2. a.** pridržavati da se ne pokrene u neželjenom smjeru ili da ne padne, činiti da ostane u istom položaju ili situaciji; podupirati **b.** *pren.* ustrajavati [*Što te drži da ostaješ ovdje?*] **3.** imati [*~ sve konce (u rukama)* sve voditi, upućivati i kontrolirati; *~ (koga) u džepu (u ruci, u šaci, u šahu)* imati koga u vlasti ili u zavisnosti; *~ uzde (u svojim rukama)* biti gospodar situacije] **a.** u službi [*~ na plaći*; *~ personal*] **b.** u vlasti, u vlasništvu [*~ kravu*; *~ trgovinu mješovitom robom*] **c.** na njegovanju, na brizi i sl.; brinuti se [*~ na oku* pratiti čije radnje, vrebati, paziti na koga] **4.** (do koga ili čega) cijeniti, uvažavati, častiti [*~ do sebe* imati samopoštovanja, imati ponosa] **5.** (kome što) pomagati na određeni način, biti na čijoj strani, poučavati [*~ predavanje*; *~ (kome) lekciju* grditi, koriti, poučavati; *~ (kome) stranu* biti za koga, podržavati ga] **6. a.** ispunjavati [*~ riječ (vjeru)* ispunjavati obećanja] **b.** održavati, čuvati [*~ običaje*] **c.** braniti, štititi [*~ red*; *~ neprijatelja na odstojanju*] **7.** *neol.* smatrati, misliti [*držim da sam u pravu*] // **dȑška** *ž* ⟨D L dȑšci, G *mn* dȓžākā/-i⟩ **1.** držak **2.** ono što drži (čaška, stabljika); **dȑžāč** *m* ⟨G držáča⟩ ono što drži; podupirač; bolta; **dȑžak** *m* ⟨G dȑška, N *mn* dȑšci/držáci, G dȓžākā⟩ dio oruđa, alata, pomagala i hladnog oružja koji se drži u ruci, za koji se drži; drška, držalica, držalo, držaljka; **dȑžalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ *admin.* onaj koji ima status da drži, koji je na popisu onih koji drže, koji imaju kod sebe nešto što podliježe evidenciji, registraciji ili posebnim pravilima držanja, čuvanja i evidentiranja [*~ vatrenog oružja*]; **dȑžalica** *ž* dio koji se

drži, veći alat ili pomagalo [~ *metle*; ~ *kose*]; **držálo** *sr* dio koji se drži u ruci i u koji se uglavljuje pero pri pisanju; držalica, štilo; **dȑžāljka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* držak; **dȑžati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* dȑžīm se, *pril. sad.* dȑžēći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) **a.** ponašati se neovisno o pritiscima, promjenama situacije i sl. [*drži se* uzvik bodrenja, ne popuštaj, ustraj i sl.] **b.** dobro nositi godine, biti krepak u zreloj ili odmakloj dobi [*dobro se držati*] **c.** ostati častan pred nasiljem, ob. političkim pritiskom i sl. **2.** (koga, čega) ne mijenjati odnos ili pravac, biti stalno uz koga, biti prilijepljen za što [~ *iste staze*; ~ *teorije*] **3.** (za/uz koga ili što) pristajati uz koga, ne htjeti se odijeliti; slijediti, biti privezan, pričvršćen, prilijepljen i sl. [~ *mami za suknju* biti nesamostalan]; **držàvina** *ž zast.* zemlja koju tko ima kao svoj posjed; baština; **dȑžēćī** *prid.* koji se dobro drži, koji čilo i u zdravlju dočekuje odmaklu ili visoku dob [~ *stariji čovjek*]

♦ **Dȑžimīr** m. os. imena (narodna), **Dȑžislav** (*v.* Stjepan Držislav); *hip.*: **Dȑžiha** *zast.*, **Dȑže**, **Dȑžo** ◇ *pr.*: **Dȑža**, **Držàić** (310, Ivanec, Zagorje, Podravina), **Dȑžaj** (Sisak, Banovina), **Držàjić** (Našice, *I* Slavonija), **Dȑžak** (Sinj, Knin, Donja Stubica, sred. Dalmacija), **Držáljević** (Osijek, Vukovar), **Dȑžanić** (300, Čakovec, Samobor, *I* i *Z* Slavonija, Zagorje), **Dȑžić** (Samobor, Pokuplje)

✧ *prasl.* *dьržati (*stsl.* drъžati, *rus.* deržát', *češ.* držet)

dȑžava *ž pol.* političko-pravna, međunarodno priznata upravna organizacija s punim ili ograničenim suverenitetom, s različitim oblicima vladavine i uređenja △ ~ ***blagostanja*** *ekon.* država koja svojom ekonomskom politikom nastoji osigurati blagostanje svom stanovništvu; ~ ***tampon*** prema međunarodnom ugovoru, država koja neutralizira napete odnose država između kojih je smještena // **dȑžavica** *ž dem.* od država; **dȑžavljanin** *m* ⟨N *mn* dȑžavljani⟩ pripadnik države, onaj koji ima prava i obveze u državi kojoj pripada; građanin; **dȑžavljānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* državljanin; **državljánstvo** *sr* ⟨G *mn* držàvljānstāvā/-ā⟩ *pravn.* pripadnost jednoj državi, uživanje prava i obveza koje država ustavno predviđa svojim državljanima; **dȑžāvn|ī** *prid.* koji pripada državi [~*a služba*; ~*a blagajna*; ~*o prvenstvo*] △ ~***a granica*** zamišljena crta koja označava kraj prostiranja državnog prostora; ~***e obveznice*** *ekon.* opći naziv za vrijednosne papire što ih država izdaje pri uplati javnog zajma; ~***i grb*** amblem države, simbol njezina suvereniteta; ~***i posjet*** *pol.* službeni protokolarni posjet šefa države drugoj zemlji; ~***i proračun*** plan prihoda i rashoda države za određeno razdoblje, ob. godinu dana; ~***i udar*** brz, nasilan i protuustavan prevrat u političkim vrhovima države; **dȑžāvnica** *ž*, *v.* državnik; **dȑžāvničkī** *prid.* koji se odnosi na državnike; **dȑžāvnički** *pril.* kao državnik, na način državnika; **dȑžāvnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ političar koji se ističe u vođenju države i državne politike; **dȑžāvnīštvo** *sr* državnička vještina; **držávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ suverenitet, samostalnost i organizacija vlasti koji čine državu

✧ *v.* držati

dȑžavotvōran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji stvara i pridonosi učvršćenju države // **državotvórac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci⟩ onaj koji pronosi ideju o stvaranju države, onaj koji stvara državu ili pridonosi njezinu stvaranju; **državotvórčev** *prid.* koji pripada državotvorcu; **državotvórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ djelatnost ili težnja onoga koji je državotvoran ili onoga što je državotvorno

✧ *v.* država + *v.* tvoriti

Dȑžić **1. Džore** (1461–1501), dubrovački pjesnik; pod utjecajem trubadurske poezije, petrarkista i narodne lirike **2. Marin** (1508?–1567), dubrovački književnik, petrarkist, jedan od najvećih hrv. komediografa, satirički i alegorički govori o strastima i slabostima običnog čovjeka (*Dundo Maroje*, *Skup*, *Novela od Stanca*)

Dȑžislav, **Stjepan**, *v.* Stjepan (Držislav)

D-slôj *m meteor.* dio ionosfere između 60 i 90 km sa ioniziranim zrakom (negativni ioni i slobodni elektroni) koji jače upija nego li odbija radio valove

DTS *krat. tehn.* zvučni sustav koji se koristi u kinima sličan dolby sustavu

✧ *engl.* **D**igital **T**heater **S**ystems®

dùāl *m* ⟨G duála⟩ *lingv.* gramatički broj (različit od jednine i množine) koji u deklinaciji i konjugaciji iskazuje 2, katkada 3 ili 4 bića, odn. predmeta kao združena; dvojina // **duàlist** *m* pristaša dualizma; **dualìstica** *ž*, *v.* dualist; **dualìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na dualizam i dualiste △ ~***a hereza*** *pov. rel.* skup srednjo-

vjekovnih učenja i pokreta (valdenzi, paulikijanci, katari i sl.) koji su naučavali vječnu borbu dobra i zla; **dualìtēt** *m* ⟨G dualitéta⟩ **1.** karakter bića ili stvari koji je dvostruk, koji ima dvije prirode, naravi, koji ima dva aspekta; dvojstvo, dualizam (**1**) **2.** *log.* u modernoj logici princip kontradikcije (zakon dualiteta), neka stvar ne može istovremeno biti *a* i *ne-a* **3.** načelo prema kojem se u nekoj teoriji pri zamjeni mjesta nekih riječi u istinitoj tvrdnji opet dobije istinita tvrdnja **4.** *mat.* princip projektivne geometrije po kojem se zamjenom pojmova točka i pravac (u ravnini), odnosno točke i ravnine (u prostoru) iz istinite tvrdnje opet dobiva istinita tvrdnja; ima i drugih značenja u različitim područjima matematike; **dualìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** dvojnost **2.** *fil.* prihvaćanje dvaju načela kao temeljnih kategorija stvarnosti (npr. duh i materija, bitak i svijest, prirodna nužda i sloboda itd.), *opr.* monizam **3.** *rel.* učenje o dvjema suprotnim silama (npr. dobra i zla, svjetla i tame) koje se od iskona bore za prevlast u svijetu **4.** *pov.* zajednica dviju država sa zajedničkim vladarom (Austro-Ugarska Monarhija kao dvojna monarhija 1867–1918) **5.** *fiz.* temeljno načelo valne mehanike prema kojemu se u mikrosvijetu materija očituje u dva ravnopravna oblika (val-čestica): čestice u nekim pojavama pokazuju svojstva valova, a valovi u nekim pojavama pokazuje svojstva čestica; nema suštinske razlike između čestica i valova, to su samo dva aspekta jedne te iste realnosti; **dùālnī** *prid.* koji se odnosi na dual, koji je dvojni, dvojak, dvostruk; **duálnost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ dvojnost, dvojstvo

✧ *lat.* dualis: koji se sastoji od dva, koji se odnosi na par ≃ dualitas: dualitet

dual mode (*izg.* djuâl môud) *m tehn.* tehnologija koja omogućava različitim komunikacijskim sustavima da se integriraju u jedan uređaj (mobitel, bežični telefon, fiksna mreža)

✧ *engl.*

dub (*izg.* dȁb) *m film.* **1. a.** sinkronizacija govora, ob. prijevoda originalnog jezika na filmu, TV ili radiju **b.** snimanje novih ili drugačijih zvučnih efekata **2.** *glazb.* instrumentalni snimak – neometani ritam, bez riječi, akcentom na bas figuri (karakterističan za reggae)

✧ *engl.*

dûb[1] *m* ⟨N *mn* dȕbovi/-i *jez. knjiž.*, G dȕbōvā⟩ *arh.* hrast // **dúbac** *m* ⟨G -pca, N *mn* -pci, G dûbācā⟩ *dem.* od dub[1]; **dùbovina** *ž* dubovo (hrastovo) drvo

♦ **Dûb** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.*: **Dòmbāj** (180, Koprivnica, Varaždin), **Dȍmbi** (*S* Hrvatska, ← *mađ.*), **Dúbac** (Slavonski Brod, Buje, *I* Slavonija, Istra), **Dubáić** (140, Knin, *S* Dalmacija, Primorje, Podravina, *I* Slavonija), **Dubájić** (210, Donji Lapac, Podravina, Lika), **Dȕbčić** (Dubrovnik), **Dùbelj** (Dubrovnik), **Dùbenik** (Dugo Selo), **Dubičánac** (Zagreb, Sesvete, Slavonija), **Dúbić** (210, Samobor, Ivanec, Pokuplje, Primorje, Podravina), **Dùbinko** (Nova Gradiška, Rovinj, Zadar), **Dubínović** (Pula, Istra), **Dȕbko** (Donja Stubica), **Dȕblec** (Daruvar, Virovitica), **Dubočánac** (Slavonski Brod, Posavina), **Dubóčanin** (Vukovar, Velika Gorica), **Dubóković** (100, Hvar, *J* i sred. Dalmacija, Istra), **Dubovèčāk** (300, Ivanec, Zagorje, Našice, Primorje, okolica Zagreba), **Dubovèček** (Našice, Bjelovar), **Dúbović** (Dubrovnik, Vukovar), **Dubòvskī** (Vukovar, Nova Gradiška), **Dùmbaj** (Križevci, Vrbovec), **Dumbovèčak** (Vinkovci, Zlatar Bistrica), **Dúmbović** (700, Petrinja, Zlatar Bistrica, Banovina, Zagorje, Moslavina) ◇ *top.*: **Dȕb**, **Dúba**, **Dùbāšnica**, **Dùbica**, **Dȕbovac**

✧ *prasl.* i *stsl.* *dǫbъ (*rus.* dub, *polj.* dąb)

dûb[2] *m* ⟨N *mn* dȕbovi⟩ *pom.* jedrenjak na crnomorskoj obali

✧ *v.* dupsti

dubáčac *m* ⟨G -čca, N *mn* -čci, G dùbāčācā⟩ *bot.* biljka (*Aremonia agrimonioides*) iz porodice ruža (*Rosaceae*); pavlovac

✧ *v.* dub[1]

dúbak, *v.* dupsti

dȕbara *ž reg.* **1.** dvostruka dvica (u tavli ili dominu) **2.** *pren.* varka, spletka

✧ *tur.* ← *perz.* du bāra

Dùbašnica *ž* naselje na otoku Krku // **Dùbašljanin** *m* (**Dùbašljānka** *ž*) ⟨N *mn* Dùbašljani⟩ stanovnik Dubašnice; **dùbašljanskī** *prid.* koji se odnosi na Dubašljane; **dùbašnīčkī** *prid.* koji se odnosi na Dubašnicu

♦ *v.* dub[1]

Dubček (*izg.* Dùbček), **Alexander** (1921–1992), slovački političar, prvi sekretar KP Čehoslovačke za vrijeme Praškog proljeća (1969)

Du Bellay (*izg.* Dibelȅ), **Joachim** (1522–1560), francuski književnik, raspravom *Obrana i slavljenje francuskog jezika* bitno utjecao na formiranje francuskog književnog jezika; uz Ronsarda vodeći član Plejade, *v.*

dùbilo, *v.* dupsti

dubìna, *v.* dubok

dùbinomjer *m*, *v.* sonda (**1**)
✧ *v.* dubok, dubina + *v.* mjera, mjeriti

dȕbiōz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji izaziva dvojbu; sumnjiv, nepouzdan, neizvjestan [*~an dokaz*] **2.** koji je upitan zbog kvalitete, vrijednosti ili je na granici neispravnog, lošeg **3.** koji još nije odlučen [*~na odluka*] // **dubióza** *ž* **1.** dvojba, nedoumica, dilema **2.** *ekon.* potraživanje koje je postalo sumnjivo i nesigurno, ali se još uvijek ne smatra nenaplativim; **dubióznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dubiozno; dvojbenost
✧ *lat.* dubiosus: sumnjiv

dubìtati (∅) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* (po)sumnjati (u koga, u što), dvojiti, biti/bivati u dvojbi, u neizvjesnosti (o komu, o čemu)
✧ *tal.* dubitare ← *lat.* dubitare

dúbiti[1] (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* dúbēći, *gl. im.* dúbljēnje⟩ stajati uspravno, dupke

dúbiti[2], *v.* dupsti

dúbl *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** sportski par, igra u paru, *usp.* doubles **2.** par u nekim kartaškim igrama (poker) △ ~ ***negativ*** filmska vrpca koja služi kao zamjena originalnog negativa pri izradbi komercijalnih crno-bijelih i kolor kopija, služi i za izradbu laboratorijskih efekata; ~ ***pozitiv*** filmska vrpca koja služi za izradbu crno-bijeloga i kolor dubl-negativa; ~ ***skul*** *pom. sport* čamac za dva veslača, dvojac na pariće
✧ *engl.* double (*izg.* dábl) i *fr.* double (*izg.* dúbl)

dubláža *ž* *žarg.* **1.** ponavljanje neke pojave; podvostručenje, udvostručenje, ponavljanje **2.** *film.* druga verzija filma; remake
✧ *fr.* doublage

dùblē (**dublê**) *m* ⟨G dublèa⟩ *term.* metal presvučen drugim metalom, ob. zlatom
✧ *fr.* doublé

dùblēr *m* ⟨G dubléra⟩ dvojnik, ob. u kazalištu ili na filmu, onaj koji glavnoga glumca zamjenjuje u opasnim situacijama; kaskader, dvojnik // **dùblerica** *ž*, *v.* dubler; **dublírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* dùblīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ biti/bivati dubler
✧ *fr.* doubleur

dublèta *ž* ⟨G *mn* dublétā⟩ **1.** *razg.* ono što postoji u dvije jedinice, u dva različita lika, često par podjednakih predmeta; inačica **2.** *lingv.* dvije riječi u istom jeziku različita oblika, a katkada i značenja, potekle od iste riječi [*historik i historičar*] **3.** *tisk.* pogrešno dvaput otisnuto isto slovo, riječ ili rečenica // **dùbletnī** *prid.* koji se odnosi na dubletu, koji pripada dubleti; dvostruk (s jednakom vrijednošću) [~ *oblici*]
✧ *njem.* Dublette ← *fr.* doublet

Dublin (*izg.* Dȁblīn, *ir.* Baile Átha Cliath) *m* glavni grad Republike Irske i luka na Irskom moru, 477.700 stan., Veliki D. 915.100 stan. // **Dablínac** *m* (**Dablȉnčānka** *ž*) ⟨G -nca, V Dȁblīnče, N *mn* Dablínci⟩ stanovnik Dublina; **dȁblinskī** *prid.* koji se odnosi na Dublin

dubòdolina *ž* prodolina; uvala (**2**)
✧ *v.* dubok + *v.* dolina

dùbok *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* dȕbljī⟩ **1.** kojemu je dno daleko od površine ili od otvora [*~a voda*; *~i krater*], *opr.* plitak **2.** koji je daleko ispod površine ili zalazi daleko [*~a pozornica*; *~i korijen*] **3.** koji podsjeća na dubinu [*~a noć*] **4.** nizak po tonu [*~i glas*], *opr.* visok △ ***~a misao*** sjajna, prodorna misao; ***~e cipele*** koje pokrivaju gležanj, visoke cipele, *opr.* plitke cipele, niske cipele; ***~i tanjur*** tanjur za juhu, *opr.* plitki tanjur; ***~o zamrzavanje*** zamrzavanje namirnica ili drugoga čega na posebno niskoj temperaturi radi dužeg održavanja (za razliku od držanja u običnom hladnjaku) // **dubìn|a** *ž* ⟨G *mn* dubínā⟩ **1.** razmak od površine do krajnje točke dolje ili na dnu, *opr.* visina **2.** područje duboko ispod površine mora, jezera ili rijeke **3.** obilje smisla, oštroumno promatranje, svestrano poniranje u što (o duhovnom proizvodu, načinu mišljenja itd.); **dùbīnsk|ī** *prid.*, ob. u: △ ***~a bomba*** oružje za borbu protiv zaronjenih podmornica; ***~e stijene*** intruzivne stijene, *v.* intruzivan △; **dùbīnski** *pril.* **1.** dokraja prema dnu **2.** svestrano, temeljito; **dubòko** *pril.* **1.** u dubinu, tako da se zahvati u dubinu **2.** (u nekim stalnim vezama riječi) [~ *povrijeđen*; ~ *nesretan*; ~ *se nakloniti* (pri pozdravu koji se izvodi naklonom glave i može se popratiti formulom »moj naklon« ili »klanjam se«)]; jako
♦ *mikrotop.* (često ime za uvale i vode):

Dùbanjak, **Dùbna**, **Dùbno**, **Dubòčac**, **Dȕbočāj**, **Dubočánac**, **Dubòčec**, **Dȕbokāš**, **Dùbolj**, **Dȕmboka**, **Glȉbočica**, **Glȉbokī**, **Glòbočica**, **Glòmboka** (*kajkavski*), **Glùbokī jârak**, **Glùbokī pòtok** itd. ◊ *pr.*: **Glòbočnik**
✧ *prasl.* *дъlbokъ, *v.* dupsti

DUBOKO- kao prvi dio riječi znači da je ono što je iskazano drugim dijelom sadržano u velikoj mjeri [*dubokouman*]
✧ *v.* dubok

dȕbokomorsk|ī *prid.* koji se nalazi duboko ispod morske razine △ ~***a fauna*** *zool.* morske životinje koje žive na dubinama većim od 200 m
✧ DUBOKO- + *v.* more

dȕbokotīsak *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ grafička tehnika u kojoj su elementi koji treba da budu otisnuti udubeni u bakrenu ploču; dubotisak // **dȕbotīsak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩, *v.* dubokotisak
✧ DUBOKO- + *v.* tiskati, tisak

dȕbokoūman *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji je vrlo pametan, koji je pun dubokih misli; mudar // **dȕbokoūmlje** *sr*, *v.* dubokoumnost; **dȕbokoumnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dubokouman ili svojstvo onoga što je dubokoumno; mudrost, dubokoumlje
✧ DUBOKO- + *v.* um, uman

dȕborēz *m* **1.** umjetnička obrada materijala (drva, kamena) rezanjem, izrada ukrasa urezivanjem **2.** predmet izrađen rezbarskom tehnikom // **duborézac** *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci, G -dubòrēzācā⟩ onaj koji izrađuje duborez
✧ DUBOKO- + *v.* rez, rezati

dùbrava *ž* **1.** *arh. jez. knjiž.* **a.** šuma, šumarak **b.** dubova (hrastova) šuma **2.** (Dubrava) čest naziv lokaliteta i naseljenih mjesta
◆ **Dùbrāvka** ž. os. ime (narodno), *usp.* Silvija, Silvana (← *lat.* silva); **Dùbrāvko** m. os. ime (narodno) ◊ *top.*: **Dùbrava** (Križevci, Koprivnica), **Dùbrova**, **Dùbrovac**, **Dùbrovići** (etnik kao ojkonim), **Dùbrōvnīk**; (naselja): **Zàdubrāvlje** (Slavonski Brod, 1001 stan.) ◊ *mikrotop.*: **Dùmbrava** ◊ *pr.*: **Dùbrava** (Križevci, Koprivnica), **Dùbravac** (10, Korčula, Posavina, *I* Slavonija), **Dubrávčević** (Vinkovci), **Dùbrāvčić** (490, Otočac, sred. Dalmacija, Moslavina, Primorje), **Dùbravec** (70, Križevci, Prigorje, Zagorje), **Dùbravica** (240, Benkovac, Šibenik, *S* Dalmacija, Primorje), **Dùbravić** (Đakovo, Rijeka), **Dùbreta** (Dubrovnik), **Dùbroja** (290, Benkovac, *S* Dalmacija, Primorje, Prigorje), **Dùbrović** (260, Opatija, Donji Miholjac, Primorje), *usp. njem.* Holzer, *tal.* Silvio
✧ *prasl.* *dǫbrava, *dǫbrova (*rus.* dubróva, *polj.* dąbrowa), *v.* dub[1]

Dùbrava *ž* naselje *JI* od Vrbovca, 1309 stan.; srednjovjekovna tvrđava i dvorac, mjesto gdje je 1527. Ivan Zapolja izabran za kralja // **dùbravačkī** *prid.* koji se odnosi na Dubravu; **Dùbravčanin** *m* (**Dùbravčānka** *ž*) ⟨N *mn* Dùbravčani⟩ stanovnik Dubrave
◆ *v.* dubrava

Dùbrōvkinja *ž*, *v.* Dubrovčanin, Dubrovnik

Dùbrōvnīk *m* ⟨V -īče⟩ **1.** grad i luka na *JI* obali Jadranskog mora, 49.728 stan. **2.** *pov.* teritorij Dubrovnika i okolice; Dubrovačka Republika, *v.* dubrovački △ // **dùbrovačkī** *prid.* koji se odnosi na Dubrovnik i Dubrovčane △ ***Dubrovačka Republika*** *pov.* država sa sjedištem u Dubrovniku, stvara se pod vrhovništvom hrv.-ugarskoga kralja od 1358, dokidaju je 1806. Francuzi; **Dùbrōvčanin** *m* (**Dùbrōvčānka**, **Dùbrōvkinja** *lokal. ž*) ⟨N *mn* Dùbrovčani⟩ stanovnik Dubrovnika
◆ *v.* dubrava

Dubuffet (*izg.* Dibifȅ), **Jean** (1901–1985), francuski slikar, kipar i grafičar, razvio tehniku i filozofiju art bruta

Du Cange (*izg.* Di Kânž), **Charles** (1610–1688), francuski povjesničar, pisac grčkog i latinskog rječnika u kojima pokušava razdvojiti klasičnu od srednjovjekovne varijante tih jezika

ducatone (*izg.* dukatône) *m pov.* veliki srebrni novac, kovan u 16. st. diljem Europe
✧ *tal.*, *fr.* ducaton ← *srlat.* ducatus

Duccio di Buoninsegna (*izg.* Dúčo di Bouninsènja) (o.1255–1319), talijanski slikar, glavni predstavnik predrenesansne slikarske škole u Sieni (oltarna pala u sienskoj katedrali)

duce (*izg.* dûče) *m pov.* naslov B. Mussolinija u fašističkoj Italiji, isticao je njegove diktatorske ovlasti; vođa (pandan Führeru u Njemačkoj)
✧ *tal.*

Duchamp (*izg.* Dišâmp), **Marcel** (1887–1968), francuski slikar, dadaist, srušio barijeru između umjetničkog djela i svakodnevnih predmeta

dûče *m*, *v.* duce

dùčec *m* ⟨G -a⟩ *etnol.* hrv. narodni ples iz Posavine

Dùčić, Jovan (1871–1943), srp. pjesnik, esejist, putopisac i diplomat, zagovornik četničke politike Draže Mihailovića

dùćān *m* ⟨G dućána⟩ **1.** *reg.* **a.** trgovina, prodavaonica **b.** trgovina, posao općenito **2.** *pren. iron.* prorez na muškim hlačama; šlic, rasporak [*zatvori ~*] // **dućànčić** *m dem.* od dućan; **dućàndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** onaj koji drži dućan, vlasnik dućana **2.** *pren. pejor.* onaj koji se bavi malim, sitnim nevažnim stvarima u privredi i kulturi; **dùćānskī** *prid.* koji se odnosi na dućan

✧ *tur.* dükkyan ← *perz.* ← *arap.* duhkān

dȕd *m* ⟨G dùda, N *mn* dùdovi⟩ *bot.* **1. a.** listopadno stablo (*Morus*) s lišćem kojim se hrani dudov svilac [*bijeli ~ (M. alba), crni ~ (M. nigra)*]; murva **b.** plod toga stabla, jestiva, slatkasta bobica; dudinja, dudinjka, murva **2.** (*mn*) porodica drvenastih dvosupnica (*Moraceae*) s oko 1000 vrsta // **dùdīk** *m* ⟨G dudíka, N *mn* dudíci⟩ nasad duda, više takvih stabala; **dùdinja** *ž* plod duda; dudinjka; **dùdīnjka** *ž* ⟨G *mn* dùdinjākā/-ī⟩, *v.* dudinja; **dùdov** *prid.*, ob. u: △ ~ ***svilac*** *zool.* leptir (*Bombyx mori*); iz čahure se odmatanjem dobiva svileno vlakno; **dùdovača** *ž* rakija od dudova ploda; **dùdovina** *ž* drvo duda; murovina

◆ **Dȕd** m. os. ime, *zast.* ◇ *pr.*: **Dȕda** (100, Krk, Novska, Primorje, Moslavina, Kordun), **Dȕdak** (Ozalj), **Dùdaković** (Pula, Zadar), **Dȕdās** (Duga Resa), **Dùdašek** (Đurđevac, Osijek, Velika Gorica), **Dȕde** (Solin, Split, sred. Dalmacija), **Dȕdek** (Čakovec, Križevci, Ludbreg), **Dùdić** (170, Rab, Primorje, Istra, *I* Slavonija), **Dùdović** (Podravska Slatina, Podravina, Primorje), **Dȕdrak** (Slavonski Brod)

✧ *tur.* dut ← *perz.* tut

dȕda *ž* ⟨G *mn* dûdā⟩ **1.** *v.* cucla (varalica) **2.** dječja svirala od šuplje trstike **3.** *razg.* slavina kroz koju istječe tekućina (iz bačve, kotla za rakiju itd.); pipa, lula // **dȕdati** (**dȕdlati**) (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ sisati (o djetetu koje siše majčino mlijeko ili se hrani na bocu); **dȕdica** *ž dem.* od duda

✧ *ekspr.*

dȕde *ž mn* ⟨G *mn* dûdā⟩ *reg. glazb. etnol.* narodni puhaći instrument s mijehom; sličan gajdama od kojih se razlikuje po trocijevnoj prebiraljki // **dùdāš** *m* ⟨G *mn* dudášā⟩ *reg. glazb.* svirač na dudama

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Dùdāš** (360, Vukovar, *I* Slavonija)

✧ *njem.* Dudel

Duden (*izg.* Dúden), **Konrad** (1829–1911), njemački leksikograf, na temelju njegova *Pravopisnog rječnika njemačkog jezika* određena je jedinstvena norma njemačkog pravopisa

Dúdić, Andrija (Dudić Orehovički) (1533–1589), hrv. humanist i diplomat, kninski, čanadski i pečuški biskup, prelazi na kalvinizam i evangelizam

dȕdovac *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *bot.* biljka (*Broussonetia papyrifera*), služi za izradu najfinijeg japanskog papira i tkanina; papirnjak, smokovača

✧ *v.* dud

dùduk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ **1.** *reg. etnol. glazb.* narodni puhaći drveni instrument s udarnim jezičcem, na svirali ima rupice za prebiranje **2.** *reg.* pastirska svirala (ob. od vrbine kore) [*svirati u ~*] **3.** *pren. pejor.* glupan, budala // **dudúkati** *nesvrš.* ⟨*prez.* dùdūčēm, *pril. sad.* -ūčūći, *gl. im.* -ānje⟩ svirati u duduk

◆ *pr.* (nadimačko): **Dùduković** (460, Slunj, Karlovac, Kordun, Slavonija)

✧ *tur.* düdük

dùđūn *m* ⟨G duđúna⟩ *reg.*, *v.* svadba

✧ *tur.* düğün

duecento (*izg.* duečènto) *m* ⟨G duečènta⟩ *pov. umj.* oznaka za pojave u Italiji (i drugim dijelovima Europe) nakon 1200 (ob. u povijesnim prikazima umjetnosti, književnosti i sl.)

✧ *tal.*

due corde (*izg.* dùe kôrde) *pril. glazb.* **1.** izraz u violinskoj literaturi, označuje da jedan te isti ton treba svirati na dvije žice, da bi se povećao volumen zvuka **2.** u klavirskoj literaturi Beethovenova doba oznaka za upotrebu lijevog pedala

✧ *tal.*

due diligence (*izg.* djȕ dìlidžens) *m ekon.* naziv za ispitivanje svih relevantnih činilaca za novu emisiju vrijednosnih papira

✧ *engl.*

dùel *m* ⟨G *mn* dȕēlā⟩ **1.** *pov.* ugovorena borba dviju osoba smrtonosnim oružjem, ob. radi razrješenja pitanja časti; dvoboj **2. a.** oruža-

na bitka dviju strana **b.** *sport* utakmica u kojoj ima mnogo emocionalnog naboja; dvoboj **3.** *pren.* sukob mišljenja; polemika [*verbalni ~*] // **duèlant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ sudionik duela; duelist; **duèlist** *m*, *v.* duelant

✧ *fr.* duel, *lat.* duellum: rat

dùēt *m* ⟨G duéta⟩ *glazb.* **1.** sviranje ili pjevanje udvoje [*svirati, pjevati u ~u*]; duo, dvopjev **2.** glazbeno djelo za dva glasa ili za dva instrumenta **3.** *pren. razg.* rad udvoje, zajednički posao

✧ *tal.* duetto

Dufay (*izg.* Difȅ), **Guillaume** (o.1400–1474), nizozemski renesansni skladatelj duhovne i svjetovne glazbe, oblikovao misu kao cjelovitu cikličku glazbenu formu

duffle (*izg.* dȁfl) *m* **1.** kratki kaput s kapuljačom, nadšivenim džepovima i ojačanjima na ramenima koji su nosili britanski mornarički časnici u Drugom svjetskom ratu **2.** tričetvrt kaput s kapuljačom te karakterističnim kopčama: drvenim ili koštanim klipićima koji se provlače kroz petlje; đubretarac

✧ *engl.* duffle coat ≃ duffle: vunena tkanina iz Dufflea, mjesta u Flamanskoj + coat: kaput

dùfter *m reg. žarg.* onaj koji smrdi od lijenosti; neradnik, probisvijet

✧ *njem.* duften: mirisati, isparivati se

Du Fu (*izg.* Dû Fû) (712–770), kineski pjesnik, najistaknutiji liričar razdoblja Tang

Dufy (*izg.* Difȉ), **Raoul** (1877–1953), francuski slikar, u raznim fazama postimpresionist, fovist, kubist; slikar radosnih boja, raskoši i elegancije; dizajner keramike, tapiserija, tekstila, opreme knjiga

dûg *m* ⟨N *mn* dùgovi⟩ **1.** ono što je uzeto ili dano na zajam, posuđeno, obveza dužnika prema vjerovniku [*u ~u do grla (do guše, do ušiju)* jako zadužen, u velikim dugovima] **2.** *pren.* moralna obveza prema nekom višem načelu ili dobru △ ***javni*** *~*, *v.* javan (**3**); ***unutrašnji*** *~* ono što izraženo u obračunskoj valuti jedna država duguje poduzećima itd. unutar sebe; ***vanjski*** *~* dug prema svima izvan države // **dugòvati** (što komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dùgujēm, *pril. sad.* dùgujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti dužan, biti u obvezi da se vrati ono što je po dogovoru uzeto, što nije plaćeno u cjelini i sl. [*~ novac*; *~ knjigu*]; **dúžan** *prid.* ⟨*odr.* dûžnī⟩ koji ima dug ili dugove; **dúžiti**[1] (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* dûžīm, *pril. sad.* -žēći, *gl. im.* -žēnje⟩ potraživati od koga neku svotu ili vrijednost, biti u položaju vjerovnika prema dužniku; **dùžnica** *ž* **1.** pravna osoba u položaju prema vjerovniku [*zemlja ~*] **2.** ona koja se osjeća obveznom da se oduži za kakvu uslugu [*vaša sam ~*]; **dùžnīčk|ī** *prid.* koji se odnosi na dužnike [*~a obaveza*]; **dùžnīk** *m* ⟨G dužníka, N *mn* dužníci⟩ onaj koji je dužan, koji se obvezuje da će što vratiti ili se odužiti

✧ *prasl.* *dъlgъ (*rus.* dolg) ← *got.* dulgs

dȕg *prid.* (**dùga** *ž*, **dùgo** *sr*) ⟨*odr.* -ī, *komp.* dȕžī/dȕljī⟩, *opr.* kratak **1. a.** koji se ističe po velikoj udaljenosti između svojih krajnjih točaka [*~a košulja*]; dugačak **b.** *pren.* u vremenskom značenju [*~o vrijeme*] **2.** koji ima veću dužinu, koji je duži nego što se očekuje ili nego što je potrebno; predug, previše dug [*biti ~a jezika, imati ~ jezik* govoriti drugome neugodne stvari, biti spreman reći ono što drugi znaju odšutjeti; *biti ~a vijeka* dugo živjeti (o osobi), trajati; *imati ~e prste* biti sklon krađi] **3.** (-*odr.*) koji pokriva udove ili veći dio tijela [*~e hlače*; *~i rukavi*; *~i kaput*], *opr.* kratak △ ***~a plovidba*** *pom.* prekomorska i prekooceanska plovidba (za razliku od obalne) // **dȕg|a** *ž* ⟨D L dȕzi/-i, G *mn* dûgā⟩ daska koja čini sastavni dio bačve, jedna od dasaka od kojih je sastavljena bačva; **dugàčak** *prid.* ⟨*odr.* -čkī⟩, *v.* dȕg (**1**) [*~ red*]; **dugàjlija** *m*, *v.* dugonja; **dȕgo** *pril.* ⟨*komp.* dȕžē/dȕljē⟩ **1.** u dužinu, daleko **2.** hvatajući veće razdoblje, u većem odsjeku vremena; **dugòljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* duguljast; **dúgonja** *m razg.* onaj koji je vrlo visok i mršav; dugajlija; **dugònjav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.* koji je izdužen (o osobi); **dugùljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je oblikom izdužen, koji je izrazito duži nego širi; dugoljast; **dȕljē** *pril.*, *v.* duže; **duljìna** *ž* ⟨G *mn* duljínā⟩, *v.* dužina (**2**) △ *~* ***dužine*** *mat.* udaljenost krajnjih točaka te dužine; pojam se proširuje na duljinu ograničenih krivulja [*~ elipse*; *~ kružnog luka*]; **dúljiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dûljīm, *pril. sad.* -ljēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ **1.** činiti da nešto bude dugo ili dulje (u vremenu ili u prostoru); dužiti **2.** nadugačko pripovijedati, govoriti, pričati; otezati, razvlačiti; **dȕž** (**dûž**) (čega) *prij.* iskazuje smjer ili pravac po dužini [*~ rijeke* niz rijeku (njezinom dužinom)]; uzduž, podúž; **dȕžē** (**dȕljē**) *pril.* **1.** ⟨*komp.*⟩, *v.* dȕgo, u zn.: više po dužini ili trajanju od drugoga [*danas dan traje ~ nego noć*] **2.** neodređeno

dugo [*to traje ~ vrijeme*]; **dȕžica** *ž* **1.** *dem.* od dȕga **2.** *anat.*, *v.* šarenica (oka); **dužȉna** *ž* ⟨G *mn* dužínā⟩ **1.** *mat.* dužina određena dvjema točkama *A* i *B* je skup svih točaka koje leže između *A* i *B* na pravcu koji ih spaja, uključujući *A* i *B* kao krajnje točke; segment **2.** *razg.* razmak između dviju točaka izražen nekom mjerom; duljina **3.** u vremenskom značenju: dugo vrijeme [~ *dana*] **4.** dvostruko ili veće trajanje jednoga glasa; kvantiteta [~ *vokala*]; **dùžīnskī** *prid.* koji se odnosi na dužinu (za razliku od prostorni, kubni itd.) [~ *metar*]; dužni; **dúžiti**[2] (što) *nesvrš.*, *v.* duljiti; **dûžnī** *prid.*, *v.* dužinski [~ *metar* za razliku od četvorni ili kvadratni]

♦ *pr.* (nadimačka): **Dúga** (Koprivnica), **Dúgac** (Vrbovec, Osijek), **Dùgač** (Sisak, Čazma, sred. i *S* Dalmacija), **Dùgačkī** (Osijek, Beli Manastir), **Dùgaja** (Podravska Slatina, Vukovar), **Dùgalić** (210, Slavonija uz Dravu i Savu), **Dugàlija** (Đurđevac), **Dùgeč** (200, Split, Drniš, sred. Dalmacija, *I* Slavonija), **Dùgeć** (Đakovo, Split, Sesvete), **Dùgi** (100, Varaždin, Zagorje, sred. Dalmacija), **Dúgić** (170, Jastrebarsko, Pokuplje, okolica Zagreba), **Dùgina** (110, Zagorje, Podravina, Primorje), **Dùgojević** (**Dugójević**) (Nova Gradiška, Posavina), **Dùgonjić** (190, Županja, Primorje, Banovina), **Dûž** (Zabok, Čazma, okolica Zagreba), **Dužàić** (Sveti Ivan Zelina), **Dužánec** (Donja Stubica, Slavonski Brod, Prigorje), **Dúžević** (300, Hvar, *J* i sred. Dalmacija), **Dúžić** (Sisak, Pokuplje, *S* Dalmacija), **Dȕžman** (Pula), **Dȕžnović** (Slavonski Brod, Sesvete)

✧ *prasl.* *dьlgъ (*rus.* dólgij, *polj.* długi) ← *ie.* *dlh$_1$ghos (*lat.* longus, *grč.* dolikhós, *lit.* ilgas)

dúga *ž* ⟨D L -i⟩ *meteor.* fotometeor u obliku luka spektralnih boja, nastaje prelamanjem i refleksijom Sunčevih zraka na zastoru kapljica kiše ili magle kad se taj nalazi na suprotnoj strani od Sunca △ ~ ***na rosi*** duga na kapljicama kiše, no često u obliku hiperboličnog luka; nastaje zbog refleksije i prelamanja zraka Sunčeve svjetlosti na kapljicama rose na tlu; ***sekundarna*** ~ uz glavnu često se pojavljuje s vanjske strane i dodatna duga, manje intenzivna u bojama no sa suprotnim rasporedom spektralnih boja: crvena boja iznutra a ljubičasta izvana // **dúgin** *prid.* koji pripada dugi

✧ *prasl.* *dǫga (*rus.* dugá: luk, *polj.* dęga) ≃ *lit.* dangus: nebo

Dùgan, **Franjo** (1874–1948), hrv. skladatelj, orguljaš i glazbeni pisac, jedan od osnivača cecilijanskog pokreta u Hrvatskoj (*Nauk o glazbalima*)

Dȕgā Résa *ž* naselje na Mrežnici, *JZ* od Karlovca, 7513 stan. // **Dugoréšanin** *m* (**Dugoréšānka** *ž*) ⟨N *mn* Dugoréšani⟩ stanovnik Duge Rese; **dugòrēškī** *prid.* koji se odnosi na Dugu Resu i Dugorešane

Dughet (*izg.* Digȅ), **Gaspard** (zvan G. Poussin) (1615–1675), francuski barokni slikar pejzaža, djelovao u Italiji (topografski prikazi rimske Kampanje)

Dȕgī Rât *m* naselje i luka *Z* od Omiša, 3164 stan. // **Dugoráćanin** *m* (**Dugoráćānka** *ž*) ⟨N *mn* Dugoráćani⟩ stanovnik Dugoga Rata; **dugòrātskī** *prid.* koje se odnosi na Dugi Rat

duglázija *ž* *bot.* drvenasti biljni rod četinjača (*Pseudotsuga*) iz porodice borova (*Pinaceae*), ubraja se među najveće američko drveće; pačuga // **duglazijèvina** *ž* drvo duglazije, upotrebljava se u brodogradnji

✧ prema botaničaru D. Douglasu

dùgme *sr* ⟨G -ta, N *mn* dugmèta, G dugmétā, N *zb.* dȕgmād⟩ **1.** pločica (ob. okrugla) koja prolazi kroz rupicu (tkanine, kože i sl.) i zakapča; puce, botun, gumb **2.** metalni ili plastični taster kojim se na pritisak ili okretanjem upravlja raznim automatima, aparatima i sl. △ ***nuklearno*** ~ predodžba o mogućnosti vrlo brzog izazivanja rata atomskim oružjem [*pritisnuti nuklearno (atomsko) ~*] // **dȕgmād** *ž zb.* ⟨I -i/-ađu⟩, *v.* dugme; **dùgmara** *ž* dio poduzeća, manufakture ili tvornice u kojem se izrađuje dugmad; **dugmètār** *m* ⟨G dugmetára⟩ **1.** onaj koji izrađuje dugmad **2.** *glazb.* *razg.* svirač na dugmetari; **dugmètara** *ž* *glazb.* *razg.* harmonika s dugmadima umjesto tipki; **dùgmić** *m dem.* i *hip.* od dugme; gumbić

✧ *tur.* düğme ← *perz.* tukme

DUGO- kao prvi dio riječi znači **1.** koji ima dužinu onoga što se kazuje u drugom dijelu složenice [*dugokos* koji ima dugu kosu] **2.** koji dugo traje [*dugotrajan*; *dugovječan* koji je duga vijeka]

♦ *pr.* (nadimačka): **Dugonjívec** (Klanjec, Zagorje), **Dugopóljac** (Šibenik, sred. Dalmacija), **Dugorépac** (160, Zagorje), **Dugorépec** (180, Zabok, Zagorje,

Moslavina), *usp.* **Dugòšija** ◇ *top.* (često kao prvi dio imenske sintagme)
✧ *v.* dȕg

dugòdnevica (**dugòdnēvnica** *rij.*) *ž* vrijeme kad je dan najduži u godini, a noć najkraća (21. lipnja); ljetni solsticij, *opr.* ravnodnevica // **dugòdnevičkī** *prid.* koji se odnosi na dugodnevicu
✧ DUGO- + *v.* dan[1]

dugodómetnī *prid.* dugog dometa, *usp.* dugometni
✧ DUGO- + *v.* dometati, domet

dugòglavac *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *rij.*, *v.* dolihocefal
✧ DUGO- + *v.* glava

dugogòdišnjī *prid.* koji se proteže kroz mnogo godina, koji traje tako dugo da se mjeri velikim brojem godina [*predstoji ~a obnova katedrale u Rabu*]
✧ DUGO- + -GODIŠNJI

dȕgokos (**dugòkos**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je duge kose [*~a djevojka*; *~i mladić*]
✧ DUGO- + *v.* kosa[2]

dugòljast, *v.* dȕg

dȕgomētnī *prid.* koji služi da se njime gađaju ciljevi na velikoj udaljenosti, *opr.* kratkometni
✧ DUGO- + *v.* metati

dugomètražnī *prid.* koji je dugačak (ob. o filmu), *usp.* cjelovečernji, *opr.* kratkometražni
✧ DUGO- + *v.* metar, metražni

dùgōng *m* ⟨N *mn* -nzi/-i⟩ *zool.* morski sisavac (*Dugong dugon*); indijski moronj morska krava, morska djevica
✧ *njem.* Dugong ← *mal.* duyung

dugònog *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima duge noge, *opr.* kratkonog (o osobi)
✧ DUGO- + *v.* noga

dugonòsica *ž zool.* nevrijedna morska ribica (*Coricus rostratus*) iz porodice usnača (*Labridae*)
✧ DUGO- + *v.* nos

dúgonja, *v.* dȕg

dugòprstić *m razg.* onaj koji ima duge prste, koji je sklon krađama
✧ DUGO- + *v.* prst

dugoprùgāš *m* ⟨G dugoprugáša⟩ **1.** *sport* onaj koji trči duge pruge u lakoj atletici (za muškarce po tradiciji 5 km i više) **2.** *razg.* onaj koji je sposoban uključiti se u duge radne procese, onaj koji je sklon dugotrajnim radnim procesima, *opr.* kratkoprugaš // **dugoprugàšica** *ž*, *v.* dugoprugaš
✧ DUGO- + *v.* pruga

dȕgoroč|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je uređen na dug rok [*~ni kredit*] // **dȕgoročno** *pril.* na dug rok [*predviđati ~*]
✧ DUGO- + *v.* rok[1]

dȕgoruk (**dugòruk**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dugih ruku
✧ DUGO- + *v.* ruka

Dȕgō Sèlo *sr* naselje *I* od Zagreba, 6508 stan. // **Dugosélac** *m* (**Dugosélka** *ž*) ⟨G -lca, N *mn* Dugosélci⟩ stanovnik Dugog Sela; **dugòselskī** *prid.* koji se odnosi na Dugo Selo i Dugoselce

dugosìlaz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *lingv.* koji je dug po trajanju, a silazan po intonaciji [*~ni naglasak*]
✧ DUGO- + *v.* sići, silazan

dugòšija *m reg. pov.* onaj koji je duge šije (ob. za ljude iz Kninske i Sinjske krajine koji su se po običaju šišali visoko i imali u predodžbi primoraca duge šije)
◆ *pr.*: **Dugòšija** (Gvozd, Banovina)
✧ DUGO- + *v.* šija

dȕgotrājan *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji dugo traje // **dȕgotrājno** *pril.*, ob. u: [*~ planirati*]; **dugotrájnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dugotrajno
✧ DUGO- + *v.* trajati

dugòuško *m hip.* riječ kojom se često u pričama za djecu naziva zec
✧ DUGO- + *v.* uho

dugoùzlaz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *lingv.* koji je dug po trajanju, a uzlazan po intonaciji [*~ni naglasak*]
✧ DUGO- + *v.* uzići, uzlazan

dùgovača *ž bot.* sredozemna biljka (*Romulea bulbocodium*), slična šafranu; kaćunak

dȕgovālnī *prid. tehn.* koji se odnosi na dugi val, koji radi na dugim valovima [*~ odašiljač*]
✧ DUGO- + *v.* val, valni

dȕgovjek *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji dugo živi [*~ čovjek*; *~a biljka*]; dugovječan, *opr.* malovjek **2.** koji dugo traje [*~a tradicija*] // **dȕgovječan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* dugovjek, *opr.* malovječan
✧ DUGO- + *v.* vijek

dugòvrat *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dug vrat, koji je duga vrata (ob. o osobi), *opr.* kratkovrat
✧ DUGO- + *v.* vrat

dugòvratke *ž mn* ⟨N dugòvratka, G *mn* -tākā/-ī⟩ *zool.* porodica kukaca (*Rhaphidiineae*); prvi prsni kolutić im je dugačak i uzdignut
✧ *v.* dugovrat

dugùljast, *v.* dùg

dȕh *m* ⟨V dȕše, N *mn* dȕsi/dùhovi⟩ **1.** svijest, moć ili sposobnost da se misli i spoznaje **2.** opće prevladavajuće psihičko i moralno stanje; temeljno, misaono, spoznajno, moralno ili koje drugo svojstvo [~ *književnog djela*; ~ *demokratskog društva*; ~ *vremena*] **3.** *rel.* bestjelesno biće **4.** u pučkom praznovjerju, biće tajanstvene tjelesnosti, često s nadnaravnim snagama i znanjem; prikaza, sablast, priviđenje △ ***Duhovi*** *kat.* blagdan koji se slavi pedeseti dan po Uskrsu, *usp.* Pedesetnica; ***Sveti Duh*** *kršć.* Apsolutno biće u Sv. Trojstvu (uz Boga i Sina) // **dùhōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima duha [~ *čovjek*]; **duhòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima duha, koji je svjež u zamislima, koji je sposoban za iznenađujuće obrate u mišljenju **2.** koji zabavlja druge, koji ima smisla za humor; **duhòvito** *pril.* na duhovit način, s duhom; **duhòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je duhovit, svojstvo onoga što je duhovito [*imati ~i u sebi*] **2.** ono što je izrečeno duhovito [*film je bio prepun ~i*]; **dùhōvn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na duh, *opr.* tjelesni **2.** crkveni, konfesionalni, *opr.* svjetovni, laički △ ***~o srodstvo*** *kat.* srodstvo što nastaje između osoba prigodom određenih obreda (krštenja, ženidbe, Sv. potvrde); **dùhōvnica** *ž* redovnica, *usp.* duhovnik; **duhòvnīčkī** *prid.* koji se odnosi na duhovnike; **duhòvnīčki** *pril.* kao duhovnik, na način duhovnika; **duhòvnīk** (**dùhōvnīk**) *m* ⟨G duhovníka, N *mn* -íci⟩ **1. a.** svećenik, redovnik **b.** *reg.* naziv za katoličkog svećenika **2.** svećenik s posebnim odgojnim zadacima u zavodima i internatima, najčešće ispovjednik; **duhovnīštvo** *sr* svećenstvo; **dùhōvno** *pril.* na duhovan način, u duhovnom smislu [~ *se obogatiti*]; **duhóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je duhovno

♦ *pr.* (nadimačka): **Dȕh** (120, Zagreb, Moslavina, Prigorje, Pokuplje), **Dȕhaček** (Kutina, Našice, Posavina), **Dȕhanaj** (Vinkovci, Rijeka, *I* Slavonija), **Dȕhović** (120, Korčula, sred. Dalmacija, Međimurje, *I* Slavonija)

✧ *prasl.* i *stsl.* duxъ (*rus.* dux, *polj.* duch) ≈ *lit.* dausos: zrak, *grč.* theós: bog

Duhamel (*izg.* Dijamèl), **Georges** (1884–1966), francuski pjesnik, dramski pisac i prozaik (*Kronika obitelji Pasquier*, *Salavinov život i pustolovine*)

dùhān (**dùvān** *razg.* + *srp.*) *m* ⟨G duhána⟩ **1.** *bot.* jednogodišnja uzgajana biljka (*Nicotiana tabacum*) iz porodice pomoćnica (*Solanaceae*); sadrži nikotin **2.** biljka duhana prerađena za pušenje, šmrkanje i žvakanje **3.** *meton.* cigareta, *v.* [*daj mi* ~] // **duhànara** *ž reg.* tvornica duhana; **duhándžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* pušač; **dùhanīšte** *sr agr.* polje duhana; **duhániti** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* dùhānīm, *pril. sad.* -nēći, *gl. im.* -njēnje⟩ *razg.* **1.** pušiti **2.** opskrbljivati koga duhanom, davati komu da ima što pušiti, davati novac za cigarete ili duhan, za savijanje cigareta ili za lulu (ob. za onoga tko to izvlači na tuđi račun); **dùhānskī** *prid.* koji se odnosi na duhan [~ *dim*; ~ *list*]

♦ *pr.*: **Dùvančić** (330, Drniš, sred. Dalmacija, okolica Zagreba), **Duvàndžija** (Kutina)

✧ *tur.* ← *arap.* duḫān

duhànkesa *ž reg.* vrećica za duhan

✧ *v.* duhan + *v.* kesa

dúhati (∅, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* dûšēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pustiti dah svjesno i s potrebnom energijom (npr. da drugi ispita svježinu ili miris) **2.** puhnuti (o vjetru i povjetarcu), *usp.* puhati // **dȕha** *ž* ⟨D -i/dȕsi⟩ *reg. ekspr.* vonj, zadah (uglavnom neodređeno neugodan); **dùhāč** *m* ⟨G duháča⟩ *glazb.* reproduktivni umjetnik koji svira na duhačkom instrumentu (klarinetu, trubi itd.); puhač; **dùhāčkī** *prid. glazb.* koji se odnosi na duhače; puhački [~ *orkestar*]; **dùhāćī** *prid.* koji služi upotrebi na dah; puhaći [~ *dio instrumenta*] △ ~ ***instrument*** *glazb.* onaj koji se svira na dah i prolaz zračne struje; **dúhnuti** (**dúnuti** *razg.*) *svrš.* ⟨*prez.* dûhnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* dúhni, *prid. rad.* dúhnuo⟩, *v.* duhati

✧ *v.* duh

duhobórci *m mn* ⟨N duhobórac, G -rca⟩ *rel.* ruska kršćanska pijetistička sekta (druga pol. 18. st.), razvijena osobito u *I* Sibiru i u Kanadi, odbacuje Trojstvo, Kristovo božanstvo, institucionaliziranu Crkvu // **duhobórčev** *prid.* koji pripada duhoborcu

✧ *rus.* duxobórcy

dȕj|a *ž* ⟨G *mn* dûjā⟩ *reg.* dvica (ocjena u školi) [*dobio je ~u*]

✧ *tal.* due

Dújam (**Dúje**) **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** (?–304), solinski mučenik i biskup; pogubljen, nad njegovim grobom u Manastirinama podignuta je

velika bazilika (poč. 5. st), srušena u 7. st., kasnije su mu kosti (moći) prenesene u Split ♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla, potvrđeno u Splitu u 11. st.); *hip.*: **Dúje** (**Dújo**) ◊ *pr.*: **Dójmi** (Vinkovci), **Dúić** (480, Zagreb, Gospić, Pokuplje, Zagorje, *I* Slavonija), **Dùilo** (170, Drniš, sred. i *S* Dalmacija), **Dùišin** (Kaštela, sred. Dalmacija), **Dújak** (Slavonski Brod, *I* Slavonija, Zagorje), **Dùjaković** (**Dujáković**) (310, Knin, okolica Zagreba, *I* Slavonija, Primorje), **Dújam** (130, Duga Resa, Pokuplje, Podravina, Istra), **Dújan** (Duga Resa, Dugo Selo, Pokuplje), **Dùjanić** (Rijeka, Pazin, Istra), **Dùjanović** (140, Daruvar, Posavina), **Dùjček** (Slavonski Brod), **Dùjela** (Zadar), **Dújić** (1040, Zagora, sred. i *S* Dalmacija), **Dùjilović** (**Dujȉlović**) (Split, sred. Dalmacija, Moslavina), **Dújković** (120, Vinkovci, *I* Slavonija), **Dújlović** (Kaštela, Vukovar, Velika Gorica), **Dùjman** (Đurđevac), **Dùjmešić** (Rijeka, Ogulin), **Dújmić** (670, Ogulin, Banovina, Primorje, sred. Dalmacija), **Dújmov** (Kaštela, sred. i *S* Dalmacija), **Dûjmović** (2780, Primorje, Lika, sred. i *S* Dalmacija), **Dújmušić** (Imotski, sred. Dalmacija), **Dújnić** (Petrinja, Čazma, Banovina), **Dûjović** (Split, Opatija, Istra) ◊ *top.*: **Dújmovača** (Split)
✧ *lat.* Domnius

dùjisati (se) *dv.* ⟨*prez.* -išēm (se), *pril. sad.* -išūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** dosjetiti/dosjećati se **2.** podsjetiti/podsjećati se
✧ *tur.* duymak: osjetiti, osjećati

Dùjmić-Gùrčić, Albert (1515–1563), hrv. teolog, biskup i papin savjetnik; zalagao se za bogoslužje na narodnom jeziku

Dùjšin, Dubravko (1894–1947), dugogodišnji prvak drame Hrvatskog narodnog kazališta u Zagrebu, tumač najzahtjevnijih dramskih likova, jedna od najmarkantnijih ličnosti hrv. glumišta

Dùjšin-Rȉbar, Cata (1897–1994), hrv. slikarica

dȕka *m* ⟨G *mn* dûkā⟩ **1.** *pov.* plemićka titula, vojvoda **2.** gospodar, vladalac [~ *od Mletaka*]
♦ **Dȕka** m. os. ime; isto: **Dukàdin** ◊ *pr.*: **Dȕcić** (Županja, Posavina), **Dȕčić** (250, Trogir, *J* i sred. Dalmacija), **Dùčina** (Trogir), **Dȕk** (150, Zagreb, Zabok, *Z* Slavonija), **Dȕka** (300, Zadar, sred. Dalmacija), **Dùkan** (Split, Trogir), **Dùkanović** (**Dukánović**) (130, Nova Gradiška), **Dùkarič** (Sveti Ivan Zelina, Ivanić Grad), **Dùkarić** (850, Ivanec, Prigorje, Podravina, Zagorje), **Dùkič** (Šibenik, Vukovar), **Dùkić** (2720, Sinj, Lika, *S* Dalmacija, Primorje), **Dȕkmanić** (Đakovo, Donji Miholjac, Ivanić Grad), **Dȕkmenić** (180, Donji Miholjac, Slavonija), **Dùkovac** (100, Gospić, Lika, Pokuplje, *S* Dalmacija), **Dùkovčić** (100, Karlovac, Duga Resa), **Dùković** (Zagreb, Garešnica, Zagorje)
✧ *tal.* duce ← *lat.* dux

dùkāt[1] *m* ⟨G dukáta⟩ *pol.* teritorijalna jedinica kojoj je na čelu duks ili dužd; vojvodstvo, kneževina (u Bizantskom Carstvu, u langobardskoj Italiji, Veneciji i drugdje)
✧ *tal.* ducato ≃ duca: dužd, vojvoda; nummus ducatus: novac vojvodstva

dùkāt[2] *m* ⟨G *mn* dȕkātā⟩ **1.** *pov.* jedinica novca **2.** mletački zlatnik; cekin **3.** stari talijanski srebrni novac
✧ *srlat.* ducatus, vjerojatno prema *lat.* dux i ducatus: vojvoda, koji su bili sastavni dio legendi vezanih uz ove kovanice

dukkha (*izg.* dùkhāt) *ž rel.* prema budističkom shvaćanju, prava, istinska priroda sveukupnog postojanja; tuga, žalost, patnja, nesavršenost ili duševna mora
✧ *pali*

Dȕklja *ž geogr. pov.* srednjovjekovno područje oko Skadarskog jezera (od Boke kotorske do Bojane i Drima) // **Dùkljani** *m mn* ⟨N Dùkljanin⟩ (**Dùkljānka** *ž*) *etn. pov.* stanovnici Duklje
♦ *pr.*: **Doklèja** (100, Čakovec), **Dòkletal** (Osijek, Beli Manastir)
✧ prema ilirskom plemenu Dokleata, odn. rimskom gradu Doclei (blizu Podgorice); od 11. st. Duklja se naziva Zeta

Dȕknović, Ivan (**Giovanni Dalmata**) (o.1440–poslije 1509), hrv. renesansni kipar; u Rimu, Budimu i Trogiru radio crkvene portale, reljefe, ukrašavao grobnice

dȕks *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *pov.* **1.** u Rimskom Carstvu, vojskovođa **2.** u srednjem vijeku, različite vodeće funkcije (niže od kraljevske); dužd (u Veneciji), knez, vojvoda (na nekom području), vojskovođa
✧ *lat.* dux: vođa ≃ ducere: voditi

dȕktīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se može rastezati, koji je prikladan za kovanje, rastezljiv // **duktȉlnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *term.* rastezljivost (neke tvari)
✧ *lat.* ductilis: rastezljiv ≃ ducere: voditi, vući

duktilòmetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* sprava kojom se mjeri rastezljivost neke tvari
✧ *v.* duktilnost, duktilan + -METAR

dùktus *m* **1.** način vođenja pera rukom pri pisanju, rukopis **2.** *meton.* karakteristike stila i tekstualnog sadržaja nekog pisca [*ući u nečiji ~*] **3.** *anat.* provodni kanal, vod, cijev [*žučni ~*]
✧ *lat.* ductus: vođenje

dȕlac *m* ⟨G dúlca, N *mn* dúlci⟩, *usp.* gajde

Dulcinea (*izg.* Dulčinèja) *ž* **1.** *knjiž.* priprosta seoska djevojka koju Don Quijote, *v.* u istoimenom romanu M. Cervantesa zamišlja kao svoju »ljubljenu damu« kojoj posvećuje sva svoja viteška djela **2.** *pren.* općenito djevojka za kojom netko čezne [*ona je njegova ~*]

Dûlčić, Ivo (1916–1975), hrv. slikar (dubrovački motivi, portreti, mrtve prirode, sakralni mozaici i vitraji)

dùlek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg.* **1.** tikva, bundeva **2.** mala, nenarasla tikva; tikvica
✧ *tur.* dölek

dùliba *ž reg. zast.* uvala u kršu, ponikva, duboka dolina, osobito na Velebitu i u Lici
♦ *mikrotop.*: **Dùliba**, **Dùbokā dùliba**, **Dùliba lȍkva** i sl. ◇ *pr.*: **Dùliba** (Zabok), **Dùlibić** (Šibenik)
✧ *prasl.* dudlěbъ (*rus.* duléb)

dùlija *ž kršć.* štovanje koje se iskazuje svecima kao slugama Božjim
✧ *srlat.* dulia: posluzba ← *grč.* douleía: ropstvo

dȕlum *m reg. zast.* mjera za površinu zemljišta (10 ari); dunum
✧ *tur.* dönüm

dulzian (**dolcian**) (*izg.* dulcȉjān) *m glazb.* **1.** *pov.* instrument sličan krumhornu, u upotrebi od 15. st. pa sve do danas (u Španjolskoj) **2.** orguljski registar
✧ *šp.*

duljìna, *v.* dȕg

dȕm[1] *uzv.* u zn. neodređenog zvuka koji se čuje prilikom **a.** praska streljiva **b.** snažnog i muklog udarca
✧ *onom.*

dȕm[2] *m* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* titula uz ime, *usp.* don
✧ *tal. dijal.* ← *lat.* dominus

dùm|a *ž* ⟨G *mn* dúmā⟩ **1.** (Duma) **a.** *pov.* u srednjovjekovnoj Rusiji, vijeće sastavljeno od kneževe pratnje **b.** *pol.* donji dom ruskoga parlamenta **2.** *reg.* ukrajinska narodna pjesma nalik baladi; dumka **3.** *žarg.* ob u: [*nemaš blage ~e* ne znaš ništa, nemaš pojma] // **dȕmati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* duboko razmisliti/razmišljati
✧ *rus.*: misao

dùmān *m* ⟨G dumána⟩ duboka vodom izrovana dolina, *usp.* dubodolina // **dùmača** *ž reg.* duboka dolina kojom protječe voda
♦ *mikrotop.*: **Dùman**, **Dumánac**, **Dȕmanskī dòlac** ◇ *pr.*: **Dùma** (Slavonski Brod, Posavina), **Dùmančić** (880, Osijek, Imotski, Slavonija), **Dùmanić** (260, Split), **Dùmenčić** (480, Primorje, Lika, Podravina), **Dùmendžić** (Slavonski Brod, *I* Slavonija), **Dùmešić** (110, Ozalj, Pokuplje, Posavina), **Dùmičić** (140, Rab, Primorje, Gorski kotar, Pokuplje), **Dùmić** (560, Rab, Pokuplje, Prigorje), **Dùmnica** (Zagreb, Sisak), **Dùmonić** (Rijeka, Osijek), **Dùmonjić** (Velika Gorica)

Dumas (*izg.* Dimȁ) **1. Alexandre** (**Dumas père: D. otac**) (1802–1870), francuski književnik, popularnost stekao povijesnim pustolovnim romanima (*Tri mušketira*, *Grof Monte Kristo*) **2. Alexandre** (**Dumas fils: D. sin**) (1824–1895), francuski romanopisac i dramatičar (*Dama s kamelijama*)

Du Maurier (*izg.* Dû Mouriéi), **Daphne** (1907–1989), engleska književnica, pisac popularnih romana (*Rebecca*)

dȕmbo *m* ⟨G -a/-e⟩ *razg.* **1.** debeo čovjek, debeljko **2.** čovjek golemih ušiju (poput slona)
✧ *engl.* dumbo

dȕm-dȕm *m vojn.* puščani eksplozivni metak posebno obrađena vrška, zadaje teške, ob. po život opasne i smrtonosne rane
✧ *engl.*, prema indijskom gradu Dum-Dum gdje je proizveden

dùmēn *m* ⟨G duména⟩ *reg.* **1.** kormilo **2.** krma // **dumèndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* kormilar, upravljač brodom ili plovilom; **dumèniti** (**dumènisati**) (što) *dv.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -nēćī, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* dumènisānje⟩ *reg.* kormilariti
✧ *tur.* dümen

dȕmeraugust *m reg.* **1.** klaun, lakrdijaš (u cirkusu) **2.** onaj koji se blesavo ponaša; makako, pajaco, spadalo
✧ *njem.* Dummeraugust ≃ dumm: glup

dȕmka *ž* ⟨G *mn* dȗmkā/-ī⟩, *v.* duma (**2**)
✧ *rus.* dúmka

dummy (*izg.* dȁmi) *m* **1.** osoba koja za neki po-

sao daje svoje ime kako bi se prikrio onaj koji stvarno radi (ili stoji iza čega) **2.** *žarg.* imitacija nekog predmeta, posebno u izlogu kako bi se pokazala kvaliteta neke robe **3.** *ekon.* u ekonometriji, varijabla koja nema određeno značenje, ali omogućava izračunavanje drugih varijabli kada se u analiziranom procesu pojavljuju neobjašnjeni pomaci i lomovi
✧ *amer. engl.*

dúmna *ž reg.* opatica, duvna
♦ **Dúmna** ž. os. ime *zast. rij.*
✧ *lat.* domina

dump (**domp**) (*izg.* dȁmp) *m glazb.* engleska i irska žalobna, melankolična melodija ili pjesma
✧ *engl.*

dumping *m*, *v.* damping, ob. u: △ ~ ***sindrom*** *pat.* niz sindroma (mučnina, slabost, preznojavanje, palpitacije, ponekad proljev) koje se javljaju nakon jela u pacijenata kojima je operativno odstranjen dio želuca
✧ *engl.*, *v.* damping

Dȕnaj *m arh.* **1.** *v.* Dunav **2.** otvoreni zdenac **3.** *reg.* rijeka
♦ *v.* Dunav
✧ *prasl.* *dunajь

Dunajevski (*izg.* Dunajèvskī), **Isak Osipovič** (1900–1955), ruski skladatelj popularnih opereta, muzičkih filmova, masovnih pjesama, baleta, scenske i filmske muzike; oslanja se na tradiciju ruskih i ukrajinskih gradskih pjesama i romansi (muzička filmska komedija *Pastir Kostja*)

Dunant (*izg.* Dinân), **Henri** (1828–1910), švicarski filantrop, osnivač društva Crvenog križa (1863), Nobelova nagrada za mir 1901.

Dȕnav *m geogr.* iza Volge, najdulja europska rijeka, 2860 km; izvire u Schwarzwaldu, Njemačka, ulijeva se u Crno more; u Hrvatsku ulazi kod Mohača, izlazi kod Iloka; Dunaj // **dȕnavskī** *prid.* koji se odnosi na Dunav
♦ *mikrotop.*: **Dùnaj**, **Dùnaja** ◊ *pr.* (prema podrijetlu doseljenja): **Dùnai** (Osijek, Virovitica), **Dùnaj** (320, Krapina, Slavonija uz Dravu, Moslavina, Prigorje), **Dunájec**, *usp.* Dunaj, *v.* Podunavlje
✧ *ant.* Danubius, *usp.* Dunaj

Duncan (*izg.* Dânken), **Isadora** (1878–1927), američka baletna plesačica, koreograf i pedagog; od 1899. nastupa i živi u Europi; reformira i afirmira balet kao umjetničku interpretaciju

duncijáda *ž poet.* satirička pogrdna pjesma
✧ prema satiričkoj poemi *Duncijada* engleskog pisca A. Popea, *v.*

dundee (*izg.* dȁndi) *m pom.* ribarski jedrenjak
✧ *engl.* prema škotskom gradu Dundeeju

dúndo *m reg.* stric ili ujak
♦ *pr.*: **Dúnda** (Imotski), **Dùndara** (100, Labin, Primorje, Istra), **Dûndić** (230, Omiš, *J* i sred. Dalmacija), **Dúndov** (120, Zadar), **Dúndović** (990, Zadar, Primorje, Podravina, Moslavina), **Dùndur** (Zaprešić), *usp.* Barbić
✧ *dalmat.* ≈ *lat.* dominus: gospodin

dùnđer (**dùnđerin**) *m reg.* graditelj, istovremeno drvodjelja, tesar i zidar; cimerman // **dunđèrluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* tesarstvo, tesarija, drvodjeljstvo
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Dùnđer** (Slavonski Brod, Banovina, Primorje, Slavonija), **Dùnđerović** (**Dunđérović**) (Đakovo, Crikvenica), **Dùnger** (Dvor, Banovina), *usp.* Cimermančić, Drvodjelić
✧ *tur.* dülgur ← *perz.* dulger

dungìrija *ž pom.* brodica s *J* indijske obale, visoka obla krma i uglast žličasti pramac
✧ *hind.*

dunìjati (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr.* ljubakati se, ljubovati, voditi ljubav
✧ *tal.* donneare

dȕnīt *m* ⟨G duníta⟩ *min.* dubinska, eruptivna olivinska stijena sive boje

Dunkerque (*izg.* Dànkerk) *m* grad i luka na *S* Francuske, 70.300 stan.; trajektna veza s Engleskom, *usp.* Dover

dùnkl *prid. reg.* koji je taman; mrk, zagasit (ob. u složenicama u kojima drugi dio predstavlja neku boju: dunklrot – zagasitocrven, dunklblau – tamnoplav itd.)
✧ *njem.* dunkel

Dunlop (*izg.* Dânlop), **John Boyd** (1840–1921), škotski izumitelj, 1888. izumio i patentirao pneumatsku gumu (zračnicu)

dunque (*izg.* dȕnkve) *vezn.* (*čest.*) *reg.* dakle, ob. samo na početku glavne ili proširene rečenice kao riječ koja rezimira ono o čemu se prije govorilo ili što se općenito zna [~, *svijet svašta brblja*; ~, *hoćemo li i ovaj put o zdravlju i bolestima?*]
✧ *tal.*

Duns Scotus (*izg.* Dȁns Skòtus), **Johannes** (John Duns Scot) (o.1265–1308), škotski teolog i filozof, franjevac, protivnik aristo-

telizma i Tome Akvinskoga; zagovornik doktrine bezgrešnog začeća

dȕnst *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* **1.** ono što se dobije kuhanjem u pari, što se zaparilo kuhanjem (ob. voće) **2.** *pren.* pojam o čemu, nejasna (maglovita, zaparena) ideja o čemu // **dȕnstati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** *kulin.* (što) kuhati u pari, kuhati tako da se dobije dunst; dinstati **2.** (se) *pren.* kuhati se, biti izložen velikoj vlazi u toploj prostoriji **3.** (ob. *irȍn.* i *pejor.*) *žarg.* razmišljati; **dùnster** *m reg. žarg.* onaj koji nema dunsta; neznalica, bezvezant; neznajša

✧ *njem.* Dunst: para

dȕnum *m*, *v.* dulum

dúnuti (**dȕnuti**) (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* dûnēm/dȕnēm, *imp.* dúni/dȕni, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* dúnuo/dȕnuo⟩ **1.** *v.* duhnuti **2.** *razg.* jako udariti, raspaliti koga, opaliti koga [~ *po leđima*]

dȕnja[1] *ž* ⟨G *mn* dûnjā⟩ *bot.* **1.** voćka (*Cydonia oblonga*) iz porodice ruža (*Rosaceae*); kutina, gunja **2.** plod te voćke, krupan, žutozelen, mirisan, trpkokiselkast △ ***japanska*** ~ *bot.* ukrasno drvo (*Chaenomeles japonica*) // **dunjàrica** *ž bot.* rod grmolikih biljaka (*Cotoneaster*) iz porodice ruža (*Rosaceae*); **dȕnjica** *ž* **1.** *dem.* od dunja[1] **2.** *bot.* **a.** voćka (*Cydonia vulgaris*), azijskog podrijetla **b.** krmna biljka (*Medicago lupulina*), leptirasta žuta cvijeta; gunjica; **dùnjīk** *m* ⟨G dunjíka, N *mn* dunjíci⟩ voćnjak u kome se uzgajaju dunje; **dùnjovača** *ž* rakija dobivena od ploda dunje; **dùnjovina** *ž* drvo dunje

◆ **Dȕnja** ž. os. ime (narodno) ◇ *pr.*: **Dùnjić** (Bjelovar, Šibenik), **Gȕnjača** (možda) ◇ *top.*: **Dúnjak**, **Dȕnjkovec**

✧ ← gdunja ← *prasl.* *kъdunja (*strus.* gdunja) ← *lat.* cydonia ← *grč.* kydṓneia

dȕnja[2] (**dȕhnja**) *ž* ⟨G *mn* dûnjā⟩ *reg.* pokrivač ispunjen perjem; perina, jorgan, tuhica

✧ *mađ.* dunyha

dȕnja[3] *ž reg.* **1.** svijet (u smislu postojanja) **2.** ovosvjetska prolazna dobra // **dunjáluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** ovaj svijet, ljudstvo na zemlji, na ovome svijetu, čovječanstvo **2.** ovosvjetska dobra, imetak, imovina, materijalno bogatstvo

✧ *tur.* dünya ← *arap.* dunya

dȕo *m glazb.* **1.** skladba za dva glasa ili instrumenta u samostalnim dijelovima **2.** pjevanje ili sviranje udvoje; duet

✧ *tal.* duo ← *lat.*: dva

duobus litigantibus tertius gaudet (*izg.* duóbus litigàntibus tȅrcijus gȁudet) dok se dvojica svađaju, treći se raduje

✧ *lat.*

duodècima *ž glazb.* **1.** interval od dvanaest dijatonskih stupnjeva **2.** konsonantni interval između prvoga i dvanaestoga stupnja dijatonske ljestvice // **duodècimāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na duodecimu △ ***~ni sustav*** *mat.* brojevni sustav koji kao temelj koristi broj 12 (npr. podjela dana na 12 sati, jednog sata na 60 minuta (5 · 12) i dr.); dodekadski sustav

✧ *lat.* duodecima

duodenìtis *m pat.* upala duodenuma

✧ *v.* duodenum + -ITIS

duodenogràfija *ž med.* rendgenska kontrastna metoda prikaza duodenuma

✧ *v.* duodenum + -GRAFIJA

duodènum *m anat.* početni dio tankoga crijeva koji se veže na želudac i u koji se izlijevaju sokovi iz gušterače i jetre; dvanaesnik, dodekadenum // **duodènāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩, ob. u: △ ***~ni ulkus*** *pat.* kronična (povratna) bolest duodenuma

✧ *lat.* duodenum

duofizitìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. rel.*, *v.* nestorijanizam

✧ *lat.* duo: dva + *grč.* phýsis: postanak, narav, priroda + -IZAM

duóla *ž glazb.* skupina od dvije note koja vremenski traje kao skupina od tri istovrsne note

✧ *tal.*

duològija *ž jez. knjiž.* naziv za dva književna djela istoga autora koja povezuje zajednička zamisao

✧ *lat.* duo: dva + -LOGIJA

dȕopol *m trg.* tip tržišne strukture gdje postoje samo dva proizvođača nekog proizvoda, odnosno usluge, *usp.* oligopol, *opr.* monopol

✧ *lat.* duo: dva + -POL

duopsònija *ž ekon.* oblik nesavršene konkurencije, na tržištu su samo dva kupca

✧ *lat.* duo: dva + *grč.* opsōnia: kupovanje hrane

dùpčac *m* (**dùpčica** *ž*) *bot.* rod ljekovitih zeljastih trajnica (*Teucrium*) iz porodice usnača

dȕpe *sr* ⟨G -ta, N *mn* dupèta, G dupétā⟩ *vulg.*

1. *v.* stražnjica **2.** *pren.* loš karakter, beskičmenjak // **dupénce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *dem.* od dupe, guza; **dupètara** *ž augm.* od dupe, *pejor.* za kakvu žensku osobu; guzara

♦ *pr.* (nadimačka): **Dùpalo** (110, Dvor, Banovina), **Dùpan** (Virovitica, Podravina), **Dùpanović** (**Dupánović**) (Koprivnica, Rijeka, Kutina), **Dùpčić** (Dubrovnik, Split), **Dùpelj** (Donja Stubica, Zagreb, Daruvar), **Dùper** (Dubrovnik, Daruvar), **Dùpić** (Kostajnica, Banovina), **Dùpīn** (Jastrebarsko, Garešnica, Pokuplje), **Dùpko** (Donja Stubica, Velika Gorica, Zagorje), **Dùpković** (Karlovac), *usp.* Šupak, Šupe, Prknjača

✧ *prasl.* *dupa, *dupę (*polj.* dupa: stražnjica, *češ.* doupa: jama, udubina), *v.* dupsti

dupèglavac *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *pejor.* onaj koji ništa ne shvaća, onaj koji je neupotrebljiv za ono za što je potrebna prosječna bistrina; glupan, budala, tupoglavac // **dupèglāvka** *ž* ⟨G -avākā/-ī⟩, *v.* dupeglavac

✧ *v.* dupe + *v.* glava

dupelízac *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci, G dupèlīzācā⟩ *pejor. vulg.* ulizica, udvorica, onaj koji se ulaguje // **dupelíščev** *prid.* koji pripada dupeliscu

✧ *v.* dupe + *v.* lizati

dupèrati (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** brinuti se (za koga, oko čega); služiti, dvoriti, pomagati **2.** trpjeti, podnositi **3.** umno se mučiti; umovati **4.** upotrebljavati, iskorištavati

✧ *tal.* adoperare: raditi, služiti

dùpija *ž reg. zast.* zlatnik dvostruke vrijednosti osnovne novčane jedinice

✧ *tal.* doppia

dùpīn *m* ⟨G dupína⟩ *zool.* morski sisavac (*Delphinus delphis*) iz porodice kitova (podred kitovi zubani), vrlo čest i u Jadranskom moru; pliskavica, delfin △ ***dobri*** ~ dobra pliskavica (*Tursiops truncatus*); nešto rjeđa u Jadranu // **dupìnara** *ž pom.* ručni ili puščani harpun za ubijanje dupina

✧ ← *dьlpinъ ← *dalmat.* ← *lat.* delphinus ← *grč.* delphîs

dupìōn *m* ⟨G dupióna⟩ posebna svilena tkanina od oštećenih prediva dvostrukih čahura svilene bube

✧ *fr.* doupion

dȕpkom (**dȕpkē**) *pril.* do vrha [~ *pun*]

dùplati (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** stvoriti/stvarati, dovesti/dovoditi i sl. ili omogućiti/omogućavati postojanje dvaju ili više istih predmeta, bića i sl. **2.** ponoviti/ponavljati dva puta neke radnje; podvostručiti, udvostručiti, duplicirati, duplirati // **dȕplerica** *ž publ.* **1.** dvije susjedne stranice u knjizi ili časopisu **2.** *žarg.* fotografija obnažene žene u specijaliziranom časopisu; **dȕpl|ī** *prid. razg.* **1.** koji je identičan s nečim drugim; dvostruki **2.** koji postoji u ili se sastoji od dva konzistentna dijela; dvojaki **3.** koji je dvostruk; dvostruko veći [~*i frajer*] △ ~***a lopta*** *sport* u odbojci greška koju skrivi igrač dodirnuvši više puta loptu; ~***i pâs*** *sport* dvostruko dodavanje (u momčadskim igrama), brzo dodavanje između dvojice suigrača pri čemu jedan nakon prvoga dodavanja promijeni mjesto s namjerom da se oslobodi protivničkog čuvara, a drugi mu dodaje bez zadržavanja lopte; **duplicírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* duplìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* duplìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* duplati; **duplicìtēt** *m* ⟨G duplicitéta⟩ **1.** dvojstvo, dvostrukost, dvojnost **2.** dvosmislenost, dvoznačnost; **duplikácija** *ž* ono što je udvostručeno; udvostručenje △ ~ ***kocke*** *mat.* jedan od klasičnih problema starogrčke matematike; konstruktivno odrediti duljinu brida kocke čiji je obujam dva puta veći od obujma zadane kocke (nemoguće riješiti ravnalom i šestarom), *usp.* delski problem, *v.* delski △; **duplìkāt** *m* ⟨G duplikáta⟩ **1.** jedna od dvije stvari koje su identične **2.** točna kopija, drugi primjerak originala koji ima jednaku pravnu, upotrebnu i sl. vrijednost; prijepis, umnožak, otisak [~ *dokumenta*; ~ *ključa*]; **duplikátus** *m meteor.* gomilaste krpe, plahte ili slojevi oblaka na različitim visinama, katkad i djelomično spojeni; **duplírati** *dv.* ⟨*prez.* dùplīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* dùplīrān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* duplati; **dȕplum** *m glazb.* naziv za dionicu iznad tenora, tj. za drugi glas u višeglasnom stavku; **dùpljača** *ž*, *v.* dupljak; **dùpljāk** *m* ⟨G dupljáka, N *mn* dupljáci⟩ **1.** *razg.* dvolitarka, boca, vrč ili demižon od dvije litre **2.** *vulg.* biseksualac, čovjek heteroseksualnih i homoseksualnih sklonosti

♦ *pr.*: **Dùplančić** (350, Split), **Dùplica** (Dubrovnik), **Dùplić** (Pula), **Duplìšak** (**Duplišâk**) (Rijeka, Pregrada), **Dùpljak** (Osijek, Pokuplje)

✧ *lat.* duplus: dvostruk ≃ duplicatum ← duplicatus: udvostručen ← duplicare: udvostručiti

dùpleks *prid.* koji je dvojni; dvojak, dvostruk

✧ *lat.* duplex

duplex instrument (*izg.* dùpleks ȉnstrument) *m glazb.* instrument koji nastaje stapanjem dvaju instrumenata, obično puhaćih
✧ *v.* dupleks + *v.* instrument

duplicate bridge (*izg.* djùplikit brȉdž) *m term.* dvostruki bridž, oblik ugovornog (contract) bridža koji se igra na svim bridž turnirima, klubovima i kod kuće
✧ *engl.*

duplȉkāt, *v.* duplati

dùplīr *m* ⟨G duplíra⟩ *reg.* ono što je duplo, dvostruko, udvojeno, dvogubo (npr. dvostruki svijećnjak, debela voštana svijeća)
✧ *tal.* doppier

dùplōnka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *lov.* dvocijevka (vrsta puške) **2.** *žarg.* onaj koji je biseksualan
✧ *v.* duplati, dupli

dȕplja, *v.* dupsti

Dupré (*izg.* Dipré), **Marcel** (1886–1971), francuski skladatelj orguljske glazbe i poznati orguljaš

dûpsti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dúbem, *pril. sad.* dúbūći, *gl. im.* dúbēnje⟩ **1.** upotrebom prikladnog oštrog oruđa napraviti udubinu (ob. onako kao što se radi dlijetom ili nožem); dubiti **2.** produbljivati (o promišljanju kakva problema, teme itd.) // **dùbāč** ⟨G dubáča⟩ *m term.* poseban alat kojim se dubi bakrena ploča u tehnici bakroreza; **dúbak** *m* ⟨G -pka, N *mn* -pci, G dûbākā⟩ naprava u kojoj dijete stoji i uči hodati; **dùbilo** *sr rij.*, *v.* dlijeto; **dúbiti²** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -bēći, *gl. im.* -bljēnje⟩ *razg.*, *v.* dupsti (**1**); **dȕplja** *ž* ⟨G *mn* dȕpāljā/-ī⟩ **1.** rupa u drvetu, oveći prostor, veće nutrine od otvora, ob. nastamba za neke ptice i životinje **2.** *anat.* šupljina kao dio građe tijela [*usna* ~; *nosna* ~; *očna* ~]
✧ *prasl.* *dьlbsti (*strus.* dьlbsti, *češ.* dlbsti) ≃ *stvnjem.* bi-telban: kopati

dûr *m* ⟨N *mn* dúrovi⟩ *glazb.* jedan od dva glavna tonska roda koji se zasniva na dijatonskoj ljestvici s polustupnjevima između trećega i četvrtoga te sedmoga i osmoga stupnja i na trozvuku koji se sastoji od velike terce i čiste kvinte, *opr.* mol² // **dûrskī** *prid.* koji se odnosi na dur
✧ *lat.* durus: tvrd, jak

dȕr *uzv.* stani!, stoj!, čekaj!
✧ *tur.*

dúra *ž bot.* žitarica tropskih krajeva Afrike i Azije (*Sorghum dura*), vrsta prosa, služi za prehranu i dobivanje šećera; sirak, sijevak
✧ *arap.* dhurah

duràīn (**dùrīt**) *m* ⟨G duraína⟩ *min.* strukturna odlika fosilnog ugljena; atritus
✧ *lat.* durus: tvrd, jak

dùrāk *m* ⟨G duráka, N *mn* duráci⟩ *reg.* jednostavna kartaška igra, Crni Petar
✧ *rus.* duráek: budala

Dùrāk m. os. ime (*musl.*), *reg.*; srodna imena: **Dùran**, **Dùrmiš**; *hip.*: **Dúro** ◇ *pr.*: **Dùračak** (**Duračâk**) (Pula, Rijeka), **Dùrāk** (Slavonski Brod), **Dùraković** (**Duráković**) (350, Donji Lapac, priobalje, Zagorje), **Duràlija** (Slavonski Brod, Velika Gorica), **Dùran** (140, Drniš, sred. Dalmacija, *I* Slavonija, Banovina, Primorje), **Dùranović** (**Duránović**) (Pula, Velika Gorica, Dubrovnik), **Dùras** (Pula), **Dùratović** (**Durátović**) (Rijeka, Pula, Dugo Selo), **Dȕrbaba** (Knin), **Dȕrman** (110, Dvor, Banovina, Posavina), **Dùrmanić** (Šibenik), **Dùrmić** (Gospić, Lika, Kordun, Slavonija), **Dùrmiš** (Slavonski Brod), **Dùrmišević** (**Durmíšević**) (Pula, Istra), **Dȕrmiši** (Rijeka, Našice, Primorje), **Dùronjić** (Vukovar, Slavonski Brod, okolica Zagreba)
✧ *tur.* durak: čvrst, postojan

dȕralumīnīj (**duralumînīj**) *m kem.* slitina aluminija i manjih količina bakra, mangana i magnezija izuzetne čvrstoće (zbog koje se osobito rabi u avionskoj i brodograđevnoj industriji) *krat.* dural
✧ *lat.* durus: tvrd, jak + *v.* aluminij

dura mater (*izg.* dûra mâter) *ž anat.* vanjska čvrsta vezivna ovojnica oko mozga i kralježnične moždine
✧ *srlat.*: tvrda majka

duràncija *ž bot. reg.* breskva koja se ne može kalati (nego se glođe); glođva, *opr.* kalanka
✧ *lat.* duracinus: (voće) s tvrdom kožom

Duras (*izg.* Dirȁs), **Marguerite** (pravo prezime Donnadieu) (1914–1996), francuska književnica i sineastica (romani: *Moderato cantabile*, *Ljubavnik*, scenarij: *Hirošima, ljubavi moja*)

dùrati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** postojano podnositi teškoće, izdržavati napore (o osobama) **2.** izdržavati trošenje od rabljenja, biti otporan na habanje (o stvarima i materijalima); trajati // **dȕrāšan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ **1.** koji je čvrst; ustrajan (o osobama) **2.** koji je trajan; izdržljiv, neslomljiv, otporan (o stvarima)
✧ *tur.* durmak: mirno stajati, trpjeti, podnositi, *tal.* durare: trajati

dȕratīvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *gram.* trajan, nesvršen [~ *glagol* trajni, nesvršeni glagol]
✧ *fr.* duratif ≃ *lat.* durare: boraviti, trajati ≃ durabilis: trajan

dùrbīn *m* ⟨G durbína⟩ ručni dalekozor za jedno oko; kanočal
✧ *tur.* dürbün ← *perz.* dūrbın: dalekovid

Dürer (*izg.* Dírer), **Albrecht** (1471–1528), najveći njemački renesansni umjetnik, autor religioznih slika, brojnih portreta i autoportreta, bakrorezac i drvorezac; suvereni majstor svih oblika slikarske tehnike i minucioznih detalja

dȕrh (I) *prij. reg.* kroz, preko // **dȕrh** (II) *pril. reg.* skroz, naskroz, potpuno, u potpunosti
✧ *njem.* durch

dùrhcūg *m reg.* propuh, provodljivost zraka (ob. za dimnjake), prolaznost zraka (kroz cijev, otvor itd.)
✧ *njem.* Durchzug

dȕrhmarš *pril. reg.* skroz, od početka do kraja, bez prekida i odustajanja [*to je radio* ~]
✧ *njem.* Durchmarsch

dȕrhšūs *m* ⟨N *mn* -usi⟩ *tisk. reg. zast.* metalna pločica za pravljenje razmaka (u nekadašnjem olovnom slogu); proložak // **dȕrhšisati** (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *tisk. reg. zast.* staviti/stavljati durhšus, povećati/povećavati prored među recima (u tipografskom olovnom slogu pri ručnom ili mehaničkom slaganju)
✧ *njem.* Durchschuss

Dùrid (5. st. pr. Kr.), atenski slikar vaza, predstavnik stila crvenih figura

Durieux (*izg.* Dirijȅ), **Tilla** (pravo ime Ottilie Godeffroy) (1880–1971), njemačka kazališna glumica, rođena u Austriji; od 1941–1952. živjela u Zagrebu

dûrij *m kem.* tvrda plastična masa, vinil
✧ durium, ime proizvoda ≃ *lat.* durus: tvrd, čvrst

dúriti se *nesvrš.* ⟨*prez.* dûrīm se, *pril. sad.* -rēći se, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** držanjem, obraćanjem kome ili neprimjećivanjem koga pokazivati svoju uvrijeđenost ili ljutnju **2.** gaditi se [*duri mi se piti toplo piće*]
✧ *prasl.* *duriti (*rus.* durít’, durnój: ružan)

Durkheim (*izg.* Dirkȅm), **Émile** (1858–1917), francuski sociolog; djelom *Pravila sociološke metode* (1895) unosi prekretnicu u modernu sociologiju i postaje jednim od njenih utemeljitelja

Dùrmitor *m geogr.* planina *JZ* od Žabljaka, Crna Gora, najviši vrh 2523 m // **dùrmitorskī** *prid.* koji se odnosi na Durmitor
♦ *v.* dormitorij

dȕroplāsti *m mn* termoaktivne plastične mase koje grijanjem ireverzibilno otvrdnu te se više ne mogu oblikovati, npr. bakelit i aminoplasti
✧ *lat.* durus: tvrd, čvrst + -PLAST(I)

Durrell (*izg.* Dȁrel), **Lawrence George** (1912–1990), engleski pjesnik, plodni putopisac, esejist; autor satiričkih pripovjetki i desetak romana (najpoznatiji *Aleksandrijski kvartet*)

Dürrenmatt (*izg.* Dȉrnmat), **Friedrich** (1921–1990), švicarski književnik, dramaturški eksperimentator (*Posjet stare dame*)

Dùrsun-bȅg (?–o.1499), turski kroničar, opisao pad Bosne 1463. i osvajanje Hercegovine

dùrum *m agr.* vrsta pšenice koja se upotrebljava u izradi tjestenine
✧ *nlat.* (triticum) durum: tvrda pšenica

dùrūnga *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* **1.** motka, kolac, greda **2.** *pejor.* dugonja, dugajlija, štanga, štrkljo // **durùngača** (**durùngara**) *ž reg.* brvnara, koliba od pruća (ili drvenih greda)
✧ *mađ.* dorong

Duse (*izg.* Dûze), **Eleonora** (1858–1924), talijanska glumica, nastupala u mnogim europskim zemljama i u obje Amerike na raznim jezicima, najviše u Beču, Parizu, Londonu i SAD-u

dȕstaban *m reg. ekspr.* spušteno stopalo, ravno stopalo; platfus // **dustabànlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. ekspr.* **1.** osoba spuštenih stopala, platfusar **2.** *pejor.* nesposobnjaković (jer nije za vojsku), niškoristi; onaj koji nije ni za šta
✧ *tur.* düz-taban

dùstūr *m* ⟨G dustúra⟩ *reg. pov.* zbornik zakona, zakonik (u Osmanskom Carstvu)
✧ *tur.* düstur

dȕš *m*, *v.* tuš[2]

dúš|a *ž* ⟨V dûšo, N *mn* dûše⟩ **1.** *rel.* nematerijalni princip čovjekova života (prema tijelu) **2.** ukupnost čovjekovih osjećaja, svijesti i karakternih osobina **3.** *meton. pov.* čeljade, ukućanin, stanovnik [*mjesto broji 2000* ~*a*] // **dȕšēv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je dobar, pun razumijevanja, čovječan, samilostan **2.** (*odr.*) koji se odnosi na dušu [~*ni razvoj*]; **dȕšēvno** *pril.* kao onaj koji ima dušu, na način onoga koji ima dušu, kao onaj koji se zna smilovati [*postupiti* ~]; **dušévnōst** *ž* ⟨G -osti,

I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji jeduševan; **dùšica** *ž* **1.** *hip.* od duša **2.** žižak, stijenj, fitilj, lumin **3.** unutrašnji dio gume; zračnica; **dúšin** *prid.* koji pripada duši

♦ **Dùšan** m. os. ime (narodno), *usp.* Spiridon; isto: **Dùšman** (14. st. i nije povezano s turcizmom dušman); *hip.*: **Dȕško**; ž. os. imena: **Dùšana**, **Dùšānka**, **Dùšica** ◊ *pr.*: **Dùkas**, **Dùsman** (Pula, Istra), **Dȕš** (Zabok, Čakovec, Virovitica), **Dúša** (Split, Pula), **Dúšak** (210, Novi Marof, Prigorje, Zagorje, Primorje, Podravina), **Dùšan** (Pazin, Istra), **Dùšanek** (Osijek, Slavonija), **Dùšanić** (150, Valpovo, Slavonija, Istra), **Dùšanović** (**Dušánović**) (Vinkovci), **Dùšej** (Vinkovci), **Dùšek** (110, *Z* Slavonija, Moslavina), **Dùšević** (290, Zadar, Primorje), **Dȕši** (Kutina), **Dùšica**, **Dȕšič** (Rovinj, Istra), **Dȕšić** (190, Istra, *I* Slavonija), **Dȕšković** (Pazin, Primorje, *S* Dalmacija, Istra)

✧ *prasl.* i *stsl.* duša (*rus.* dušá, *polj.* dusza) ← *duxja, *v.* duh

dúšak *m* ⟨G -ška, N *mn* -šci, G dȗšākā⟩ **1. a.** vrijeme između uzdisaja i izdisaja **b.** vrijeme koje prođe u jednom dahu **2.** *ekspr. jez. knjiž.* dašak [~ *vjetra*] **3.** malo, koliko da se odahne ili predahne [*čučne čobanin i tako odspava* ~] // **dúšiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* dȗšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ *rij. jez. knjiž.*, *v.* gušiti; **dùšnica** *ž anat.*, *v.* bronh; **dùšnīk** *m* ⟨G dušníka, N *mn* dušníci⟩ *anat.* hrskavičav dišni organ koji vodi od ždrijela do pluća gdje se račva u dva ogranka; trahea

✧ *v.* duh

Dùšan Stèfan (o.1308–1355), srp. vladar (od 1331), kralj i car, proširio znatno srpsku državu, izdao zakonik (Dušanov zakonik)

dušèbrižnīk *m*, *v.* dušobrižnik

dȕšegupka *ž* ⟨G *mn* dušègubākā/-ī⟩ **1.** *pov.* mjesto gdje se vrše pogubljenja, gdje se surovim režimom uništavaju robijaši i zatvorenici, politički neprijatelji (ob. u carskoj Rusiji i u SSSR-u za vrijeme političkih čistki); kazamat **2.** *razg. ekspr.* vrlo neugodno mjesto, prostor koji nije za boravak zbog toga što ne udovoljava osnovnim higijenskim potrebama

✧ *rus.* dušegúbka, *v.* duša

dùšek *m* ⟨N *mn* -eci, G dùšēkā⟩ *reg.* (+ *srp.*) madrac, *v.*

✧ *tur.* döek

dušème *sr* ⟨G -ta⟩ *reg.* svilom protkana bijela marama kojom se muslimanska žena zaogrće preko feredže

✧ *tur.* döeme

dùšeš *m reg.* dvostruka šestica u igri tavle ili domina

✧ *tur.* düe ← *perz.* du: dva + šeš: šest

dùšīk *m* ⟨G dušíka⟩ *kem.* element (simbol N, atomski broj 7), plin bez boje, okusa i mirisa, sastavni dio zraka i svih bjelančevina; azot, nitrogen // **dùšičn|ī** *prid.* koji sadrži dušik; azotni, nitrogenski △ ~***a gnojiva*** spojevi dušika koji se upotrebljavaju kao umjetna gnojiva; ~***e bakterije*** bakterije koje žive slobodno u tlu ili u simbiozi s višim biljkama i vežu atmosferski dušik; ~***i ciklus*** kruženje dušičnih spojeva u prirodi, bitno za održavanje života na Zemlji; **dušíkov** *prid.* koji pripada dušiku [~ *oksid*]

✧ *češ.*, *v.* duša

dȕšmanin (**dȕšman**) *m* ⟨N *mn* dȕšmani⟩ ljuti neprijatelj // **dȕšmanic|a** *ž* (ob. u *jez. knjiž.*) neprijateljica, ona koja kvari drugoj sreću s momkom [*jaranice, ljute* ~*e*]; dušmanka; **dȕšmaničin** (**dȕšmānkin**) *prid.* koji pripada dušmanici (dušmanki); **dȕšmaninov** (**dȕšmanov**) *prid.* koji pripada dušmaninu (dušmanu); **dȕšmānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* dušmanica; **dušmànluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ neprijateljstvo; **dȕšmanskī** *prid.* koji se odnosi na dušmane; **dȕšmanski** *pril.* **1.** kao dušmanin, na način dušmana **2.** žestoko, jako [~ *ga je udario*]

✧ *tur.* düman ← *perz.* dušmen

dušòbrižnīk (**dušèbrižnīk**) *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1. a.** onaj koji se brine za spas duše; svećenik, duhovnik **b.** *pov.* vojni svećenik i svećenik sa službom u posebnim okolnostima **2.** *pren. pejor.* onaj koji iskazuje nametljivu, pretjeranu ili lažnu brigu za koga // **dušòbrižnica** *ž*, *v.* dušobrižnik; **dušòbrižničkī** *prid.* koji se odnosi na dušobrižnike; **dušòbrižnički** *pril.* kao dušobrižnik, poput dušobrižnika; **dušòbrižnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ briga koju pokazuje dušobrižnik

dùtār (**dùtōr**) *m* ⟨G dutára⟩ *glazb.* narodni trzalački instrument perzijskog podrijetla raširen u srednjoj Aziji (pretežno u muslimanskim državama bivšega SSSR-a)

✧ *tur.*

duty free (*izg.* djùti frȋ) *prid.* koji je oslobođen carine ili poreza, bescarinski △ ~ ***shop*** (*izg.* ~ šȍp) prodavaonica gdje se prodaje roba koja se ne carini, bescarinska prodavaonica; djutić

✧ *engl.* ≃ duty: taksa + free: slobodan

duumvìrāt *m* ⟨G duumviráta⟩ *pov.* kolegij dvoji-

ce, vladavina dvojice ravnopravnih suvladara // **duùmvīr** *m pov.* u antičkom Rimu, jedan od dvojice članova duumvirata
✧ *lat.* duumviratus ≃ duo: dva + vir: muškarac, muž

dùvāk *m* ⟨G duváka, N *mn* duváci⟩ *reg.* svadbeni veo, svadbena koprena nevjeste
✧ *tur.* duvak

dùvān *m* ⟨G duvána⟩ *reg.* (+ *srp.*), *v.* duhan

dȕvār *m reg.* zid [*dotjerati cara do ~a* dovesti što do krajnosti, dotjerati koga pred zid (da nema uzmaka), natjerati mak na konac] // **duvàrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.*, *v.* zidar
✧ *tur.*

Duvet (*izg.* Divȅ), **Jean** (o.1485–poslije 1561), francuski renesansni bakrorezac religioznih i mističnih tema, zlatar

dúvna *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. zast.* redovnica, časna sestra
✧ *lat.* domina

Dúvno *sr*, *v.* Tomislav-Grad // **dúvanjskī** *prid.* koji se odnosi na Duvno; **dùvnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na Duvnjake; **Dùvnjāk** *m* (**Dùvnjānka** *ž*) ⟨G Duvnjáka, N *mn* Duvnjáci⟩ stanovnik Duvna
♦ *pr.* (prema podrijetlu doseljenika): **Dùvnjāk** (1570, Slavonija, Podravina, sred. Dalmacija); *ant.* Delminium

dux (*izg.* dȕks) *m*, *v.* duks

dȕz *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. zast.* koji je ravan; zaravnjen, *usp.* dustaban
✧ *tur.* düz

dȕzāk *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1.** tesarska sjekira **2.** *sport* štap kao oružje za istočnjačko borenje i dopunski sport mačevalaca

dùzen *m reg. rij.* **1.** kozmetička sredstva, nakit i uresi, ženske stvarčice za dotjeravanje **2.** ugađanje (glazbenih instrumenata), štimanje // **dùzeniti** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -nēći, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* -njēnje⟩ *reg.* ukrasiti/ukrašavati, resiti, kititi, dotjerati/dotjerivati, uljepšati/uljepšavati; **duzènli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je dotjeran; nagizdan, uređen
✧ *tur.* düzen

dùzīna *ž reg.* svežanj, snop, paket koji sadrži 12 komada nekih predmeta
✧ *tal.* dozzina *fr.* douzaine

dȕž (**dûž**), *v.* dȕg

DUž- *publ. knjiš.* u nekim vezama riječi znači da se što odvija, proteže i sl. duž onoga što znači drugi dio [*dužjadranski* duž Jadrana, uz Jadran]
✧ *prasl.* *dьlžь, *v.* dȕg, duž

dȕžd *m* ⟨N *mn* -evi⟩ *pov.* poglavar Mletačke Republike i Genove [*mletački ~*] // **dȕždev** *prid.* koji pripada duždu [*~a palača*]; **dȕždevskī** *prid.* koji se odnosi na dužda; **dȕždevski** *pril.* na način dužda, kao dužd
✧ *mlet.* doge, dogio ≃ *tal.* duce: vođa ← *lat.* dux

dȕžē (**dȕljē**), *v.* dȕg

dužȉna, *v.* dȕg

dùžnīk, *v.* dûg

dúžnōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1. a.** obveza, ono što je potrebno učiniti u nekim okolnostima **b.** osjećaj da valja učiniti ono što je pravo **2.** službeni posao, služba [*raspoređen po potrebi ~i*] // **dúžnosnica** *ž*, *v.* dužnosnik; **dúžnosničkī** *prid.* koji se odnosi na dužnosnike; **dúžnosnički** *pril.* na način dužnosnika, kao dužnosnik; **dúžnosnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji ima neku dužnost **2.** *pov.* funkcionar u hijerarhiji Ustaškoga pokreta **3.** *neol.* onaj koji ima neku dužnost, ob. u organima vlasti, kao ministar, kao visoki službenik [*~ Ujedinjenih naroda*; *stranački ~*; *~ vlade*]
✧ *prasl.* *dьlžьnostь (*rus.* dólžnost), *v.* dȕg

dvâ *br.* ⟨G dvàju, D L dvàma⟩ (glavni) broj koji se obilježava brojkom 2; (redni) drugi = 2. // **dvânjke** *ž pl. tantum* ⟨G -njākā/-ī⟩ *zast.*, *v.* bisage; **dvȉca** *ž* ⟨G *mn* dvîcā⟩ *razg.* dvojka; **dvȉje** *ž br.* ⟨G dvìjū, D L dvjèma⟩ jedna i još jedna ženska osoba ili jedan i još jedan predmet ženskoga gramatičkog roda [*nas ~*; *njih ~*]; **dvójac** *m* ⟨G -jca, N *mn* -jci, G dvôjācā⟩ **1.** *sport* čamac za dva veslača **2.** *razg.* **a.** nerazdruživa dvojica **b.** ono što je za dvoje (gdje sjede dvojica ili čine posadu); **dvòjāk** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se ostvaruje na dva načina ili na dva različita puta, koji postaje na dva načina; dvogub; **dvòjāko** *pril.* na dva načina; **dvójci** *m pl. tantum* ⟨G dvôjācā, A dvójke⟩ blizanci; **dvòjčanī** *prid. mat.* koji se odnosi na brojevni sustav s osnovom u broju 2; binarni, *usp.* osmični, desetični, šesnaestični; **dvòje** *sr br.* ⟨G dvóga, dvòjēg(a) *m*, D L (njima) dvóma⟩ **1.** jedno i još jedno živo srednjega roda (dijete ili mlado životinje) **2.** jedno muškog i jedno ženskog spola (muškarac i žena) ili jedno muškog ili ženskog gramatičkog roda, a drugo srednjeg (muškarac i dijete, žena i dijete) [*nas (vas, njih, ono) ~*]; **dvòjī** *prid. br.* (brojni) ⟨G dvòjīh, D L dvòjīm(a)⟩ prema dva, stoji uz imenice koje ili nemaju jednine, ili znače parove ili cjelovite skupove

[*~i opanci*; *~e čarape*; *~a vrata*]; **dvòjica** *ž* dva muškarca [*nas/vas/njih ~*; *ta/ona ~*; *~ su došla*]; **dvojȉna** *ž gram.* kategorija gramatičkog broja koji se upotrebljava kad se govori o dva pojma; dual (u slovenskom, starogrčkom itd.) [*dva čovjeka*]; **dvòjīnskī** *prid.* koji se odnosi na dvojinu (dual); **dvójka** *ž* ⟨D L -jci, G *mn* dvȍjākā/-ī⟩ brojka koja označuje broj dva, predmet označen brojkom dva (tramvaj itd.); **dvójke** *ž pl. tantum* ⟨G dvȍjākā, A dvójke⟩ dvoje djece rođene u istom porođaju; **dvôjnī** *prid.* koji čine, izvode ili ostvaruju dvije (strane, osobe), koji se sastoji od dva; dvostruk, udvojen; **dvójnice** *ž pl. tantum* narodno puhaće glazbalo, ima dvije cijevi s rupama; diple [*ove ~*]; **dvôjnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je vrlo sličan drugom čovjeku ili koji je drugom čovjeku jednak; **dvójnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvojno; dvostrukost, dvojstvo; dvojstvenost; **dvójstvo** *sr* ⟨G *mn* dvȏjstāvā/-ā⟩ **1.** nedjeljiva dvojna zajednica, jedinstvo dvojega, dvojno jedinstvo **2.** istovremeno postojanje dvaju oblika jedne pojave

♦ *pr.*: **Dvèčko** (Križevci), **Dvèkar** (100, Novi Marof, Zagorje, Podravina), **Dvízac** (Osijek, Nova Gradiška), **Dvójak** (100, Podravska Slatina, Podravina, Prigorje), **Dvójković** (110, Zagreb, Vukovar, *I* Slavonija, Prigorje), **Dvòkić** (Knin), **Dvòrabić** (30, Duga Resa), **Dvòženja** (Kostajnica, Banovina)

dvádeset *br.* (glavni) broj koji se obilježava brojkom 20; (redni) dvadeseti = 20. // **dvadesètača** *ž razg.*, *v.* dvadesetica; **dvadesétak** *m br.* ⟨najčešće *indekl.*⟩ oko dvadeset, otprilike dvadeset osoba ili predmeta [*~ ljudi*]; **dvadesetèri** (**dvádeseteri**, **dvadesetòri**) *prid. br.* (**dvadesetère** *ž*, **dvadesetèra** *sr*) (u zn. dvadeset) kojih parova ili skupova ima ukupno dvadeset; **dvádesetero** (**dvádesetoro**) *sr zb. br.* **1.** jedno i još devetnaestero živo srednjega roda (dijete ili mlado životinje) **2.** dvadeset osoba koje nisu istoga gramatičkog roda i spola (muškarac, žena, dijete) [*nas (vas, njih, ono) ~*]; **dvádesetī** *prid. br.* (redni) prema broju dvadeset, koji po redu dolazi iza devetnaestoga i ispred dvadesetprvoga; **dvadesètica** *ž* **1.** brojka dvadeset **2.** kovanica u vrijednosti od 20 apoena; dvadesetača

dvadesetogòdišnjāk *m* ⟨N *mn* -āci⟩ onaj koji ima 20 godina // **dvadesetogodišnjàkinja** *ž*, *v.* dvadesetogodišnjak; **dvadesetogòdišnjī** *prid.* koji se odnosi na koga ili što staro 20 godina

✧ *v.* dvadeset + -GODIŠNJAK

dvádesetoro *sr zb. br.*, *v.* dvadesetero

Dvágrada *m*, *v.* Dvigrad

dvánaēst *br.* (glavni) koji se obilježava brojkom 12; (redni) dvanaesti = 12. △ ***Dvanaest ploča*** *pov.* rimski zakonik, temelj prava Rima, ispisan 451–450. na 12 ploča // **dvánaesnīk** (**dvánaestnīk**) *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *anat.* dio tankog crijeva koji počinje od želuca, dvanaest(o)palačno crijevo; duodenum, dvanaesterac (**1**); **dvanaestérac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G dvanaestérācā⟩ **1.** *razg.*, *v.* dvanaesnik **2.** stih od 12 slogova, najčešće s cezurom iza šestog sloga; **dvanaestèri** (**dvánaesteri**, **dvanaestòri**) *prid. br.* (**dvanaestère** *ž*, **dvanaestèra** *sr*) (u zn. dvanaest) kojih parova ili skupova ima ukupno dvanaest; **dvánaestero** (**dvánaestoro**) *sr zb. br.* **1.** jedno i još jedanaestero živo srednjega roda (dijete ili mlado životinje) **2.** dvanaest osoba koje nisu istoga gramatičkog roda i spola (muškarac, žena, dijete) [*nas (vas, njih, ono) ~*]; **dvánaēstī** *prid. br.* (redni) prema broju dvanaest, koji po redu dolazi iza jedanaestoga i ispred trinaestoga; **dvanaestòrica** *ž* dvanaest osoba muškog spola, *usp.* dvanaestero △ ***Dvanaestorica*** *publ.* dvanaest prvih udruženih zemalja Europske unije [*Vijeće Dvanaestorice*]

♦ *pr.* (prema zanimanju člana općinske uprave): **Dvanàjščāk** (**Dvanajščâk**) (Međimurje)

DVANAESTO- kao prvi dio složenih priloga i imenica pokazuje da onoga što znači osnova u drugome dijelu složenice ima dvanaest [*dvanaestodnevni*]

✧ *v.* dvanaest

dvánaestoro *sr zb. br.*, *v.* dvanaestero

dváput (**dvâ pútā**) *pril.* jedanput i još jedanput; prvi pa drugi put; ponoviti radnju koja je izvršena [*bio sam ~ u Dubrovniku*]

✧ *v.* dva + *v.* put (III) (puta)

DVD (*izg.* de ve de, di vi di prema *engl.*) *m* **1.** *tehn.* suvremeni medij na kojem se izdaju filmovi, superiorniji staroj VHS magnetskoj traci **2.** *inform.* visokokapacitetni računalni medij za pohranjivanje podataka // **DVD-player** (*izg.* ~-plèjer) *m tehn.* uređaj za čitanje filmskih DVD medija

✧ *engl.* **D**igital **V**ideo **D**isk

DVD-ROM (*izg.* de ve de-rom, di vi di prema

engl.) *m inform.* optički disk, čitač računalnih DVD medija, nema mogućnost zapisivanja
✧ *engl.* **D**igital **V**ideo **D**isk **R**ead **O**nly **M**emory

DVD-RW (*izg.* de ve de-er ve, di vi di-âr dȁbljū prema *engl.*) *m inform.* uređaj za mnogostruko čitanje i pisanje po DVD mediju
✧ *engl.* **D**igital **V**ideo **D**isk **Re**writable

dvêri *ž mn* ⟨G *mn* dvérī⟩ *arh.* vrata // **dvérce** *sr* **1.** *dem.* od dveri **2.** (Dverce) *pov.* dvoja manja gradska vrata na zagrebačkom Gradecu
◆ *top.*: **Dvérce**
✧ *prasl.* *dverь (*rus.* dver', *polj.* drzwi) ← *ie.* *dhwer-: vrata (*lat.* fores, *grč.* thýra, *lit.* durys)

Dvȉgrad *m pov.* ruševine dvaju ranosrednjovjekovnih utvrđenih gradova kraj Kanfanara, Istra; Dvagrada

dvȉška *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *lik.* potez koji nastaje nanošenjem boje u slikarstvu i pojačavanjem bjeline u slikanju ikone
✧ *rus.* dvížka

dvízac *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci, G dvȋzācā⟩ ovan, jarac, srndać ili jelen od dvije godine // **dvȉze** *sr* ⟨G -ta⟩ *dem. hip.* od dvizac; dvizešce; **dvȉzešce** *sr*, *v.* dvize; **dvìzica** (**dvȉska**) *ž*, *v.* dvizac
✧ *v.* dva

dvjȅsto *br.* (glavni) dvije stotine, obilježava se brojkom 200; (redni) dvjestoti = 200. // **dvjȅstōtī** *prid. br.* (redni) prema broju dvjesto, koji po redu dolazi iza stodevedesetdevetoga i ispred dvjestoprvoga

DVO- kao prvi dio složenih pridjeva i imenica pokazuje da je udvojeno ono što znači osnova drugoga dijela složenice [*dvobroj*; *dvotjedni*]
✧ *v.* dva

dvòboj *m* **1.** *pov.* borba mačevima ili pištoljima izazivača i izazvanog pred svjedocima radi obrane časti; duel [*izazvati na* ~] **2.** oružana bitka dviju strana **3.** *pren.* polemika, prepirka
✧ DVO- + *v.* boj[1]

dvȍbōj|an *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji se sastoji od dvije boje [~*na naslovna stranica*]
✧ DVO- + -BOJAN

dvòcifren *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.* koji ima dvije znamenke; dvoznamenkast
✧ DVO- + *v.* cifra

dvȍcijēvka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī/-vākā⟩ **1.** *lov.* puška s dvije cijevi **2.** *žarg.* onaj koji ima homoseksualne i heteroseksualne sklonosti
✧ DVO- + *v.* cijev

dvodíhalice *ž mn* ⟨N dvodíhalica⟩ *zool.* slatkovodne ribe plućašice (*Dipneusti*), dišu škrgama (u vodi) i ribljim mjehurom (na suhom); dvodisaljke
✧ DVO- + *v.* disati, disaljka

dvòdijēl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se sastoji od dva dijela [~*ni kostim*; ~*ni program*]
✧ DVO- + *v.* dio, dijeliti

dvȍdimenzionāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima dvije dimenzije [~*na površina*]
✧ DVO- + *v.* dimenzija

dvòdno *sr* ⟨G *mn* dvódnā⟩ dvostruko dno, konstrukcija koja omogućuje da se između vidljivog i nevidljivog dna što sakrije
✧ DVO- + *v.* dno

dvȍfāz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima dvije faze [~*na struja*]
✧ DVO- + -FAZAN

dvȍglās *m*, *v.* diftong // **dvòglas|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je u dva glasa [~*no pjevanje*]; **dvòglasničkī** *prid.* koji se odnosi na dvoglasnik; **dvòglasnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* dvoglas
✧ DVO- + *v.* glas

dvȍglēd *m*, *v.* dalekozor
✧ DVO- + *v.* gledati

dvògub *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* **1.** dvojak **2.** dvostruk (**1**), udvojen (u dva sloja i sl.) // **dvògubōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvogubo

dvȍhvāt *m* **1.** *glazb.* istodobno sviranje na 2 ili više žica **2.** *sport* način držanja sprave
✧ DVO- + *v.* hvat, hvatati

dvójac, *v.* dva

dvȍjāk, *v.* dva

dvòjba, *v.* dvojiti

dvojènoge *ž mn* ⟨N dvojènoga⟩ *zool.* podrazred stonoga (*Diplopoda*); noćne životinje važne za razgradnju otpadnih tvari (npr. obrubljeni kuglaš *Glomeris marginata*)
✧ *v.* dva + *v.* noga

dvojèzič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je na dva jezika [~*no izdanje*; ~*ni natpisi*] **2.** koji uza svoj materinski govori jednako dobro još jedan jezik, *usp.* bilingvalan △ ~***ni rječnik*** *lingv.* prijevodni rječnik koji navodi sinonime na dva jezika (za razliku od jednojezičnoga, peterojezičnoga i sl.) // **dvojèzičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je dvojezičan **2.** *sociol.* znanje dvaju jezika ili istovremeno služenje dvama jezicima, od kojih je jedan obično materinski, a drugi izvanobiteljski
✧ DVO- + *v.* jezik

dvojèzupci *m mn* ⟨N dvojèzubac, G

dvojèzupca, G *mn* -ubācā⟩ *zool.* red glodavaca (npr. zečevi)
✧ *v.*. dva + *v.* zub
dvòjiti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -jēći, *gl. im.* -jēnje⟩ sumnjati u što, ne vjerovati // **dvòjb|a** *ž* ⟨G *mn* dvójbā/-ī⟩ nedoumica; **dvòjben** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ u kojega/koji se može sumnjati, koji je problematičan u sadržaju, oko kojega se javlja dvojba; sumnjiv, neuvjerljiv, problematičan [~*a izjava*; ~ *postupak*]; **dvòjbeno** *pril.* na dvojben način; prijeporno; **dvòjbenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvojbeno
dvôjnīk, *v.*. dva
dvòkat|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima dva kata [~*ni stan*; ~*na kuća*]
✧ DVO- + *v.* kat[1]
dvòklek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *sport* kanu s dva veslača koji veslaju lopaticama klečeći na jednom koljenu
✧ DVO- + *v.* klecati, klečati
dvòklik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *inform.* potez mišem, dva brza pritiska na tipku čime pokrećemo neku radnju, dva »klika«, *opr.* jednoklik
✧ DVO- + *v.* klik
dvòkolica *ž* **1.** zaprežna kola na dva kotača (npr. čeze) **2.** *zast.*, *v.* bicikl **3.** svako vozilo na dva kotača (na osovini ili jedan za drugim)
✧ DVO- + *v.* kolo, kola
dvòkrat|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se obavlja u dva maha, u dva dijela [~*no radno vrijeme* za razliku od jednokratnog ili cjelodnevnog] // **dvòkratno** *pril.* na dvokratan način [*raditi* ~]; **dvòkratnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvokratno
✧ DVO- + -KRATNO
dvòkrīl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima dva krila, ob. u značenju krila vrata [~*na vrata*] // **dvòkrilac** *m* ⟨G -īlca, N *mn* -īlci⟩ avion koji ima po dva krila sa svake strane trupa; biplan
✧ DVO- + -KRILAN
dvokrílci *m mn* ⟨N dvòkrilac, G dvòkrilca⟩ *zool.* red kukaca (*Diptera*), imaju razvijen samo prednji par krila; poznatije su porodice komarci, šišarice, muhe
✧ DVO- + *v.* krilo
dvòlik *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima dva lica, kojemu se ne razlikuje lice i naličje **2.** koji se javlja u dva oblika, koji postoji ili se očituje na dva načina; dvojak, dvogub, dvovrstan // **dvòličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je neiskren; himben, licemjeran; **dvòličiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ biti dvoličan, ustrajati u dvoličnosti; **dvòličnica** *ž*, *v.* dvoličnjak; **dvòličnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* dvoličnjak; **dvòličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je dvoličan; **dvòličnjačkī** *prid.* koji se odnosi na dvoličnjake; **dvòličnjački** *pril.* kao dvoličnjak, na način dvoličnjaka; **dvòličnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ onaj koji je dvoličan; dvoličnik; **dvòlikōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvoliko
✧ DVO- + *v.*. lik
dvòliskovice *ž mn* ⟨N dvòliskovica⟩ *bot.* porodica *Zygophyllaceae*
dvòlomac *m* ⟨G -ōmca, N *mn* -ōmci⟩ *min.* prozirni kalcit, karakterizira ga dvostruki lom svjetlosti
✧ DVO- + *v.* lom, lomiti
dvomètrāš *m* ⟨G dvometráša⟩ onaj koji je visok dva metra i više // **dvometràšica** *ž*, *v.* dvometraš; **dvomètrāškī** *prid.* koji se odnosi na dvometraše i dvometrašice [~ *stas*]
✧ DVO- + *v.* metar
dvòmjeseč|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji traje dva mjeseca [~*na obaveza*] **2.** koji je za dva mjeseca [~*ni izvještaj*; ~*ni časopis*] // **dvòmjesēčje** *sr* vrijeme od dva mjeseca
✧ DVO- + *v.* mjesec
dvomòtōran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima dva motora (ob. o avionu) // **dvomotórac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G dvomòtōrācā⟩ dvomotorno vozilo
✧ DVO- + *v.* motor
dvònog *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dvije noge; dvonožan // **dvònoške** *pril.* na dvije noge; dvonožno; **dvònožac** *m* ⟨G -ošca, N *mn* -ošci⟩ **1.** onaj koji hoda na dvije noge **2.** *biol.* čovjek kao vrsta; **dvònožan** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩, *v.* dvonog
✧ DVO- + *v.* noga
dvòomjer *m mat.* važna funkcija u geometriji, definirana za četiri točke na pravcu kao omjer dvaju djelišnih omjera
✧ DVO- + *v.* omjer
dvòpapkāri *m mn* ⟨N dvòpapkār⟩ *zool.* red biljoždernih sisavaca kopitara (*Artiodactyla*), imaju po dva glavna papka na svakoj nozi
dvòpek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ pecivo od tijesta pečena do željene tvrdoće, prhko hrskavo pecivo
✧ DVO- + *v.*. peći
dvòpjev *m glazb.*, *v.* duet
✧ DVO- + *v.* pjevati, pjev

dvòpreg *m* ⟨N *mn* -ezi, G dvòprēgā⟩ zaprežno vozilo koje vuku dva konja
✧ DVO- + *v.* zapregnuti, zaprega

dvôr *m* ⟨G dvóra, N *mn* dvórovi/dvóri *sr zb.*⟩ **1.** *pov.* mjesto obitavanja vladara ili visokog dostojanstvenika, ob. u renesansnom, baroknom i drugom stilu; dvorac **2.** *meton.* društvo koje živi oko vladara na dvoru, svita na dvoru, vladar i njegovi ministri **3.** dvorište, zemljište oko kuće **4.** ⟨N *mn* dvóri⟩ kuća s više soba čvrste građe, u primorskim krajevima kamena, ob. s portikom, gusternom i konobom [*Ivaniševića ~i*] // **dvór|ac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G dvôrācā⟩, *v.* dvor (**1**) [*carski ~ci*]; **dvòranin** *m* ⟨N *mn* dvòrani⟩ osoba koja živi na dvoru ili ima visoku dvorsku službu; **dvòrnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *pov.* u srednjem vijeku upravitelj vlastelinskog imanja; **dvòrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na dvor [*~a dama*; *~a luda*; *~a spletka*; *~i protokol*]
♦ *pr.* (po društvenom položaju odn. zanimanju): **Dvòračak** (Varaždin), **Dvòraček** (Požega, *Z* Slavonija), **Dvòrak** (Daruvar, *Z* Slavonija), **Dvòran**, **Dvornéković** (160, Velika Gorica, Banovina), **Dvôrnīci** (Krk, po nekadašnjim posjedima Frankopana), **Dvòrničić** (Krk, Primorje), **Dvôrnić** (140, Beli Manastir, *I* Slavonija), **Dvôrnīk** (330, Split, sred. i *S* Dalmacija, Prigorje), **Dvorníković** (Banija), **Dvòrskī** (620, Novi Marof, Zagorje, Podravina), **Dvòršak** (Zagreb, Zagorje, Gorski kotar), **Dvòrščak** (120, Varaždin, Čakovec, Podravina, *I* Slavonija), **Dvòršćak** (Zagreb, Čakovec, Varaždin), **Dvòržak** (180, *Z* Slavonija, Primorje, *češ.* Dvořak, Dvořak), **Dvòžak** (Pakrac, *Z* Slavonija, ← *češ.*), **Pòdvorac** (Karlovac, Ozalj), **Pòdvorec** (220, Donja Stubica, Prigorje), *usp.* Foretić, Vidmar, Meier, Hofmeier, Villa, Vilović ◇ *top.*: **Dvóri**, **Pòdvorīšće**, **Zádvōrje** itd.; (naselja): **Pòdvorec** (Novi Marof, 136 stan.), **Pòdvornica** (Grad Zagreb, 69 stan.), **Zȁdvarje** (Omiš, 292 stan.), **Zȁdvorsko** (Grad Zagreb, 951 stan.)
✧ *prasl.* *dvorъ: dvorište (*rus.* dvor, *polj.* dwór) ← *ie.* *dhworom (*lat.* forum: trg)

Dvôr *m* ⟨G Dvóra⟩ naselje u *J* Banovini, 2351 stan. // **Dvóranin** *m* (**Dvórānka** *ž*) ⟨N *mn* Dvórani⟩ stanovnik mjesta koja se zovu Dvor (bez obzira na odrednice kao npr. D. na Kupi)

Dvořák (*izg.* Dvòržak) **1. Antonín** (1841–1904), češki skladatelj, u romantičku muziku 19. st. unosi folklorne elemente **2. Vinko** (1848–1922), hrv. fizičar i sveučilišni profesor u Zagrebu, bavio se akustikom i optikom

dvoràna *ž* ⟨G *mn* dvoránā⟩ velika prostorija za priredbe, predavanja itd. [*lakoatletska ~*; *gimnastička ~*] △ ***boksačka*** ~ mjesto s više ringova gdje se trenira boks // **dvòranskī** *prid.* koji se odnosi na dvoranu [~, *sport*]
✧ *v.* dvor

dvòred *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *vojn. sport* način svrstavanja u vojnim, poluvojnim i sportskim organizacijama po kojem se oblikuju dva reda jedan iza drugoga pred zapovjednikom
✧ DVO- + *v.* red

dvòredac *m* ⟨G -eca, N *mn* eci⟩ *bot.* zelen (*Diplotaxis*) iz porodice kupušnjača (*Brassicaceae*)

dvòrīšte *sr* ograđeni prostor oko zgrade [*školsko ~*] // **dvòrīšn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na dvorište, koji je unutar dvorišta [*~a zgrada*] **2.** koji je s dvorišne strane [*~i prozor*]
✧ *v.* dvor

dvòriti (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** posluživati (kod stola) **2.** pružati dvorbu // **dvòrb|a** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** posluživanje (kod stola); podvorba **2.** uređivanje i spremanje stana u vremenskim razmacima po dogovoru, pomoć u kućanskim poslovima; **dvòritelj** *m* onaj koji dvori za stolom; poslužitelj; **dvoritèljica** *ž*, *v.* dvoritelj; **dvoritèljičin** *prid.* koji pripada dvoriteljici; **dvȍrkinja** *ž* osoba koja dolazi u podvorbu, koja dolazi u kuću prema dogovoru i brine se za čistoću i red
✧ *v.* dvor

dvôrnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *bot.* **1.** zeljasti biljni rod (*Polygonum*), o. 150 vrsta (troskot) **2.** (*mn*) biljke (*Polygonaceae*) iz porodice dvosupnica, o. 1000 vrsta (heljda)
✧ *v.* dvor

dvòrog *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dva roga [*~i šešir*]
✧ DVO- + *v.* rog

dvòsjed *m* vozilo za dvije osobe
✧ DVO- + -SJED

dvòsjeklī *prid.* koji ima dvije oštrice
✧ DVO- + *v.* sjeći

dvòskok *m* ⟨N *mn* -oci⟩ *sport* nadmetanje u skoku u dalj u dva skoka
✧ DVO- + *v.* skok

dvòslike *ž mn pat.* dvostruko viđenje slike jednog predmeta
✧ DVO- + *v.* slika
dvòsložan *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji se sastoji od dva sloga
✧ DVO- + *v.* slog
dvòsmislen *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se može tumačiti na dva načina **2.** koji ispod prividnog smisla podmeće drugi, koji ostavlja mjesta za aluziju **//** **dvòsmisleno** *pril.* na dvosmislen način, s dvosmislenošću; **dvòsmislenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je dvosmisleno; dvoznačnost **2.** višeznačnost pjesničkog nasuprot jednoznačnosti znanstvenog jezika; **dvòsmislica** *ž* ono što je dvosmisleno rečeno
✧ DVO- + *v.* smisao
dvòsmjēr|an *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima dva smjera, koji se odvija u dva smjera [*~na cesta*]
✧ DVO- + *v.* smjer
dvòsoban *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji se sastoji od dvije sobe, koji ima dvije sobe [*~ stan*]
✧ DVO- + *v.* soba
dvòspolac *m* ⟨G -ōlca, N *mn* -ōlci⟩ *književ.* onaj koji ima značajke muškoga i ženskoga spola; hermafrodit **//** **dvospólčev** *prid.* koji pripada dvospolcu; **dvospólnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** *biol.* postojanje muških i ženskih spolnih žlijezda u organizmu jedne jedinke; hermafroditizam **2. a.** posjedovanje aktivnog i pasivnog spolnog interesa **b.** istovremena heteroseksualnost i homoseksualnost
✧ DVO- + *v.* spol
dvòstran *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dvije strane
✧ DVO- + *v.* strana
dvòstranāčje *sr* politički i društveni sistem koji izbornim propisima svodi narodno predstavništvo na dvije jake ob. jedine stranke
✧ DVO- + *v.* stranka
dvòstruk *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je udvojen, predvojen, koji je u dva sloja, u dvije linije [*~i kolosijek*] **2.** koji se obavlja, provodi, ostvaruje ili postoji na dva načina; dvojak, dvogub, dvovrstan **3.** koji je velik kao ono s čim se uspoređuje i još toliko △ *~**o dno**, ~**a vrata i sl.*** **1.** konstrukcije koje se izvode radi zaštite od buke, udarca, kao različita ojačanja radi sigurnosti [*~a stakla*; *~a izolacija*] **2.** tajni pretinci ili mjesta za skrivanje predmeta, dragocjenosti, prevoženje zabranjene robe itd. [*kovčeg s ~im dnom*] **//** **dvòstrukōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvostruko
✧ DVO- + -STRUK
dvòstupka *ž* ⟨G *mn* -pākā/-ī⟩ *bot.* zelen (*Dichostylis*) iz porodice šaševa (*Cyperaceae*); šiljestica
✧ DVO- + *v.* stup
dvòsupnice *ž mn* ⟨N dvòsupnica⟩ *bot. Dicotyledones*, razred kritosjemenjača (*Angiosperma*); zeljaste ili drvenaste biljke koje imaju jednu klicu s dva kotiledona (supke); dikotiledone
✧ DVO- + *v.* supka
dvosvèščan *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u dva sveska [*~i leksikon*; *~i rječnik*]; dvotoman
✧ DVO- + *v.* sveza, svezak
dvòškržnjāci *m mn* ⟨N dvòškržnjāk⟩ *zool.* podrazred glavonožaca s dvije škrge (*Dibranchiata*), obuhvaća gotovo sve žive glavonošce (hobotnice, sipe, lignje); dibranhijati
✧ DVO- + *v.* škrge
dvòtaktan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** *tehn.* koji ima dva klipa (nekada u nekim automobilima, ob. četverotaktni) **2.** *glazb.* koji se sastoji od dva takta (o kompoziciji) **//** **dvotàktāš** *m* ⟨G dvotaktáša⟩ *razg.* **1.** dvotaktni motor **2.** motorno vozilo, ob. automobil s takvim motorom
✧ DVO- + *v.* takt
dvotàrīfn|ī *prid.* koji je namijenjen za dvije tarife, za mjerenje potrošnje po skupljoj i po jeftinijoj tarifi [*~o brojilo*], *usp.* jednotarifni
✧ DVO- + *v.* tarifa, tarifni
dvòtočka *ž* ⟨D L -i, G *mn* -čākā/-ī⟩ **1.** pravopisni znak u užem smislu (:), upotrebljava se da se ono što za njom slijedi nabroji, objasni, nešto navede ili da razvije tekst (nizati ili nabrajati se mogu riječi, skupovi riječi, brojke, oznake, simboli itd., rečenice i odsječci teksta); dvotočje **2.** znak za »naprema« [*rezultat utakmice je 3:2*] **//** **dvòtōčje** *sr*, *v.* dvotočka
✧ DVO- + *v.* točka
dvòtoman *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩, *v.* dvosveščan, *usp.* tom
✧ DVO- + *v.* tom
dvòtračan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se sastoji od dva traka, dvije trake ili dviju tračnica; dvotračničan, *usp.* jednotračan **//** **dvotráčničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩, *v.* dvotračan
✧ DVO- + *v.* trak
dvòtrećīnsk|ī *prid.* **1.** *pol.* koji ima više od 2/3 glasova ili zastupnika [*~a većina*] **2.** općenito, koji se sastoji od dvije trećine čega [*~i takt*]
✧ DVO- + *v.* tri, trećina
dvòtrupnī *prid.* koji ima dva trupa **//** **dvòtrupac**

m ⟨G -pca, N *mn* -pci⟩ onaj koji ima dva trupa (avion, brod)
✧ DVO- + *v.* trup

dvòtvōrke *ž mn* ⟨G -orākā/-ī⟩ *zool.* skupina planktonskih plaštenjaka (*Tunicata*), razmnožavaju se naizmjenično, spolno i nespolno
✧ DVO- + *v.* tvoriti

dvòumiti se (∅, o čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -mēći se, *gl. im.* -mljēnje⟩ kolebati se, biti u nedoumici; dvojiti, sumnjati // **dvòumica** *ž* stanje u kojem se tko dvoumi; dilema, nedoumica, dvojba
✧ DVO- + *v.* um

dvòusnenī *prid.* koji se tvori usnama; bilabijalni [~ *suglasnik*]
✧ DVO- + *v.* usna, usneni

dvòuška *ž* ⟨D L -šci, G *mn* -šākā/-ī⟩ *bot.* biljka (*Diotis candidissima*) iz porodice glavočika (*Compositae*)
✧ DVO- + *v.* uho

dvovìsīnsk|ī *prid.* koji je u dvije visine △ ~***e ruče*** *sport* sprava za tjelovježbu s dvjema pritkama postavljenim na različitim visinama
✧ DVO- + *v.* visok, visinski

dvòvrh *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima dva vrha; dvovršan // **dvòvršan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩, *v.* dvovrh
✧ DVO- + *v.* vrh

dvòvrs|tan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji ima dva oblika u kojima se ostvaruje ili postoji, koji ima dvije vrste kao obilježje ili način postojanja, koji je jedne ili druge vrste [~*ne kemijske čestice*] **2.** od kojega postoje dvije vrste, koji ima dva oblika koji idu u dvije vrste čega, *usp.* raznovrstan // **dvòvrsno** *pril.* na dvovrstan način; **dvòvrsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvovrsno
✧ DVO- + *v.* vrsta

dvòznačan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima dva značenja // **dvòznačnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je dvoznačno
✧ DVO- + *v.* znak

dvòznamenkast *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se sastoji od dvije znamenke [~*i broj*]
✧ DVO- + *v.* znamen, znamenka

dvòzub *m bot.* biljni rod (*Bidens*) iz porodice glavočika (*Compositae*), o. 130 vrsta
✧ DVO- + *v.* zub

dvòžēnstvo *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ **1.** *sociol.* institucija u nekim društvima koja dopušta mogućnost da iz populacijskih ili socijalnih razloga jedan muškarac može sklopiti brak s dvjema ženama; bigamija **2.** život u obliku neformalizirana braka s dvjema ženama; biginija, *opr.* biandrija // **dvòženja** *m* onaj koji je oženjen dvjema ženama; bigamist
✧ DVO- + *v.* žena

dvožívac *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G dvòživācā⟩ *zool.* metilj (*Diplozoon paradoxum*), parazit na škrgama šarana; d. čudnovati
✧ DVO- + *v.* živ

Dy *kem.* simbol za element disprosij

Dyggve (*izg.* Dìgve), **Ejnar** (1887–1961), danski arhitekt i arheolog, zaslužni istraživač dalmatinske prošlosti (*Istraživanja u Saloni*, *Povijest salonitanskog kršćanstva*)

Dylan (*izg.* Dìlen), **Bob** (pravo ime Robert Zimmerman) (1941), američki pjevač i skladatelj, kultna ličnost generacije 1960-ih, afirmirao je američku folklornu glazbu

dynamis (*izg.* dìnamis) *m fil.* modalna odredba kojom se označuje mogućnost neke tvari ili bića da kretanjem postane zbiljsko (npr. mjedeni kip)
✧ *grč.*: sila, snaga, *v.* dinamo

dyrehund (*izg.* direhùnd) *m kinol.* pas, norveški gonič losova, služi u lovu i za vuču saonica
✧ *norv.*

dziady (*izg.* đàdi) *m mn mit.* **1.** u vjerovanju starih Slavena, svi mrtvi obiteljski preci **2.** obredi koji su se odvijali u njihov spomen **3.** dani kada su se obredi odigravali (tri do četiri puta godišnje)
✧ *rus.* djády, *polj.* dziady

dzògatul *m*, *v.* zogatul

Dž

dž, **Dž** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **1.** (*m*) *fon.* zvučni, prednepčani (predpalatalni), sliveni (afrikatni), zatvorni (konsonantni) glas [*ovaj dž*] **2.** (*sr*) sedmo slovo u hrvatskoj latinici kojim se piše taj glas [*malo dž*; *veliko Dž*] **3.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo dže*; ⟨*mn*⟩ *ova dže*]

džȁba (**džȁbē**) *pril. reg.* **1. a.** besplatno, badava **b.** vrlo jeftino [*dajem* ~] **2.** uzalud, utaman, badava [~ *se trudiš*; ~ *pričaš*] // **džabàisati** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** dati džabe, kao pokloniti, darovati, prodati vrlo jeftino **2.** dignuti ruke od čega, odreći se čega; **džabàlučiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg. ekspr.* **1.** živjeti na tuđi račun, tako da sve bude džabe **2.** ništa ne raditi i gubiti vrijeme, trošiti vrijeme uzalud i neosmišljeno; badavadžiti, ljenčariti; **džabàluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *pren. reg. ekspr.* **1.** stanje kada je sve džabe, ono što se dobije besplatno; jeftinoća **2.** život bez rada, lagodan način zarađivanja; hladovina

✧ *tur.* caba

džábija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. pov.* utjerivač, ubirač državnih i vakufskih prihoda za vrijeme Osmanskog Carstva

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Džábīć** (Slavonski Brod), **Džábija**

✧ *tur.* cabi ← *arap.* ǧābī

džád|a *ž reg.* cesta, put, drum [*hvataj ~u*, *reg.* (ob. u šali) bježi, odlazi, skloni se, hvataj maglu, put pod noge]

✧ *tur.* cadde ← *arap.* ǧāddä

džȁdija *ž reg.* **1.** čarobnica, vračara **2.** furija, zla žena; vještica

✧ *tur.* cadı ← *perz.* ǧādū

Džáfer m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Džáfo** ◊ *pr.*: **Džafèragić** (*S* Dalmacija), **Džaférović** (Zagreb), **Džáfić**, **Džáfo** (Banovina)

džȁg *m*, *v.* jug (**2ab**)

džágati (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* džâgām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** podbadati mamuzama **2.** vikati, galamiti

✧ *tur.* çağırmak

džahilȉjet *m reg.* **1.** neznanje, neprosvijećenost; džahiluk **2.** *pov. isl.* predislamsko razdoblje arapske povijesti // **džáhil** (**đáhil**) *m reg.* **1.** onaj koji je nepismen, nedoučen čovjek; neznalica, ignorant **2.** neiskusan mladić; **džahìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩, *v.* džahilijet

✧ *tur.* cahiliyet ← *arap.* ǧāhiliyyä

džahìmija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov. rel.* pripadnik arapske vjerske sekte (prva pol. 8. st.), negira slobodu čovjekova opredjeljivanja, vjerske obrede i pobožnost te vjerski i politički autoritet kalifa

džainìzam *m* ⟨G -zma⟩ strogo asketska stara indijska religija-filozofija (od 6. st. pr. Kr.); (duboka kontemplacija, zabrana ubijanja životinja); đainizam, džinizam, jainizam, jinizam // **džaìna** *m* ⟨N *mn* -e⟩ sljedbenik džainizma; **džaìnist** *m* sljedbenik džainizma; **džainìstičkī** *prid.* koji se odnosi na džainizam i džainiste; **džinìzam** (**đinìzam**) *m*, *v.* džainizam

✧ *skr.* jaina: pobjednik, prema osnivaču džainizma Mahavīra Jina

džȁiz *pril. reg.* dozvoljeno, slobodno, vjerom dopušteno [*to je* ~]; đaiz

✧ *tur.* caiz ← *perz.* ǧāiz

džâjv *m*, *v.* jive

džâk *m* ⟨N *mn* džákovi⟩ *reg.* (+ *srp.*) vreća // **džȁčić** *m dem.* od džak; vrećica, mala vreća; **džȁčina** *ž augm.* od džak, *reg.* vrećetina

✧ *mađ.* zsák

džáka|ti *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ glasati se ob. onomatopeično glasno i kreštavo [*~nje ptica*; *~nje žena*]

džakúzi *m*, *v.* Jacuzzi

džàltara *ž reg. pejor.* nemoralna žena, bludnica, kurva, uličarka
✧ *tur.* calip ← *arap.* ǧālib: koji privlači na sebe

džȁm *m reg.* **1.** staklo **2.** zastakljeno okno, prozor // **džàmdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* staklar, staklorezac; **džàmli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. jez. knjiž. ekspr.* koji je staklen, koji je napravljen od stakla [~ *pendžer*]; **džàmlija** *ž reg.* **1.** ostakljeni dio pokućstva (ormar, vitrina, vrata i sl.); džamluk **2.** ostakljeni fenjer; **džàmluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** *v.* džamlija **2.** ostakljen ulaz kuće, terasa **3.** općenito, kakva staklena pregrada
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Džàmdžić**, **Džámonja**
✧ *tur.* cam ← *perz.* ǧām

džamàdan (**džemàdan**) *m reg.* ukrašeni prsluk kao dio muške nošnje orijentalnog tipa
✧ *tur.* camadan ← *perz.* ǧāme-dān: odijelo

džamahìrija *ž pol.* islamska republika (u nazivu nekih arapskih država) [*Libijska Džamahirija*]
✧ *arap.* ǧumhuriyyā, *v.* džumhurijet

džambalája *ž*, *v.* jambalaya

džàmbas *m reg.* **1.** preprodavač konja, konjski trgovac **2.** dobar poznavalac konja, stručnjak za konje **3.** *pren.* prepredenjak, lukavac // **džambàsluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** trgovanje konjima **2.** lukavstvo, prepredenost
♦ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Džàmbas** (110, Nova Gradiška, Slavonija), **Džámbić** (120, Osijek, Banovina), **Džámbo** (Slavonski Brod)
✧ *tur.* cambaz ← *perz.* ǧānbāz ≃ ǧān + bāz

džȁmbo *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *žarg.* golem, veoma velikih dimenzija [~ *pizza*; ~ *zajam*; ~ *plakat*]; divovski, mamutski △ ~ ***džet***, *v.* džet[2] △
✧ *engl.* jumbo, navodno prema imenu jednog cirkuskog slona u 19. st.

džámija *ž isl.* muslimanska bogomolja s minaretom, unutrašnjim rasporedom (orijentacijom mihraba i vjernika) usmjerena prema Meki; mošeja, *usp.* mesdžid, džemat // **džámījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na džamiju
✧ *tur.* cami ← *arap.* ǧāmi

džamòglan *m reg.* **1.** *pov.*, *v.* adžami-oglan **2.** *pren.* nametljivac, nasrtljivac, drznik
✧ *tur.* acami oğlan: strano dijete

Džàmonja, Dušan (1928), hrv. kipar svjetske reputacije, radi prostorne kompozicije ob. u metalu; značajna spomenička skulptura

džȁn *m reg. ekspr.* duša, život △ ~-***teslim!*** *reg.* ispustio je dušu!, predao je dušu (Alahu)!, umro je! // **džànum** *uzv. reg. fam. ekspr. jez. knjiž.* mila moja!, mili moj!; dušo moja!, dušo!, dragi moj! i sl.
♦ **Džànan** m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Džáno**
◇ *pr.*: **Džànanović**, **Džánić**, **Džànija** (160, Nova Gradiška), **Džánkić** (*I* Slavonija), **Džánko** (140, Osijek, Zagora), **Džànković** (Županja)
✧ *tur.* can ← *perz.* ǧān; *tur.* can-ım: moja duša

džanábet *m*, *v.* dženabet

džȁnak (**džȅnjak**) *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci⟩ *reg. ekspr.* boj, bitka, okršaj
♦ *pr.*: **Džȁnak** (*I* Slavonija)
✧ *tur.* cenk ← *perz.* ǧeng

džȁnarika *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot. reg.* šljiva ranka (*Prunus cerasifera*) krupna, okrugla žutorumena ploda; ringlo, okruglica, trnošljiva
✧ *tur.* can eriği ← *perz.* ǧān: duša + *tur.* erik: šljiva

džandr̀ljiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji mnogo prigovara; čangrizav, zajedljiv, svadljiv, čandrljiv // **džandr̀ljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je džandrljiv
✧ *tur.* çangırtı: buka, vika, lomljava

džànfez *m reg.* svilena tkanina koja se prelijeva u raznim bojama, a upotrebljava se za dimije, haljine i šalove; sanžan, šanžan
✧ *tur.* canfes ← *perz.* ǧānfezā

džȁnki *m* ⟨G -ja⟩ *žarg.* **1.** krajnja faza ovisnosti o drogi **2.** osoba koja uživa drogu, onaj koji koristi opojna sredstva za uživanje; narkoman
✧ *engl.* junkie, junky

džápati se (za što, oko čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* džȃpam se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** otimati se, grabiti se oko čega; đapati se **2.** skakati oko čega, gnjaviti se; đapati se // **džȁpnuti se** (za što, oko čega) *svrš.* ⟨*prez.* džȁpnēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *imp.* džȁpni se, *prid. rad.* džȁpnuo se⟩, *v.* džapati se
✧ *v.* čupati

džárati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* džȃrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ čime čačkati, čeprkati po vatri, poticati vatru, ob. bez određenog razloga // **džȁrnuti** *svrš.* ⟨*prez.* džȁrnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* džȁrnuo⟩, *v.* džarati

džàrdīn *m*, *v.* đardin

Džàuhar (10. st.), arapski političar u službi Fatimidske dinastije, osnovao Kairo (969); navodno rođen u Cavtatu

džáva *ž*, *v.* java

džȅb *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *sport* u boksu oštar i nagao udarac ljevicom u lice
✧ *engl.* jab

džȅbe *sr* ⟨G -ta⟩ *pov.* **1.** oklop napravljen od metalnih okruglih pločica; pancir, pancirna košulja; Schuppenpanzer **2.** oružje, naoružanje, ratna sprema // **džebàna** (**džebhàna**) *ž reg. zast.* **1.** streljivo, municija **2.** skladište oružja, arsenal; **džebèlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov.* **1.** naoružani neregularni vojnik; oklopnik **2.** zamjenik na mejdanu
♦ *pr.*: **Džȅba**, **Džébić** (Posavina)
✧ *tur.* cebe ← *perz.* ğebe ← *arap.* ğubbä

džȅbel *m reg.* gora, brdo, planina, gorje (u arapskim geografskim imenima)
✧ *tur.* cebel ← *arap.* ğäbäl

Džebràil (**Džȉbril**) *m* ⟨G -íla⟩ *rel.* ime arkanđela Gabrijela; od Alaha prenio *Kur'an* Muhamedu

džèbrak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *ekspr. pejor. reg.* **1.** onaj koji džebrači, prosjak **2.** škrtac, tvrdica // **džèbračiti** (**džèbrati**) (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ačēći, *gl. im.* -ačēnje⟩ *ekspr. pejor. reg.* moljakati milostinju; prosjačiti, izmoljavati upornim prošnjama, dosađivati molbama, fehtati, ciganiti; **džèbračkī** *prid.* koji se odnosi na džebrake; **džèbrački** *pril.* na način džebraka, kao džebrak
✧ *češ.* žebrák ← *stvnjem.* sefer: skitnica

džȅfa *ž reg.* **1.** muka, patnja, stradanje **2.** svađa, prepiranje, galama
✧ *tur.* cefa ← *arap.* ğäfā

džefèrdār (**džefèrdān**) *m* ⟨G džeferdára⟩ *vojn. pov.* starinska puška, orijentalno ukrašena zlatnom i srebrnom žicom, sedefom, dragim kamenjem
✧ *tur.* cevherdar: dragim kamenjem ukrašeno ← *perz.* ğewherdâr

džehènem (**džehènnem**) *m isl.* pakao u islamskom učenju // **džehènemskī** *prid.* koji se odnosi na džehenem
✧ *tur.* cehennem ← *arap.* ğehennem ← *hebr.* Gayë' Hinnom: dolina Hinnom

džejmsbòndovskī *prid.* **1.** koji se odnosi na Jamesa Bonda **2.** koji je šarmantan i nesavladiv (pomoću najmodernijih dostignuća tehnike)
✧ James Bond, agent 007 iz istoimene serije krimi-filmova

džȅkpȍt *m*, *v.* jackpot

džeľába *ž*, *v.* galabija

džèlāt *m* ⟨G dželáta⟩ *ekspr.* izvršilac smrtne presude; krvnik // **džèlatskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na dželata **2.** *pren.* onaj koji je nesmiljen, onaj koji je bezdušan, onaj koji postupa krvnički; **džèlatski** *pril.* **1.** na način dželata, kao dželat **2.** *pren.* nesmiljeno, bezdušno, krvnički; **dželátstvo** *sr* osobina ili svojstvo dželata/dželatā
✧ *tur.* cellät ← *arap.* ğällād

džȅle (**džȅlle**), **šânuhū!** *uzv.* *isl.* uzvik kojim se popraća izgovor ili spominjanje Božjeg imena
✧ *arap.* ğälla šānuhū: neka je slavno njegovo uzvišeno biće

džèlep *m reg.* **1.** krdo ili stado **2.** stoka predviđena za klanje // **dželèbdžija** (**dželèpčija**) *m* **1.** trgovac stokom **2.** onaj koji drži i odgaja stoku; stočar
✧ *tur.* celep ← *arap.* ğäläb

džèlōz *prid.*, *v.* đeloz

džȅm *m* ⟨G džȅma, N *mn* džȅmovi⟩ voće ukuhano sa šećerom, sadrži cijele plodove ili veće komade voća; pekmez [~ *od šljiva*]
✧ *engl.* jam

džèmāt *m* ⟨G džemáta⟩ **1.** *reg. isl.* vjerska općina, osnovna jedinica u organizaciji islamske vjerske zajednice **2.** *rel.* skup ljudi koji zajedno obavljaju molitvu (klanjaju) **3.** općenito, skupina, društvo, zajednica // **džèmatīlē** *pril.* skupno, zajednički, u društvu [*klanjati namaz* ~ skupno klanjati, moliti]; **džemàtlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** član islamske vjerske općine, član džemata **2.** onaj koji klanja skupno u džematu
♦ *pr.*: **Džèmāt**
✧ *tur.* cemaat ← *arap.* ğämā'a: skupina, zajednica

džȅmbori *m* ⟨G -ja⟩ **1.** nacionalni ili međunarodni slet izviđača (skauta); skautsko logorovanje **2.** *pren.* proslava, bučna zabava, tulum
✧ *engl.* jamboree ← *egz.*

džemȉjet (**džemȉjāt**) *m reg.* zbor, udruženje, društvo // **džemijètlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ član džemijeta
✧ *tur.* cemiyet ← *arap.* ğamiyyä

džèmper *m* muški i ženski pleteni odjevni predmet, nosi se preko košulje i oblači preko glave (za razliku od veste koja se kopča) // **džempèrāš** *m* ⟨G džemperáša⟩ *razg.* onaj koji nosi džemper u zn. pripadnika mlađe generacije koja od 1960-ih odbacuje konzervativno građansko ponašanje i sako s kravatom kao odjevne predmete
✧ *engl.* jumper

džèmperklajd *m reg.* haljina širih ili užih naramenica, bez rukava
✧ *v.* džemper + *njem.* Kleid: haljina
dženábet *m reg.* nevaljalac, poganac, neodgovorna osoba; prljavac, džanabet
✧ *tur.* cenabet (nečistoća nakon spolnoga odnosa do pranja) ← *arap.* ğänābä
Dženâbi-Hȁk *m isl.* Bog
✧ *arap.* ğanāb: strana + ḥaqq: istina
dženáz|a (**đenáza**) *ž isl.* **1.** pogrebna molitva s klanjanjem [*klanjati ~u*] **2.** pogreb, sprovod, pratnja **3.** mrtvac
✧ *tur.* cenaze ← *arap.* ğenāzä
džènet (**džehènet**) *m rel. reg.* vrt blaženih u islamu; raj, nebo // **džènetskī** *prid.* koji se odnosi na dženet
✧ *tur.* cennet ← *arap.* ğännä: vrt, perivoj
džȅntlmen *m* onaj koji se odlikuje plemenitošću, uglađenošću i časnim odnosom prema drugome; gospodin // **džȅntlmenskī** *prid.* koji se odnosi na džentlmene △ ~ ***sporazum*** **1.** ob. usmeni sporazum dviju ili više osoba u kojem se velikodušno daju neki ustupci, sam sporazum se poštuje kao da je potpisan **2.** *iron.* zakulisni sporazum ili neki dogovor na tuđi račun; »aranžman«; **džȅntlmenski** *pril.* kao džentlmen, na način džentlmena; **džȅntlmēnstvo** *sr razg.* osobina onoga koji je džentlmen; gospoština, otmjenost
✧ *engl.* gentleman
džȅntri *m* niže plemstvo, plemići posjednici bez titula (u Engleskoj, Mađarskoj i dr.); klasa između srednjeg staleža i višega plemstva
✧ *engl.* gentry ≃ *lat.* gentilis: rodovski
džȅp *m* ⟨N *mn* džèpovi⟩ **1.** ušiven ili našiven dio na odjeći predviđen za odlaganje sitnijih predmeta ili za ukras **2.** *pren.* prostor koji se stvara i puni unutar veće cjeline [*paradentozni ~*] **3.** *razg.* novac, kao količina [*imati pun (prazan) ~* imati mnogo (malo) novaca] **4.** *pren. vojn.* područje određene površine, područje strategije ili taktike uvučeno u drugo veće područje [*bihaćki ~*] // **džȅpār** (**džȅpāroš**) *m* onaj koji krade iz džepova, sitni lopov, uličar; džepokradica; **džepárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G džèpārācā⟩ novac za sitne svakodnevne potrebe jedne osobe; **džȅpārev** (**džȅpārov**) *prid.* koje pripada džeparu; **džepáriti** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* džèpārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ baviti se poslom džepara, krasti iz džepova; **džȅpārskī** (**džȅpāroškī**) *prid.* koji se odnosi na džepare/džeparoše; **džȅpārski** (**džȅpāroški**) *pril.* na način džepara, kao džepar/džeparoš; **džèpić** (**džèpčić**) *m* ⟨G *mn* džȅpīćā⟩ *dem.* od džep; **džèpina** *ž augm.* od džep; **džȅpn|ī** *prid.* **1.** koji se nosi u džepu [*~i nožić*; *~i sat*] **2.** koji pripada džepu [*~i preklop*] **3.** izrađen ili stjecajem okolnosti određen kao umanjen, mnogo manji u vrsti od drugih [*~o izdanje*] △ *~**a knjiga*** knjiga reducirana na format prikladan za nošenje u džepu; *~**a partitura*** *glazb.* potpuna orkestarska partitura reducirana na džepni format; *~**a podmornica*** *pom.* vrlo mala podmornica naoružana torpedima ili diverzantskim minama; **džèpovina** *ž* čvršća tkanina od platna ili kepera, upotrebljava se za džepove muških odijela
◆ *pr.* (nadimačko): **Džȅpina** (420, Knin, Zagora, *S* Dalmacija)
✧ *tur.* cep ← *arap.* ğäyb; *tur.* cep parası: džeparac
džȅp-hàšluk (**džepàšluk**) *m* ⟨N *mn* džȅp-hàšluci⟩ *reg.* novac za sitne svakodnevne troškove; tašengeld
✧ *tur.* cep harçlığı
džepokràdica *m, v.* džepar
✧ *v.* džep + *v.* krasti, kradljivac
džȅpotvōran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *publ. podr. iron.* koji se prikazuje kao državotvoran, a bori se samo za svoj džep (tj. za osobnu materijalnu korist)
✧ *v.* džep + *v.* tvoriti
džȅr *m isl.* vjerski poslovi koje učenici medrese obavljaju o praznicima [*ići na ~*]
✧ *tur.* cer ← *arap.* ğärr
džèrāh *m* ⟨G džeráha, N *mn* džerási⟩ *vojn. reg. pov.* onaj koji liječi rane; vidar, ranar, ranarnik, kirurg
✧ *tur.* cerrah ← *arap.* ğärrāh
džèrešiti (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩, *v.* sunetiti
džerída (**đerída**) *ž reg.* novin(a)e
✧ *tur.* ceride ← *arap.* ğärīdä
džerím|a (**džerèma**) *ž* odšteta, naknada, globa [*uzimati ~u*]
✧ *tur.* cerime ← *arap.* gärîma
džèriz *m, v.* đeriz
džèrsej *m, v.* žersej
džȅt[1] *m min.* crna, blistava podvrsta smeđeg ugljena koji se lako obrađuje, služi za nakit; »crni jantar«, gagat, jet
✧ *engl.* jet ← *lat.* gagates ← *grč.* (líthos) gagátēs: gagatski kamen, prema gradu Gagaj

džȅt[2] *m*, ob. u: △ ***džambo*** ~ *term.* veliki avion na mlazni pogon; može primiti i nekoliko stotina putnika; mamutnjak; ~ ***set*** *žarg.* sloj vrlo bogatih i dokonih ljudi; bogataši, mondeno društvo; ~ ***strim*** *meteor.* vrlo jaki vjetrovi, pretežno iz *Z* smjera koji pušu na gornjoj granici troposfere i u donjoj stratosferi, brzinama katkada i preko 400 km/sat; mlazna struja; ~ ***zavoj*** *sport* element skijaške tehnike ob. kod skretanja u spustu
✧ *engl.* jet: mlaz, nagla promjena

dževáhir *m reg. ekspr.* **1.** dragi kamen, dragulj **2.** skupocjeni nakit // **dževahìrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* draguljar, juvelir
✧ *tur.* cevahir ← *arap.* ǧāwāhir ← *perz.* ǧewher

dževápiti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* džèvāpīm, *pril. sad.* -pēći⟩ *reg.* **1.** polagati račune za učinjena loša djela u ovozemaljskom životu **2.** odgovarati (za što)
✧ *tur.* cevab ← *arap.* ǧāvâb

džèvēr *m* ⟨G *mn* dževéra⟩ *reg.* **1.** čelik kovan u Damasku, damastirani čelik **2.** dževahir
✧ *tur.* cevher ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ǧāwāhir ← *perz.* ǧewher

džèviz *m reg.* indijski orah (*Myristica*); upotrebljava se kao začin i kao lijek; orašćić
✧ *tur.* ceviz ← *arap.* ǧāvz ← *perz.* ǧawz: orah

džȅz *m*, *v.* jazz // **džȅzer** *m*, *v.* džezist (**1**); **džezírati** *dv.* ⟨*prez.* džèzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (od)svirati jazz; **džèzist** *m glazb.* **1.** svirač jazza; džezmen, džezer **2.** glazbenik koji se stručno bavi jazzmuzikom; **džèzistica** (**džèzistkinja**) *ž*, *v.* džezist
✧ *v.* jazz

džȅz-bȅnd *m* jazz-band, *v.* jazz △

džȅzmen *m*, *v.* jazzman

džȅzva *ž* ⟨G *mn* -zāvā/-ī⟩ *reg.* bakrena posuda posebnog oblika (gore uža, dolje šira, s kljunićem i drškom) za kuhanje crne kave; đezva
✧ *tur.* cezve ← *arap.* ǧādvä: baklja

džȉbra *ž* ⟨G *mn* -bārā/-ī⟩ *reg.* komina od šljive i grožđa (ostatak od iscijeđenog voća, npr. kod pečenja rakije); trop, drožđe, đibra
✧ *tur.* cibre

Džibùti *m* ⟨G -ja⟩ *geogr.* država na obali Crvenog mora i Adenskog zaljeva, *SI* Afrika, 23.200 km^2, 530.000 stan., glavni grad i luka Djibouti // **Džibutánac** *m* (**Džibùtānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Džibutánci⟩ stanovnik ili državljanin Džibutija

džȉda *ž* ⟨G *mn* džídā⟩ *reg.* **1.** tanko, a dugačko koplje **2.** motka na kojoj se nalazi zastava **3.** željezni štap ograde
✧ *tur.* cıda ← *mong.*

džídža (**đíđa**) *ž reg. ekspr.* **1.** igračka za djecu; zvečka **2.** imitacija pravog nakita; đojela
◆ *pr.*: **Džȉdžić** (Vukovar)
✧ *tur.* cici

džȉg *m glazb. pov.* **1.** narodni ples udomaćen na britanskim otocima od 16. st. **2.** igrokaz s glazbom i plesom, raširen od 16. do 18. st. u *S* dijelovima Europe
✧ *engl.* jig, jigg

džȉger *m tehn.* stroj za bojenje, osobito tekstila
✧ *engl.* jigger

džȉgerica *ž razg.* (+ *srp.*) jetra, *v.* // **džȉgera** *ž augm.* od džigerica, *pejor. razg.*; **džȉgeričica** *ž dem.* od džigerica; **džigérnjača** *ž reg.* kobasica od džigerice, jetrenica
✧ *tur.* ciğer ← *perz.* ǧiger

džȉgit *m* hrabar i vješt jahač // **džȉgitōvka** *ž* ⟨G *mn* -ōvkī⟩ kozačka akrobacija na konju
✧ *rus.* džigít ← *tat.*

džȉgljast *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je visok i mršav, koji se protegao u visinu (o osobi); štrkljast

džȉhād *m* ⟨G džiháda⟩ *rel. ideol.* **1.** rat za vjeru, rat u ime vjere, borba za obranu islama; sveti rat **2.** *nakn. shv.* ideologiziran rat države protiv države (i islamskih država međusobno)
✧ *tur.* cihad ← *arap.* ǧihād: borba, rat

-DŽIJA kao drugi dio riječi označuje **1.** *reg.* zanat, bavljenje majstora koji što izrađuje i s čime radi ili trguje [*kazandžija*; *samardžija*] **2.** *žarg.* **a.** bavljenje čime [*fìlmadžija*] **b.** sklonost, svojstvo, nagnuće [*bundžija*]

džȉju džȉcu *m*, *v.* džu džucu

džȉlbēnta *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg. rij.* kožna torba s pregradama; đilbenta
✧ *tur.* cilbent ← *perz.* ǧildbend ← *arap.* ǧild: koža

džȉlit *m* **1.** kratko koplje za **a.** bacanje (na koga) **b.** gađanje cilja u igri **2.** *pov.* orijentalna viteška konjanička igra // **džilȉtati** (se, ∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* džìlītām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** natjecati se u bacanju džilita, gađanju cilja džilitom **2.** skakati svom snagom lijevo-desno, bacati se tijelom **3.** otimati se rukama i nogama; **džilítnuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* džìlītnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *prid. rad.* džilìtnuo (se)⟩ *reg.* baciti džilit na koga
◆ *pr.*: **Džilítović**

✧ *tur.* cirit ← *arap.* ğārīd: oguljen (palmin štap bez lišća)

džȉlj *m* ⟨N *mn* -evi⟩ *bot. reg.* ljiljan
✧ *tal.* gigli

džȉm *m* ime arapskog slova »dž« (»ğ«)
✧ *tur.* cim ← *arap.* ğīm

džȉmrija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* škrtac, tvrdica // **džimrȉjati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti škrt, tvrdičiti
✧ *tur.* cimri ← *perz.* ğimri

džȉn[1] *m* ⟨N *mn* džȉnovi⟩ **1.** *reg. etnol.* div, gorostas, orijaš **2.** *mit. isl.* prema islamskom vjerovanju nadnaravno biće stvoreno od plamena, demon, zao ili dobar duh // **džȉnovsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na džinove [~*a snaga*] **2.** koji ima svojstva džina; ogroman [~*o drvo*]; **džȉnovski** *pril.* kao džin, na džinovski način
✧ *tur.* cin ← *arap.* ğinn

džȉn[2] *m* žestoko piće, irska rakija dobivena destilacijom prevrela koma žitarica, aromatizirana klekovim bobicama △ ~ ***tonik*** piće, džin pomiješan s tonikom ili sličnim pjenušavim pićem
✧ *engl.* gin ← *nizoz.* genever ← *stfr.* genevre: klek

džȉnfis *m razg.* džin izmiješan s limunom i nekim pjenušavim pićem
✧ *engl.* ginfizz ← *v.* džin² + *v.* fizz ← fizzle: šištati, šumjeti

džingàfa (**džingràfa**) *ž reg.* druga strana uštavljene lisičje kože, strana bez dlake
✧ *tur.* cilhava

Džȉngis-kân (1155–1227), mongolski (tatarski) vladar i vojskovođa, u osvajačkim pohodima stvorio prostrano carstvo od Žutog (Tihi ocean) do Crvenog mora; nakon njegove smrti carstvo se raspalo

džȉngl *m* ⟨N *mn* -ovi⟩, *v.* jingle
✧ *engl.* jingle

džȉngo *m pol.* borbeni britanski nacionalšovinist (najprije u kolonijama u Kini i Africi = *njem.* Hurrapatriot) // **džingoȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pol.* nasilna nacionalistička politika u Velikoj Britaniji; šovinizam
✧ *engl.* jingo

džinȉzam, *v.* džainizam

džȉns *m* **1.** teška pamučna keper tkanina za radne kombinezone i jeans-odjeću, u prodaji obično jednobojna, plava [*nositi* ~], *usp.* traper (I) (**2**) **2.** odjeća od džinsa
✧ *engl.* jeans: vrsta pamučne tkanine ← Gene's (Genoese) fustian: đenovsko tvrdo pamučno platno

džȉp *m* ⟨N *mn* -ōvi⟩ terenski i vojni sa svih strana otvoren automobil
✧ *engl.* jeep, prema general purpose (vehicle): (vozilo) opće namjene

džiràndōla *ž*, *v.* đirandola

džȉterbag *m*, *v.* jitterbug

džíva *ž fil.* **1.** u hinduizmu pojedinačna duša kao poseban vid Atmana **2.** u džainizmu **a.** pojedinačna duša ili životna monada poput prozirnih kristala **b.** ukupnost takvih monada kao pokretačko načelo svijeta
✧ *skr.* jīva-

Džívo m. os. ime, *reg.* (Dubrovnik), često u starijoj hrvatskoj književnosti [*Ivan* ~ *Gundulić*], *v.* Ivan

džȉzija (**džȉzja**) *ž pov.* glavarina (porez) koji plaćaju nemuslimanski podanici Osmanskog Carstva
✧ *tur.* cizye ← *arap.* ğizyä

džȉzlija *ž*, *v.* đizlija

džȍb *m žarg.* posao, zaposlenje [*imati/nemati* ~]
✧ *engl.* job

džôber *m ekon.* **1.** zaposleni mešetar koji od brokera kupuje odnosno prodaje vrijednosne papire za vlastiti račun **2.** u vanjskoj trgovini, trgovac koji kupuje cjelokupne zatvorene partije robe i prodaje ih dalje u cjelini ili u manjim partijama
✧ *engl.* jobber

džȍdža *ž*, *v.* đođa

džȍga (**džȍganja**, **džȍgara**) *ž reg.* kost, goljenica, golijen
✧ *tur.*

džȍging *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *sport razg.* redovito rekreativno trčanje radi održavanja tjelesne kondicije // **džȍger** *m* onaj koji trči u rekreativne svrhe; trkač; **džȍgerica** *ž*, *v.* džoger; **džogírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* džȍgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (pre)trčati laganim korakom radi održavanja kondicije
✧ *engl.* jogging ≃ jogger: onaj koji džogira

džoglírati (što) *dv.* ⟨*prez.* džȍglīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* spojiti/spajati limene ploče pomoću spojnica
✧ *engl.* joggle

džȍint *m razg.* **1.** cigareta od marihuane, hašiša i sl. **2.** igla što se koristi pri uštrcavanju droge
✧ *engl.* joint

džȍint vȅnčer, *v.* joint venture

džȍjstik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *inform.* igraća palica, spaja se na računalo radi operacija na ekranu ili radi kompjuterske igre
✧ *engl.* joystick

džȍka *ž* ⟨G *mn* džôkā⟩ *reg.* ogrtač od grubog sukna
✧ *tur.* çuha ← *perz.* čūḫā

džȍkēj *m* ⟨G džokéja⟩ *sport* jahač trkaćeg konja △ ~ ***klub*** društvo, klub prijatelja konjskih utrka // **džȍkejskī** *prid.* koji se odnosi na džokeja; **džȍkejski** *pril.* kao džokej, na način džokeja
✧ *engl.* jockey

džȍker *m* **1. a.** karta koja u nekim igrama može zamijeniti svaku drugu kartu [*baciti/izbaciti ~a*]; zamjenjivac **b.** *žarg.* argument u diskusiji i sl. koji se čuva za kraj kako bi se time ostvario konačan uspjeh **2.** nešto što se može upotrijebiti kao zamjena za ostale elemente nekog sustava △ *~-**kupon*** zamjena za što u nagradnoj igri ili igri na sreću
✧ *engl.* joker: luda (lik na igraćoj karti)

džȍmba *ž* ⟨G *mn* džômbā/-ī⟩ *reg.* **1.** duboka neravnina u tlu, rupa **2.** oveći grumen suhog blata na njivi ili na putu // **džȍmbast** (**džȍmbav**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je pun džombi; neravan, kvrgav (put, teren i sl.)
♦ *pr.* (nadimačka): **Džȍmba** (Slavonija), **Džȍmbić** (*I* Slavonija)
✧ *tur.* ← *arap.* ǧunb ili *perz.* ǧunbe

džȕba *ž* ⟨G *mn* džûbā/-ī⟩ **1.** *isl.* odjeća muslimanskog svećenika, ob. od crne čohe **2.** *reg.* kratki seljački kaput; džube, zobun // **džȕbe** *sr* ⟨G -eta⟩, *v.* džuba
♦ *pr.*: **Džȕbur**
✧ *tur.* cübbe ← *arap.* ǧubbä

džȕboks *m* električni automat, izvodi skladbe po želji kad se ubaci novac ili žeton; muzička kutija
✧ *engl.* juke-box

džȕdo *m sport* istočnjačka vještina i borilački sport u kojem se natjecatelji odjeveni u kimono bore na strunjači po određenim pravilima, nastao od borilačke vještine džu džucu // **džȕdāš** *m* ⟨G džudáša⟩ onaj koji se natječe u džudu; džudist; **džudášev** *prid.* koji pripada džudašu; **džudàšica** *ž*, *v.* džudaš; **džȕdāškī** *prid.* koji se odnosi na džudo i džudaše; **džȕdāški** *pril.* na način džudaša; **džȕdist** *m*, *v.* džudaš; **džudȍgi** *m* ⟨G -ja⟩ *sport* odjeća natjecatelja u džudu (bijeli platneni kimono, bijele platnene hlače i pojas u boji, ovisi o rangu džudoke); **džȕdoka** (**džȕdok**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *sport* borac po pravilima džuda; džudaš, džudist, džudo-borac, judoka
✧ *engl.* judo ← *jap.* ← *kin.* rou: meko + do: put, način; ka: osoba

džȕdža *m* ⟨N *mn* -e, G džûdžā⟩ *reg.* **1.** nizak i slab čovjek, kepec, patuljak **2.** slabić (u fizičkom i u moralnom smislu) **3. a.** mala sitna životinja (ispod normalnog razvoja) **b.** vrsta patuljaste kokoši; evrein
♦ *pr.*: **Džȕdža**
✧ *tur.* cüce

džû džȕcu *m* ⟨*indekl.*⟩ tradicionalna istočnjačka vještina samoobrane bez oružja iz koje se razvio suvremeni džudo; džiju džicu
✧ *engl.* jujitsu (ili) jujutsu (ili) jiujitsu ← *jap.* džu: nježna + džucu: umjetnost, vještina

Džugašvili (*izg.* Džugašvȉli), **Josif**, *v.* Staljin (Josif Visarionovič)

džȕkela *ž reg.* (+ *srp.*) **1.** seoski pas mješanac; džukac, pseto **2.** *pren. fam.* onaj koji se odlikuje lošim svojstvima, onaj koji postupa kao nevaljalac; nitkov [*prava si ~*] // **džúkac** *m* ⟨G -kca, N *mn* -kci, G džûkācā⟩, *v.* džukela (**1**)
✧ *tur.* cühela ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ǧuhālā'

džȕken džȕcu *m* ⟨*indekl.*⟩ japanska borilačka vještina borbe bajunetom
✧ *engl.* jujitsu (ili) jujutsu (ili) jiujutsu ← *jap.* juken jutsu ≃ juken: nježna + jutsu: umjetnost, vještina

džȕl (**džàul**) *m*, *v.* joule

džȕlus *m pov.* porez što su ga crkve u Srbiji i u Bosni plaćale prigodom stupanja na prijestolje novoga osmanskog sultana odnosno prilikom promjene vezira
✧ *tur.* cülus ← *arap.* ǧulūs

džȕma *ž rel. isl.* **1.** molitva u džamiji petkom u podne **2.** petak △ *~-**đun*** dan molitve u džamiji, petak u podne; *~-**namaz*** svečana molitva u džamiji petkom u podne
✧ *tur.* cuma ← *arap.* ǧum'a

džumádel-áhire (**džemádel-áhire**) *sr* šesti mjesec muslimanske Mjesečeve godine
✧ *arap.*

džumádel-úlā (**džemádel-ûlā**) *ž* peti mjesec muslimanske Mjesečeve godine
✧ *arap.*

džȕmbūs *m razg.* vreva, galama, graja; zbrka, nered [*napraviti ~* podići galamu, prouzročiti nered i zbrku] // **džumbùsati** *nesvrš.*

⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ izazivati, praviti zbrku, nered
✧ *tur.* cümbüs ← *perz.* ǧunbiš

džumhurìjet *m* republika
✧ *tur.* cumhuriyet ← *arap.* ǧumhuriyyä

džùmle (**džùmīle**) *pril. reg.* svi zajedno, skupa
✧ *tur.* cumhur ← *arap.* ǧumhūr; *tur.* cümle: svi zajedno ← *arap.* ǧumlä i ǧumlätän

džùngl|a *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *geogr.* tropska šuma, močvarna guštara od bambusa, drvolikih paprati i povijuša; prašuma [*(kretati se) kroz ~u*] **2.** *pren.* gomila predmeta što zbunjuje svojom kaotičnošću, brojnošću, neredom **3.** *pren.* grad, gradska vreva, sve opasnosti koje vrebaju u gradu △ ***zakon ~e*** stanje bezakonja, nasilja, zakon jačega
✧ *engl.* jungle ← *hind.* jangal: šuma

džûnk|a *ž* ⟨G *mn* -ī/-ā⟩ *pom.* istočnoazijski jedrenjak [*na ~i*]
✧ *engl.* junk ← *mal.*

džȕra-dògan *ž reg. lov.* ptica grabljivica (sokol, kobac, jastreb) posebno uvježbana za lov na druge ptice, *usp.* šahin
✧ *tur.*

džȕs *m* voćni napitak; sok
✧ *engl.* juice

džùsto *čest.*, *v.* đusto

džûz *m* ⟨N *mn* džúzovi⟩ **1.** deset listova *Ku'rana* **2.** poseban svezak od deset listova *Kur'ana* **3.** svezak (knjige, časopisa i sl.)
✧ *tur.* cüz ← *arap.* ǧuz': dio

džȕzhān *m* onaj koji u džamiji svakodnevno uči po jedan džuz iz *Kur'ana* za dušu dobrotvora, ob. utemeljitelja zaklade
✧ *v.* džuz + *perz.* hān: čitač

Đ

đ, Đ 1. ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* zvučni, nepčani (palatalni), sliveni (afrikatni), zatvorni (konsonantni) glas [*ovaj đ*] **b.** (*sr*) osmo slovo hrv. latinice kojim se piše taj glas [*malo đ*; *veliko Đ*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo đe*; ⟨*mn*⟩ *ova đe*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosanici oznaka za brojčanu vrijednost 30

đȁ (đȁh) *čest. reg.* udvojeni korelativ (đa-đa) u zn. dileme ob. s istim rezultatom [~ *radio* ~ *ne radio isto ti izlazi*; ~ *amo* ~ *tamo* (svejedno je), ili-ili]

✧ *tur.* gâh ← *perz.*

đȁđa *m reg.* **1.** prema ruskim običajima, ujak, stric, tetak **2.** oslovljavanje svakog starijeg čovjeka; čiča, barba, striček, djedo **3.** *pov.* u ruskom vojničkom jeziku, onaj koji uvježbava novake

✧ *rus.* djádja

đȁh *čest.*, *v.* đa

đáhil *m*, *v.* džahil

đainìzam *m*, *v.* džainizam

đȁiz *pril. reg.*, *v.* džaiz

đȃk *m* ⟨G đáka, V đȃče, N *mn* đáci, G đákā⟩ **1.** onaj koji polazi nižu ili srednju školu; učenik, školarac **2.** *zast.*, *v.* student △ ~ ***prosjak*** *glazb. pov.* pripadnik njemačkog građanstva u 18. st., učenik muzičke škole, kao profesionalni svirač i pjevač sudjeluje u javnim svečanostima, crkvenim obredima i sl.; ~ ***putnik*** učenik koji do škole prevaljuje dalek put i mora se koristiti lokalnim vlakom, autobusom ili daleko pješačiti // **đáče** *sr* ⟨G -ta⟩, *v.* đačić; **đȁčić** *m* ⟨G *mn* đȁčīćā⟩ *dem.* i *hip.* od đak; đače; **đȁčin|a** *m* ⟨N *mn* -e, G đȁčīnā⟩ *augm.* od đak [*ta ~a*; *taj ~a*; *te ~e*; *ti ~e*]; **đȃčk|ī** *prid.* koji se odnosi na đaka i đake [~*o doba*]; **đȃčki** *pril.* kao đak, na način đaka; **đȁkati** *nesvrš.* ⟨*prez.* đȁkām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ vikati kao pjevač, jačiti, *usp.* jačke; **đakòvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* đàkujēm, *pril. sad.* đàkujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *zast.* živjeti kao đak; **đȃštvo** *sr zb.* **1.** ukupnost đaka **2.** vrijeme đakovanja

♦ *v.* dijak

✧ od starijega dijak ← *srlat.* diacus, *v.* đakon

đàketa (đȁka) *ž* ⟨G *mn* -ētā⟩ *reg. rij.* sako, jakna ženskog kostima, jaketa [~ *i kotul*, *reg.* kostim, jakna i suknja]

✧ *tal.* giacchetta

đakòbīn *m* ⟨G đakobína⟩ *reg. rij. zast.* jakobinac

✧ *tal.* giacobino ← *fr.* jacobin

đȁkon *m kršć.* **1.** *pov.* u ranokršćansko doba pomoćnik biskupa **2. a.** u Katoličkoj crkvi, treći svećenički red **b.** u Pravoslavnoj crkvi, najniži stupanj svećeničkog reda **c.** u Evangeličkoj crkvi, službenik pri crkvenoj općini, karitativni radnik i sl. // **đakònāt** *m* ⟨G đakonáta⟩ čin, zvanje i dostojanstvo đakona; đakonija, đakonstvo; **đakònija** *ž* **1.** *razg.*, *v.* đakonat **2.** prema pučkom vjerovanju, posebno ukusna i slasna hrana za koju se mislilo da je jedu đakoni i svećenici; poslastica, delikatesa; **đakonìsa** *ž* **1.** u ranokršćansko vrijeme, žena koja se posvetila djelima kršćanske ljubavi i njezi bolesnika **2.** u Evangeličkoj crkvi, posebno izučena žena za njegu bolesnika; **đȁkoniti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -nēći, *gl. im.* -onjēnje⟩ postajati đakon, biti đakonom; **đȁkonskī** *prid.* koji se odnosi na đakone; **đȁkonski** *pril.* kao đakon, na način đakona; **đȁkonstvo** *sr*, *v.* đakonat

✧ *lat.* diaconus ← *grč.* diákonos

đakònet (žakònet) *m reg.* **1.** vrsta muslina **2.** haljina od takvog materijala

✧ *tal.* giaconetta

Đàković, Đuro (1886–1929), hrv. sindikalni vođa i komunist, organizacioni sekretar KPJ 1928–1929; uhapsila ga i ubila jugoslavenska policija pri insceniranom bijegu

Đàkovo *sr* grad u *I* Slavoniji, 20.317 stan. // **đàkovačkī** *prid.* koji se odnosi na Đakovčane i Đakovo; **Đàkovčanin** *m* (**Đàkovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Đàkovčani⟩ stanovnik Đakova; **Đ akóvština** *ž geogr.* kraj oko Đakova, između Vuke i Bosuta

♦ *pr.*: **Đàkovac** (120, Donji Miholjac, Podravina), *v.* i đakon

Đàlskī, *v.* Gjalski (Ksaver Šandor)

đàm *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* potporna daska (npr. preko dna bačve)

✧ *mađ.* gyám

đápati se *nesvrš.* ⟨*prez.* đâpām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** divljati skačući, ludovati, đipati **2.** (oko čega), *v.* džapati se

✧ *v.*. džapati se

đàrdīn (**džàrdīn**) *m* ⟨G đardína⟩ *reg.* kultiviran gradski vrt za odmor u primorskim mjestima; perivoj, park

✧ *tal.* giardino

Đātake *ž bud.* zbirka od 547 priča o bodhisattvi, biću što će poslije niza ispravnih života jednom postati Buddha (Probuđeni), nastajala je između 3. i 5. st. pr. Kr.

✧ *pali*: priče iz prošlih rođenja (Buddhinih)

đàur *m* ⟨G *mn* đàūrā⟩ *pov. reg.* u Osmanskom Carstvu, podanik koji ne vjeruje čistu vjeru (koji nije musliman); kaurin, *usp.* nevjernik, kršćanin // **đàurče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* -ād⟩ *dem.* i *hip.* od đaur; **đàurčād** *ž zb.* ⟨I -ađu/-adi⟩, *v.*. đaurče; brojem neodredljiv skup đaurčadi; **đàūrka** *ž*, *v.* đaur

✧ *tur.* gävur ← *perz.* gebr

đàv|ao (**đȁvō**) *m* ⟨G đâvla/đàvola, N *mn* đâvli/đàvoli, G đàvālā/đàvōlā⟩ **1.** *razg.* biće koje utjelovljuje zlo; vrag, demon, pali anđeo **2.** zlo, opakost **3. a.** zla i opaka osoba [*~ao u ljudskoj spodobi* vrlo zla osoba] **b.** vragolan **4.** (đavola) u raznim kontekstima u službi čestice bez svoga značenja (često uz *crni* kad se izriče nevjerica u što, pomanjkanje želje da se što prihvati i odricanje onoga što je prethodno rečeno ili negiranje) [A: *Čovjek se nastavlja u svojem potomstvu* B: *(Crni) ~ao se nastavlja* A: *On je dobar stručnjak i mnogo zna* B: *(Crnog) ~la on zna*; *~ola!*, *uzv.* nije, ništa od toga (neće biti), nemoguće] // **đàvlić** *m dem.* od đavao; **đâvlov** *prid.* koji pripada đavlu △ ~ ***odvjetnik*** **1.** *teol.* u postupku beatifikacije i kanonizacije onaj koji se suprotstavlja stavovima predlagača **2.** *v.* advocatus △; **đàvljī** *prid.*, *v.* đavolji; **đavólak** *m* ⟨N *mn* -lci⟩ *hip.* od đavo; vražićak; **đavòlān** *m* ⟨G đavolána⟩ onaj koji je nestašan; vrag, vražić; **đavòlast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik đavlu; vragolast, obijestan; **đàvolčād** *ž zb.* ⟨G -i, I -ađu/-i⟩, *v.* đavolče; **đavólče** *sr* ⟨G -ta, *zb.* đàvolčād⟩ *dem.* od đavao, *usp.* đavolić; **đavòlčić** *m dem.* od đavao; **đavòlčina** *m augm.* od đavao; **đavòlica** *ž hip.* **1.** vražica **2.** nestašna mlada žena; **đavòličin** *prid.* koji pripada đavolici; **đavòlić** *m dem.* od đavao; vražić; **đavòlija** *ž* đavolji posao, lukavstvo, vragolija (nešto kao da je đavo izmislio); đavoluk; **đavòlskī** *prid.* koji se odnosi na đavle, koji je u vezi sa đavlom i đavlima [*~ prsti (su tu umiješani)*]; **đavòlski** *pril.* kao đav(a)o, na način đavla; **đavòluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩, *v.* đavolija; **đàvoljī** *prid.* **1.** koji pripada đavlu; đavlji **2.** koji je kao u đavla **3.** *pren.* koji je težak, mučan, opak (kao da ga je đavo smislio)

✧ *lat.* diabolus ← *grč.* diábolos: ocrnjivač ≃ diabállein: nabacivati se, klevetati

Đàvao *m*, *v.*. Sotona

đàvrk *m* ⟨N *mn* -rci⟩ *reg.* **1.** veliki komad kruha **2.** *v.* đevrek

✧ *tur.* gevrek

đè *pril. reg.*, *v.* gdje (I)

đebèrisati (**đebèrdisati**) *svrš.* ⟨*prez.* đebèrišēm, *pril. pr.* -āvšī, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* umrijeti; krepati, crknuti, uginuti, lipsati (za životinje, a *pejor.* i za ljude)

✧ *tur.* gebermek

đèčērm|a *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *etnol.* dio muške i ženske starinske narodne nošnje orijentalnog tipa [*obući/odjenuti ~u*]; ječerma

✧ *tur.* geçirme

đèđēran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *razg.* **1.** koji je pun poleta; lagan, veseo **2.** *pren.* koji je pripit

✧ *mađ.* gyönge: slab, lagan

đèisija *ž reg. etnol.* odjeća u orijentalnom stilu, osobito blagdanska, svečana, bogata i ukrašena

✧ *tur.* giysi ← giymek: obući

đèl *uzv.*. dođi!, hajde!

✧ *tur.* gel ← gelmek: doći

đèla mâšalāh (**mâšallah**) *uzv. reg. etnol.* Dobro mi došao!, pozdrav gostu; odgovor: Ište đeldum! = dođoh

✧ *tur.* gel maallah

đèlāt *m* ⟨G đeláta⟩ *reg.* sladoled [*popiti ~*, *reg.* pojesti sladoled; *~ mu nije ravan* vrlo je ukusan, tečan; svjež i sladak (o voću)]
✧ *tal.* gelato

Đelékovec *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje u Podravini, 1451 stan. // **Đelékovčanin** *m* (**Đelékovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Đelékovčani⟩ stanovnik Đelekovca; **đelékovečkī** *prid.* koji se odnosi na Đelekovac i Đelekovčane
♦ *pr.*: **Đelékovčan** (Koprivnica)

Đèletōvci *m mn* ⟨G *mn* -ovācā⟩ naselje (u blizini Vinkovaca), 849 stan. // **đèletovačkī** *prid.* koji se odnosi na Đeletovce i Đeletovčane; **Đeletóvčanin** *m* (**Đeletóvčānka** *ž*) ⟨N *mn* Đeletóvčani⟩ stanovnik Đeletovaca

đèlinpul *m reg.* umjetni madež koji se nanosi na tijelo radi ukrasa, *usp.* bên, galante
✧ *tur.* gelinpullu

đelòzija *ž reg.* ljubomora // **đèlōz** (**džèlōz**) *prid. reg.* koji je ljubomoran
✧ *tal.* gelosia

đelsàmīn *m* ⟨G đelsamína⟩ *bot.* jasmin, čemin
✧ *tal.* gelsomino

đèm *m* ⟨N *mn* đèmovi⟩ *reg.* željezni dio uzde koji se konju stavlja u gubicu; žvala
✧ *tur.* gem ← *perz.* ligâm: đem

đèmija *ž* ⟨G *mn* đèmījā⟩ *reg.* lađa ili drugo veliko plovilo na razne pogone i s raznim namjenama // **đemìdžija** *m reg.* onaj tko upravlja lađom, prevozi splav; lađar, splavar
✧ *tur.* gemi: lađa

đènār *m* ⟨G đenára⟩ *reg.* siječanj, januar
✧ *tal.* gennaio

đenáza *ž*, *v.* dženaza

đènđ *m* ⟨N *mn* đènđevi⟩ *reg. rij.* ogrlica
✧ *mađ.* gyöngy: biser

đenđèfīl *m*, *v.* zenđefil

đène *pril.* (*čest.*) *reg.* još
✧ *tur.* gene

đenèrāl *m* ⟨G *mn* đenerálā⟩ *pov.* u srpskoj i crnogorskoj vojsci do 1918. u zn. najvišeg čina kao i u drugim vojskama [*~ Janković*; *~ divizijar*]; đenero, general // **đenèrō** *m lokal.*, *v.* đeneral
✧ *fr.* général ← *tal.* generale ← *lat.* generalis: opći, generalni

đènero (**zènero**) *m reg.* zet
✧ *tal.* genero

đenòvēškī *prid. reg. fam.* koji se odnosi na Đenovljane // **Đenóvljanin** *m* (**Đenóvljānka** *ž*) ⟨N *mn* Đenóvljani⟩ stanovnik Genove; **đènovljānskī** *prid.* koji se odnosi na Đenovljane; **đènovskī** *prid.* koji se odnosi na Đenovu (Genovu)
✧ *tal.* genovese, prema talijanskom gradu Genovi

đentìlec|a *ž reg.* uljudno ponašanje; ljubaznost; dostojanstveno ponašanje, otmjenost [*pokazati ~u*]
✧ *tal.* gentilezza

đèr[1] *m lokal.* vapnenasta žuta zemlja
✧ *alb.* djerr: ugar, neobrađena zemlja

đèr[2] *m bot.*, *v.* hrast

đéram *m* (**đérma** *ž*) ⟨G -rmā, N *mn* -rmovī⟩ *reg.* **1.** rašljast stup na kojem je položena dugačka motka s utegom na stražnjoj i s kablom na prednjoj strani (radi lakšeg izvlačenja vode iz zdenca) **2.** bunar s đermom
✧ *tur.* germe

đèrček *pril. reg. rij.* doduše, zaista, doista, zbilja, zapravo
✧ *tur.* gerçek

đèrdān *m* ⟨G đerdána⟩ *etnol.* ogrlica kao dio narodne nošnje (od zlatnika itd.) [*okititi se ~om*] // **đerdànčić** *m dem.* od đerdan
✧ *tur.* gerdan ← *perz.* gerdân: vrat

đèrdāp *m* ⟨G đerdápa⟩ **1.** (Đerdap) *geogr.* probojnica Dunava kroz *J* Karpate, između Golupca i Kladova, na granici Srbije i Rumunjske, dužine o. 100 km **2.** vrtlog, bujica, brzica; opasno mjesto na rijeci [*u ~u*]
✧ *tur.* girdap ← *perz.* girdāb: mjesto gdje se vrti voda

đèrdek (**đèrđek**) *m* ⟨N *mn* -eci, G đèrdēkā⟩ *reg. etnol.* **1.** ložnica u kojoj spavaju mladenci prve bračne noći **2.** prva bračna noć [*provesti ~*]
✧ *tur.* gerdek ← *perz.* gerdek: čadorić

đèrđef *m* ⟨G *mn* đèrđēfā⟩ *reg.* okvir na koji se nateže platno za vez ili goblen [*veze na ~u*] // **đèrđefić** *m dem.* od đerđef
✧ *tur.* gergef ← *perz.* kārgāh ili kārkef

đerída *ž*, *v.* džerida

đèrīz *m* ⟨G đeríza⟩ *reg.* **1.** odvodni kanal nužnika, kupaonice, štale itd.; gnojnica, đubrenica **2.** septička jama, džeriz **3.** potočić kroz avliju ili bašču
✧ *tur.* geriz ← *perz.* kârîz

đérma *ž* ⟨G *mn* đèrāmā/-ī⟩ **1.** *pom.* egipatski brodić na Nilu i morskoj obali s dva jarbola **2.** *v.* đeram
✧ *tur.* Germek

đèrv *m lingv.* ime slova đ u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci, *usp.* đ (**2**)

đȅrz *m* ⟨G đȇrzā⟩ pravi momak, mladić, momak od oka

✧ *tur.* gürz ← *perz.* gurz ← gürzbäz: koji se dobro bori buzdovanom, odvažan, junačan

Đerzèlez Alija legendarni junak iz bošnjačkih narodnih pjesama, usmene predaje i tradicije

đȅrzōnka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *razg.* košnica s pokretnim saćem

✧ prema njemačkom pčelaru Dzierzonu

đȅs *m reg.* vapno, kreč, klak // **đȅš** *m reg. rij.* kreda za pisanje

✧ *tal.* gesso

đȅvdīr (**đȅvđīr**) *m* ⟨G đevdíra⟩ *reg.* metalna posuda za cijeđenje; cjedilo, cjediljka, škrova

✧ *tur.* kevgir ← *perz.* kefgîr

đȅvrek *m* ⟨N *mn* -eci, G đȅvrēkā⟩ *reg.* **1.** pekarsko pecivo u obliku kotura; đȁvrk **2.** *pren.* svitak od rupca ili od komada krpe koji se podmeće kad se nosi teret na glavi [*saviti* ~] // **đevrègdžija** *m* proizvođač i/ili prodavač đevreka (**1**)

✧ *tur.* Gevrek

Đȅvrske *ž mn* naselje (u blizini Knina), 836 stan. // **đȅvršačkī** *prid.* koji se odnosi na Đevrske i Đevrščane; **Đȅvrščanin** *m* (**Đȅvrščānka** *ž*) ⟨N *mn* Đȅvrščani⟩ stanovnik Đevrski

đezèntija *ž reg.* **1.** *arhit.* hodnik, predsoblje, trijem u kući orijentalne gradnje **2.** uzak put ili prolaz koji povezuje kule unutar tvrđave

✧ *tur.* gezinti

đèzij|a *ž reg.* pamučna, svilena ili polusvilena tkanina [*bluza od ~e*]

✧ *tur.* gezi

đȅzma *ž* ⟨G *mn* đȅzāmā/-ī⟩ *reg.* kretanje, pješačenje umjerenom brzinom radi odmora i razonode; šetanje, hodanje, obilazak, špancir

✧ *tur.* gezme: šetnja

đȅzva *ž*, *v.* džezva

đȉbra *ž*, *v.* džibra

đída (**đído**) *m*, *v.* điđija

đȉdibaša *m* ⟨N *mn* -e⟩ najveći obješenjak, mangup nad mangupima

✧ *v.* điđija + *v.* baš², baša

đȉdija *m* ⟨N *mn* -e, G đȉdījā⟩ *ekspr. razg.* obješenjak koji izaziva divljenje, ali i prijekor [*kad sam bio mlađan lovac ja, bio sam i* ~]; junak, živahan mladić, điđa, điđo

✧ *tur.* gidi

đíđa *ž*, *v.* džidža

đȉga *ž*, *v.* diga

đȉja *uzv.* **1.** izraz kojim se konja tjera na brži kas **2.** *fam.* izraz kojim se oponaša konjski hod

đȉkati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr.* naglo rasti, izrastati, šiknuti u vis (o osobi u rastu, biljkama, žitaricama) // **đȉknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* đȉknem, *pril. pr.* đȉknūvši, *imp.* đȉkni, *prid. rad.* đȉknuo⟩, *v.* đikati; **đȉkan** *m* ⟨G đikána⟩ **1.** naglo izrastao mladić **2.** *razg.* vino direktor (**2b**)

♦ **Đȉkan** m. os. ime, *zast.*; *hip.*: **Đȉketa**, **Đíko** ◊ *pr.*: **Đȉkandić** (Pokuplje), **Đikánović**, **Đȉketa** (Virovitica), **Đíkić** (250, sred. Dalmacija, Posavina)

đȉlās *reg.* **1.** *m* ⟨G đilása⟩ trkač, skakač **2.** *prid.* **a.** koji je sposoban; okretan, srčan **b.** koji je razvratan; raskalašan, neobuzdan // **đilàsati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** trčati, skakati **2.** razuzdano živjeti

♦ *pr.* (nadimačko): **Đȉlās** (270, Knin, Bukovica, Lika)

✧ *tur.* cilâsun: hrabar, srčan, neobuzdan

Đìlas, Milovan (1913–1995), crnogorski političar, književnik i publicist; 1937–1954. član politbiroa CK KPJ, jedan od najbližih suradnika J. Broza Tita; od 1952. predlagao demokratizaciju režima, višepartijnost; 1954. isključen iz rukovodstva zbog »antipartijske djelatnosti«, osuđen i zatvaran 1956–1961. i ponovno 1962–1966; u člancima i knjigama koje su 1955–1988. objavljivane samo izvan Jugoslavije, na Zapadu, oštro kritizirao komunistički sistem i stekao glas vodećeg političkog otpadnika (disidenta) od komunizma (*Nova klasa*, *Razgovori sa Staljinom*, *Nesavršeno društvo*, memoari *Ratno doba*, *Vlast i pobuna*)

đȉlbēnta *ž*, *v.* džilbenta

đȉlet *m reg.* dio odjeće bez rukava, nosi se iznad košulje ili bluze, ispod sakoa (jakete) [*obući* ~; *staviti* ~, *razg.*]; prsluk, žile

✧ *engl.* gilet

đȉlkoš *m reg. ekspr.* obijestan mlad čovjek, pun snage; vjetrogonja, kicoš, danguba

✧ *mađ.* gyilkos: ubojica

đȉnđer¹ *m rij. reg.* privjesak kao ukras, dio nakita // **đȉnđeriti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -rēći (se), *gl. im.* -rēnje⟩ *ekspr.* ukrašavati se neumjereno i pretjerano; kititi se, resiti; **đinđilèrija** *ž* gubljenje vremena u igri ili u glupostima; igrarija

✧ *tal.* gingillo: privjesak

đȉnđer² *m bot.* biljka (*Zingiber officinalis*), iz porodice *Zingiberaceae*, močvarna biljka tropskih dijelova *JI* Azije, podanak se zbog

vrlo aromatičnog i ljutog okusa koristi kao vrlo popularan začin, a i za dobivanje eteričnog ulja koje se koristi u parfumeriji; đumbir, ingver, inđiber, đinđiber, đinđibar // **đinđiber** (**đinđibar**) *m*, *v.* đinđer[2]

✧ *engl.* ginger ← *srlat.* gingiber, *v.* ingver

đinđiber (**đinđibar**), *v.* đinđer[2]

đinđuva (**đinđuha**) *ž* ⟨G *mn* đìnđūvā⟩ *reg.* **1.** privjesak na ženskom uhu; naušnica, minđuša, rinčica, mrnđela, grmjela, grmjelica **2.** (ob. *mn*) *pejor.* svaki pretjeran ili manje vrijedan nakit na ženi; bižuterija

✧ *mađ.* gyöngy: biser

đinìzam *m*, *v.* džinizam

đȉp *uzv.* **1.** izraz za skok **2.** zamjena za *gl.* skočiti [*on ~ u vodu*] // **đípati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* đīpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* đipiti, đipnuti **2.** mnogo skakati, trčati na više mjesta; **đȉpimice** *pril.* tako da se đipa; **đȉpiti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* đȉpio⟩ naglo skočiti; đisati, đipnuti; **đȉpnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* đȉpnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* đȉpni, *prid. rad.* đȉpnuo⟩, *v.* đipiti

✧ *ekspr.*

đȉr *m* ⟨N *mn* đírovi/đírevi⟩ *reg.* kratka šetnja, obično se misli na šetnju u krug; krug, obilazak

✧ *tal.* giro

điràndōla (**džiràndōla**) *ž reg.* **1.** ognjeni kolut u vatrometu **2.** svijećnjak s više krakova

✧ *tal.* girandola

đȉrârdi *m* ⟨G -ja⟩ tvrd, ravan slamnati šešir, u modi do 1930-ih; žirado

✧ prema prezimenu bečkog glumca Girardia

điràsol *m bot. reg.*, *v.* suncokret

✧ *tal.* girasole

đȉrobus *m* autobus koji obavlja kružnu vožnju gradom radi razgledanja znamenitosti

✧ *tal.* girobus

đȉzlija *ž reg.* razuzdana, raspuštena žena; bludnica, kurva, džizlija

✧ *tur.* gizli: tajan, sakriven

đȍđ|a *ž reg. ekspr.* radost, veselje koje se čita na licu, zanesenost nečim lijepim ili onim što mnogo obećava [*pun ~e* koji sjaji od veselja, vrlo radostan, oduševljen čime]; džodža

✧ *mlet.* zogia, *tal.* gioia

đogàdūr *m* ⟨G đogadúra⟩ *reg.* igrač ob. na karte, kartaški partner; kartaš // **đogadùrica** *ž*, *v.* đogadur

✧ *mlet.*, *tal.* giocatore

đȍgat *m reg.* konj bijelac; đogin, đogo // **đȍgatast** *prid.* ⟨odr. -ī⟩ koji je kao đogat, koji ima osobine đogata; **đógo** *m* **1.** *hip.* od đogat konj; kobila: đoga **2.** *podr.* onaj koji je poput konja u nepoželjnim svojstvima za osobu, vrlo žilav i dugog lica, previše žilav, previše snažan; konjast; **đòguša** *ž* ⟨G *mn* đȍgūšā⟩ kobila

♦ *pr.* (nadimačka): **Đògaš** (130, sred. Dalmacija), **Đógić** (130, Kordun), **Đógo** (Benkovac), **Đogólović** (Požega)

✧ *tur.* gökat ← gök: plav, svijetao + at: konj

đòja *ž reg.* veselje, radost, zanesenost

✧ *tal.* gioìa

đȍja *pril. reg.* kao da jest, tobože, (kao) bajagi, kobajagi

✧ *tur.* gûya ← *perz.* gūyā

đojelàrija *ž reg.* **1. a.** draguljarstvo, draguljarski zanat **b.** draguljarnica **2.** *pren.* kićenost // **đòjele** *ž mn reg.* nakit kao ukupnost ili cjelina od više dijelova (prstenje, narukvice itd.) [*lijepe ~*; *staviti ~* ukrasiti se nakitom]; šmuk

✧ *tal.* gioielleria

đòkād|a (**đògāda**) *ž reg.* krug u miješanju u kartaškoj igri [*jedna ~a*; *dvije ~e*]; runda

✧ *mlet.* zogàda, *tal.* (*dijal.*) giocata

đôl *m* ⟨N *mn* đòlovi⟩ *reg.* **1.** jezero **2.** kaljuža, lokva

♦ *top.* (javlja se u *mikrotop.*, ob. kao ime manjih jezera ili močvarnih zemljišta u Baranji i Slavoniji): **Bàbin đôl**, **Dȕgī đôl**, **Đôl**, **Đ ȍla**, **Pođȍla** (sve u Baranji), **Sávski đôl** (tri močvarna područja između Save i Velikoga Struga) i sl.

✧ *tur.* göl: jezero

đȍn *m* ⟨N *mn* đònovi⟩ *reg.* **1.** donji dio cipele i druge obuće, pokriva taban; poplat, šjola **2.** *meton.* nepravilno postavljena noga prema protivničkom igraču (ili udarac đonom) // **đòniti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* đònīm, *pril. sad.* đònēći, *prid. trp.* đònjen, *gl. im.* đònjēnje⟩ staviti đon (**1**) na cipelu, čizmu i sl., tumplati

✧ *tur.* gön: učinjena koža

đònlīja *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* u doba Osmanskoga Carstva, pripadnik dobrovoljačkoga roda turske vojske uvježban za opasne pothvate // **đònlaga** *m* ⟨N *mn* -e⟩ zapovjednik đonlija

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Đòlōnga** (Zagora, sred. Dalmacija), **Đòmlija** (120, Zagora), **Đònlaga**, **Đònlagić** (sred. Dalmacija), **Đ ónlić** (320, Sinj, sred. Dalmacija), **Đùmlić** (Slavonija), **Đùmlija** (200, Velika Gorica, Jastrebarsko)

✧ *tur.* gönülü

đôr *m* ⟨N *mn* đórovi⟩ *reg.* zamjena odoka // **đórati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* đôram, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* mijenjati se za što, mijenjati predmet za predmet; trampiti; **đȍrnuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* đȍrnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *prid. rad.* đȍrnuo (se)⟩, *v.* đorati
✧ *tur.* görmece

Đôrđe, *v.* Juraj ♦

đornàlet *m reg. hip.* novine kao obavezno omiljeno štivo, novine kad se čitaju s užitkom uz kavu, u miru itd. [*čitati (uzeti) svoj ~* posvetiti se čitanju novina s užitkom i u miru]
✧ *tal.* goirnaletto

đòrnāta *ž reg.* nadnica
✧ *tal.* giornata

đȍta *ž reg.* zadnjica, stražnjica
✧ *tur.* göt

đòtluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* vrećasta stražnja strana hlača orijentalnoga kroja; tur
✧ *tur.* götlük

đôz *m* ⟨N *mn* đòzovi⟩ *reg.* **1.** oko **2.** zle, urokljive oči **3.** šupljina, prorez, ušice (igle) **4.** pregrada (stola, torbe i sl.), ladica **5.** prozorsko okno // **đozdèli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *ekspr.* koji je lijepih očiju; ljepook [~ *djevojka*]; **đòzluci** *m pl. tantum* ⟨G đòzlūkā⟩ *reg.* naočale [*ti/ovi* ~]; **đozlùklija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji nosi naočale; cvikeraš, očalaš
♦ *pr.*: **Đózlić**, **Đòzlija** (Novska)
✧ *tur.* göz: oko ≃ gözlük: naočale

đozabajȉdžija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* čarobnjak, magičar, opsjenar // **đozabajidžȉluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* obmana, varka, opsjena, magija
✧ *tur.* göz: oko + büğücü: čarobnjak

đȕbrara *ž zool. reg.* muha (*Eristalis tenax*), živi na đubrištu
✧ *v.* đubre

đȕbre *sr* ⟨G -ta⟩ **1.** stajski gnoj [*voziti* ~]; đubar **2.** *reg.* (+ *srp.*) kruti otpaci iz kućanstva, radionica koji se bacaju kao neupotrebljivi i organizirano odvoze; smeće **3.** *pejor.* **a.** ono što ništa ne vrijedi, ono što je za smeće (pokvareni automobil, zahrđali aparat i sl.) **b.** vrlo loša, karakterno bezvrijedna osoba [~ *jedno*; *to je jedno* ~]; ološ, smeće // **đȕbar** *m* ⟨G đȕbra⟩, *v.* đubre; **đubrènica** *ž* **1.** jarak koji odvodi tekućinu iz staje **2.** *meton.* prljava i smrdljiva tekućina što se stvara na gnojištima; gnojnica; **đubrènīk** *m* ⟨G đubreníka⟩ mjesto gdje se nabacuje stajski gnoj i drži do odvoženja na njivu; gnojnica, gnojište, bunjište, đubrenjak; **đubrènjāk** *m* ⟨G đubrenjáka, N *mn* dubrenjáci⟩, *v.* đubrenik; **đubrètār** *m* ⟨G đubretára⟩ **1.** *reg.* (+ *srp.*) smetlar **2.** *pren.* onaj koji je pokvaren, karakterno đubre; **đubretárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G đubrètarācā⟩ *reg. zast.* kaput tričetvrt duljine, s kapuljačom, kopčanjem na omče, oker boje; **đubrètārka** *ž*, *v.* đubretar; **đȕbrīšte** *sr* **1.** mjesto gdje se gomila stajsko đubre; gnojnica, gnojište, bunjište, đubrenik **2.** *v.* smetlište; **đȕbrīti** *nesvrš.* ⟨*prez.* đȕbrīm, *pril. sad.* đȕbrēći, *gl. im.* đȕbrēnje⟩ *razg.* voziti stajsko gnojivo na njivu; gnojiti zemlju; **đȕbrīvo** *sr reg.* (+ *srp.*) gnojivo kojim se hrani zemlja; **đȕbrōvnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *reg.* (+ *srp.*) lopatica za smeće, *v.* škovacera, mišćafl
✧ *tur.* gübre ← *grč.* kópros

đùgum *m reg.* mjedeni ili bakreni vrč za vodu sa širokim grlićem, manja posuda u kojoj se kuha voda za kavu (ne i kava)
♦ *pr.*: **Đùgum** (100, Metković, *J* Dalmacija, Zagora), **Đùgumović** (**Đugúmović**)
✧ *tur.* güğüm

Đȕka, *v.* Juraj ♦

đûl *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *jez. knjiž. bot.* ruža // **đȕlić** *m dem.* od đul; **đulȉstān** *m* ⟨G đulistána⟩ *reg. ekspr.* vrt s ružama [~*-bašča*]; ružičnjak
♦ **Đȕla** ž. os. ime (*musl.*) ◊ *pr.*: **Đȕla** (260, Sinj, Zagora, Ivanec), **Đúlić** (Zaprešić)
✧ *tur.* gül ← *perz.* gul

đulábija *ž bot. reg.* sorta slatke i sočne jabuke duguljasta oblika
♦ *pr.*: **Đùlabić** (100, Vinkovci)
✧ *tur.* gülabi ← *perz.* gulābī

đȕl-baklàva *ž kulin.* baklava kojoj se listovi kora ne slažu, već motaju u kolutiće tako da se u sredini dobije oblik đula, ruže; đul-pita
✧ *v.* đul

đulbàstija (**ćulbàstija**) *ž reg. kulin.* orijentalno jelo, mljeveno pečeno meso na žaru, katkad pod pepelom
✧ *tur.* külbastı: (u) pepeo stavljen

đȕl-bèhār *m* ⟨G đȕl-behára⟩ *reg.* rascvjetana ruža, ružin cvijet
✧ *v.* đul + *v.* behar

đùlbek-dóva *ž isl.* zajednička islamska jednoglasna molitva povodom važna događaja (npr. prvi odlazak djeteta u mekteb)
✧ *tur.* gülbank ← *perz.* gulbāng

đȕle *sr* ⟨G -ta, *zb.* đȕlād⟩ *vojn. pov.* kugla koja se ispaljuje iz starinskog topa
✧ *tur.* gülle

đȕlimbrìšim *m reg. bot.* vrsta biljke krasnice (*Albizzia julibrissim*); kineska akacija

đȕl-nȁr *m bot. reg.* krupan i poput ruže crveni zreo šipak (*Punica granatum*)
✧ *tur.* gül: ruža, ružine boje + nar: šipak ← *perz.* nār, enār: šipak

đȕl-pȉta *ž*, *v.* đul-baklava

đȕls *m reg.* ružina vodica
✧ *tur.* gülsuyu: ružina voda ← *perz.*, *v.* đul + *tur.* su: voda

đùmbīr *m* ⟨G đumbíra⟩, *v.* đinđer²
✧ *srlat.* gingiber, *v.* đinđer²

đùmiš *m reg.* plemeniti metal, sjajne sivkastobijele boje; srebro // **đumìšli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je srebrn
♦ *pr.*: **Đùmišić**, **Đùmišlić**
✧ *tur.* gümü

đùmruk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. pov.* u Osmanskom Carstvu, carina, trošarina, taksa za prolaz, pristojba koja se plaćala // **đùmručkī** *prid.* koji se odnosi na đumruk; **đumrùgdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov.* onaj koji naplaćuje đumruk; carinik, trošinarac
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Đùmrukčić**
✧ *tur.* gümrük

đumrukhàna (**đumrukàna**) *ž reg.* financijska ispostava; carinarnica, mitnica
✧ *v.* đumruk + *v.* han

đùnāh *m* ⟨N *mn* -asi, G đȕnāhā⟩ *isl.* čin kojim se krši zakon ili propis; grijeh
✧ *tur.* günah ← *perz.* gunāh

đùnija *ž* ⟨G *mn* đȕnījā⟩ *reg.* **1.** kutomjer **2.** *pren.* svoja volja, po svojoj volji [*svoja* ~] // **đunùlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov. reg. ekspr.* dobrovoljac
✧ *tur.* gönye

đùnluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* **1.** *bot.* mirisno drvo roda *Bosvellia* iz *I* Azije, *usp.* tamjan **2.** smola toga drveta
✧ *tur.* günlük

đùrāt *m* ⟨G đuráta⟩ *reg. zast.* sudac porotnik
✧ *tal.* giurato

Đurđánci *m mn* ⟨G Đùrđānācā⟩ naselje (u blizini Đakova), 660 stan. // **đurđánačkī** *prid.* koji se odnosi na Đurđance i Đurđančane; **Đurđánčanin** *m* (**Đurđánčānka** *ž*) ⟨N *mn* Đurđánčani⟩ stanovnik Đurđanaca
♦ *v.* Juraj

Đurđénovac *m* ⟨G -vca⟩ naselje *SZ* od Našica, 3923 stan. // **đurđénovačkī** *prid.* koji se odnosi na Đurđenovac i Đurđenovčane; **Đurđénovčanin** *m* (**Đurđénovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Đurđénovčani⟩ stanovnik Đurđenovca
♦ *v.* Juraj

Đȗrđevac *m* ⟨G -vca⟩ naselje u Podravini, 6845 stan. // **đȗrđevačkī** *prid* koji se odnosi na Đurđevac (*lokal.* Đurđevec) i Đurđevčane; **Đȗrđevčanin** *m* (**Đȗrđevčānka** *ž*) ⟨N *mn* Đȗrđevčani⟩ stanovnik Đurđevca
♦ *v.* Juraj

đȗrđevača *ž bot.* gljiva listićarka (*Tricholoma Georgii* ili *Calocybe gambosa*); jurjevka
✧ prema imenu Sv. Jurja (Đurđa), *v.* đurđica

Đȗrđevdān *m*, *v.* Jurjevo¹

Đȗrđević **1. Bartolomej** (1506–1566), hrv. pisac više djela (na talijanskom, latinskom i hrv. jeziku) o hodočašćima u Sv. zemlju i o prilikama u zemljama pod osmanskom vlašću; autor prvog tiskanog hrvatsko-latinskog rječnika (1544) **2. Ignjat** (1675–1737), posljednji značajni pjesnik dubrovačkog baroka i povjesničar (*Uzdasi Mandaljene pokornice*) **3. Pavao** (druga pol. 16. st.), dubrovački trgovac, dugo živio u Bugarskoj, organizator neuspjelog ustanka za oslobođenje Bugara (1594) **4. Stijepo** (1579–1632), hrv. pjesnik iz Dubrovnika, autor šaljivog monološkog spjeva *Derviš*, parodije trubadurskoga pjesništva

đȗrđevskī *prid.*, *v.* jurjevski¹

đùrđica *ž bot.* biljka (*Convallaria majalis*) iz porodice ljiljana (*Liliaceae*) s bijelim zvonastim i mirisnim cvjetovima, služi i u medicini; baber, đurđic, đurđevak, gumbelija, gumbelijum, biserni cvijet, carevo cvijeće // **đurđévak** *m* ⟨G -vka, N *mn* -vci⟩ *rij.*, *v.* đurđica; **đùrđīc** *m* ⟨G đurđíca⟩, *v.* đurđica
✧ prema *tal.* giorgina, *njem.* Georgine

Đurmánec *m* ⟨G -nca⟩ naselje u Hrvatskom zagorju, 927 stan. // **Đurmančánec** *m* (**Đurmànčānka**, **Đurmančánka** *ž*) ⟨N *mn* Đurmančánci⟩ stanovnik Đurmanca; **đurmánečkī** *prid.* koji se odnosi na Đurmanec i Đurmančance
♦ *v.* Juraj

Đúro, *v.* Juraj ♦

đȕs *uzv.* slijed glasova kojim se predočuje i bilježi zvuk koji nastaje jakim udarom o tvrdu podlogu, *usp.* đuskati // **đȕskati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* đȕskām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** s vremena na vrijeme udarati nogom o tlo, *usp.* đusnuti **2.** u nekim narodnim kolima igrati tako da se čuju udarci nogom o tlo i uresa koji zvoni [~ *uz praporce*]; **đȕsnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* đȕsnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* đȕsni, *prid. rad.* đȕsnuo⟩ **1.** tvrdo udariti o zemlju

ili pasti kao da se čuje zvuk koji se opisuje kao »đus« **2.** jednom udariti nogom o tlo, *usp*. đuskati (**2**)
✧ *ekspr.* ? ≃ *tur.* güsmek: naljutiti

đȕsto *čest. reg.* (u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika) tako je, upravo tako, imaš pravo, dobro si rekao, točno si pogodio [A: *to je točno kao dva i dva da su četiri* B: *~!*]; džusto
✧ *tal.* giusto

đȕturē (**ùđuturē**) *pril. reg.* **1.** sve zajedno, sve koliko ima (ob. za kakav proizvod koji se inače prodaje na komade ili po kilogramu); najednom; upoprijeko, paušalno **2.** *iron.* svi ljudi, svi problemi itd. uzeti zajedno ili ujedanput, najednom [*problemi proizvodnje i radnog morala razmotreni su ~*] // **đutùrāš** *m* ⟨G đuturáša⟩ *reg. pejor.* **1.** radnik koji radi na akord **2.** trgovac na veliko
✧ *tur.* götürü

đutùrum (I) *m reg.* **1.** onaj koji je onemoćao od starosti ili bolesti **2.** *pren. pejor.* nesposobna, troma, pasivna osoba // **đutùrum** (II) *prid. reg.* onaj koji je nesposoban za rad; uzet, obnemogao, nepokretan, oronuo
✧ *tur.* götürüm

đȕveč *m reg.* **1.** *kulin.* zapečeno jelo od mesa s rajčicom, paprikom, rižom i krumpirom **2.** dublja zemljana posuda u kojoj se peku đuveč i slična jela
✧ *tur.* güveç

đuvègija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* momak za ženidbu; ženik, zaručnik, mladoženja
✧ *tur.* güveyi

đuvèndija *ž* **1.** plesačica **2.** milosnica, ljubavnica
✧ *tur.* güvende

đúvez (**đuvèzli**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je zatvorenocrven, ljubičast
✧ *tur.* güvez

đùzel *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je lijep, krasan (o djevojci, o mladoj osobi, ukrasu na odjeći i sl.) // **đuzèluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ ljepota, krasota, skladnost
♦ **Đùzel** m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Đúza**
◇ *pr.*: **Đúza** (Osijek), **Đùzel** (330, Imotski)
✧ *tur.* güzel

đuzlèma *ž reg. kulin.* vrsta slatke pite prelivene šerbetom
♦ *pr.*: **Đuzlèmić** (Petrinja)
✧ *tur.* gözleme

E

e[1], **E 1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* prema izgovoru prednji otvornik [*ovaj e*] **b.** (*sr*) deveto slovo u hrvatskoj latinici i peto u većini drugih latiničnih sustava kojima se piše taj glas [*malo e*; *veliko E*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo e*; ⟨*mn*⟩ *ova e*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosanici oznaka za brojčanu vrijednost 6 **3.** *glazb.* **a.** treći ton današnjeg notnog sustava, slijeda od sedam tonova bez povisilica i snizilica **b.** molski trozvuk **4.** *mat.* oznaka za transcendentni broj definiran kao limes niza $(1+1/n)^n$; približna vrijednost mu je 2,71828; služi kao baza prirodnih logaritama, oznaka $log_e x = ln\,x$ **5.** *fiz.* simbol **a.** za elektron **b.** za elementarni električni naboj (e = 1.6021773-$3 \cdot 10^{-19}$ C) **6.** (E) *glazb.* durski trozvuk **7.** (E) *geogr.* na geografskim kartama oznaka za **a.** istok (*engl.* East) **b.** istočnu geografsku dužinu **8.** (E) *fiz.* simbol za **a.** energiju **b.** jakost električnog polja **c.** elektromotornu silu **9.** (E) u kategorizaciji vozačkih dozvola ona koja dopušta upravljanje vozilima s prikolicom čija je masa veća od 750 kg **10.** (E) simbol dekadskog prefiksa EKSA- **11.** u zrakoplovstvu oznaka za klasu žiroaviona: helikopteri (E1), konvertiplani (E2), autožiri (E3), vertiplani (E4) **12.** (E) *mat.* znak u heksadecimalnom brojevnom sustavu koji označuje broj 14 △ ***E-sloj*** *meteor.* dio ionosfere na visinama između 90 i 150 km s povećanom koncentracijom ioniziranog zraka (pretežno elektroni) koji jako odbija radiovalove; Heavisideov sloj; ***E-vitamin***, *v.* vitamin △

✧ *prasl.* *e (*rus.* è-, *bug.* e), *ekspr.* ← *ie.* *e (*grč.* e-keî)

e[2] (I) *vezn.* (uzročni, izrični i sastavni) *zast. jez. knjiž.*, ob. u: [*kaže ~ je došao*] // **e**[2] (II) *uzv.* **1.** za pojačavanje nekog osjećanja (sumnje, čuđenja, odobravanja, negodovanja itd.) [*~, čuda*] **2.** *razg.* za dozivanje i pozdravljanje u intimnijem odnosu, uz duže izgovaranje diftongizira se *ei* i prelazi u *ej*; **e**[2] (III) *čest.* **1.** (samostalno) u situaciji kad se tko čega sjeti [*~! Zaboravio sam ključeve*] **2.** (u kombinaciji s drugim riječima) [*~ (da, zbilja) nisam te ništa o tome pitao*], *usp.* zbilja

✧ *ekspr.*

E-, **EK-**, **EKS-** kao prvi dio riječi znači preko, iz-, od-, van-, izvan- [*ektopija*; *eksklava*; *eksteritorijalnost*; *ekstenzija*]

✧ *lat.* e-, ex-; e, ex (*prij.*); *grč.* éks-, ek-; eks, ek (*prij.*)

Èa *m mit.* babilonsko-asirski bog vode, umjetnosti i magije

Èak *m mit.* sin Zeusa i Egine, sudac u podzemnom svijetu

earl *m*, *v.* erl

East River (*izg.* Îst Rìver) *m* **1.** *geogr.* morski prolaz između Manhattana i Long Islanda (New York), dio njujorške luke gdje se nalazi sjedište Ujedinjenih naroda **2.** *pren.* sinonim za Ujedinjene narode (UN)

✧ *engl.*

èbanovina *ž bot.* tamno i skupocjeno drvo tropskih i suptropskih krajeva, rod *Dyospyros*, porodica *Ebenaceae* [*crna ~*; *tamnosmeđa ~*]; abonos // **ebanistèrija** *ž* umjetničko stolarstvo i drvorezbarstvo; izrada stilskog pokućstva, predmeti te izrade od ebanovine; **ebànist** *m* majstor stolar koji izrađuje intarzirano pokućstvo od skupocjena drva (ebanovine)

✧ *grč.* ébenos: vrsta tvrdog, teškog drveta

ebèdul-àbad *pril. reg. ekspr.* za sva vremena, na vijeke vjekova

✧ *tur.* ebedül'äbäd ← *arap.* äbädu-l-ābād: vječnost vječnosti

ebertèla *ž* ⟨G *mn* ebertélā⟩ *biol.* aerobna bakterija (*Eberthella*); izaziva upalu u probavnom sustavu
✧ prema njemačkom bakteriologu Karlu Eberthu

èbet *m reg. zast.* bračni krevet, dva kreveta jedan uz drugi kao dio klasične spavaće sobe
✧ *njem.* Ehe: brak + Bett: krevet

ebionìzam *m* ⟨G -zma⟩ *rel. pov.* ranokršćanska sekta (2–4. st.), naglašavala je judaističke elemente u kršćanstvu // **ebiònīt** *m* ⟨G ebionítа⟩ *rel. pov.* pristaša ebionizma, pripadnik ebionističke sljedbe
✧ *hebr.* 'ebhēyōn: siromah

eblèkāš *m* ⟨G eblekáša⟩ *reg.* šaren konj izrazito velikih pjega u kombinaciji s osnovnom bijelom bojom; šarac
✧ *tur.* eblek ← *arap.* äbläq

èbola *ž pat.* neizlječiva i smrtonosna virusna bolest iz skupine hemoragijskih groznica; prenosi se kontaktom
✧ po rijeci Ebola u Kongu gdje se bolest prvi put pojavila 1976.

ebònīt *m* ⟨G ebonítа⟩ *kem.* plastična masa, proizvedena vulkanizacijom kaučuka s većom količinom sumpora; upotrebljava se za električnu izolaciju, telefonske aparate itd.; tvrda guma // **ebònītnī** *prid.* koji ima svojstva ebonita, koji je od njega napravljen
✧ *engl.* ebony: ebanovina + -IT

EBRD *krat.* Europska banka za obnovu i razvoj
✧ *engl.* **E**uropean **B**ank for **R**econstruction and Development

èbriometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ aparat za mjerenje stupnja pijanstva
✧ *lat.* ebrius: pijan + -METAR

èbū (**àbū**) *m* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* otac; prva komponenta muslimanskih, odn. arapskih imena koja se nazivaju kun'ja
✧ *arap.* äbū

ebulioskòpija *ž fiz.* određivanje relativne molekularne mase neke supstancije u otopini mjerenjem povišenja vrelišta ebulioskopom // **ebulìòskop** *m tehn.* **1.** instrument za određivanje vrelišta tekućina **2.** instrument za brzo određivanje količine alkohola u vinu na osnovi ebulioskopije
✧ *lat.* ebullire: vreti + -SKOPIJA

èbur *m* kljova slona kao materijal za izradu finih predmeta i nakita; slonova kost, slonovača // **eburinìzam** *m* ⟨G -zma⟩ zatvaranje u vlastiti svijet, u svoju »bjelokosnu kulu«
✧ *lat.* ← *skr.* ibha

EC (*izg.* ece, i si prema *engl.*) *krat.* europska gospodarska organizacija; Europska zajednica
✧ *engl.* **E**uropean **C**ommunity

écart (*izg.* ekâr) *m bank.* međunarodna oznaka za razliku između dva tečaja istog vrijednosnog papira za različite datume
✧ *fr.*

ȅcati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* ȅcān, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* obrađivati neku podlogu kiselinom; jetkati // **ȅcer** *m reg.* onaj koji obrađuje podlogu pomoću tvari koja nagriza (kiselinom), *usp.* jetkač; **ȅcerica** *ž, v.* ecer
✧ *njem.* ätzen

ecce homo! (*izg.* ȅkce hòmo!) *uzv.* riječi kojima Poncije Pilat pokazuje svjetini Krista s krunom od trnja na glavi i trskom u ruci **1.** *lik.* motiv u slikarstvu, čest ikonografski prikaz **2.** *razg. ekspr.* u situacijama kada se pokazivanjem (opisom, slikom i sl.) neke osobe, stanja i sl. želi ostaviti snažan dojam
✧ *lat.*: evo čovjeka!

ecclesia (*izg.* eklézia) *ž* **1.** crkva **2.** *lik. kršć.* alegorijska personifikacija Crkve (nasuprot Sinagogi) u liku žene **3.** *v.* eklezija
✧ *lat.* ← *grč.* ekklēsia

èces *m reg. zast.* savjet (često u smislu nametanja) [*nemoj mi davati ~e*]
✧ *jidiš*

échappement (*izg.* ešapmân) *m* ⟨*indekl.*⟩ *glazb.* u mehanici klavira oslobađač, opruga koja poslije udarca vraća čekić na njegovo mjesto
✧ *fr.*

ecìdija *ž bot.* vrsta snijeti na bilju
✧ *lat.* aecidium

ȅci-pȅci-pêc početne riječi brojalice u dječjoj igri (na kome se završi brojanje, taj ostale lovi)

Eckermann (*izg.* Èkerman), **Johann Peter** (1792–1854), njemački pisac, osobni tajnik i prijatelj J. W. Goethea; pomagao mu u radu i uredio njegovu ostavštinu (*Razgovori s Goetheom*, *Prilozi pjesništvu*)

Eco (*izg.* Èko), **Umberto** (1932), talijanski književnik i semiotičar (*Teorija semiotike*); kao književnik najpoznatiji po romanu *Ime ruže* (ekraniziran)

écossaise (*izg.* ekosêz) *m glazb.* **1.** stari škotski ples umjerena tempa, pleše se uz pratnju gajda **2.** od 16. st. dvorski ples, postaje živahan, pleše se u parovima (iz njega se razvija škotski valcer)
✧ *fr.*

ecstasy *m*, *v.* ekstazi
ecu (*izg.* ȅku) *m ekon.* zajednička novčana jedinica Europske unije, *krat.* ECU
✧ *engl.* **E**uropean **C**urrency **U**nit
écu (*izg.* ekî) *m pov. bank.* stari francuski srebrni novac iz 17. st.
✧ *fr.*
èda *vezn. zast.*, *v.* da[1] (**1a**) [*pročitao sam im odlomak svjedočanstva, ~ bi zaista vidjeli o čemu se radi*]
edafobiònt *m biol.*, *v.* edafon // **edafobiònti** *m mn* ⟨G -nātā⟩ pripadnici edafon zajednice
✧ *v.* edafon + *v.* biont
ȅdafōn *m biol.* životna zajednica tla (bakterije, alge, gljive, praživotinje, puževi, gujavice, pauci, kukci, gmazovi i neki kralješnjaci), razgrađuju organske tvari, poboljšavaju kemijska i fizička svojstva tla; edafobiont
✧ *grč.* édaphos: tlo, zemlja
edámer *m* tvrdi masni sir žute boje, obložen crvenim parafinom, izvorno iz Nizozemske; edamac // **edámac** *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G èdāmācā⟩ *razg.*, *v.* edamer
✧ *nizoz.* prema nizozemskom gradiću Edamu
-EDAR, **-EDARSKI**, **-EDRIJA** kao drugi dio riječi znači koji sjedi, počiva, koji ima osnovu; sjedište, osnova; -stran, -plošni, -plošac [*tetraedar*]
✧ *grč.* -edros; édra: sjedište, osnova
Edda (*izg.* Ȅda) *ž knjiž.* dvije zbirke skandinavskih mitova i legendi iz 13. st.; danas izvor za nordijsku mitologiju [*Velika* ~; *Mala* ~]
✧ *stnorv.*
èdelvajs *m bot. reg.*, *v.* runolist
✧ *njem.* Edelweiss
èdēm *m* ⟨G edéma⟩ *pat.* oteklina nakupljene tekućine u tkivu ili organima ljudi ili životinja; vodeni otok [~ *mozga*; ~ *pluća*]
✧ *grč.* oídēma: nabreknuće
Eden (*izg.* Ídn), **Anthony Robert**, **Earl of Avon** (1897–1977), britanski političar, bliski suradnik Winstona Churchilla; u više mandata ministar vanjskih poslova, premijer (1955–1957)
éden *m* **1.** *bibl.* vrt, raj zemaljski, mjesto vječnog blaženstva **2.** *pren.* prekrasno mjesto (poput pretpostavljenog raja), potpuna milina, slast
✧ *hebr.* ʽēdhen
edeòloškī *prid.* koji se odnosi na dijelove tijela i na djelatnosti koje nije dostojno, pristojno, spominjati
✧ *grč.* aidoîa: stid + -LOGIJA
edèpsuz *m reg. pejor.* onaj koji nije odgojen, ni pristojan, ni uljudan; neotesanac, klipan, sirovina // **edepsùzluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. pejor.* nepristojnost, neuljudnost, neodgojenost
✧ *tur.* edepsiz (edepsiz) ← *arap.* ädäb: odgoj + *tur.* siz: bez
Ȅdgār m. os. ime (svetačkoga podrijetla; ime se širi nakon što je kralj Edgar iz 10. st. proglašen svetim, slavi se 8. srpnja); *hip.*: **Édo**, **Gáro**
✧ *engl.* Edgar ← *stengl.* ēad: blago, sreća + gār: koplje
èdīcija (**edícija**) *ž* ono što je tiskom objavljeno; izdanje, naklada, ob. knjiga ili časopis // **edírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* èdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *inform.* prirediti/priređivati knjigu nekim tekstovnim procesorom **2.** izdati/izdavati, (od)tiskati; objaviti; editirati; **editírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* editirati **2.** *inform.* upisivanje, ispravljanje i uređivanje nekog sadržaja; **editírati** *dv.* ⟨*prez.* edìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* edìtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* edirati (**2**) **2.** *inform.* mijenjati/izmijeniti sadržaj neke datoteke (obično teksta); **èdītor** *m* **1.** izdavač, nakladnik **2.** onaj koji tekst priprema za tisak, dogovara koncepciju i sl.; glavni urednik, redaktor **3.** *inform.* program koji omogućava kreiranje i promjenu sadržaja datoteka (obično tekstovnih datoteka) [*tekstovni* ~]; **èdītorov** *prid.* koji pripada editoru; **èdītorskī** *prid.* koji se odnosi na editora
✧ *lat.* editio ≃ edere: edirati
edifikácija *ž knjiš. rij.* **1.** zidanje, građenje **2.** razvijanje neke ideje; izgradnja (u duševnom smislu), uzdizanje, odgajanje, poučavanje // **ȅdifikatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je utješan; spasonosan **2.** koji je poučan; odgojan
✧ *lat.* aedificatio ≃ aedificatus: edifikativan ≃ aedificare: zidati
èdikt *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** *pov.* u antičkom Rimu, naredba konzula ili pretora (suca) **2.** *pravn.* formalna proklamacija, naredba ili dekret vlasti; ukaz, objava, proglas [*izdati* ~]
✧ *lat.* edictum
èdikula (**edȉkula**) *ž* **1.** *pov.* u antici, malo svetište s kipom ili s likom božanstva ili s pogrebnom urnom; kapelica **2.** *arhit.* dekorativni motiv koji imitira oblik malog svetišta na izvanjskom ili unutrašnjem zidu
✧ *lat.* aedicula: kućica

èdīl *m* ⟨G edíla⟩ *pov.* viši upravni činovnik u Rimskom Carstvu
✧ *lat.* aedilis ≃ aedes: zgrada, kuća

Edinburgh (*izg.* Èdinburg) *m* glavni grad Škotske, na obali Forthskog zaljeva (Sjeverno more), 420.000 stan. **//** **èdinburškī** *prid.* koji se odnosi na Edinburgh; **èdinburžanskī** *prid.* koji se odnosi na Edinburžane; **Èdinburžanin** *m* (**Èdinburžānka** *ž*) ⟨N *mn* Èdinburžani⟩ stanovnik Edinburgha

Èdip *m mit.* kralj u Tebi; nije mogao izmaći prorečenoj sudbini da će ubiti oca, oženiti se majkom, imati s njom djecu, te će, za kaznu samoga sebe oslijepiti i otići u progonstvo; tragični junak grčkih mitova i antičke tragedije te brojnih kasnijih literarnih, muzičkih i likovnih interpretacija **//** **Èdipov** *prid.* koji pripada Edipu △ ~ ***kompleks*** psihoanalitički termin kojim je Freud obilježio pretjeranu, djelomice erotsku ljubav muškog djeteta prema majci i ljubomoru prema ocu; **èdipovskī** *prid.* koji se odnosi na Edipa

Edison (*izg.* Èdisn), **Thomas Alva** (1847–1931), američki tehnički genije, patentirao preko 1000 izuma (žarulja s ugljenom niti, fonograf, filmski projektor) **//** **Èdisonov** *prid.* koji pripada Edisonu △ ~***a žarulja*** žarulja s ugljenom niti, služila je nekoliko desetljeća za rasvjetu, prije žarulje s metalnom niti

Èdita (**Edìta**) **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** iz Wiltona iz 10. st., benediktinka, kći engleskog kralja Edgara, slavi se 16. IX.
♦ ž. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Éda**, **Dìta**, **Èduša**, **Ìta**
✧ *engl.* Edith ← *stengl.* ēad: blago, sreća + gŷð: boj, rat

editio princeps (*izg.* edìcio prìnceps) *m* prvo izdanje (tiskane knjige)
✧ *lat.*

èdītor, *v.* edicija

Ȅdmund **1.** *v.* ♦ **2.** ime legendarnog istočnoanglijskog kralja (Sv. Edmund mučenik, 841–870), dvojice anglosaksonskih kraljeva (10. i 11. st.) i više engleskih vojvoda i kneževa
♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Édo**
✧ *engl.* Edmund ← *stengl.* ēad: blago, sreća + mund: zaštitnik, zaštita (ime 3 engleska sveca iz IX, XI, i XVI. st.)

edu (*izg.* èdu) *m int.* nenacionalna oznaka (.edu) koja označuje internetsku stranicu vezanu za obrazovne ustanove [*http://www.ucla.*~], *usp.* com, gov, org, hr

Ȅduard (**Edward**) **1.** *v.* ♦ **2.** ime trojice anglosaskih (10. i 11. st.) i osmorice engleskih (odn. britanskih) kraljeva (13–20. st.), jednog škotskog (14. st.) i jednog portugalskog (15. st.) kralja **3. I** (1239–1307), kralj (od 1272), uvođenjem čvrstih zakonskih reformi ojačao pravnu efikasnost države i položaj monarhije i parlamenta u odnosu na feudalno plemstvo; pokorio Wales, uzalud pokušavao pokoriti Škotsku **4. III** (1312–1377), engleski kralj, uveo Englesku u Stogodišnji rat s Francuskom **5. IV** (1442–1483), engleski kralj pobjedom u dinastičkim sukobima između Yorka i Lancastera (ratovi ruža) doveo na englesko prijestolje dinastiju York **6. VII** (1841–1910), engleski kralj (od 1901), sin kraljice Viktorije, druželjubiv i popularan vladar, zaslužan za primjerenu pripremljenost Velike Britanije za 1. svjetski rat **7. VIII** (1894–1972), engleski kralj, 1936. jedini koji se dobrovoljno odrekao krune (zbog braka s Amerikankom Wallis Simpson)
♦ m. os. ime; *hip.*: **Édo**
✧ *engl.* Edward ← *stengl.* ēad: posjed, blago, sreća + weard: čuvar

edùcīlij *m pov.* vlastelinska privilegija stalne maloprodaje žestokih pića
✧ *lat.* educillare: prodavati vino na malo

edukácija *ž* razvijanje tjelesnih, umnih i moralnih sposobnosti; odgoj, obrazovanje, školovanje **//** **edùcīran** (∅, za što) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je učenjem stekao određena znanja i savladao određene vještine; izobražen [*studenti su* ~*i*; *vozači su* ~*i*] **2.** koji je prošao tečaj; **educírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* edùcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ poučiti/poučavati koga posebnim oblikom poduke, dati/davati kome praktično znanje čega određenim programom; instruirati, izobraziti; **ȅdukabilan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *psih.* **1.** koji je sposoban za postizanje akademskog stupnja u razini četvrtoga ili petoga razreda **2.** blago duševno zaostao (IQ 52 do 67); **edukácījskī** *prid.* koji se odnosi na edukaciju; **edukácījski** *pril.* na edukacijski način, tako da educira; **ȅdukatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je odgojni, obrazovni, prosvjetni [~*ni film*] **2.** koji daje neku pouku, koji odašilje neku poruku; poučan [~*an primjer*]; **edùkātor** (**edukâtor**) *m rij.* pedagog, nastavnik, učitelj, instruktor; **edùkātorica** *ž*, *v.* edukator
✧ *lat.* educati

edùkcija *ž* **1.** izlučivanje određenog sastojka iz neke tvari **2. a.** *fil.* u skolastičkoj filozofiji proizlaženje »forme« iz »potencije« **b.** proizlaženje nekog smisla koji je implicite sadržan u nekoj izjavi
✧ *lat.* eductio: izvođenje ≃ educare: educirati

edukològija *ž* opća znanost o odgoju, njegovim ciljevima, zadaćama, metodama i organizaciji
✧ *v.* edukacija + -LOGIJA

Eduskùnta *ž pol.* parlament Finske
✧ *fin.*

Èdvin (Edwin) 1. *v.* ♦ **2.** (?585–632), najmoćniji anglosaski vladar u Engleskoj svoga doba, pokršten 627, ubijen u boju; svetac i mučenik, slavi se 12. X.
♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Édo**; **Edvína** ž. os. ime; *hip.*: **Éda**, **Ètka**, **Ína**
✧ *engl.* Edwin ← *stengl.* ēad: blago, sreća + wine: prijatelj

èdžel *m reg. ekspr.* suđeni čas kad se mora umrijeti; smrt, usud, kob, smrtni čas, smrtna ura
✧ *tur.* ecel ← *arap.* ăğăl

edžîpsjen *m tisk.* tipografsko pismo s izjednačenom debljinom temeljnih i spojnih poteza
✧ *fr.* égyptienne

EEC *krat.*, *v.* EEZ

EEG *krat.*, *v.* elektroencefalografija

Éet *m mit.* otac čarobnice Medeje, kralj u Kolhidi i čuvar zlatnog runa u vrijeme Argonauta

EEZ *krat.* Europska ekonomska zajednica; EEC

èfē (efê) *m* ⟨G efèa⟩ *sport* **1.** u većini sportskih igara (nogomet, stolni tenis itd.) udarac kojim lopta dobiva rotaciju, što utječe na promjenu njezine putanje leta i kuta odraza pri odskoku, »rezana lopta«; felša, kvargl **2.** udarac u biljaru kojim kugla dobiva postraničnu rotaciju čime se mijenja kut odbijanja od druge kugle ili mantinele
✧ *fr.* effet

èfeb *m* **1.** *pov.* u antičkoj Grčkoj, slobodan mladić od 18 do 20 godina koji se odgajao po atenskom uzoru **2.** *umj.* u antičkoj plastici, uzor snage i ljepote **//** **èfēbij** *m pov.* središnja dvorana u starogrčkom gimnaziju u kojoj vježbaju efebi [*u ~u*]; **efébij|a** *ž pov.* **1.** u antičkoj Grčkoj, dvogodišnji vojnički novicijat koji su prolazili efebi **2.** studij lijepih vještina [*proći ~u*]
✧ *grč.* éphēbos

efebòfīl *m* ⟨G efebofíla⟩ *term.* homoseksualac koji za partnere traži dječake
✧ *v.* efeb + -FIL

efebogèneza *ž biol.* muška partenogeneza, razvoj jajašca koje nema više svoju jezgru, ali ima muški pronukleus, *usp.* androgeneza
✧ *v.* efeb + -GENEZA

efèdrīn *m* ⟨G efedrína⟩ *kem.* $C_{10}H_{15}NO$, bezbojni kristalni alkaloid dobiven iz različitih kositrenica (*Ephedra*) ili sintetski, služi kao lijek protiv astme
✧ *nlat.* ephedra + -IN

efedrìsmos (efedrismȍs) *m pov. sport* starogrčka igra u parovima, igrači lopticama ili kamenjem gađaju kamen postavljen kao cilj
✧ *grč.* ephedrismós

efèdros (efedrȍs) *m sport pov.* natjecatelj u šakanju, hrvanju ili pentatlonu na starogrčkim igrama kojeg čeka pobjednik iz prethodne borbe (pobjeda iznimno iscrpljenog natjecatelja nad efedrosom iznimno se cijenila)
✧ *grč.* éphedros

èfekt (èfekat) (∅, čega) *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** ono što je rezultat nekog djelovanja, operacije i sl.; učinak, posljedica, posljedak **2.** način na koji nešto djeluje na neki predmet ili biće [*~ pojačanog Sunčeva djelovanja na biljni svijet*] **3. a.** osobita pojava usmjerena na to da djeluje na jedno ili više osjetila [*svjetlosni ~i*] **b.** *fiz.* pojava koja nastaje djelovanjem neke sile [*zvučni ~*] **4.** (*mn*) *bank.* vrijednosni papiri koji glase na dugoročno uložena novčana sredstva i donose prihod u obliku dividendi ili kamata △ ***domino-~*** *pol. sociol.* pojava u kojoj jedna činjenica služi kao uzrok druge i u društvu dolazi do lančane reakcije (kao kad pločice u igri domina ruše jedna drugu), *v.* domino △; ~ ***grude snijega*** *sociol.* stanje u kojem neki stav (o vlasti, društvenoj situaciji) postupno zahvaća sve veći broj ljudi; ~ ***jezera*** *meteor.* općenito, učinak svakog velikog jezera da mijenja vremenske prilike uz obalu i niz vjetar (poznat po stvaranju snježnih oluja na obalama Velikih jezera u SAD-u); ~ ***letećeg papira*** *ekon.* davanje dotacije državnim organima jer pružaju višu razinu usluga nego što bi je pružale da su dane izravno pojedincima; ***moiré*** ~ (*izg.* moarê ~) *tehn.* izobličenje slike na ekranu uslijed interferencije; ~ ***otuđenja*** *knjiž.* antiaristotelovski dramski postupak, udaljavanje zbivanja ili lika kako bi se gledateljeva pozornost odvratila od osjećaja i usmjerila prema racionalnom izboru; ~ ***plafona*** nemogućnost registriranja realnih

individualnih razlika u nekom učinku, jer su zbog prelakog zadatka postignuti maksimalni rezultati; ~ ***staklenika*** *meteor.* povećano zagrijavanje Zemlje, nastaje zbog svojstva vodene pare, ugljičnog dioksida i nekih drugih plinova, da upijaju dugovalno zračenje Zemlje i reemitiraju ga prema tlu, pa se zagrijava prizemni sloj zraka; sve većim onečišćenjem zraka industrijskim i drugim antropogenim izvorima dolazi do postepene promjene klime u svjetskim razmjerima; ~ ***toaletnog papira*** *pol. sociol.* stanje u društvu kad se pokreće kakav proces (istraga čije odgovornosti i sl.) pa jedan slučaj povlači drugi (predodžba izvlačenja listova toaletnog papira); ***Lippmanov*** ~ *fiz.* stezanje i razvlačenje nekih kristala pod utjecajem električnog polja // **èfektan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji proizvodi željeni efekt; djelotvoran **2.** koji je uvjerljiv; upadljiv, dojmljiv; **efektíva** *ž bank.* gotov novac; gotovina; **ȅfektīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je stvaran, istinit **2.** koji je učinjen, izvršen △ ~***na doza*** *fiz. med.* mjera učinka ionizirajućeg zračenja na cijelo tijelo; ~***na roba*** *ekon.* roba koju kupac može odmah preuzeti; ~***na vrijednost*** *ekon.* stvarna vrijednost, koja se postiže na tržištu; **efektívi** *m mn* **1.** stvarno brojevno stanje, količina ljudi (npr. neke vojske) izražena brojkama **2.** neki potencijal; **ȅfektīvno** *pril.* na efektivan način; stvarno, djelotvorno, učinkovito; **efektívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *ekon.* **1.** svojstvo onoga što je efektivno **2.** postizanje osnovnih ciljeva poslovanja, djelotvornost, učinkovitost **3.** *pravn.* međunarodnopravno načelo prema kojemu određene mjere i stanja moraju biti provedeni i u stvarnosti, a ne samo deklarativno proglašeni; **èfektno** *pril.* na efektan način; **èfektnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je efektan ili svojstvo onoga što je efektno; upadljivost, djelotvornost; **èfektor** *m anat.* mišić ili žlijezda s kojim su u vezi eferentna vlakna živčanog sustava; izvršilac, izvršni dio refleksnog luka; **efektuírati** *dv.* ⟨*prez.* efektùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izvesti/izvoditi, provesti/provoditi, (u)činiti, obaviti/obavljati, isposlovati **2.** *ekon.* izvršiti/izvršavati nalog, obaviti posao

✧ *lat.* effectus: učinjen, izvršen ← efficere: učiniti, izvesti; effector: tvorac, začetnik

efelídi *m mn* ⟨N efèlīd, G éfelída⟩ žute ili žutosmeđe mrljice na mjestima tijela koja su izložena suncu; sunčane pjegice, zonenšprosne

✧ *grč.* éphēlis ≃ EPI- + hḗlios: sunce

efelírati (što) *dv.* ⟨*prez.* efèlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (u)činiti što tanjim, gubiti gustinu, debljinu **2.** izvući/izvlačiti konce iz tkanine **3.** prorijediti/prorjeđivati kosu; (is)tanjiti // **efèlīr** *m* ⟨G efelíra⟩ *zast.* škare za prorjeđivanje kose; efelirke

✧ *fr.* effiler

ȅfemēran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji traje kratko vrijeme, koji traje jedan dan; privremen, prolazan **2.** koji je bez trajnije vrijednosti; nevažan, beznačajan // **efemèrīlīja** (**efemerílija**) *ž* ukupnost beznačajnosti i sporednosti [*ta/ova* ~]; **ȅfemērno** *pril.* na efemeran način; kratkotrajno, prolazno, beznačajno; **efemérnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je efemerno **a.** kratkotrajnost, prolaznost **b.** beznačajnost

✧ *grč.* ephémeros ≃ EPI- + hēméra: dan

efemèrīd *m* ⟨G efemerída⟩ dnevni kalendar kojem se listići otkidaju za svaki dan // **efemerίde** *ž mn astron.* **1.** tablice koje za neko razdoblje unaprijed donose podatke o položaju i kretanju nebeskih tijela; nautički kalendar **2.** godišnjak, kalendar koji donosi tablice istoga imena

✧ *v.* efemeran + -ID

efeminácija *ž psih.* ponašanje muške osobe kao da je ženska, ženskast karakter, mekušasto ponašanje // **efemìnātor** *m vet.* instrument za kastraciju ženke životinja; **efemìnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je fizički sličan ženama; ženskast **2.** koji je nježne konstrukcije; slabašan, osjetljiv

✧ *lat.* effeminatio ≃ femina: žena

efèndi *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** titula učenih ljudi i činovnika u Osmanskom Carstvu; efendija **2.** *meton.* gospodin, gospodar, pokrovitelj **3.** *isl.* titula svećenika // **efèndija** *m razg.*, *v.* efendi (**1**); **efèndijin** *prid.* koji pripada efendiji; **efèndījskī** *prid.* koji se odnosi na efendije; **efèndījski** *pril.* kao efendija, na način efendija; **efendìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ ukupnost osobina gospode; gospoština; **efèndīnica** (**efèndījinica**) *ž* **1.** gospođa, gospodarica **2.** efendijina žena; **efèndum** *čest. reg. zast.* poštapalica na bilo kojem mjestu u rečenici za pojačavanje rečenoga u zn. gospodine (moj), dragi moj (prijatelju/gospodine); caro mio

♦ *pr.* (prema tituli): **Efèndīć** (170, Sinj)
✧ *tur.* ← *ngrč.* authentes, ⟨V⟩ afthendi i afendi

efèrent|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *anat.* koji vodi od određenih spinalnih ili moždanih centara do periferije, odnosno efektora [~*ni putevi* centrifugalni silazni moždani putevi]
✧ *lat.* efferens ← efferre: iznositi

efervèscenti *m mn* ⟨N efervèscent, G *mn* -nātā⟩ napici koji se pjene jer sadrže ugljičnu kiselinu (soda-voda, mineralna voda, šampanjac)
✧ *lat.* effervescens ← effervescere: ključati

eféti *m mn* ⟨N èfēt, G eféta⟩ *pov.* **1.** zapovjednici u antičkoj Ateni **2.** kolegij kaznenih sudaca sastavljen od 51 člana
✧ *grč.* ephétēs

efetùsīn *m* ⟨G efetusína⟩ *farm.* sirup protiv kašlja
✧ tvorničko ime proizvoda® ≃ *v.* efekt + *lat.* tussis: kašalj

Èfez *m* najvažniji starogrčki grad u jonskoj Maloj Aziji, važno trgovačko središte; pokraj njega se nalazio Artemidin hram (jedno od 7 svjetskih čuda, *v.*); jedno od najstarijih središta kršćanstva

effet *m*, *v.* efe

eficijèncija *ž*, *v.* efikasnost // **eficìjent** (**eficijènt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ pokretačka snaga, uvjet ili uzrok čega; faktor, činilac, činitelj, čimbenik; **eficìjentan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je djelotvoran; uspješan **2.** koji je sposoban; izvježban
✧ *lat.* efficientia ≃ efficiens (≃ facere: činiti) ≃ efficere: načiniti, stvoriti, izvršiti

efidróz|a *ž fiziol.* prekomjerno znojenje [*patiti od ~e*]
✧ *grč.* ephídrōsis

Efijalt *m pov.* **1.** (o.460. pr. Kr.), vođa radikalnih demokrata u Ateni, reformama otvorio put procvatu atenske demokracije **2.** Grk koji je u bitki kod Termopila proveo Perzijance iza leđa grčke vojske **3.** *pren.* izdajnik

èfikas|an *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji ima snagu ili sposobnost da poluči željeni rezultat; uspješan, učinkovit, djelotvoran [*na tom mjestu treba imati ~nu osobu*] **2.** koji djeluje, koji proizvodi ili je stvoren da proizvodi željeni efekt [~*na mjera*; ~*an lijek*] **3.** *sport* koji postiže mnogo golova ili koševa (o nogometnoj, košarkaškoj i sl. momčadi) // **èfikasno** *pril.* na efikasan način; učinkovito; **èfikasnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je efikasan ili svojstvo onoga što je efikasno; učinkovitost **2.** sposobnost postizanja rezultata, djelotvornost, djelovanje, uspješnost, eficijencija **3.** *ekon.* kapacitet proizvodnje, stupanj korisnog djelovanja; proizvodnost
✧ *fr.* efficace ← *lat.* efficax, *usp.* efekt

efikcija *ž lingv.* stilistički, vrsta hipoteze, opisivanje čovječjega tijela i odijela [*A tanka je kako i šibljika, visoka je kako omorika*]
✧ *lat.* effictio

efíra *ž zool.* ličinka meduze (*Scyphomedusae*), nastaje diobom iz stadija polipa, slobodno pliva
✧ prema imenu jedne nimfe (Éphyra)

eflorescèncija *ž* **1.** cvjetanje, cvat **2.** *kem.* gubitak kristalne vode u kristala izloženih zraku, pri čemu se na površini stvara kristalni prah **3.** *pat.* omeđena patološka promjena na koži i sluznicama // **eflorescèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je rascvjetan, koji je u cvatu, cvatući, koji je zabeharao
✧ *nlat.* efflorescentia ≃ efflorescens ← efflorescere: procvasti

èfōd *m* ⟨G efóda⟩ *bibl.* višebojni, vuneni ili laneni zlatom izvezeni dio odjeće velikog svećenika u Starom zavjetu; nosi se na prsima
✧ *hebr.* 'ēphodh (i 'ēphōdh)

efóri *m mn* ⟨N èfōr, G efóra⟩ *pov.* u antičkoj Sparti, ukupnost peteročlanog kolegija visokih službenika s velikim ovlastima, bira ga stanovništvo na godinu dana
✧ *grč.* éphoros: nadzornik, čuvar

efórus *m crkv.* viši evangelistički svećenik, ravnatelj teološkog zavoda ili seminara; superintendant
✧ *v.* efori

EFTA *krat.* Europsko udruženje za slobodnu trgovinu
✧ *engl.* **E**uropean **F**ree **T**rade **A**ssociation

efulgurácija *ž* nenadani nastanak neke nove pojave, *opr.* emanacija
✧ *nlat.* efulguratio ≃ *lat.* fulgur: bljesak

efúzija *ž fiz.* istjecanje plinova kroz uske otvore (kod niskih pritisaka srednji slobodni put molekula plina velik je u odnosu na dimenziju otvora, brzinu istjecanja plina određuju sudari molekula plina sa stijenkama otvora a ne međusobni sudari tih molekula); ta pojava igra važnu ulogu kod tehnika visokog vakuuma i koristi se za izotopnu separaciju // **èfuzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji istječe △ ~***ne stijene*** *min.* površinske eruptivne

stijene nastale kristalizacijom lave na površini Zemlje
✧ *lat.* effusio ≃ effundere: izliti
ȅfuziometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz. tehn.* uređaj za određivanje gustoće plinova na temelju brzine efuzije
✧ *v.* efuzija + -METAR
e. g. *krat.* primjerice, na primjer (npr.)
✧ *lat.* exempli gratia
ègāl (**egâl**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ i *pril. reg.* u jednakoj mjeri, ne razlikujući se, jednaki (jednako), isto [*sad smo* ~ = jednaki] // **egalitárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G egalitārācā⟩ *razg. pejor.*, *v.* egalitarist; **egalitàrist** *m* kreator, sljednik ideje egalitarizma (2); egalitarac; **egalitarìstičkī** *prid.* koji se odnosi na egalitarizam i egalitariste; **egalitarìstički** *pril.* kao egalitarist, na način egalitarista; **egalitarìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** opća težnja za jednakošću i ravnopravnošću svih ljudi u najširem smislu **2.** *pol. ideol.* teorije i pokreti koji se zalažu: **a.** za jednakost svih odraslih ljudi pred zakonom, u njihovim ljudskim i građanskim pravima (liberalna demokracija, građanska demokracija) **b.** za što veću ravnopravnost životnih šansi, za svima jednako zajamčeni minimum zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, svima dostupno besplatno školovanje i sl. **c.** za jednakost u svemu, uključujući jednakost u raspodjeli materijalnih dobara (besklasno društvo, neostvareni ideološki projekt Marxova komunizma) **3.** *pov.*, *v.* babefizam; **egalizácija** *ž* stanje i proces egaliziranja; izjednačavanje, izravnavanje; podmirenje; **egalizácījskī** *prid.* koji se odnosi na egalizaciju, koji izjednačava △ ~ ***fond*** *bank. ekon.* fond deviznih rezervi namijenjen izravnanju razlike u cijenama ili intervalutnim tečajevima, te stabiliziranju tečaja; **egalìzīr** *m* ⟨G egalizíra⟩ *vojn.* traka našivena uzduž oficirskih hlača i na narukavlju; upućuje na određen čin, jedinicu itd.; **egalizírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* egalizirati **2.** *tehn.* izjednačavanje, popravljanje radom izobličenih osnaca vratila uz smanjenje dimenzija (npr. radilice u motoru); **egalizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* egalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* egalìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izjednačiti/izjednačavati, (iz)ravnati, podmiriti/podmirivati (ob. u ekonomskim i političkim pravima)
✧ *fr.* égal: jadnaki (← *lat.* aequalis) ≃ égalisation ≃ égalité: jednakost ≃ égaliser: egalizirati

ègbe (**hègbe**) *sr* ⟨G -ta⟩ *etnol. reg.* torba koja se prebacuje preko sedla ili samara i s jedne i s druge strane; bisage
✧ *tur.* heybe ← *arap.* ʿaybā
ȅge (**jȅge**) *sr* ⟨G -ta⟩ *reg.* turpija kojom se oštre noževi i uopće, obrađuje metal
✧ *tur.* eğe
ègede *ž pl. tantum*, *v.* hegede
Ègej *m mit.* atenski kralj koji se, očajan zbog krivog uvjerenja da je njegov posinak Tezej stradao u borbi s Minotaurom, bacio sa stijene u more koje je potom po njemu dobilo ime // **ègejsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Egeja △ ***~a (kretsko-mikenska) kultura*** *pov.* naziv za kulturu otoka i obalnog pojasa na području Egejskog mora u 3. i 2. tisućljeću pr. Kr.; najvažnija arheološka nalazišta Mikena, Troja, Kreta, Tirint (otud i alternativni naziv kretsko-mikenska kultura); ***Egejski arhipelag*** *geogr.* skupina od 70 otoka u Egejskom moru, dijeli se na Ciklade i Sporade; ***~i jezici*** *lingv.* slabo poznati jezici koji su se u starini govorili oko Egejskoga mora; ***Egejsko more*** *geogr.* rubno more Sredozemnog mora, između Balkanskog poluotoka, Male Azije, Rhodosa i Krete, 179.000 km^2
egèndija *ž reg.* prah ili strugotina od kovine, metalna pilovina
✧ *tur.* eğindi, eğinti, *v.* ege
egíd|a *ž* **1.** *mit.* Atenin štit s Gorgoninom glavom, obrubljen zmijama **2.** *pren.* zaštita, zaklon, okrilje, pokroviteljstvo [*biti pod ~om*]
✧ *grč.* aigís: oklop ili štit od kozje kože
Egídije **1.** *v.* ♦ **2.** ime nekoliko svetaca, najpoznatiji je Sv. Egidij, Grk iz Atene koji je živio u Provansi u VIII. st.
♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Jèđut** ◇ *pr.*: **Ȅđut** (Bjelovar), **Jèđud** (130, Međimurje, Podravina), **Jèđut** (Međimurje), **Jègjud**
✧ *lat.* Aegidius ← *grč.* Aigídios, *v.* egida
egidònoša *m* pridjevak Zeusov i Atenin
✧ *v.* egida + *v.* nositi
egìpān *m* ⟨G egipána⟩ *mit.* jedan od Panovih pratilaca; kozorogi
✧ *grč.* Aigípan ← aíks: koza + Pan, grčki bog šuma, zaštitnik stada i pastir
Ègipat *m* ⟨G -pta⟩ *geogr.* država na *SI* dijelu Afrike i na dijelu Sinajskog poluotoka u Aziji; 997.739 km^2, 50.273.000 stan., glavni grad Kairo (Al-Qâhira) // **ègipatsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Egipat i Egipćane [*~e pi-*

ramide; *~a mumija*] △ *~**i jezik** pov.* izumrli jezik afrazijske porodice jezika; *~**o pismo*** hijeroglifsko pismo koje se razvilo iz starijeg piktografskog ili slikovnog pisma na području Starog Egipta; **Ègipćanin** (**Egípćanin**) *m* (**Ègipćānka** *ž*) ⟨N *mn* Ègipćani⟩ **1.** stanovnik ili državljanin Egipta **2.** (*mn*) državljani Egipta **a.** pripadnici muslimanske vjerske zajednice koju čine Arapi doseljeni nakon osvajanja Egipta 641. **b.** pripadnici kršćanskih Kopta, potomaka hamitskih Egipćana

Ègipt *m mit.* egipatski kralj iz grčkih mitova, otac 50 sinova koji su prisilno oženili 50 kćeri kralja Danaja, a njih 49 u prvoj bračnoj noći poubijale svoje muževe; Grci su prema njemu nazvali Egipat

egiptològija *ž* grana orijentalistike; proučava povijest, kulturu i jezik starog Egipta // **egiptòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi egiptologijom; **egiptològījskī** *prid.* koji se odnosi na egiptologiju [*~ rječnik*]; **egiptòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na egiptologiju i egiptologe [*~i problem*; *~o društvo*]

✧ *v.* Egipat + -LOGIJA

Ègist *m mit.* ljubavnik mikenske kraljice Klitemnestre s kojom je zajedno ubio njezinog muža Agamemnona kad se vratio iz Trojanskog rata; sin Orest osvetio je oca ubivši Egista i vlastitu majku, *usp.* Agamemnon, Orest

egizio (*izg.* eđìcio) *m tipogr.* pismo iz skupine novinske antikve

✧ *tal.* egizi(an)o: egipatski, *v.* edžipsjen

ȅglen *m reg. ekspr.* razgovor, zabava u prijateljskom razgovoru // **eglèndžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* **1.** onaj koji zabavlja, koji stvara ugodno raspoloženje u kakvu društvu **2.** onaj koji rado i bez ustezanja govori o čemu onoliko koliko treba, onaj komu ne nedostaju riječi; onaj koji je govorljiv, rječit; **eglènisati** (**eglèndisati**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr.* pričati s kim, riječima razmjenjivati razmišljanja i osjećaje; razgovarati, zabavljati se razgovorom, ćaskati, ćakulati

◆ *pr.*: **Ȅglenović**, vjerojatno i **Egrèdžija** (*Z* Slavonija), **Egrèđija**

✧ *tur.* eglence

eglomizácija *ž lik.* tehnika ukrašavanja, dekoracija staklenih predmeta izvedena apliciranjem zlatnih listića na unutrašnjoj strani stakla

✧ *fr.* églomisé, prema prezimenu staklara J.-B. Glomyja, 18. st.

Egmont (*izg.* Èhmont), **Lamoral**, **grof** (1522–1568), nizozemski vojskovođa, borac za oslobođenje Nizozemske od Španjolske (junak istoimene tragedije J. W. Goethea i uvertire L. van Beethovena)

êgo *m* ⟨G êga⟩ **1.** *psih.* u psihoanalitičkom smislu stupanj strukture ličnosti koji ulazi u odnose sa stvarnošću, stvara ravnotežu između nagonskih (id) i moralno-etičkih (superego) težnji i vrijednosti čovjeka; spoznajni i perceptivni sloj svijesti (pamćenje, odlučivanje i dr.); ja **2.** cjelovita osoba kao ličnost, svjesna svojega postojanja, koja se potvrđuje u svojoj jedinstvenosti prema ljudima, okolini i objektima; osobnost, ličnost, personalitet, samosvijest [*njegov ~ je povrijeđen*] // **egòist** *m psih.* onaj koji svoje interese stavlja iznad svega drugog, koji radi u svoju korist na štetu drugoga; sebičnjak, egotist, *opr.* altruist; **egòistica** *ž*, *v.* egoist; **egoìstič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je egoist; sebičan [*~an starac*; *~na djeca*]; **egoìstičkī** *prid.* koji se odnosi na egoiste; **egoìstički** *pril.* kao egoist, na način egoista; **egoìstično** *pril.* na egoističan način; sebično [*ponašati se ~*]; **egoìstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* osobina onoga koji je egoist; egoizam, sebičnost; **egòistkinja** *ž*, *v.* egoist; **egoìzam** *m* ⟨G -zma⟩ postupak i osobina egoista; sebičnost, samoživost, egoističnost, *opr.* altruizam; **egòtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je krajnje egoističan, bezobziran, samoljubiv, sebičan, samodopadan **2.** koji je nastao kao rezultat rada egotista (**2**) [*~ prikaz djela*]; **egòtist** *m* **1.** grub, nesmiljen sebičnjak, onaj koji često sam o sebi govori; egoist, samoživac, sebičnjak **2.** onaj koji nastoji osvijetliti ličnost autora na osnovi njegova djela; **egòtistica** *ž*, *v.* egotist; **egotìstičkī** *prid.* **1.** koji se odnosi na egotiste, koji je samoljubiv **2.** koji je stilski u skladu s egotizmom (**2**); **egotìstički** *pril.* **1.** kao egotist, na način egotista; samoljubivo **2.** koji je u skladu s postupkom egotista; **egotìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** grublji i bezobzirniji egoizam, često upotrebljavanje riječi »ja«; samoljublje, sebičnost, uobraženost, samodopadnost **2.** nastojanje da se autor objasni iz njegova djela; **egotizírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* egotìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* egotìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ neprestano

sebe istaći/isticati, samo o sebi (pro)govoriti
✧ *lat.,psih.* prema *njem.* (das) Ich: Ja

egocèntrič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *psih.* koji sebe vidi kao središte svega, koji je bitno usmjeren na svoje ja (ego) [*dijete je ~no, ali nije egoistično*]; samoživ // **egocèntrično** *pril.* na egocentričan način; **egocèntričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je egocentričan ili svojstvo onoga što je egocentrično; **egocèntrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ onaj koji je egocentričan; **egocèntrikinja** *ž*, *v.* egocentrik; **egocentrìzam** *m* ⟨G -zma⟩ osobina onoga koji je egocentričan; egotropija
✧ *v.* ego + -CENTRIČAN

egolàtrija *ž psih.* obožavanje svoje ličnosti, kult samoga sebe, idolatrija ega
✧ *v.* ego + -LATRIJA

egòmān *m* ⟨G egomána⟩ *psih.* onaj koji robuje svojem egu, koji je obuzet svojim egom // **egomànija** *ž pat.* bolesna zaokupljenost samim sobom; **egòmanskī** *prid.* koji se odnosi na egomaniju i egomane; **egòmanski** *pril.* kao egoman, na način egomana
✧ *v.* ego + -MAN

Ȅgon m. os. ime
✧ skraćeno od *njem.* Egbert, Eginald, Eginolf i sl.

egotròpija *ž*, *v.* egocentrizam
✧ *v.* ego + -TROPIJA

egrèta *ž* ⟨G *mn* egrétā⟩ **1.** *zast.* perjanica od čapljina perja što se nosi za kalpakom ili sličnim pokrivalom za glavu **2.** vrsta ukrasa za glavu optočena dragim kamenjem
✧ *fr.* aigrette

egròtant *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji često pobolijeva, koji je sklon oboljenjima, koji je slaba zdravlja; bolešljivac
✧ *lat.* aegrotans = aegrotus: bolesnik ← aegrotare: pobolijevati

egùcati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ polagano hodati // **ȅgav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je kriv (o nogama), koji ukrivo, nakrivo hoda; **ȅgavo** *pril.* na egav način [~ *hodati*]; nakrivo, ukrivo
✧ *tur.* egmek: poviti ≃ egri: iskrivljen

égyptienne, *v.* edžipsjen

egzacerbácija *ž* **1.** nadraženost, ozlovoljenost, ogorčenost **2.** *pat.* pogoršanje u kroničnoj bolesti
✧ *lat.* exacerbatio ≃ exacerbare: ogorčiti, razljutiti, ucviliti

ègzakt|an (**egzàktan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je vjeran, suglasan s pravilom ili istinom, koji je dokaziv pomoću materijalnih činjenica; točan, precizan, ispravan, korektan △ ~***ne znanosti*** znanosti koje mogu dati mjerljive i brojkama izražene podatke kao rezultat svojih istraživanja (matematika, kemija, fizika i sl.), *opr.* heurističke znanosti, *v.* heuristički △ // **ègzaktno** *pril.* na egzaktan način; precizno, točno, ispravno, određeno [~ *izmjeriti*]; **ègzaktnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je egzaktno; točnost, potpunost, određenost
✧ *lat.* exactus: dovršen, savršen, izrađen

ègzaktor *m*, *v.* egzekutor

egzaltácija *ž* stanje zanesenosti, pretjeranog uzbuđenja, obuzetosti čime; zanos, ushićenost // **egzaltácījskī** *prid.* koji se odnosi na egzaltaciju; **egzaltácījski** *pril.* na egzaltiran način; ushićeno, zaneseno, uzneseno; **egzàltīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je previše uzbuđen, uznesen **2.** koji je prenaglašen u ponašanju; prenapet; **egzàltīrano** *pril.* na egzaltiran način; uzbuđeno; **egzàltīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je egzaltirano, *usp.* egzaltacija; **egzaltírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* egzàltīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** jako (po)hvaliti; slaviti **2.** biti/bivati ispunjen ponosom, veseljem, biti uzbuđen, uznesen; izaz(i)vati egzaltaciju
✧ *lat.* exaltatio ≃ exaltare: podići

egzàltōn *m* ⟨G egzaltóna⟩ *kem.* sintetska zamjena za mošus
✧ tvorničko ime proizvoda®

egzàmen *m rij. zast.* provjeravanje znanja iz pojedinih predmeta ili pojedinih vještina; ispit // **egzamìnand** *m* ⟨G *mn* -nādā⟩ *rij. zast.* ispitanik; **egzamìnātor** *m rij. zast.* ispitivač
✧ *lat.* examen

egzàntēm *m* ⟨G egzantéma⟩ *pat.* osip na koži, karakterističan za neke bolesti (ospice, varičele) ili alergije
✧ *grč.* eksánthēma ≃ EKS- + ánthos: cvijet

ègzarh *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ **1.** *pov.* u Bizantu, carski namjesnik u egzarhatu (3) **2.** *crkv.* **a.** u istočnoj crkvi, metropolit, ob. u glavnim gradovima kasnoantičkih prefektura (u Aleksandriji, Antiohiji, Kapadokiji itd.) **b.** u pravoslavlju, predstavništvo koje zastupa patrijaršijsku vlast (u Rusiji od Petra Velikog, u Bugarskoj od 1872) // **egzàrhāt** *m* ⟨G egzarháta⟩ **1.** *pov.* dostojanstvo egzarhovo **2.** područje pod

upravom egzarha **3.** *pov.* vojno organizirane pokrajine nekih dijelova Bizanta (područje Ravene i Kartage) u ranom srednjem vijeku (6–8. st.) **4.** *pravosl.* predstavnik koji zastupa patrijarhijsku vlast; **egzàrhija** *ž pravosl.* naziv za crkvenu organizaciju i upravu bugarskih i nekih makedonskih eparhija

✧ *grč.* éksarkhos: vođa ≃ EKS- + arkheîn: započinjati, biti prvi

egzartikulácija *ž med.* kirurško odstranjenje dijela ili cijelog ekstremiteta u zglobu

✧ EKS- + *lat.* articulus: ud, članak

egzègeza (**egzegéza**) *ž* **1.** kritičko tumačenje tekstova (gramatičkih, pravnih, povijesnih); eksegeza **2.** *kršć.* tumačenje *Biblije* // **egzègēt** *m* ⟨G egzegéta⟩ **1.** onaj koji kritički tumači tekstove **2.** *kršć.* stručno osposobljeni tumač *Biblije*; **egzegètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja se bavi tumačenjem tekstova

✧ *grč.* eksḗgēsis: vođenje, razlaganje ≃ EKS- + hēgeîsthai: voditi

egzekúcija *ž* **1.** provedba, izvršenje smrtne osude; smaknuće **2.** *pravn.* zapljena dužnikove imovine po pravomoćnoj sudskoj presudi; ovrha, zapljena, pljenidba **3.** *razg.* izvršenje neke drastične odluke // **egzekúcījskī** *prid.* koji se odnosi na egzekuciju; **egzekutírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* egzekùtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* egzekùtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *rij.* (iz)vršiti egzekuciju; egzekvirati; **egzekutíva** *ž pravn.* izvršna vlast, za razliku od zakonodavstva i sudstva (legislative i jurisdikcije); **ȅgzekutīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je izvršan, ovršan, prisilan; **egzèkūtor** (**egzekûtor**) *m* **1.** izvršilac sudbenih i drugih službenih odluka; egzaktor, ovrhovoditelj **2.** izvršitelj smrtne kazne, krvnik; **egzèkūtorov** *prid.* koji pripada egzekutoru; **egzèkūtorskī** *prid.* koji se odnosi na egzekutora; **egzèkūtorski** *pril.* kao egzekutor, na način egzekutora; **egzekvírati** *dv.* ⟨*prez.* egzèkvīrām, *pril. sad.* -jūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* ānje⟩, *v.* egzekutirati

✧ *lat.* exsecutio ≃ exsequi: izvršiti

egzekvatúra *ž pravn.* dopuštenje drugoj državi da ova može obavljati konzularne poslove u državi domaćinu

✧ *nlat.* exequatura

egzèkvije *ž mn* ukupnost ceremonija ukopa preminuloga s praćenjem do groba i vjerskim ritualom

✧ *lat.* exequiae

egzekvírati, *v.* egzekucija

ègzēm *m*, *v.* ekcem

egzèmpcija *ž* izuzeće od neke dužnosti, neke obveze

✧ *lat.* exemptio ≃ eximere: izuzeti

egzèmplār *m* ⟨G egzemplára⟩ predmet načinjen prema zajedničkom obrascu; primjerak, uzorak, model [~ *knjige*] // **ȅgzemplār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je primjeran, uzoran [~*na kazna*]; **ȅgzemplārno** *pril.* na egzemplaran način; primjerno, uzorno [*kazniti* ~]; **egzemplárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je egzemplarno; **egzemplificírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* egzemplifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* egzemplifìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ činjenicama utvrditi/utvrđivati istinitost, izvesti/izvoditi dokaz iz činjenica i njihovih veza; dokazati/dokazivati što primjerima; **ȅgzemplifikatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je naveden samo primjera radi, sam po sebi

✧ *lat.* exemplum

egzenterácija *ž med.* parcijalno ili potpuno kirurško odstranjenje unutarnjih organa neke tjelesne šupljine

✧ EKS- + *grč.* énteran: utroba, *v.* egzereza

egzèrcīcije (**egzercícije**) *ž mn kat.* duhovne vježbe, povlačenje u šutnju i samoću i razmišljanje o pitanjima duhovnoga spasenja // **egzèrcīcījskī** *prid.* koji se odnosi na egzercicije; **egzèrcīcījski** *pril.* kao egzercicije, na način egzercicija

✧ *lat.* exercitatio: vježba ≃ exercere: vježbati

egzèrcīr *m* ⟨G egzercíra⟩ *vojn. pov.* stalno i redovno vježbanje vojnika radi stjecanja navika i vještine (ob. o vojsci Habsburške Monarhije) // **egzercírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* egzèrcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* egzèrcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *vojn. pov.* stalnim i redovnim vježbanjem razviti/razvijati vojne navike i vještine

✧ *austr.njem.* Exerzier, *v.* egzercicije ≃ *lat.* exercere: vježbati

egzèrcīrmājstor *m pov. vojn.* podoficir koji s vojnicima izvodi vojne vježbe

✧ *austr.njem.* Exerziermeister

egzȅrcīrplac *m* ⟨G *mn* -i/-evi⟩ *pov. vojn.* vojno vježbalište, mjesto na kojem se vježba

✧ *austr.njem.* Exerzierplatz

egzeréza *ž med.* kirurški postupak kojim se istrgne ili iščupa dio jednog organa; prije svega živci i vene

✧ *grč.* exkaíresis: vađenje ≃ EKS- + haireîn: uzimati

egzibícija *ž*, *v.* ekshibicija
ègzīl *m* ⟨G egzíla⟩ **1.** čin slanja neke osobe u progonstvo, progonstvo izvan domovine, prisilan boravak izvan mjesta stalnog boravka ili izvan države **2.** *meton.* mjesto takvog boravka
✧ *lat.* exilium
egzistèncij|a *ž* **1. a.** postojanje, opstojanje, život sâm **b.** *fil.* realni ili idealni opstanak **2.** ukupnost elemenata koji čine način života [*propala ~a* onaj koji je propao, koji je uništen moralno i materijalno; *puka ~a* onaj koji je sveden na puko preživljavanje; *biti na rubu ~e* jedva preživljavati] // **ȅgzistencijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *fil.* koji se odnosi na egzistenciju, koji je u vezi s egzistiranjem [*~ni problem*] △ ***~na etika*** *teol. kršć.* etičnost nekog čovjeka kao ostvarenje sebe samoga, a ne samo kao dio opće ćudoredne norme; individualna etika; ***~na psihologija*** *psih.* postupak introspektivnog stajališta; osnovni zadatak je opisivanje, klasifikacija i analiza čistih doživljaja; ***~ni minimum*** *ekon.* najmanja količina namirnica potrebna pojedincu ili obitelji za preživljavanje; ***~ni sud*** *log.* vrsta suda kojim se izriče postojanje čega; **egzisténcījskī** *prid.* koji se odnosi na egzistenciju; **egzisténcījski** *pril.* na egzistencijalan način; životni; **egzistèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *fil.* koji postoji, koji jest; egzistirajući, stvarni, životni; **egzistíra|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* egzìstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** imati život; živjeti, biti/bivati **b.** održati/održavati se svojim ili tuđim (vanjskim) nastojanjem i borbom u životu **2.** *pren.* postojati [*nezaposlenost ~ kao ozbiljan društveni problem*]
✧ *lat.* existentia ≃ exsistere: postojati
egzistencijalìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje izvedeno iz filozofije egzistencije koje se sasvim udaljuje od teizma i metafizičke svrhovitosti te bitak (esenciju) traži u postojanju (egzistenciji) i u apsolutnoj slobodi čovjeka pojedinca unutar besmislenoga svijeta (J. P. Sartre, A. Camus, Merleau-Ponty) // **egzistencijàlist** *m* onaj koji zastupa, izgrađuje ili pristaje uz egzistencijalizam; **egzistencijàlistica** *ž*, *v.* egzistencijalist; **egzistencijalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na egzistencijalizam i egzistencijaliste
✧ *fr.* existentialisme ← existence: postojanje ← *lat.*, *v.* egzistencija
ègzitus *m rij. ekspr.* **1.** svršetak kao posljedica nekog uzroka; rezultat, ishod, uspjeh **2.** čas i čin kad se što dovrši; svršetak **3.** prestanak života; smrt
✧ *lat.* exitus: izlazak, odlazak, ishod
EGZO-, EKSO- kao prvi dio riječi znači vanjsko, izvanjsko, ono što je izvana prema onome što je u drugom dijelu [*egzoftalmus*; *egzogamija*]
✧ *grč.* éksō-; éksō (*pril.*): vanjski
egzobiològija *ž biol.*, *v.* kozmobiologija
✧ EGZO- + *v.* biologija
egzocitóza *ž fiziol.* izbacivanje iz stanice ostataka fagocitnih čestica, sekreta i nekih drugih tvari
✧ EGZO- + -CITOZA
egzodinàmika *ž* ⟨D L -ici⟩ *geol.* disciplina koja proučava djelovanje izvanjskih sila na promjene Zemljine površine
✧ EGZO- + *v.* dinamičan, dinamika
egzódus (**ègzodus**) *m* **1.** *bibl.* izlazak Izraelaca iz egipatskog sužanjstva; eksodus **2.** *ekspr.* dobrovoljni ili prisilni odlazak/odlaženje velikog broja ljudi iz kojega kraja ili iz zajednice
✧ *lat.* exodus ← *grč.* éksodos: izlaz
egzoftalmomètrija *ž med.* mjerenje izbočine očne jabučice // **egzoftàlmometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* instrument kojim se mjeri izbočenje (protruzija) očne jabučice
✧ *v.* egzoftalmus + -METRIJA
egzoftàlmus *m pat.* izbočene očne jabučice kao oboljenje ili bolest; izbuljeno oko; buljookost
✧ EGZO- + *grč.* ophthalmós: oko
egzogàmija *ž sociol.* obveza uzimanja bračnog druga izvan plemena, izvan uže zajednice, *opr.* endogamija // **ȅgzogāman** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji uzima ženu izvan svoga vlastitog plemena
✧ EGZO- + -GAMIJA
ȅgzogēn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izvanjskog podrijetla; koji je uzrokovan izvanjskim uvjetima, *opr.* endogen △ ***~i procesi*** *geol.* procesi što se događaju na površinskim dijelovima zemaljske kore
✧ EGZO- + -GEN
egzognózija *ž zool.* proučavanje izvanjskog izgleda životinja (s obzirom na oznake vrste, zdravstveno stanje itd.)
✧ EGZO- + *grč.* zôon: životinja + -GNOZIJA
ȅgzokrīn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *fiziol.* kojega prati vanj-

sko izlučivanje △ *~e žlijezde fiziol.* žlijezde s izvanjskim lučenjem (jetra, gušterača i dr.); svoj sekret luče u šupljinu unutarnjih organa
✧ EGZO- + *grč.* krínein: lučiti

ègzōn *m* ⟨G egzóna⟩ *biol.* informacijski vrijedan dio gena; pri sintezi bjelančevina šifrira redoslijed aminokiselina
✧ EGZO-

egzonàrteks *m* ⟨G *mn* -ēksā⟩ *arhit. pov.* vanjski narteks, natkriveno predvorje crkve, ob. trijem pod kolonadama (čest u pravoslavnim crkvama)
✧ EGZO- + *v.* narteks

egzònīm *m* ⟨G egzoníma⟩ *lingv.* naziv nekoga mjesta drugačiji od onoga u mjestu ili zemlji kojoj pripada [*Wien – Beč*]; eksonim
✧ EGZO- + -ONIM

egzoosmóza *ž biol.* proces prodiranja tekućine i otopljenih tvari iz stanice u okolno tkivo
✧ EGZO- + *v.* osmoza

egzorbìtantan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je izražen, izrečen, oblikovan u prevelikoj mjeri; pretjeran, prekomjeran
✧ *lat.* exorbitans: koji skreće s puta

egzòrcist *m* **1.** *crkv.* osoba koja je primila treći po redu od četiriju nižih svećeničkih redova, ima ovlaštenje da izvodi egzorcizam **2.** onaj koji istjeruje đavola // **egzorcìstāt** *m* ⟨G egzorcistáta⟩ *crkv.* stupanj i služba u koje se neka osoba uvodi ređenjem u red egzorcista; **egzòrcistica** *ž, v.* egzorcist; **egzorcìstičkī** *prid.* koji se odnosi na egzorciste; **egzorcìstički** *pril.* kao egzorcist, na način egzorcista; **egzòrcistkinja** *ž, v.* egzorcist; **egzorcìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ istjerivanje zlih duhova, istjerivanje đavola ili demona iz opsjednute osobe s pomoću riječi ili gesta
✧ *srlat.* exorcist ← *grč.* eksorkistḗs: onaj koji zaklinje ≃ EKS- + hórkos: zakletva; *grč.* eksorkismós: zaklinjanje

egzosféra *ž meteor.* izvanjski sloj atmosfere vrlo rijetkog zraka, iznad 800–1000 km, u njemu atmosfera prelazi u interplanetarni prostor
✧ EGZO- + -SFERA

egzoskèlet *m anat.* izvanjski tvrdi dijelovi životinjskog skeleta beskralješnjaka i kralješnjaka; oni dijelovi koji se nalaze na površini tijela
✧ EGZO- + *grč.* skeletós: kostur

egzostóza *ž pat.* dobroćudna izraslina na površini kostiju
✧ EGZO- + *grč.* ostéon: kost

egzotèričan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je smislom i sadržajem otvoren, svima pristupačan, namijenjen javnosti, *opr.* ezoteričan // **egzotèrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ laik upućen u najviše tajne neke zajednice
✧ *grč.* eksoterikós: vanjski, jednostavan

ègzoterm|an *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji oslobađa, razvija toplinu, *opr.* endoterman △ *~na reakcija fiz. kem.* proces kod kojeg se razvija i oslobađa toplina, dok se unutarnja energija sustava smanjuje
✧ EGZO- + -TERMAN

egzòtič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1. a.** koji se odnosi na strano, neobično, iz egzotičnih krajeva [*~ni mirisi*] **b.** koji je neobičan; intrigantan [*~no oblačenje*] **2.** koji je prožet egzotikom [*~na zemlja*] // **egzóte** *ž mn* ⟨N egzóta⟩, *v.* egzoti; **egzóti** *m mn* ⟨N ègzōt, G egzóta⟩ *biol.* biljke i životinje iz prekomorskih, posebno tropskih krajeva; egzote; **egzòtično** *pril.* na egzotičan način; neobično; **egzòtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je egzotičan ili svojstvo onoga što je egzotično; **egzòtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** ukupnost svojstava dalekih zemalja i drugih civilizacija **2.** *razg.* ono što je po čemu zanimljivo, u društvu intrigantno, neobično, pikantno; **egzotìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *lingv.* prepoznatljiva riječ iz dalekog ili nepoznatog živog jezika, usvojena izvorno ili preko jezika posrednika (npr. tabu); tuđica **2.** obilježje onoga što je egzotično, slikovito i neobično kao pojava iz dalekih prekomorskih zemalja **3.** sklonost prema egzotičnim pojavama i stvarima (npr. u umjetnosti)
✧ *grč.* eksōtikós: izvanjski, strani

egzotòksīn *m* ⟨G egzotoksína⟩ *kem. fiziol. pat.* otrovan, labilan polipeptid koji se širi iz bakterije u tkivo »domaćina«; vrlo jak otrov
✧ EGZO- + *v.* toksin

egzotròpija *ž pat.* otklon oka prema vani, divergentni strabizam; razrokost, *opr.* škiljavost
✧ EGZO- + -TROPIJA

egzuberáncija *ž* svojstvo onoga što je pretjerano ili osobina onoga koji je pretjeran; obilatost, bujnost, pretjeranost, bombastičnost // **egzubèrant|an** (**eksubèrantan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji obiluje čim, koji je uočljivo brojan, koji se javlja u vrlo velikoj količini [*~ne količine vlage*]; obilan, izdašan, bujan, pretjeran **2.** *pren.* koji je patetičan, koji sadrži suviše pretjeranih, retoričkih riječi s obzirom na

sadržaj [~*an stil izražavanja*]; bombastičan
✧ *lat.* exuberantia ≃ exuberare: obilovati ≃ uber: plodan

ègzūl (**ègsūl**) *m* ⟨G egzúla⟩ onaj koji je prognan; izgnanik, *usp.* esuli
✧ *lat.* exul

egzulcerácija *ž pat.* stvaranje ulkusa na površini tijela ili na sluznicama
✧ EKS- + *srlat.* ulcer: ulkus

egzultácija *ž psih.* stanje onoga koji je razdragan uz manifestacije koje pri tom pokazuje (poskakivanje, klicanje); razdraganost, ushit
✧ *lat.* exultatio

ȅh *uzv.* za izražavanje ili pojačavanje različitih raspoloženja i reagiranja [A: *Kaže da ne voli novac B: ~, da ne voli* = znam da voli]; ah
✧ *ekspr.*

ehàlija *ž* **1.** ukupnost onih koji su nastanjeni u nekom kraju, zemlji, državi ili na nekom kontinentu; stanovništvo, pučanstvo **2.** ljudski rod, čovječanstvo, ljudi (u velikom broju), mnoštvo; svijet, narod
✧ *tur.* ehali, ahali ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ähālī

èhē *uzv.* izražava zadovoljstvo, vedro raspoloženje
✧ *ekspr.*

Ehìdna *ž mit.* kod antičkih Grka zmija-djevojka, otrovnica, sa stoglavim divom Tifonom izrodila brojne opasne i nakazne nemani (Kerber, Himera, nemejski lav, lernska hidra i dr.)
✧ *grč.* ékhidna

ehidnídi *m mn* ⟨N ehìdnīd, G ehidnída⟩ *zool.*, *v.* ješci
✧ *nlat.* echidnidae, *v.* Ehidna

ehinídi *m mn* ⟨N ehìnīd, G ehinída⟩ *zool.* morski bodljikaši (*Echinoidae*), tijelo im je oklopljeno vapnenom čahurom s pokretnim bodljama među kojima su otrovne žlijezde; morski ježinci
✧ *v.* ehinus + ID

èhinodermi *m mn* ⟨N èhinoderm⟩ *zool.* morske životinje iz koljena bodljikaša (*Echinodermata*) (morske zvjezdače, ježinci, morski krastavci i dr.)
✧ *v.* ehinus + -DERM(I)

èhinokōk *m* ⟨N *mn* -oki⟩ *zool.* parazitski plošnjak, razred malenih trakavica (*Echinococcus*), živi u tankom crijevu mesoždera odakle se preko izmeta prenese na čovjeka, u jetri i plućima razvije se u cistu koja može narasti do veličine glave (npr. pasja trakavica *Taenia echinococcus*) // **èhinokōknī** *prid.* koji se odnosi na ehinokoke, koji sadrži osobine ehinokoka
✧ *v.* ehinus + *v.* koki

ehinokokóza *ž pat.* bolest čovjeka ili domaćih životinja koju uzrokuje pasja trakavica; zoonoza
✧ *nlat.* echinococcosis ≃ *v.* ehinokok + -OZA

ehinorinhóza *ž pat. vet.* bolest tankog crijeva svinja i pataka; uzrok parazitski crv (*Echinorhynchus*)
✧ *grč.* ekhînos + rhýnkhos: rilo, njuška

èhinus *m* **1.** *zool.* ježinac iz porodice *Echinoidae* **2.** *arhit.* kružni ili eliptični umetak između trupa stupa i abaka
✧ *grč.* ekhînos: jež

èhli-ìslām *m* ukupnost sljedbenika islama; svi muslimani, Božji narod koji slijedi islam
✧ *tur.* ehl-i islâm ← *perz.* ← *arap.* ähl: stanovnici, ljudi + islam: vjera islam

èhli-kìtāb *m rel.* u terminologiji islama, narodi koji su doživjeli Božju objavu (u Svetom pismu, židovi i kršćani)
✧ *tur.* ehl-i kitap ← *perz.* ← *arap.* ähl: stanovnici, ljudi + kìtāb: knjiga, sveta knjiga

ȅho *m* ⟨G ȅha, N *mn* ȅha, G êhā⟩ **1.** (Eho) *ž mit.* brbljava nimfa koju je Hera kaznila tako da je mogla samo ponavljati riječi koje je izrekao netko drugi; zaljubila se u Narcisa, ali kako mu nije mogla izraziti ljubav, u očaju se ubila i od nje je ostala samo jeka **2.** odbijanje valova zvuka ili glasa u prirodi ili u kakvoj prostoriji, čuje se kao ponavljanje; jeka [*javlja se ~*] **3.** *razg.* odjek (o glasovima, društvenim događajima, reklamama) [*događaj je dobio svoj ~ i u novinama*]
✧ *grč.* ēkhṓ: jeka

EHO- kao prvi dio riječi označava da se drugi dio odnosi na odbijanje valova zvuka [*ehofrazija*]
✧ *v.* eho

ehoencelogràfij|a *ž med.* dijagnostička metoda u neurologiji na principu ultrazvuka lubanje [*obaviti/napraviti ~u*]
✧ EHO- + *v.* ence(falo)grafija

ehofrázija *ž psih.* bolesna potreba ponavljanja riječi ili cijelih rečenica što ih osoba čuje u svojoj okolini, *usp.* eholalija
✧ EHO- + *v.* fraza

ehogràfija *ž psih.* patološka pojava nesvjesnog ponavljanja istih riječi pri pisanju
✧ EHO- + -GRAFIJA

ehokardiogràfij|a *ž med.* ultrazvučna pretra-

ga srca, jednodimenzijska i dvodimenzijska [*obaviti/napraviti ~u*]
✧ EHO- + KARDIO- + -GRAFIJA

ehokinéza *ž pat.* bolest koja se očituje u ponavljanju pokreta što ih osoba vidi oko sebe
✧ EHO- + -KINEZA

eholàlij|a *ž pat.* patološko bezrazložno ponavljanje istih riječi ili rečenica za nekim drugim ili za sugovornikom [*patiti od ~e*], *usp.* ehofrazija
✧ EHO- + -LALIJA

eholokácija *ž* snalaženje, orijentiranje s pomoću radara
✧ EHO- + *v.* lokacija

èholot *m tehn.*, *v.* ehosonder
✧ EHO- + *njem.* Lot: dubinomjer

ȅhometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ morski dubinomjer zasnovan na principu ultrazvučnog odjeka
✧ EHO- + -METAR

ehomìmij|a *ž pat.* potreba ponavljanja tuđe mimike [*patiti od ~e*]
✧ EHO- + *grč.* mímēsis: oponašanje

ehooftalmogràfij|a *ž med.* ultrazvučna pretraga očne jabučice [*obaviti ~u*]
✧ EHO- + OFTALMO- + -GRAFIJA

ehooftalmomètrija *ž med.* ultrazvučno mjerenje veličine očne jabučice, dubine prednje sobice i dr.
✧ EHO- + OFTALMO- + -METRIJA

ehoorbitogràfija *ž med.* ultrazvučna pretraga očne šupljine
✧ EHO- + *lat.*, *v.* orbita + -GRAFIJA

ehopàtija *ž pat.* zajednički naziv za sve bolesti patološkog oponašanja koga ili čega
✧ EHO- + -PATIJA

ehopràksija *ž psih.* ponavljanje, oponašanje istih pokreta ili radnji za nekim drugim, *usp.* ehomimija
✧ *nlat.* echopraxia ≃ EHO- + *v.* praksa

èhos (**ehȍs**) *m glazb.* melodijski obrazac u starom crkvenom pjevanju, osobito bizantskom i sirijskom
✧ *v.* eho

ehosònder *m tehn.* hidroakustički uređaj, otkriva riblja jata po principu ultrazvučnog dubinomjera; zvučni dubinomjer, eholot
✧ *engl.* echo sonder ≃ EHO- + *fr.* sonde ≃ *lat.* sonare: zvučati, ječati

Ehrenberg (*izg.* Érenberg), **Christian Gottfried** (1795–1876), njemački prirodoslovac, osnivač mikropaleontologije, prvi opisao razmnožavanje plijesni

Ehrenfels (*izg.* Érenfels), **Christian** (1859–1932), austrijski filozof i psiholog, uveo pojam »lika« (*Gestalt*) i doprinio razvoju teorije vrijednosti, *usp.* geštaltizam

Ehrlich (*izg.* Érlih) **1. Hugo** (1879–1936), hrv. arhitekt, uz V. Kovačića začetnik modernizma u hrv. arhitekturi (*Hipotekarna banka* u Zagrebu) **2. Paul** (1854–1915), njemački bakteriolog i kemičar, pionirska postignuća u hematologiji, imunologiji i kemoterapiji; pronašao salvarsan, lijek protiv sifilisa, Nobelova nagrada za medicinu 1908 (s I. Mečnikovim) **3. -Stein**, **Vera** (1897–1980), jedna od utemeljiteljica hrv. socijalne antropologije (*Porodica u transformaciji*, *U društvu s čovjekom*)

ȅht *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* istinski, izvoran, pravi, nepatvoren [*~ stari Zagrepčanec*]
✧ *njem.* echt

Eichmann (*izg.* Àjhman), **Adolf** (1906–1962), njemački ratni zločinac, šef »židovskog odsjeka« u Glavnoj upravi nacističkog SS-a od 1941–1945; organizator većine masovnih transporta Židova u logore smrti (»konačno rješenje«); osuđen na procesu u Jeruzalemu (1961–1962) i pogubljen

EIDE *krat. inform.* standard za diskovna sučelja, *usp.* SCSI
✧ *engl.* **E**nhanced **I**ntegrated **D**rive **E**lectronics

eidològija *ž* učenje o pojavama i slikama u svijesti u kojoj kombinacijom logike i intuicije treba tražiti bit stvari
✧ *v.* eidos + -LOGIJA

èidos *m psih.* predočavanje neke stvari u duhu; slika, lik, oblik, bit, ideja // **eidètičār** *m psih.* onaj koji posjeduje izvannormalnu sposobnost i potrebu doživljavanja eidosa; **eidètičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* eidetičar; **eidetìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* sposobnost da se doživljene osjetne percepcije zadrže neko vrijeme u pamćenju sa svim pojedinostima (različito od predodžaba i halucinacija); **eìdetsk|ī** *prid. psih.* koji se tiče lika i izgleda, koji se odnosi na eidos △ ***~e slike*** vrlo žive predodžbe u kojima eidetičari mogu nabrojati različite detalje; ***~e znanosti*** prema E. Husserlu, znanosti koje proučavaju bit stvari, za razliku od znanosti o činjenicama
✧ *grč.* eĩdos: lik

Eiffel (*izg.* Àjfel, *fr.* Efȅl), **Alexandre Gustave** (1832–1923), francuski građevinski inženjer,

pionir čeličnih konstrukcija // **Eiffelov** (*izg.* Àjfelov) *prid.* koji pripada Eiffelu △ ~ ***toranj*** *građ.* čelična konstrukcija visoka 300 m koju je za Svjetsku izložbu u Parizu 1889. projektirao A. G. Eiffel; simbol i zaštitni znak grada Pariza

Eimer (*izg.* Àjmer), **Theodor** (1843–1898), njemački biolog švicarskog podrijetla, nasuprot darvinizmu postavio teoriju usmjerene evolucije (ortogeneze)

Einaudi (*izg.* Ejnaûdi), **Luigi** (1874–1961), talijanski ekonomist, prvi predsjednik Republike Italije (1948–1955)

Einfühlung (*izg.* àjnfilung) *m term.* u estetici, nesvjesno unošenje vlastite psihe u estetski objekt koji se svjesno doživljava kao »unutarnji život« samog objekta; uživljavanje
✧ *njem.*

Einsatz (*izg.* àjnzac) *m* **1.** *glazb.* točan i odlučan nastup pjevača ili instrumenta na početku kompozicije ili muzičke fraze (osobito važno kada u dinamici forte odjednom nastupa veća skupina izvođača) **2.** *v.* ajnzac (**1**) △ ~ ***Kommando*** (*izg.* komàndo) *pov. vojn.* specijalni odredi SS-a na područjima koja je okupirala njemačka vojska 1939–1945; poznati po masovnim zločinima, osobito u Poljskoj i SSSR-u; ajnzac komanda
✧ *njem.*

Einstein (*izg.* Èinstein, prema *njem*: Àjnštajn), **Albert** (1879–1955), njemački fizičar i matematičar, jedan od najvećih teoretskih fizičara svih vremena, tvorac teorije relativnosti; Nobelova nagrada 1921; od 1933. živio u SAD-u △ ***mali*** ~ *razg.* **1.** genijalac, osoba iznimne sposobnosti matematičkog i logičkog zaključivanja **2.** *iron.* sveznalica // **Einsteinov** (*izg.* Àjnštajnov) *prid.* koji pripada Einsteinu △ ~***a relacija*** matematički iskaz jednog od temeljnih zakona prirode ($E = mc^2$)

èinsteinij *m kem.* (ajnštajnij) umjetno proizveden radioaktivni element (simbol Es, atomski broj 99)
✧ prema A. Einsteinu

Einthoven (*izg.* Éinhōfe), **Willem** (1860–1927), nizozemski fiziolog, zaslužan za konstrukciju elektrokardiografa, Nobelova nagrada za medicinu 1924.

Eiréne *ž mit.* božica mira, zajedno sa starijim sestrama Dikom i Eumonijom (tri Hore) zaštitnica reda u prirodi i društvu

èis *m glazb.* kromatski povišen ton e (enharmonijski jednak tonu f)

Eisenhower (*izg.* Àjzenhauer), **Dwight David** (1890–1969), američki general i političar; u 2. svjetskom ratu zapovjednik savezničkih invazionih snaga u *S* Africi i *Z* Europi, predsjednik SAD-a (1954–1961)

Eiskaffee *ž*, *v.* ajskafe

Eitelberger (*izg.* Àjtelberger), **Rudolf** (1817–1885), austrijski povjesničar umjetnosti, pisao o spomenicima iz doba hrv. narodnih vladara

êj *uzv.*, *v.* e[2] (II)

ejakulácija *ž biol.* refleksno izbacivanje sperme popraćeno orgazmom na kraju spolnog akta [*preuranjena* ~] // **ejakùlāt** *m* ⟨G ejakuláta⟩ *biol.* viskozna sluzava tekućina što sadrži zrele pokretljive spermije i određene sekrete; **ejakùlātor** *m* onaj koji ejakulira; izbacivač; **ejakulírati** (što, ∅) *dv.* ⟨*prez.* ejakùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ejakùlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izbaciti/izbacivati (osobito sjeme)
✧ *lat.* eiaculatio ≃ eiaculari: izbaciti ≃ eiaculatum: ono što je izbačeno ← eiaculari: izbaciti (koplje); eiaculatum: ono što je izbačeno

ejálet *m*, *v.* ajalet

ejdovále (**dovále**) *uzv. reg.* pozdrav pri rastanku i odlasku; zbogom!, s Božjim blagoslovom! (govori onaj koji odlazi; onaj koji ostaje: ejsahadile!)
✧ *tur.* eyi dua ile/ey(i) dovale (*dijal.*): s dobrom molitvom ← *arap.* duʿā: molitva, *usp.* dova

éje *ž mn* ⟨N éja⟩ *zool.* rod ptica grabljivica (*Circus*); lunje

eject (*izg.* idžèkt) *m tehn.* tipka za izbacivanje medija na audio i video uređajima (ili u računalnim programima)
✧ *engl.* ← *lat.*, *v.* ejektirati

ejektírati (što) *dv.* ⟨*prez.* ejèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ejèktīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *fiz.* žestoko izbaciti/izbacivati posebnom napravom ili pogonskim gorivom [~ *raketu*] // **ejèkta** *ž* razbacani ostaci nakon udara u planet ili satelit, formiraju prsten oko rezultirajućeg kratera; **èjektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji može izbaciti što △ ~ ***suglasnik*** *lingv.* suglasnik tvoren s istovremenom okluzijom glotide; glotalizirani suglasnik; **èjektor** *m tehn.* **1.** sprava za crpljenje i usisavanje pare, plina ili tekućine; crpka **2.** mehanizam koji nakon ispaljenoga hica iz puške ili drugog

oružja automatski izbacuje praznu čahuru; izbacivač čahure
✧ *lat.* eiicere: izbaciti
èjluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* **1.** djelo onoga koji drugom čini dobro; dobročinstvo, plemenit čin, sevap, milost, milodar [*učiniti* ~] **2.** plemenitost, dobrota // **ejlùkčija** (**ejlùgdžija**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. ekspr.* onaj koji čini dobra djela; plemenit i darežljiv čovjek, dobročinitelj
✧ *tur.* eyilik, iyilik ← eyi, iyi: dobar + -LIK
èjlūl *m* ⟨G ejlúla⟩ deveti mjesec arapske solarne godine, rujan prema gregorijanskome kalendaru
✧ *arap.* ʿäylūl
èjra *ž* ⟨G *mn* éjrā⟩ *zool.* vrsta pume (*Profelis concolor*); kuguar
✧ *šp.* eyrá
ejsàhādile (**ejsàhātile**) *uzv. reg.* pozdrav pri rastanku; uzdravlje!, budi mi zdrav!; kazuje onaj koji ostaje, ispraća [*dico moja, već ~!*] (kao odgovor na: ejdovale!)
✧ *tur.* eyi sahad ile (*dijal.*) ← eyi/iyi sıhhat ili ← *arap.* ṣiḥḥat: zdravlje
Ejúbović, **Mustafa Mostarac – Šejh Jujo** (1651–1707), bosanski pisac i mostarski muftija, napisao niz komentara i glosa iz gramatike arapskog jezika, šerijatskog prava, logike i dogmatike; u BiH uz njegovo su ime vezane mnogobrojne legende
ȅjvalā (**ȅjvalāh**, **ȅvalā**) *uzv. reg.* **1.** tako je!, neka bude tako!, svaka čast! (uzvik pohvale i povlađivanja) **2.** (ob. ȅvala) *reg. ekspr. fam.* pozdrav među vršnjacima i intimnim prijateljima, pri čestom viđanju i odustajanju od uobičajenih konvencionalnosti (zamjenjuje druge pozdrave) **a.** pozdrav na rastanku: doviđenja!, zbogom! **b.** hvala!, baš ti hvala!
✧ *tur.* eyvallah ← *arap.* ıy: tako je + wallāh: boga mi
Ejzenštejn (*izg.* Ȅjzenštejn), **Sergej Mihajlovič** (1898–1948), sovjetski filmski redatelj i teoretičar, majstor filmske montaže, snažno utjecao na razvoj filmske umjetnosti (*Štrajk*, *Krstarica Potemkin*, *Aleksandar Nevski*, *Ivan Grozni*)
EK-, *v.* E-
ekàrter *m med. tehn.* instrument koji rubove rane ili tjelesne otvore drži raširenim
✧ *fr.* écarteur, écarté: odvojen, izoliran
Ekàterinburg *m* grad na *I* padinama Urala, Rusija, 1.367.000 stan. (od 1924. do 1991. Sverdlovsk) // **ekàterinburškī** *prid.* koji se odnosi na Ekaterinburg

ékavica *ž lingv.* govor u kojemu se na mjestu praslavenskog jata izgovara glas *e* [*mleko* u odnosu na mlijeko i mliko]; ekavština, *usp.* ijekavica, ikavica // **ékavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ onaj koji kao izvorni govornik govori ekavski; **ekavizácija** *ž* ekaviziranje i posljedica ekaviziranja; **ekavìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ ekavski oblik riječi u refleksu jata prema ijekavskom i ikavskom; **ekavizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekavìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekavìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ oblike riječi s ijekavskim (ili ikavskim) refleksom jata prebaciti/prebacivati u ekavske; poekaviti/poekavljivati; **ékāvka** *ž*, *v.* ekavac; **ékavsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ekavicu i ekavce [*~i govor*; *~i izgovor*; *~o narječje*]; **ékavski** *pril.* kao ekavac, na način ekavaca [*govoriti ~*]; **ekávština** *ž*, *v.* ekavica
èkcēm *m* ⟨G ekcéma⟩ *pat.* oboljenje kože, upala epiderme praćena svrbežom, pojavom papula i pustula, a kasnije krastama i ljuskanjem kože; egzem
✧ *grč.* ékzema ≃ EK- + zeîn: kipjeti
ekfònetsk|ī *prid.*, ob. u: △ *~**a notacija*** *glazb.* sustav znakova za svečani način čitanja liturgijskih tekstova u istočnim kršćanskim crkvama između 500. i 1500. godine
✧ *grč.* ekphōneîn: zaviknuti ≃ EK- + phōnḗ: glas
ekforírānje *sr psih.* oživljavanje upamćenog kao svojevrsno prisjećanje doživljaja
✧ *lat.* ecphoria ≃ *grč.* ekphoreîn: iznosi ≃ EK- + phoreîn: nositi
EKG *krat.*, *v.* elektrokardiografija
ȅkhauz *m reg. zast.* kuća na uglu ulice; uglovnica, uglara
✧ *njem.* Eckhaus ≃ Ecke: ugao + Haus: kuća
ekhimóza *ž pat.* potkožno krvarenje manjeg obujma
✧ *grč.* ekkhýmōsis ≃ EK- + khymós: sok
ekikléma *ž kazal. pov.* u antičkom grčkom kazalištu, naprava u obliku odra na kotačima; slično današnjoj pokretnoj pozornici
✧ *grč.* ekkýklēma ≃ EK- + kýklos: kotač
ekípa (**ekìpa**) *ž* **1.** *term.* skupina stručnjaka i specijalista okupljena na kakvu projektu ili zadatku; tim [*filmska ~*; *radna ~*] **2.** *sport* sastav, postava, momčad, tim [*muška ~*; *ženska ~*] **3.** *razg.* grupa dobrih prijatelja, dobro društvo; škvadra // **ekìpīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ukupnost kadrova u

nekom radnom tijelu, popunjenost stručnjacima i osobljem u nekom radnom projektu [*dobra* ~ stanje kad ne nedostaju ljudi ni u jednoj fazi rada ili projekta i kad zadovoljavaju znanjem i stručnošću, *opr. loša* ~]; **ekipírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekìpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekìpīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** sastaviti/sastavljati ekipu **2.** opremiti/opremati za put; **èkīpn|ī** *prid.* **1.** koji se obavlja u ekipi [*~i rad*]; timski **2.** koji se odvija po ekipama, između ekipa, skupni, momčadski **3.** koji se odnosi na ekipu [*~o natjecanje*]; momčadsko; **èkīpno** *pril.* po ekipama; skupno

✧ *fr.* équipe ← *stnord.* skipa: ukrcati se (u brod)

ekipáža *ž* **1.** kočija **2.** posada na brodu ili zrakoplovu

✧ *fr.* équipage

eklàmpsija *ž pat.* klonično-tonički grčevi s gubitkom svijesti trudnica ili rodilja, i kod bolesti bubrega

✧ *grč.* éklampsis: sijevanje ≃ EK- + lámpein: sjati

eklatàntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji isijava; sjajan [~ *predmet*] **2.** koji se lako uočava; očit, očevidan, zoran, jasan [~ *primjer nerada*] // **eklatàntno** *pril.* na eklatantan način; očito, zorno

✧ *fr.* éclatant

eklèktik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** onaj koji formulira ili pristaje uz eklekticizam; onaj koji se služi metodom eklekticizma, onaj koji neprincipijelno spaja nespojive proturječne nazore **2.** *pejor.* onaj koji je nekritički napabirčio znanje iz raznih izvora, a nema vlastitih ideja // **eklekticìstičkī** *prid.* koji se odnosi na eklekticizam; **eklekticìstički** *pril.* kao eklekticist, na način eklekticista; **eklekticìzam** *m* ⟨G -zma⟩ u filozofiji, znanosti i umjetnosti, nekreativna metoda kojom se iz različitih misaonih sustava, teorija, stilova i sl. izabiru pojedine teze i spajaju u novu cjelinu, bez značajnijih novih elemenata; eklektika, eklektizam; **eklèktičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se ponaša kao eklektik **2.** koji sadržava eklekticizam; koji je nesustavan; **eklèktičār** *m* onaj koji proučava eklektike i eklekticizam; **eklèktičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* eklektičar; **eklèktičkī** *prid.* koji se odnosi na eklektike i eklekticizam; **eklèktički** *pril.* na eklektičan način, kao eklektik; **eklèktika** *ž* ⟨D L -ici⟩, *v.* eklekticizam; **eklektìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* eklekticizam

✧ *grč.* eklektikós: izbirljiv ≃ EK- + légein: birati

èkler *m kulin.* dugoljasti kolač preliven na jednom kraju čokoladnom kremom

✧ *austr.njem.* Eckler ≃ Ecke: ugao

eklézija *ž* **1.** *pov.* **a.** starogrčka skupština građana koja vijeća i donosi zaključke **b.** narodna skupština, vojnička skupština **c.** mjesto gdje se održava skupština **2.** *kršć.* **a.** starokršćanska općina vjernika **b.** Crkva kao organizacija hijerarhijskih vjerskih zajednica **c.** crkva kao bogoštovna zgrada // **eklezìjast** *m kat.* **1.** ob. službena crkvena osoba, onaj koji je primio sakrament, svećenik **2.** (Eklezijast) *bibl.* starozavjetna biblijska knjiga (2. st. pr. Kr.); Crkvenjak, Propovjednik; **eklezijàstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je crkveni, konfesionalni; **eklezijàstičkī** *prid.* koji se odnosi na eklezijaste; svećenički, crkveni

✧ *lat.* ecclesia ← *grč.* ekklēsía ≃ EK- + koleîn: zvati ≃ ekklēsiastḗs: član skupštine

ekleziològija *ž kat.* disciplina koja proučava povijest i organizaciju Crkve

✧ *v.* eklezija + -LOGIJA

eklìpsa *ž* ⟨G *mn* eklípsā⟩ **1.** (∅, čega) *astron.* potpuna ili djelomična pomrčina nebeskog tijela [*solarna* ~; *lunarna* ~] **2.** *pren.* pad u tamu; propadanje, nestajanje [*njegova* ~]

✧ *grč.* ékleipsis: izostavljanje, izostajanje ≃ EK- + leípein: ostavljati

eklìptika *ž* ⟨D L -ici⟩ *astron.* putanja na nebeskoj sferi po kojoj se Sunce u godini prividno kreće oko Zemlje od *Z* prema *I* ravnina joj sječe ravninu nebeskog ekvatora pod kutom od 23,5°, njihova presjecišta zovu se ekvinocijske točke [*proljetna* ~; *jesenska* ~] // **eklìptič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na ekliptiku [*~ni sustav*; *~ni meridijan*]

✧ *srlat.* ecliptica ← *grč.* ekleiptikós ≃ EK- + leípein: ostavljati

èkloga *ž* ⟨D L -i/-ozi⟩ **1. a.** *knjiž.* starogrčka, latinska ili renesansna pastirska pjesma, pjesma iz prirode ili idilična pjesma, često u formi dijaloga **b.** pjesma iz kakve bukoličke zbirke **2.** *glazb.* instrumentalna kompozicija idiličnog karaktera

✧ *grč.* eklogḗ: izbor ≃ EK- + léigen: brati

eklògīt *m* ⟨G eklogíta⟩ *min.* metamorfna stijena od ružičastog granata i zelenog piroksena

✧ EK- + LOG- + -IT

èkmek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg.* uskislo pečeno tijesto; kruh // **ekmèdžija (ekmèkčija)** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. ekspr.* onaj koji po zanimanju mijesi, peče i prodaje kruh; pekar; **ekmèdžīnica (ekmèkčīnica)** *ž reg.* mjesto (radnja, prostorija) gdje se mijesi, peče i prodaje kruh; pekarnica
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Ekmèdžija**
✧ *tur.*

EKO- prvi dio riječi sa značenjem **a.** dom, kuća, ono što se odnosi na domaćinstvo, boravište, stanovanje, čovjekovu (životnu) sredinu, okolinu [*ekologija*; *ekonomija*] **b.** da je u vezi s ekologijom ono što je drugi dio [*ekosvijest spašava svijet* = ekološka svijest spašava svijet]
✧ *grč.* oíko-; oîkos: dom, kuća, boravište

èkobrōd *m* ⟨N *mn* ekobròdovi⟩ brod namijenjen zaštiti i očuvanju mora od zagađivanja (npr. skupljanju nafte s površine)
✧ EKO- + *v.* brod

èkocīd *m* ⟨G ekocída⟩ *ekol.* potpuno razaranje ekosustava (flore i faune) nekog područja mehaničkim, kemijskim ili biološkim sredstvima
✧ EKO- + -CID

ekoklimatològija *ž meteor.* grana bioklimatologije, proučava veze između živih organizama i njihovog klimatskog okoliša; uključuje fiziološku adaptaciju biljaka i životinja na klimu i njihovu geografsku raspodjelu u odnosu na klimu
✧ EKO- + *v.* klimatologija

ekolánac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩ *ekol.* sustav životnih uvjeta i bioloških veza svih živih organizama
✧ EKO- + *v.* lanac

ekològija *ž* **1.** *term.* znanost o suživotu svih živih organizama u prirodi, o njihovom djelovanju na okolinu u kojoj žive i o djelovanju okoline na njih [~ *bilja*; ~ *životinja*] **2.** *razg.* **a.** ukupnost spoznaja o zaštiti prirode (okoline) **b.** ukupnost proučavanja i spoznaja o utjecaju okoline na čovjeka i čovjeka na okolinu // **ekòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji slijedi ili širi spoznaje ekologije, onaj koji se bavi ekologijom; ekologist; **ekològījskī** *prid.* koji se odnosi na ekologiju; **ekològinja** *ž*, *v.* ekolog; **ekològist** *m*, *v.* ekolog; **ekòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na ekologiju i ekologe △ *~a* ***izolacija*** *biol.* prilagodba skupina istovrsnih organizama na različito stanište ili na promjene načina života unutar istog geografskog područja; *~a* ***katastrofa*** nagli poremećaji ekosustava uzrokovani ljudskim ili prirodnim djelovanjem; *~a* ***psihologija*** *psih.* proučava djelovanje fizikalne i društvene okoline na ponašanje pojedinca i skupina; *~a* ***smjesa (goriva)*** smjesa goriva motornih vozila najpovoljnija s obzirom na zaštitu čovjekove sredine, ekološke zahtjeve i mjerila; *~a* ***stabilnost*** otpornost ekosustava prema promjeni broja i učestalosti vrsta pod vanjskim utjecajem; *~a* ***šteta*** dugotrajna promjena u nekom ekosustavu s obzirom na broj vrsta i njihovu učestalost kao posljedica vanjskih utjecaja; *~i* ***standard*** numerička vrijednost određenih parametara (u zraku, vodi i tlu) koja se radi očuvanja kvalitete okoliša ne smije prijeći; **ekòloški** *pril.* na ekološki način, poput ekologa
✧ *njem.* Oekologie, termin je uveo njemački znanstvenik E. H. Haeckel EKO- + -LOGIJA

ekònīm *m* ⟨G ekoníma⟩ *term.* ime naseljenog mjesta // **ekonìmija** *ž* znanstvena disciplina (dio onomastike) koja proučava imena naseljenih mjesta

ekonomàjzer *m tehn.* uređaj za zagrijavanje vode visokotlačnih kotlova; koristi otpadnu toplinu plinova
✧ *engl.* economizer

ekonomètrija *ž term.* mehanizam i ukupnost načina kojima se u ekonomiji izvode mjerenja koja omogućuju baratanje egzaktnim podacima
✧ *v.* ekonomija + -METRIJA

ekonòmija *ž* **1. a.** ukupnost čovjekove djelatnosti na održanju i unapređivanju njegove materijalne egzistencije; gospodarstvo u najširem smislu, njegovo vođenje i racionalno upravljanje njime; gospodarenje **b.** razumna uporaba novca ili kakva drugoga sredstva radi postizanja najveće koristi uz najmanji utrošak materijala, rada i sl.; gospodarstvo (na nacionalnoj ili državnoj razini, na razini poduzeća i sl.) **c.** štedljivost, ekonomičnost; razumno upravljanje kućom, domaćinstvom **2.** znanost koja se bavi ekonomskim djelatnostima uopće ili zasebnim gospodarskim oblastima, poduzećima i sl. **3.** poljoprivredno imanje (ob. s razgranatim djelatnostima) △ ***lingvistička*** ~ *lingv.* težnja za što većim smanjenjem napora u govoru; štedljivo izraž-

avanje; ***politička*** ~ dio ekonomske znanosti koja se bavi istraživanjem kako politički sustav i promjene u njemu utječu na proizvodnju, njezinu raspodjelu i trošenje; ***siva*** ~ ukupnost načina zarađivanja izvan zakonom i drugim propisima uređenih odnosa (izbjegavanje poreza, prireza i sl.) // **ekònom** *m* onaj koji se brine za nabavu potrošnog materijala i opreme; gospodarski službenik na većem imanju, u poduzeću, sportskom društvu itd.; domaćin; **ekonòmāt** *m* ⟨G ekonomáta⟩ **1.** služba ekonoma **2.** ured ekonoma **3.** odjel u velikim poduzećima ili institucijama koji se brine oko različitih uredskih potrepština; **ekonòmičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je racionalan u troškovima; štedljiv, kućevan; **ekonòmičkī** *prid.* koji se odnosi na ekonomiku, *usp.* ekonomski (**1**); **ekonòmičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ekonomično **a.** poslovanje kojim se uz najniže troškove postiže najviši učinak (u poduzeću itd.); čuvarnost (u obitelji itd.) **b.** *lingv.* upotreba najmanjeg broja jezičnih jedinica, sažimanje i kratkoća izraza; **ekonòmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** ukupnost odnosa privređivanja i proizvodnje u društvu **2.** pojedino područje ekonomske djelatnosti [~ *poduzeća*] **3.** *razg.* **a.** poslovanje koje postiže visok učinak uz najniže troškove **b.** racionalnost, štednja [~ *domaćinstva*; ~ *poduzeća*; ~ *rada*]; **ekonòmist** *m* **1.** stručnjak u znanjima ekonomije koji proučava stvaranje materijalnih dobara i kretanje novca u društvu **2.** *pren.* štedljiv čovjek; **ekonòmistica** *ž*, *v.* ekonomist; **ekonomìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekonomiste; **ekonomìstički** *pril.* kao ekonomist, na način ekonomista; **ekonòmistkinja** (**ekonòmistica**) *ž*, *v.* ekonomist; **ekonomìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pol.* struja u okviru socijaldemokracije: osnovna zadaća radničke klase jest samo ekonomska borba; **ekonomizírati** (∅, čime, s čim) *dv.* ⟨*prez.* ekonomìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekonomìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ štedljivo raspolagati, biti/bivati ekonomičan; (u)štedjeti obazrivo, racionalno (po)trošiti i uložiti/ulagati; **ekònomsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na razvoj, proizvodnju ili upravljanje materijalnim bogatstvima; privredni, gospodarski; ekonomički **2.** koji se odnosi na ekonomiju, ekonomiste i ekonome **3.** koji donosi dobit, korist, koji se isplati; rentabilan, unosan, probitačan, isplativ △ ~***a baza*** *pol. ideol.* marksistički termin za ukupnost ekonomske moći, proizvodnih snaga i proizvodnih odnosa kao osnovice ukupnog društvenog i povijesnog kretanja; ~***a doktrina*** učenje o gospodarskim oblicima i uvjetima reprodukcije života ljudi i njihovih zajednica; ~***a efikasnost*** korištenje raspoloživih resursa na najefikasniji način; ~***a kriza*** razdoblje privredne stagnacije uzrokovano nerazmjerom između proizvodnje i potrošnje; ~***a neovisnost*** neovisnost gospodarstva neke zemlje o zbivanjima na svjetskoj razini i o eventualnim vanjskim pritiscima; ~***a pomoć*** pomoć razvijenih zemalja nerazvijenima u raznim oblicima; ~***a propaganda*** reklame, promidžba; ~***a statistika*** statistika koja se bavi brojčanim podacima o gospodarskim, pretežno makroekonomskim pojavama; ~***e sankcije*** sankcije koje se poduzimaju protiv određenih zemalja kako bi se te zemlje po cijenu velikih gospodarskih šteta prisilile na izvršavanje obveza iz međunarodnog prava; ~***e transakcije*** transakcije koje podrazumijevaju prava i obveze između ekonomskih subjekata; ~***i materijalizam*** *fil. pol.* teorija koja sveukupni razvoj ljudskog društva, sve pojave društvenog života, tumači ekonomskim uzrocima; ~***i nacionalizam*** težnja da se u nekoj zemlji ostvari potpuna gospodarska neovisnost; ~***i zakoni*** zakoni koji se odnose na pravilnosti koje vladaju u procesu gospodarske aktivnosti

✧ EKO- + -NOMIJA

ekopsihijàtrija *ž ekol.* znanost koja opisuje temeljne i primijenjene veze između živih bića i njihove okoline

ekorasìzam *m* ⟨G -zma⟩ *sociol.* oblik rasizma i ksenofobije koji se poziva na ekološke razloge protiv useljavanja stranaca

✧ EKO- + *v.* rasa, rasizam

ekosìstēm *m* ⟨G ekosistéma⟩, *v.* ekosustav

ekosústav *m ekol.* ukupnost međuzavisnosti ljudskih, biljnih i životinjskih zajednica i prirode na nekom prostoru [*pojava te alge može u Mediteranu izazvati promjene ~a*]; ekosistem

✧ EKO- + *v.* sustav

èkotīp *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *ekol.* oblik neke biljke ili životinje nasljedno izmijenjen zbog prilagodbe određenom tipu okoline

✧ EKO- + -TIP

ekotòpija *ž fil.* ukupnost problema i sadržaja

krize opstanka čovjeka kao vrste na Zemlji na prijelomu 20. u 21. st. i ukupnost proučavanja te krize

✧ EKO- + -TOPIJA

ekpiróza *ž mit.* propast svijeta u ognju i stalno rađanje iz njega

✧ *grč.* ekpýrōsis ≃ EK- + pŷr: oganj, vatra

èkrān *m* ⟨G ekrána⟩ **1.** bijela površina u kinematografu na kojoj se prikazuju filmovi **2. a.** fluorescentna staklena površina na kojoj se očitava slika nastala u katodnoj cijevi (TV i sl.) **b.** *inform.* dio monitora priključenog na kompjuter na kojem se pojavljuju slike i tekst nastali u kompjuteru; zaslon **3.** *tehn.* metalni zaslon koji štiti od zračenja; štitnik △ ***mali*** ~ televizija [*prikazati na malom ~u*] // **ekranizácija** *ž* prerada ili prilagođavanje nekog kazališnog djela, romana, opere, operete ili sl. za prikazivanje na ekranu, tj. za film ili TV; **ekranìzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je priređen za ekranizaciju [*roman je ~*]; **ekranizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekranìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ snimiti/snimati za prikazivanje (o filmu), prenijeti/prenositi na film kakvo književno djelo

✧ *fr.* écran ← *nizoz.* scherm: paravan

èkranoplān *m prom.* plovilo ili vozilo koje se blizu vodene površine ili tla održava zbog naglo povećane uzgonske sile nastale stlačivanjem zraka na donjoj površini krila

✧ *v.* ekran + *grč.* plánēs: koji luta

ekràzantan (**ekrazàntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji može uništiti; eksplozivan, razoran

✧ *fr.* écrasant ← écrasér: smrviti

ekrázeri *m mn med.* stezaljke različitih oblika i primjene

✧ *fr.* écraseur

ekràzīt *m* ⟨G ekrazíta⟩ *kem.* eksploziv snažna djelovanja; sastavljen je od pikrinske kiseline i drugih sastojaka

✧ tvorničko ime®, *v.* ekrazantan

èks *pril.* naiskap [*na ~, razg.* ispiti odjednom sadržaj čaše do kraja; naiskap] // **èksati** *dv.* ⟨*prez.* -am, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* eksirati; **eksírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* èksīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* èksīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* (is)piti u jednom gutljaju, dahu, nadušak; (is)piti na eks; eksati

✧ *lat.* ex

EKS- kao prvi dio riječi s imenicom znači da je nešto bivše, ob. da tko više ne obnaša neku visoku funkciju i sl. [*ekspredsjednik; ekskralj*]

✧ *engl.* ex ← *lat.* ex-: iz, *usp.* E-

EKSA- *fiz.* dekadski prefiks (simbol E), kao prvi dio riječi znači 10^{18} puta jedinica koja je drugi dio te riječi

èksametar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* jedinica duljine, 10^{18} metara (simbol Em)

✧ EKSA- + -METAR

eksartikulácija *ž med.* kirurško odstranjenje ekstremiteta ili jednog njegovog dijela u samom zglobu

✧ EKS- + *v.* artikulacija (**5**)

eksasekùnda *ž fiz.* jedinica vremena, 10^{18} sekundi (simbol Es), svemir je star otprilike jednu eksasekundu

✧ EKSA- + *v.* sekunda

èksati, *v.* eks

ekscelèncija (**ekselèncija**) *ž* **1.** *dipl.* počasna titula u diplomatskoj komunikaciji u obraćanju veleposlaniku; preuzvišenost [*Vaša ~*] **2.** *pov.* titula ministara, generala i drugih visokih funkcionara (u Austro-Ugarskoj i drugdje) // **ekscèlentan** (**ekscelèntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je izvrstan; odličan, sjajan

✧ *srlat.* excellentia ← *lat.* excellens: uzvišen, odličan

ekscèntričan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji nema zajedničkog centra, koji se udaljuje od centra, *opr.* koncentričan **2.** *pren.* koji znatno i nepoželjno odstupa od norme; ćudljiv, čudan (o osobi), neuravnotežen △ ~ ***krug*** *mat.* onaj koji nema isto središte s drugim krugom // **èkscentar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* kružna ploča učvršćena na vratilu; služi za pretvaranje kružnog gibanja u pravocrtno, *usp.* ekscentrik (**1**); **ekscentricìtēt** *m* ⟨G ekscentricitéta⟩ **1.** odmaknutost, udaljenost s obzirom na neki centar; ekscentričnost **2.** *mat.* omjer udaljenosti bilo koje točke krivulje drugoga reda (elipse, hiperbole ili parabole) od zadanog fokusa i udaljenosti te točke od zadanog pravca (direktrise); **ekscèntrično** *pril.* na ekscentričan način; čudno, nenormalno, ćudljivo; **ekscèntričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je ekscentričan, svojstvo onoga što je ekscentrično **2.** *v.* ekscentricitet **3.** *astron.* udaljenost jednog žarišta eliptične putanje planeta od njezina središta; ekscentritet **4.** osobina onoga koji je ekscentričan; nekonvencionalnost, originalnost, čudaštvo; **ekscèntrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** *tehn.*

metalni disk u stroju, nataknut na metalni valjak čiji se centar ne podudara s centrom diska; pretvara vrtnju u progresivno kretanje, *usp.* ekscentar **2.** *psih.* onaj koji se ponaša suprotno ustanovljenim obrascima, onaj koji je nekonvencionalan; čudak
✧ *srlat.* eccentricus ≃ *grč.* ékkentros

ekscèpcija (∅, koga) *ž pravn.* odluka da u sudskom postupku ne sudjeluje određeno sudsko vijeće ili neki od članova vijeća zbog sumnje u pristranost; izuzeće // **ȅkscepcionālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji predstavlja iznimku, koji je drukčiji od drugih; izniman, poseban **2.** koji je mnogo bolji od prosjeka; izvanredan
✧ *lat.* exceptio: iznimka ≃ excipere: izvaditi, izuzeti

ekscerebrácija *ž med.* vađenje mozga fetusa
✧ *nlat.* excerebratio ≃ EKS- + *lat.* cerebrum: mozak

ekscerptírati (što) *dv.* ⟨*prez.* ekscèrptīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekscèrptīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (na)praviti, (iz)vaditi bilješke iz pisanog predloška (knjige, spisa) // **èkscerpt** *m* ⟨G *mn* -pātā⟩ sažetak u obliku bilješke; izvadak
✧ *lat.* excerpere (excerptum: izabrano, izvađeno): izvaditi ≃ carpere: brati

èksces *m* ⟨G *mn* -i, G ȅkscēsā⟩ čin koji prelazi redovne granice, prestupanje mjere ili propisa; ispad, nesuzdržljivost // **ȅkscesīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima obilježja ekscesa; neumjeren, pretjeran; **ekscesívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ekscesivno; prekomjernost, pretjeranost; **èkscesn|ī** *prid.* koji se odnosi na eksces; neobuzdan, neumjeren [*~o stanje*; *~a situacija*; *~o ponašanje*]
✧ *lat.* excessus ← excedere: prekoračiti

ekscidírati (što) *dv.* ⟨*prez.* ekscìdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekscìdīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izdvojiti/izdvajati komad iz cjeline rezanjem; (iz)rezati // **ekscízij|a** (∅, čega) *ž* **1.** izdvajanje komada iz cjeline rezanjem; izrezivanje, odbacivanje **2.** *med.* isijecanje bolesnog tkiva kirurškim putem [*izvršiti ~u*]
✧ *lat.* excidere: izrezati ≃ caedere: sjeći

ekscitírati *dv.* ⟨*prez.* ekscìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izazvati/izazivati kakvim postupkom da tko (u)čini neku radnju ili da (uz)vrati na sličan ili na jednak način ili da prihvati/prihvaća sukob, (u)činiti da se što zbije/zbiva, da se pojavi/pojavljuje, da se dogodi/događa; potaknuti/poticati, razdražiti/razdraživati // **ekscitabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *biol.* osjetljivost receptora ili organa tijela na vanjski utjecaj; podražljivost; **ekscitácija** *ž* **1.** izazivanje kakvog drukčijeg raspoloženja, navođenje na kakvu aktivnost, pobuđivanje volje; hrabrenje, poticanje, bodrenje **2.** izazivanje nemira, ljutnje, bijesa; draženje, nadraživanje, razdraživanje **3.** *psih.* povećanje potencijala na membrani postsinoptičkoga neurona; uzbuđenje; **ekscitáncije** *ž mn* ⟨N ekscitáncija⟩ *farm.* sredstva koja podražuju krvni optok i živčani sustav; **ȅkscitatōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji potiče djelovanje ili gibanje; podražajan, nadražljiv **2.** koji potiče snažne osjećaje; izazovan △ *~**ni potencíjal*** jačina tendencije organizma da reagira na određen način; **ekscitírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* ekscitirati **2.** *psih.* poticanje, razdraživanje [*oralno ~* oralni seks, felacija]
✧ *lat.* excitare: pokrenuti ≃ excitabilis: koji uzbuđuje, koji se može uzbuditi

èksēdra *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pov.* *arhit.* **1.** u antičkim građevinama polukružni prostor za odmor otvoren punom širinom prema jednoj strani **2.** *kršć.* **a.** u kršćanskoj bazilici polukružne povišene klupe s obje strane biskupske stolice **b.** polukružni prostor u crkvi, oltarna niša; apsida
✧ *grč.* eksédra: prekriveni hodnik, trijem sa sjedištima ≃ EKS- + (h)édra: stolica, klupa

eksègeza *ž*, *v.* egzegeza

ekselèncija *ž*, *v.* ekscelencija

èkser *m* ⟨G *mn* ȅksērā⟩ *reg.* (+ *srp.*), *v.* čavao // **èkserčić** *m dem.* od ekser
✧ *tur.*

eksfolijácija *ž*, *v.* deskvamacija
✧ EKS- + *lat.* folio: list

ekshalácija *ž* **1. a.** *fiz.* prijelaz molekula s površine tekućine u plinovito stanje, pretvaranje u paru **b.** *geol.* izlaženje plinova i pare iz Zemljine kore **2.** ishlapljivanje, isparivanje, izdisanje
✧ *lat.* exhalatio

ekshàustor *m tehn.* *rij.* **1.** sprava koja stvara zračne struje radi provjetravanja, usisavanja ili pokretanja zraka ili plinova uopće; ventilator **2.** pumpa za pražnjenje septičkih jama
✧ *lat.* exhaurire: iscrpsti

eksheredácija *ž pravn.* oduzimanje nasljedstva, lišavanje nasljednih prava; razbaštinjenje // **eksheredírati** *dv.* ⟨*prez.* eksherèdīrām, *pril. sad.*

-ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eksherèdīrān, *gl. im.* -ānje⟩ oduzeti/oduzimati pravo nasljedstva; razbaštiniti
✧ *lat.* exheredatio ≃ EKS- + inhereditare: baštiniti

ekshibícija (**egzibícija**) *ž* **1.** *sport* nastup vrhunskih sportaša izvan uobičajenog natjecanja (dvoboj u tenisu, stolnom tenisu i sl., nastupi nakon svršetka natjecanja u umjetničkom klizanju) **2.** izložbena priredba **3.** *pejor.* javno isticanje, želja za isticanjem, produciranje // **ekshibícījskī** *prid.* koji se odnosi na ekshibiciju; **ekshibiciònist** *m* osoba sklona ekshibicionizmu (2); **ekshibicionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekshibicioniste i ekshibicionizam; **ekshibicionìstički** *pril.* kao ekshibicionist, na način ekshibicionista; **ekshibiciònistkinja** *ž*, *v.* ekshibicionist; **ekshibicionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *psih.* nastrana sklonost pokazivanju spolnih organa, ob. na javnom mjestu **2.** težnja za isticanjem samoga sebe i vlastitih vrijednosti **3.** sklonost prema isticanju pomoću vanjskih efekata; **ekshìbītnī** *prid.* koji se odnosi na ekshibiciju △ ~ ***broj*** broj pod kojim je zaprimljen neki akt
✧ *lat.* exhibitio ≃ exhibere: izlagati, pokazivati

ekshortácij|a *ž* **1.** poticanje, ulijevanje samopouzdanja; hrabrenje, bodrenje **2.** preporuka što i kako treba raditi ili postupiti u određenom slučaju; savjet, pouka, nagovor [*održati ~u komu*] // **èkshōrta** (**ègzōrta**) *ž* poučni školski govor; poticajan kraći govor poučna sadržaja; **ȅkshortatīv|an** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je poučan; savjetodavan **2.** koji je poticajan △ *~-**ni način*** *gram.* naziv za imperativ i konjunktiv onda kad se upotrebljavaju u rečenicama koje izražavaju ili impliciraju poticaj, ohrabrenje, sugestiju i sl.; **ekshòrtātor** *m* odgojitelj, dušobrižnik; propovjednik
✧ *lat.* exhortatio ≃ exhortator: poticatelj ≃ exhortari: poticati

ekshumírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekshùmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekshùmīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vaditi posmrtne ostatke iz zemlje (radi prijenosa i ukopa na drugom mjestu, identifikacije, istrage u sudskom postupku i sl.) // **ekshumácij|a** *ž* čin ekshumiranja, iskapanje leša iz groba [*izvršiti ~u*; *odrediti ~u*]; **ekshumácījskī** *prid.* koji se odnosi na ekshumaciju
✧ *njem.* exhumieren ≃ EKS- + *lat.* humare: zakopati

èksik (**jèksik**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je nedostatan, nepotpun, manjkav, načet [~ *mjera* = nepotpuna mjera] // **eksìkluk** (**jeksìkluk**) *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* **1.** nepotpunost, nedostatnost, manjkavost **2.** Božja kazna koja stiže u vidu nesreće za učinjeno zlo djelo, ili grijeh; nesreća, kob, nedaća
✧ *tur.*

eksìkātor (**eksikâtor**) *m* staklena posuda s brušenim poklopcem, hermetički se zatvara, a služi u kemijskim laboratorijima za sušenje ili zaštitu tvari od vlage uz pomoć nekog higroskopnog sredstva
✧ *lat.* exsiccare: isušiti

ekskàlibur *m* **1.** *mit.* čarobni mač legendarnog kralja Arthura **2.** tečaj na kojem se uči kako postići željena emocionalna i duševna stanja

ekskavácija *ž* **1.** *rud.* proces vađenja rudače pomoću ekskavatora **2.** *anat.* udubina, udubljenje između pojedinih organa // **ekskàvātor** (**ekskavâtor**) *m* **1.** *tehn.* vozilo za raščišćavanje, iskopavanje i druge grube građevinske i zemljane radove; kreće se na gusjenicama ili tračnicama; jaružar, jaružalo, kopač, bager **2.** *med.* instrument za istrugivanje tjelesnih šupljina
✧ *lat.* excavatio ≃ excavare: izdupsti ≃ EKS- + cavum: šupljina, udubina

eksklamácij|a *ž* **1.** uzvikivanje, usklik, kliktanje (u smislu glasnog odobravanja i potvrđivanja) [*izabrati ~om* glasnim odobravanjem proglasiti nekoga za nosioca časti bez glasanja] **2.** *gram.* riječ istaknuta intonacijom u rečenici, služi da se njome doziva i izrazi osjećaj; uzvik // **ȅksklamatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ usklični, uzvični △ *~**ni znak*** *gram.* znak koji dolazi iza uzvične izreke ili eksklamacije; uskličnik »!«
✧ *lat.* exclamatio

eksklaustrácija *ž crkv.* dobrovoljan ili nametnut privremeni boravak redovnika izvan ustanove kojoj pripada
✧ EKS- + *lat.* claustrum: samostan

ekskláva *ž* dio unutar jednog državnog teritorija koji je pod vlašću druge države, *opr.* enklava
✧ *engl.* exclave (*kalk.* prema *fr.* enclave) ≃ EKS- + *lat.* clavis: ključ

ekosklèrik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *crkv.* **1.** onaj koji je napustio studij bogoslovije **2.** onaj koji je ostavio svećeničko zvanje
✧ EKS- + *v.* kler, klerik

ekskludírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekskl̀ūdīrām,

pril. sad. -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekskl̀ūdīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** isključiti/isključivati, izuzeti/izuzimati **2.** *v.* eliminirati **3.** (is)tjerati, (iz)gnati, (pro)tjerati (iz zemlje, države itd.) // **ȅksklūzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se ne dijeli s drugima; isključiv [*~ni intervju*; *~no mišljenje*] **2. a.** koji nekom subjektu pridaje samo jedan predikat i isključuje sve druge, koji je isključiv u tvrdnjama; nepopustljiv **b.** koji je samo za povlaštene, odabrane ili imućne [*~na prodavaonica*; *~ni postupak*]; **ekskluzìvist** *m* osoba koja je po svom ponašanju isključiva, nepopustljiva; **ekskluzivìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekskluziviste; **ekskluzivìstički** *pril.* kao ekskluzivist, na način ekskluzivista; **ekskluzìvistkinja** *ž*, *v.* ekskluzivist; **ȅksklūzīvno** *pril.* na ekskluzivan način; isključivo, zatvoreno; **ekskluzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ekskluzivno **1.** izuzetnost, posebnost **2.** pristupačnost samo odabranim; povlaštenost **3.** pomanjkanje tolerancije; nesnošljivost

✧ *njem.* exkludieren ≃ *lat.* excludere: isključiti ≃ EKS- + claudere: zatvoriti

ekskohleácija *ž med.* odstranjivanje patološkog tkiva iz tjelesnih šupljina metalnim instrumentom, kohleom

✧ EKS- + *v.* kohlea

ekskomplimentírati *dv.* ⟨*prez.* ekskomplimèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekskomplimèntīrān, *gl. im.* -ānje⟩ riješiti/rješavati se nepoželjnog ili neugodnog gosta na što je moguće pristojniji način

ekskomunicírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekskomunìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekskomunìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *crkv.* izopćiti/izopćivati iz crkvene zajednice, baciti/bacati anatemu **2.** *razg. ekspr.* izbaciti/izbacivati (iz društva, iz kakvog kruga privilegiranih) // **ekskomunikácija** *ž* **1.** *crkv.* isključenje iz crkvene zajednice, ili zbog krivovjerja (hereze) ili zbog teškog prijestupa kojim je zajednici nanesena teška moralna šteta, sablazan **2.** *razg.* izopćenje iz neke organizacije, djelatnosti, društva i sl.; **ekskomunikácījskī** *prid.* koji se odnosi na ekskomunikaciju; **ekskomunìkātor** *m* onaj koji ekskomunicira

✧ *lat.* excommunicare

ekskorijácija *ž pat.* laka površinska ozljeda kože; ogrebotina

✧ EKS- + *lat.* corium: koža

ekskorporírati *dv.* ⟨*prez.* ekskorpòrīrām, *pril. sad.* -ājući, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekskorpòrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odijeliti/odjeljivati od cjeline, (u)činiti da netko ne bude više dio nekog korpusa, tijela i sl. **2.** odstraniti/odstranjivati, ukloniti/uklanjati tvar ili dio iz kakva sustava; izdvojiti/izdvajati

✧ *njem.* exkorporieren ≃ EKS- + *lat.* corpus: tijelo

ȅkskrālj *m* ⟨N *mn* -evi⟩ svrgnuti kralj, bivši kralj; raskralj // **ȅkskraljica** *ž*, *v.* ekskralj

✧ EKS- + *v.* kralj

ekskrécija *ž fiziol.* izlučivanje svih nepotrebnih i škodljivih tvari iz žlijezda ili organa (znoj, mokraća, stolica); izlučevina, ekskret // **ekskrèment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *fiziol.* neiskorišteni dio hrane što ga organizam odbacuje; izmet; **èkskrēt** *m*, *v.* ekskrecija; **ȅkskretīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji luči, izlučuje, izbacuje, čisti

✧ *lat.* excretio ≃ excernere: izlučivati ≃ excrementum: izlučevina, izmet

ekskulpírati (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* ekskùlpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekskùlpīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *pravn.* osloboditi/oslobađati krivice, izuzeti/izuzimati koga od sumnje ili optužbe da je kriv // **ekskulpácija** *ž* **1.** isprika, opravdanje **2.** *pravn.* oslobođenje od optužbe; **ȅkskulpatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji oslobađa optužbe; opravdavajući

✧ EKS- + *lat.* culpare: kriviti ≃ culpa: grijeh

èkskurs *m* udaljavanje od osnovne misli, odstupanje od predmeta govora i pisanja; digresija, ekskurzija, zastranjenje (**2**) // **ekskùrzija** *ž* **1.** putovanje sa stručnom, kulturnom, sportskom ili zabavnom svrhom; dulji izlet [*učenička ~*; *stručna ~*] **2.** *pren.* u govoru, predavanju i sl., skretanje s glavne teme, prelaženje na neku temu koja ne pripada planu izlaganja; **ekskùrzist** *m* onaj koji ide na ekskurziju; izletnik; **ekskùrzistica** *ž*, *v.* ekskurzist; **ekskùrzistkinja** *ž*, *v.* ekskurzist

✧ *lat.* excursio: istrčavanje (excursus: odstupanje, izlet) ≃ excurrere: istrčati

ekskuzírati *dv.* ⟨*prez.* ekskùzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (o)pravdati (se); ispričati/ispričavati (se)

✧ *lat.* excusare

ekskvìzitan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je dobiven selekcijom; izabran, probran **2.** koji je po osobinama ili svojstvima osobit; izvrstan, odličan, izvanredan

✧ *lat.* exquisitus ← exquirere: istražiti, izabrati

èks lìbris, *v.* ex libris

eksmatrikulírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* eksmatrikùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eksmatrikùlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)brisati iz matrikule popisa, *usp.* matrikula
✧ EKS- + *v.* matrikula, matrikulirati

EKSO-, *v.* EGZO-

eksóda *ž knjiž.* završna, izlazna pjesma u klasičnoj, antičkoj grčkoj drami
✧ *grč.* éksodos: izlaz ≃ EKS- + hodós: put

eksódus *m*, *v.* egzodus

eksònīm *m*, *v.* egzonim

eksornácija *ž lingv.* zajednički naziv za trope i figure, ukras govora i stila; pjesnički ukras
✧ *lat.* exornatio

eksòrpcija *ž* odjeljivanje tvari što se zasniva na ekstrakciji i adsorpciji
✧ EKS- + *lat.* sorbere: usrkati, gutati

ekspandírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* ekspàndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspàndīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (na)činiti većim ili postati/postajati veći po obujmu ili opsegu **2.** razviti/razvijati (se), (ra)širiti (se) (na račun drugih proizvođača, drugih država i sl.) // **ekspànder** *m* sprava za jačanje pojedinih grupa mišića, prvenstveno mišića ruku; **ekspànzija** *ž* **1.** *tehn. fiz.* uzimanje većeg obujma, veće zapremnine; širenje u prostoru **2.** *pol.* širenje jedne države na štetu druge **3.** *ekon.* širenje i razvijanje proizvodnje, osvajanje tržišta **4.** *lingv.* sintagmatsko dodavanje elemenata postojećem iskazu [*idi*; *idi brzo*; *idi brzo k susjedi*] **5.** *razg.* širenje utjecaja, proizvodnje, akcija i dr. △ ~ ***(širenje) svemira*** teorija prema kojoj se galaktike međusobno udaljavaju to brže što su udaljenije i na taj način se svemir širi, slijedi iz eksperimentalno opaženog crvenog pomaka u spektrima galaksija, *usp.* Dopplerov efekt, *v.* Dopplerov △; **ekspànzījskī** *prid.* koji se odnosi na ekspanziju; **ekspanziònist** *m* onaj koji se zalaže ili provodi ekspanzionizam; **ekspanzionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekspanzioniste i ekspanzionizam; osvajački; **ekspanzionìstički** *pril.* na ekspanzionistički način, kao ekspanzionist; **ekspanzionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ težnja za širenjem države, za osvajanjem novih teritorija i tržišta u drugim zemljama, državama; **èkspanzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se može rastegnuti; rastezljiv **2.** osvajački, prodoran [*~an kapital*; *~na proizvodnja*]; **ekspanzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ekspanzivan ili svojstvo onoga što je ekspanzivno; rastezljivost, prodornost
✧ *lat.* expandere: raširiti, razapeti

ekspatrírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekspàtrīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspàtrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ dobrovoljno ili prisilno navesti/navoditi koga da napusti domovinu // **ekspatrijácija** *ž* **1.** izgon iz domovine; dobrovoljno ili prisilno iseljenje izvan granica zemlje **2.** istupanje iz državljanstva; **ekspatrijácījskī** *prid.* koji se odnosi na ekspatrijaciju
✧ *njem.* expatriieren ≃ *srlat.* expatriare ≃ EKS- + patria: domovina

ekspedícija *ž* **1.** putovanje grupe ljudi sa znanstvenom ili istraživačkom svrhom **2.** *meton.* sastav ljudi koji poduzimaju takvo putovanje [*znanstvena ~*; *brojna/mala ~*; *spasilačka ~*] **3.** otprema △ ***kaznena*** ~ *vojn.* pothvat usmjeren na oštru represiju ili teror // **ekspédijens** *m* ⟨G *mn* -nāsā/-ēnsā⟩ ono što pomaže u nepovoljnoj i neugodnoj situaciji, izlaz iz neprilike, povoljan obrat, olakšanje stanja ili položaja drugoga; lijek, pomoć, rješenje; **ekspedìjent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji radi na otpremi, odašiljanju ili slanju čega, onaj koji radi na ekspeditu **2.** onaj koji šalje pošiljku i služi se uslugom pošte; pošiljalac, pošiljatelj; **ekspedírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ekspèdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspèdīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (po)slati na određeno mjesto; otpremiti, otpraviti/otpravljati, odaslati (o pošiljci) **2.** *iron.* (o)tjerati, otpraviti/otpravljati (o osobi koja je suvišna, dosadna); **ekspèdīt** *m* ⟨G ekspedíta⟩ odjel, soba, služba u većim poduzećima, ustanovama ili u pošti otkuda se šalju pošiljke; otpremništvo; **èkspeditīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji brzo i korektno obavlja posao; promptan, brz, hitar; **èkspeditīvno** *pril.* na ekspeditivan način; brzo; **ekspeditívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ sposobnost brzog i korektnog obavljanja poslova; revnost, hitrost, promptnost; **ekspèdītor** *m* onaj koji otprema poštu i pošiljke; pošiljalac
✧ *lat.* expeditio ≃ expedire: slati, osloboditi

ekspektorácija *ž fiziol.* izbacivanje sekreta iz dišnih puteva kašljanjem; iskašljavanje // **ekspektoráncija** *ž farm.* sredstvo za iskašljavanje, lijek koji olakšava iskašljavanje; ekspektorant; **ekspektòrant** *m* ⟨G *mn* -nāta⟩, *v.* ekspektorancija; **ekspektorírati** *dv.* ⟨*prez.*

ekspektòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspektòrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izbaciti/izbacivati iz dišnih organa kašljući; iskašljati/iskašljavati, izbaciti/izbacivati sluz
✧ *lat.* expectoratio ≃ expectorare: izbacivati iz grudi

eksperìment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ izazivanje i promatranje pojave koja se ispituje pod određenim uvjetima kako bi se došlo do istine, provjerila hipoteza ili saznalo što o čemu nepoznatom ili nedovoljno poznatom; pokus // **eksperimentálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G eksperimèntālācā⟩ onaj koji služi za eksperiment, *usp.* eksperimentator; **èksperimentāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se osniva na eksperimentu; pokusni, probni, zasnovan na iskustvu △ *~**na neuroza*** *psih. biol.* pojava ponašanja kod životinja uzrokovana eksperimentalno izazvanom konfliktnom situacijom; *~**na psihologija*** *psih.* disciplina psihologije, za osnovu znanstvenih spoznaja uzima eksperiment; **eksperimèntātor** *m* **1.** onaj koji obavlja eksperimente **2.** *pren. pejor.* onaj koji stalno provodi nepotrebne pokuse, koji bezuspješno pokušava nešto promijeniti; **eksperimèntātorica** *ž*, *v.* eksperimentator; **eksperimentírati** *dv.* ⟨*prez.* eksperimèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** vršiti/izvršiti eksperiment **2.** *pren.* uporno pokuša(va)ti ostvariti neke nakane, neke neprovjerene inovacije
✧ *lat.* experimentum

èkspert *m* ⟨G *mn* -rātā⟩ osoba s velikim znanjem ili iskustvom na određenom području; stručnjak, znalac, vještak [*mišljenje ~a*] // **èkspertica** *ž*, *v.* ekspert; **ekspertíza** *ž* stručni pregled i procjena vrijednosti; posao eksperta, vještaka (o građevinskom objektu, umjetnini, sudskom predmetu i sl.); vještačenje △ ***liječnička*** ~ *med.* donošenje stručnog mišljenja liječnika ili liječničkog konzilija o nekom medicinskom problemu ili zdravstvenom stanju osobe (optužene npr., za kazneno djelo); ***sudska*** ~ *pravn.* donošenje stručnog mišljenja o dokaznom materijalu, okolnostima i tragovima zločina i sl.; **èkspertn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na eksperta **2.** koji je pun znanja; iskusan, stručan [*~a grupa*] △ *~**i sustav*** *inform.* program koji simulira ponašanje eksperta u rješavanju nekog zadatka; **èkspertno** *pril.* na ekspertan način; poput eksperta
✧ *lat.* expertus ← experiri: pokušati, iskušati

ekspijácija *ž* okajanje grijeha; pokora, ispaštanje // **èkspijatōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ pokajnički, pokornički △ *~**na kazna*** kazna koja po intenzitetu neugode odgovara veličini prijestupa kažnjene osobe
✧ *lat.* expiatio ≃ expiare: osloboditi od grijeha

ekspirácija *ž* **1.** ispuštanje zraka iz pluća, izdisaj **2.** izdahnuće, umiranje **3.** *pravn.* vrijeme kad što dospijeva u trajanju i zakonskoj vrijednosti; dospijeće, dospjelost // **èkspiratōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na ekspiraciju; izdisajni △ *~**na artikulacija*** *fon.* izgovaranje glasova pri izdisaju zraka; *~**ni naglasak*** *fon.* naglasak koji nastaje pojačanjem izdisajne struje pri izgovaranju nekog sloga; **ekspirírati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* ekspìrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspìrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ ispustiti/ispuštati zrak iz pluća; izdahnuti/izdisati
✧ *lat.* exspiratio ≃ exspirare: ispuhnuti, ugasiti

eksplanácija *ž* objašnjavanje smisla, značenja čega, jasan odgovor; tumačenje, razjašnjavanje // **èksplanatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji objašnjava; eksplanatoran **2.** koji se može objasniti △ *~**na gramatika*** *lingv.* grana gramatike koja objašnjava gramatičke pojave, njihove razloge, uzroke i podrijetlo; **èksplanatoran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩, *v.* eksplanativan
✧ *lat.* explanatio ≃ explanare: objasniti, razložiti

eksplantácija *ž* *biol.* uzgajanje stanica ili dijelića tkiva izvan organizma, na hranjivoj podlozi // **ekspl̀āntāt** *m* ⟨G eksplantáta⟩ *med.* dijelovi tkiva ili organa iz živog ili netom uginulog organizma koji se prenose na hranjivi supstrat
✧ EKS- + *lat.* plantare: saditi

eksplètīv *m* ⟨G ekspletíva⟩ *jez. književ.* riječ dodana samo radi metričke dopune stiha; umetnuta riječ // **èkspletīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji dopunjuje; upotpunjujući, dodatni
✧ *lat.* expletivus ≃ expletus: ispunjen ← explēre: ispuniti, dopuniti

eksplicírati (što) *dv.* ⟨*prez.* eksplìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eksplìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** objasniti/objašnjavati, (pro)tumačiti **2.** razložiti/razlagati, razviti/razvijati [~ *znanstvenu postavku*] **3.** predočiti/predočavati činjenice, položiti/polagati račune; razjasniti // **ekspl̀icīt** *m* ⟨G eksplicíta⟩

1. često posljednja riječ teksta kojom je dat odgovor na cjelinu izlaganja; sažetak 2. *v.* explicit; **eksplícit|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ 1. koji je nedvosmislen; jasan, izričit, očigledan, određen [*~na izjava*] 2. koji je jasno iskazan; objašnjen; **eksplicite** *pril.*, *v.* eksplicitno; **eksplìcitno** *pril.* jasnim riječima, ne ostavljajući nedoumice; izrijekom, nedvosmisleno, eksplicite, *opr.* implicite; **eksplikácija** *ž* objašnjenje dano s potrebnim podacima i u detalje; razjašnjavanje, razlaganje, tumačenje, ekspliciranje; **eksplikácījskī** *prid.* koji se odnosi na eksplikaciju; **èksplikatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji objašnjava, koji razlaže; objašnjavajući, objasnidbeni

✧ *lat.* explicatio ≃ explicare: objasniti ≃ explicitus: razmotan, objašnjen ≃ EKS- + plicare: umotati

eksploatírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* eksploàtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eksploàtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ 1. izrabiti/izrabljivati (npr. tuđi rad) 2. iskoristiti/iskorištavati **a.** naftu, prirodna bogatstva **b.** svoju ili tuđu vještinu, opće okolnosti i sl. // **eksploatácija** *ž* 1. korištenje, iskorištavanje na najbolji mogući način kako bi se postigao najbolji efekt 2. *ekon.* iskorištavanje prirodnih dobara ljudskom djelatnošću [*~ nafte*] 3. iskorištavanje na neetički ili sebičan način; izrabljivanje [*~ čovjeka po čovjeku*]; **eksploatácījskī** *prid.* koji se odnosi na eksploataciju; izrabljivački; **eksploàtātor** (**eksploatâtor**) *m* 1. onaj koji eksploatira; izrabljivač 2. onaj koji iskorištava prirodna bogatstva za proizvodnju, kao sirovine itd., koji ima pravo eksploatacije (2); **eksploàtātorica** *ž*, *v.* eksploatator; **eksploàtātorov** *prid.* koji pripada eksploatatoru; **eksploàtātorskī** *prid.* koji se odnosi na eksploatatora; **eksploàtātorski** *pril.* kao eksploatator, na način eksploatatora

✧ *fr.* exploiter

eksplodíra|ti (∅) *dv.* ⟨*prez.* eksplòdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ 1. pustiti/puštati ili potaknuti/poticati iznenadno i snažno oslobađanje energije; rasprsnuti/rasprskavati (se), prasnuti (o eksploziji) [*~la bomba*] 2. *meton.* izbiti/izbijati, provaliti/provaljivati (o izljevu osjećaja, radosti, bijesa, tuge i sl.) 3. *pren.* (na)rasti brzo i bez kontrole (o porastu stanovništva, o tumoru, o formi nekog sportaša i sl.) // **eksplòdīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je eksplodirao △ ***~i prikaz*** *tehn.* tip prikaza koji pokazuje ustroj nekog sustava pomoću razdvojenih dijelova, ali nacrtanih u odnosu jednog prema drugome; **èksplōzij|a** (**eksplózija**) *ž* 1. *fiz.* naglo proširenje volumena uz prasak i mehaničke učinke pri naglom razvijanju topline i plinova [*izazvati ~u*], *opr.* implozija 2. *pren.* provala (bijesa, gnjeva, radosti); izljev osjećaja 3. brzi rast, (čega), bez mogućnosti kontrole △ ***demografska ~a*** *sociol.* nagli porast stanovništva; **eksplòzīv** *m* ⟨G eksplozíva⟩ 1. rasprsno sredstvo, tvar koja naglim izgaranjem izaziva eksploziju oslobađanjem energije zagrijavanjem, trenjem, udarcem ili inicijalnim paljenjem (npr. obični barut, dinamit, nitroglicerin, trinitrotoluen -TNT i dr.) 2. *fon.* glasovi (p, b) koji u tvorbi nastaju tako da se zračnoj struji zatvori prolaz u govornim organima; praskavci, pregradnici, praskavi, pregradni glasovi; **èksplozīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je sklon eksploziji, eksplodiranju 1. koji je praskav [*~ni suglasnik*; *~no sredstvo*] 2. *pren.* koji je žestok, nagao [*~na narav*]; **èksplozīvno** *pril.* na eksplozivan način; razorno, naglo

✧ *lat.* explodere: otjerati bukom

eksplorírati (što) *dv.* ⟨*prez.* eksplòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ 1. istražiti/tragati za novim činjenicama i metodama rada i proučiti/proučavati radi stjecanja novih saznanja i iskustava; proučiti/proučavati djelovanje čega; istražiti/istraživati, ispitati/ispitivati 2. izviditi/izviđati, uhoditi/uhađati // **eksplorácij|a** *ž* 1. *znanstv.* traganje za novim činjenicama i metodama rada i proučavanje radi stjecanja novih znanja i spoznaja [*obaviti ~u*] 2. *med.* istraživanje organa u dijagnostičke svrhe 3. putovanjem, stručnom ekskurzijom i sl., prikupljanje željenih podataka o nekom kraju; istraživanje [*ići na ~u*]; **eksplorácījskī** *prid.* koji se odnosi na eksploraciju; **eksplòrātor** *m* 1. onaj koji se bavi istraživanjem dalekih zemalja i neistraženih krajeva 2. *znanstv.* onaj koji istražuje i proučava radi stjecanja novih znanja i iskustava; istraživač

✧ *lat.* exploratio ≃ explorare: istraživati

eksponírati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* ekspònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ 1. **a.** izložiti/izlagati se čemu [*~ tijelo suncu*] **b.** *tehn.* izlagati fotografsku ploču ili film djelovanju svjetla 2. (u)činiti poznatim, iska-

zati/iskazivati; otkriti/otkrivati [~ *namjere*] // **ekspònāt** *m* ⟨G eksponáta⟩ izloženi predmet, izložak; **èksponencijāl|ān** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na eksponent △ ~***na funkcija*** *mat.* funkcija koja realnom broju x pridružuje a^x za zadani pozitivni broj a različit od 1; proširenje na realne brojeve funkcije koja prirodnom broju n pridružuje a^n kao umnožak n faktora jednakih a; ~***na jednadžba*** jednadžba koja sadrži nepoznanicu u eksponentu; **ekspònent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *mat.* broj a u zapisu potencije x^a **2.** onaj koji se za koga ili za čije interese izlaže oku javnosti, koji na sebe uzima javni dio nekog posla, ob. u negativnom smislu [*on je njihov* ~; ~ *interesne grupe*] **3.** izlagač; **èksponibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se može pojmovno objasniti, koji je pojmom dohvatljiv; izvediv, protumačiv; **ekspònīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je izložen, istaknut **2.** koji se iskazuje, razotkriva **3.** koji je uočljiv i prepoznatljiv

✧ *lat.* exponens: koji izlaže ← exponere: izložiti, prikazati

èksport *m* ⟨G *mn* -rātā/-ōrtā⟩ **1.** izvoz (robe u inozemstvo) **2.** *term.* količina i vrijednost robe izvezene u inozemstvo [*veliki/mali* ~] // **èksport|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na eksport; izvozni [~*na licenca* izvozna dozvola]; **ekspòrtēr** *m* ⟨G *mn* eksportéra⟩ osoba ili organizacija koji se bave izvozom; izvoznik; **eksportírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* ekspòrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspòrtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izvesti/izvoziti

✧ *engl.* export ≃ *lat.* exportare: iznositi, izvoziti ≃ EKS- + portare: nositi

ekspòzē (**ekspozȇ**) *m* ⟨G ekspozèa, G *mn* ekspozéā⟩ usmeno ili pismeno izlaganje o nekom događaju, pitanju ili temi; izvještaj

✧ *fr.* exposé

ekspozícija *ž* **1.** *lingv.* uvodni dio djela u kojem se izlažu motivi (primjerice, u drami gdje nas pisac upoznaje s likovima i najvješćuje glavni problem); uvod, pristup, polazište **2.** *tehn.* izlaganje filma, ploče ili papira svjetlosti **3.** *fiz.* dozimetrijska veličina, omjer između zbroja naboja jednog predznaka nastalih pri ionizaciji zračenjem u zraku i mase zraka, jedinica je kulon po kilogramu (C/kg) [*ionizacijska* ~] **4.** izlaganje, općenito // **ekspozícījskī** *prid.* koji se odnosi na ekspoziciju; **ekspòzīt** *m* ⟨G ekspozíta⟩ ono što je najprije izloženo tekstom kao dio akta ili dokumenta u cjelini, izložak; **èkspozitivan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji u sebi sadrži ekspoziciju, *usp.* ekspozicijski; **ekspozitúra** *ž* **1. a.** poslovna jedinica koja djeluje izvan središnjice nekog poduzeća; podružnica, predstavništvo, filijala, ispostava **b.** *crkv.* unutar župe udaljeno mjesto gdje se obavlja župnička služba **2.** *meton. pejor. ideol.* organizacija ili skupina osoba koja radi za tuđe interese [~ *CIA-e*]

✧ *lat.* expositio ≃ expositum: izloženo ≃ expositus: izložen

èkspozimetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* sprava za mjerenje trajanja ekspozicije potrebne za neku snimku

✧ *v.* ekspozicija (**2**) + -METAR

èkspres (I) *pril.* vrlo brzo, što je brže moguće, bez odgađanja; hitno, žurno, ekspresno [*poslati pismo* ~] △ ~***-čistionica*** čistionica, ob. kemijska, za brzo čišćenje odjeće; ~***-restoran*** restoran za brzo usluživanje hrane, često na principu samoposluživanja // **èkspres** (II) *m* vlak (rjeđe autobus) kojim se brzo putuje na veće udaljenosti i koji se zaustavlja samo na većim stanicama; **èkspres|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji se ističe brzinom; hitar, brz [~*no pismo*] **2.** koji je direktan i nigdje ne stoji [~*ni vlak*]; **èkspresno** *pril.*, *v.* ekspres (I)

✧ *engl.* express ← *lat.* expressus: istisnut

eksprèsija *ž* **1. a.** izraz, izražajnost **b.** znakovita pojava **2.** *umj.* proces kojim se subjektivno stanje umjetnika objektivira, realizira u određenom umjetničkom djelu **3.** *med.* istiskivanje, pod tlakom, kakva sadržaja iz nekog organa, šupljine, tkiva i sl. // **ekspresījskī** *prid.* koji se odnosi na ekspresiju; **èkspresīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je pun izražaja; izražajan, snažan, dojmljiv [~*na intonacija*] **2.** koji je pun ekspresije; asocijativan [~*ni leksik*]; **èkspresīvno** *pril.* na ekspresivan način; izražajno, dojmljivo; **ekspresívnōst** *ž* ⟨G -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ekspresivno; izražajnost, dojmljivost

✧ *lat.* expressio: istiskivanje ← exprimere: prikazati, jasno izraziti

ekspresionìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. umj.* pravac u umjetnosti s poč. 20. st., negira realizam i impresionizam kao puke odraze stvarnosti, te teži za izražavanjem unutrašnjeg umjetnikovog svijeta snažnom projektivnom interpretacijom, ob. u grubim kontrastima i

izobličenostima, mračnim alegorijama, dramatičnim prikazima čovjekove izgubljenosti i bespomoćnosti [*njemački* ~; *Krležin* ~] // **ekspresiònist** *m* stvaralac i sljedbenik ekspresionizma; **ekspresionìstičkī** *prid.* 'koji se odnosi na ekspresionìzam i ekspresioniste; **ekspresionìstički** *pril.* kao ekspresionist, na način ekspresionista; **ekspresiònistica** *ž, v.* ekspresionist

✧ *njem.* Expressionismus; *fr.* expressionnisme ≃ expression: izražaj

ȅksprompt (**ȅkspromt**) *m* **1.** kratak govor bez prethodnog rada ili pripreme **2.** *knjiž.* kratka pjesma slobodnijeg sadržaja, nastala bez pripreme, neočekivano, spontano // **èkspromptno** (**èksprömtno**) *pril.* odjednom, bez pripreme, neočekivano

✧ EKS- + *lat.* promptus: pripravljen

eksproprírati (što) *dv.* ⟨*prez.* ekspròprīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekspròprīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *pravn.* (iz)vršiti eksproprijaciju, izvlastiti // **eksproprijáci|ja** *ž pravn. pol.* oduzimanje ili ograničenje uz naknadu ili bez naknade, nekog prava na imovinu temeljem sudske odluke ili aktom državne vlasti; izvlaštenje [*izvršiti/provesti* ~*u*]; **eksproprijácījskī** *prid.* koji se odnosi na eksproprijaciju; **eksproprìjātor** *m* onaj koji vrši/izvršava eksproprijaciju (ob. državni organ); **eksproprìjātorskī** *prid.* koji se odnosi na eksproprijatore; **eksproprìjātorov** *prid.* koji pripada eksproprijatoru

✧ *njem.* exproprieren ← *srlat.* expropriare ≃ EKS- + *lat.* proprius: vlastit

ekspùlzija *ž* čin izgona ili stanje onoga koji je izgnan (iz zajednice, članstva i sl.); isključenje // **ȅkspulzīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je sklon naglom očitovanju osjećaja, koji osjećaje naglo »izbaci iz sebe«; eksplozivan, nagao

✧ *lat.* expulsio ≃ expellere: istjerati

ekssangvinácija *ž pat.* posvemašnje gubljenje krvi, iskrvarenje // **ekssangvinírati** *dv.* ⟨*prez.* ekssangvìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)gubiti svu krv, umrijeti/umirati od gubitka krvi; (is)krvariti

✧ EKS- + *lat.* sanguinatio: krvarenje ≃ sanguis: krv

ekssangvinotransfúzija *ž med.* odstranjenje vlastite krvi i zamjena krvlju druge osobe

✧ *v.* ekssangvinacija + *v.* transfundirati, transfuzija

ekstabulácija *ž* brisanje iz zemljišnih knjiga, *opr.* intabulacija // **ekstabulírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* ekstabùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekstabùlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)brisati iz zemljišnih knjiga

✧ EKS- + *lat.* tabula: ploča

ekstáza (**èkstaza**) *ž* **1.** vrlo jako i pretjerano oduševljenje, do krajnosti povišeni afekt, opijenost, ushićenje; ushit, zanos **2.** *pat.* stanje histerika; očituje se kao nepokretnost, neosjetljivost, ukočenost pogleda i utonulost u razmišljanje **3.** *rel.* u mistici nekih religija, sjedinjavanje s najvišim bićem, božanstvom, praćeno uživanjem beskrajne radosti, blaženstva (često je vjernik neosjetljiv na prirodne osjete, moguća su i nadnaravna viđenja) // **ekstàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je zanesen, opijen; **ekstàtično** *pril.* uzneseno; ushićeno; **ekstàtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ekstatičan; **ekstazírati** (∅, se, koga) *dv.* ⟨*prez.* ekstàzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekstàzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dovesti/dovoditi koga u zanos; oduševiti/oduševljavati **2.** pasti/padati u zanos, oduševljenje; oduševiti se, zanijeti se, mahnitati

✧ *grč.* ékstasis: izmještaj ← EKS- + stásis: stajanje

èkstazi *m* ⟨G -ja⟩ *žarg.* halucinogena sintetska droga

✧ *engl.* ecstasy, *v.* ekstaza

ekstemporácija, *v.* ex tempore

ekstènzija (∅, čega) *ž* **1.** istezanje čega da bi se postigla određena dužina; pružanje, širenje, duženje, razvlačenje, istezanje **2.** *med.* repozicija ili repozicijska imobilizacija koštanih ulomaka kod prijeloma kosti **3.** *inform.* nastavak imena datoteke koji se odvaja točkom, a koji neki program ili operativni sistem prepoznaje kao oznaku za određenu vrstu datoteke [*program.c*; *program.cc*; *tekst.txt*; *slika.jpg*; *glazba.mp3*] **4.** *lingv.* opseg pojma, *v.* opseg △ // **ȅkstenzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je opsežan; opširan (o izlaganju, o tekstu i sl.) **2.** koji traži znatan prostor [~*no stočarstvo*] △ ~***na poljoprivreda*** *agr.* poljoprivredna aktivnost na većim prostorima bez intenzivne obrade (žitarice, uzgoj stoke); **ȅkstenzīvno** *pril.* na ekstenzivan način; opširno; **ekstenzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ekstenzivno; opsežnost, širenje, rasprostranjenost; **èkstenzor** *m* **1.** *anat.* mišić koji

omogućava ispruženja iz zgloba; ispružač **2.** *med.* mehanizam s utegom koji ima funkciju da isteže ili da održava određeni položaj slomljenog ili ozlijeđenog dijela tijela

✧ *lat.* extensio ≃ extendere: proširiti, rastegnuti, ispružiti

eksterìjēr *m* ⟨G eksterijéra⟩ **1.** ono što se vidi kao izvanjsko, izvanjska strana, vanjština (o kućama, građevinama; *ekspr.* o osobi) **2.** ono što je izvan zatvorenog prostora; krajolik, slobodan prostor **3.** *film.* scena filma snimljena izvan studija, *opr.* interijer // **èkstēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je izvana; izvanjski; **èksterijēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na eksterijer; izvanjski; **èksteriōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je izvanjski; površinski; **eksternálije** *ž mn* ukupnost posebnih interesa projiciranih kao opći društveni interes; **eksternalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje koje definira znanje ne nužno unutar samoga subjekta, nego da se »istinsko vjerovanje« može opravdati i izvanjskim sredstvima, *opr.* internalizam; **eksternalizírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* eksternalizīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* eksternalìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ neki unutrašnji sadržaj projicirati u vanjski, vansubjektivni svijet, kao takav manifestirati se, pojaviti/pojavljivati se; **èkstērnī** *prid.* izvanjski (ob. u administrativnim tijelima i u znanstvenom izražavanju) [~ *član*; ~ *organ*], *opr.* interni, nutarnji, unutrašnji △ ~ ***modem***, *v.* modem △; **ekstèrnist** *m* **1.** *pov.* onaj koji ispite u školi i maturu polaže privatno, izvan uobičajenih školskih dužnosti **2.** onaj koji djeluje, radi ili obavlja dužnosti kao vanjski član, koji ima dužnosti uređene posebnim propisima; koji nije član zajednice, radnog tima i sl. **3.** *med.* bolesnik koji se liječi u bolnici, ali ne leži u njoj, pacijent tzv. »dnevne bolnice«; **eksternìstičkī** *prid.* koji se odnosi na eksterniste; **eksternìstički** *pril.* kao eksternist, na način eksternista; **ekstèrnistkinja** *ž*, *v.* eksternist

✧ *fr.* extérieur ← *lat.* exterior: izvanjski ≃ externus: vanjski

èksteritorijālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *pravn.* koji je izuzet od vlasti, zakonodavstva i sudstva države u kojoj se nalazi (strana poslanstva, njihove zgrade i osoblje, ratni brodovi i sl.) // **eksteritorijálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pravn.* izuzimanje od zakona, nepotpadanje pod krivične i građanske sudove, oslobođenje od obveza i poreza na teritoriju strane države (povlastice države, ob. stranim diplomatskim predstavnicima); nepovredivost

✧ EKS- + *lat.* territorium: područje

eksterminírati *dv.* ⟨*prez.* ekstermìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekstermìnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti da tko ili što više ne postoji; zatrti/zatirati, razoriti/razarati // **eksterminácij|a** (koga, čega) *ž* potpuno i nemilosrdno uništenje, istrebljivanje, iskorjenjivanje; zator, zatiranje [*izvršiti/vršiti ~u*]; **eksterminácījskī** *prid.* koji se odnosi na eksterminaciju; istrebljivački, iskorjenjivački; **ekstermìnātor** *m* onaj koji eksterminira; istrebljivač, uništavač, zatornik

✧ *lat.* exterminare

eksterorèceptor *m psih.* receptor koji prima podražaje s površine tijela ili iz okoline živoga bića

✧ *v.* eksterijer, eksterni + *lat.* recipere: primati, prihvatiti

ekstìnkcija *ž* **1. a.** *zool.* uništenje, izumiranje [~ *dinosaura*] **b.** neaktivnost [~ *bolesnika*] **2.** *astron.* slabljenje intenziteta svjetlosti nekog nebeskog tijela pri prolazu kroz atmosferu Zemlje **3.** *fiz.* smanjenje intenziteta zračenja (na primjer svjetlosti) koje prolazi kroz neku tvar zbog apsorpcije i raspršenja, logaritam omjera intenziteta zračenja koje ulazi u tvar i intenziteta zračenja koje prolazi kroz tu tvar // **ekstìnkcījskī** *prid.* koji se odnosi na ekstinkciju △ ***(linearni) ~ koeficijent*** mjera sposobnosti neke tvari da apsorbira i rasprši zračenje (simbol μ, jedinica m-1); **èkstinkter** *m* **1.** *tehn.* aparat za gašenje požara **2.** sitna naprava, često ugrađena u pepeljaru, za gašenje opušaka

✧ *lat.* extinctio ≃ extinguere: ugasiti, utrnuti

ekstirpácija *ž* **1.** uništenje čega, izvlačenje čega naglim pokretom [~ *biljke*]; iskorjenjenje, čupanje **2.** *med.* operacija kojom se potpuno odstranjuje bolestan organ // **ekstìrpātor** *m tehn.* motorna sprava za rahljenje tla; **ekstirpírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* ekstìrpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekstìrpīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uništiti/uništavati u korijenu, iščupati iz korijena; (po)tamaniti, uništiti/uništavati **2.** *med.* izvući/izvlačiti iz čega, izvući iz unutrašnjosti čega, iz onoga što ga drži, u čemu se nalazi [~ *zub*]

✧ *lat.* extirpatio ≃ extirpare: iskorijeniti ≃ EKS- + stirps: mladica, potomak

EKSTRA- kao prvi dio riječi znači da je izvan-, izvanredno, iznimno ono što je u drugom dijelu [*ekstraordinaran*; *ekstravagancija*], *opr.* INTRA-
✧ *lat.* extra-; extra (*prij.*)

ȅkstra (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* koji je poseban; izniman [~ *zarada*; ~ *kvaliteta*; ~ *klasa*] // **ȅkstra** (II) *pril. razg.* napose, osobito, posebno, neobično, iznimno [*to je ~ nagrađeno*]
✧ *lat.* extra

ekstradícija *ž pravn.* izručenje okrivljene ili osuđene osobe koja se nalazi na teritoriju jedne države vlastima druge države // **ekstradícījskī** *prid.* koji se odnosi na ekstradiciju; **ekstrȁdīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izručen, predan; **ekstradírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* ekstrȁdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ predati/predavati drugoj državi okrivljenu ili osuđenu osobu, (iz)vršiti ekstradiciju
✧ *fr.* extradition ≃ EKS- + *lat.* tradictio: predaja

ekstrȁkcija *ž* **1.** izvlačenje tvari iz čega pomoću posebnog uređaja; crpenje, ispumpavanje **2. a.** *mat.* vađenje korijena **b.** vađenje dijela teksta, knjige i sl. **3.** *med.* postupak kojim se dijete pri porodu, dio tijela, organ, bolesno tkivo ili strano tijelo izvuče ili izvadi iz tijela [~ *fetusa*; ~ *zuba*] **4.** *kem.* postupak izdvajanja topljivih sastojaka iz neke smjese pomoću prikladnih otapala, različitim postupcima // **ekstrȁhīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izvađen, izvučen; **ekstrahírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* ekstrȁhīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vaditi, izvući/izvlačiti [~ *dio tkiva*]; **ekstrȁkcījskī** *prid.* koji se odnosi na ekstrakciju; **ȅkstrakt** *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** proizvod dobiven (ob. zgusnut koncentriranim bitnim svojstvom) od neke tvari, namirnice, začina itd. [~ *limuna*; ~ *ružinog ulja*] **2.** izvadak iz teksta [~ *rasprave*]; **ȅkstraktor** *m* **1.** posebna zatvorena posuda u kojoj se odvija proces ekstrakcije u kemijskim laboratorijima **2.** ventilator, izvlačitelj **3.** dio radarskog uređaja za automatsko odabiranje objekata
✧ *lat.* extractio ≃ extrahere: izvući, izvaditi ← EKS- + trahere: vući

ȅkstramundan *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izvan svijeta; izvansvjetski
✧ EKSTRA- + *lat.* mundus: svijet

ȅkstramurālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je izvan zidina ili granica nekoga grada
✧ EKSTRA- + *lat.* murus: gradski zid

ȅkstraordināran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji odudara od uobičajenog rasporeda, stava ili programa **2.** koji je po osobinama ili svojstvima osobit, izvanredan; neobičan, izuzetan // **ȅkstraordinārius** *m term. zast.* izvanredni profesor na sveučilištu
✧ *lat.* extraordinarius ≃ EKSTRA- + ordinarius: redovit, običan

ekstrapolírati *dv.* ⟨*prez.* ekstrapòlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** zaključiti/zaključivati o neutvrđenim podacima i odnosima među njima na osnovi postojećih podataka **2.** *pravn.* proširiti/proširivati zakone i propise na širu, još neispitanu domenu **3.** *mat.* odrediti/određivati ekstrapolaciju **4.** *astron.* odrediti/određivati pomrčinu Sunca i Mjeseca daleko unaprijed // **ekstrapolácija** *ž* **1.** *pravn.* proširivanje zakonske odredbe utvrđene u jednom području na šire, još neispitano područje **2.** *mat.* određivanje vrijednosti iz nekog nepoznatog područja s pomoću poznatih vrijednosti, s pretpostavkom da zakonitosti poznatog područja vrijede i u nepoznatom; **ekstrapòlīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je proširen na što
✧ EKSTRA- + *v.* interpolacija, (inter)polirati

ekstrapròfīt *m* ⟨G ekstraprofíta⟩ *ekon.* višak iznad prosječnog profita, posebna zarada
✧ EKSTRA- + *v.* profit

ekstrasìstola *ž pat.* preuranjena kontrakcija miokarda što remeti temeljni ritam srca
✧ EKSTRA- + *grč.* systolḗ: stezanje ≃ SIN- + stéllein: opremati, slati

ȅkstrasubjektīvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *psih.* koji pripada izvanjskom, objektivnom svijetu, koji se nalazi izvan subjekta, *usp.* intersubjektivan, intrasubjektivan
✧ EKSTRA- + *v.* subjekt, subjektivan

ekstraùtērin|ī *prid. med.* ob. u zn. izvanmaterični [~*a trudnoća*]
✧ EKSTRA- + *lat.* uterus: maternica

ekstravagàntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji odstupa od uobičajenoga (u ponašanju, oblačenju i sl.); neobičan, neobuzdan [~ *zahtjev*] **2.** koji je pretjeran, neumjeren // **ekstravagáncija** *ž* pretjeranost, neumjerenost, neobičnost (u ponašanju, oblačenju, trošenju novca i sl.); napadnost, krajnost; ekstravagàntnost; **ekstravagáncījskī** *prid.* koji se odnosi na ekstravaganciju; **ekstravagàntno** *pril.* na ekstravagantan način; neobično, napadno,

čudno; **ekstravagàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ekstravagantan ili svojstvo onoga što je ekstravagantno
✧ *srlat.* extravagans ← extravagari ≃ EKSTRA- + *lat.* vagari: lutati

ekstravèrtīrān *prid.*, *v.* ekstrovertiran

ȅkstravīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je izvan naselja; nenaseljen, izvangradski, seoski, *opr.* intravilan
✧ EKSTRA- + *fr.* ville: grad

ȅkstravuršt *m reg.* suhomesnata prerađevina, »posebna« kobasica
✧ *njem.* Extrawurst ≃ EKSTRA- + Wurst: kobasica

èkstrēm *m* ⟨G ekstréma⟩ **1.** krajnji stupanj čega, ono preko čega se ne može; krajnost, pretjeranost [*~ u mišljenju*; *~i u mjerenjima*] **2.** *mat.* minimalna ili maksimalna vrijednost funkcije na određenom dijelu domene // **èkstrēm|an** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ **1.** koji je krajnji; najžešći [*~an desničar*] **2.** koji je ostvaren u najvećoj mogućoj mjeri [*~no siromaštvo*]; **ekstrèmist** *m* koji u mišljenju, djelovanju itd. zauzima ekstremne stavove; **ekstrèmistica** *ž*, *v.* ekstremist; **ekstremìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekstremiste i ekstremizam; **ekstremìstički** *pril.* na ekstremistički način, kao ekstremist; **ekstrèmistkinja** *ž*, *v.* ekstremist; **ekstremìtēt** *m* ⟨G ekstremitéta⟩ *anat.* krajnji dio tijela (ruka ili noga); jedan od udova, okrajina; **ekstremìzam** *m* ⟨G -zma⟩ sklonost krajnostima u nazorima i djelovanju (ob. u politici); **èkstrēmno** *pril.* na ekstreman način; krajnje, pretjerano △ ~ ***lȉjevo*** *pol.*, *usp.* ekstremna ljevica, *v.* ljevica △; ~ ***desno*** *pol.*, *usp.* desnica (**2**); **ekstrémnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ekstreman ili svojstvo onoga što je ekstremno, krajnost
✧ *lat.* extremum, extremitas: krajnost, krajnja točka

ekstrìnsičan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji dolazi ili djeluje izvana; izvanjski, *opr.* intrinsičan
✧ *engl.* extrinsic ≃ *lat.* extrinsecus

ekstròvert (**ekstrovȅrt**) *m psih.* onaj koji pokazuje povećanu ekstrovertiranost, *opr.* introvert // **ekstròvertan** *prid.* ⟨*odr.* tnī⟩, *v.* ekstrovertiran; **ekstrovèrtīrān** (**ekstravèrtīrān**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je ponašanjem i postupcima okrenut okolini i ljudima, pa s njima održava intenzivne kontakte; ekstrovertan, *opr.* introvertiran; **ekstrovèrtīrānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje onoga koji je ekstrovertiran **2.** *psih.* karakterno svojstvo ekstrovertirane osobe; ekstroverzija
✧ *njem.* Extrovert ≃ EKSTRA- + *lat.* vertere: okretati

ekstrudírati (što) *dv.* ⟨*prez.* ekstrȕdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ekstrȕdīrān, *gl. im.* -ānje⟩ pritisnuti/pritiskati, potisnuti/potiskivati, gurati, tjerati što, tiskati // **ekstrúder** *m tehn.* **1.** preša za izvlačenje cijevi i profila od plastične mase **2.** dio stroja za ispredanje plastičnih vlakana; **ekstrȕdīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je oblikovan ili obrađen ekstruderom
✧ *lat.* extrudere

ekstrúzija *ž geol.* skrutnjivanje lave na površini Zemlje // **ȅkstruzīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se skrutnjava, koji se hlađenjem stvrdnjava
✧ *lat.* extrusio

eksubèrantan *prid.*, *v.* egzuberantan

eksudácij|a *ž fiziol.* polagano istjecanje eksudata kroz oštećene stijenke kapilara [*došlo je do ~e*] // **eksùdāt** *m* ⟨G eksudáta⟩ *pat.* nakupljena tekućina iz kapilara u području upale; izljev; **ȅksudatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstva eksudata, koji pripada eksudatu; izljevni △ ~***na dijateza*** *fiziol.* sklonost dojenčadi i male djece da na podražaj djeluju eksudacijom
✧ *lat.* exsudatio ← exsudare: znojiti se ≃ EKS- + sudor: znoj

eksuflácij|a *ž med.* postupak izvlačenja zraka iz neke tjelesne šupljine [*izvesti ~u*]
✧ EKS- + *lat.* sufflare: puhati

eksulcerácija *ž pat.* stvaranje defekata kože ili sluznice [*jaka ~*]
✧ *lat.* exulceratio ≃ EKS- + ulcus: čir

eksùltēt *m* ⟨G eksultéta⟩ *rel.* **1.** *glazb.* himna koja se pjeva kod blagoslova uskrsne svijeće **2.** rukopis s tekstom himne [*Osorski ~*]
✧ *lat.* exsultet ≃ exsultare: skakati od veselja

eksundácij|a *ž* izlijevanje vode (iz rijeka, jezera) u okolno područje; poplava, povodanj, razlijevanje [*došlo je do ~e*]
✧ EKS- + *lat.* unda: val

ȅkši (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je kiseo // **ȅkši** (II) *reg. pril.* kiselo; **èkšija** *ž reg.* kompot od miješana voća, začinjen mirodijama
✧ *tur.* eki

ektázija *ž med.* rastezanje, proširenje nekog šupljeg organa ili tvorbe
✧ *grč.* éktasis ≃ EK- + teínein: napinjati

ektíma *ž pat.* dermatoza uzrokovana streptokokom
✧ *grč.* ékthyma: prištić ≃ EK- + thýein: žrtvovati spaljivanjem

EKTO- kao prvi dio riječi označava da se drugi dio odnosi na nešto što je van, izvan, vanjsko [*ektoparazit*]
✧ *grč.* ektós (*prij.*)

ȅktoderm *m biol.* izvanjski zametni listić svih višestaničnih životinja iz koga se razvijaju koža, živčani sustav, osjetilni organi, usna šupljina i analni otvor
✧ *grč.* ≃ EKTO- + -DERM

ektodermodisplázija *ž pat.* nasljedni poremećaj kože, žlijezde znojnice su posve nerazvijene, a ostala adneksa kože (lojnice, folikuli dlaka) reducirani
✧ *v.* ektoderm + *v.* displazija

ektogèneza *ž znanstv.* teorija L. Platea prema kojoj evoluciju živih bića pokreću isključivo izvanjski činitelji, *opr.* autogeneza
✧ EKTO- + -GENEZA

ektòmij|a *ž med.* operativno odstranjenje dijela tijela, dijela organa ili cijelog organa [*izvesti ~u*]
✧ *grč.* ≃ EK- + -TOMIJA

ȅktomorf *m* fizički tip (somatotip) koji tendira linearnosti △ ***ekstremni*** ~ *antrop.* onaj koji ima tanko lice, relativno duge, tanke noge i ruke, malo tjelesne masnoće i malu mišićnu masu
✧ EKTO- + -MORF

ektoparàzīt *m* ⟨G ektoparazíta⟩ *biol.* organizam koji živi na površini drugoga organizma i iz njega crpe sastojke nužne za prehranu
✧ EKTO- + *v.* parazit

ektòpija *ž pat.* urođena anomalija, pojava organa ili tkiva na mjestu gdje se ono inače ne nalazi
✧ EK- + -TOPIJA

ektoplàzma *ž* ⟨G. ektoplázmā/-ī⟩ *biol.* rjeđi, homogen i proziran vanjski sloj citoplazme, npr. kod amebe
✧ EKTO- + *v.* (cito)plazma

èktrōpij *m pat.* **1.** izvrtanje vjeđe prema van, iz različitih razloga **2.** izvrtanje vanjskog ruba ušća maternice
✧ EK- + *grč.* trépein: okretati

ȅku *m*, *v.* ecu

ekuména *ž* **1.** *pov.* za antičke Grke tada poznat naseljeni svijet **2.** sav stalno nastanjeni prostor Zemlje **3.** *fil.* kod stoika, zajednica mudrih na svijetu bez obzira na klasu i narodnost; svjetska država // **ekùmen** *m*, *v.* ekumenist; **ekumènist** *m* onaj koji djeluje u duhu ekumenizma, koji unapređuje ekumenizam; ekumen; **ekumenìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekumeniste; **ekumenìstički** *pril.* kao ekumenist, na način ekumenista; **ekumènistkinja** *ž*, *v.* ekumenist; **ekumenìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *teol.* ideja o suradnji svih kršćanskih religija i crkava na temeljima ravnopravnosti i zajedničkog zalaganja za mir i opće dobro, *usp.* ekumenski pokret, *v.* ekùmenskī △; **ekùmenskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na svu naseljenu zemlju; sveopći [~ *problem*] **2.** koji predstavlja cjelinu kršćanskih crkava; opći, općenit [~ *koncil*] **3.** koji je prožet duhom ekumenizma, sklon dogovoru, sklon dijalogu; snošljiv, tolerantan [~ *govor*] △ ~ ***pokret*** *teol.* skupno ime za sva nastojanja oko ponovnog ujedinjenja kršćana; ekumenizam; **ekùmenski** *pril.* na način ekumenista, u ekumenskom duhu [*raditi* ~]; **ekuménstvo** *sr* ukupnost nastojanja na ostvarivanju ekumenizma
✧ *grč.* oikouménē ← oikeîn: stanovati, nastavati

ekvácija *ž log.* tvrdnja kojom se uspostavlja jednakost dvaju pojmova // **ekvalizácija** *ž fon.* asimilacija kojom neki zvuk ili fonem prima artikulativna obilježja drugoga; **ȅkvatīv** *m lingv.* **1.** u nekim (npr. ugrofinskim) jezicima, padež poredbenog odnosa **2.** u nekim jezicima, stupanj komparacije pridjeva
✧ *lat.* aequatio ≃ aequare: izjednačiti, poravnati

Èkvādor *m geogr.* država na *SZ* Južne Amerike, izlazi na Tihi ocean, 283.561 km², 10.203.000 stan., glavni grad Quito // **Ekvadórac** *m* (**Ekvàdōrka** *ž*) ⟨G -rca, N *mn* Ekvadórci⟩ **1.** stanovnik Ekvadora **2.** (*mn*) državljani Ekvadora (domorodački kečuanski Indijanci i potomci doseljenih Španjolaca); **èkvādorskī** *prid.* koji se odnosi na Ekvador i Ekvadorce

èkvātor *m geogr.* zamišljena kružnica na kojoj su sve točke na jednakoj udaljenosti od obaju polova Zemlje, Zemlju dijeli na *S* i *J* polutku; polutnik [*zemaljski* ~] △ ***galaktički*** ~ velika kružnica na nebeskoj sferi određena Mliječnom stazom; ***magnetski*** ~ krivulja koja spaja sve točke na Zemlji u kojima je magnetska inklinacija jednaka nuli; ***nebeski (astronomski)*** ~ ravnina zemaljskog ekvatora proširena na svemirski prostor do prividne

nebeske sfere; ***termički*** ~ *meteor.* krivulja koja spaja mjesta najveće srednje godišnje temperature zraka i opasuje čitavu Zemlju // **ekvatorìjāl** *m* ⟨G ekvatorijála⟩ *astron.* veliki dalekozor koji služi za identifikaciju zvijezda, određivanje koordinata nebeskih tijela i snimanje neba; **ȅkvatorijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada ekvatoru △ ~***na Afrika*** afričke zemlje u ekvatorskom pojasu; ~***ne tišine*** *meteor.* zona tišina ili posve slabih vjetrova u donjoj atmosferi, smještena u blizini termičkog ekvatora; ~***ne zemlje*** *geogr.* zemlje koje leže u pojasu ekvatora; **èkvātorskī** *prid.* koji je uz ekvator, koji se odnosi na ekvator; ekvatorijalan [~ *krug*; ~ *pojas*] △ ~ ***koordinatni sistem*** koordinatni sistem u kojega je osnovna ravnina nebeski ekvator
✧ *srlat.* aequator: izjednačitelj (dana i noći, kao kad sunce prelazi ekvator)

Èkvātorskā Gvinéja *ž geogr.* država na *Z* obali Afrike, 28.051 km², 389.000 stan. (1989), glavni grad Malabo // **Gvinéjac** *m* (**Gvìnējka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Gvinéjci⟩ stanovnik ili državljanin Gvineje; **gvìnejskī** *prid.* koji se odnosi na Ekvatorsku Gvineju i Gvinejce

EKVI- prvi dio riječi sa značenjem jednako, podjednako, na isti način; ravno; jednako-, isto- [*ekvidistancija*]
✧ *lat.* aequi-; aeque: podjednako

ekvídi *m mn* ⟨N èkvīd, G ekvída⟩ *zool.* porodica kopitara sisavaca (*Equidae*) (konji, mazge, mule, magarci i zebre)
✧ *nlat.* equidae ≃ *lat.* equus: konj

ekvidistàncija (**ekvidȉstanca**) *ž* **1.** jednaka udaljenost, jednako odstojanje i razmak (ili udaljenost od predmeta, od ljudi, političkih ideja i sl.) **2.** način utvrđivanja granične crte na vodenim površinama prema jednakoj udaljenosti od određenih točaka ili crta na objema obalama // **ekvidȉstanta** *ž mat.* skup točaka ravnine koje su od nekog zadanog skupa točaka udaljene za jednaku, zadanu vrijednost; **ekvìdistant|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je na istom razmaku od čega, koji je jednako udaljen [~*ne jedinice* jedinice jednake vrijednosti]
✧ *lat.* aequidistans: jednako udaljen ≃ EKVI- + distantia: razmak

ekvilàjzer *m tehn.* uređaj za umjetno oplemenjivanje tona promjenom amplitude signala u ovisnosti o frekvencijskom području; ekvilizator // **ekvilȉzātor** *m*, *v.* ekvilajzer
✧ *engl.* equalizer ≃ *lat.* aequus: jednak

ekvìlībrij (**ekvilîbrij**) *m* **1. a.** *fiz.* stanje tijela onda kad je zbroj svih sila kao i zbroj svih momenata sila koje djeluju na to tijelo jednak nuli, tijelo se nalazi u stanju stabilnog ekvilibrija (ravnoteže) ako se nakon malog pomaka ponovno vraća u to stanje; ravnoteža [*biti u ~u*; *držati* ~] **b.** stanje organizma ili tvari pri kojem omjeri suprotstavljene reakcije stoje u najpovoljnijem odnosu; uravnoteženost (npr. u raznim smjesama, kombinacijama i sl.) **2.** *ekon.* stanje ravnoteže ekonomskih snaga i djelovanja **3.** *umj.* kompozicijski raspored u kojemu su svi elementi umjetničkog djela skladno komponirani, uravnoteženi i raspoređeni // **ekvilibrírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* ekvilìbrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (o)držati/održavati ravnotežu (da se ne padne itd.) **2.** *pren.* spretno izbjeći/izbjegavati izjašnjavanje i opredjeljivanje između dviju ili više ideologija, interesnih grupa itd. (predodžba hodanja po žici); **ekvilȉbrist** *m* **1.** onaj koji je vješt u održavanju ravnoteže pri neobičnim položajima i pokretima tijela (u cirkusu i sl.), akrobat **2.** *pren.* onaj koji ekvilibrira, *usp.* ekvilibrirati (**2**); **ekvilȉbristica** *ž*, *v.* ekvilibrist; **ekvilibrìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ vještina održavanja ravnoteže u neobičnim i često naoko nemogućim uvjetima; **ekvilibrìstičkī** *prid.* koji se odnosi na ekvilibriste i ekvilibristiku; **ekvilibrìstički** *pril.* na način, poput ekvilibrista; **ekvilȉbristkinja** *ž*, *v.* ekvilibrist
✧ *lat.* aequilibrium ≃ EKVI- + libra: vaga

ekvìnōcij (**ekvinôcij**) *m* trenutak u kome Sunce u prividnome gibanju oko Zemlje stigne na ekvator, datum u godini kada su dan i noć jednake dužine; ravnodnevica △ ***jesenski*** ~ 23. rujna, prvi dan jeseni; ***proljetni*** ~ 21. ožujka, prvi dan proljeća // **ekvìnōcījskī** *prid.* koji se odnosi na ekvinocij; ravnodnevnički △ ~ ***kompas*** kompas sastavljen od magnetskog kompasa i gnomona na koji se postavlja geografska širina
✧ *lat.* aequinoctium ≃ EKVI- + nox: noć

ekvìnōkcij *m*, *v.* ekvinocij

ekviparírati *dv.* ⟨*prez.* ekvipàrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti jednakim, postaviti/postavljati u isti red vrijednosti; izjednačiti/izjednačavati, usporediti/uspoređivati
✧ *lat.* aequiparare

ekvipolèncija *ž* **1.** jednaka vrijednost dvaju ili više pojmova, predmeta i sl.; jednakovrijednost **2.** *log.* pojmovi različita sadržaja, ali istoga opsega; sudovi koji se mogu zamijeniti jer u različitu obliku izražavaju isti sadržaj // **ekvipòlent|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je jednake važnosti, značenja, vrijednosti △ ~***ni pojmovi*** *log.* pojmovi koji se mogu zamjenjivati
✧ *lat.* aequipollens ← EKVI- + pollēre: biti jak

ekvipotèncija *ž* **1.** *biol.* mogućnost da se svaki dio embrija razvije u bilo koji dio zrelog organizma **2.** *fiziol.* mogućnost da bilo koji dio mozga preuzme funkciju nekoga drugog dijela mozga // **ekvipòtencijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima jednak potencijal s drugim, koji je jednaka potencijala prema drugome; **ekvipòtentnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *mat.* svojstvo dvaju skupova da se među njima može uspostaviti bijekcija; za konačne skupove znači jednakost broja elemenata
✧ EKVI- + *v.* potencija

ekvivàlent *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** stvar, čin, pojam, veličina istog značenja ili iste praktične vrijednosti prema drugoj stvari itd. **2.** *ekon.* roba, novac i sl. kojom se izražava, nadoknađuje itd. vrijednost druge robe, novca, vrijednosnica [~ *u novcu*; ~ *u dolarima*] **3.** *lingv.* riječi ili izrazi s jednakim značenjem; istovrijednica // **ekvivalèncija** *ž* **1.** jednaka vrijednost; istovrijednost **2.** *mat.* binarna relacija među elementima nekog skupa koja ima svojstva refleksivnosti (svaki element je u relaciji sam sa sobom), simetričnosti (ako je *a* u relaciji s *b* onda je i *b* u relaciji s *a*) i tranzitivnosti (ako je *a* u relaciji s *b* i *b* sa *c* onda je i *a* u relaciji sa *c*); relacija bitna za klasifikaciju s obzirom na neko svojstvo **3.** *lingv.* odnos između označenika različitih jezika koji prikazuju isti pojam; istovrijednost; **ekvivàlent|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je po vrijednosti, broju, veličini ili čemu mjerljivom u odnosu jednakosti prema čemu drugome; istovrijedan, istoznačan, jednakovrijedan **2.** *mat.* koji je podudaran s obzirom na zadano svojstvo; koji je u zadanoj relaciji ekvivalencije s nekim objektom △ ~***na doza*** *fiz.* mjera ionizirajućeg zračenja (simbol H, jedinica sievert), umnožak je apsorbirane doze i faktora koji predstavlja biološki efekt primljenog zračenja, koristi se u svrhu zaštite; ~***na jedinka*** *kem.* dio molekule, iona ili općenito formulske jedinke koji u nekoj kemijskoj reakciji izmjenjuje jedan ion vodika ili jedan elektron; ~***na projekcija*** kartografska projekcija na kojoj je zadržan konstantan odnos između dijelova Zemljine kugle i odgovarajućih dijelova u ravnini projekcije; ~***ne jednadžbe*** *mat.* jednadžbe istog tipa, npr. linearne, koje imaju isti skup rješenja; ~***ni brojevi*** *ekon.* pokazatelji odnosa u kojem pojedini proizvodi sudjeluju u ukupnim troškovima proizvodnje; **ekvivalèntno** *pril.* na ekvivalentan način; jednako, istovrijedno; **ekvivalèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ekvivalentno; istovrijednost, istoznačnost
✧ *lat.* aequivalens ← aequivalēre: biti jednak po vrijednosti ≃ EKVI- + valens: vrijedan

ekvivokácija *ž* izraz koji ima dva (ili više) značenja, onaj koji ispod prividnog smisla podmeće drugi, onaj koji ostavlja mjesta za aluziju; dvosmislica, dvosmislenost // **ekvivòčnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *fil.* svojstvo dvoznačnosti; istim se pojmom, primijenjenim na različite subjekte, izriče stvarno različit sadržaj, *opr.* univočnost; **ekvivòkant|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je jednakozvučan, koji ima isto sazvučje [~*na rima*] **2.** koji se može tumačiti na dva načina, koji ispod prividnog smisla krije drugi; dvosmislen, dvoznačan; **ekvivòkātor** *m* onaj koji dvosmisleno, dvolično govori, skriva istinu, izvrće smisao riječi i misli govoreći na dva načina o istoj stvari
✧ *nlat.* aequivocatio: podudaranje u riječima

Ȅla ž. os. ime; *hip.* od Eleonora, Elizabeta, Gabrijela, Helena, Jelena i sl.

ȅla *uzv.* *reg.* kojim se netko nutka da što učini, *usp.* de!, dela!, deder
✧ *ekspr.*

elaboríra|ti *dv.* ⟨*prez.* elabòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** u tančine izraditi/izrađivati, analizirati, razraditi/razrađivati (ob. u pismenom obliku, neki prijedlog i sl.) **2.** *razg.* do u detalje objasniti/objašnjavati, razjasniti/razjašnjavati [*ne bih sada* ~*o*] // **elaborácija** *ž* **1.** proces rada kojim se što izrađuje; pomna obrada, izrađivanje, izrada **2.** proces kojim se što detaljno objašnjava; **elaboràcījskī** *prid.* koji se odnosi na elaboraciju; **elabòrāt** *m* ⟨G elaboráta⟩ pismeni sastav u kojem je stručno izložen i temeljito obrađen neki predmet; **ȅlaboratīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩

koji je pomno izrađen; potpun, smišljen, savršen
✧ *lat.* elaborare: izraditi ≃ labor: trud, muka ≃ elaboratum: izrađeno

elácij|a *ž* **1.** let na veću visinu, hvatanje visine; uzlet, uzdizanje **2.** *psih.* karakterna osobina onoga koji je nadmen, umišljen, uobražen [*patiti od ~e*]; oholost, napuhanost, uobraženost **3.** *lingv.* stupnjevanje pridjeva bez poredbe [*predobar*; *premlad*]; apsolutni superlativ, *v.* superlativ △, *usp.* elativ (**1**)
✧ *lat.* elatio: polet, uzlet

Elafíti *m mn geogr.* otočje *SZ* od Dubrovnika, odvajaju Koločepski kanal od otvorenog mora // **elàfītskī** *prid.* koji se odnosi na Elafite

èlaiostērij *m sport pov.* prostorija u starogrčkom gimnaziju u kojoj su se vježbači prije vježbanja mazali uljem
✧ *grč.* élaion: ulje

El Alamein (*izg.* Èl Almeȋn) *m* selo u Egiptu, o. 120 km *JZ* od Aleksandrije, mjesto ključne pobjede Britanaca u listopadu 1942. protiv Talijana i Nijemaca

Èlam *m pov.* antička država na tlu *JZ* Irana, osnovana o. 2500 pr. Kr. // **Elamíti** *m mn pov.* stanovnici Elama; **èlāmski** *prid.* koji se odnosi na Elam △ ~ ***jezik*** *lingv.* genetski izoliran izumrli jezik koji se govorio u Elamu

èlān (∅, za što) *m* ⟨G elána⟩ životni poticaj kao osnova stvaranja; polet, zanos, zamah, energija [*imati ~a*; *(raditi) s ~om*] △ ***élan vital*** (*izg.* elân vitâl) *fil.* životni polet, životni zamah, čovjekova kreativna snaga, osnovica čovjekove »stvaralačke evolucije« (prema H. Bergsonu)
✧ *fr.* élan: zanos, polet

elàstičan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji ima svojstvo tvari da nakon prestanka sile koja mu je promijenila oblik, poprimi prvotni oblik; rastezljiv, pružljiv, savitljiv [~ *zavoj*] **2.** *pren.* **a.** koji se lako prilagođuje; prilagodljiv **b.** koji se lako snalazi u svakojakim situacijama; snalažljiv, spretan, okretan // **elasticìtēt** *m* ⟨G elasticitéta⟩, *v.* elastičnost; **elàstično** *pril.* na elastičan način; rastezljivo, gipko; **elàstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je elastičan ili svojstvo onoga što je elastično; elasticitet, pruživost, opruživost, gipkost, savitljivost △ ~ ***potražnje*** *ekon.* sposobnost promjene potražnje ovisno o kretanju cijena ili kretanju dohotka stanovništva; **elàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ elastična vrpca koja se može rastezati; gumena vrpca, lastika, lastik, lastiš
✧ *fr.* élastique: koji se spontano rasteže ≃ *grč.* élastis: protjerivanje

elastíni *m mn* ⟨N elàstīn, G elastína⟩ *biol.* bjelančevine srodne kolagenima, otporne su prema kemijskoj razgradnji; glavni su sastojak elastičnog tkiva
✧ *v.* elastičan

elastoméri *m mn* ⟨N elastòmēr, G elastoméra⟩ elastični polimeri, poslije iskrivljavanja poprimaju prijašnji izgled; slični prirodnom kaučuku
✧ *v.* elastičan + *v.* polimeri

elastóza *ž fiziol.* umnažanje vezivnih vlakana u koriju
✧ *nlat.* elastosis ≃ *grč.* élastis: protjerivanje

elatére *ž mn biol.* vlaknaste stanice u sporangijama nekih mahovina; pospješuju rasijavanje spora
✧ *grč.* elatḗr: gonič

elaterídi *m mn* ⟨N elatèrīd, G elaterída⟩ *zool.* kukci (*Elateridae*) mogu se odbacivati uvis; skočibuhe, kliznjaci, klišnjaci
✧ *nlat.* Elateridae

èlatīv *m lingv.* **1.** superlativ pridjeva ili priloga, poredba za izraz svojstva u vrlo velikoj mjeri [*najbrže moguće*; *najbolji čovjek*], *opr.* relativni superlativ, *v.* superlativ △ **2.** u ugrofinskim jezicima i u baskijskom, padež za izricanje izlaženja iz nekog mjesta, odnosno udaljavanja (odgovara hrv. genitivu ablativnom) [*izišao iz tiska*]
✧ *nlat.* elativus ← *lat.* elatus: uznesen, uzvišen

Élba *ž geogr.* **1.** otok u Tirenskom moru (Italija), 223,5 km², oko 27.300 stan., mjesto prvog izgnanstva Napoleona I (1814–1815) **2.** *v.* Laba

Èlbrus *m geogr.* ugasli vulkan i najviši vrh Kavkaza (5642)

èlčija *m pov. reg.* diplomatski predstavnik u stranoj zemlji, izaslanik; veleposlanik, ambasador
♦ *pr.*: **Èlčić** (Banovina)
✧ *tur.* elçi

eldòrādo (**eldorâdo**) *m* **1.** (Eldorado) *pov.* legendarna zemlja zlata koju su španjolski osvajači tražili u *S* dijelu J. Amerike **2. a.** zemlja koja se nudi kao zemlja blagostanja **b.** *pren.* svako mjesto koje obiluje bogatstvom, obećana zemlja; ukupnost sjajnih pri-

lika, zlatni rudnik, mjesto ili način vrlo dobre zarade [*nepostojanje carinskog sustava, to je za nekoga ~*]
✧ *šp.* el dorado: zlatan, pozlaćen

eleáti *m mn* ⟨N elèāt, G eleáta⟩ *fil.* pripadnici elejske filozofske škole (5. st. pr. Kr.) prema kojoj je svijet jedinstven, postojan, vječan i nepromjenjiv, objektivno postojeći, a čovjekova su osjetila varljiva, osjetilna spoznaja relativna te je prava spoznaja svijeta i bitka moguća samo na osnovi razumskog zaključivanja (glavni predstavnici: Parmenid, Zenon i dr.); elejci // **eleatìzam** *m* ⟨G -zma⟩ stav i učenje eleata; **eléjci** *m mn* ⟨N eléjac, G -jca, G *mn* -jācā⟩, *v.* eleati
✧ *grč.* Eleátēs: stanovnik antičkog grada u južnoj Italiji Eleje ← Eléa

elèfant (**elefȁnt**) *m zool.*, *v.* slon // **elèfantskī** *prid.*, *v.* slònovskī
✧ *lat.* elephantus ← *grč.* eléphās

elefantijázà *ž pat.* deformiranost dijelova tijela (ekstremiteti, mošnje i dr.) zbog odebljanja kože i potkožnog tkiva, često do golemih razmjera [~ *nogu* slonove noge]
✧ *grč.* elephantíasis, *v.* elefant

elegànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji se odlikuje elegancijom [*~an čovjek*] **2.** *pren.* koji je spretan, prikladan u situaciji kad što valja izbjeći ili se vješto postaviti [*~an odgovor*; *~no rješenje*] △ ***~an program*** *inform. žarg.* kompjuterski program (algoritam, kôd i sl.) koji zadani problem rješava na jednostavan i djelotvoran način // **elegàncij|a** *ž* **1.** profinjenost i sklad u pojavi, pokretima i izražavanju; otmjenost [*pun ~e*] **2.** bogatstvo ukusa u ukrašavanju interijera **3.** rafiniranost, skladnost i otmjenost [*~a u odijevanju*]; **elegàntno** *pril.* na elegantan način; dotjerano; **elegàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je elegantan ili svojstvo onoga što je elegantno, *usp.* elegancija
✧ *fr.* élégant ← *lat.* elegans: ukusan, probirljiv

èlēgija (**elégija**) *ž* **1.** *knjiž. pov.* u rimskom pjesništvu, lirska pjesma u dvostisima u strogom obliku od jednog heksametra i jednog pentametra, bolna i nostalgična raspoloženja, puna tuge za izgubljenim i za prošlošću **2.** *knjiž.* danas u značenju: pjesma tugaljiva sadržaja // **elègič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ tužan, turoban, žalostan, bolan, tugaljiv; **elègičār** *m knjiž.* onaj koji piše elegije, pjesnik elegija; **elègičārev** (**elègičārov**) *prid.* koji pripada elegičaru; **elègičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* elegičar; **elègično** *pril.* na elegičan način; tužno; **elègičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je elegično **a.** žalostivost govora; mekoća **b.** oznaka pjesničkoga stila i raspoloženja; elegizam; **elégījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na elegiju [*~i distih*; *~o raspoloženje*]; **elegìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* elegičnost
✧ *lat.* elegia ← *grč.* elegeîon

elèis *m bot.* biljni rod (*Elaeis*) iz porodice palma; rasprostranjen u *Z* i srednjoj Africi, Brazilu; plodovi daju jestivo masno ulje
✧ *nlat.* elaeis ≃ *grč.* élaion: ulje

elèisōn *uzv. kat.* u molitvi (Bogu): smiluj se! budi milostiv!
✧ *grč.* elaîn: smilovati se

eléjci, *v.* eleati

elèkcija *ž* čin i rezultat biranja; izbor, biranje // **èlektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se bira, kojega se bira, izboran; **èlektor** *m* **1.** onaj koji bira; birač, glasač **2.** *pov.* knez izbornik, onaj koji sudjeluje u izboru njemačkog kralja i cara (u Njemačkoj od 13. do 19. st.); izbornik **3.** član elektorskog kolegija koji u svakoj državi SAD-a bira predsjednika i potpredsjednika SAD-a; **èlektorālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je izborni, birački; **elektòrāt** *m* ⟨G *mn* elektoráta⟩ **1.** ukupnost birača, biračko tijelo **2.** *pov.* dostojanstvo izbornog kneza, *usp.* elektor (**2**)
✧ *lat.* electio ≃ electivus: izboran ← eligere: birati

Èlektra (**Elȅktra**) *ž* **1.** *mit.* **a.** grčka božica svjetlosti i jedna od Plejada **b.** Agamemnonova i Klitemnestrina kći, sestra Oresta kojeg je nagovorila da osveti oca, *usp.* Egist; lik obrađen u Eshilovim, Sofoklovim i Euripidovim tragedijama **2.** *pren.* oličenje strpljivosti u želji za pravednom osvetom **3.** *astron.* jedna od 6 vidljivih zvijezda u Plejadama

elektràna, *v.* elektrika

elèktrēt *m* ⟨G elektréta⟩ *fiz.* stalno polarizirani dielektrik, na ekstremima ima električne naboje suprotnog predznaka; elektreti su slični permanentnim magnetima (npr., presječemo li elektret nastaju dva potpuna elektreta, svaki s pozitivnim i negativnim nabojima na ekstremima), često se koriste u mikrofonima
✧ *nlat.*, *v.* elektrika, elektr(icitet) + *v.* (magn)et

ELEKTRI-, *v.* ELEKTRO-

elektrificírati (što) *dv.* ⟨*prez.* elektrificìrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uvesti/uvoditi električnu struju **2.** (u)činiti da se radni procesi i sprave, aparati i sl. odvijaju ili upotrebljavaju uz pomoć električne struje // **elektrificìrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces elektrifikacije; **elektrifikácij|a** *ž* **1.** uvođenje električne energije za rasvjetu i pogon strojeva **2.** izgradnja električne mreže, elektrana i sustava prijenosa električne struje **3.** stanje onoga što je elektrificirano [*uvesti ~u*]; **elektrifikácījskī** *prid.* koji se odnosi na elektrifikaciju [~ *radovi*]
✧ ELEKTRI- + -FICIRATI

elèktrika *ž* ⟨D L -ici⟩ *razg.* **1.** *v.* elektricitet **2.** *tehn.* električna rasvjeta s odgovarajućim uređajima i instalacijama // **elektràna** *ž* ⟨G *mn* elektránā⟩ *tehn.* postrojenje za proizvodnju električne energije, naziva se s obzirom na izvor iz kojega se proizvodi električna energija [*nuklearna ~*]; električna centrala, *usp.* termoelektrana, vjetroelektrana; **elektricìtēt** *m* ⟨G elektricitéta⟩ **1.** *fiz.* skupno ime za sve pojave vezane uz električnu struju, električne naboje i električna polja; elektrika **2.** *pren.* emocionalno uzbuđenje ili napetost [*atmosfera nabijena ~om*] △ ***statički ~*** *fiz.* električni naboj koji trenjem nastaje na izolatoru, može biti pozitivan ili negativan, istoimeni naboji se odbijaju a raznoimeni privlače; elektricitet na miru [*atmosferski ~*]; **elèktričār** *m* **1.** onaj koji se bavi postavljanjem i održavanjem električnih instalacija **2.** *glazb.* član vokalno-instrumentalnog sastava 1960-ih u Hrvatskoj (zbog sviranja na električnoj gitari); **elèktričārev** (**elèktričārov**) *prid.* koji pripada električaru; **elèktričārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* električar; **elèktričārskī** *prid.* koji se odnosi na električare; **elèktričn|ī** *prid.* koji se odnosi na elektriku i elektricitet △ ***~a centrala***, *v.* elektrana; ***~a energija*** **1.** energija polja nabijenih čestica **2.** energija strujnog sklopa u odnosu na magnetsko polje; ***~a gitara*** *glazb.* gitara kod koje se električnim sredstvima titraji žica pretvaraju u elektroakustičke valove; ***~a indukcija (~i pomak, gustoća ~og toka)*** *fiz.* fizikalna veličina (simbol D), umnožak električnog polja i permitivnosti (D = εE), ako je električno polje u slobodnom prostoru E, i ako se u to polje unese dielektrik, električna indukcija u dielektriku bit će D; ***~a otpornost*** *fiz.* fizikalna veličina (simbol ρ), karakterizira materije prema svojstvu suprotstavljanja prolazu električne struje, jedinica: ohm metar (Ωm); ***~a permitivnost***, *v.* permitivnost; ***~a provodnost*** *fiz.* fizikalna veličina (simbol γ ili σ), recipročna vrijednost električnoj otpornosti, jedinica: siemens po metru (S/m); ***~a snaga*** snaga električne struje, umnožak električnog napona U i jakosti struje I [*djelatna ~a snaga*; *jalova ~a snaga*]; ***~a stolica*** aparat za pogubljenje osuđenih na smrt električnom strujom; ***~a struja*** *fiz.* tok električnog naboja u nekoj tvari (u čvrstom tijelu, tekućini ili plinu) (simbol I, jedinica ampere, A), nosioci naboja mogu biti elektroni, pozitivne šupljine i ioni (jedan ampere je tok od približno 1018 elektrona u sekundi); ***~a susceptibilnost***, *v.* susceptibilnost △; ***~a svojstva*** mjerljiva svojstva električnog sklopa (primjerice napon, otpor, jakost struje itd.); ***~a vodljivost*** *fiz.* fizikalna veličina (simbol G), recipročna vrijednost električnog otpora, jedinica: siemens (simbol S); ***~a vuča*** *tehn. fiz.* upotreba električne energije za vuču vozila, električna energija se pretvara u mehaničku na samom vozilu; ***~e orgulje*** *glazb.* orgulje koje imaju električni spoj između sviraonika i zračnica (električna traktura) umjesto mehaničkog ili pneumatskog; ***~e peći*** aparati i postrojenja u kojima se vrši pretvorba električne energije u toplinsku; ***~i članak (element)*** naprava za proizvodnju električne struje elektrokemijskim reakcijama (galvanski članak) ili iz neke druge energije svjetla (fotoelement), topline (termoelement), nuklearne energije (nuklearni članak); ***~i dvosloj*** pojava razdvajanja električnog naboja na granicama dviju faza, kao rezultat asimetričnog djelovanja međumolekularnih sila; ***~i generator*** *fiz. tehn.* stroj za pretvorbu mehaničke energije u električnu, elektromagnetski generatori (dinamo) glavni su izvori elektriciteta i mogu se pokretati parnim turbinama, turbinama na vodu, turbinama na vjetar, strojevima s unutrašnjim sagorijevanjem (nafta, mazut) itd.; ***~i kapacitet***, *v.* kapacitet (**1 c**); ***~i krug*** razmještaj međusobno spojenih vodiča koji omogućuje da kroz njih teče električna struja; ***~i luk*** *fiz.* električno pražnjenje između dviju elektroda uz pojavu svjetla i visokih temperatura, održava se toplinskom ionizacijom isparenih sastojaka elektroda; ***~i motori***, *v.*

elektromotor; ~**_i naboj_** _fiz._ (simbol Q, jedinica coulomb C) izvor električnog polja, može biti pozitivan ili negativan (istoimeni naboji se odbijaju a raznoimeni privlače); količina elektriciteta; ~**_i napon_** _fiz._ razlika električnih potencijala dviju točaka; ~**_i otpor_** _fiz._ fizikalna veličina (simbol R), mjera svojstva materije da se suprotstavlja prolazu električne struje (gibanju elektriciteta), omjer napona između dvije točke i jakosti struje između istih jedinica; mjerna jedinica ohm (simbol Ω); ~**_i pomak_** = ~**_a indukcīja_**; ~**_i potencījal_** omjer između potencijalne energije električnog naboja u nekoj točki električnog polja i tog naboja; SI jedinica je volt; ~**_i stroj_** stroj koji pretvara mehaničku energiju u električnu (električni generator) ili obrnuto (elektromotor); ~**_i stupovi_** stupovi koji služe za nošenje vodiča nadzemnih vodova; ~**_i šum (buka)_** neželjeni električni signali u električnom sklopu; ~**_i ventil_** naprave koje propuštaju električnu struju samo u jednom smjeru; ~**_o brojilo_** mjerač utroška električne struje [_jednotarifno/višetarifno ~o brojilo_]; ~**_o polje_** _fiz._ prostor u kojem na električni naboj djeluju sile (obično zbog prisutnosti drugih električnih naboja); **elèktričnōst** _ž_ ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je električno; **elektrizácij|a** _ž_ **1.** _fiz._ **a.** nabijanje čega elektricitetom **b.** izlaganje čega elektricitetu **2.** _med._ liječenje elektricitetom [_primijeniti ~u_]; **elektrìzīran** _prid._ ⟨_odr._ -ī⟩, _v._ naelektriziran; **elektrizírati** (što) _dv._ ⟨_prez._ elektrìzīrām, _pril. sad._ -ajūći, _pril. pr._ -āvši, _gl. im._ -ānje⟩ **1.** (što) _fiz._ izaz(i)vati elektricitet **2.** (koga, što) _pren._ unijeti/unositi uzbuđenje, stvoriti/stvarati napetu atmosferu u društvu; naelektrizirati

✧ _grč._ ēlektron: jantar (tvar koja trljanjem stvara električki naboj)

ȅlektro _m_ ⟨_indekl._⟩ _glazb._ zabavna glazba, vrsta hip-hopa

✧ _engl._ electro, _v._ ELEKTRO-

ELEKTRO-, ELEKTRI- kao prvi dio riječi označuje da se odnosi na elektricitet, električne pojave, struju, ono što je u drugom dijelu [_elektromagnet_; _elektroterapija_; _elektromotor_]

✧ _grč._ ēlektron: jantar

elektroakùstika _ž_ ⟨D L -ici⟩ područje elektrotehnike, proučava probleme pretvaranja zvučnih titraja u električke i obratno // **elektroakùstičkī** _prid._ koji se odnosi na elektroakustiku △ ~ **_instrumenti_** _glazb._ instrumenti koji proizvode ton elektroakustičkim sredstvima (elektronskim cijevima i zvučnicima)

✧ ELEKTRO- + _v._ akustika

elektroanalgézij|a _ž med._ stvaranje lokalne neosjetljivosti na bol pomoću električne struje [_primijeniti ~u_] // **elektroanalgètičkī** _prid._ koji se odnosi na elektroanalgeziju

✧ ELEKTRO- + _v._ analgezija

elektroanalíz|a _ž kem._ kvantitativna analiza na temelju elektrolitičkog izlučivanja otopljenih tvari [_provesti ~u_] // **elektroanalìtičkī** _prid._ koji se odnosi na elektroanalizu

✧ ELEKTRO- + _v._ analiza

elektroanestézij|a _ž med._ stvaranje opće ili lokalne neosjetljivosti na bol pomoću električne struje [_primijeniti ~u_], _usp._ elektroanalgezija

✧ ELEKTRO- + _v._ anestezija

ȅlektrobus _m_ ⟨N _mn_ -ovi⟩ _tehn._ akumulatorsko vozilo za prijevoz putnika, _usp._ elektromobil

✧ ELEKTRO- + -BUS

elektróda _ž fiz._ metal koji je s jedne strane direktno ili indirektno povezan s elektrolitnom otopinom a s druge je strane uključen u strujni krug

✧ ELEKTRO- + _grč._ hodós: put

elektrodèrmālan _prid._ ⟨_odr._ -lnī⟩ _fiziol._ koji se odnosi na temperaturu kože tijela

✧ ELEKTRO- + -DERMA

elektrodermomètrija _ž med._ mjerenje električnog otpora kože

✧ _v._ elektrodermalan + -METRIJA

elektrodijagnòstika _ž_ ⟨D L -ici⟩ _med._ postupak registriranja spontane električne aktivnosti tkiva ili odgovora tkiva na vanjske električne podražaje (EKG i dr.)

✧ ELEKTRO- + _v._ dijagnoza, dijagnostika

elektrodinàmika _ž_ ⟨D L -ici⟩ _fiz._ znanost koja se bavi proučavanjem gibanja električnih naboja i njima izazvana električna i magnetska polja // **elektrodinàmičkī** _prid._ koji se odnosi na elektrodinamiku

✧ ELEKTRO- + _v._ dinamičan, dinamika

elektrodistribúcija _ž_ sustav poduzeća i procesa u proizvodnji i prijenosu električne energije do krajnjeg potrošača // **elektrodìstributīvan** _prid._ ⟨_odr._ -vnī⟩ koji se odnosi na elektrodistribuciju

✧ ELEKTRO- + _v._ distribucija

elektroencefalogràfija *ž med.* snimanje električne aktivnosti mozga pomoću elektroda pričvršćenih na kožu lubanje (EEG) // **elektroencefalògraf** *m med.* aparat za snimanje i grafičko prikazivanje električnih aktivnosti mozga
✧ ELEKTRO- + *v.* encefalografija
elektroencefalògram *m med.* slika aktivnosti kore velikog mozga dobivena na elektroencefalografu
✧ ELEKTRO- + ENCEFALO- + -GRAM
elektroènergija *ž* oblik energije koji nastaje korištenjem elektriciteta // **elektroenergètičkī** *prid.* koji se odnosi na elektroenergetiku; **elektroenergètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ ukupnost proizvodnje, distribucije i potrošnje električne energije
✧ ELEKTRO- + *v.* energija
elektroerózija *ž tehn.* proces obrađivanja materijala električnom iskrom, lukom ili plazmom
✧ ELEKTRO- + *v..* erozija
elektrofíli *m mn* ⟨N elektròfīl, G elektrofíla⟩ *kem.* molekule i ioni koji u kemijskim reakcijama mogu stvarati kemijsku vezu primanjem elektronskog para; elektrofilni reagensi
✧ ELEKTRO- + -FIL(I)
elektrofìltar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* uređaj za uklanjanje prašine iz industrijskih plinova
✧ ELEKTRO- + *v.* filtar
elektrofòbija *ž psih.* poseban osjećaj jake odbojnosti i patološkog straha od električne struje
✧ ELEKTRO- + -FOBIJA
elektròfōn *m* ⟨G elektrofóna⟩ *glazb.* električna truba
✧ ELEKTRO- + -FON
elektròfōr *m* ⟨G elektrofóra⟩ *tehn.* stroj koji proizvodi statički elektricitet
✧ ELEKTRO- + -FOR
elektroforéza *ž fiz.* putovanje nabijenih otopljenih tvari ili čestica u tekućem mediju pod utjecajem izvanjskog električnog polja [~ *hemoglobina*]
✧ ELEKTRO- + -FOREZA
elektroformírānje *sr*, *v.* galvanoplastika
✧ ELEKTRO- + *v.* forma, formirati
elektrofotogràfija *ž*, *v.* kserografija
✧ ELEKTRO- + *v.* fotografija
elektrogoniomètrija *ž med.* postupak mjerenja položaja i pokreta tijela pomoću električne struje
✧ ELEKTRO- + *v.* goniometrija
elektrògraf *m tehn.* **1.** instrument kojim se bilježe električne promjene, *usp.* elektrometar **2.** grafički prikaz protjecanja električne struje
✧ ELEKTRO- + -GRAF
elektrogràfīt *m* ⟨G elektrografíta⟩ ugljen pregrijan pomoću električne struje do 2700 °C
✧ ELEKTRO- + *v.* grafit
elektrogravimètrija *ž* tehnika kojom se mjeri masa taloga metala ili oksida metala izlučenog na elektrodi poslije elektrokemijske reakcije
✧ ELEKTRO- + *v.* gravimetrija
elektroindùkcija *ž fiz.* izazivanje električne struje ili njezinih promjena pomoću druge električne struje
✧ ELEKTRO- + *v.* indukcija
elektroindùstrija *ž* grana industrije koja izrađuje opremu za proizvodnju, prijenos, raspodjelu i potrošnju električne energije // **elektroindùstrījskī** *prid.* koji se odnosi na elektroindustriju; **elektroindùstrījski** *pril.* na način elektroindustrije
✧ ELEKTRO- + *v.* industrija
elektroinstalácije *ž mn* ⟨N elektroinstalácija⟩ *tehn.* električni uređaji za dovod električne energije // **elektroinstalàcijskī** *prid.* koji se odnosi na elektroinstalacije; **elektroinstalàtēr** *m* ⟨G elektroinstalatéra⟩ onaj koji izvodi i postavlja električne instalacije; elektromonter; **elektroinstalatérov** *prid.* koji pripada elektroinstalateru; **elektroinstalàterskī** *prid.* koji se odnosi na elektroinstalatere
✧ ELEKTRO- + *v.* instalirati, instalacija
elektrokardiogràfija *ž med.* snimanje akcijskih potencijala srca pomoću elektroda postavljenih na prsni koš i udove (EKG) // **elektrokardiògraf** *m med.* aparat koji služi za snimanje potencijala aktivnosti srca; **elektrokardiògrafskī** *prid.* koji se odnosi na elektrokardiograf; **elektrokardiògrafski** *pril.* tako da bude kao na elektrokardiografu
✧ ELEKTRO- + KARDIO- + -GRAFIJA
elektrokardiògram *m med.* zapis dobiven elektrokardiografijom; bilježi električnu aktivnost pretklijetke i klijetke
✧ ELEKTRO- + *v.* kardiogram
elektrokaùstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* beskrvno odstranjivanje patološkog tkiva paljenjem električnom strujom // **elektrokàuter** *m med.* instrument koji se koristi u elektrokaustici; **elektrokauterìzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od-

stranjen elektrokauterom; spaljen; **elektrokauterizírati** (što, ∅) *dv.* ⟨*prez.* elektrokauterìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *med.* primijeniti/primjenjivati galvansku struju u liječenju manjih patoloških procesa

✧ ELEKTRO- + *grč.* kaustikós: sposoban za paljenje ≃ kausoûn: zagrijavati (ili kaíein: paliti) ≃ kautḗr: spaljivač

elektrokémija *ž* dio fizikalne kemije koji se bavi proučavanjem elektrolitnih otopina i kemijskih procesa povezanih s prolazom električne struje ili pojavom električnog napona // **elektrokèmičar** *m* stručnjak za elektrokemiju; **elektrokèmičārev** (**elektrokèmičārov**) *prid.* koji pripada elektrokemičaru; **elektrokémījskī** *prid.* koji se odnosi na elektrokemiju △ ~ ***članak*** sustav od dvije elektrode različita kemijska sastava koje su u ograničenom prostoru u dodiru s elektrolitom; ~ ***ekvivalent*** **1.** reagiranje mase neke tvari na određenu količinu elektriciteta (ob. 1 kulon ili 1 farad) koja za vrijeme elektrolize prođe kroz sustav **2.** količina elektriciteta koja mora proteći tim sustavom da reagira 1 gram-ekvivalent elektrolita (1 farad); **elektrokémījski** *pril.* u sklopu elektrokemije, na način elektrokemije

✧ ELEKTRO- + *v.* kemija

elektrokìneza *ž fiz.* **1.** kretanje unutar električnog polja **2.** nastajanje električnog potencijala u takvu polju izazvano drugim silama // **elektrokinètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* znanstveno područje koje se bavi proučavanjem kretanja električnih naboja; **elektrokinètičk|ī** *prid.* koji se odnosi na elektrokinetiku, koji ima svojstva elektrokinetike △ ~***e pojave*** pojave koje nastaju pri gibanju nabijenih čestica (iona ili koloidnih čestica) kroz medij te pri gibanju medija uz električki nabijenu površinu

✧ ELEKTRO- + -KINEZA

elektrokirùrgija *ž med.* kirurška metoda koja se koristi električnom strujom

✧ ELEKTRO- + *v.* kirurgija

elektrokoagulácija *ž med.* nekroza tkiva uzrokovana toplinskim djelovanjem visokofrekventne struje

✧ ELEKTRO- + *v.* koagulirati, koagulacija

elektrokortikogràfija *ž med.* snimanje akcijskih potencijala moždane kore izravnim uvođenjem elektroda u nju (ECG), *usp.* elektroencefalografija

✧ ELEKTRO- + *v.* korteks + -GRAFIJA

elektrokòrund *m kem.* kristalizirani aluminijski oksid, sredstvo kojim se brusi tvrdi čelik

✧ ELEKTRO- + *v.* korund

elektrokúcija *ž* izvršenje smrtne kazne na električnoj stolici

✧ ELEKTRO- + *v.* egzekucija

elektròlīt *m* ⟨G elektrolíta⟩ *kem.* **1.** otopina ili talina koja vodi električnu struju **2.** tvar koja postaje električni vodič kad se rastali ili otopi // **elektròlitsk|ī** *prid.* koji se odnosi na elektrolizu i elektrolite △ ~***a disocijacija*** stvaranje iona u otopinama elektrolita; **elektròlitski** *pril.* na način elektrolita; **elektrolíza** *ž kem.* proces razlaganja materije djelovanjem električne struje

✧ ELEKTRO- + -LIT[2]

ȅlektrolōt *m tehn.* eksplozivno tijelo, eksplodira udarom o morsko dno; služi za mjerenje dubine mora u metrima; dubinomjerna bombica

✧ ELEKTRO- + *njem.* Lot: dubinomjer

elektrolúčn|ī *prid.*, ob. u: △ ~***a peć*** lučna peć, *v.* lučni △

✧ ELEKTRO- + *v.* luk

elektroluminiscèncija *ž fiz.* emisija svjetla iz neke tvari, emitira kad se nađe u električnom polju

✧ ELEKTRO- + *v.* luminescencija (luminiscencija)

elektromàgnēt *m* ⟨G elektromagnéta⟩ *fiz.* uređaj koji se sastoji od feromagnetske jezgre i zavojnice oko te jezgre (kad zavojnicom poteče struja jezgra se magnetizira) // **elektromagnetìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fiz.* **1.** područje fizike koje se bavi proučavanjem električnog i magnetskog polja i njihovom interakcijom **2.** magnetizam uzrokovan električnom strujom; **elektromàgnetnī** *prid.* koji ima svojstva elektromagneta, koji se odnosi na elektromagnet; **elektromàgnētsk|ī** *prid.* koji se odnosi na elektromagnetizam △ ~***a indukcija***, *v.* indukcija △; ~***a terapija*** *med.* liječenje u elektromagnetskom polju; ~***i filtar*** sklop koji propušta elektromagnetske valove određene frekvencije, a ostale slabi; ~***i spektar*** *tehn.* cijeli raspon frekvencija elektromagnetskog zračenja (teoretski, nema gornje ili donje granice); ~***i valovi*** *fiz.* oblik rasprostiranja magnetskog polja; ~***o polje*** oscilirajuće električno polje i pridruženo magnetsko polje koja međusobno djeluju pod pravim kutom; ~***o zračenje***

fiz. elektromagnetski valovi kraćih valnih duljina
✧ ELEKTRO- + *v.* magnet

elektrometalùrgija *ž* ukupnost metalurških postupaka kojima se dobivaju ili pročišćavaju metali uz pomoć električne energije
✧ ELEKTRO- + *v.* metalurgija

èlektrometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ instrument kojim se utvrđuje i mjeri električni naboj nekoga tijela
✧ ELEKTRO- + -METAR

elektrometèōr *m* ⟨G elektrometeóra⟩ *meteor.* vidljiva ili čujna pojava atmosferskog elektriciteta, manifestira se bilo isprekidanim električnim pražnjenjima (munja, grmljavina) ili više ili manje kontinuiranim pojavama (vatra Sv. Ilije, polarno svjetlo)
✧ ELEKTRO- + *v.* meteor

elektromiogràfija *ž med.* mjerenje intrinzičke električne aktivnosti u mišićima radi dijagnosticiranja i praćenja perifernih živčanih i mišićnih oboljenja (EMG) // **elektromiògraf** *m med.* aparat kojim se obavlja elektromiografsko ispitivanje
✧ ELEKTRO- + *v.* miografija

elektromiògram *m med.* snimka električne aktivnosti u mišićju
✧ ELEKTRO- + *v.* miogram

elektromòbīl *m* ⟨G elektromobíla⟩ *tehn.* vozilo pokretano elektromotorom koje se napaja iz ugrađene baterije akumulatora, *usp.* elektrobus
✧ ELEKTRO- + -MOBIL

elektromòntēr *m* ⟨G elektromontéra⟩, *v.* elektroinstalater
✧ ELEKTRO- + *v.* monter

elektromòtōr *m* ⟨G elektromotóra⟩ *tehn.* električni stroj koji pretvara električnu energiju u mehanički rad, ima visoku efikasnost (75–95%) // **elektromòtōr|nī** *prid.* **1.** koji se odnosi na elektromotor, koji ima svojstva elektromotora **2.** koji se pokreće elektromotorom [~*na vuča*] △ ~***na sila (EMS)*** *fiz.* razlika potencijala između polova neopterećenog izvora električne struje; napon, potencijal (**2**)
✧ ELEKTRO- + *v.* motor

elèktrōn *m* ⟨G elektróna⟩ **1.** *fiz.* stabilna elementarna čestica, nema jakih interakcija i klasificira se kao lepton, ima negativni elementarni električni naboj (1.60217733 · 10^{-19} C) i masu mirovanja 9.1093897 · 10^{-31} kg (ekvivalentno 0.5110034 MeV/c^2), sastavni je dio atoma (simbol e) (otkrio ga je J. J. Thomson 1897) **2.** *min.* **a.** *v.* elektrum **b.** fosilna smola četinjača, služi za proizvodnju nakita i ukrasnih predmeta; jantar // **elektròničar** *m* stručnjak u elektronici; **elektròničārev** (**elektròničārov**) *prid.* koji pripada elektroničaru; **elektròničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* elektroničar; **elektrònič|kī** *prid.* koji se odnosi na elektroniku △ ~***a enciklopedija*** enciklopedija pohranjena na nekom računalnom mediju (primjerice CD-ROM-u), sadrži interaktivno sučelje i multimedijalnu građu; ~***a glazba*** glazba stvorena isključivo pomoću računala i elektroakustičkih uređaja; ~***a knjiga*** digitalizirana kopija tiskane knjige; e-knjiga, e-book; ~***a pošta***, *v.* e-mail; ~***a trgovina*** trgovanje putem računala spojenih na internet; e-trgovina, e-commerce; ~***i novac*** termin koji opisuje novčane transakcije putem interneta; ~***o bankarstvo*** bankovno poslovanje uz upotrebu kompjuterskih sistema i interneta, e-bankarstvo, e-banking; **elektrònika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* područje elektrotehnike, bavi se proučavanjem i konstruiranjem sprava, aparata itd. kojima se djelovanje osniva na kretanju elektrona i nabijenih čestica kroz vakuum, plinove i poluvodiče (čvrsto stanje), moderna elektronika se uglavnom odnosi na poluvodiče, osim za neke specijalizirane potrebe; **elèktrōnka** *ž* ⟨D L -nci, G *mn* -ā/-ī⟩ *fiz.* prazna ili plinom punjena cijev s nekoliko elektroda u kojoj se primjenjuje struja elektrona oslobođenih iz užarene katode; elektronska cijev; **elèktrōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na elektrone, koji se zasniva na svojstvima elektrona △ ~***a cījev*** *tehn.* zataljena staklena cijev s elementima (mreže, ploče i sl.) između kojih teče struja; elektronka; ~***a konfiguracija*** *fiz.* raspored elektrona u atomu; ~***a leća*** uređaj koji svojim električnim ili magnetskim poljem djeluje na snop elektrona, rabi se u elektronskoj optici; ~***a ljuska*** *fiz.* skup svih elektrona u jednom atomu; ~***a optika*** *fiz.* grana elektronike, proučava ponašanje i mogućnost kontrole elektronskog snopa u magnetskom i električnom polju; ~***i afinitet*** *kem.* svojstvo atoma kemijskih elemenata da gube i vežu elektrone; ~***i dalekozor*** *astron.* instrument za astronomska promatranja; hvata i pove-

ćava infracrvenu sliku na osjetljivoj katodi; ~*i* ***mediji*** **1.** u užem smislu, televizija i radio **2.** u širem, svi mediji kojima se prenose informacije (disk, CD-ROM, telekomunikacijski kanali); ~*i* ***mikroskop*** *tehn.* **1.** ***transmisijski*** mikroskop sličan optičkom; umjesto svjetlosti koristi snop elektrona; rezolucija i povećanje su oko tisuću puta veći, od rezolucije i povećanja kod optičkog mikroskopa, snop elektrona se obično fokusira magnetskim lećama i ima energiju od 50–100 keV **2.** ***skenirajući*** elektronski mikroskop dobiva sliku neke površine skeniranjem snopa elektrona po toj površini, rezolucija iznosi oko 10–20 nm (0.1 nm je približno veličina vodikova atoma) **3.** ***tunelirajući*** elektronski mikroskop se bazira na kvantnomehaničkom tunel-efektu i koristi se za proučavanje površina; horizontalna i vertikalna rezolucija iznosi približno 0.2 nm i 0.01 nm; ~*i* ***mozak*** *inform. zast.* stroj za računanje, preteča kompjutera; ~*i* ***snop*** *fiz.* struja elektrona usmjerenih u istom smjeru, ob. u vakuumu (katodna cijev i sl.); ~*i* ***top*** *fiz.* uređaj za proizvodnju snopa elektrona, čiji se intenzitet kontrolira nabojem na elektrodama, koristi se u televizorima, elektronskim mikroskopima, itd.; ~*o* ***izdavaštvo*** *inform.* distribucija informacija putem elektronskih medija; ~*o* ***novinstvo*** novinstvo na TV i radiju; ~*o* ***oko*** TV kamera za nadzor iz daljine; ~*o* ***računalo*** *inform.* elektronički uređaj za primanje, obradu i prikazivanje podataka; kompjuter

✧ *grč.* élektron: jantar, *v.* elektrika

elektronarkóza *ž med.* san ili anestezija postignuti djelovanjem različitih oblika električnih impulsa na mozak; metoda liječenja u psihijatriji

✧ ELEKTRO- + *v.* narkoza

elektronegatívnōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *kem.* relativna sposobnost atoma da pri nastajanju kovalentnih veza privlače elektrone u molekuli

✧ ELEKTRO- + *v.* negacija, negativnost

elektroneurogràfija *ž med.* tehnika mjerenja brzine provođenja i latencije perifernih živaca

✧ ELEKTRO- + NEURO- + -GRAFIJA

elektronistagmogràfija *ž med.* bilježenje spontanih titrajnih pokreta oka (ENG)

✧ *v.* elektron + *v.* nistagmus + -GRAFIJA

elèktrōnvolt *m fiz.* jedinica za energiju (simbol eV); definirana je energijom ekvivalentnom radu manifestnom kod pomicanja elektrona kroz potencijalnu razliku od jednog volta ($1 eV = 1.60218925 \cdot 10^{-19} J$)

✧ *v.* elektron + *v.* Volta, volt

elektroòptika *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* proučavanje upravljanja snopa elektrona u električnim i magnetskim poljima te u vakuumu

✧ ELEKTRO- + *v.* optika

elektroosmóza *ž fiz.* prolaz tekućina kroz semipermeabilne membrane djelovanjem električnog polja; primjenjuje se kod čišćenja vode

✧ ELEKTRO- + *v.* osmoza

elektroplatinírānje *sr, v.* galvanostegija

✧ ELEKTRO- + *v.* platina

elektroporcùlān *m* ⟨G elektroporculána⟩ tvrdi porculan; služi kao izolacijski materijal u elektrotehnici

✧ ELEKTRO- + *v.* porculan

elektroprìvreda *ž* ukupnost djelatnosti u vezi s proizvodnjom, prijenosom i distribucijom električne energije // **elektroprìvrednī** *prid.* koji se odnosi na elektroprivredu

✧ ELEKTRO- + *v.* privreda

elektrorafinácija *ž kem.* čišćenje metala elektrolizom

✧ ELEKTRO- + *v.* rafinirati

elektroresèkcija *ž med.* ekscizija tkiva ili organa pomoću električne struje

✧ ELEKTRO- + *v.* resekcija

elektroretinògram *m* zapisivanje promjena električnih potencijala mrežnice oka nakon stimulacije svjetlom (ERG)

✧ ELEKTRO- + *v.* retina + -GRAM

elektròskop *m tehn.* sprava kojom se mjeri električni naboj nekoga tijela

✧ ELEKTRO- + -SKOP

elektrosônda *ž meteor.* instrument koji se koristi za mjerenje električnog potencijala u slobodnoj atmosferi

✧ ELEKTRO- + *v.* sonda

elektrostàtika *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiz.* dio znanosti o elektricitetu, proučava električne naboje u mirovanju // **elektrostàtičkī** *prid.* koji se odnosi na elektrostatiku △ ~ ***stroj*** uređaj za proizvodnju elektriciteta kontinuiranim razdvajanjem električnog naboja trenjem ili indukcijom

✧ ELEKTRO- + *v.* statičan, statika

elektrostimulácija *ž med.* ukupnost postupaka koji se koriste, posebno u neurologiji, u svr-

hu dijagnoze ili liječenja [~ *mišića*; ~ *srca*] // **elektrostimùlātor** *m tehn. med.* aparat s baterijom za umjetno podražavanje rada srca impulsima električne struje; pejsmejker
✧ ELEKTRO- + *v.* stimulus, stimulacija

elektrostrojárstvo *sr term.* disciplina koja se bavi električnim strojevima i transformatorima
✧ ELEKTRO- + *v.* stroj[1], strojarstvo

èlektrošok *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *med.* izlaganje pacijenta udarima električne struje radi liječenja
✧ ELEKTRO- + *v.* šok[2] (3)

elektrotèhnika *ž* ⟨D L -ici⟩ primijenjena znanja o elektricitetu i djelatnost povezana s proizvodnjom i potrošnjom električne energije te proizvodnjom električnih strojeva // **elektrotèhničār** *m* **1.** onaj koji se profesionalno bavi elektrotehnikom **2.** *razg.* student elektrotehnike; **elektrotèhničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* elektrotehničar; **elektrotèhničkī** *prid.* koji se odnosi na elektrotehniku [~ *fakultet*]
✧ ELEKTRO- + *v.* tehnika

elektroteràpij|a *ž med.* primjena električne struje u svrhu liječenja [*primijeniti ~u*] // **elektroterapèut** *m med.* osoba kvalificirana da se bavi elektroterapijom; **elektroterapèutkinja** *ž*, *v.* elektroterapeut; **elektroteràpījskī** *prid.* koji se odnosi na elektroterapiju
✧ ELEKTRO- + *v.* terapija

elektrotèrmija *ž* područje elektrotehnike, obuhvaća proizvodnju i korištenje topline iz električne energije
✧ ELEKTRO- + -TERMIJA

elektrotermoteràpija *ž med.* toplinski terapijski postupak pomoću električne struje
✧ ELEKTRO- + *v.* termoterapija

elektrovàrilac *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ onaj koji spaja metalne i plastične dijelove alatima na električnu struju; elektrozavarivač
✧ ELEKTRO- + *v.* variti, varilac

èlektrovōd *m* ⟨N *mn* -vodovi⟩ električna žica, provodnik električne struje
✧ ELEKTRO- + *v.* voditi, vod

elektrozavarìvāč *m* ⟨G elektrozavariváča⟩, *v.* elektrovarilac

èlektrum *m* **1.** zlato s primjesom srebra; »bijelo zlato«; elektron, *usp.* **2.** legura srebra i aluminija služi za patiniranje metalnih predmeta i podloga
✧ *lat.* electrum ← *grč.* ḗlektron: jantar

elektuárij *m* ljekovit pekmez, nekadašnji lijek guste konzistencije
✧ *lat.* electuarium

èlem *vezn.* (*čest.*) *ekspr.* (riječ koja povezuje tekst kad stoji na početku rečenice) [*I Šutini dodijao život na selu. ~, odlučio da proda magare.*]; dakle
✧ *tur.* hele

elèment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *pov. fil.* jedno od četiriju počela (stihije) svijeta (vatra, zemlja, voda, zrak); počelo **2.** *kem.* tvar koja se kemijskim putem ne može rastaviti na jednostavnije sastojke, sastoji se samo od istovrsnih atoma, kemijska svojstva određuje naboj jezgre čiji broj (protonski ili atomski broj) određuje mjesto elementa u periodnom sustavu; u apstraktnom smislu, skup svih atoma s jednakim brojem protona u jezgri, u prirodi postoje 92 elementa **3.** *pren.* **a.** sastavni dio neke složene cjeline **b.** osnovni pojam, početak; prvi nauk u čitanju i pisanju **4.** *mat.* osnovni matematički pojam, intuitivno znači pojedinačni objekt koji pripada nekom skupu **5.** *pren. pejor.* osoba loših postupaka [*politikantski ~*; *sumnjiv ~*] **6.** zamjenjiv ormarić, polica itd. koji se lako premješta i ima posebnu funkciju u cjelini, koji se kombinira s drugim [*kuhinjski ~*] **7.** ljudska masa, ljudi s nekim izraženijim osobinama koje ih kao cjelinu čine prepoznatljivima, ob. u nastupu prema drugim ljudima i sredinama, kao elementarna snaga [*dinarski ~*; *seljački ~*]; elemenat △ ***eka-~*** svaki kemijski element čije je postojanje predvidio Mendeljejev 1871. na temelju slobodnih mjesta u njegovom periodnom sustavu [*eka-bor* = skandij; *eka-aluminij* = galij; *eka-silicij* = germanij]; (*skr.* eka: jedan, tako je eka-bor prvi nepoznati element ispod bora kad je bio otkriven, dobio ime skandij) // **elèmenat** *m* ⟨G elèmēnta, G *mn* elèmenātā⟩ *razg.*, *v.* element; **èlementār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** osnovni **2.** koji uvodi osnovna načela i znanja [*~no poznavanje jezika*] **3.** koji se odnosi na osnovne prirodne sile [*~na nepogoda*] △ ***~na analiza*** *kem.* određivanje postotka pojedinih kemijskih elemenata u organskim tvarima; ***~na gramatika*** osnovna ili početna gramatika (ob. školska); ***~na matematika*** dio matematičke znanosti bez matematičke analize i ostalih složenih matematičkih tehnika; ***~na***

nepogoda *meteor.* nesreća prouzrokovana djelovanjem prirodnih sila (obilnije oborine, potresi i sl.); *~na snaga* snaga prirodnih sila, elemenata; *~na tvar* makroskopski uzorak neke tvari sastavljene od istovrsnih atoma; *~ne čestice* *fiz.* čestice za koje se vjeruje da nisu sastavljene od manjih (jednostavnijih) čestica; mogu biti osnovni dijelovi materije ili nosioci fundamentalnih interakcija (elektromagnetske, slabe, jake i gravitacijske), dijele se u tri skupine: leptoni i kvarkovi (čestice koje su osnovni dijelovi materije), te kalibracijski (baždarni) bozoni (čestice koje su nosioci fundamentalnih interakcija); fundamentalne čestice; *~ne funkcȉje* *mat.* klasične funkcije, u koje se ubrajaju polinomi, eksponencijalne i logaritamske funkcije, trigonometrijske i arkus-funkcije te sve funkcije dobivene od navedenih pomoću četiri osnovne aritmetičke operacije i kompozicijom funkcija; **ȅlementārno** *pril.* na elementaran način; osnovno, prvotno; **elementárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je elementarno

✧ *lat.* elementum: počelo, prema poretku slova abecede l, m, n (el, em, en)

elèmōzin|a (elemozína) *ž reg.* milodar što se daje u crkvi; lemozina [*davati ~u*]

✧ *grč.* eleēmosýnē: milostinja ≃ eleeîn: smilovati se

Eleonóra **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** (13. st.), žena engleskog kralja Henrika II

♦ ž. os. ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Leonóra**; *hip.*: **Ȅla**, **Léja**, **Nóra**

✧ *prov.* Aliénor

eleptocíti *m mn* ⟨N eleptòcīt, G eleptocíta⟩ *fiziol.* veliki izduženi ili ovalni eritrociti

✧ *grč.* élleipsis: nedostatak + kýtos: šupljina

elettrico (*izg.* elètriko) *prid. reg.* zelenoplava, hladna boja i nijansa, ob. prozračne ljetne ženske odjeće

✧ *tal.*

eleutèrije *ž mn pov.* antičke svakogodišnje grčke svetkovine u čast Zeusa, održavane od 5. st.

✧ *grč.* Eleuthéria ← eleuthérios: slobodan

eleuzȉnije *ž mn* antičke kultne svečanosti, svake pete godine, u Eleuzini (nedaleko Atene), u čast božice Demetre

✧ *grč.* Eleusínia ≃ Eleusís: Eleuzina

elevácija *ž* **1.** podizanje, uzdizanje ili uzdignutost, ukošenost u odnosu na vodoravnu podlogu **2.** *vojn.* nagib cijevi vatrenog oružja na vodoravnoj podlozi ili prema njoj **3.** *geod.* vertikalna udaljenost jedne točke od zemaljskog horizonta izražena u metrima **4.** *astron.* visina nebeskog tijela iznad horizonta, izražena u lučnoj mjeri // **elevácījskī** *prid.* koji se odnosi na elevaciju; **elèvātor (elevâtor)** *m* **1.** *tehn.* **a.** okomiti ili kosi transporter za rasuti komadni materijal **b.** pokretne stepenice (u javnim zgradama, robnim kućama i sl.); eskalator **2.** *med.* instrument koji služi za podizanje očnog kapka **3.** visinsko kormilo letjelice; **elevàtōrij (elevatôrij)** *m med.* instrument za podizanje oštećene ili polomljene kosti; **elevírati** (što, koga) *dv.* ⟨*prez.* elèvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** postaviti/postavljati na viši položaj, premjestiti/premještati na više mjesto; podignuti, uzdignuti, uzvisiti **2.** (u)činiti koga plemenitijim, boljim; oplemeniti/oplemenjivati **3.** izazvati/izazivati ushićenje; zadiviti, oduševiti **4.** *vojn.* podesiti/podešavati nagib cijevi topa

✧ *lat.* elevatio ≃ elevare: dizati

Ȅlez m. os. ime (*musl.*) ◇ *pr.*: **Ȅlez** (620, sred. Dalmacija, Zagora), **Ȅlezi** (Kostajnica), **Elézović** (220, Zagreb i okolica)

ȅlf *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *mit.* zlobno biće; đavolak, patuljak

✧ *engl.* elf

ȅlfer *m*, *v.*. elver

El Greco (*izg.* El Grèko) (pravo ime Dominikos Theotokopulos) (o.1541–1614), španjolski slikar rodom s Krete, veliki majstor renesansnog slikarstva; osebujnim stilom prikazivanja boja i likova najavljuje barok (*Toledo u oluji*, *Veliki inkvizitor*, *Autoportret*)

elhamdulȉllāh! *uzv. reg. ekspr.* Bogu hvala!; hvala Bogu!

✧ *arap.* äl-ḥamdu li-llāh

Eliade (*izg.* Eliáde), **Mircea** (1907–1986), rumunjski, zatim američki povjesničar kulture i filozof, autor značajnih djela iz komparativne mitologije i povijesti religija (*Mit i zbilja*)

elidírati (što) *dv.* ⟨*prez.* elìdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (u)činiti tako da tko ili što izostane; zaobići/zaobilaziti koga; izostaviti/izostavljati, ispustiti/ispuštati **2.** *gram.* izostaviti/izostavljati samoglasnik, ob. ispred drugog samoglasnika // **elízija** *ž* **1.** izostavljanje, zaobilaženje koga, ispušta-

nje čega **2.** *gram.* izostavljanje samoglasnika na kraju riječi; označuje se apostrofom [*tad' : tada*]; **elízījskī** *prid.* koji se odnosi na eliziju

✧ *lat.* elidere: izbiti, istjerati, ukloniti

Elièzar, Israel ben (o.1700–1760), karizmatski utemeljitelj hasidizma, *v.*, reformirao kruti religijski asketizam i misticizam u židovskim središtima u *I* Europi, pokrenuo poštivanje Boga kroz veselu igru, radost i pjesmu; još za života postao predmetom brojnih anegdota i legendi, stekao ime Baal Šem Tov (Gospodar Dobra Imena)

èlif *m* prvo slovo arapske abecede

✧ *arap.*

Èlija, *v.* Ilija ♦

Èlijan, Klaudije (o.175–235), rimski filozof sofist, piše na grčkom jeziku filozofska i povijesna djela, te o neobičnostima iz životinjskog svijeta

elìksīr *m* ⟨G eliksíra⟩ **1.** ljekovito piće, najfiniji ekstrakt neke tvari [*životni* ~] **2.** *pov.* **a.** sredstvo koje je, prema uvjerenju alkemičara, moglo kovine pretvoriti u zlato **b.** čudotvorni napitak koji produžuje život **3.** *razg.* piće koje okrepljuje, dobro osvježavajuće piće

✧ *arap.* äl-iksir ← *grč.* ksērós: suh

eliminácija *ž* **1.** odstranjivanje čega; uklanjanje, isključivanje [~ *nepravde*] **2.** *fiziol.* ispuštanje čega; izlučivanje (o izmetu, mokraći, znoju i sl.) △ ~ ***nepoznanice*** *mat.* pri rješavanju sustava jednadžbi, metoda svođenja na manji broj jednadžbi s manjim brojem nepoznanica; kraćenje, ukidanje, izlučivanje // **eliminácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na eliminaciju; izlučan, isključan, izdvojan, eliminatoran [~*i ispiti*; ~*i postupak*; ~*o natjecanje*]; **elimìnātor (eliminâtor)** *m* onaj koji eliminira; odstranjivač; **èliminatōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩, *v.* eliminacijski; **eliminírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* elimìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* elimìnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odbaciti/odbacivati od sebe; odstraniti/odstranjivati, ukloniti/uklanjati [~ *gubitke*] **2.** *fiziol.* (iz)lučiti iz sebe; ispustiti/ispuštati (o izmetu, mokraći, znoju i sl.) **3.** *sport* **a.** pobjedom odstraniti/odstranjivati koga iz daljnjeg natjecanja (ob. u kup natjecanjima) **b.** u smislu pravila, isključiti koga; ekskludirati

✧ *lat.* eliminatio ≃ eliminare: iznijeti preko praga ≃ limen: prag

Eliot (*izg.* Èliot) **1. George** (pravo ime Mary Ann Evans) (1819–1880), engleska književnica, kroničar provincijskog društva i sjajan psihološki analitičar (*Mlin na Flossi*, *Silas Marner*, *Middlemarch*) **2. Thomas Stearns** (1888–1965), američko-engleski kritičar, dramatičar, esejist i jedan od najutjecajnijih pjesnika modernog izraza (*Ljubavna pjesma A. J. Prufrocka*, *Pusta zemlja*, *Četiri kvarteta*); Nobelova nagrada 1948.

elìpsa *ž* ⟨G *mn* elípsā/-ī⟩ **1.** *mat.* ravninska krivulja za koju je zbroj udaljenosti svake njezine točke od zadanih dviju točaka (fokusa) konstantan; pakružnica **2.** *lingv.* *knjiž.* ispuštanje jedne ili više riječi u rečenici [*Mi o vuku (govorimo), a vuk na vrata (ulazi)*] // **elìpsast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima osobine elipse **a.** koji je jajolik; ovalan **b.** koji je sažet; skraćen, krnj, eliptičan △ ~***e galaktike*** *astron.* poseban oblik galaktika, sastoje se od starih crvenih zvijezda i sadrže vrlo malo međuzvjezdane tvari; **elìptič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩, *v.* elipsast △ ~***na rečenica*** *lingv.* rečenica u kojoj je izostavljen jedan dio, *usp.* elipsa (**2**)

✧ *lat.* ellipsis ← *grč.* élleipsis: nedostatak ≃ elleiptikós: manjkav, defektan

elipsòīd *m* ⟨G elipsoída⟩ *mat.* zatvorena centralnosimetrična ploha čiji je presjek s bilo kojom ravninom elipsa // **èlipsoīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji ima oblika elipsoida

✧ *v.* elipsa + -OID

elìsa *ž* ⟨G *mn* elísā⟩ dio brodskog ili avionskog motora, snagu klipnog motora pretvara u vučnu silu; vijak, propeler

✧ *fr.* hélice ← *grč.* helíkē: zavoj

Elìsēj m. os. ime, *rij.*; isto: **Jelìsēj** ◇ *pr.*: **Jelìsēj**, **Jèlisić** (Istra), **Jelisíjević**

✧ *lat.* Elisaeus ← *grč.* Elissaîos ← *hebr.* 'elīšā: Bog je spas

elìta *ž* ⟨G *mn* elítā⟩ najistaknutije, najuglednije i najvrednije osobe društva, zajednice, struke itd. [*društvena* ~; *znanstvena* ~] // **elìtist** *m pejor.* onaj koji je sklon naglašavanju uloge elite u društvu (ob. u smislu privilegija i nejednakosti); **elitìstičkī** *prid.* koji se odnosi na elitizam i elitiste; **elitìstički** *pril.* kao elitist, na način elitista [*razmišljati* ~]; **elìtistkinja** *ž*, *v.* elitist; **elitìzam** *m* ⟨G -zma⟩ ukupnost značenja, stavova i razmišljanja elitista; **èlītn|ī** *prid.* koji se odnosi na elitu; izabran, probran, otmjen [~*o društvo*; ~*e*

jedinice]; **èlītno** *pril.* otmjeno, probrano, posebno

✧ *fr.* élite ← *lat.* electa: izabrana

èlitre *ž mn* ⟨N èlitra, G *mn* èlitārā⟩ *zool.* prednja, tvrda zaštitna krila kukaca kornjaša

✧ *lat.* elytrae ≃ *grč.* élytron: omot, poklopac

Elizabèta 1. *v.* ♦ **2. Sv. Ugarska** (1207–1231), kći ugarskoga kralja Andrije II, glavna svetica franjevačkoga reda, zaštitnica *Caritasa*, slavi se 17. studenog **3. I** (1533–1603), kraljica Engleske (od 1558) čiju vladavinu obilježava općenit napredak gospodarstava i kulture (dokrajčila je vjerske sukobe, učvrstila Anglikansku crkvu, ojačala Englesku kao pomorsku silu pobijedivši španjolsku armadu) **4. II** (1926), britanska kraljica (od 1952) **5.** (1837–1898), austro-ugarska carica, supruga cara Franje Josipa I, u mladosti znamenita ljepotica svoga doba (popularno zvana Sisi), nakon nestabilnog braka i života ubio je u atentatu talijanski anarhist L. Luccheni // **elizabètānsk|ī** (**elizabètīnskī**) *prid.*, ob. u: △ **~*o doba*** *pov.* razdoblje vladavine engleske kraljice Elizabete I, vrijeme velikog kulturnog procvata u Engleskoj (W. Shakespeare, C. Marlowe, F. Bacon, E. Spenser) [*~a drama*; *~o kazalište*]

♦ ž. os. ime (*bibl.* podrijetla, majka Ivana Krstitelja, slavi se 5. XI); isto: **Izabèla** (← *fr.*), **Jalžabèta** (kajkavski lik), **Jelisáveta** *pravosl.*; *hip.*: **Bȅti**, **Ȅla**, **Elíza**, **Ȅlza**, **Jȁlža**, **Líza** ◇ *pr.*: **Bȅti** (140, Međimurje), **Elizabèta** (**Elizàbeta**) (Slavonija), **Ȇržić** (110, Slavonija), **Jalzàbetić**, **Jâlža**, **Jalžàbetić** (180, Đurđevac, Bjelovar), **Jȁlžečić** (Kutina), **Jȁlžetić**, **Jâlžić** (Križevci), **Jelȉsavac** (130, Banovina), **Jelȉsāvčić** (Zagora), **Jelisȉjević**, **Lìzačić** (Slavonija)

✧ *lat.* Elisabeth ← *grč.* Elisábet ← *hebr.* 'Elîšeba

elȉzej *m mit.* ugodno mjesto gdje duše junaka i časnih ljudi prebivaju nakon smrti; raj // **elìzejskī** *prid.* koji se odnosi na elizej; rajski, nebeski, bajan, nadzemaljski

✧ *lat.* Elysium ← *grč.* Élýsion pedíon: Elizejska poljana

Elìzej (**Elìša**) *bibl.* starozavjetni prorok iz 9. st. pr. Kr., učenik proroka Ilije

✧ *hebr.* 'ᵉlîšā': moj Bog je spasenje

elízija, *v.* elidirati

Ellington (*izg.* Ȅlingtn), **Duke** (pravo ime Edward Kennely) (1899–1974), američki jazz-pijanist i skladatelj, uveo orkestralni stil u jazz

Ellis (*izg.* Ȅlis) *m geogr. pov.* otočić na ulazu u njujoršku luku, do 1943. bio je američki useljenički prijamni ured kroz koji je prošlo o. 17 mil. useljenika; postao simbolom sirotinje koja se useljavala u SAD s nadom u bolji život; na njemu je Kip Slobode i od 1990. Američki imigracijski muzej

✧ prema Samuelu Ellisu, vlasniku otoka (iz 18. st.)

èlmas *m*, *v.* almas

El Niño (*izg.* Ȅl Nȉnjo) *m geogr.* anormalno zagrijavanje oceanskih voda *Z* od obala Južne Amerike koje je popraćeno velikim kišama u Čileu i Peruu i nekim klimatskim anomalijama u drugim dijelovima svijeta; analogna pojava La Niña

✧ *šp.*: dječak (odnosi se na meteorološku pojavu koja se očituje u doba Božića, »Isusa dječaka«)

èlōgij *m* govor napisan u pohvalu komu ili čemu

✧ *lat.* elogium ≃ E- + *grč.* lógos: riječ

Elòhim (**Ȅloah**) *m bibl.* starohebrejski naziv za Boga; jedno od imena kojim se u starozavjetnim hebrejskim knjigama naziva Jahve, Bog čije se ime ne smije izgovoriti, *usp.* Jahve

✧ *hebr.* 'ᵉlōhīm: Bog

elòksāl *m* ⟨G eloksála⟩ *kem.* električnim putem oksidirani aluminij // **elòksīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces eloksiranja; **eloksírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* elòksīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ oksidirati površinu aluminijskog predmeta radi zaštite od korozije ili uljepšavanja

✧ *krat.* **el**ektrolitski **oks**idiran **al**uminij

elokúcija *ž* vještina izlaganja i izražavanja, *usp.* elokvencija // **elokuciònist** *m* onaj koji je vješt u elokuciji; vješt govornik

✧ *lat.* elocutio

elokvèncija *ž* snaga izražavanja onoga koji je elokventan, okretnost u govoru; rječitost, *usp.* elokucija // **elokvèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je okretan u govoru, govornički uvjerljiv; rječit, govorljiv; **elokvèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je elokventan; rječitost, govorljivost

✧ *lat.* eloquentia

elongácija *ž* **1.** *astron.* kutni razmak između planeta ili Mjeseca i Sunca izmjeren sa Zemlje **2.** *fiz.* udaljenost tijela koje titra ili se

njiše od njegova srednjeg položaja u određenom trenutku; udaljenje, rastezanje
✧ *lat.* elongatio ≃ longus: dug

El Shatt (*izg.* Ȅl Šȁt) *m* naselje na Sinaju u Egiptu, nedaleko od Sueskog kanala; za 2. svjetskog rata logor izbjeglica iz Hrvatske i Bosne

Eltz (*izg.* Ȅlc) njemačka plemićka obitelj; vlasnici vukovarskog vlastelinstva (1737–1945) i poznatog dvorca u Vukovaru

Éluard (*izg.* Eliâr), **Paul** (1895–1952), francuski književnik, u početku dadaist i nadrealist; veliča slobodu, ljubav i bratstvo među ljudima; sudjelovao u francuskom pokretu otpora

elúcija *ž kem.* postupak otapanja tvari adsorbiranih na krutim sredstvima
✧ *lat.* elutio: pranje

elukubrácija *ž* **1.** mukotrpan rad, veliki napor koji podrazumijeva danonoćni trud **2.** rezultat takvoga rada
✧ *lat.* elucubrare: izraditi pri svjetlu svijeće

èlūl *m* ⟨G elúla⟩ **1. a.** dvanaesti mjesec židovske godine po aktualnom kalendaru **b.** *rel.* po brojanju od postanka svijeta **2.** *zast.* **a.** šesti mjesec po brojanju od izlaska iz Egipta **b.** kolovoz/rujan po gregorijanskom kalendaru
✧ *hebr.* ʼᵉlūl

elúzija *ž* čin sprečavanja koga u namjeri da što učini; osujećenje
✧ *lat.* elusio ≃ eludere: nadigrati

èlver *m* ⟨G *mn* ȅlvērā⟩ *sport reg. zast.* kazneni udarac u nogometu; jedanaesterac, elfer
✧ *njem.* elfer ≃ elf: jedanaest

Elvíra ž. os. ime (španjolskoga podrijetla; ime se u doba romantizma iz Španjolske širi Europom)
✧ *šp.* Elmira ← *got.*

Èlzas *m*, *v.* Alsace

em *vezn.* (korelativni) *ekspr.*, ob. u frazi *em ... em* odgovara značenjima: i ... i, jedno što je ... drugo što je [*em glup, em lijen*]

EM-, *v.* EN-

Ȅma **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** (980–1045), slov. svetica iz donje Štajerske, u Sloveniji joj je posvećeno mnogo crkava i kapela; slavi se 27. VI.
♦ ž. os. ime (germanskoga podrijetla)
✧ *njem.* Emma, Hemma, skraćeno od *njem.* složenih imena tipa Irmgard, Irmhild, Ermengard, Emengard i sl.

e-mail (*izg.* i mȇjl) *m inform.* **1.** sustav za prijenos poruka pomoću računala ili terminala spojenih na neku komunikacijsku mrežu; elektronička pošta **2.** (elektronička) poruka
✧ *krat.*, *engl.* e(lectronic) mail

èmajl (**èmalj**) *m* staklasta smjesa, neprozirna i obojena, kojom se prekrivaju keramički ili stakleni proizvodi radi ukrasa i zaštite; glazura, caklina, gleđ // **emajlírac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G emàjlīrācā⟩ onaj koji emajlira; pocakljivač; **emàjlīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces emajliranja [*~o posuđe*]; **emajlírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* emàjlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prevući/prevlačiti emajlom; **emajlírka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* emajlirac; **èmajlnī** *prid.* koji je od emajla; gleđni
✧ *fr.* émail

emanácija *ž* **1.** općenito, izviranje, istjecanje, izbijanje, hlapljenje **2. a.** *fil.* proizlaženje, izviranje svih stvari iz nekog najvišeg prabitka, pranačela **b.** *teol.* istjecanje sviju stvari iz božanske supstancije **3.** *kem. zast.* ukupnost plinovitih tvari nastalih raspadom radioaktivnih elemenata **4.** *knjiš.* pojava pri kojoj iz nekog ili nečeg izviru, isijavaju i prenose se na druge neki duhovni utjecaji, pozitivni ili negativni [*~ ideje*; *~ optimizma*; *~ zla*] // **emanácījskī** *prid.* koji se odnosi na emanaciju; **emanírati** *dv.* ⟨*prez.* emànīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izaći/izlaziti, izvirati, (is)teći, izbiti/izbijati
✧ *lat.* emanatio

emancipírati (se) (∅, od koga/čega) *dv.* ⟨*prez.* emancìpīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** osloboditi/oslobađati se pravne ili društvene ovisnosti, nejednakosti ili spolne podčinjenosti **2.** postati/postajati slobodouman, nesputan **3.** *pren.* steći/sticati pravo na javnost [*~ svòje mišljenje*] // **emancipácija** *ž* **1.** proces i rezultat emancipiranja, oslobođenje od zavisnosti, podčinjenosti, ugnjetavanja; osamostaljivanje **2.** *pravn.* puštanje djece ispod očinske vlasti; **emancipácijskī** *prid.* koji se odnosi na emancipaciju; **emancìpant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji se emancipira; **emancipàntica** *ž*, *v.* emancipant; **emancìpīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je oslobođen, koji je izjednačen u pravima **2.** koji je bez predrasuda
✧ *lat.* emancipare: emancipirati

Emànuel **1.** *v.* ♦ **2. I** (1469–1521), portugalski kralj (od 1495), potpomagao je pomorske ekspedicije (Vasco da Gama i dr.); utemeljitelj portugalskog kolonijalnog carstva

♦ m. os. ime (*bibl.* podrijetla; ime nekoliko svetaca, osobito popularno na području španjolskog jezika); isto: **Imànuel**, **Mànōjlo** (*pravosl.*), **Mȁnolo**, **Mànuel**; *hip.*: **Máne**; **Emanùela** ž. os. ime; isto: **Manùela**; *hip.*: **Ȅma** ◇ *pr.*: **Mánić** (Vrbovec, Baranja, Rijeka), **Máno** (Beli Manastir), **Mànoić** (Prigorje), **Mànōjlov** (okolica Zagreba), **Manójlović** (2500; Pokuplje, Zagora, I Slavonija), **Mȁnola** (Zadar, Zagora), **Mànolić** (Đurđevac), **Mànović** (Požega), **Mànožić** (Virovitica)

✧ *hebr.* 'Immanū'el: Bog je s nama (primjenjuje se na Isusa, on je prvi Bog među nama)

emaskulírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* emaskùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* emaskùlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi emaskulaciju; kastrirati, (u)škopiti, (u)štrojiti // **emaskulácija** *ž med.* potpuno kirurško odstranjenje penisa i obaju testisa; kastracija, uškopljenje, uštrojenje; **emaskùlātor** *m* **1.** onaj koji štroji, uškopljuje **2.** sprava za škopljenje mužjaka kod životinja

✧ *lat.* emasculare ≃ EKS- + masculus: mužjak

Emàus *m* **1.** gradić u staroj Judeji u kojemu se Isus prvi put nakon uskrsnuća prikazao svojim učenicima **2.** samostan u Pragu (osnovan 1347) u koji je Karlo V Luksemburški doveo hrv. glagoljaše benediktince da njeguju glagoljaško bogoslužje i književnost; ta se tradicija održala sve do 17. st.

èmbārgo (**embȁrgo**) *m pravn.* **1.** zabrana izvoza iz neke zemlje ili uvoza u neku zemlju zlatne valute, robe ili vrijednosti **2.** zadržavanje imovine (brodova) koja pripada nekoj državi **3.** zabrana objavljivanja vijesti ili informacija [*(biti) pod ~m*; *staviti ~* (na što), ob. do određenog roka ili ispunjenja postavljenih uvjeta]

✧ *šp.* embargar: staviti zabranu

embolektòmija *ž med.* operativno odstranjivanje embolusa iz krvne žile

✧ *v.* embolija + *v.* ektomija

embòlija *ž pat.* poremećaj (prekid) cirkulacije krvi zbog začepljenja arterije trombom (krvnim ugruškom), kapljicama masti, zračnim mjehurićima, amnionskom tekućinom ili stranim tijelom △ ***plućna** ~ pat.* začepljenje neke od grana plućne arterije ugruškom krvi; ***zračna** ~ pat.* po život opasno usisavanje zraka u cirkulaciju // **embòličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je zahvaćen embolijom; **embólus** *m pat.* čep što izaziva zastoj cirkulacije i prestanak ishrane tkiva na mjestu začepljenja

✧ *grč.* embolismós ≃ embállein: ubacivati ≃ EM- + bállein: bacati ≃ émbolos: klin, čep

embolofrázija *ž pat.* smetnja u govoru, bolesnik u svoj govor stalno umeće istu frazu ili uzrečicu; embololalija

✧ *v.* embolija + *v.* fraza

embololàlija *ž*, *v.* embolofrazija

✧ *v.* embolija + -LALIJA

èmbōlon *m pom. pov.* čvrst kljun na antičkim brodovima kojim se probijao protivnički brod; rostrum

✧ *grč.* émbolon

embólus, *v.* embolija

embosírati (što) *dv.* ⟨*prez.* embòsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti da neka površina dobije ispupčenja // **embòsīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je ispupčen

✧ *engl.* emboss: ispupčiti

ȅmbrij (∅, čega) *m* **1.** *biol.* **a.** u sisavaca, organizam koji se razvija u maternici **b.** u užem smislu, zametak u prvih osam tjedana razvitka; začedak, embrio, embrion **2.** *bot.* zametak u cvijetu biljke **3.** *pren.* početna faza razvoja čega // **ȅmbrijsk|ī** *prid.* koji se odnosi na embrij; embrionalan △ *~**e ovojnice*** ovojnice zametka nastale od oplođene jajne stanice; *~**i razvitak*** razvitak od začeća do rođenja; **ȅmbrio** *m*, *v.* embrij; **ȅmbriōn** *m*, *v.* embrij; **ȅmbrionālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *v.* embrijski **2.** koji je još neizgrađen, u zametku; početni

✧ *grč.* émbryon: mlado, zametak ≃ brýein: nabreknuti

ȅmbrio, *v.* embrij

EMBRIO- kao prvi dio riječi označava da se drugi dio odnosi na embrij

✧ *v.* embrij

embriogèneza *ž biol.* nastanak i razvoj zametka, fetusa

✧ EMBRIO- + -GENEZA

embriològija *ž* grana biologije, proučava razvoj embrija; razvoj spolnih stanica, proces oplodnje itd. // **embriòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak koji se bavi embriologijom; **embriològījskī** *prid.* koji se odnosi na embriologiju [*~ pojmovnik*]; **embriòloškī** *prid.* koji se odnosi na embriologiju i embriologe; **embriòloški** *pril.* na način embriologa, u skladu s embriologijom

✧ EMBRIO- + -LOGIJA

embrìōm *m* ⟨G embrióma⟩ *pat.* teratom građen od nepotpuno diferenciranih embrijskih stanica
✧ EMBRIO- + *v.* teratom

embriomètrija *ž med.* prikaz zametka u maternici dobiven ultrazvučnim aparatom
✧ EMBRIO- + -METRIJA

èmbriōn, *v.* embrij

embriopàtija *ž pat.* oboljenje ili oštećenje zametka fizikalnim, kemijskim ili biološkim agensima
✧ EMBRIO- + -PATIJA

embriotòksōn *m* ⟨G embriotoksóna⟩ *pat.* rubna polumjesečasta ili prstenasta zamućenost rožnice; poremećaj razvoja
✧ EMBRIO- + *grč.* tókson: lûk

embriotòmij|a *ž med.* **1.** zahvat komadanja i izvlačenja mrtvog fetusa **2.** seciranje embrija ili fetusa radi proučavanja [*izvesti/provesti ~u*] // **èmbriotōm** *m med.* instrument kojim se izvodi embriotomija
✧ EMBRIO- + -TOMIJA

embriotrànsfēr *m* ⟨G embriotransféra⟩ prijenos oplođene jajne stanice iz životinje kvalitetnijih nasljednih osobina u manje kvalitetnu
✧ EMBRIO- + *v.* transfer

emeléja *ž pov. umj.* u antičkoj grčkoj tragediji, svečani ples, pratile ga korske lirske pjesme
✧ *grč.* emméleia: sklad u glazbi ≃ EM- + mélos: napjev

èm...èm... *ekspr.* korelativni veznik, odgovara: i . . . i, jedno što je . . . drugo što je [*~ glup ~ lijen*]
✧ *tur.* hem ← *perz.* hem

emendácij|a *ž* kritički popravak, ispravak zapisa, ob. u rukopisnim predlošcima [*provesti ~u*] // **emendànda** *ž zb.* ⟨G *mn* emendándā/-ī⟩ ukupnost mjesta u rukopisu ili nekom tekstu koja treba ispraviti [*ova ~; u tim ~ma*]; **emèndati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām⟩ *reg.* popraviti; **emèndātor** *m rij.* ispravljač smisleno pogrešnih dijelova nekog teksta; redaktor, urednik, korektor; **emèndīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je ispravljen, poboljšan; **emendírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* emèndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ popravljati/popraviti, ispravljati/ispraviti pogrešna mjesta u tekstu
✧ *lat.* emendatio: ispravljanje ≃ emendare: ispraviti

ementáler (**èmentaler**) *m* tvrdi sir izrađen po posebnoj recepturi, prepoznatljiv po rupama
✧ prema Emmentalu, dolini rijeke Emmen u Švicarskoj

emergèncija *ž* **1.** izronjavanje, pomaljanje, iskrsavanje, pojavljivanje **2.** *fil.* spontano pojavljivanje novog stupnja na nižem prethodnom **3.** *bot.* izraslina na epidermi biljaka (trn, žlijezda)
✧ *srlat.* emergentia ← *lat.* emergens: onaj koji se pomalja

Èmerik m. os. ime; *hip.*: **Ímre**, **Ímbre** (← *mađ.*)
◊ *pr.*: **Èmbrešić** (Orahovica), **Èmbreuš** (Međimurje), **Ìmbrešić** (Virovitica), **Ìmbri** (Koprivnica), **Imbrihálec** (Varaždin), **Imbriòvčan** (Koprivnica), **Ìmbriša** (Đurđevac), **Imbrìšak** (**Imbrìšāk**) (Čazma, Bjelovar), **Ìmbrišić** (110, Bjelovar, Đurđevac), **Ìmprić** (170, Zagreb), **Ímre** (Slavonija), **Ìmrek** (Vinkovci), **Imrèšković** (Slavonski Brod), **Ìmrik**, **Ìmriš**, **Ìmrović** (Slavonski Brod), **Jèmrić** (320, Županja, Vinkovci), **Jèmbrek** (140, Koprivnica, Križevci), **Jèmbreuš**, **Jèmbri** (Vrbovec), **Jèmbrih** (150, Zlatar Bistrica, Zagorje), **Jèmbrin**, **Jèmbrišak** (**Jembròšak**), **Jèmrić** (310, Županja, I Slavonija)
✧ *njem.* Emmerich

emèritus *m* **1.** *pov.* veteran rimske vojske koji je časno odslužio vojnu službu **2.** na sveučilištima **a.** *pov.* umirovljeni profesor **b.** posebno zaslužan umirovljeni profesor // **emeritúra** *ž zast.* **1.** čin i stanje nakon završetka radnog vijeka **2.** novčana naknada koja se prima u takvom stanju; mirovina, penzija
✧ *lat.* emeritus: islužen

Emerson (*izg.* Èmersn), **Ralph Waldo** (1803–1882), američki esejist i pjesnik, vodeći predstavnik transcendentalizma (američka varijanta europskog romantizma) i američkog intelektualnog života sredinom 19. st. (»američka renesansa« 1835–1865)

emèrzija *ž* **1.** *astron.* izlazak nebeskog tijela iz sjene pri kraju pomrčine **2.** *geol.* izdizanje morskog dna iznad površine mora, *opr.* imerzija
✧ *nlat.* emorsio ≃ *lat.* emergere: izroniti

emètici *m mn* ⟨N emètik⟩ *farm.* sredstva koja izazivaju povraćanje // **emètič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je sklon povraćanju **2.** koji izaziva, nagoni na povraćanje [*~no sredstvo*]
✧ *nlat.* emeticus ← *grč.* emetikós ≃ émetos: povraćanje

emètīn *m* ⟨G emetína⟩ alkaloid iz korijena ipe-

cakuanhe; lijek protiv dizenterije i emetik
✧ *v.* emet(ici) + -IN

emetomànija *ž pat.* želja za povraćanjem (npr., kod pojedinih slučajeva histerije)
✧ *grč.* émetos: povraćanje + -MANIJA

emetròpija *ž term.* normalna refrakcija oka; pravovidnost
✧ *grč.* émmetros: u mjeri ≃ EM- + METRO- + -OPIJA

emfáza (**èmfaza**) *ž retor.* izvještačen način izražavanja isticanjem, naglašavanjem nekog elementa u rečenici; zanos, uznositost // **emfàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je zanesen; ushićen, uznosit **2.** koji se izgovara svečano i povišenim tonom i velikim riječima **3.** *pejor.* koji je pun sebe; visokoparan, napuhnut; **emfàtično** *pril.* na emfatičan način; uzvišeno, ushićeno, svečano
✧ *grč.* émphasis: isticanje ≃ emphatikós: silovit, izražajan ≃ EM- + phaínein: pokazivati

emfitèuza *ž pov. pravn.* institucija rimskog prava; zakupnički odnos u kojem su pravo na vlasništvo i nasljedno pravo zaštićeni // **emfitèut** *m pov.* **1.** zakup dobiven pravom emfiteuze **2.** nasljedni zakupnik
✧ *grč.* emphýteusis ≃ EM- + phŷein: rađati

emfìzēm *m* ⟨G emfizéma⟩ *pat.* pojava zraka unutar tkiva odnosno organa [*tkivni* ~]; nabuhlina, *usp.* pneumatocefalija △ ~ ***pluća*** *pat.* trajno proširenje zračnih prostora (alveola) udruženo s destrukcijom alveolnih stijenki što za posljedicu ima poremećaj plućne funkcije, zaduhu, kašalj i cijanozu; javlja se u kroničnih pušača, bolesnika s kroničnim bronhitisom i ljudi starije životne dobi
✧ *grč.* emphýsēma: napuhanost ≃ EM- + physân: puhati

emigrírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* emìgrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ iseliti/iseljavati se prisilno ili dobrovoljno iz domovine na određeno vrijeme ili trajno u tuđinu iz ekonomskih ili političkih razloga // **emigrácij|a** *ž* **1. a.** ukupnost onih koji su emigrirali **b.** iseljavanje iz zemlje, preseljavanje iz domovine u neku drugu zemlju **2.** iseljeništvo, prebjeglištvo, izbjeglištvo [*ekonomska ~a*; *politička ~a*; *otići u ~u*] **3.** *sociol.* prisilno ili dobrovoljno iseljenje zbog političkih, gospodarskih, vjerskih ili drugih razloga u stranu državu, *opr.* imigracija; **emigrácījskī** *prid.* koji se odnosi na emigraciju; iseljenički; **emigrácijski** *pril.* na način emigracije; **emìgrant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji jest ili je bio u emigraciji, koji je emigrirao ili emigrira; iseljenik; **emìgrantica** (**emìgrantkinja**) *ž, v.* emigrant; **emìgrantskī** *prid.* koji se odnosi na emigrante; **emìgrantski** *pril.* kao emigrant, na način emigranata
✧ *srlat.* emigratio: preseljenje ≃ emigrāre: preseliti

-EMIJA, **-EMIČAN**, **-EMIČKI** kao drugi dio riječi upućuje na krv; -krvnost, -krvan [*leukemija*; *anemičan*; *ishemički*]
✧ *nlat.* -(h)aimia: nedostatak krvi ← *grč.* haîma: krv

Emìlijan m. os. ime; *hip.*: **Èmil**, **Èmīlije**, **Mȋlo**; **Èmīlija** ž. os. ime; isto: **Emilìjāna**; *hip.*: **Ȅma**, **Mȋla**
✧ *lat.* Aemilius

èmīn (I) *prid. reg.* koji je pouzdan, siguran, vjeran // **èmīn** (II) *m* ⟨G emína⟩ pouzdanik [*njegov* ~]
✧ *tur.* ← *arap.* ʿāmīn

eminèncija *ž* naslov dostojanstvenika (franačkih kraljeva itd., danas se održao za kardinale); uzoritost, uzvišenost △ ***siva*** ~ utjecajna ličnost u pozadini događaja // **èminens** *prid. zast.* koji je izvrstan, odličan (kao ocjena u školi); **eminènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je vrlo poznat i cijenjen; prominentan [~*na ličnost*] **2.** koji je izvrstan; istaknut [~*an znanstvenik*]; **eminèntno** *pril.* na eminentan način; istaknuto, uzorno
✧ *lat.* eminentia ← eminens: istaknut

emìnluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* sigurnost, pouzdanost
✧ *tur.* eminlik, *v.* emin (I)

Emínovci *m mn* ⟨G -vācā⟩ naselje (u blizini Požege), 654 stan. // **emínovskī** *prid.* koji se odnosi na Eminovce i Eminjane; **Emínjanin** *m* (**Emínjānka** *ž*) ⟨N *mn* Emínjani⟩ stanovnik Eminovaca

èmīr *m* ⟨G emíra⟩ u nekim islamskim zemljama Bliskog istoka i Afrike **1.** plemenski glavar, knez **2.** vrhovni vladar u državi // **emìrāt** *m* ⟨G emiráta⟩ **1.** (područje, država) emirove vlasti **2.** izvršna funkcija emirove vlasti
✧ *tur.* ← *arap.* ʿāmīr

emitírati (što) *dv.* ⟨*prez.* emìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* emìtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odaslati/odašiljati valove, svjetlosne i druge energije **2.** (iz)voditi emisiju (**1,3**) **3.** *pren.* prenositi/prenašati na druge ljude; isijati/isijavati [~ *pozitivnu energìju*]

// **emìsār** *m* ⟨G emisára⟩ **1.** onaj koji je poslan s posebnim zadatkom, s misijom opće važnosti; izaslanik **2.** *iron.* onaj koji je poslan da obavi tuđi posao, da prenese nečiju poruku, da za koga izvidi ili obavi što; **emisárēv** (**emisárōv**) *prid.* koji pripada emisaru; **emisárka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* emisar; **emìsija** *ž* **1.** odašiljanje svjetlosne, zvučne ili električne energije, elektromagnetskih valova itd. [~ *radijacije*] **2.** *bank.* izdavanje novčanica i vrijednosnih papira [*primarna* ~] **3.** trajanjem i sadržajem određen program koji se emitira (radio, televizija, komunikacijske mreže); **emìsījskī** *prid.* koji se odnosi na emisiju; **èmisiōn|ī** *prid.* koji pripada emisiji, koji se zasniva na emisiji (2) △ ~***a banka*** banka koja emitira novac ili vrijednosne papire; centralna banka; **emìtēr** *m* ⟨G emitéra⟩ **1.** uređaj koji emitira elektromagnetske valove; odašiljač **2.** elektroda nekih poluvodičkih naprava **3.** *tehn.* izvor nositelja naboja u tranzistoru; ispusnik

✧ *lat.* emittere ≃ emissio: emisija

Emmy (*izg.* Èmi) *ž* godišnja nagrada za televizijski program, produkciju i izvedbu; dodjeljuje je američka Nacionalna akademija za televiziju, umjetnost i znanost

✧ *amer.engl.*

emócija *ž psih.* stanje duševne pobuđenosti obilježeno skupom subjektivnih osjećaja, obično praćenih fiziološkim promjenama, koje potiču osobu na reakciju (radost, gnjev, strah, ljubav itd.); osjećaj, čuvstvo [*pun* ~] // **emócījskī** *prid.* koji se odnosi na emocije; **èmocionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je prožet emocijom ili emocijama; uzbudljiv, potresan △ ~***na blokada*** *psih.* psihičko stanje nemogućnosti svrhovitog djelovanja zbog intenzivnih čuvstava; ~***na nestabilnost*** *psih.* stanje neprikladnih i nepredvidivih čuvstava; ~***ne psihoze*** *pat.* duševne bolesti uvjetovane poremećajem u afektivnoj sferi; **emocionalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* teorija prema kojoj su emocije i emocionalni doživljaji osnova cjelokupnog psihičkog života; **èmocionālno** *pril.* na emocionalan način [*reagirati* ~], *opr.* racionalno; **emocionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je emocionalan; osjećajnost, osjetljivost; **emotívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G emòtīvācā⟩ *razg.* onaj koji reagira isključivo ili pretežno osjećajno (za razliku od racionalne osobe); **èmotīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je osjećajan, uzbudljiv, koji je podložan naglim uzbuđenjima **2.** koji je pun emocija; **èmotīvno** *pril.* na emotivan način; osjećajno; **emotívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je emotivan, osjećajnost, osjetljivost, *usp.* emocionalnost

✧ *fr.* émotion ≃ E- + *lat.* movēre: pokrenuti

emolijéncije *ž mn farm.* ukupnost zaštitnih sredstava za kožu

✧ *lat.* emolliens: razmekšavajući ← emollire: razmekšati, učiniti put mekanom ≃ mollis: mekan

Emóna *ž*, *v.* Aemona

empàtija *ž* **1.** *psih.* sposobnost razumijevanja značenja i značajnosti emocija i ponašanja druge osobe; uživljavanje u tuđe emocionalno stanje, ob. neugodno (bolest, nesreća i sl.), *usp.* simpatija (2) **2.** uživljavanje u neko umjetničko djelo ili u neki prirodni događaj

✧ EM- + -PATIJA

Empèdoklo (o.490–430. pr. Kr.), grčki filozof, pjesnik i liječnik; vjerovao da je svaka stvar sastavljena od 4 osnovna elementa: vatre, zraka, vode i zemlje, a dvije sile, ljubav i mržnja ih sastavljaju ili rastavljaju (*O prirodi*)

empìjēm *m* ⟨G empijéma⟩ *pat.* upala s gnojnom nakupinom u tjelesnoj šupljini

✧ *grč.* empýēma ≃ EM- + pýos: gnoj

Empire (*izg.* ampîr) *m pov. umj.* stil Napoleonova vremena u Francuskoj (poč. 19. st.); imitacija je rimske umjetnosti carskog razdoblja, karakterističan po raskoši, pretrpanosti detaljima i kićenosti

✧ *fr.* ← *lat.* imperium: carstvo

empìrej *m* u grčkoj kozmologiji, najviši dio neba, iznad svih zvjezdanih sfera, tvorba čiste svjetlosti

✧ *srlat.* empireum ← *grč.* empýreiros: koji pripada najvišem nebu ≃ EM- + pŷr: vatra

Empire State Building (*izg.* Èmpajer Stȇjt Bìlding) **1.** zgrada visoka 381 m sa 102 kata u središtu New Yorka, sagrađena 1930/1931, do 1954. najviši neboder na svijetu; jedan od simbola i zaštitnih znakova New Yorka **2.** općenito, pojam za neboder

✧ *engl.*

empirèuma *ž* oštar miris i okus organske tvari kad zagori // **empireùmatsk|ī** *prid.* koji ima svojstva empireume ili se na nju odnosi △ ~***e tvari*** *kem.* stvari koje nastaju suhom destilacijom organske tvari

✧ *grč.* empýreuma: užareni pepeo

empìrija *ž* spoznaja stečena zapažanjem i iskustvom; iskustvo // **empìričār** *m* onaj koji empiriju uzimlje kao osnovu rada, djelovanja i zaključivanja; iskustvenjak, praktičar; **empìričārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* empiričar; **empìrički** *prid.* koji se odnosi na empirike; **empìrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na empiriju **1.** koji je u skladu s iskustvom, koji je na iskustvu utemeljen; iskustven **2.** koji je dobiven istraživanjem ili pokusom, a ne izvodi se iz teorije △ *~**a formula** kem.* formula kemijskog spoja kojom se izražava omjer brojeva atoma prisutnih u molekuli; *~**a psihologija*** disciplina u psihologiji utemeljena na opažanju i eksperimentu; **empìrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ pristaša, zastupnik empirizma; empirist; **empìrist** *m*, *v.* empirik; **empirìstički** *prid.* koji se odnosi na empirizam i empiriste [~ *stav*], *opr.* nativistički; **empirìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* shvaćanje da je čovjekov razvoj, osobito psihički, određen prije svega djelovanjem okoline u kojoj živi; iskustvo je jedini izvor spoznaje i jedini razlog njegova objektivnog važenja, ničega nema u razumu što prethodno nije bilo u iskustvu **2.** korištenje empirijskih (iskustvenih) metoda u znanosti
✧ *grč.* empeiría: iskustvo

empiriokriticìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* spoznajnoteoretski pravac, zastupa čisto iskustvo, oslobođeno svih metafizičkih apriorističkih primjesa
✧ *v.* empirija + *v.* kriticizam

empirioracionalìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* spoznajnoteoretski pravac, u sebi spaja racionalizam i empirizam
✧ *v.* empirija + *v.* racionalan, racionalizam

èmplastra *ž* ⟨G *mn* -tārā/-ī⟩ *farm.* lijek na ranu; melem
✧ *grč.* émplastron: melem ≃ EM- + plássein: tvoriti

èmplektōn *m pov. arhit.* u antičkom Rimu, mješavina kamenja i opeke sa žbukom, kojom se ispunjava unutrašnji dio zida (*structura caementicia*)
✧ *grč.* empléktos: upleten ≃ EM- + plékein: plesti

èmpōrij *m* **1.** *pov.* primorski grad ili naselje koje ima lučke uređaje **2.** veliki izlaz ili propustan izlaz na more (u smislu luke ili tržišta), veliko prometno tržište kao izlaz neke zemlje u svijet, mjesto sjecišta prometnica i točka robne razmjene većih razmjera; izlaz na more // **èmpora** *ž arhit.* povišen prostor u unutrašnjosti crkve, balustradom ili drugom pregradom uzdignut nad pobočne brodove; galerija, balkon
✧ *grč.* empórion

empresiomànija *ž*, *v.* piromanija

Empson (*izg.* Èmpsn), **William** (1906–1984), engleski pjesnik metafizičke poezije i književni kritičar, osnivač škole »nova kritika«

empúza[1] *ž mit.* noćna utvara različita obličja
✧ *grč.* Émpousa: avet, strašilo

empúza[2] *ž* **1.** *bot.* rod mikroskopskih gljivica iz porodice *Entomophthoraceae*, žive kao paraziti u tijelu kukaca **2.** (*mn*) *zool.* kukci iz porodice *Empusidae*, neobičnih bizarnih oblika
✧ *v.* empuza[1]

EMS *krat.* elektromotorna sila, *v.* elektromotorni △

èmu *m* ⟨G -ua, N *mn* -ui⟩ *zool.* ptica trkačica (*Dromaeus Novae Hollandiae*), tamnog čekinjastog perja; australski kazuar
✧ *nlat.* Emu novaehollandiae ← *port.* ema

emulácija, *v.* emulirati

emulgírati *dv.* ⟨*prez.* emùlgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* emùlgīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) (na)činiti emulziju **2.** pretvoriti/pretvarati (se) u emulziju **3.** *razg.* gusta tekućina koja podsjeća na emulziju (**1**,**2**) // **emulgácija** *ž* proces emulzioniranja; **emùlgātor** *m kem.* sredstvo koje se dodaje da smanji površinsku napetost tekućine, ima primjenu u prehrambenoj, farmaceutskoj i kozmetičkoj industriji; **emùlzija** *ž* **1.** disperzivna tekućina u kojoj se nalaze sitne kapljice druge tekućine (npr., mlijeko ili mješavina vode s dodacima) koja se primjenjuje u obradi metala; mlječina **2.** tanak sloj na fotografskom filmu, ploči i sl., osjetljiv na svjetlo; **emulzionírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* emulziònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (na)praviti emulziju, (u)činiti da što postane emulzija, emulgacija
✧ *lat.* emulgere: izmusti (mlijeko)

emulíra|ti *dv.* ⟨*prez.* emùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) nadvlada(va)ti što, biti premoćniji od čega; prevladati/prevladávati, nadvisiti/nadvisivati [*poruka učitelja ~ izvorno iskustvo*] **2.** (∅) *inform.* provoditi/provesti emulaciju // **emulácija** *ž* **1.** natjecanje, takmičenje **2.** *inform.* proces prilikom kojeg se jedan kompjuter, uređaj ili program u svim relevantnim aspektima pona-

ša kao neki drugi kompjuter, uređaj ili program [~ *ZX-Spectruma na PC-u*]; **emùlātor** *m inform.* uređaj ili program preko kojeg se mogu koristiti programi pisani za neku drugu vrstu računala

✧ *lat.* aemulari

-EN, **-ENI** kao drugi dio riječi, ob. označava spojeve nezasićenih ugljikovodika [*etilen*]

EN- (**EM-**) kao prvi dio riječi označuje da je u odnosu na drugi dio usred; u-, na- [*endem*]

✧ én-, ém-; én (*prij.*)

enàmluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *isl.* spremnica u obliku kutijice ili torbice za knjižicu s tekstom iz *Kur'ana* nosi se kao amajlija

✧ *arap.* Änʿām: ime šestog poglavlja (sure) *Kur'ana*

enàntēm *m* ⟨G enantéma⟩ *pat.* osip na sluznicama

✧ EN- + *grč.* antheîn: cvjetati

enantioméri *m mn* ⟨N enantiòmēr, G enantioméra⟩ *fiz.* izomeri koji se međusobno odnose kao predmet i njegova zrcalna slika, jedan izomer rotira polariziranu svjetlost u jednom smjeru, a drugi za istu veličinu u drugom smjeru; optički izomeri

✧ *grč.* enantíos: suprotan + *v.* izomerija, izomeri

enantiomòrfija *ž fiz.* postojanje enantiomera, odnos između lijeve i desne ruke, odnosno između bilo koja dva tijela zrcalna su slika jedan drugome

✧ *grč.* enantíos: suprotan + -MORFIJA

enantiotròpija *ž kem.* proces u kojem se dvije modifikacije jednog elementa ili jednog spoja na određenoj temperaturi pretvaraju jedna u drugu

✧ *grč.* enantíos: suprotan + -TROPIJA

enàrgīt *m* ⟨G enargíta⟩ *min.* važna bakrena ruda čeličnosive, odnosno crne boje

✧ *grč.* enargés: sjajan + -IT

enbiòtika *ž* ⟨D L -ici⟩ ukupnost pravila za zdraviji i sretniji život

✧ EN- + *v.* biota, biotika

en bloc (*izg.* anblòk) *pril.* sve zajedno, u bloku, u cjelini [*probleme ćemo rješavati ~*]

✧ *fr.*

enbùsēn *m* ⟨G enbuséna⟩ *sport* u karateu zamišljena crta po kojoj se odvija vježbanje kate (kod jednostavnih kata ravna linija, kod složenijih složena figura)

✧ *jap.*

ENCEFAL-, **ENCEFALO-** kao prvi dio riječi označava da se drugi dio odnosi na mozak [*encefalograf*]

✧ *grč.* egképhalos: mozak ≈ EN- + CEFAL(O)-

encefalíni *m mn* ⟨N encefàlīn, G encefalína⟩ *biol.*, *v.* endorfini

✧ EN- + -CEFAL + -IN(I)

encefalìtis *m pat.* upala mozga, može biti posljedica bakterijske ili virusne infekcije, otrovanja (olovo) ili alergijske reakcije na sistemsko virusno oboljenje ili cjepivo

✧ ENCEFAL- + -ITIS

encefaloarteriogràfija *ž med.* dijagnostička metoda, rendgenski prikaz krvnih žila mozga

✧ ENCEFALO- + *v.* arteriografija

encefalocisternogràfija *ž med.* rendgenska pretraga cisternskih prostora mozga primjenom kontrastnih sredstava

✧ ENCEFALO- + *v.* cisternografija

encefalogràfija *ž med.* rendgenski prikaz sustava moždanih klijetki i subarahnoidnog prostora punjenjem klijetki zrakom // **encefalogràfījskī** *prid.*, *v.* encefalografski; **encefalògrafskī** *prid.* koji se odnosi na encefalografiju; encefalografijski

✧ ENCEFALO- + -GRAFIJA

encefalomalácija *ž pat.* razmekšavanje moždanog tkiva, nastaje kao posljedica ishemije

✧ *lat.* encephalomacia ≈ ENCEFALO- + *grč.* malakía: omekšanje

encefalomeningokèla *ž pat.* izbočenje (protruzija) mozgovine zajedno s ovojnicama kroz defekt lubanje

✧ ENCEFALO- + *v.* meningokela

encefalomijelìtis *m pat.* upala mozga i kralješnične moždine

✧ ENCEFALO- + *v.* mijelitis

encefàlōn *m* ⟨G encefalóna⟩ *anat.* dio glavnog živčanog sustava čovjeka, smješten u lubanji; veliki mozak

✧ *grč.* egképhalos: mozak

encefalopàtija *ž pat.* patološke neupalne promjene mozga (glavobolja, smetnje pri hodu i sl.)

✧ ENCEFALO- + -PATIJA

èncijan *m bot.*, *v.* gencijana

encìklika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** poruka s općim sadržajem; poslanica **2.** *bibl.* **3.** *kat.* papina poslanica biskupima i katoličkim vjernicima (navodi se prema početnim riječima na latinskom jeziku, npr. *Populorum progressio*) **4.** apo-

stolsko pismo u *Novom zavjetu* // **encìklīčkī** *prid.* koji se odnosi na encikliku, koji je upućen širokim krugovima, koji se kreće u krugu; poslanički, opći

✧ *lat.* encyclicus, litterae encyclicae (2) ← *grč.* egkýklios: kružni, opći ≃ EN- + kýklos: krug

enciklopédija *ž* djelo sređeno po abecedi ili po predmetima, daje pregled ukupnih znanja o nekoj grani djelatnosti ili o ukupnom ljudskom znanju [*opća* ~; *muzička* ~] // **enciklopèdičār** *m* suradnik u pisanju enciklopedije; **enciklopédījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na enciklopediju [~*o znanje* vrlo široko znanje]; **enciklopédījski** *pril.* tako da bude kao u enciklopediji; temeljito, sveznajuće; **enciklopèdist** *m* **1.** *pov.* pripadnik skupine francuskih učenjaka, filozofa, književnika (okupljenih oko D'Alemberta i Diderota); bili su elita francuske slobodoumne misli 18. st., začetnici liberalnih i demokratskih ideja koje su nadahnule Francusku revoluciju 1789, stvorili su veliku francusku Enciklopediju, djelo do danas nenadmašeno po sveobuhvatnosti u odnosu na svoje vrijeme **2.** *pren.* onaj koji ima vrlo široko znanje, koji obiluje znanjem; **enciklopedìstičkī** *prid.* koji se odnosi na enciklopediste; **enciklopedìstički** *pril.* kao enciklopedist, na način enciklopedista; **enciklopèdistkinja** *ž neob.*, *v.* enciklopedist; **enciklopedìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* nauk francuskih enciklopedista u 18. st.

✧ *fr.* encyclopédie ≃ EN- + CIKLO- + -PEDIJA

èncim *m*, *v.* enzim

END- (**ENDO-**) kao prvi dio riječi upućuje na unutar, unutarnji [*endoskopija*], *opr.* EKTO-, EGZO-

✧ *grč.* éndon (*prij.*): unutra, kod kuće

Endeházija (**Endehâzija**) *ž jez. knjiž. publ.* Nezavisna Država Hrvatska (1941–1945), prema kratici NDH // **endeházījskī** *prid.* koji se odnosi na Endehaziju

en dehors (*izg.* ȁn deȏr) *pril. glazb.* oznaka u partituri (ob. za trube, trombone i sl.) koja upućuje na to da se podigne lijevak instrumenta uvis, kako bi se pojačala prodornost tona

✧ *fr.*: van, izvan

èndēm *m* ⟨G endéma⟩ *biol.* biljna ili životinjska vrsta, rod ili porodica koja živi samo na jednom ograničenom području // **endèmičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *biol.* koji je vezan za određeno mjesto; mjesni, udomaćen, endemski, endemijski; **endémija** *ž pat.* trajno postojanje zarazne bolesti u jednom kraju ili u nekoj zemlji; **endémījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na endemiju; mjesni, udomaćen, endemski [~*a gušavost*; ~*i pjegavac*; ~*i sifilis*]; **èndēmskī** *prid.* koji se odnosi na endem, koji ima svojstva endema [~ *sup*]

✧ *grč.* éndēmos: domaći ≃ EN- + dêmos: narod

Enders (*izg.* Ȅnderz), **John Franklin** (1897–1985), američki virusolog i mikrobiolog, doprinio razvoju cjepiva protiv dječje paralize; Nobelova nagrada za medicinu 1954.

èndīkija *ž* svojstvo ili postupak onoga koji je primjeren pravnim shvaćanjima, etički osnovan; pravednost, istinitost

✧ *grč.* éndikos: pravedan ≃ EN- + díkē: pravda

Endìmion *m mit.* prekrasan pastir, ljubimac Selene, boginje Mjeseca, koja je za njega od Zeusa ishodila trajnu mladost u vječnom snu

èndīvija (**endìvija**) *ž bot.* jednogodišnja ili dvogodišnja zeljasta biljka (*Cichorium endivia*), uzgaja se kao salata

✧ *fr.* endive, *nlat.* endivia ← *srgrč.* ← *lat.* intubus

èndl *m* ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ *reg.* šav, rub platna ili tkanine; rub na ženskim ručnim radovima; opšav // **ȅndlati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* èndlām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* izvoditi endl; **ȅndlerica** *ž reg.* **1.** *tehn.* stroj za porubljivanje **2.** osoba koja endla, koja izvodi endl

✧ *njem.* Endling: završetak ≃ enden: završiti

ȅndnōta *ž reg.* bilješka na kraju teksta, ono što se na kraju dodaje kao završna napomena *post scriptum*

✧ *njem.* Endnote

endobìonti *m mn* ⟨N endobìont⟩ bentoski organizmi koji žive u sedimentu morskog dna

✧ ENDO- + -BIONT

endobióza *ž biol.* zajednica organizama od kojih jedan živi u drugome

✧ ENDO- + -BIOZA

endocitóza *ž fiziol.* ulaženje krutih i tekućih čestica u stanicu uvrnućem stanične membrane

✧ ENDO- + -CITOZA

ȅndoderm *m zool.* unutrašnji sloj stanica, odnosno unutrašnji zametni listić gastrule višestaničnih životinja; endoblast, entoderm

✧ ENDO- + -DERM

ȅndoderma *ž bot.* unutrašnji sloj stanica kore korijena, rjeđe i stabla

endodinàmika *ž* ⟨D L -ici⟩ sklop tektonskih, magmatskih, metamorfnih i hidrotermalnih procesa u Zemlji uzrokovani Zemljinom toplinskom energijom, tlakom i gravitacijom
✧ ENDO- + *v.* dinamičan, dinamika

endodòncija *ž med.* područje stomatologije, dijagnostika i liječenje zubne pulpe
✧ ENDO- + -ODONCIJA

endoftalmìtis *m pat.* upala očne jabučice
✧ END- + OFTALMO- + -ITIS

endogàmija *ž etnol.* običaj sklapanja braka između članova jedne grupe (bratstva, plemena, kaste i sl.), *opr.* egzogamija
✧ ENDO- + -GAMIJA

ȅndogēn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je unutrašnjeg porijekla, koji je uzrokovan unutarnjim uvjetima **2.** *biol.* koji raste iznutra ili na unutrašnjoj strani; koji se razvija unutar stijenke stanice **3.** *bot.* koji ima samo jednu supku; koji je jednosupan **4.** *fiziol.* koji se odnosi na metabolizam dušičnih sastojaka staničja i tkiva **5.** *psih.* koji proizlazi iz vlastitih želja pojedinca, *opr.* egzogen △ ~***e psihoze*** *pat.* psihička oboljenja nasljednog karaktera
✧ ENDO- + -GEN

endogèneza *ž pat.* općenita oznaka za patološke procese čiji je uzrok u samom tijelu
✧ ENDO- + -GENEZA

endokanibalìzam *m* ⟨G -zma⟩ *antrop.* običaj jedenja mesa umrlih suplemenika
✧ ENDO- + *v.* kanibalizam

èndokārd *m anat.* sloj endotela koji iznutra prekriva stijenke srca, oblaže stijenke klijetki i pretklijetki
✧ ENDO- + *grč.* kardía: srce

endokardìtis *m pat.* upala endokarda, odnosno srčanih zalistaka infekcijskog ili neinfekcijskog uzroka
✧ *v.* endokard + -ITIS

ȅndokrīn|ī *prid.* koji je unutra, u nutrini, koji se odnosi na nutrinu △ ~***e stanice*** *anat. fiziol.* žljezdane stanice, luče sekret u krv; ~***e žlȉjezde*** žlijezde s unutarnjom sekrecijom, izlučuju svoje produkte (npr. hormone) u krv i limfu
✧ ENDO- + *grč.* krínein: lučiti, dijeliti

endokrinològija *ž med.* znanost o žlijezdama s unutarnjim lučenjem // **endokrinòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za endokrinologiju; **endokrinòloškī** *prid.* koji se odnosi na endokrinologe i endokrinologiju
✧ *v.* endokrini + -LOGIJA

endokrinopàtija *ž pat.* oboljenje ili disfunkcija jedne ili više endokrinih žlijezda
✧ *v.* endokrini + -PATIJA

ȅndolimfa *ž fiziol.* tekućina koja ispunjava membranski labirint unutarnjeg uha
✧ ENDO- + *v.* limfa

endometamorfóza *ž min.* kontaktna metamorfoza na mjestima gdje silikatna magma dolazi u dodir s vapnencima; uvjetuje postanak korisnih ruda
✧ ENDO- + *v.* metamorfoza

endòmētrij (**endomêtrij**) *m fiziol.* sluznica maternice koja se ciklički mijenja i djelomično propada u menstruacijskom ciklusu
✧ *lat.* endometrium ≈ ENDO- + métra: maternica

endometrióza *ž fiziol.* pojava endometrija na mjestima gdje se normalno ne nalazi
✧ *v.* endometrij + -OZA

endometrìtis *m pat.* upala endometrija
✧ *v.* endometrij + -ITIS

endomìksija *ž biol.* samooplodnja u kojoj se spajaju dva mikronukleusa iste jedinke
✧ ENDO- + *grč.* míksis: miješanje

endomitóza *ž* dioba stanice pri kojoj se podijele samo kromosomi unutar nepodijeljene jezgre
✧ ENDO- + *v.* mitoza

endoosmóza *ž biol.* proces prodiranja otopljenih tvari iz vanjskog tkiva u stanicu
✧ ENDO- + *v.* osmoza

endoplàzma *ž biol.* ⟨G -ā/-ī⟩ *biol.* unutarnji sloj citoplazme u živoj stanici; entoplazma
✧ ENDO- + *v.* (cito)plazma

endoprotéza *ž med.* umjetni zglob koji se ugrađuje na mjesto zgloba koji je obolio ili nedostaje
✧ ENDO- + *v.* proteza

endoréja *ž pat.* unutarnje krvarenje
✧ ENDO- + -REJA

endorfíni *m mn* ⟨N endòrfīn, G endorfína⟩ *biol.* tvari slične morfiju, prirodno se stvaraju u organizmu, ob. u mozgu kralješnjaka; encefalini
✧ *engl.* endo(genous) + (m)orphine

endoskèlet *m anat.* hrskavičavi ili koštani skelet smješten unutar tijela
✧ ENDO- + *v.* skelet

endoskòpija *ž med.* pretraga pojedinih šupljih organa pomoću endoskopa // **ȅndoskop** *m*

med. instrument koji osvjetljuje i optički povećava

✧ ENDO- + -SKOPIJA

èndosperm *m bot.* triploidno tkivo biljne embrionalne vreće poslije oplodnje kod kritosjemenjača, kod golosjemenjača sterilno tkivo ženskog gametofita; sadrži hranjive materije (škrob, masti, bjelančevine, celulozu) za prehranu mladih klica

✧ ENDO- + *grč.* spérma: sjeme

endospóra *ž bot.* spora nižih biljaka; nastaje u unutrašnjim dijelovima matične biljke

✧ ENDO- + -SPORA

èndost *m anat.* tanak sloj stanica na periferiji koštane srži

✧ ENDO- + *grč.* ostéon: kost

èndotel *m anat.* unutarnji epitelij sagrađen od pločastih stanica; oblaže srce, krvne i limfne žile

✧ ENDO- + *grč.* thélē: sisa, dojka

endoteliòōm *m* ⟨G endotelióma⟩ *pat.* bilo koji tumor građen od endotela

✧ *v.* endotel + -OM

èndoterm|an *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji veže, apsorbira, troši toplinu △ *~**na reakcija** kem.* proces kod kojeg se veže toplina i povećava unutrašnja energija sustava, *opr.* egzoterman

✧ ENDO- + -TERMAN

èndotraheālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ulazi u dušnik, koji se u njega uvodi

✧ ENDO- + *v.* traheja, trahealan

endourològija *ž med.* disciplina koja utvrđuje endoskopske dijagnostike i terapije uretre, mjehura i uretera

✧ ENDO- + *v.* urologija

endovènōz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji se uvodi u venu, koji se daje u venu [*~na kanila*; *~na infuzija*]

✧ ENDO- + *v.* vena

eneáda *ž arh.* **1.** skup od 9 osoba, stvari, pojmova **2.** razdoblje od 9 dana, tjedana, mjeseci ili godina

✧ *grč.* enneás ← ennéa: devet

eneaetèrida *ž* u antičkoj grčkoj kronologiji razdoblje od 8 godina; neke su se svetkovine slavile svake eneaeteride

✧ *grč.* enneatērís ≃ ennéa: devet + étos: godina

enèagōn *m* ⟨G eneagóna⟩ *mat.* lik od devet kutova; deveterokutnik

✧ *grč.* ennéa: devet + -GON[1]

èneckī *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* jedan od samojedskih jezika, svrstava se u uralsku porodicu, govori se u Sibiru

Enèja *m mit.* sin Anhiza i Afrodite, nakon pada Troje osnovao u Italiji novu domovinu; praotac Rimljana, oličenje čovjeka koji se svjesno pokorava sudbini i ispunjava svoje dužnosti // **Eneída** *ž knjiž.* junački ep nazvan po glavnom liku Eneji; najvažnije djelo Vergilija, *v.*

eneolìtik *m geol.* prijelazna faza iz neolitika u brončano doba, pojava oruđa i oružja od obrađenog bakra; halkolitik

✧ *lat.* aeneus: brončani + -LITIK

energída *ž biol.* cjelina koju tvori stanična jezgra s dijelom citoplazme

✧ *v.* energija

enèrgija *ž* **1.** sposobnost da se radi ili djeluje; odrješitost, odlučnost **2.** odlika koja omogućava obavljanje rada; jakost, snaga **3.** jačina izražavanja i iskazivanja osjećaja i snage [*~ glumca*] **4.** *fiz.* sposobnost kakva sustava da obavlja koristan rad [*kinetička ~*] **5.** iskoristiva toplina ili električna struja // **energàna** *ž* ⟨G *mn* energánā⟩ *tehn.* pogon za proizvodnju energije potrebne u industriji; **enèrgātor** *m* sredstvo koje potiče energiju organizma; **enèrgent** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ jedna od tvari ili smjesa koje služe kao izvor različitih oblika energije (nafta, ugljen itd.); **energètičār** *m* stručnjak za energetiku, onaj koji se bavi energetikom; **energètičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* energetičar; **energètičārskī** *prid.* koji se odnosi na energetičare; **energètičārski** *pril.* kao energetičar, na način energetičara; **energètičkī** *prid.* koji se odnosi na energetiku; energetski; **energètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o energiji i primjeni izvora energije; **enèrgetsk|ī** *prid.* koji se odnosi na energetiku **1.** koji daje, sadrži, proizvodi energiju **2.** *v.* energetički; **enèrgetsk|i** *pril.* tako da daje energiju [*~i djelovati*; *imati ~o djelovanje*]; **enèrgičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji posjeduje energiju; odlučan, odrješit; **enèrgično** *pril.* na energičan način; odlučno, odrješito; **enèrgičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je energičan; odlučnost, odrješitost

✧ *grč.* enérgeia: rad, učinak ≃ EN- + érgon: djelo

energùmen *m pov.* u starokršćansko doba naziv za čovjeka opsjednuta zlim duhom; opsjednik, bjesomučnik

✧ *grč.* energoúmenos ← energeîn: djelovati

enervírati (što, se) *dv.* ⟨*prez.* enèrvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* enèrvīrān, *gl. im.* -ānje⟩ rastroj(ava)iti, iscrpsti/iscrpljivati, jako uznemiriti/uznemiravati, razdražiti/razdraživati (ob. o živcima) // **enervácija** *ž* **1.** *psih.* živčana rastrojenost, iscrpljenost **2.** *pat.* prestanak provođenja impulsa u živcima nekog dijela tijela **3.** *med.* kirurško odstranjenje jednog ili više živaca iz organa ili dijela tijela; **enervànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji izaziva živčanu napetost, koji uzrujava, nervira [*~na osoba*; *~an posao*]
✧ *lat.* enervare: istrošiti, oslabiti

Enesçu (*izg.* Enèsku), **Georgiu** (1881–1955), rumunjski skladatelj i virtuoz, utemeljitelj rumunjskog nacionalnog smjera u simfonijskoj glazbi, violinski učitelj Y. Menuhina, *v.*

Enèsidem (1. st. pr. Kr.), grčki filozof, jedan od najznačajnijih teoretičara antičkog skepticizma (*Pironove misli*)

en face (*izg.* anf'ās) (∅, komu) *pril.* sučelice, frontalno, licem prema sugovorniku s lica (za razliku od profila, poluprofila ili s leđa) [*slikati* ~ koga; *stajali smo jedan drugome* ~]
✧ *fr.*

enfant terrible (*izg.* anfân ter'ībl) *m* osoba koja pretjeranom otvorenošću dovodi u nepriliku ili svojim ponašanjem šokira skupinu kojoj pripada
✧ *fr.*

enfiláda *ž arhit.* način gradnje u kojoj prostorije slijede u nizu jedna drugu, više velikih prostorija u nizu, soba kroz sobu (u velikim i rezidencijalnim stanovima)
✧ *šp.*

enfòrmel (**enformèl**) *m*, *v.* informel

Engebrechtsz (*izg.* Èngebrehts) (**Engelbrechtsz**), **Cornelis** (1468–1533), glavni predstavnik nizozemske slikarske renesanse (leidenska slikarska škola)

èngedovati *nesvrš.* ⟨*prez.* -dujēm, *pril. sad.* -dujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. zast.* popustiti, otpustiti
✧ *mađ.* engedni

Engel (*izg.* Èngl), **Vika** (1885–1943), hrv. pjevačica, članica opere u Berlinu, Hannoveru, Beču i Zagrebu; interpretirala sopranske i mezzosopranske uloge (*Tosca*, *Carmen*)

Engels (*izg.* Èngels), **Friedrich** (1820–1895), njemački socijalistički političar, teoretičar i filozof; bliski suradnik K. Marxa s kojim objavljuje *Komunistički manifest* (1848), utemeljuje socijalistički pokret 19. st. i komunistički pokret 20. st. te njegovu ideološku i filozofsku osnovu dijalektički i historijski materijalizam (*Podrijetlo obitelji, privatnog vlasništva i države*, *Dijalektika prirode*, *Anti-Dühring*)

en général (I) (*izg.* ȁn ženerâl) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ općenit, generalan, opći // **en général** (II) (*izg.* ȁn ženerâl) *pril.* općenito, uglavnom, generalno [*o pripadnicima jedne nacije opasno je prosuđivati na temelju ~ stereotipa*]
✧ *fr.*

engine (*izg.* êndžin) *m inform.* osnovni dio programa oko kojega se grade ostale funkcije i mogućnosti programskog paketa [*3D ~*]; jezgra
✧ *engl.*

Engler (*izg.* Èngler), **Adolf** (1844–1930), njemački botaničar, autor sveobuhvatnog sustava klasifikacije biljaka

Ènglēskā *ž* ⟨D L -kōj⟩ *geogr.* dio Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske na *J* dijelu Britanskog otoka, 130.439 km^2 // **ènglēsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Englesku i Engleze △ *~**a bolest***, *v.* rahitis; *~**a crkva*** Anglikanska crkva, *v.* anglikanski △; *~**i buldog*** *kinol.* malen pas osebujna izgleda (nabijena tijela i velike, teške glave); *~**i hrt***, *v.* greyhound; *~**i jezik*** *lingv.* zapadnogermanski jezik koji se razvio iz anglosaskog, postupno usvaja značajke koje će dovesti do novoengleskoga kojim govore izvorni govornici u V. Britaniji, Irskoj, SAD-u, Australiji, Kanadi, Novom Zelandu itd.; ***Engleski kanal***, *v.* La Manche; *~**i koker španijel***, *v.* koker; *~**i kup*** *sport* vrsta nogometnog natjecanja (na ispadanje) u kojem klub pobjedama dolazi do finala; *~**i rog*** *glazb.* puhaći instrument, sličan oboi, elegično-pastoralnog karaktera; *~**i valcer*** *glazb.* ples polaganijeg tempa u 3/4 taktu, *v.* valcer △; *~**o crvenilo*** *kem.* željezni oksid, boja i sredstvo za poliranje; **ènglēski** *pril.* kao Englez, na način Engleza; **Èngleskinja** *ž*, *v.* Englez; **Ènglēz** *m* ⟨G Engléza, N *mn* Englézi⟩ **1.** pripadnik naroda koji živi u Engleskoj **2.** (*mn*) zapadnogermanski narod nastao od starosjedilaca Kelta i doseljenih germanskih plemena (Angla, Sasa, Juta, Danaca, Normana); **englezírati** *dv.* ⟨*prez.* englèzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *sport* (do)jahati u lakom

kasu **2.** (što) podsjeći/podsijecati konju repni mišić, kako bi rep stajao vodoravno

engóba *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ glinena smjesa koja se nanosi na keramičke proizvode prije pečenja
✧ *fr.* engobe

èngram *m biol.* trag u obliku trajnih i prolaznih promjena na protoplazmi ili tkivu živih organizama poslije određenog podražaja
✧ EN- + -GRAM

en gros (*izg.* ân grȍ) *pril. trg.* na veliko [*trgovina* ~ prodaja na veliko]
✧ *fr.*

enharmónija *ž glazb.* **1.** *pov.* u glazbenoj teoriji antičkih Grka, jedan od tri tonska roda, *usp.* dijatonika, kromatika **2.** identificiranje dvaju različitih i drukčije notiranih tonova, koji su u današnjem temperiranom sustavu identične visine // **enharmòničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *glazb.* koji ima intervale manje od polutonova; **enharmònījskī** *prid.* koji se odnosi na enharmoniju
✧ *grč.* enarmónios: skladan ≃ EN- + *v.* harmonija

enhiridȉōn (**enhirídion**) *m* ⟨G enhiridióna⟩ knjiga koja sadrži praktične obavijesti i upute o nekoj struci ili znanju; priručnik, kratak udžbenik
✧ *grč.* egkheirídion: priručna stvar ≃ EN- + kheír: ruka

enhòndrōm *m* ⟨G enhondróma⟩ *pat.* dobroćudni hrskavičavi tumor u zoni rasta kostiju
✧ EN- + *v.* hondrom

enȉgm|a *ž* ⟨G *mn* ȅnīgmā/-ī⟩ **1.** ono što je zagonetno, što pobuđuje dvojbe [*njezino ponašanje je velika* ~*a*] **2.** ono što treba pogoditi na temelju nejasna i dvosmislena opisa zagonetka [*postaviti* ~*u*] // **enȉgmāt** *m* ⟨G enigmáta⟩ onaj koji postavlja enigmu; zagonetač; **enigmàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je zagonetan; tajanstven; **enigmàtičār** *m* onaj koji se bavi enigmatikom; **enigmàtičarka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* enigmatičar; **enigmàtično** *pril.* na enigmatičan način; zagonetno; **enigmàtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je enigmatičan ili svojstvo onoga što je enigmatično; **enigmàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ umijeće sastavljanja i rješavanja zagonetki; **enȉgmatskī** *prid.* koji se odnosi na enigmu i enigmatiku
✧ *grč.* aínigma

Ènije, Kvint (239–169. pr. Kr.), rimski dramatičar i pjesnik, prilagodio heksametar latinskomu (ep *Anali*)

enkarnàdōr *m* ⟨G enkarnadóra⟩ slikar koji oslikava nage dijelove tijela, *opr.* estofador
✧ *šp.* encarnedor ≃ *lat.* caro: meso

enkaùstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *lik.* tehnika slikanja smrvljenim bojama pomiješanim sa zagrijanim voskom
✧ *grč.* egkaustikḗ ≃ EN- + kaíein: paliti

enkláva *ž* **1.** *pol.* područje unutar države okruženo i odvojeno od matične države **2.** *meton.* nacionalna manjina koja živi na kompaktnom prostoru izvan matične države **3.** općenito, područje okruženo nekim drugim, ali sasvim drugačijim područjem // **ȅnklāvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na enklavu; **enklavírati** *dv.* ⟨*prez.* enklàvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti da što bude poput enklave; opkoliti/opkoljavati, okružiti, izdvajati/izdvojiti
✧ *fr.* enclave ≃ EN- + *lat.* clavis: ključ

enklȉtika *ž* ⟨D L -ici⟩ *gram.* riječ bez svoga naglaska, slijedi naglašenu riječ ili drugu enklitiku i s njima čini izgovornu cjelinu [*bio sam, izg. bȉosam*]; zanaglasnica, naslonjenica, *opr.* proklitika // **enklȉtičkī** *prid.*, *v.* enklitični; **enklȉtičnī** *prid.* koji se odnosi na enklitiku nenaglašeni, enklitički; **enklíza** *ž lingv.* naslanjanje jedne riječi na drugu
✧ *grč.* egklitikós: koji se naslanja (égklisis: naslanjanje) ≃ EN- + klínein: naginjati se

enkolpìōn *m* ⟨G enkolpióna⟩ *kršć. pov.* **1.** križ na prsima pravoslavnih crkvenih dostojanstvenika i bizantskih careva **2.** *lik.* medaljon s likom Bogorodice, upotrebljava se u istočnoj kršćanskoj liturgiji
✧ EN- + *grč.* kólpos: njedra

ȅnkōmij *m glazb. pov.* pohvalna korska pjesma
✧ *grč.* egkṓmion: hvalospjev ≃ EN- + kômos: svečani ophod

enkompréza *ž psih.* pojava puštanja stolice u djeteta koje bi po životnoj dobi moralo biti čisto
✧ *nlat.* encopresis ≃ EN- + *grč.* kópros: gnoj, balega

enkratíti *m mn* ⟨N enkràtīt, G enkratíta⟩ *pov.* pripadnici maloazijske gnostičke kršćanske sljedbe u 2. st.
✧ *grč.* egkratítēs ≃ egkráteia: uzdržavanje ≃ EN- + krateîn: vladati

enkrìpcija *ž int.* postupak šifriranja podataka radi sprečavanja neovlaštenog pristupa, posebno prilikom prijenosa (e-mail, internet i sl.), *usp.* šifrirati

✧ *engl.* encryption ≃ encrypt (*kalk.* prema encode): šifrirati ← cryptic, cryptology

enkulturácija *ž sociol.* proces kojim se pojedinac, najčešće dijete, postupno uključuje u društvo učeći i usvajajući kulturne obrasce
✧ EN- + *v.* kultura, kulturacija

Ènlil *m mit.* gospodar vjetra i oluje u sumerskoj, a zatim u babilonskoj i asirskoj mitologiji

en masse (*izg.* ȁn mȁs) *pril.* masovno, u velikom broju ljudi [*išli smo na izložbu ~*]
✧ *fr.*

en miniature (*izg.* ȁn minijatȋr) *pril.* u malom, u malom mjerilu
✧ *fr.*

ȅno (I) *čest.* (*prezentativ*) koja služi da se ukaže na što ili pokaže na što ili koga dalje od onoga tko govori i onoga komu se govori [*~ ga*] // **ȅno** (II) *uzv.* iskazuje čuđenje ili blagi prijekor; gle!, vidi! [*~, opet govori isto*]
✧ *v.* e² + *v.* ono (*polj.* hen: gle)

enòfīl *m* ⟨G enofíla⟩ ljubitelj vina i vinogradarstva
✧ *grč.* oinóphilos ≃ oȋnos: vino + -FIL

enoftàlmus *m pat.* uvučenost očne jabučice
✧ EN- + *grč.* ophthalmós: oko

enóli *m mn* ⟨N ènōl, G enóla⟩ *kem.* tautomerni oblici nekih ketona, u kojima keto-skupina pregradnjom prelazi u dvostruku vezu i OH-skupinu kiselog karaktera, pa su po reakcijama slični fenolima
✧ *v.* alk**en**(i) + *v.* alkoh**ol**

enològija *ž agr.* ukupnost proučavanja kultiviranja vinove loze, njegovanja i čuvanja vina; vinarstvo // **enòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi vinogradarstvom te ispitivanjem i analizom vina; **enòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na enologe i enologiju [*~a stanica*]
✧ *grč.* oȋnos: vino + -LOGIJA

enòrman *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji je vrlo velik, koji prelazi mjeru; ogroman, golem, neizmjeran, prekomjeran // **ènormno** *pril.* na enorman način; prekomjerno
✧ *lat.* enormis

enosimànija *ž psih. pat.* opterećenje počinjenim ili umišljenim činom kao neoprostivim grijehom ili kažnjivim djelom
✧ *grč.* énosis: potres + -MANIJA

enotéka *ž* ⟨D L -éci⟩ zbirka različitih vina; vinoteka
✧ *grč.* oȋnos: vino + -TEKA

en passant (*izg.* ȁn pasân) *čest.* **1.** uzgred, usput rečeno [*~, valja reći i sljedeće...*] **2.** *šah* pravilo prema kojem se protivnički pješak može uzeti pješakom ako prvi krene dva polja naprijed i prijeđe liniju drugoga
✧ *fr.*

ȅns *m* ⟨*indekl.*⟩ *fil.* **1.** ono što postoji, ono što jest; biće **2.** svaka pojedinačnost u svojoj realnosti i zbiljnosti
✧ *lat.* ← esse: biti

ensaláda *ž glazb.* pjesma šaljiva karaktera u Španjolskoj u 16. st., vrsta burlesknog madrigala
✧ *šp.*

ȅnsar *m* ⟨G ensára, N *mn* ensàrije, G ensàrījā⟩ *pov.*. *rel.* **1.** onaj koji pripada širem krugu pristalica proroka Muhameda **2.** obraćenik koji je pristupio pokretu u Medini; ansar
✧ *arap.*

ènsof *m fil.* beskonačno, apsolutno prajedinstvo, Božje svjetlo iz kojega kontrakcijom nastaje svijet
✧ *hebr.* ēyn cōph: nema kraja

entàlpija *ž fiz.* termodinamička funkcija stanja (simbol H), zbroj unutarnje energije te umnoška tlaka i obujma nekog tijela, jedinica: joule (simbol J)
✧ *grč.* enthálpein: grijati iznutra ≃ EN- + thálpein: grijati

entàsis *m arhit.* u antičkoj arhitekturi, neznatno konveksno ispupčenje srednjeg dijela nosivog stupa
✧ *grč.* éntasis: napinjanje, ispupčenost ≃ EN- + téinen: napinjati

entéga *ž pravn.* pomorski ugovor prema kojem se poslovna dobit dijeli između brodovlasnika, trgovca i posade
✧ *grč.* enthḗkē: ulog ≃ EN- + tithénai: metati

enteìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje blisko misticizmu prema kojem je sve u Bogu, izvan Boga ništa ne postoji
✧ EN + *grč.* theós: bog

entelèhija *ž* **1.** *fil.* ono što je prema svojoj svrsi ostvareno, što je postiglo cilj; biće u stanju dovršenja **2.** snaga koja ima sama u sebi cilj i savršenstvo, postoji u organizmima, određuje bivanja u njima i ne može se svesti na fizičke i kemijske razloge
✧ *grč.* entelékheia: potpuna ostvarenost ≃ EN- + télos: svršetak + ékhein: imati

entelogèneza *ž med.* umjetna oplodnja
✧ *grč.* entélesthai: naručiti + -GENEZA

enter (*izg.* ȅnter) *m inform.* tipka na tipkovnici kojom se **1.** prilikom pisanja prelazi u novi

red **2.** prihvaća ponuđena mogućnost **3.** izvršava naredba na komandnoj liniji
✧ *engl.*

ENTER-, ENTERO- kao prvi dio riječi znači da se drugi dio odnosi na utrobu [*enterokolitis*]
✧ *grč.* éntero-: trbuho-; énteron: crijevo; utroba

ȅnterālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada, koji se odnosi na crijeva; crijevni
✧ ENTERO-

enterektòmija *ž med.* operacija reseciranja crijeva
✧ ENTERO- + *v.* ektomija

enterìjēr *m*, *v.* interijer

enterìtis *m pat.* histološko oboljenje upale tankog crijeva △ ***hemoragični** ~ pat.* **1.** upala tankog crijeva obilježena krvarenjem **2.** virusna zarazna bolest mladih purana; ***nekrotizirajući** ~ pat.* upala tankog crijeva obilježena nekrozom sluznice crijeva, najčešće ga uzrokuje *Clostridium perfrigens*; ***nekrotični** ~ pat.* zarazna bolest pilića
✧ ENTER- + -ITIS

enteroanastomóza *ž med.* operativno spajanje vijuga crijeva
✧ ENTERO- + *v.* anastomoza

enterobijáza *ž pat.* infestacija crijeva crijevnom glisticom (*Enterobius vermicularis*)
✧ *nlat.* enterobiasis; prema uzročniku bolesti ≃ *grč.* enterá: crijeva + biázein: siliti

enterocìstōm *m* ⟨G enterocistóma⟩ *med.* prirođena cista obložena trepetljikavim epitelom
✧ ENTERO- + *v.* cista²

enterocíti *m mn* ⟨N enteròcīt, G enterocíta⟩ *fiziol.* visoke, cilindrične stanice tankog crijeva; apsorbiraju konačne proizvode enzimske razgradnje hrane
✧ ENTERO- + -CIT(I)

enterogàstrōn *m* ⟨G enterogastróna⟩ hipotetski lokalni hormon dvanaesnika
✧ ENTERO- + *grč.* gastḗr: želudac

enteroklȉzma *ž* ⟨G *mn* -zāmā/-ī⟩ *med.* radiološki kontrastni pregled tankoga crijeva uz pomoć specijalne sonde
✧ ENTERO- + *grč.* klýsma: tekućina za ispiranje

enterokóki *m mn* ⟨N enteròkōk, G enterokóka⟩ *biol.* podskupina streptokoka; izazivaju oboljenja endogenog podrijetla
✧ ENTERO- + *v.* koki

enterokolȉtis *m pat.* upala tankoga i debelog crijeva
✧ ENTERO- + *v.* kolitis

enteropèksija *ž med.* operativno fiksiranje crijeva za trbušnu stijenku
✧ ENTERO- + *grč.* pêksis: učvršćivanje

enteroptóza *ž med.* stanje nisko spuštenih crijevnih vijuga bez patoloških promjena
✧ ENTERO- + *grč.* ptôsis: pad

enteroràgija *ž pat.* krvarenje iz crijeva
✧ ENTERO- + *grč.* rhēgnýnai: kidati

enterorèksija *ž pat.* ruptura, razdor crijevne stijenke tupom ozljedom abdomena
✧ ENTERO- + *grč.* rhêksis: razbijanje

enterotoksíni *m mn* ⟨N enterotòksīn, G enterotoksína⟩ *biol.* bjelančevinasti produkti nekih bakterija; izazivaju dijareju
✧ ENTERO- + *v.* toksin(i)

enteroviróza *ž pat.* infekcija virusima koji napadaju probavni trakt i limfatično tkivo; epidemijskoga je karaktera
✧ ENTERO- + *v.* viroza

enterprise (*izg.* ènterprājs) *m ekon.* onaj koji je, ono što je u vezi s načinom organiziranja i vođenja trgovine [~ *zona*]
✧ *engl.*

entezìtis *m pat.* sindrom prenaprezanja u području prelaska mišića u tetivu i hvatišta tetive za kost
✧ *nlat.* enthesitis

entìmēm *m* ⟨G entiméma⟩ *log.* skraćeni oblik silogizma
✧ *grč.* enthýmēma ≃ EN- + thymós: duh

entìtēt *m* ⟨G entitétā⟩ **1.** *fil.* neutralna riječ za neki element svijeta **2.** ono što jest, cjelina nečeg što postoji, ono što je posebno u stvarnosti ili u svijesti; biće **3.** pojedinačnost koja se ispunjava sadržajem i ulazi u sastav cjeline (kompjuterskog programa, definicije, političke zajednice i sl.) [*hrvatski ~ u BiH*]
✧ *srlat.* entitas ≃ *lat.* ens: biće ← esse: biti

entlàuzung *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *med. razg. zast.* postupak dezinfekcije i dezinsekcije
✧ *njem.* Entlausung ≃ entlausen: otrijebiti uši

ENTO- kao prvi dio riječi znači unutar, unutarnji [*entoderm*]
✧ *grč.* entós (*prij.*)

ȅntoderm *m*, *v.* endoderm

entomogàmija *ž bot.* oprašivanje biljaka uz pomoć kukaca
✧ *grč.* éntomos: koji je urezan, tj. kukac, insekt ← EN- + témnein: rezati + -GAMIJA

entomològija *ž zool.* grana zoologije, bavi se proučavanjem kukaca, građe njihova ti-

jela i načina života // **entomòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi entomologijom; **entomològijskī** *prid.* koji se odnosi na entomologiju; **entomòloškī** *prid.* koji se odnosi na entomologiju i entomologe
✧ *grč.* éntomos: koji je urezan, tj. kukac, insekt ← EN- + témnein: rezati + -LOGIJA

èntomostrake *ž mn zool.* velika skupina nižih rakova; mahom malog oblika i različite građe, žive u morima i u slatkim vodama
✧ *grč.* éntomos: koji je urezan, tj. kukac, insekt ≃ EN- + témnein: rezati + strákē: ljuštura

èntoplazma *ž*, *v.* endoplazma

entr'acte (*izg.* ântr'ȁkt) *m glazb.* samostalan instrumentalni odlomak, izvodi se između činova muzičko-scenskih djela (ponekad i u međučinovima dramskih djela u prozi); intermezzo
✧ *engl.* ← *fr.* entracte

entrée (*izg.* antrê) *m* **1.** *ekspr.* prvo jelo u potpunom obroku; predjelo **2.** *glazb. pov.* u francuskom baletu od 16–18. st. nastup, ulazak osobe na scenu **3.** *pov.* lagani ogrtač za dame (u 19. st.); nosio se pri ulasku u plesnu dvoranu **4.** ulaz **5.** ulaznica
✧ *fr.*

entrefilet *m*, *v.* antrfile

entremèsa *ž knjiž. pov.* kratka humoristična ili satirična jednočinka u španjolskom kazalištu između činova glavnog komada
✧ *šp.*

entre nous (*izg.* ântr nû) *pril.* među nama (rečeno); u četiri oka [*molim vas, ovo samo ~*]
✧ *fr.*

entròpīj *m pat.* uvrnutost vjeđnog ruba prema unutra // **entròpija** *ž* **1.** *fiz.* termodinamička funkcija stanja (simbol S), mjeri degradaciju unutrašnje energije sistema u smislu da se ta energija više ne može iskoristiti za kakav koristan rad; entropija izoliranog sistema (onog koji ne izmjenjuje ni energiju niti toplinu s okolinom) nikada ne pada, to je suština drugog zakona termodinamike; u reverzibilnim procesima, kod sistema koji su u termičkom kontaktu s okolinom, entropija se mijenja za kvocijent izmijenjene topline (toplinske energije) i temperature procesa; na mikroskopskom nivou, entropija je mjera nereda sistema i zato drugi zakon termodinamike kaže da svaki sistem koji ne interagira s okolinom može prelaziti iz stanja manjeg nereda u stanje višeg nereda, ali nikako ne obratno; jedinica: joule po kelvinu (simbol J/K) **2.** stanje smanjivanja energije, obratno od proizvodnosti ili napredovanja, stanje u kome je što zahvaćeno negativnim procesom (o društvu, gospodarstvu i sl.) **3.** *inform.* mjera za gubitak informacije, posebno prilikom prijenosa
✧ *grč.* entrépein: okretati ≃ EN- + trépein: okretati

entry (*izg.* ȅntri) *m* **1.** ulazak, uvrštavanje (ob. o pjesmi koja je uvrštena na neku top listu) **2.** *inform.* vrijednost koja se unosi u kompjuterski program; unos, ulazna veličina
✧ *engl.*

entuzijàzam *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *pov.* božanska inspiracija **2.** intenzivan osjećaj volje za što; silna želja, žudnja, oduševljenje za što; zanos, polet, ushit // **entuzìjast** *m* onaj koji je ushićen, onaj koji je pun entuzijazma; zanesenjak; **entuzijàstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je pun entuzijazma; koji je ushićen, zanesen, oduševljen; **entuzijàstički** *pril.* kao entuzijast, na način entuzijasta; zanesenjački; **entuzìjastkinja** *ž*, *v.* entuzijast
✧ *grč.* enthousiasmós ≃ EN- + theós: bog; enthousiastḗs: Bogom nadahnut

entvìklati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši⟩ *zast. reg.* primjenom kemikalija izazvati pojavu slike na fotografskoj emulziji; razviti film // **entvìkler** *m zast. reg.* otopina koja se primjenjuje u fotografiji za izazivanje vidljive slike na osvijetljenoj emulziji; razvijač
✧ *njem.* entwickeln: odmotati, razviti

enuírati (komu) *dv.* ⟨*prez.* enùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prevršiti mjeru šireći dosadu, postati/postajati nepodnošljiv; dosaditi/dosađivati, dozlogrditi
✧ *fr.* ennuyer

enukleírati (što) *dv.* ⟨*prez.* enuklèīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vaditi iz korijena, (iz)vaditi s korijenom; izdvojiti/izdvajati komad iz cjeline rezanjem, izrezati kružnim rezom; iskorijeniti, odstraniti/odstranjivati // **enukleácij|a** *ž med.* **1.** vađenje jezgre [*izvesti ~u*] **2.** općenito, razvijanje, objašnjavanje
✧ *lat.* enucleare ≃ E- + nucleus: jezgra

enumerírati (što) *dv.* ⟨*prez.* enumèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ utvrditi/utvrđivati koliko ima čega ili koga uzimajući pojedinačno; prebrojiti/prebrojavati, popisati/popisivati radi utvrđivanja količine

izražene pojedinačno ili u komadima // **enumerácija** *ž* **1.** brojanje, nabrajanje **2.** popisivanje

✧ *lat.* enumerare ≃ numerus: broj

enuncijácija *ž* **1.** izlaganje, iskaz, javno očitovanje (npr. pred sudom) **2.** osobni način izlaganja, »govornikova stvaralačka sposobnost«, izražajnost // **ènuncijatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *lingv.* koji je materijaliziran govorom, kao izjava ili iskaz [*~ne rečenice*]; deklarativan, iskazan, izjavan

✧ *lat.* enuntiatio

enuréza *ž pat.* mokrenje bez utjecaja volje u zrela djeteta ili odrasle osobe △ ***noćna ~*** *pat.* česta kod djece

✧ *lat.* enuresis ≃ EN- + *grč.* oureîn: mokriti

environmentalìzam *m* ⟨G -zma⟩ *ekol.* organizirani pokret građana za zaštitu i oplemenjivanje čovjekove sredine; ekološki pokret // **environmentàlist** *m* onaj koji slijedi ili formulira ideje environmentalizma; ekologist; **environmentàlistkinja** *ž*, *v.* environmentalist

✧ *engl.* environmentalism ← environment: okruženje + -IZAM

ènzīm (**èncim**) *m* ⟨G enzíma⟩ *biol.*, *v.* ferment

enzòtija *ž pat.* stalna zaraza životinja jednog kraja

✧ EN- + *grč.* zôon: životinja

EO- kao prvi dio riječi znači zora, jutro; rano-, prvo- [*eoliti*; *eozoik*]

✧ *grč.* eṓs

èocēn *m geol.* dio starijeg tercijara; doba taloženja sedimentnih stijena // **èocēnskī** *prid.* koji se odnosi na eocen

✧ EO- + -CEN

eohípus *m zool. geol.* pripadnik izumrlog roda konja (*Hyracotherium*) iz donjeg eocena, u razvojnom stablu današnjeg konja najraniji poznati konj, veličine terijera

✧ EO- + *grč.* híppos: konj

eo ipso (*izg.* èo ìpso) *pril.* samo po sebi; samim tim, baš time; radi toga

✧ *lat.*

Èōl *m* ⟨G Eóla⟩ *mit.* starogrčki vladar vjetrova koje je držao zatvorene pod ključem na otoku Eoliji (sada jedan od Liparskih otoka *S* od Sicilije); puštao ih je po vlastitoj volji ili po zapovijedi bogova // **èōln|ī** *prid.*, *v.* eolski (**1**) △ ***~a energija*** energija vjetra, služi za pokretanje vjetrenjača i aeroagregata; **Eólov** *prid.* koji pripada Eolu △ ***~a djeca*** *pren.* vjetrovi; ***~a harfa*** *glazb.* žičani instrument, postavlja se koso prema vjetru, ob. u prozorski otvor, tako da struja zraka proizvodi titranje žica; **èōlsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na vjetar, koji ima osobine vjetra [*~a erozija*; *~i reljef*]; eolni **2.** koji se odnosi na Eolske otoke (Liparske otoke u Tirenskom moru) △ ***~i dijalekt*** *lingv.* jedno od starogrčkih književnih narječja na kojem su pisali Sapfa i Alkej; ***~i način*** *glazb.* starocrkvena ljestvica koja odgovara prirodnoj a-mol ljestvici; ***Eolski otoci*** *geogr.* skupina vulkanskih otoka u Tirenskom moru *S* od Sicilije, 117 km²; Liparski otoci; ***~i vjetar*** *meteor.* danji vjetar uz obale Egejskog mora; **Eóljani** *m mn pov.* jedno od četiriju grčkih plemena, mitski praotac bio im je Eol

✧ *grč.* Aíolos

eolìjēn *m* ⟨G eolijéna⟩ *zast.* tkanina (polusvila) slična ripsu

✧ *fr.* éolien: koje nastaje uslijed vjetra, *v.* Eol, eolski

eolíti *m mn* ⟨N eòlīt, G eolíta⟩ *min.* kamenje iz tercijara; većinom kremeno; služilo kao oruđe // **eòlītskī** *prid.* koji se odnosi na eolite

✧ EO- + -LIT[1]

èōn *m* ⟨G eóna⟩ **1.** veliko razdoblje u životu svijeta; vijek, era, doba [*otada je prošlo mnogo ~a*] **2.** vrijeme koje nema ni početka ni kraja; vječnost

✧ *grč.* aiṓn: vijek

EOP *krat. inform.* elektronička obrada podataka

Èos *ž mit.* grčka božica praskozorja i jutarnjeg nebeskog rumenila; jutarnja rosa njezine su suze za umrlim sinom, *usp.* aurora (Aurora)

eòzīn *m* ⟨G eozína⟩ *kem.* $C_{20}H_6Br_4Na_2O_5$, sjajnocrvena boja, služi za bojenje vunenih predmeta, prehrambenih artikala, za dobivanje crvene tinte

✧ *grč.* héōs: zora, svitanje

eozinofìlija *ž pat.* porast broja acidofilnih leukocita u perifernoj krvi; najčešće kod alergijskih bolesti

✧ *v.* eozin + -FILIJA

eozinopènija *ž pat.* smanjenje acidofilnih leukocita u perifernoj krvi, javlja se u stresu

✧ *v.* eozin + -PENIJA

eozòik *m geol.* razdoblje u prošlosti Zemlje, pojava prvih živih bića, započelo azoikom, a završilo kambrijem // **eòzōjskī** *prid.* koji se odnosi na eozoik

✧ EO- + -ZOIK

eozòōn *m* ⟨G eozoóna⟩ *min.* mineralna tvorevina u obliku kristaličnih škriljevaca pogrešno se držalo da je okamina prvih praživotinja
✧ EO- + -ZOON

êp *m* ⟨N *mn* épovi⟩ *knjiž.* opširan spjev u stihovima ujednačenog i karakterističnog ritma koji prikazuje mitske, povijesne ili legendarne događaje ili junačka djela // **èpičār** *m*, *v.* epik; **èpičārev** (**èpičārov**) *prid.* koji pripada epičaru; **èpik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ pjesnik, autor epa; epičar, epski pjesnik; **èpika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *knjiž.* **1.** epsko pjesništvo **2.** uz dramu i liriku jedan od tri književna roda; **epopéja** *ž* **1.** niz događaja koji se opisuju u epu [*Odisejeva ~*] **2.** *pren.* niz raznih neočekivanih, brojnih i zamršenih događanja kao u epu [*to putovanje bilo je prava ~*]; **êpsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na ep [*~a pjesma*] **2.** koji se odnosi na pripovijedanje [*~a književnost*]; pripovjedački **3.** *pren.* koji je opširan; **êpski** *pril.* na epski način; opširno [*~ pričati*]
✧ *grč.* épos: riječ, junačka pjesma; epopoía: epska pjesma ≃ poieîn: činiti

EP-, EPI- kao prvi dio riječi označava ono što se nalazi na, nad nečim, do nečega, pri nečemu, kod nečega
✧ *grč.* epí-: na, nad, pri, kod

èpakta *ž pov.* broj dana od posljednjeg mladog mjeseca do nekog određenog dana, služila za računanje Uskrsa u srednjem vijeku
✧ *grč.* epaktós: doveden ≃ EP- + ágein: voditi

Epamìnonda (420–362. pr. Kr.), tebanski vojskovođa, poginuo u bitki protiv Spartanaca, nakon čega prestaje prevlast Tebe

epanadìploza *ž retor.* završetak rečenice riječju kojom je započela
✧ *grč.* epanadiplōsis ≃ EP- + *v.* anadiploza

epanàfora *ž retor.* ponavljanje iste riječi na početku i na kraju stiha
✧ *grč.* epanaphora ≃ EPI- + *v.* anafora[1]

epanalèpsija *ž retor.* ponavljanje iste riječi ili istih riječi jednih za drugima
✧ *grč.* epanálēpsis ≃ EP- + lêpsis: uzimanje

epanàstrofa *ž*, *v.* anadiploza

epànoda *ž retor.* ponavljanje rečenice obrnutim redom riječi
✧ *grč.* epánodos: povratak ≃ EP- + AN- + hodós: put

èparh *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ *pov.* u rimsko i bizantsko doba, namjesnik provincije // **epàrhija** *ž* **1.** *pov.* u rimsko i bizantsko doba, područje kojim upravlja eparh **2.** *pravosl.* u istočnoj crkvi, administrativna pokrajina kojom upravlja episkop; dijeceza; **epàrhījskī** *prid.* koji se odnosi na eparhiju
✧ *grč.* éparkhos: starješina, zapovjednik ≃ EP- + -ARH

epegzègeza *ž lingv.* dodatno objašnjenje neke riječi, ob. apozicijom
✧ *grč.* epekségēsis: objašnjenje ≃ EP- + hēgeîsthai: voditi

Èpej *m mit.* graditelj trojanskog konja

ependíma *ž fiziol.* tanka opna građena od stanica glije, oblaže moždane ventrikule; sudjeluje u sintezi likvora
✧ *grč.* epéndyma: gornja haljina ≃ EP- + EN- + dýein: obući

ependìmōm *m* ⟨G ependimóma⟩ *pat.* moždani tumor, nastaje iz stanica glije; često uzrokuje hidrocefalus
✧ *v.* ependima + -OM

epengèla *ž* **1.** fina tkanina od češljane vune **2.** tkanina za pokućstvo tkana s petljama
✧ *fr.* épinglé

epentéza (**epènteza**) *ž lingv.* umetanje glasova koji u riječi nemaju etimološkog opravdanja [*konstaNtirati*] // **epèntetskī** *prid.* koji se odnosi na epentezu; umetnut [*~ konsonanti*]
✧ *grč.* epénthesis: umetanje ≃ EP- + EN- + tithénai: metati

Ephemerides Zagrebiensis (*izg.* Efemerídes Zagrebiènsis) *publ. pov.* prve novine u Hrvatskoj (1771), tjednik na latinskom jeziku, nakladnik Čeh A. Jadera, objavio 50 brojeva, na 4 stranice svaki; nijedan nije sačuvan

epìcēdij *m knjiž.* pjesma kojom se glasno žali za kim ili čim; tužbalica, tužaljka, jadikovka
✧ *grč.* epikédeion ≃ EPI- + kêdos: tuga

èpicentar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** *geol.* točka ili područje na površini Zemlje smješteno neposredno nad žarištem, hipocentrom potresa **2.** *pren.* mjesto, točka iz koje se širi neki proces, pojava i sl.
✧ *grč.* epíkentron: blizu središta, središnji ≃ EPI- + -CENTAR

epicìkl *m astron.* kružnica po kojoj se (u geocentričnom sustavu) giba planet, dok se njeno središte (epicikla) istodobno pomiče po periferiji većeg kruga (deferenta) kojemu je središte Zemlja
✧ *grč.* epíkyklos ≃ EPI- + -CIKL

epicikloída *ž mat.* krivulja koju opisuje čvrsta točka kružnice koja se kotrlja po zadanoj kružnici s vanjske strane
✧ EPI- + *v.* cikloida

epicistostòmij|a *ž med.* operacija kojom se kroz otvor na trbušnoj stijenci uvodi kateter u mokraćni mjehur i tako osigurava otjecanje mokraće [*izvesti ~u*]
✧ EPI- + *v.* cista² + -TOMIJA

Epidàur *m* **1.** starogrčki grad na *SI* Peloponeza (hram boga Asklepija, starogrčko kazalište) **2.** starogrčko naselje na području današnjeg Cavtata // **epidàurskī** *prid.* koji se odnosi na Epidaur

epidèmija *ž* **1.** *pat.* zarazna bolest koja se naglo širi; pošast, rednja [*~ gripe*] **2.** *razg.* brzo širenje ili povećanje nekih događaja [*~ kriminala*] // **epidèmījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na epidemiju, izazvan epidemijom [*~a pojava*; *~a bolest*]
✧ *grč.* epidēmía: boravak na mjestu ≃ EPI- + dêmos: narod (toga kraja)

epidemiològija *ž* **1.** *med.* disciplina koja proučava epidemije, pojavu, razvoj, kretanje i suzbijanje **2.** *psih.* istraživanje pojavljivanja, raspodjele i nadzora duševnih poremećaja u danoj populaciji △ ***endemska*** ~ epidemiologija koja pripada ili je ograničena na određeno područje // **epidemiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi epidemiologijom; **epidemiològijskī** *prid.* koji se odnosi na epidemiologiju; **epidemiòloškī** *prid.* koji se odnosi na epidemiologiju i epidemiologe
✧ *v.* epidemija + -LOGIJA

epidèrma *ž* ⟨G *mn* epidérmā/-ī⟩ *anat.* gornji sloj kože; pokožica, pousmina, preponka, tjena
✧ *grč.* epíderma ≃ EPI- + -DERMA

epidermofìtija *ž pat.* gljivično oboljenje kože, obično na preponama
✧ *v.* epiderma + -FITIJA

epidermolíza *ž pat.* kronična dermatoza
✧ *v.* epiderma + -LIZA

epididimektòmij|a *ž med.* ekstirpacija sjemenih kanala [*izvesti ~u*]
✧ *v.* epididimis + *v.* ektomija

epididímis *m anat.* dugoljast organ smješten uz stražnji rub sjemenika (na gornjoj i stražnjoj strani testisa), tvore ga izvodni kanali; pasjemenik, premudo, nadmuce
✧ *grč.* epididymís ≃ EPI- + dídymos: mudo

epididimìtis *m pat.* upala epididimisa
✧ *v.* epididimis + -ITIS

epidijàskop *m* projektor prilagođen za prikazivanje dijapozitiva
✧ EPI- + *v.* dijaskopija, dijaskop

epidiòrīt *m* ⟨G epidioríta⟩ *min.* stijena nastala metamorfozom dijabaza
✧ EPI- + *njem.* Diorit ≃ *grč.* dior(izein): isticati

epìdōt *m* ⟨G epidóta⟩ *min.* kalcijev i aluminijev željezov silikat tamnozelene boje, čest sastojak stijena; brusi se kao dragi kamen
✧ *fr.* épidote ← *grč.* epídotos: povećan

epidòzīt *m* ⟨G epidozíta⟩ *min.* stijena kristaličnih škriljevaca; sastoji se uglavnom od epidota i kremena
✧ *v.* epidot

epidúrus *m anat.* posljednji od tri zaštitna sloja leđne moždine // **èpidurāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima svojstva epidurusa △ ***~na anestezija*** *med.* ubrizgavanje lokalnog anestetika oko tvrde ovojnice leđne moždine
✧ EPI- + *srlat.* dur(a mater): (*dosl.*) tvrda majka

epifànija *ž* **1.** *rel.* pojava danjeg svjetla na Istoku kao pomoći koju božanstva donose ljudima **2.** u antici **a.** objava božanstva **b.** dolazak imperatora u provinciju **3.** *kršć.* očitovanje i javljanje božanstva; bogojavljanje, svečanost pojavljivanja Krista **4.** *knjiž.* u tekstu iznenadno otkriće neke pojedinosti koja rasvjetljava smisao cjeline djela
✧ *grč.* epiphanía: pojavljivanje ≃ EPI- + phaínesthai: pojaviti se

epifenòmēn *m* ⟨G epifenoména⟩ *fil.* popratna pojava ili sporedni produkt nekog procesa ili fenomena; može, a ne mora biti uzrokovana tim fenomenom // **epifenomenalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil. psih.* shvaćanje da je psihičko (intelekt, čuvstva, motivacija, interesi itd.) sporedan produkt živčanih procesa u mozgu
✧ *grč.* epiphainómenon: što se na nečemu pojavljuje ≃ EPI- + phaínesthai: pojavljivati se

epifíti *m mn* ⟨N epìfīt, G epifíta⟩ *bot.* **1.** biljke koje rastu na kojoj drugoj biljci (ali se ne hrane na njoj) **2.** biljni nametnici na životinjskom tijelu
✧ *nlat.* epiphyta ← EPI- + -FIT(I)

epifíza *ž anat.* **1.** žlijezda s unutrašnjim izlučivanjem smještena na stražnjem zidu treće moždane komore; pinealna žlijezda, žirka **2.** okrajina dugih kostiju △ ~ ***mozga*** *anat.* stražnji dio međumozga

✧ *grč.* epíphysis: izraslina ≃ EPI- + phýesthai: rasti

epifizektòmij|a *ž med.* **1.** neurokirurško odstranjenje tumora na bubregu **2.** djelomično ili potpuno odstranjenje koštane epifize [*izvesti ~u*]

✧ *v.* epifiza + *v.* ektomija

epifizeolíz|a *ž pat.* odvajanje epifize od metafize kosti, nastaje zbog bolesti, upale i sl.

✧ *v.* epifiza + -LIZA

epifonéma *ž retor.* efektna završna misao u govoru, retorički uzvik na kraju izlaganja

✧ *grč.* epiphónēma ≃ EPI- + *grč.* phōnḗ: glas

epìfor|a *ž* **1.** *retor.* ponavljanje iste riječi ili skupine riječi na kraju rečenice, odnosno stiha [*upotrijebiti ~u*] **2.** *pat.* pojačano suzenje zbog prekomjerne sekrecije suza ili zbog nemogućnosti otjecanja suza u nos [*patiti od ~e*]

✧ *grč.* epiphorá ≃ EPI- + -FOR(A)

epigàmija *ž* **1.** *pravn.* brak između osoba različitih državljanstava **2.** *zool.* pojava živahnih boja u doba parenja kod nekih životinja

✧ *grč.* epigamía: naknadna ženidba ≃ EPI- + -GAMIJA

epigàstrij *m anat.* područje gornjeg i središnjeg dijela trbušne šupljine

✧ *grč.* epigástrion ≃ EPI- + gastḗr: trbuh

epigèneza *ž biol.* shvaćanje da se svaki organizam razvija iz nediferencirane jajne stanice, *opr.* preformacija // **epigènetskī** *prid.* koji se odnosi na epigenezu

✧ EPI- + -GENEZA

epigènija *ž geogr.* riječna dolina oblika klisure, nastala probijanjem rijeke kroz mekane sedimente do podloge od tvrdih stijena

✧ EPI- + -GENIJA

epiglòtis *m anat.* poklopac grkljana, elastična hrskavičava ploča, zatvara ulaz u grkljan

✧ *grč.* epiglōttís ≃ EPI- + glôtta: jezik

epìgōn *m* ⟨G epigóna⟩ **1.** (Epigoni) (*mn*) *mit.* sinovi sedmorice junaka poginulih u ratu protiv Tebe **2.** predstavnik znanstvene, ideološke, umjetničke itd. škole koji se iscrpljuje u primjeni ideja i metoda svojih prethodnika; imitator, oponašatelj **3.** potomak, nasljednik // **epìgōnskī** *prid.* koji se odnosi na epigone; oponašateljski; **epìgōnstvo** *sr* djelovanje, rezultat rada epigona; imitacija, oponašanje

✧ *grč.* epígonos: kasnije rođen, potomak ← EPI- + -GON[2]

epigònīōn *m glazb.* antički trzalački instrument, sličan uspravnoj harfi, egipatskog porijekla

✧ *grč.* epigóneion, prema navodnom izumitelju, Epigonu iz Ambrakije

epìgraf *m* **1.** natpis urezan u čvrst materijal (npr. na nadgrobnom kamenu) **2.** *jez. knjiž.* citat na početku nekog literarnog ili znanstvenog djela // **epigràfija** *ž* pomoćna povijesna znanost koja se bavi proučavanjem starih natpisa na kamenu; **epigràfika** *ž* ⟨D L -ici⟩ arheološka disciplina koja proučava epigrafe; **epìgrafskī** *prid.* koji se odnosi na epigrafiju i epigrafe; **epìgrafski** *pril.* na epigrafski način, poput epigrafa

✧ *grč.* epigraphḗ ≃ EPI- + -GRAF

epìgram *m knjiž.* **1.** u staroj Grčkoj, pjesnički natpis na javnim zgradama i na drugim javnim mjestima **2.** kasnije, pjesma, ob. u elegijskom distihu, često političkog ili didaktičkog sadržaja, sa satiričnim prizvukom ili obratom // **epigramàtičār** *m, v.* epigramist; **epigramàtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* epigramist; **epigràmatskī** *prid.*, *v.* epigramski; **epigràmist** *m* onaj koji piše epigrame; epigramatičar, epigramatik; **epìgramskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na epigrame **2.** koji je kratak, koncizan, uz dozu zajedljivosti [*~ stil*]; epigramatski, dosjetljiv, duhovit

✧ *grč.* epígramma: natpis ≃ EPI- + -GRAM

Epìharm (**Epìharmo**) (550–460. pr. Kr.), grčki komediograf, glavni predstavnik sicilske komedije; ismijava mitske junake i suvremenike

epìhōrskī *prid.* koji pripada jednoj zemlji, užoj ili široj regiji ili ambijentu △ ~ ***kult*** *antrop.* lokalni kult, za razliku od usvojenog i sl.

✧ *grč.* epikhṓrios ≃ EPI- + khôra: zemlja

epikàntus *m anat.* polumjesečast nabor kožnog tkiva, prekriva unutarnji kut oka

✧ *nlat.* epicanthus ← *grč.* epikanthís ≃ EPI- + kanthós: kut oka

epìkard *m anat.* izvanjski sloj srčane stijenke

✧ EPI- + *grč.* kardía: srce

epìkarp *m bot.* površinski sloj kore ploda

✧ EPI- + *grč.* karpós: plod

epikléza *ž peršć.*. u misi, zazivanje Duha Svetoga na posvećene darove i prisutne vjernike

✧ *grč.* epíklēsis: zazivanje ≃ EPI- + kaleîn: zvati

èpikontinentāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na rub kontinenta △ ~***ni pojas*** *geogr. pol.* morsko dno i podzemlje podmorskog prostora izvan teritorijalnog mora obalne drža-

ve; ~**no more** **1.** *geogr.* svako plitko more koje pokriva dijelove kontinentalnih blokova **2.** *pravn.* dio otvorenog mora iznad epikontinentalnog pojasa
✧ EPI- + *v.* kontinent, kontinentalan

Èpikrat iz Ambrakije (o.4. st. pr. Kr.), grčki pjesnik i komediograf

epikríza *ž* **1.** ponovno utvrđivanje istinitosti onoga što je rečeno ili napisano; ponovno prosuđivanje, obnova kritičkog postupka **2.** *med.* završno kritičko prosuđivanje tijeka bolesti **3.** teško stanje ili ukupnost pojava nakon krize
✧ *grč.* epíkrisis: ponovna prosudba ≃ EPI- + krínein: suditi

epìksitos *m sport pov.* u antičkoj Grčkoj, grupna igra loptom, igralište je podijeljeno crtom, a igrači rukama i nogama nastoje ubaciti loptu u protivničko polje
✧ *grč.*

Epìktet (o.50–138), rimski filozof, jedan od glavnih predstavnika rimskog stoicizma (slobodu određuje kao intelektualnu nezavisnost čovjeka)

Èpikūr (341–270. pr. Kr.), grčki filozof, tvorac etičke filozofije jednostavnih užitaka, prijateljstva i smirenja duha // **epikuréjac** *m* ⟨G -jca, V èpikurējče, N *mn* -jci, G epikùrējācā⟩ **1.** *fil.* sljedbenik Epikurove filozofije **2.** *razg.* onaj koji uživa u profinjenim čulnim nasladama; **epikuréjčev** *prid.* koji pripada epikurejcu; **epikùrējsk|ī** (**èpikūrskī**) *prid.* koji se odnosi na epikurejce [~*a poezija*]; **epikùrējski** *pril.* kao epikurejac, na način epikurejaca [*živjeti* ~]; **epikuréjstvo** *sr*, *v.* epikurizam (**2**); **epikurìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *fil.* Epikurova filozofija: središnje pitanje ljudske egzistencije jest odnos između osjećaja zadovoljstva i bola, pa je zadovoljstvo kao duševna i tjelesna ugoda najveća vrijednost **2.** *razg.* vulgarizirano Epikurovo učenje, stav prema kojem je čulno nadređeno svakom drugom kriteriju, pa i moralu; epikurejstvo

epilácija *ž med.* odstranjivanje dlaka ili kose na tijelu zajedno s korijenom; depilacija
✧ *nlat.* epilatio ≃ EKS- + *lat.* pilum: vlas

epilèpsija *ž pat.* bolest poremećaja moždane funkcije obilježena ponavljanim napadajima, s klonično-toničkim grčevima ili psihomotornim krizama (vidne, slušne, olfaktorne halucinacije); padavica, zavrćanje, gora, goropaština, gorica, gorska bolest, trepelica, velika bolest, zavrtanija, lošotinja, mrzna bolest // **epilèptičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji pokazuje znakove epilepsije; padavičav; **epilèptičār** *m* onaj koji boluje od epilepsije; padavičar, epileptik; **epilèptičārev** (**epilèptičārov**) *prid.* koji pripada epileptičaru; **epilèptičarka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* epileptičar; **epilèptičkī** *prid.* koji se odnosi na epilepsiju, koji je uzrokovan epilepsijom; padavički [~ *napad(aj)*]; **epilèptik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* epileptičar
✧ *grč.* epilēpsía ≃ EPI- + lambánein: uzimati, hvatati

èpīlij *m knjiž. pov.* kratak ep s lirsko-epskim sadržajem u daktilskim heksametrima
✧ *grč.* epýllion: mali ep

epìlog *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ **1. a.** zaključni dio književnog djela; završna riječ, pogovor, *opr.* prolog **b.** *glazb.* u operi i igrokazu zaglavak, završne riječi ili stihovi s općim razmatranjem djela, često u obliku pouke ili pohvale **c.** *glazb.* u instrumentalnoj glazbi, figuracija završnog akorda dodana zaključnoj kadenci **2.** *pren.* završetak neke radnje, krajnji ishod
✧ *grč.* epílogos: pogovor, komentar ≃ EPI- + -LOG

epimèlet *m pov.* državni službenik u Ateni
✧ *grč.* epimelētḗs: nadzornik ≃ EPI- + meletân: brinuti se

Epimènid (6. st. pr. Kr.), kretski prorok i pisac uz kojeg su vezane mnoge legende

epimèrija *ž kem.* pojava međusobnog razlikovanja organskih kemijskih spojeva samo prema prostornom razmještaju atoma ili radikala vezanih za atom ugljika
✧ EPI- + -MERIJA

epimorfóza *ž* **1.** *zool.* razvoj kukca iz ličinke bez većih promjena **2.** regeneracija dijelova nekih organizama umnožavanjem površinskih stanica
✧ EPI- + -MORFOZA

epinàstija *ž biol.* pojačan rast nekog organa na njegovoj gornjoj strani što dovodi do savijanja nadolje, ob. kod biljaka, *opr.* hiponastija
✧ EPI- + *grč.* nastós: gusto stisnut

epìnglē (**epinglê**) *m* ⟨G epinglèa⟩ fina tkanina od češljane vune
✧ *fr.* épinglé

epìnīkij *m pov.* **1.** gozba, proslava ili svečanost u slavu pobjednika na antičkim sportskim igrama **2.** pjesma u slavu pobjednika na tim igrama
✧ *grč.* epiníkion ≃ EPI- + níkē: pobjeda

epipaleolìtik *m geol.* **1.** najstarije razdoblje srednjeg kamenog doba (mezolitika) **2.** *rij.* mezolitik u cjelini
✧ EPI- + *v.* paleolit (paleolitik)

epipelagìjāl *m* ⟨G epipelagijála⟩ *biol.* biocenoza slobodnog vodenog sloja (do 400 m dubine) do kojega dopire svjetlo; uključuje dio faune i gotovo sve autotrofne vodene biljke
✧ EPI- + *grč.* pélagos: more

epiplèksija *ž pat.* prestanak funkcioniranja jedne strane tijela; kljenut, uzetost // **epiplèktičār** *m* onaj kome je kljenutošću pogođena jedna strana tijela; **epiplèktičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* epiplektičar
✧ EPI- + *grč.* plḗttein: udarati

Èpīr *m* ⟨G Epíra⟩ *geogr.* planinski kraj u *SZ* Grčkoj i *J* Albaniji 14.813 km² // **èpirskī** *prid.* koji se odnosi na Epir [*Epirska Despotovina*]

epirogènetskī *prid.* koji se odnosi na genezu (postanak) kopna △ ~ ***pokreti*** *geol.* jednolični, dugotrajni, radijalni pokreti kontinentskih masa, neovisni o strukturnim promjenama litosfere; i danas su aktivni, očituju se u dizanju ili spuštanju morskih obala // **èpirogēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* transgresivan
✧ *grč.* ḗpeiros: kopno + génesis: postanak

episcénij *m kazal.* gornji dio pozornice
✧ *grč.* episkḗnion ≃ EPI- + skḗnḗ: pozornica, scena

episilogìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *log.* zaključak izveden iz prethodnog zaključka
✧ EPI- + *v.* silogizam

episkèpsis *m lik.* bizantski tip ikonografskog prikaza Bogorodice
✧ EPI- + *grč.* sképsis: razmišljanje

epìskiros *m sport pov.* jedna od najstarijih igara loptom u antičkoj Grčkoj; slična epiksitosu
✧ *grč.* epískyros

episklerìtis *m pat.* upalna infiltracija tkiva između spojnice i bjeloočnice
✧ *nlat.* episcleritis ≃ EPI- + *v.* skleritis

èpiskop¹ *m pravosl.* vrhovni poglavar episkopije (u Katoličkoj crkvi biskup) // **èpiskopāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada, koji se odnosi na episkopiju; biskupijski △ ~***na protestantska crkva*** Anglikanska crkva; priznaje biskupe kao nositelje hijerarhijske vlasti; **episkopalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ jedna od kršćanskih vjeroispovijedi, učenje Protestantske episkopalne crkve; **episkòpāt** *m* ⟨G episkopáta⟩ *crkv.* **1.** služba, čast i dostojanstvo episkopa ili biskupa **2.** skup svih episkopa ili biskupa **3.** upravljanje crkvom preko skupa episkopa ili biskupa; **episkòpija** *ž* područje u organizaciji crkve u djelokrugu episkopa ili biskupa; biskupija; **èpiskopskī¹** *prid.* koji se odnosi na episkope; biskupski
✧ *grč.* epískopos: nadglednik ≃ EPI- + -SKOP

èpiskop² *m* ⟨G episkópa, N *mn* episkòpovi⟩ *tehn.* optička sprava koja odražava na ravnoj površini sliku neprozirnog predmeta // **èpiskopskī²** *prid.* koji se odnosi na episkop²
✧ EPI- + -SKOP

episkotìster *m med.* uređaj za ispitivanje kritične frekvencije fuzije oka
✧ *grč.* episkotízein: zasjeniti ≃ EPI- + skotía: tama

epìsōm *m* ⟨G episóma, N *mn* -i⟩ *biol.* genetski element u bakterija
✧ EPI- + -SOM(A)

epispàdija *ž pat.* prirođena malformacija penisa s izlaznim otvorom mokraćne cijevi na gornjem dijelu uda
✧ *grč.* epispân: privlačiti ≃ EPI- + spân: vući

epistàksa *ž* ⟨G *mn* epìstāksā⟩ *pat.* krvarenje iz nosa
✧ EPI- + *grč.* stázein: kapati

epistáza *ž biol.* **1.** filogenetsko zaostajanje jedne od dviju srodnih vrsta **2.** sprečavanje funkcije jednog gena genom istog genotipa, ali udaljenog genskog položaja
✧ *grč.* epístasis: zaustavljanje ≃ EPI- + -STAZA

epistemològija *ž fil.* znanost o općim uvjetima istinitosti, o objektivnoj važnosti znanstvenog spoznavanja (obuhvaća logiku i teoriju spoznaje); spoznajna teorija // **epistemòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi epistemologijom; **epistemològijskī** *prid.* koji se odnosi na epistemologiju; **epistemòloškī** *prid.* koji se odnosi na epistemologe i epistemologiju
✧ *grč.* epistḗmē: znanje + -LOGIJA

epistèmōn *m* ⟨G epistemóna⟩ znanstveni priručnik
✧ *grč.* epistḗmē: znanje

epìstola *ž* **1. a.** *ekspr.* poruka, pismo s općim sadržajem; poslanica **b.** u antičkoj i renesansnoj književnosti, česta književna forma, ob. u stihovima **2.** *kršć.* **a.** u *Novom zavjetu* apostolsko pismo, poslanica **b.** dio mise, prije evanđelja čita se odlomak iz apostolskih

poslanica // **epistòlār** *m* ⟨G epistolára⟩ *kršć.* liturgijska knjiga dijelova apostolskih poslanica; čita se u pojedine dane u liturgijskoj godini; **èpistolāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je u obliku poslanice, pisma
✧ *lat.* epistula ← *grč.* epistolḗ: pismo ≃ EPI- + stéllein: slati

epistologràfija *ž* **1.** vještina u sastavljanju pisama ili pjesničkih poslanica **2.** *knjiž.* skupni naziv za pisma kao književnu vrstu **3.** pomoćna disciplina historiografije, proučava pojavu i razvoj epistola
✧ *v.* epistola + -GRAFIJA

epistruktúra *ž* ono što je nadograđeno, sagrađeno na već postojećoj gradnji; nadgradnja, *opr.* supstrukcija
✧ EPI- + *v.* struktura

epìtaf *m* **1.** natpis na nadgrobnom spomeniku; nadgrobnica **2.** *knjiž.* pjesma u povodu čije smrti // **epìtafskī** *prid.* koji se odnosi na epitaf
✧ *grč.* epitáphios: nadgrobni ≃ EPI- + táphos: grob

epitàlāmij *m glazb.* **1.** *pov.* starogrčka svadbena pjesma koju pjeva zbor mladića i djevojaka obično pred ložnicom mladenaca; protkana erotskim elementima, kasnije prelaze u lascivnost **2.** u novije doba svadbena glazba ili glazba svečanog karaktera
✧ *grč.* epithalámios: svadbena pjesma ≃ EPI- + thálamos: bračna ložnica

epitàlamus *m anat.* područje u mozgu smješteno iza talamusa
✧ EPI- + *v.* talamus

èpitel *m biol.* tkivo građeno od gusto poredanih stanica, oblaže vanjske i unutrašnje površine tijela, površine unutrašnjih šupljina višestaničnih životinjskih i biljnih organizama // **èpiteln|ī** *prid.* koji se odnosi na epitel, koji ima njegova svojstva [*~a ozljeda*] △ ***~a tjelešca***, *v.* paratireoida; ***~o tkivo*** tkivo za koje je karakterističan zatvoren smještaj stanica; **epitelizácij|a** *ž med.* **1.** stvaranje epitela kod cijeljenja rane **2.** kirurška transplantacija epitela [*izvesti ~u*]
✧ *nlat.* epithelium ≃ EPI- + *grč.* thḗlē: bradavica

epitelìōm *m* ⟨G epitelióma⟩ *pat.* benigni ili maligni tumor epitela
✧ *v.* epitel + -OM

epìtēt *m* ⟨G epitéta⟩ **1.** *jez. knjiž.* riječ koja se dodaje imenici radi boljeg određenja, živosti ili izražajnosti; pridjevak **2.** *retor.* stilska figura koja učestalošću krasi izričaj i pojačava dojam [*zlatno runo, rujno vino*] **3.** *pren.* pogrdna riječ ili fraza; kletva, psovka △ ***stalni ~*** stilski ukras koji se ponavlja u raznim tekstovima [*vita jela*]; često povezan i s redom riječi [*zvijezda sjajna*] // **epìtētnī** *prid.* koji ima svojstva epiteta
✧ *grč.* epíthetos: dometnut ≃ EPI- + tithénai: metati

epitéza *ž* **1.** *lingv.* dodavanje glasa ili sloga na kraj riječi iako nema etimološku podlogu **2.** *med.* proteza lica, kozmetički nadomješta defekte lica (nosa, oka, uha)
✧ *grč.* epíthesis: dodatak ≃ EPI- + -TEZA

epitìmija *ž pravosl.* kazna za svećenike (kler) i pastvu radi okajanja grijeha
✧ *grč.* epitimía ≃ EPI- + timḗ: kazna

epìtoma *ž* kratak prikaz sadržaja duljeg govora ili teksta; rezime, sažetak
✧ *grč.* epitomḗ: izvadak ≃ EPI- + témnein: sjeći

epìtop *m kem.* dio antigenske molekule odgovoran za specifičnost reakcije između antitijela i protutijela
✧ EPI- + -TOP

epitràhīlj *m* ⟨G epitrahílja⟩ *pravosl.* dio svećeničke odjeće, široka, križevima izvezena traka (odgovara stoli u katoličanstvu); petrahilj
✧ EPI- + *grč.* trákhēlos: vrat

epìtrīt *m* ⟨G epitríta⟩ *jez. knjiž.* četverosložna pjesnička stopa sa 3 duga i 1 kratkim slogom
✧ *grč.*

epìtrop *m* **1.** *pov.* upravitelj imanja; nadzornik, nadglednik, špan **2.** onaj tko skrbi o štićeniku; skrbnik, staratelj // **epitròpija** *ž pravosl.* uprava crkvene imovine
✧ *grč.* epítropos ≃ EPI- + trépein: upravljati

epizéma *ž glazb.* u muzičkoj paleografiji, pomoćni znak u neumatskom notnom pismu; javlja se u rukopisima od 8. do 11. st. kao vodoravna, okomita ili malo zaobljena crtica
✧ *grč.* epísēma: znak, znamenje ≃ EPI- + sêma: znak

epizèugma *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *retor.* ponavljanje iste riječi u jednom stihu ili u jednoj rečenici
✧ EPI- + *grč.* zeûgma: most, jaram ≃ epizeugnýnai: ujarmiti

epiziotòmij|a *ž med.* zarezivanje međice radi proširenja izlaznog dijela porođajnog kanala [*izvesti ~u*]
✧ *grč.* epíseion: stidni dio tijela + -TOMIJA

epizóda *ž* **1.** *knjiž.* dio grčke tragedije između dvije korske pjesme **2. a.** dio književnog teksta, stripa, TV-serija itd. koji je priča sama po sebi **b.** manji, kraći događaj unutar šireg zbivanja **3.** *glazb.* **a.** u složenijim muzičkim oblicima (fuga, rondo, sonata i sl.), ulomak koji većinom razrađuje sporedne motive, rjeđe motive glavne tematike **b.** u operi samostalni dio bez dublje povezanosti s glavnom radnjom **4. a.** uzgredna zgoda; slučaj, upadica **b.** sporedan, nebitan, nevažan događaj // **epizòdičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se sastoji od epizoda; isprekidan, nepovezan **2.** *v.* epizodni; **epizòdičkī** *prid.*, *v.* epizodni; **epizòdično** *pril.* na epizodičan način; isprekidano, nepovezano; **ȅpizōdn|ī** *prid.* ⟨*neodr.* ȅpizōdan⟩ **1.** koji se odnosi na epizodu [*~a uloga (glumca)*]; epizodički, sporedan, uzgredan **2.** *pren.* koji je prolazan u okviru većih ili trajnijih zbivanja [*~i događaji*]; epizodičan, kratkotrajan, nevažan, sporedan; **epizòdist** *m* onaj koji igra epizodne uloge, koji ne igra glavnu ulogu (u kazalištu, na filmu itd.); **epizodìstičkī** *prid.* koji se odnosi na epizodiste; **epizodìstički** *pril.* kao epizodist, poput epizodista; **epizòdistkinja (epizòdistica)** *ž*, *v.* epizodist
✧ *njem.* Episode ← *grč.* epeisódion: ono što dolazi izvana, umetak, dodatak ≃ EPI- + eis: u + hodós: put; episódios: koji dolazi u nastavku

epizóna *ž* *geol.* zona metamorfoze izvanjskog dijela kamene kore Zemlje, gdje je temperatura niska, a tlak jednostran
✧ EPI- + *grč.* zṓnē: pojas

epizòōn *m* ⟨G epizoóna⟩ *zool.* organizam koji živi na površini druge životinje i iz nje crpi sastojke koji su mu nužni za prehranu; parazit, nametnik
✧ EPI- + -ZOON

epizoòtija *ž* *pat.* nagao porast zaraznog oboljenja među životinjama određenog područja u kraćem vremenu; stočna zaraza
✧ EPI- + -ZOON

epizootiològija *ž* *vet.* znanost o nametnicima i zaraznim bolestima domaćih životinja
✧ *v.* epizootija + -LOGIJA

epóda *ž* **1.** *knjiž.* vrsta antičke lirske pjesme **2.** u grčkoj korskoj lirici zaključni dio iza strofe i antistrofe
✧ *grč.* epōidós: pripjev ≃ EP- + āideîn: pjevati

epóha *ž* ⟨D L -i/epósi⟩ **1.** veliko razdoblje u povijesti Zemlje [*geološka ~*] **2.** razdoblje u nekom dijelu povijesnog razvoja, umjetničkog, kulturnog ili društvenog života odijeljeno od drugih osobitim značajkama; doba, razdoblje [*klasicistička ~*; *~ feudalizma*; *~ industrijalizacije*] **3.** *astron.* trenutak u kojem neko nebesko tijelo dostiže polaznu točku za određivanje i mjerenje njegove putanje // **ȅpohāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji daje obilježje epohi; koji je vrlo značajan [*~no otkriće*]; **epohálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je epohalno
✧ *grč.* epokhḗ: zastoj ≃ EP- + ékhein: držati

èpoksi-smòle *ž mn* *kem.* polimeri velike tvrdoće, otporni su prema visokim temperaturama; koriste se u proizvodnji lakova, ljepila, u elektronici i dr.
✧ EP- + *grč.* oksýs: oštar, kiseo

epolèt|a *ž* ⟨G *mn* epolétā⟩ naramenica s resama ili bez njih na odori; označuju čin u vojsci ili čin uniformiranih činovnika; ramenica [*nositi ~e*]
✧ *fr.* épaulette ≃ épaule: rame

Epóna *ž* *mit.* rimska božica keltskog podrijetla, zaštitnica konja i magaraca

epònīm *m* ⟨G eponíma⟩ **1.** *pov.* u antičkoj Grčkoj, prvi od trojice arhonata čijim se imenom u kronologiji označavala godina njegove vladavine **2.** *pren.* onaj po kome je ili ono po čemu je nešto nazvano [*Penkala – osoba i penkala – tehnička olovka i nalivpero*; *ime plemena Dalmata ~ je rimske provincije Dalmacije*] // **epònimskī** *prid.* koji se odnosi na eponim
✧ *grč.* epṓnymos: koji daje ime ≃ EP- + -ONIM

èpōnž *m* mekana spužvasta tkanina od prirodnih ili sintetičkih vlakana
✧ *fr.* éponge

epopéja, *v.* ep

epruvèt|a *ž* ⟨G *mn* epruvétā⟩ **1.** staklena cjevčica, služi za izvođenje kemijskih mikrobioloških i seroloških analiza i pokusa; kušalica **2.** u znanosti o ispitivanju materijala, metalni štapići ili trake određenih dimenzija △ ***djeca iz ~e*** djeca rođena procesom umjetne oplodnje
✧ *fr.* éprouvette

èpsilōn *m* **1.** peto slovo grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 5
✧ *grč.* e psilón: golo, jednostavno »e«

epsòmīt *m* ⟨G epsomíta⟩ *min.* hidratizirani magnezijev sulfat, bijel do bezbojan; upotrebljava se u gnojivima, za izbjeljivanje tkanina, štavljenje kože te u medicini (uglavnom kao purgativ); gorka sol
✧ *engl.* prema gradiću Epsomu u jugoistočnoj Engleskoj; sadržan je u lokalnoj mineralnoj vodi

Epstein[1] (*izg.* Èpstain), **Jacob** (1880–1959), engleski kipar, jedan od vodećih portretista 20. st., cijenjen zbog pomnog prikazivanja karaktera

Epstein[2] (*izg.* Epstên), **Jean** (1897–1953), francuski redatelj nijemih filmova, istaknuti teoretičar filma

epúlis *m pat.* benigni tumor gingive
✧ *nlat.* ≃ EP- + *grč.* oûlon: desni, gingiva

epulónes *m pov.* kolegij svećenika u starom Rimu; izvodi posvećene rituale tijekom žrtveničkih gozbi u čast Jupiteru i drugim bogovima
✧ *lat.*: gozbari

EQ (*izg.* î kjû) *krat.* odgojni kvocijent, *usp.* IQ
✧ *engl.* **E**ducational **Q**uotient

Er *kem.* simbol za element erbij

éra *ž* **1.** razdoblje računanja vremena u povijesti i u društvenom životu; doba, vrijeme [*viktorijanska* ~] **2.** razdoblje koje se kalendarski računa unatrag i unaprijed od godine Kristova rođenja [*stara* ~; *nova* ~; *naša* ~]
✧ *lat.* aera

eradicírati (što) *dv.* ⟨*prez.* eradìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eradìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *med.* uništiti/uništavati uzročnike bolesti **2.** *pren.* istrijebiti/istrebljivati, uništiti, iskorijeniti (o životinjama i posebno o ljudima) // **eradikácija** *ž med.* potpuno uništenje uzročnika zarazne bolesti
✧ *lat.* eradicare: iskorijeniti ≃ radix: korijen

èranos *m pov.* u antičkoj Grčkoj, gozba u kojoj su svi pridavali neki prilog (u novcu ili u naravi)
✧ *grč.* éranos

èrār *m* ⟨G erára⟩ **1.** *pov.* državna zemlja, zemlja koja pripada državi **2.** ukupnost materijalnih dobara u državnom vlasništvu **3.** državna blagajna **4.** država kao nosilac imovinskog prava; fiskus
✧ *lat.* aerarium ≃ aes: mjed

eràtič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je nestalan, nepostojan, lutalački △ ***~ne bolesti*** *med.* bolesti koje se javljaju s vremena na vrijeme; ***~ni blokovi*** *geol.* gromade stijena koje su za pleistocena ledenjacima prenijete daleko od svoga ležišta
✧ *lat.* erraticus: lutajući, tumarajući

Eráto *ž mit.* muza ljubavne poezije

Eratòsten Kirenjanin (276–194. pr. Kr.), grčki učenjak, posljednji univerzalni znanstvenik antičkog svijeta; začetnik znanstvene kronologije i geografije, na području matematike izradio postupak za izračunavanje prim-brojeva

ȅrav *prid.*, *v.* herav

Eràzistrat (305–245. pr. Kr.), grčki liječnik u Aleksandriji, proučavao krvožilni i živčani sustav

Eràzmo 1. *v.* ♦ **2. Roterdamski** (*lat.* Erasmus Desiderius, pravo ime Geert Geerts) (1469–1536), nizozemski pisac latinskog izraza, zagovornik slobodarskih ideja i duhovne tolerancije, najistaknutiji autor razdoblja humanizma i navjestitelj prosvjetiteljstva; smatra se duhovnim začetnikom težnji prema europskoj integraciji; majstor latinskog stila, blistav polemičar i satiričar (*Pohvala ludosti*) **3. Erasmus** hrv. dvomjesečni časopis za kulturu demokracije (1993–1998); u 27 brojeva okupio više od 200 suradnika, uglavnom intelektualaca liberalno-demokratske orijentacije
♦ m. os. ime (danas rijetko, ali nekoć vrlo često) ◊ *pr.*: **Ȍražen**, **Oražénović**, **Ȍrož** (Slavonski Brod), **Ràzem**, **Rèžek** (380, Međimurje, Zagorje), **Rȍzman** (180, Zagorje, Podravina), **Róžić** (2300, Trogir, Primorje, Turopolje; i Ruža), **Rȍžman** (790, Zagreb, Pokuplje, Lika), **Ròžmanić** (Rijeka)
✧ *lat.* Erasmus ← *grč.* Erásmos, *v.* Eros

ȅrbati (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr.* naslijediti/nasljeđivati, baštiniti
✧ *njem.* erben

êrbij *m kem.* rijedak element iz skupine lantanida (simbol Er, atomski broj 68), nema tehničke primjene
✧ *nlat.* erbium, prema imenu mjesta Ytterby u Švedskoj

èrbland *m pov. knjiš.* nasljedna zemlja vladara (na njemačkom govornom području)
✧ *njem.* Erbland ← Erbe: nasljedstvo + Land: zemlja

Ercégović, Ante (1895–1969), hrv. botaničar i oceanograf, istraživao neodređene alge i problem produktivnosti Jadranskog mora

èrchercog *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ titula muških članova dinastije Habsburg; nadvojvoda
✧ *njem.* Erzherzog
èrćān (**èrkān**) *m* ⟨G erćána⟩ *reg.* **1.** članovi vijeća; vijećnici **2.** skup koji daje savjete u vezi s nekim pitanjem; vijeće **3.** *isl.* dijelovi namaza (molitve)
✧ *tur.* erkân ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ärkān, rukn: dio, član, stup
èrćek (**èrkek**) *prid. reg.* koji je muškog spola [~ *čeljade* muško čeljade]; muško, »muški«
✧ *tur.* erkek
Èrdēlj[1] *m* ⟨G Erdélja⟩ naselje (u blizini Duge Rese), 556 stan. // **Erdéljac** *m* (**Èrdēljka** *ž*) ⟨G -ljca, N *mn* Erdéljci, G Èrdēljācā⟩ stanovnik Erdelja; **èrdeljskī** *prid.* koji se odnosi na Erdelj i Erdeljce △ ~ ***tanjur*** tanjur stiliziran u kućnoj izradi, ima simetrično izrađena dva dna, pa se može upotrebljavati ili izlagati kao ukras s obje strane
Èrdēlj[2] *m* mađarsko ime za rumunjsku pokrajinu Transilvaniju, *v.*
♦ *pr.* (etnici, neka i od Èrdelj[1]): **Erdélec** (Đurđevac), **Èrdeli** (Prigorje), **Èrdelić** (Zagreb, Zagorje), **Èrdelj** (Kutina, Karlovac), **Èrdelja** (240, Zagreb, Zagorje), **Erdéljac** (250, Duga Resa, Karlovac), **Èrdelji** (180, Podravina), **Èrdeljić** (Đakovo), *v.* Transilvanija
Erdmann (*izg.* Èrdman) **1. Benno** (1851–1921), njemački filozof, utemeljitelj suvremenih istraživanja Kantovih spisa (*Logika*, *Immanuel Kant*) **2. Otto Linné** (1804–1869), njemački kemičar, radio na određivanju atomske težine elemenata
Erdödy (*izg.* Èrdedi) hrv. velikaška obitelj ugarskog podrijetla **1. Ivan** (1760–1806), hrv. ban **2. Nikola** hrv. ban 1680–1693, protivnik Petra Zrinskog i njegove urote **3. Petar** hrv. ban 1557–1567. **4. Toma** (1558–1624), hrv. ban 1584–1595. i 1608–1614, višestruki pobjednik u bitkama protiv osmanske vojske (Sisak, 1593)
Erdödy-Rubido (*izg.* Èrdedi-Rùbido), **Sidonija** (1819–1884), prva hrv. koncertna i operna pjevačica (uloga Ljubice na praizvedbi opere *Ljubav i zloba* V. Lisinskog)
Èrdūt *m* ⟨G Erdúta⟩ naselje na desnoj obali Dunava (*I* od Osijeka), 1459 stan. // **Èrdūćanin** *m* (**Èrdūćānka** *ž*) ⟨N *mn* Erdúćani⟩ stanovnik Erduta; **èrdūtskī** *prid.* koji se odnosi na Erdut i Erdućane
Èreb *m* **1.** *mit.* bog tmine u starogrčkoj mitologiji, sin Kaosa i Noći **2.** *pren.* podzemni svijet, carstvo mrtvih
✧ *grč.* Èrebos
èred *m reg. zast.* onaj koji baštini imovinu; nasljednik // **eredìtāt** (**eredìtād**) *m* ⟨G ereditáta, N *mn* ereditáti⟩ *reg. zast.* imovina umrloga koju dobiva neka druga osoba
✧ *tal.* erede: nasljednik ← *lat.* heres
Erehtèjon *m* antički hram na atenskoj Akropoli (kraj 5. st. pr. Kr.), sa svojih šest karijatida najljepši spomenik atičko-jonskoga stila
erèkcij|a *ž* **1.** čin erektiranja, podizanja, izgradnje (o zgradama, kipovima); konstruiranje, uzdizanje **2.** *fiziol.* ukrućivanje muškog spolnog organa [*biti u ~i*; *doći do ~e*] // **erektírati** *dv.* ⟨*prez.* erèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* erèktīrān, *gl. im.* -ānje⟩ uspraviti/uspravljati, osoviti/osovljavati, uzdizati/uzdignuti; **èrektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je uzdignut prema gore u odnosu na osnovu; uspravan, osovljen; **èrektor** *m* **1.** *tehn.* onaj koji podiže, koji uspravlja; podizač, uspravljač **2.** *anat.* mišić uspravljač
✧ *lat.* erectio ≃ erigere: uspraviti, podići
erèmīt *m* ⟨G eremíta⟩ *kršć.* onaj koji se iz duhovnih pobuda povukao u samoću; pustinjak // **eremìtōrij** *m pov.* osamljeno mjesto gdje se povlače eremiti
✧ *lat.* eremita ← *grč.* erēmítēs ← érēmos: osamljen, pust
Erenburg (*izg.* Èrenburg), **Ilja Grigorevič** (1891–1967), ruski književnik; za vrijeme 2. svjetskog rata ističe se mobilizatorskom publicistikom; romanom *Otopljenje* (1954) i memoarima *Ljudi, godine, život* najavio destaljinizaciju ruske književnosti
erèpsīn *m* ⟨G erepsína⟩ *biol.* ferment koji u tankom crijevu razlaže peptide na aminokiseline
✧ ≃ *grč.* ereípein: obarati, raskidati
èret *m sport* u rukometu, način šutiranja pri kojem se bacanje lopte izvodi otklonom tijela u stranu, suprotno od ruke kojom se baca (ob. pri udarcima s krila)
✧ *grč.* eréthizein: kretati, micati
erètič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je nemiran, razdražljiv △ *~**ni oligofreni** pat.* lako uzbudljive i nemirne slaboumne osobe // **erètičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* motorički nemir, povećana razdražljivost, uzbuđenost, pojačana verbalna ili fizička agresivnost (posebno u teže retardiranih osoba); **erètìzam**

m ⟨G -zma⟩ *pat.* **1.** stanje razdražljivosti pri nekim oboljenjima živčanog sustava **2.** *zast.* alkoholni delirij

✧ *grč.* eréthein: dražiti

Èrevān *m* ⟨G Erevána⟩ glavni grad Armenije, 1.283.000 stan. △ ***radio*** ~ *pov. zast.* pojam za navodni odašiljač šifriranih poruka (ob. u obliku vica ili anegdote) kojim su građani Sovjetskog Saveza izražavali svoje neslaganje s vladajućim režimom // **Erevánac** *m* (**Èrevānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Èrevānci⟩ stanovnik Erevana; **èrevanskī** *prid.* koji se odnosi na Erevan i Erevance

ȅr-fôrm *m knjiž.* pripovijedanje, pisanje u trećem licu (o onome tko je »on«, za razliku od ich = »ja«)

✧ *njem.* er-Form

ȅrg[1] *m* ⟨N *mn* ȅrgi⟩ *zast.* jedinica mjere za energiju i rad u CGS-sustavu

✧ *grč.* érgon: rad

ȅrg[2] *m geogr.* pješčana pustinja s dinama u *S* Africi

✧ *arap.* ’irq

ergàstul *m pov.* u antičkom Rimu podrumski zatvor u kojem su radili okovani robovi

✧ *lat.* ergastulum ← *grč.* ergázesthai: raditi

ȅrgatīv *m gram.* u nekim jezicima (npr. u baskijskom) padež subjekta prijelaznoga glagola

✧ *grč.* ergátēs: radnik

ergèl|a (**hergèla**) *ž* ⟨G *mn* ergélā⟩ **1.** štala na gospodarstvu na kojem se uzgajaju visokokvalitetni konji [*u ~i*] **2.** *meton.* ukupnost konja iz takve štale [*lipicaneri iz đakovačke ~e*] **3.** *pren.* više skupocjenih motornih vozila u vlasništvu jedne osobe (automobili, motocikli i sl.)

✧ *tur.* hergele ← *perz.* har: magarac + gele: stado

ȅrgo *vezn. knjiš. zast.* kazuje zaključak ili posljedicu; dakle, prema tome, stoga... [*~, to je tako*]

✧ *lat.*

ERGO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na rad, djelo [*ergologija*]

✧ *grč.* érgo-; érgon: djelo, rad, trud

ergobicìkl *m med.* učvršćen, nepomičan (sobni) bicikl koji pritiskom na pedale omogućuje treniranje i mjerenje u medicinske svrhe

✧ ERGO- + *v.* bicikl

ȅrgograf *m tehn.* aparat za mjerenje veličine rada što ga izvrši mišić ili grupa mišića

✧ ERGO- + -GRAF

ȅrgogram *m* nalaz i grafički prikaz dobiven ergografom

✧ ERGO- + -GRAM

ergològija *ž* **1.** znanstvena disciplina, bavi se proučavanjem ljudskog rada radi njegove proizvodne optimalizacije, radi što veće korisnosti **2.** *antrop.* interdisciplinarno znanstveno proučavanje materijalne kulture primitivnih naroda

✧ ERGO- + -LOGIJA

ergomètrija *ž med.* ispitivanje srčanih, respiratornih i dr. funkcija pri kontroliranom fizičkom opterećenju // **ȅrgometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* uređaj za mjerenje izvršenog rada mišića, grupe mišića ili cijeloga tijela; dinamometar

✧ ERGO- + -METRIJA

ergomètrīn *m* ⟨G ergometrína⟩ *farm.* alkaloid ražene gljivice, lijek protiv hipertenzije i krvarenja; ergotin

✧ ERGO- + *v.* metar + -IN

ergonòmija *ž* ukupnost znanstvenih disciplina, bave se proučavanjem radnih uvjeta čovjeka, njegovim prilagođavanjem tim uvjetima i prilagođavanje strojeva čovjeku // **ergònomskī** *prid.* koji se odnosi na ergonomiju △ ~ ***miš*** *inform.* miš koji odgovara ergonomskim specifikacijama

✧ ERGO- + -NOMIJA

ergooftalmològija *ž med.* disciplina koja se bavi proučavanjem problema organa vida u vezi s radom i radnim procesima

✧ ERGO- + *v.* oftalmologija

ergostèrōl *m* ⟨G ergosteróla⟩ *kem.* $C_{28}H_{44}O$, kristalni spoj sterolske strukture koji djelovanjem ultravioletnog zračenja prelazi u vitamin D; ima ga u kvascu, u biljnim i životinjskim mastima

✧ *v.* ergot + *v.* sterol(i)

èrgot *m* **1.** *bot.* ražena gljivica **2.** *pat.* guka na koljenu (bolest konja)

✧ *fr.* ergot

ergotàmīn *m* ⟨G ergotamína⟩ *farm.* aminokiselinski ergot-alkaloid, upotrebljava se u terapiji migrene i drugih vaskularnih glavobolja, djelovanje slično ergometrinu

✧ *v.* ergot + *lat.* amonium: amonijak

ergòtīn *m* ⟨G ergotína⟩ *farm.*, *v.* ergometrin

ergotìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* trovanje brašnom u kojem ima snijeti ili lijekom u kojem ima ergot-alkaloida; vatra Sv. Antuna

✧ *v.* ergot + -IZAM

Erhard (*izg.* Èrhard), **Ludwig** (1897–1977), njemački ministar privrede (1948–1963) i kancelar (1963–1966), zaslužan za nagli poslijeratni razvoj SR Njemačke (tzv. njemačko gospodarsko čudo)

Éria *ž*, *v.* Laurencija

Erída *ž mit.* grčka božica nesloge, sestra Aresova; na svadbi Peleja i Tetide bacila među goste jabuku, što je bio povod svađi **// Erídin** *prid.* koji pripada Eridi △ *~a jabuka* jabuka razdora, povod svađi

✧ *grč.* Éris, éris: svađa

Èrik 1. *v.* ♦ **2.** ime 14 norveških, švedskih i danskih kraljeva **3. IX, Sv.** kralj-mučenik, širio kršćanstvo, ubijen 1160; simbolički zaštitnik Švedske, nacionalni svetac, slavi se 18. svibnja

♦ m. os. ime (nordijskoga podrijetla)

èrika *ž bot.*, *v.* vrijes

Erínije *ž mn* ⟨N Erínija⟩ *mit.* grčke božice osvete, tri sestre iz podzemnog svijeta, progone ubojice i druge počinioce zlodjela, ali često i same podstiču čovjeka na osvetu da bi ga onda kažnjavale; zli dusi, bjesovi, Srde, *usp.* furija (Furije)

èrīr *m*, *v.* harir

erìstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *fil.* vještina raspravljanja, polemiziranja i debatiranja **// erìstici** *m mn* ⟨N erìstik⟩ *pov. fil.* učenici megarske škole skloni raspravljanju i polemiziranju; **erìstički** *prid.* koji se odnosi na eristiku

✧ *grč.* eristikḗ tékhnē: vještina u prepiranju ← erízein: svađati se

erìtēm *m* ⟨G eritéma⟩ *pat.* crvenilo kože, infektivna akutna dobroćudna dječja bolest

✧ *grč.* erýthēma: rumenilo

eritràzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* česta dermatoza, ob. napada pretile osobe

✧ *grč.* erythraínein: pocrveniti nešto

Eritréja *ž geogr.* država u *I* Africi, uz Crveno more, 93.679 km², 3.500.000 stan., glavni grad Asmera (Asmara) **// Eritréjac** *m* (**Erìtrējka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Eritréjci⟩ stanovnik Eritreje; **eritrèjskī** *prid.* koji se odnosi na Eritreju i Eritrejce

eritrèmija *ž pat.* povećanje eritrocita u krvi

✧ ERITRO- + -EMIJA

eritrìtōl *m* ⟨G eritritóla⟩ *kem.* $C_4H_{10}O_4$, kristalasti alkohol, ima ga u nekim algama i lišajevima, služi u medicini za širenje koronarnih žila

✧ ERITRO- + -OL

eritrìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* anomalija u kojoj se kod rasnih mješanaca crne kose javi crvena kosa

✧ ERITRO- + -IZAM

ERITRO- prvi dio riječi sa značenjem crven; crveno- [*eritrociti*; *eritrofobija*]

✧ *grč.* érythro-; erythrós: crven

èritroblast *m pat.* nezreli eritrocit

✧ ERITRO- + -BLAST

eritroblastóza *ž pat.* anemija kod koje ima mnogo eritroblasta u krvi

✧ *v.* eritroblast + -OZA

eritrocíti *m mn* ⟨N eritròcīt, G eritrocíta⟩ *fiziol.* krvne stanice u obliku bikonkavnih pločica, bez jezgre, sadrže crvenu krvnu boju hemoglobin; crvena krvna tjelešca

✧ ERITRO- + -CIT(I)

eritrocitóza *ž pat.* povećana koncentracija eritrocita

✧ ERITRO- + -CITOZA

eritrodèrmija *ž pat.* difuzno crvenilo kože, često praćeno ljuštenjem

✧ ERITRO- + -DERMIJA

eritrofòbija *ž psih.* bolesni strah od crvenjenja, ob. se javlja u nezgodnoj situaciji, u novom društvu i sl.

✧ ERITRO- + -FOBIJA

eritrohloròpija *ž pat.* neosjetljivost oka za plavu i žutu boju, očuvana sposobnost prepoznavanja crvene i zelene boje

✧ ERITRO- + *grč.* khlōrós: zelen + -OPIJA

eritromèlija *ž* kronična dermatoza infekcijskog podrijetla, nastaje poslije uboda krpelja

✧ ERITRO- + *grč.* mélos: ud

eritromìcīn *m* ⟨G eritromicína⟩ *farm.* najčešće korišten makrolidski antibiotik (infekcije gornjih dišnih putova, legionarska bolest, nespecifični uretritis)

✧ *nlat.*, prema kulturi (*Streptomyces erythreus*) iz koje je dobiven ≃ ERITRO- + -MICIN

erìtrōn *m* ⟨G eritróna⟩ *anat.* dio hematopoetskog sustava (organa) koji čine cirkulirajući eritrociti, stanice prekursori eritrocita kao i drugi stanični elementi koji sudjeluju u produkciji eritrocita

✧ ERITRO- + -ON

eritropoètīn *m* ⟨G eritropoetína⟩ *fiziol.* hormon bubrega, stimulira razvoj i sazrijevanje eritrocita

✧ *v.* eritropoeza + -IN

eritropoéza *ž fiziol.* proizvodnja, razvoj i sazrijevanje eritrocita

✧ ERITRO- + *grč.* poíēsis: stvaranje

eritróza *ž pat.* **1.** crvenilo kože i sluznice **2.** bujanje tkiva koje stvara crvena krvna tjelešca
✧ ERITRO- + -OZA

erizìpel *m pat.* zarazna bolest upalne prirode, napada kožu i sluznice, potkožno tkivo, organe; crveni vjetar, crvenac, vrbanac, rizipel, rižipija, plamenac, rotlauf
✧ *grč.* erysípelas ≃ ereúthein: crvenjeti

erizipelòīd *m* ⟨G erizipeloída⟩ *pat.* lokalna upala kože slična erizipelu, uzročnik bakterija (*Erysipelothrix rhusiopathiae*)
✧ *v.* erizipel + -ID

èrker *m arhit.* izbočena prigradnja na fasadi ili na uglu kuće, s prozorima na svim stranama; produženje je unutarnjeg prostora; doksat
✧ *njem.* Erker

êr-kondȉšn *m tehn.* ventilacija uz održavanje temperature, vlažnosti i čišćenje zraka u zatvorenim prostorijama
✧ *engl.* air-conditioning: klimatizacija

êrl *m* u V. Britaniji i Irskoj naslov plemstva (odgovara grofu na kontinentu)
✧ *engl.* earl

ȅrlāv *prid.*, *v.* herav

èrlija *m*, *v.* jerlija

èrmīnija *ž lik.* zbirka slikarskih uputa i uzoraka za slikare crkvene umjetnosti u Bizantu
✧ *grč.* hermēneía: tumačenje

ermìtāž *m* ⟨G ermitáža⟩ **1.** *pov.* pustinjačka nastamba, samostan redovnika pustinjaka **2.** *arhit.* mali dvorac ili paviljon u parku feudalne rezidencije, namijenjen odmoru **3.** (Ermitâž) kulturnopovijesni i umjetnički muzej u Sankt Petersburgu, jedna od najvećih ustanova te vrste u svijetu, utemeljila ga Katarina II (1765)
✧ *fr.* ermitage: prebivalište pustinjaka ≃ *lat.* eremita: pustinja

Èrnest **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** rimski mučenik, pogubljen u prvim stoljećima kršćanstva; slavi se 12. I.
♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Ernestȋn**; *hip.*: **Êrno**; **Ernestína** ž. os. ime; *hip.*: **Ȅrna, Tȋna** ◇ *pr.*: **Èrnoić** (100, Zagorje), **Ȅrnst** (Baranja)

Ernestínovo *sr* naselje (u blizini Osijeka), 1495 stan. // **Ernestínovljanin** *m* (**Ernestínovljānka** *ž*) ⟨N *mn* Ernestínovljani/Ernestínōvci⟩ stanovnik Ernestinova; **ernestínovačkī** *prid.* koji se odnosi na Ernestinovljane i Ernestinovo

Ernst (*izg.* Èrnst) **1. Max** (1891–1976), njemački slikar, grafičar i kipar, jedan od vodećih zagovornika iracionalnog u umjetnosti, začetnik automatizma u nadrealizmu **2. Richard** (1933), švicarski kemičar, radio na primjeni nuklearne magnetske rezonancije, Nobelova nagrada 1991.

Éro, *v.* herceg ♦

erodírati, *v.* erozija

ȅrogēn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji izaziva ljubavnu požudu △ **~*e zone*** na tijelu, područja podložna refleksnom spolnom uzbuđenju i zadovoljstvu
✧ *v.* eros + -GEN

eroico (*izg.* eròiko) *pril. glazb.* izraz koji se odnosi na karakter muzičkog djela ili način izvedbe; herojski, junački
✧ *tal.*, *v.* heroj

Êros *m* **1.** *mit.* sin Afroditin, grčki bog ljubavi i ljubav sama, dječak zlatnih krila s lukom ili lirom, *usp.* Amor **2.** (eros) *psih.* kreativna snaga koja proizlazi iz libida; uključuje skup impulsa čija je svrha održanje života, *opr.* thanatos // **eróti** *m mn* ⟨N èrōt, G eróta⟩ *mit.* djeca, mali bogovi ljubavi u pratnji velikog boga ljubavi; **eròtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je prožet erotikom; uzbudljiv; **eròtičar** *m* **1.** *knjiž.* pisac erotične tematike **2.** *razg.* onaj koji je pretjerano erotičan, koji je opsjednut erotikom; erotik; **eròtičārskī** *prid.* koji se odnosi na erotičare; **eròtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je erotičan ili svojstvo onoga što je erotično; **eròtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* erotičar (**2**); **eròtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** čulnost, ljubavna strast **2.** *knjiž.* ljubavna poezija, literatura o osjećajnom životu prožetom ljubavlju; **erotizácija** *ž* **1.** *psih.* stanje povećane erotske želje **2.** stanje i nametanje erotskih tema društvu; erotizam; **erotȉzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* erotizacija; **erotizírati** *dv.* ⟨*préz.* erotìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dovesti/dovoditi koga u stanje povećane erotske želje; **èrotskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na erotiku **2.** koji sadrži ili promiče ljubavnu požudu **3.** koji je prožet erotikom; ljubavni [~ *film*; ~ *tekst*]; **èrotski** *pril.* tako da izaziva erotiku [~ *djelovati*]
✧ *grč.* érōs: ljubav

erotéma *ž* tema izložena u pitanjima i odgovorima, naročito u starim tekstovima grčkih filozofa // **erotemàtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ vještina postavljanja pitanja, spretnost ispitivanja; **erotèmatskī** *prid.* koji se odnosi na erote-

matiku △ ~ ***tekst*** pisan u obliku pitanja i odgovora
✧ *grč.* erṓtēma: pitanje
erotogràfija *ž* književnost koja se bavi erotikom kao bitnom temom // **erotògraf** *m* onaj koji piše erotografiju, onaj koji se bavi erotografijom; **erotògrafkinja** *ž*, *v.* erotograf
✧ *v.* Eros, erotika + -GRAFIJA
erotolàlija *ž psih.* erotski motiviran govor, osobito za vrijeme spolnog akta, kako bi se pojačao seksualni nagon i užitak
✧ *v.* Eros, erotika + -LALIJA
erotològija *ž* znanstvena disciplina bavi se proučavanjem erotike
✧ *v.* Eros, erotika + -LOGIJA
erotomànija *ž psih.* pretjerana sklonost erotskim doživljajima i iskustvima, sklonost traženju erotskih partnera i doživljaja izražena do manije // **erotòmān** *m* ⟨G erotomána⟩ onaj koji pati od erotomanije; **erotòmānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* erotoman
✧ *grč.* erōtomanía ≈ *v.* Eros, erotika + -MANIJA
erotopàtija *ž pat.* zajednički naziv za abnormalnosti spolnog nagona
✧ *v.* Eros, erotika + -PATIJA
èrōzija (**erózija**) *ž* **1.** *geol.* proces trošenja, razaranje Zemljine kore djelovanjem vode, leda, vjetra; izjedanje, izlokavanje, podlokavanje, nivacija [*riječna* ~; *ledenjačka* ~; *eolska* ~] **2.** razaranje površine materijala pod djelovanjem elektriciteta ili atmosferskih pojava **3.** *pat.* površinsko oštećenje kože, sluznice ili tkiva [~ *rožnjače*] **4.** *pren.* slabljenje, kvarenje, propadanje, načetost [*monetarna* ~; *moralna* ~] // **eròdīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je načet, podlokan erozijom; **erodírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* eròdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izjesti/izjedati, izglodati, izlokati; **ȅrodīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ podložan eroziji, zahvaćen erozijom [~*no tlo*]; **èrozījskī** *prid.* koji se odnosi na eroziju; **ȅrozīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji izvodi eroziju, koji izjeda, nagriza, podlokava, razara [~*ni faktor*; ~*na rijeka*]
✧ *lat.* erosio ≈ erodere: izgristi, izglodati
errando discimus (*izg.* eràndo dȉscimus) griješeći učimo, na pogreškama se uči
✧ *lat.*
errare humanum est (*izg.* eráre humánum ȅst) ljudski je griješiti (prema predaji, izreka Sv. Jeronima)
✧ *lat.*
errata (*izg.* eráta) *ž* lista tiskarskih grešaka u nekom tiskanom djelu △ ~ ***corrige*** (*izg.* ~ kȍrige) ispravi pogreške (ob. priloženi listić u knjigama s popisom naknadno uočenih pogrešaka)
✧ *lat.*: pogreške ← erratum: pogreška
error (*izg.* ȅror) *m* ocjena, sud ili postupak zasnovan na pogrešnim pretpostavkama ili predrasudama; zabluda
✧ *lat.*
èrsted *m*, *v.* oersted
èršek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg. zast.* nadbiskup
♦ *pr.*: **Ȅršeg** (100, Varaždin), **Eršégović** (Ivanec), **Ȅršek** (270, Zaprešić, Zagorje)
✧ *mađ.* érsek: nadbiskup
erudícija *ž* opsežno znanje s više područja; učenost, načitanost // **erùdīt** *m* ⟨G erudíta⟩ onaj koji raspolaže erudicijom, onaj koji ima erudiciju
✧ *lat.* eruditio
eruírati *dv.* ⟨*prez.* erùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *knjiš.* istražujući izumiti, stvoriti/stvarati nešto što prije nije postojalo; iznaći/iznalaziti, pronaći/pronalaziti
✧ *njem.* eruieren ← *lat.* eruere: iskopati, izrovati
eruktírati (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* erùktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ podrignuti/podrigivati (se) // **eruktácij|a** *ž fiziol.* podrigivanje, rutanje [*patiti od* ~*e*]
✧ *lat.* eructare: rigati, bacati
erùpcija *ž* **1.** silovito i naglo izbijanje lave iz utrobe Zemlje **2.** *pren.* naglo izražavanje, očitovanje osjećaja ili raspoloženja; izljev, provala [~ *srdžbe*; ~ *oduševljenja*] // **ȅruptīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je izbačen erupcijom, koji je posljedica erupcije; vulkanski [~*no kamenje*] **2.** *pren.* koji se naglo očituje; žestok, impulzivan, buran, silovit [~*an karakter*; ~*an temperament*] **3.** *pat.* koji je popraćen osipom, koji je nastao ili nastaje izbijanjem (na koži) △ ~***ne stijene*** *min.* stijene nastale kristalizacijom ili skrućivanjem magme; **ȅruptīvno** *pril.* na eruptivan način; naglo, žestoko
✧ *lat.* eruptio ≈ erumpere: izbiti, provreti, provaliti
Ervènīk *m* ⟨G Erveníka⟩ naselje u Dalmatinskoj zagori, 1570 stan. // **Ervenī́čanin** *m* (**Ervenī́čānka** *ž*) ⟨N *mn* Ervenīčani⟩ stanovnik Ervenika; **ervènīčkī** *prid.* koji se odnosi na Ervenik i Erveničane

èrzac (**erzȁc**) *m* ⟨G erzàca⟩ *reg.* ono što zamjenjuje pravu stvar, ob. začin ili kavu; zamjena za što, nadomjestak [~ *za kavu*] △ ~**-*kandidat*** *pejor.* onaj koji djevojci (ili momku) služi kao druga mogućnost, ako se izjalovi veza s pravom, željenom osobom
✧ *njem.* Ersatz

Es *kem.* simbol za element einsteinij

ȅs *m glazb.* kromatski sniženi ton e (enharmonijski jednak tonu dis)

esànij|a *ž reg. pov. ekspr.* pohvalno pismo, pismena pohvala; pohvalnica [*poslati/pisati ~u*]
✧ *tur.* senai: ono što sadrži pohvalu ← *arap.* t̲ānàʾī

ESC (*izg.* eskéip) *krat. inform.* tipka na tipkovnici koja služi za izlaz iz neke opcije, izbornika ili programa
✧ *engl.* escape

ȅscājg *m reg.* kompletan (građanski) pribor za jelo
✧ *njem.* Esszeug

Escorial (*izg.* Eskoriâl) *m* dvorac SZ od Madrida (16. st.), bivša ljetna rezidencija španjolskih kraljeva s njihovim mauzolejom, crkvom i samostanom augustinaca (bogata knjižnica)

èsedār *m pov.* u antičkom Rimu **1.** galski i britanski borac na kolima **2.** gladijator koji se borio na kolima
✧ *lat.* essedarius: gladijator na esedu, galskim bojnim kolima s dva kotača

Eseferjȍt *m zast.* izgovor kratice SFRJ (Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija)

èsēj *m* ⟨G eséja⟩ *knjiž.* prozna književna vrsta po tematici bliska raspravi ili znanstvenom tekstu, po stilskim sredstvima srodna beletristici // **esèjčić** *m* **1.** *dem.* od esej, mali esej **2.** *iron.* loše napisan esej; **esèjist** *m* pisac eseja; **esejȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na esej i esejiste [~ *stil*]; **esejȉstički** *pril.* kao esejist, na način esejista [*obraditi temu* ~]; **esejȉstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *knjiž.* vrsta književne djelatnosti, *usp.* beletristika, epika; **esèjistkinja** *ž, v.* esejist; **esejizírati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* esejìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izraziti/izražavati se u stilu eseja, prilagoditi/prilagođavati tekst načinu na koji se piše esej (ob. kad se popularizira neki teži znanstveni tekst); **èsējskī** *prid.* koji se odnosi na esej
✧ *engl.* essay, *fr.* essai

Èseker *m* (**Èsekerica** *ž*) *reg.* Osječanin, naziv za stanovnike Osijeka koji se udomaćio za vrijeme Austro-Ugarske, a danas predstavlja nostalgičan odnos prema starom Osijeku // **èsekersk|ī** *prid.* koji se odnosi na Esekere [*~a vremena*; *~i duh*]
✧ *njem.* Essek: Osijek ← *mađ.* Essegg

esèncija (**èsēncija**) *ž* **1.** glavni sadržaj; bitnost, bit, srž [*to je ~ njegove filozofije*] **2. a.** najvažniji sastavni dio izvađen iz raznih droga **b.** ekstrakt od voća, plodova [*octena ~*] **c.** mirisna hlapljiva ulja koja se dobivaju od biljaka destilacijom **3.** *fil.* ono što čini bitnu prirodu bića, za razliku od nebitnoga, akcidentalnog // **èsenc** *m* ⟨G *mn* -nācā⟩ *reg. zast.* **1.** octena kiselina **2.** koncentrirani preparat za spravljanje likera i sl. napitaka; **ȅsencijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se odnosi na esenciju, koji sadrži esenciju (**1**) [*~an problem*] **2.** koji je prijeko potreban; neophodan, nezaobilazan, bitan [*~an lijek*] △ ~***ne aminokiseline*** kiseline koje su prijeko potrebne za održanje života; **ȅsencijālno** *pril.* na esencijalan način; bitno; **esencijálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je esencijalno
✧ *srlat.* essentia ← esse: bitak, postojanje

Eséni *m* ⟨N *mn* Èsēn, G Eséna⟩ pripadnici asketske židovske sekte u Palestini u 1. st. pr. Kr. i u 1. st.; sekta je zagovarala zajedničko vlasništvo i celibat; bliska kasnijem kršćanskom učenju // **esènskī** *prid.* koji se odnosi na Esene: △ ***Esenski svici*** ulomci rukopisa starozavjetnih biblijskih knjiga i drugih vjerskih spisa, pronađeni (1947) kod Kumrana na *SZ* obali Mrtvoga mora, najstariji sačuvani biblijski rukopisi; kumranski rukopisi
✧ *grč.* Essēnoí ← *hebr.* haššaīm ← *aram.* assaja

èser *m pov.* pripadnik stranke socijalnih revolucionara u Rusiji (1902–1922); stranku karakteriziraju terorističke metode i zalaganje za umjerene socijalističke reforme; nepomirljivi protivnici boljševika
✧ *rus.*, *krat.* SR: socijalni revolucionari

èsesovac *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *pov.* pripadnik SS-trupa, elitnih jedinica njemačke policijske službe i vojske (1933–1945) regrutiranih iz redova nacističke stranke; Hitlerova sigurnosna i stranačka vojska // **èsesovskī** *prid.* koji se odnosi na esesovce; **èsesovski** *pril.* kao esesovac, na način esesovca
✧ ≃ *njem.* Schutzstaffel (*krat.* SS): zaštitni odred

Eshaézija *ž publ. pejor.* Država SHS (Kraljevina SHS), Država Srba, Hrvata i Slovenaca

eshatològija *ž* **1.** *teol.* u judaizmu, kršćanstvu, islamu i u drugim religijama učenje i vjerovanje o posljednjim stvarima, tj. o smislu i svrsi čovjekova postojanja, o konačnoj sudbini ljudi i svijeta, o Sudnjem danu, ponovnom Kristovu dolasku, uskrsnuću i posljednje u sudu, smrti i zagrobnom životu, dolasku Kraljevstva Božjeg, svrhovitosti svega postojećeg **2.** *kršć.* učenje i vjerovanje o konačnom (utopijskom) izbavljenju (u smislu predviđanja ili projektiranja buduće i konačne i posvemašnje slobode) **3.** *mit.* u grčkoj mitologiji vjerovanje o načinima života duše poslije smrti tijela // **eshatòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi eshatologijom; **eshatòloškī** *prid.* koji se odnosi na eshatologiju i eshatologe; zagrobni

✧ *grč.* éskhatos: posljednji + -LOGIJA

Èshil (525–456. pr. Kr.), tvorac klasične grčke tragedije, napisao o. 70 tragedija i 20 satiričnih drama u kojima prikazuje borbu između dobra i zla (*Okovani Prometej*, *Perzijanci*, *Orestija*)

Èshin **1.** (389–314. pr. Kr.), atenski govornik, glavni pobornik makedonske politike i Demostenov protivnik **2.** (5. st. pr. Kr.), grčki filozof, Sokratov učenik

èskādra *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pom.* skup ratnih brodova kojima je namijenjeno izvršenje operacija većeg opsega ili značenja // **eskadrìla** *ž* ⟨G *mn* eskadrílā⟩ *vojn.* osnovna taktička jedinica u vojnom zrakoplovstvu; **eskàdrōn** *m* ⟨G eskadróna⟩ *vojn.* osnovna taktička i formacijska jedinica konjaništva; ponegdje i kod oklopnih jedinica ili jedinica za brze intervencije △ **~i smrti** *publ.* paravojne ili parapolicijske grupe koje u nekim zemljama (ob. južnoameričkim – Argentina, Urugvaj) provode teror i likvidiraju političke protivnike režima

✧ *fr.* escadre ← *šp.* escuadra

eskàlātor (**eskalâtor**) *m tehn.* pokretna traka u obliku stuba za uspinjanje ili silaženje (u metrou, robnoj kući i dr.); pokretne stube

✧ *amer.engl.* escalator, prvotno tvorničko ime proizvoda, vjerojatno escal(ade): stepenište + *lat.* (elev)ator: koji podiže

eskalírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* eskàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eskàlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** proširiti/proširivati se, pojačati se, intenzivirati se (ob. o velikim kretanjima u društvu, o jačanjima ideja, pokreta, ideologija i sl.) **2.** intenzivirati i proširiti/proširivati ratne operacije na nekom teritoriju // **eskalácija** *ž* **1.** rezultat eskaliranja, stanje stvoreno eskaliranjem **2.** *rij.* penjanje, uspon po stupnjevima; eskaliranje, stupnjevanje; **eskalírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* eskalirati **2.** *v.* eskalacija [~ *rata*; ~ *šovinizma*; ~ *rasizma*; ~ *mržnje*]

✧ *njem.* eskalieren ← *fr.* escalader: penjati se, uspinjati se

eskamotírati *dv.* ⟨*prez.* eskamòtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) neprimjetno vješto sakriti/sakrivati, (u)činiti da što nestane, (u)krasti [~ *veliki kapital*] **2.** (∅) *meton.* baviti se opsjenama // **eskamotáža** *ž* vješto izvedena krađa; varanje izvedeno uljepšavanjem činjenica, skretanjem pažnje i sličnim trikovima; opsjena, sljeparija, obmana; **eskamòtēr** *m* ⟨G *mn* eskamotéra⟩ onaj koji je vješt kradljivac; opsjenar, sljepar

✧ *njem.* escamotieren ← *fr.* escamoter: vješto sakriti

eskapád|a *ž reg.* **1.** manji ispad, nepromišljenost, odstupanje od uobičajenog načina ponašanja ili djelovanja [*praviti ~e*] **2.** *sport* pogrešan skok konja, neželjen odskok u stranu

✧ *fr.* escapade ← *šp.* escapada ≃ escapar: umaknuti

eskapìzam *m* ⟨G -zma⟩ **1.** izbjegavanje problema, zaobilaženje težih mjesta ili problema u razmatranju **2.** oglušivanje o činjenice s namjerom da se izbjegne potreba da se opišu, poprave ili izmijene **3.** *sociol.* namjerno odvajanje od zajednice, odlazak u usamljeništvo, ob. uzrokovano razočaranjem općim stanjem u društvu // **eskàpist** *m* ⟨G *mn* -ístā⟩ onaj koji se prepušta eskapizmu kao trajnom stanju; **eskapìstičkī** *prid.* koji se odnosi na eskapizam i eskapiste; **eskapìstički** *pril.* kao eskapist, na način eskapista

✧ *engl.* escapism; escape: pobjeći

èskārpa *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** zemljani nasip u sustavu obrane tvrđave **2.** *vojn. zast.* rov u tlu koji sprečava prolaz tenkova; vučja jama // **eskarpírati** *dv.* ⟨*prez.* eskàrpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ usjeći/usijecati u obliku bedema, (iz)graditi strminu (ob. kao zapreku); **eskàrpmān** *m* ⟨G eskarpmána⟩ strm obronak brda, oštra brdska kosa

✧ *fr.* escarpe

eskarpín|a *ž pov.* cipela za ples; salonska ženska cipela, »salonka« [*obuti ~e*]

✧ *fr.* escarpin

èski *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* koji je star [*iz ~ Kladuše* iz Stare Kladuše] // **èskija** *ž reg. ekspr.* ono što je zastarjelo, starudija
♦ *pr.*: **Èskić** (Nova Gradiška, Vrbovsko)
✧ *tur.* eski: star

Èskīm *m* ⟨G Eskíma, N *mn* Eskími⟩ (vlastiti naziv Inuit: ljudi) *etn.* pripadnik naroda koji živi na velikom arktičkom i subarktičkom području od Aljaske do Labradora i obala Grenlanda // **Èskīmka** *ž*, *v.* Eskim; **èskīmskī** *prid.* koji se odnosi na Eskime △ ~ ***jezik*** *lingv.* grana eskimsko-aleutske porodice jezika, obuhvaća dva jezika: inuit i jupik (govore se u Kanadi, na Aljasci i Grenlandu); ~ ***pas*** *kinol.* pas sjevernog polarnog pojasa, pogodan za vuču saonica
✧ *šp.* (baskijski ribari iz 16. st.) esquimao(s): onaj koji šije cipele za snijeg ← *egz.*

eskimídi *m mn* ⟨N eskìmīd, G eskimída⟩ *antrop.* ljudi iz skupine mongoloida; nastanjeni na obalama Arktika (Eskimi)
✧ *v.* Eskim + -ID

eskimotívati (∅, se) *dv.* ⟨*prez.* eskimòtīvām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *sport* u kajakaštvu vratiti/vraćati prevrnut čamac u uspravan položaj bez izlaženja iz čamca
✧ *fr.* esquimauter ≃ esquimautage, *v.* Eskim

èskīmsko-alèutskī *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezici*** *lingv.* jezična porodica koja se sastoji od eskimskih i aleutskih jezika

eskivírati (∅, koga, čemu) *dv.* ⟨*prez.* eskìvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eskìvīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *sport* vještim pokretom izbjeći/izbjegavati udarac protivnika **2.** *pren.* općenito, izbjeći/izbjegavati (što) [~ *dužnostima*] // **eskiváž|a** *ž* **1.** *sport* vješt pokret kojim se izbjegava udarac protivnika (ob. u boksu) **2.** *pren.* izbjegavanje [*izvoditi ~u*]
✧ *fr.* esquiver

eskíza *ž* grafički prikaz, crtež, nacrt izveden u glavnim crtama
✧ *fr.* esquisse

èskont *m* ⟨G *mn* -nātā/-ōntā⟩ *ekon.* mjeničnopravna radnja kojom se obavlja naplata mjenice prije dospijeća; onomu koji prodaje mjenicu isplaćuje se nominalna vrijednost umanjena za iznos kamata // **èskontn|ī** *prid.* koji se odnosi na eskont △ ***~a stopa*** *bank.* kamatna stopa uz koju centralna (emisiona) banka posuđuje novac ili daje kredite poslovnim bankama
✧ *fr.* escompte

èskort *m* (**èskorta** *ž*) ⟨G *mn* -rātā *rij.*/-ōrtā *razg.*⟩ **1. a.** više osoba koje eskortiraju, štite, prate ili odaju počast komu; ob. počasni pratilac ili počasna pratnja **b.** *publ.* mlađa osoba koja se u javnosti pojavljuje kao pratilac poznate osobe [~ *dama*; ~ *djevojka*] **2.** *pom.* privremeni sastav (ob. ratnih brodova) za osiguranje konvoja ili pojedinih brodova od neprijateljskih podmornica; eskorter // **eskortáža** *ž* oružana pratnja, *usp.* eskortiranje, *v.* eskortirati; **eskòrtēr** *m* ⟨G eskortéra⟩, *v.* eskort (**2**); **eskortírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* eskòrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eskòrtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi koga (ob. oružanom pratnjom); **èskortnī** *prid.* koji se odnosi na eskort [~ *brodovi* ratni brodovi raznih veličina namijenjeni zaštiti konvoja i flotnih sastava]
✧ *fr.* escorte

eskûdo *m* ⟨N *mn* -osi⟩ novčana jedinica u Portugalu, sadrži 100 centava △ ~ ***d'oro*** *pov.* španjolski zlatnik, vagao je čistog zlata 3,03 g
✧ *port.* escudo

Èskulāp *m mit.* rimski bog liječništva, preuzet iz grčke mitologije, *usp.* Asklepije // **Èskulāpov** *prid.* koji pripada Eskulapu △ ***~a zmija*** (*Elaphe longissima*) simbol liječništva

eskùlīn *m* ⟨G eskulína⟩ gorki sastojak u kori i plodu divljeg kestena
✧ *fr.* esculine

eskvàjer *m pov.* pripadnik nižeg plemstva u Engleskoj; štitonoša
✧ *engl.* Esquire ← *stfr.* escuier ← *srlat.* scutarius: štitonoša ≃ scutum: štit

èslīnger|i *m mn reg.* čvrsti, drveni ili plastični zastori na prozorima, dižu se i spuštaju iznutra; rebrenice, rolete [*spustiti/dignuti ~e*]
✧ prema njemačkom gradu Esslingenu

èsmarhov *prid.*, ob. u: △ ***~a traka*** *med.* povez za podvezivanje udova pri jakom krvarenju
✧ prema njemačkom kirurgu F. Esmarchu (1823–1908)

èsmer *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* koji je crne kose, crnomanjast; crnkast, moro, moreto [~ *djevojka*]
✧ *tur.* ← *arap.* äsmär

èsnāf *m* ⟨G esnáfa⟩ *reg. pov.* staleško i stručno udruženje obrtnika na balkanskim zemljama u doba Osmanskog Carstva; štiti njihove interese; ceh (u zapadnim zemljama) // **esnàflija**

m ⟨N *mn* -e⟩ *pov.* član esnafa; **esnàfluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *pov.* bavljenje obrtom, obrtničko zanimanje; **èsnāfskī** *prid.* koji se odnosi na esnaf; **èsnāfski** *pril.* **1.** *pov.* na način kao u esnafu **2.** *pejor.* suviše sebično ili sektaški (iz perspektive ili interesa svoga staleža, struke i sl.) u odnosu na druge; cehovski
✧ *tur.* ← *arap.* ⟨*mn*⟩ äṣnāf

espád|a *ž* **1.** mač [*potegnuti* ~*u*; *zamahnuti* ~*om*] **2.** mačem naoružani borac s bikovima // **espadȉlja** *ž* ⟨G *mn* espadíljā⟩ *dem.* **1.** kratki mač, vrsta bodeža **2.** znak plemićkog dostojanstva
✧ *šp.* espada

espadrìle *ž mn* ⟨G espadrílā⟩ vrsta ljetne lagane, platnene obuće [*obuti* ~]
✧ *fr.* espadrille ← *port.* espadrilho ≃ *lat.* spartum ← *grč.* spárton: uže

espàdrōn *m* ⟨G espadróna⟩ školski mač za obuku; sličan sablji, njim se bode i siječe
✧ *šp.* espadron

èspāp *m* ⟨G espápa⟩ *reg.* roba za prodaju, ono što treba za život; potrepštine, oprema; hespap
✧ *tur.* ← *arap.* äsbāb: stvari, rob

espárto *m bot.* jednogodišnja biljka (*Stipa tenacissima*, *Lygeum spartum*) iz porodice trava; raste u *S* Africi
✧ *šp.*

esparzèta *ž bot.* višegodišnja zeljasta krmna biljka (*Onobrychis viciaefolia*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*); grahorka
✧ *fr.* esparcette

ȅsper *m term.* onaj koji ima sposobnost percepcije izvan 5 uobičajenih osjetila; koji ima šesto čulo
✧ *krat.* ESP ← *engl.* **E**xtra **s**ensory **Per**ception

esperànto *m lingv.* najpoznatiji i najrašireniji umjetni, međunarodni jezik konstruirao ga L. Zamenhof 1887; zasnovan pretežito na romanskim, potom na germanskim jezicima, *usp.* ido, Volapük // **esperàntist** *m* onaj koji se bavi esperantom; **esperantìstičkī** *prid.* koji se odnosi na esperantiste; **esperàntistkinja** (**esperàntistica**) *ž*, *v.* esperantist; **espèrantskī** *prid.* koji se odnosi na esperanto
✧ prema pseudonimu izumitelja: onaj koji se nada ≃ *lat.* sperare: nadati se

espiràndo *pril. glazb.* znak za interpretaciju; intenzitet i dinamika tona koji se stišava do krajnjeg pianissima
✧ *tal.* espirando

esplanáda *ž* **1.** slobodno i ravno mjesto, prazan prostor pred utvrdama ili velikim, monumentalnim građevinama **2.** uzdignut i otvoren plato, odakle se širi pogled na daljinu **3.** *pov. vojn.* **a.** ravno polje koje služi kao vojničko vježbalište **b.** u poljskoj fortifikaciji krov povrh prsobrana
✧ *fr.* esplanade ≃ EKS- + *lat.* planus: ravan

esprȅso *m*, *v.* espresso

espressivo (*izg.* espresîvo) *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju; izražajno (ekspresivno)
✧ *tal.*

espresso (*izg.* esprȅso) *m* **1.** jaka kuhana crna kava pripremljena na posebnom stroju prema talijanskoj recepturi; espreso **2.** mali restoran sa brzom poslugom, ob. napitaka
✧ *tal.*

esprit (*izg.* esprî) *m* ono što ima duha, što je svježe u zamislima, ono što je sposobno za iznenađujuće obrate u mišljenju; oštroumnost, dosjetljivost
✧ *fr.*

espúndija *ž pat.* kronična kožno-sluznička upalna bolest s destrukcijom tkiva oko usta i nosa
✧ *port.* espundia: ime za bolest *Leishmania americana* ≃ *lat.* spongia: spužva

esquinazo (*izg.* eskinâzo) *m glazb.* serenada s karakterističnim punktiranim ritmom; pjeva se i kao božićna pjesma
✧ *šp.*

Essequibo (*izg.* ob. Esekvîbo) *m geogr.* gvajanska rijeka, 1010 km, izvire u gorju Acaraiju, utječe u Atlantski ocean

Essex (*izg.* Èseks) **1.** ime većeg broja engleskih nasljednih vojvoda i 3 obitelji (12–15. st.) **2. Robert Devereux II** (1567–1601), bratić, prijatelj i pouzdanik kraljice Elizabete I; smijenjen zbog neumjerenih ambicija, poveo neuspjelu pobunu, zbog izdaje osuđen na smrt **3.** titula koju je 1536. dobio Thomas Cromwel, *v.* prilikom utemeljenja anglikanske reformatorske crkve i odvajanja od katolicizma

èst *m lingv.*, *v.* jest

estàblīšment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *sociol.* društveni, stručni ili politički sloj koji vlada određenim dijelom društvenog života i određuje način ponašanja, djelovanja i pravila po kojima se prihvaćaju vrijednosti [*politički* ~; *umjetnički* ~]
✧ *engl.* establishment

estakáda *ž* **1.** ograda od drvenih stupova **2. a.** platforma na stupovima za ukrcavanje i iskrcavanje teških tereta u lukama i sl. **b.** drveni gat na plićacima za pristajanje brodova **3.** branik protiv leda, izgrađen od šipova na uzvodnom dijelu mosta **4.** na rijeci barikada od šipova, sprečava prolazak brodova
✧ *šp.* estacada: kolje

èstāmpa *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *tipogr.* otisak slike gravirane na metalnoj ploči
✧ *fr.* estampe: otisak ← *tal.* stampa

estampída *ž glazb. pov.* **1.** srednjovjekovna svjetovna, prvenstveno instrumentalna kompozicija, raširena u 13. i 14. st. **2.** *rij.* ples na tu glazbu
✧ *stfr.* estampir: zvučati

estàncija *ž* velika zgrada za radnike na južnoameričkoj farmi; hacijenda, dobro, imanje
✧ *šp.*

estavèla *ž* ⟨G *mn* estavélā⟩ *geol.* otvor na površini krša, izbacuje ili guta vodu, zavisno od kiša
✧ *fr.* estavelle

Èstera 1. *v.* ♦ **2.** *ž bibl.* židovska junakinja, postavši ženom perzijskog kralja Ahašvera (Kserksa) spriječila je pokolj Židova u Perziji (5. st. pr. Kr.), opisana u istoimenoj biblijskoj knjizi prema jednoj legendi
♦ ž. os. ime (*bibl.* podrijetla); isto: **Èster** ⟨*indekl.*⟩; *hip.*: **Éra**, **Èsta**, **Tèra**, **Tèruška**, **Tȉka**
◇ *pr.*: **Èster** (Požega, ← *mađ.*), **Èstrić**
✧ *hebr.* Estér ← *perz.* sitareh: zvijezda, *usp.* Stela, zvijezda (Zvjezdana)

Esterházy (*izg.* Èsterhāzi) ugarska velikaška obitelj, od 16. st. pod Habsburgovcima; dala velik broj mađarskih diplomata, oficira i pokrovitelja umjetnosti, do 1945. najveći ugarski veleposjednici

èsteri *m mn* ⟨N èster⟩ *kem.* organski spojevi koji nastaju iz kiselina i alkohola uz izdvajanje vode // **esterifikácija** *ž kem.* reakcija nastajanja estera od alkohola i kiselina, *opr.* saponifikacija
✧ naziv je konstruirao njemački kemičar L. Gmelin (1788–1853)

èstēt (**estéta**) *m* ⟨G estéta⟩ **1.** onaj koji sve promatra sa stanovišta estetike **2.** onaj koji ima smisla za estetiku, koji ima osjećaj za sklad, koji ima ukusa; poklonik ljepote // **esteticìzam** *m* ⟨G -zma⟩ apsolutiziranje lijepoga u tumačenju života i umjetnosti, lijepo i ljepota kao mjerilo vrijednosti; estetizam; **estètičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odlikuje estetikom; lijep; ukusan; **estètičār** *m* onaj koji se bavi estetikom; estetik; **estètičārev** (**estètičārov**) *prid.* koji pripada estetičaru; **estètičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* estetičar; **estètičārskī** *prid.* koji se odnosi na estetičare; **estètičkī** *prid.* koji se odnosi na estetiku; **estètičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je estetičan ili svojstvo onoga što je estetično; **estètik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* estetičar; **estètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** filozofska disciplina **a.** učenje o lijepom (kao vrijednom) u umjetnosti i umjetničkom stvaralaštvu **b.** uopće smisao i bit umjetničkoga **2.** *razg.* ljepota; **estetȉzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* esteticizam; **èstētsk|ī** *prid.* koji sadrži estetiku, koji se odlikuje estetikom, ukusan, lijep △ ~***a gimnastika*** *sport* jedan od naziva za ritmičku sportsku gimnastiku; ~***a kirurgija*** *med.* ispravljanje deformacija ili estetskih nedostataka lica ili dijelova tijela, često nakon teških ozljeda, opekotina i sl.; **èstētski** *pril.* tako da sadrži, da se odlikuje estetikom [*izraditi* ~]
✧ *grč.* aisthētés: onaj koji osjeća, zapaža ≃ aísthēsis: osjet

esteziològija *ž* dio fiziologije, proučava osjetne organe i osjete
✧ *grč.* aísthēsis: osjet + -LOGIJA

esteziomètrija *ž psih.* mjerenje apsolutne i diferencijalne osjetljivosti osjetnih sustava // **èsteziometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje stupnja osjetljivosti kože, opipa
✧ *grč.* aísthēsis: osjet + -METRIJA

estimácija *ž* određivanje, utvrđivanje vrijednosti čega; procjena // **estimírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* estìmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *knjiš. rij.* **1.** utvrditi/utvrđivati vrijednost čemu, utvrditi cijenu; (o)cijeniti, procijeniti/procjenjivati **2.** priznati/priznavati čiju vrijednost; poštivati, uvažavati, štovati
✧ *lat.* aestimatio ≃ aestimere: cijeniti, procijeniti

estinguèndo *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju; ton se stišava do granice jedva čujnoga
✧ *tal.* estinguendo

estȋnto *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju; tiho jedva čujno
✧ *tal.* estinto

estȉvalnī *prid.* koji se odnosi na ljeto, ljetni // **estivácija** *ž fiziol.* **1.** slabljenje tjelesnih

funkcija za vrijeme dugotrajnih vrućina i suše, *opr.* hibernacija **2.** ljetni san
✧ *lat.* aestivus: ljetni

estofâdo *m* ⟨*indekl.*⟩ *umj.* polikromiranje i pozlata na draperijama i odjeći drvenih kipova // **estofâdor** *m* slikar koji realizira estofado, *opr.* enkarnador
✧ *šp.* estofa: tkanina

Èstōnija *ž geogr.* država na *SI* Europe, 45.215 km^2, 1.592.000 stan., glavni grad Tallinn // **Estónac** *m* (**Èstōnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Estónci⟩ stanovnik ili državljanin Estonije; **èstōnskī** *prid.* koji se odnosi na Estoniju i Estonce △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik ugrofinske grane uralske porodice, blisko srodan finskom, livonskom i laponskom, službeni jezik Estonije

estrád|a *ž* **1.** *zast.* pozornica za scenske nastupe; bina, podij **2.** ukupnost djelatnosti na organiziranju i izvođenju zabavnih, lakših koncertnih i zabavnih kazališnih priredbi **3.** *meton.* ukupnost onih koji se bave estradom [*ona je najzanimljivija osoba današnje ~e*] // **èstrādn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na estradu, koji ima svojstva estrade [*~i umjetnik*; *~a umjetnost*] **2.** *pejor.* koji se usmjerio na djelovanje prema ukusu široke javnosti, koji se ulaguje publici, čitateljima novina itd. bez pokrića u samozatajnom radu ili trajnijim rezultatima rada [*~i učenjak*; *~i mislilac*]
✧ *fr.* estrade ← *šp.* estrado: dio sobe pokriven tepihom ← *lat.* stratum: pokrivač

estradìōl *m* ⟨G estradióla⟩ *fiziol.* glavni ženski spolni hormon iz skupine estrogena nastaje iz testosterona, glavnog muškog spolnog hormona
✧ *konstr.*, *nlat.* estrus ← *lat.* oestrus: obad + -OL

estràgōn *m* ⟨G estragóna⟩ *bot.* višegodišnja, grmasta, razgranata, mirišljava biljka (*Artemisia dracunculus*) iz porodice glavočika (*Compositae*), upotrebljava se kao začin; troskotnjača
✧ *fr.* estragon ← *stfr.* targon ← *arap.* ← *grč.* drakóntion: mali zmaj

estrangèlo *m pov.* najstarije sirijsko pismo, zaobljenih oblika (4–5. st.)
✧ *grč.* stróggylos: zaokružen, svinut

estrapáda *ž* **1.** *pov.* sprava za mučenje: vrsta vješala za istezanje udova **2.** *sport* vrsta akrobacije u gimnastici
✧ *šp.*

ȅstrogēni *m mn* ⟨N estrògēn, G estrogéna⟩ *fiziol.* skupina ženskih spolnih hormona, po građi steroidi; luče ih jajnici, posteljica i kora nadbubrežne žlijezde (estron, estriol $C_{18}H_{24}O_3$ i estradiol $C_{18}H_{24}O_2$)
✧ *grč.* oîstros: obad; strast + -GEN(I)

èstrōn *m* ⟨G estróna⟩ *fiziol.* $C_{18}H_{22}O_2$, ženski spolni hormon iz skupine estrogena
✧ *grč.* oîstros: obad; strast + -ON

èstrus *m fiziol.* skup promjena u ženki sisavaca povezanih s razdobljem parenja // **ȅstruōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je strastven, raspaljiv; **èstrusnī** *prid.* koji se odnosi na estrus △ ~ ***ciklus*** *fiziol.* ciklus spolne aktivnosti u ženki sisavaca (izuzev viših primata s menstruacijskim ciklusom) koji traje različito (od 5–6 dana kod štakora, do jednom godišnje), ovulacija je ključno zbivanje
✧ *lat.* estrus ← *grč.* oîstros: obad; strast

estùārij (**estuârij**) *m* **1.** *geogr.* ljevkasto prošireno riječno ušće u koje ulazi more za vrijeme plime; duboko ušće **2.** prostorija za znojenje u kupalištima
✧ *lat.* aestuarium: niska obala, laguna

esúli (**ezúli**) *m mn* ⟨N èsul⟩ *pov.* oni koji su između 1943. i 1955. optirali za Italiju i napustili hrv. i slov. teritorij koji je 1918–1943. pripadao Italiji (Istra, Rijeka, Hrvatsko primorje, neki dijelovi Dalmacije), *usp.* egzul
✧ *tal.* ← *lat.* exul, *v.* egzul

ešàfot *m* gubilište, stratište
✧ *fr.* échafaud: skela, tribina

ešàla *ž* ⟨G *mn* ešálā⟩ *reg. zast.* posuda za jelo, (vojnička) porcija; kohšala, šala, gamela
✧ *njem.* Ebschale

ešàlōn *m* ⟨G ešalóna⟩ *vojn.* **1.** dio jedinice raspoređen po dubini [*prvi ~* dio vojske ili jedinice koji prvi ulazi u okršaj] **2.** odijeljeni organizirani dio vojne i sl. paradne i druge povorke **3.** vojni vlak ili transport željeznicom
✧ *fr.* échelon: prečka na ljestvama

èšārpa *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** vojni službeni ili paradni pojas kao dio uniforme **2.** dugi šal kao dio ženske odjeće
✧ *fr.* écharpe

ešerìhija *ž* rod bakterija, najpoznatija *Escherichia coli* uzrokuje infekcije mokraćnog sustava, dijareju, sepsu, meningitis i dr. oboljenja
✧ *nlat.* prema njemačkom liječniku T. Escherichu

èškija *reg.* **1.** *m* onaj koji se odmetnuo od vlasti;

odmetnik, hajduk **2.** *ž* **a.** krijumčarena roba **b.** krijumčareni duhan (škija)
♦ *pr.*: **Ȅškinja** (330, Biograd, *S* Dalmacija)
✧ *tur.* ekiya ← *arap.* ⟨*mn*⟩ äšqiyā', šäqiyy: razbojnik, hajduk
ešofírati (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* ešòfīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dovesti/dovoditi u stanje jarosti; razjariti, razgnjeviti, (na)ljutiti, uzrujati, žestiti se
✧ *fr.* échauffer: zagrijati
èšrāf *m* ⟨G ešráfa⟩ *reg. pov.* (ob. *zb.*) oni koji su ugledni i na visokom položaju, koji privilegije nasljeđuju ili stječu ukazom više vlasti; velikaši, odličnici, plemstvo
✧ *tur.* eraf ← *arap.* ⟨*mn*⟩ äšrāf, šärīf: častan
ȅštar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ ushićenje; oduševljenje, raspjevanost, ob. u svakodnevnom, ali iznimnom ponašanju [*uhvatio ga* ~]
✧ *tal.* estro ≃ *v.* estrus
Ȅta ž. os. ime, *hip.* od Brigita, Elizabeta i sl.
êta *ž* **1.** *lingv.* sedmo slovo grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 8
✧ *grč.* êta
etablírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* etàblīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uspostaviti/uspostavljati pojam, ideju, djelatnost itd.; osnovati, utvrditi, (u)temeljiti, dokazati/dokazivati [~ *apstraktno slikarstvo*; ~ *poduzeće*] **2.** namjestiti/namještati, opremiti/opremati stan // **etablìsmān** *m* ⟨G etablismána⟩ **1.** čin i rezultat etabliranja **2.** proces ili početak stvaranja čega novog **3.** postavljanje na odgovarajuće mjesto; smještanje, uvođenje, *usp.* establišment
✧ *fr.* établir
ètād *m* ⟨G etáda⟩ *reg. rij. zast.* razdoblje u ljudskom životu [*mladi/srednji/stari* ~]; etat, dob
✧ *tal.* età
etàlōn *m* ⟨G etalóna⟩ **1.** *pov.* uteg ili mjera koja služi za određivanje pouzdanosti drugih mjera; pramjera **2.** *razg.* predložak, uzorak po kojem se radi ili djeluje // **etalonírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* etalònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dovesti/dovoditi u sklad s etalonom
✧ *fr.* étalon
etambùtōl *m* ⟨G etambutóla⟩ *farm.* jedan red antituberkulotika
✧ *v.* etil, et(ilen) + *v.* am(ini) + *v.* but(an)ol
etàmīn *m* ⟨G etamína⟩ **1.** pamučna tkanina, jako prešana i izglačana **2.** rijetko tkanje od svile ili pamuka za zastore
✧ *fr.* étamine ← *lat.* stamineus: koji je načinjen od konca, vlakana
ètān *m* ⟨G etána⟩ *kem.* C_2H_6, drugi član homolognog niza zasićenih alifatskih ugljikovodika (alkana), plin bez boje i mirisa, ima ga u plinovima zemnoga ulja: dimetil
✧ *v.* etil, etilen
etànōl *m* ⟨G etanóla⟩ *kem.* C_2H_5OH, obični alkohol; špirit, etil-alkohol
✧ *v.* etil + -OL
etàpa *ž* **1.** odsjek vremena ili prostora u obavljanju, savlađivanju ili razvijanju čega [~ *razvoja*; ~ *izgradnje*] **2.** *sport* dionica neke utrke (u biciklizmu, automobilskim relijima i sl.) // **ètapn|ī** *prid.* koji se sastoji od etapa [~*i napredak*; ~*a trka*]; **ètapno** *pril.* u etapama; u vremenskim razmacima
✧ *fr.* étape
ètāt *m* ⟨G etáta⟩ **1.** *reg. zast.* etad **2.** razdoblje predviđeno za sječu drvne mase u šumi **3.** *tipogr.* u grafičkoj umjetnosti, faza u obradi ploče koja prethodi njenom konačnom oblikovanju u matricu za izradu otisaka
✧ *fr.* état
etatìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pol.* teorija i praksa što većeg udjela ili potpune vladavine države u ekonomskim i društvenim odnosima vlast državnog birokratskog aparata // **etàtist** *m* pristaša, zagovornik, provoditelj etatizma; **etatìstičkī** *prid.* koji se odnosi na etatizam i etatiste; **etatìstički** *pril.* kao etatist, na način etatista; **etatizírati** *dv.* ⟨*prez.* etatìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* etatìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ podčiniti/podčinjavati državi, staviti/stavljati pod državnu kontrolu
✧ *fr.* étatisme ≃ état: država
etáž|a *ž* *arhit.* dio kuće između poda i stropa, između dvije tavanice [*na prvoj* ~*i*]; kat // **ètāžn|ī** *prid.* koji se odnosi na etažu i etaže △ ~***i stan*** *arhit.* stan unutar kojega vode stube u gornji dio, ob. u spavaće sobe i prateći prostor; ~***o grijanje*** grijanje koje se po potrebi uključuje u jednom ili više stanova, *opr.* centralno grijanje, *v.* centralni △; ~***o vlasništvo*** vlasništvo etaže, kata u kući podijeljenoj na katove; **ètāžno** *pril.* u etažama
✧ *fr.* étage
etàžēr *m* ⟨G etažéra⟩ *reg.* stalak s policama, stakleni ormar s više pregrada [*na* ~*u*]
✧ *fr.* étagère

et cetera (*izg.* èt cêtera) i ostalo; itd.; tj. i tako dalje; *krat.* etc.
✧ *lat.*

etê *m* ⟨G etèa⟩ *glazb.* plesna figura u kadrili
✧ *fr.* étai

Etemenânki *m pov. arhit.* zigurat u gradu Babilonu, vjerojatno identičan s Babilonskim tornjem iz *Biblije*

Etèoklo (**Eteòklo**) *m mit.* sin Edipov i Jokastin, u borbi za vlast u Tebi potukao se s bratom Polinikom; braća su ubila jedan drugoga

Eteokrećani *m mn pov.* najstariji stanovnici Krete
✧ *grč.* Etekrētoi: Krećani

éter *m* **1.** (Eter) *mit.* u grčkoj predaji, bog svjetla; simbol zraka, neba i svemira **2.** *pov.* hipotetski mehanički nosilac svjetlosti, općenito elektromagnetskih valova **3.** (*mn*) *kem. farm.* skupina organskih spojeva u kojima su dva ugljikovodična ostatka povezana preko atoma kisika, R'-O-R"; najčešći eter je dietil eter, hlapljiva tekućina koja se nekoć upotrebljavala za narkozu [*uspavati ~om*] **4.** prostor koji prihvaća emisije radiovalova [*otići u ~*; *biti u ~u*] **5.** nadzemaljski prostor, nebo, svemir, drugi svijet // **etèrič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se sastoji od etera, koji je prožet eterom **2.** *pren.* nebeski, nadzemaljski, uzvišen △ *~**na ulja*** sastojci biljaka i životinja, karakterističnih mirisa, hlapljivi; koriste se u farmakologiji; *~**no biće*** biće iz etera, biće nadzemaljskih svjetova; **etèričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je eteričan ili svojstvo onoga što je eterično; **èternī** *prid.* koji se odnosi na eter
✧ *grč.* aithḗr: najviše nebo, čisti zrak ≃ aíthein: zapaliti

etèrnīt *m* ⟨G eterníta⟩ vrsta smjese od azbesta i cementa za pokrivanje krovova; salonit
✧ *lat.* aeternus: vječan + -IT

eternìtēt *m* ⟨G eternitéta⟩ **1.** svojstvo ili stanje onog što je vječno; vječnost **2.** vrijeme koje nema ni početka ni kraja; vječnost // **eternizírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* eternìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *retor.* (u)činiti vječnim, (sa)čuvati trajnu uspomenu, ovjekovječ(ava)iti za sva vremena
✧ *fr.* éternité ← *lat.* aeternitas

ètezije *m mn meteor.* svježi i dosta postojani vjetrovi sa *S* i *SI* koji pušu u toplo doba godine u Grčkoj i na *I* Sredozemlju te sa *SZ* na Jadranu gdje u donjem sloju dobivaju naziv maestral
✧ *grč.* etēsíai: povremeni vjetrovi ≃ étos: godina

ethernet (*izg.* èternet) *m inform.* standardni sistem za povezivnje računala u mrežu; lokalna mreža, *usp.* LAN
✧ *engl.*

etíd|a *ž glazb.* instrumentalna kompozicija s izrazito didaktičkom svrhom, namijenjena je svladavanju određenoga tehničkog problema [*izvoditi ~e*]
✧ *fr.* étude

ètik|a *ž* ⟨D L -ici⟩ **1. a.** *fil.* disciplina koja se bavi proučavanjem smisla i ciljeva moralnih htijenja, temeljnih kriterija moralnog vrednovanja kao i zasnovanosti izvora morala **b.** nauk o ćudoređu na osnovi načela zdravog razuma **2.** *meton.* ponašanje u skladu s pravilima morala // **ètičan** *prid.* ⟨*odr.* čnī⟩ koji je nadahnut etikom, koji djeluje po etici; ćudoredan [*~ čovjek*; *~ postupak*]; **ètičār** *m* stručnjak koji bavi etikom; **ètičārev** (**ètičārov**) *prid.* koji pripada etičaru; **ètičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* etičar; **ètičkī** *prid.* koji se odnosi na etiku [*~ problem*; *~ seminar*]; **ètično** *pril.* na etičan način; moralno i ćudoredno; **êtos** *m fil.* **1.** osobine, sustav vrijednosti i ponašanja specifičnih za određen narod ili kulturu; moral, ćudoređe, običaj **2.** *pov.* starogrčki nauk o moralu, ćudoređu, o običajima
✧ *grč.* ēthikós: moralan, ćudoredan ← êthos: običaj, narav, karakter

etikét|a *ž* **1.** utvrđen red i način društvenog ophođenja [*po ~i*]; etikecija **2.** nalijepljena cedulja na robi s naznakom imena, sastava, cijene i sl.; naljepnica [*nalijepiti/staviti ~u*] **3.** *lingv.*, *v.* označitelj **4.** *pren.* javni, neargumentirani sud (ob. negativni) o kome [*dobio je ~u lijenčine*] // **etikécija** *ž zast.*, *v.* etiketa; **etiketírati** *dv.* ⟨*prez.* etikètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) staviti/stavljati, lijepiti etiketu **2.** staviti/stavljati biljeg, znak na što, označiti/označivati, markirati **3.** *pren.* neargumentirano (o)suditi, iznijeti/iznositi mišljenje o komu ili o čemu
✧ *fr.* étiquette

ètīl *m* ⟨G etíla⟩ *kem.* C_2H_5-, jednovalentni alifatski radikal izveden iz etana oduzimanjem jednog H-atoma, sastoji se od ugljika i vodika; ulazi u sastav mnogih organskih spojeva [*~-acetat*; *~-alkohol*; *~-celuloza*]

△ ~*-klorid* *kem.* C_2H_5Cl, monokloretan, lako hlapljiva tekućina eterskog mirisa, služi za lokalnu anesteziju // **etìlēn** *m* ⟨G etiléna⟩ *kem.* C_2H_4 ili $H_2O=CH_2$, nezasićeni ugljikovodik, prvi član homolognog niza alkena, bezbojan, slaba mirisa, sagorljiv, pomiješan sa zrakom daje eksplozivnu smjesu; nalazi se u rasvjetnom plinu △ ~*-glikol* *kem.* $CH_2OH \cdot CH_2OH$, najjednostavniji diol, gusta bezbojna tekućina slatka okusa, upotrebljava se u farmaceutskoj industriji, kozmetici i u proizvodnji plastičnih masa; ~*-oksid* *kem.* $(CH_2)_2O$ bezbojni otrovni plin, upotrebljava se za sterilizaciju u medicini i kao fungicid u poljoprivredi; **etilírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* etilirati **2.** *kem.* postupak uvođenja etilen-grupe u organske spojeve; **etilírati** *dv.* ⟨*prez.* etìlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* etìlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ *kem.* uvesti/uvoditi etilen-grupu u organske spojeve

✧ *grč.* aíthein: paliti, goriti

etimàsija *ž rel. lik.* motiv u bizantskoj ikonografiji; predstavlja prijestolje prekriveno grimiznim plaštem, na koji je položena Knjiga života, znakovi Kristove muke i križ

✧ *grč.* hetoimasía: pripravljenost, spremnost

etimològija *ž lingv.* znanost koja proučava postanje, razvoj oblika i značenja riječi prema korijenu riječi // **etimòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *lingv.* onaj koji se bavi etimologijom, stručnjak u toj znanosti; **etimològījskī** *prid.* koji se odnosi na etimologiju [~ *pojmovnik*]; **etimòloškī** *prid.* koji se odnosi na etimologiju i etimologe [~ *problem*] △ ~ ***(korijenski, morfonološki, tvorbeni) pravopis*** *lingv. gram.* način pisanja riječi pri kojem se uzimaju u obzir osnova i korijen iz kojih je riječ nastala, npr. ne bilježe se jednačenja suglasnika unutar riječi [*zapovjedničtvo* : *zapovjedništvo*; *sladko* : *slatko*]

✧ *grč.* etymología ≃ *v.* etimon + -LOGIJA

ètimōn *m* ⟨G etimóna⟩ *lingv.* riječ iz koje se povijesno razvila neka riječ, izvor riječi; arhetip

✧ *grč.* étymos: pravi, istiniti

etín *m*, *v.* acetilen

etiòlmān *m* ⟨G etiolmána⟩ *bot.* zakržljalost, blijeđenje biljke uzgojene u prostoru bez svjetla, biljka nema klorofila // **etiòlīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces etiolizacije [~*i list* list bez klorofila]; **etiolizácija** *ž* **1.** *bot.* ukupnost promjena koje nastaju na biljkama izraslih u potpunoj tami **2.** *kem.* postupak ili proces oduzimanja svježine, boje i zelenila lišću

✧ *fr.* étiolement ← étioler: ispijati

etiològija *ž* **1. a.** znanost koja razmatra sveukupnost uzroka nekoj pojavi **b.** *psih.* u užem smislu, kod ljudi, navođenje nekog ranijeg događaja kao razlog nekog stanja ili doživljaja **2.** *med.* dio medicine koji se bavi proučavanjem uzroka nastanka i razvoja neke bolesti // **etiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi etiologijom; **etiolòšk|ī** *prid.* koji se odnosi na etiologiju i etiologe; uzročni △ ~***a terapija*** *med.* liječenje tijekom kojeg je poznat uzrok bolesti, *opr.* simptomatska terapija, *v.* simptòmatskī △

✧ *grč.* aitiología ≃ aitía: uzrok + -LOGIJA

etiòpīd *m* ⟨G etiopída, N *mn* etiopídi⟩ *antrop.* tip iz rasne skupine sekundarnih subekvatorskih rasnih oblika

✧ *v.* Etiopija + -ID

Etiòpija *ž geogr.* država u *I* Africi, izlazi na Crveno more, 1.157.603 km², 50.500.000 stan., glavni grad Addis Abeba; Abesinija // **Etiópljanin** *m* (**Etiópljānka** *ž*) ⟨N *mn* Etiópljani⟩ **1.** stanovnik Etiopije **2.** (*mn*) semitski afrički narod etiopske rase; Abesinci; **etìopsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Etiopiju i Etiopljane △ ~***a rasa*** *antrop.* ogranak loze etiopida

etiváža *ž* **1.** postupak steriliziranja suhog voća, ob. šljiva, da se očuva od kvarenja **2.** prostorija za taj postupak // **etivážnica** *ž* uređaj za etivažu

✧ *fr.* étuvage ≃ étuver: sušiti

etmòīd *m* ⟨G etmoída⟩ *anat.* sitasta kost

✧ *grč.* ēthmoeidḗs ≃ ēthmós: sito + -ID

etmoidìtis *m pat.* upala sinusa i ostalih paranazalnih šupljina

✧ *v.* etmoid + -ITIS

Ȅtna *ž geogr.* aktivni vulkan na Siciliji (3323 m)

ètnarh *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ *pov.* u antičko doba, upravitelj, namjesnik pokrajine // **etnàrhija** *ž pov.* u antičko doba pokrajina kojom upravlja etnarh i dužnost etnarha; namjesništvo

✧ *grč.* ethnárkhēs ≃ ETNO- + -ARH

ètničk|ī *prid.* koji se odnosi na narod; narodnosni [~*i sastav* sastav stanovništva prema narodnosnoj pripadnosti; ~*i sukobi*; ~*a prava*] △ ~***a manjina*** *sociol.* narodnosna zajednica unutar neke zemlje koja posjeduje osebujna kulturna, jezična, povijesna i druga obilježja

u odnosu na većinski narod i druge zajednice; ~**a skupina (grupa)** *sociol.* pripadnici jednog etnosa koji dijele zajednički identitet na temelju iste kulture, religije, jezika, običaja i drugih čimbenika; ~**a stratifikacija** *sociol.* stanje kada se u uvjetima višeetničnosti neke etničke skupine nalaze u podređenom, odnosno povlaštenom položaju na društvenoj ljestvici; ~**i marker** *sociol.* način na koji se pripadnici jedne etničke skupine najčešće ponašaju u dodiru s pripadnicima drugih skupina; ~**i sastav** *sociol.* brojnost ili razmjeran odnos pripadnika pojedinih etničkih skupina u stanovništvu zemlje; ~**i sukob (konflikt)** *sociol.* spor među etničkim skupinama zbog političkih, gospodarskih, kulturnih i drugih interesa; ~**o čišćenje** *pol. ideol.* ukupnost genocidnih radnji, pljački, preseljavanja, zastrašivanja, ubojstava radi stvaranja nacionalno ili vjerski čistih krajeva; ~**o podrijetlo** *sociol.* pripadnost roditelja ili predaka nekoj etničkoj skupini (koja ne mora više biti očita u njihovih potomaka) // **etnicìtēt** *m* ⟨G etnicitéta⟩ ukupnost sadržaja u vezi s etnosom, sve što se vezuje uz narod i narodnost; narodnosnost; **ètničnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ukupnost svojstava koja čine pripadnost jednoj etničkoj zajednici; narodnost; **ètnija** *ž* cjelovita društvena zajednica utemeljena na povijesnom kontinuitetu zajedništva i osobitim spojevima socioantropoloških značajki; **ètnik** *m* ⟨N *mn* ètnici⟩ naziv stanovnika naseljenog mjesta, kraja, regije, zemlje ili kontinenta (npr. Splićanin); **etnizácija** *ž* sklonost pripisivanja etničkih razloga raznim napetostima ili sukobima u društvu koji su, zapravo, izraz drugih čimbenika; **ȅtno** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *term.* koji se odnosi na narod i narodnu baštinu; **ȅtnos** *m* pleme, narod

✧ *grč.* ethnikós ← éthnos: narod

ETNO- kao prvi dio riječi označava ono što je u vezi s narodnim i narodnošću; narodski, pučki [*etnocentrizam*; *etnologija*]

✧ *grč.* éthnos: narod

etnobiològija *ž* znanost koja se bavi proučavanjem bioloških svojstava naroda i odnosa čovjeka prema svojoj okolini

✧ ETNO- + *v.* biologija

etnobotànika *ž* ⟨D L -ici⟩ dio botanike, bavi se proučavanjem čovjekova odnosa prema biljnome svijetu, uporabi lokalnog bilja za hranu, lijekove, odjeću i vjerske obrede

✧ ETNO- + *v.* botanika

etnocentrìzam *m* ⟨G -zma⟩ isticanje pripadnosti etničkoj grupi kao osnovici društvene cjeline i identiteta pojedinca ili skupine

✧ ETNO- + -CENTRIZAM

ȅtnocīd *m* ⟨G etnocída⟩ nasilne radnje usmjerene na uništenje obilježja etničnosti

✧ ETNO- + -CID

etnočistúnac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G etnočìstūnācā⟩ *publ. pejor.* onaj koji gaji ideje o životu u etničkoj čistoći

✧ ETNO- + *v.* čist, čistunac

etnofarmakològija *ž* disciplina koja se bavi proučavanjem biološki aktivnih ljekovitih tvari prirodnog postanja i njihovih izvora

✧ ETNO- + *v.* farmakologija

etnofònija *ž* akustičko-glazbene i ritmičke pojave koje karakteriziraju pjevanje i govor ljudi s određenog područja

✧ ETNO- + -FONIJA

etnogèneza *ž* porijeklo, postanak i razvoj naroda

✧ ETNO- + -GENEZA

etnogònija *ž* *antrop.* paleontološki pokušaj da se rekonstruira formiranje pretpovijesnih rasa

✧ ETNO- + -GONIJA

etnogràfija *ž* znanost koja proučava materijalne i duhovne kulture pojedinog naroda; narodopis, narodoslovlje // **etnògraf** *m* stručnjak koji se bavi etnografijom; narodoslovac; **etnogràfījskī** *prid.* koji se odnosi na etnografiju [~ *seminar*]; **etnògrafskī** *prid.* koji se odnosi na etnografiju i etnografe [~ *muzej*]

✧ ETNO- + -GRAFIJA

etnòīd *m* ⟨G etnoída⟩ *lingv.* naziv skupine stanovnika prema zemljopisnom pojmu (npr. otočanin, primorac, goranin)

✧ ETNO- + -OID

etnolingvìstika *ž* ⟨D L -ici⟩ dio lingvistike koji proučava jezik kao izraz kulture etnosa, svjetonazora itd.

✧ ETNO- + *v.* lingvistika

etnològija *ž* znanost koja poredbenim metodama proučava porijeklo, razvoj, način života, uređenje pojedinih zajednica kroz povijest, rasprostiranje naroda, te ujedno čovjeka kao tjelesnog i duhovnog bića; grana kulturne povijesti // **etnòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi sabiračkom, muzejskom djelatnosti u oblasti etnologije; onaj koji se znanstve-

no bavi etnologijom; **etnològījskī** *prid.* koji se odnosi na etnologiju [~ *rječnik*]; **etnològinja** *ž*, *v.* etnolog; **etnòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na etnologiju i etnologe [~*o istraživanje*]; **etnòloški** *pril.* kao etnolog, na način etnologa
✧ ETNO- + -LOGIJA
etnomedicína *ž* ukupnost prakse liječenja sačuvana kao vještina u narodu (obredi namijenjeni nadnaravnim silama, ljekovite trave, puštanje krvi)
✧ ETNO- + *v.* medicina
etnomuzikològija *ž* grana muzikologije, bavi se istraživanjem tradicionalnog narodnog glazbenog stvaralaštva i njegova odnosa prema ukupnosti narodne kulture // **etnomuzikòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi etnomuzikologijom
✧ ETNO- + *v.* muzikologija
etnònīm *m* ⟨G etnoníma⟩ *lingv.* ime etničke zajednice, pripadnika naroda i narodnosnih skupina
✧ ETNO- + -ONIM
ȅtnopark *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ u slobodnom prostoru rekonstrukcija etnografski zanimljivih objekata u naravnoj veličini (kuća, gospodarskih zgrada, prostora i sl.); etnološki park
✧ ETNO- + *v.* park
etnopsihijàtrija *ž* disciplina etnologije, bavi se proučavanjem duševnih bolesti u narodu u odnosu prema društvenoj stvarnosti (kako u prvobitnim i tradicionalnim kulturama tako i u industrijskom društvu)
✧ ETNO- + *v.* psihijatrija
etnopsihòlogija *ž* grana etnologije, proučava psihologiju naroda i kulturnih i socijalnih grupa
✧ ETNO- + *v.* psihologija
ȅtnos, *v.* etnički
etnozoològija *ž* grana etnobiologije, bavi se odnosom između čovjeka i životinja
✧ ETNO- + *v.* zoologija
ȅto *čest.* (*prezentativ*) **1. a.** za pokazivanje čega što je blizu onoga kome se govori **b.** za ukazivanje ili pokazivanje na nešto što je uočeno bilo gdje [~ *ga*] **2.** za ukazivanje na ono o čemu se govori u zn. rezimiranja [~ *to je sve*]
✧ *v.* e² + *v.* taj (*rus.* ètot: taj)
etològija *ž* **1.** znanost o etičkim vrijednostima i običajima pojedinih naroda ili etničkih grupa **2.** grana biologije koja se bavi ponašanjem životinja u njihovoj prirodnoj sredini kao reakciju na različite poticaje // **etòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi etologijom
✧ *grč.* êthos: običaj, ćud + -LOGIJA
eton-jàkna (*izg.* ìton jàkna) *ž* kratki blejzer s ravnim završetkom, ime je dobio po službenoj uniformi učenika koledža Eton
✧ *engl.* Eton jacket
etonòmija *ž fil.* u teorijskom razmatranju znači povezivanje i sjedinjenje područja etike i filozofije prava
✧ *grč.* êthos: običaj + -NOMIJA
êtos, *v.* etika
Ètrūrija *ž* **1.** (*lat.* Etruria, kasnije Tuscia; *grč.* Tyrrhenia) *pov. geogr.* antička pokrajina u srednjoj Italiji (područje današnje Toskane) **2.** Kraljevina što ju je Napoleon Bonaparte osnovao 1801. na tlu Toskane // **ètrūrskī** *prid.*, *v.* etruščanski △ ~ ***jezik*** *lingv.* neindoeuropski genetski izoliran mediteranski jezik kojim su govorili Etruščani, nepoznata porijekla, sačuvan u mnogim natpisima pisanim etruščanskim alfabetom; **Etrúščanin** (**Etrúrac**) *m* (**Etrúščānka**, **Ètrūrka** *ž*) ⟨N *mn* Etrúščani/Etrúrci⟩ stanovnik Etrurije, pripadnik drevnog naroda (1. tisućljeće pr. Kr.) koji je izvršio velik utjecaj na kulturu starog Rima; **etrúščanskī** *prid.* koji se odnosi na Etruriju i Etruščane; etrurski
etùī (**etuî**) *m* ⟨G etuìja⟩ manja kutija ili korice od kože, drva, laka, ob. podstavljena baršunom i sl. za čuvanje nakita, instrumenata ili uporabnih predmeta [~ *za naočale*; ~ *za narukvicu*]
✧ *fr.* étui
ètveš *m* stara, nestandardizirana jedinica promjene gravitacijskog ubrzanja
✧ *mađ.* eötvös, prema mađarskom fizičaru R. Eötvösu (1813–1871)
Eu *kem.* simbol za element europij
EU *krat.* Europska unija
EU- kao prvi dio riječi označava ono što je dobro, blago, povoljno, ugodno, ispravno [*eufemizam*; *eukracija*]
✧ *grč.* eû: dobro; eús: dobar
euàndrije *ž mn sport pov.* natjecanja u dobrom tjelesnom izgledu muškaraca na starogrčkim sportskim igrama
✧ *grč.* euandríai ≃ EU- + andéros: muškarac
Eùbej (**Ȅubej**) (4. st. pr. Kr.), grčki pjesnik s otoka Para, pisac parodijskih pjesama u kojima se izruguje Atenjanima

eubiòtika *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o ispravnom i lijepom načinu života
✧ EU- + *v.* biota, biotika

Eubùlid Milé́ćanin (4. st. pr. Kr.), grčki filozof, učenik megarske filozofske škole; poznat kao tvorac logičkih paradoksa

eudèmōn (**eudàjmōn**) *m* ⟨G eudemóna⟩ dobri duh // **eudemonìzam** (**eudajmonìzam**) *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje u etici o trajnoj sreći, blaženstvu i svrsi ljudskog djelovanja, sreći kao mjerilu vrijednosti ljudskog čina [*negativni* ~ nalaženje sreće u čulnom; *pozitivni* ~ nalaženje sreće u duhovnom]
✧ *grč.* eudaímōn: blažen, sretan ≃ EU- + daímōn: božanstvo, demon

Ȅudem Róđanin (4. st. pr. Kr.), grčki filozof, Aristotelov učenik, bavio se logikom, astronomijom i matematikom

ȅudiometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *kem.* aparat za demonstriranje i mjerenje promjena volumena pri kemijskim reakcijama među plinovima
✧ *grč.* eudía: vedrina, čist zrak + -METAR

Eudòkso Kníđanin (408–355. pr. Kr.), grčki matematičar, astronom, geograf i filozof, izrađivao astronomske instrumente; pripisuje mu se prva teorija realnih brojeva

Ȅuen s Pára (druga pol. 5. st. pr. Kr.), grčki pjesnik elegija i sofist

Eufémija **1.** *v.* ♦ **2. Sv.** (3. st.), legendarna grčka svetica koju vatra nije mogla spaliti, ni lavovi je nisu htjeli rastrgati pa joj je odrubljena glava; prema legendi, njezin je sarkofag nasukan blizu Rovinja pa mu je postala zaštitnicom; štovala se osobito u krbavsko-modruškoj i splitskoj biskupiji
♦ ž. os. ime; isto: **Jefímija** (*pravosl.*); *hip.*: **Fúma**, **Fúme**, **Fùmica**, **Fùmija** ◇ *pr.*: **Fúmić** (810, Primorje, Lika, Ugljan) ◇ *top.*: **Umȉja** otočić *JZ* od Čiova (s benediktinskom crkvicom), možda i *v.* **Sutòmišćica** (Ugljan)
✧ *lat.* Euphemia ← *grč.* Euphēmía: dobra navjestiteljica, ona koja donosi dobar glas (famu)

eufemìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *lingv.* figura koja nastaje kad se umjesto riječi za loše, neugodno itd. upotrijebi blaža riječ ili izraz [*zauvijek zaspati* = umrijeti; *zaobilaziti istinu* = lagati] // **eufemìstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima svojstva eufemizma; **eufemìstičkī** *prid.* koji se odnosi na eufemizam; **eufemìstično** *prid.* tako da se čuje, da zvuči kao eufemizam; ublaženo, uljepšano (o onome što bi drugačije rečeno zvučalo grublje) [*izraziti se* ~; *reći* ~]
✧ *grč.* euphēmismós: ublažavanje, upotreba riječi s dobrim značenjem ≃ EU- + phḗmē: govor

eufònija *ž* **1.** ugodan akustički dojam postignut prikladnim grupiranjem glasova ili riječi; blagoglasje, *opr.* kakofonija **2.** *gram.* glasovna promjena nastala iz potrebe za lakšim izgovorom // **eùfōnij** (**eufônij**) *m glazb.* **1.** limeni puhaći instrument sa 3 do 5 ventila **2.** orguljski registar od 4, 8 ili 16 stopa; **eufònījskī** *prid.* koji se odnosi na eufoniju; blagozvučan; **eufònījski** *pril.* na eufonijski način, poput eufonije; blagozvučno
✧ *grč.* euphōnía: ugodan glas ≃ EU- + -FONIJA

eufòrija *ž* **1.** *razg.* stanje povišenog raspoloženja, pretjerano oduševljenje, veliko veselje; ushit, razdraganost [~ *nakon izborne pobjede*] **2.** *psih.* **a.** subjektivno dobro duševno osjećanje **b.** povišeno duševno stanje teškog bolesnika // **eufòričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je pun euforije; razdragan, ushićen; **eufòričār** *m* onaj koji je sklon euforiji; **eufòričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje, osobina onoga koji je euforičan; **eufòrījskī** *prid.* koji se odnosi na euforiju; **eufòrījski** *pril.* prožeto euforijom, u euforiji; **eufòrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *farm.* sredstvo koje izaziva euforiju
✧ *grč.* euphoría ≃ EU- + -FORIJA

Eufòrion (276–187. pr. Kr.), helenistički pjesnik i bibliotekar u Antiohiji; po kićenom stilu prototip aleksandrijskog pjesnika

Eufrànor (o.350. pr. Kr.), grčki slikar i kipar, autor teorijskih spisa o proporcijama i bojama

Ȅufrat *m* (*arap.* al-Fūrat) *geogr.* rijeka u *JZ* Aziji, duga 2700 km, spojena s Tigrisom ulijeva se u Perzijski zaljev // **ȅufratskī** *prid.* koji se odnosi na Eufrat

Eufrazijána *ž arhit.* katedrala u Poreču, trobrodna bazilika koju je u 6. st. dao podići biskup Eúfrazije; poznata po ranokršćanskim mozaicima s djelomičnim pozlatama

Eufrónije (prva pol. 5. st. pr. Kr.), grčki slikar vaza (crvene figure na crnoj pozadini)

eufuìzam *m* ⟨G -zma⟩ *jez. knjiž.* pretjeran i izvještačen stil (npr. u engleskoj prozi o. 1600)
✧ prema romanu engleskog pisca J. Lylyja

(1554?–1606) *Euphues, The Anatomie of the Wit* (1579) ≃ *grč.* euphyḗs: krasan, duhovit

Eugàmon (6. st. pr. Kr.), grčki pjesnik, vjerojatno autor epa *Telegonija* u kojem pripovijeda Odisejeve doživljaje nakon ubojstva prosaca

Ȅugen 1. *v.* ♦ **2.** ime 4 papa (od 7. do 15. st.) **3. Savojski** (1663–1736), austrijski vojskovođa, višestrukim pobjedničkim bitkama prekinuo osmanska osvajanja u Europi; osloboditelj Budimpešte, Slavonije, Vojvodine, privremeno i Beograda i većeg dijela Srbije ♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Đéno**, **Génc**, **Géno**, **Úgo**; isto: **Jevđénije** (*pravosl.*), **Eugénija** ž. os. ime; isto: **Jȅvđija** (*pravosl.*, uglavnom ime monahinja); *hip.*: **Éga**, **Đéna**, **Đênka**, **Géna**, **Gênka** ◊ *pr.*: **Ȅvđenić** (Slavonija), **Gȅnc** (120, Zagorje), **Gènzić** (100, Sesvete), **Jȅvđenić** (Novska), **Jevđenı̏jević**, **Jȅvđević**, **Jévđić** (*J* Dalmacija)

✧ *grč.* Eugénios

eugènika *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o metodama kojima bi se poboljšale osobine čovjeka i ljudskih zajednica utjecajem na začeće i razdoblje prije rođenja // **eugèničār** *m* onaj koji se bavi eugenikom; **eugènički** *prid.* koji se odnosi na eugeniku

✧ EU- + *grč.* génos: rod

eugènōl *m* ⟨G eugenóla⟩ *kem.* $C_{10}H_{12}O$, nezasićeni fenol; prisutan u eteričnom mirisnom ulju klinčića, kori cimeta i dr., služi u parfimeriji i zubarstvu

✧ EU- + -GEN + *lat.* oleum: ulje

euharìstija *ž kršć.* **1.** molitva zahvalnica prije pretvorbe kao dijela sv. mise **2.** žrtveni darovi kruha i vina kao simbol tijela i krvi Kristove **3.** u najširem smislu, služiti sv. misu, sudjelovati u sv. misi [*slaviti misu*] // **euharìstījskī** *prid.* koji se odnosi na euharistiju

✧ *lat.* eucharistia ← *grč.* eukharistía: zahvala ≃ EU- + kháris: zahvalnost

Euhèmer (o.340–260. pr. Kr.), grčki povjesničar i filozof sa Sicilije, autor romana *Sveti zapis* o utopijskoj državi u Indijskom oceanu (racionalistička kritika mitologije)

euhìlija *ž fiziol.* normalno stanje želučanog soka

✧ *grč.* eukhylía ← EU- + khylós: sok

eùhīt *m* ⟨G euhíta, N *mn* euhíti⟩ *rel. pov.* pripadnik mistične kršćanske sljedbe koja je postojala u Siriji i Mezopotamiji od 4–5. st.

✧ *grč.* eukhítēs ≃ eukhḗ: molitva

euhòlija *ž fiziol.* normalno stanje žuči

✧ EU- + *grč.* kholḗ: žuč

euhòlōgij (**euhológij**) *m pravosl.* glavna obredna knjiga u Pravoslavnoj crkvi [*Sinajski* ~ jedan od spomenika stare slavenske pismenosti]

✧ *grč.* eukhológion: časoslov

eukalı̏ptus (**eukàlipt** *knjiš. rij.*) *m bot.* rod drveća (*Eucalyptus*) iz porodice mrča (*Myrtaceae*), podrijetlom iz Australije, koristi se u drvnoj industriji i medicini [*čaj od ~a*; *~-bomboni*] // **eukalı̏ptovina** *ž* kvalitetno drvo mnogih eukaliptusovih vrsta, koristi se u drvnoj industriji i brodogradnji

✧ *nlat.* ≃ EU- + *grč.* kalyptós: pokriven, umotan

eukarióti *m mn* ⟨N eukarìōt, G eukarióta⟩ *biol.* organizmi s definiranom staničnom jezgrom koja je odijeljena od citoplazme dvostrukom šupljikavom membranom (mnogostanične biljke i životinje i čovjek), *opr.* prokarioti

✧ *nlat.* eukaryota (eucaryotes): oni koji imaju pravu jezgru ≃ EU- + *grč.* káryon: orah

eukinètika *ž* ⟨D L -ici⟩ proučavanje izražaja, kvalitete i ljepote kretnji

✧ EU- + *v.* kinetika

ȅuklās *m min.* bezbojan do smaragdnozelen mineral; upotrebljava se kao dragi kamen

✧ *fr.* euclase ≃ EU- + *grč.* klásis: otvor

Eùklid (**Ȅuklid**) **1.** (o.330–275. pr. Kr.), najveći starogrčki matematičar rodom iz Aleksandrije; na njegovu djelu *Elementi* temelji se i današnja geometrija **2. Mègarskī** (o.450–380. pr. Kr.), grčki filozof, učenik Sokratov, utemeljitelj megarske škole // **eùklidskī** (**ȅuklidskī**) *prid.* koji se odnosi na Euklida △ *~a geometrija mat.* geometrija zasnovana na zornim predodžbama trodimenzionalnog (euklidskog) prostora

eukòlija *ž* vedrina, veselost, životna radost

✧ *grč.* eukolía: zadovoljstvo

eukrácija *ž pol.* dobra vlada, pravedna uprava prema shvaćanjima u staroj Grčkoj

✧ *grč.* eukratía ≃ EU- + -KRACIJA

eukràzija *ž* **1.** dobro raspoloženje, vedra narav **2.** *fiziol.* smanjena osjetljivost na neke lijekove i neku hranu

✧ *grč.* eukrasía ≃ EU- + krâsis: miješanje

eulàksīn *m* ⟨G eulaksína⟩ *farm.* sredstvo za reguliranje probave

✧ tvorničko ime proizvoda® EU- + *v.* laksativ

Eulenspiegel (*izg.* Òjlenšpīgl), **Till** (prema predaji o.1300–1350), lik njemačkog pučkog lakrdijaša i prevaranta iz mnogih narodnih i književnih priča (sličan mu je hrv. lik Petrice Kerempuha)

Euler (*izg.* Òjler), **Leonhard** (1707–1783), švicarski matematičar i fizičar; na području matematike, teoretske fizike i mehanike dao mnoge nove poglede; autor većeg broja matematičkih modela i teorema // **Eulerov** (*izg.* Òjlerov) *prid.* koji pripada Euleru [*~ broj*; *~ poučak*; *~e supstitucije*; *~i integrali*; *~i kutovi*]

Euler-Chelpin (*izg.* Òjler-Hèlpin) **1. Hans von** (1873–1964), njemački kemičar, živio u Švedskoj; za istraživanja fermentacije šećera i enzima Nobelova nagrada 1929. **2. Ulf Svante von** (1905–1983), švedski fiziolog, sin Hansov, istraživao mehanizam živčanih impulsa; Nobelova nagrada za medicinu 1970.

eulitòrāl *m* ⟨G eulitorála⟩ *biol.* zajednica živih bića u području plime i oseke
✧ EU- + *v.* litoral

eulògija *ž* **1.** blagoslov, slava, hvala, posveta **2.** *rel.* Pričest **3.** prema lijepom, sklonost onomu što je lijepo
✧ *grč.* eulogía: slavljenje, hvaljenje ≃ EU- + -LOGIJA

eulogìzam *m* ⟨G -zma⟩ upravljanje prema povoljnijem rješenju u okviru zakona vjerojatnosti ili pretpostavljene vjerojatnosti
✧ EU- + -LOGIZAM

Èumel (8. st. pr. Kr.), grčki epičar iz Korinta, napisao ep o otmici Europe (*Europija*); pripisuje mu se ep *Titanomahija*

Èumolp *m mit.* osnivač eleuzinskih misterija, praotac atenske lože Eumolpida, koja je davala velike svećenike eleuzinske, *v.*

eumòrfija *ž* lijep izgled, lijepo obličje, ono što je ugodno za osjetila
✧ *grč.* eumorphía ≃ EU- + -MORFIJA

Eunàpije iz Sârda (o.345–o.415), grčki filozof, neoplatoničar žestok protivnik kršćanstva, pisao biografije sofista

Eunòmija *ž* **1.** *mit.* grčka božica zakonitosti, jedna od Hora **2.** (eunomija) *pravn.* pravilna primjena zakona, zakoniti red
✧ *grč.* Eunomía

èunuh (**èvnuh**) *m* ⟨N *mn* -usi, G ȅunūhā⟩ **1. a.** osoba kojoj su iz medicinskih ili drugih razloga odstranjeni testisi; uškopljenik, škopac **b.** čuvar harema **2.** *pren. pejor.* onaj koji je nekreativan, sterilna osoba; duhovni uškopljenik, hadum, adum // **èunušk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na eunuhe; uškopljenički **2.** koji je mlak; mlitav, nepoduzetan [*~a politika*]; **èunuški** *pril.* poput eunuha; mlako, mlitavo, nepoduzetno
✧ *grč.* eunoûkhos: koji čuva krevet ← eunḗ: krevet + ékhein: držati

eunuhoidìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* pomanjkanje standardnih spolnih oznaka u muškarca te nedovoljna razvijenost reproduktivnih organa (izostanak njihove sekrecije i spolne moći) i pojava nekih ženskih osobina
✧ *v.* eunuh + -OID + -IZAM

eupàtija *ž* **1.** osjećaj tjelesne snage, zdravlja i krepkosti **2.** strpljivost u podnošenju bola
✧ *grč.* eupátheia

eupatrídi *m mn* ⟨N eupàtrīd, G eupatrída⟩ *pov.* pripadnici aristokracije u antičkoj Ateni, oni koji status stječu rođenjem
✧ *grč.* eupatrídai: sinovi plemenitih otaca ≃ EU- + patḗr: otac + -ID

eupèpsija *ž fiziol.* uredna probava // **eupèptici** *m mn* ⟨N eupèptik⟩ *farm.* sredstva za popravljanje poremećaja probave i crijevne flore; **eupèptičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se odnosi na eupepsiju **2.** koji se dobro probavlja
✧ EU- + *grč.* pépsis: probava

eupnéja *ž fiziol.* normalno disanje // **eupnòičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *med.* koji dobro, normalno diše, koji je »u stanju dobrog disanja«
✧ *grč.* eúpnoia: lakoća disanja ≃ EU- + pneîn: disati

Eupòlid (5. st. pr. Kr.), jedan od klasika stare atičke komedije, majstor političke satire

eupràksija *ž med.* normalna mogućnost izvršavanja skladnih i svrsishodnih pokreta, *opr.* dispraksija
✧ *grč.* eupraksía: uspjeh ≃ EU- + prâksis: radnja

eupsìhija *ž sociol.* utopijsko idealno društvo, u kojem se ostvaruje čovjekova samoaktualizacija te psihičko blagostanje i zdravlje
✧ *grč.* eupsykhía: svečanost ≃ EU- + psykhḗ: duša

Euràzija (**Euròāzija**, **Euroâzija**) *ž geogr.* kontinentalna masa u kojem je Europa poluotok Azije; najveća kontinentska masa na Zemlji, 54,9 mil. km² // **euràzījskī** (**euroàzījskī**) *prid.* koji se odnosi na Europu i na Aziju
✧ EURO- + *v.* Azija

Eurìdika *ž mit.* prema nekim mitološkim verzijama nimfa, Apolonova kći; žena i besmrtna ljubav Orfejeva, *v.* (čest motiv u mnogih umjetnika: Ovidije, J. Peri, C. Monteverdi, C. W. Gluck, I. Stravinski)

eurièkija *ž* sposobnost živih bića da mogu podnijeti znatne fizičko-kemijske promjene u okolini
✧ *grč.* eurýs: širok + oikía: stanište

èurifāg *m* ⟨N *mn* -āzi⟩ *biol.* organizam koji može uzimati različite vrste hrane, *opr.* monofag
✧ *grč.* eurýs: širok + -FAG

èurimorfnōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *biol.* kratka, snažna i nabita građa tijela
✧ *grč.* eurýs: širok + -MORFAN

Eurìnoma *ž mit.* nimfa, kći Okeanova, mati triju Gracija

Eurìpid (480–406. pr. Kr.), posljednji klasik grčke tragedije, učenik sofista; od njegovih 75 sačuvano je 17 drama; glavna su im obilježja psihološko ocrtavanje likova, realizam i obrana čovjeka (*Elektra*, *Ifigenija u Aulidi*, *Medeja*, *Orest*)

eurisòmatsk|ī *prid.*, ob. u: △ ~***a konstitucija*** u čovjeka, urođena široka građa tijela, niskoga rasta, kratkih udova
✧ *grč.* eurýs: širok + -SOMATSKI

Èurit *m mit.* kralj u Ehaliji, odbio izvršiti obećanje i Heraklu predati kćer kada ga je ovaj pobijedio u strijeljanju lûkom

euritèrmija *ž biol.* sposobnost organizama da mogu izdržati velike temperaturne promjene u sredini u kojoj žive // **euritèrm|an** *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji može izdržati velike temperaturne promjene u sredini u kojoj živi [~*ni organizmi*], *opr.* stenoterman
✧ *grč.* eurýs: širok + -TERMIJA

eurìtmija *ž* **1.** *pov.* u antičkoj Grčkoj **a.** ritmički red, pokret **b.** primjerenost, pristojnost (u ponašanju) **2.** *arhit.* međusobna usklađenost i skladne proporcije pojedinačnog u odnosu na cjelinu **3.** specifičan ritmički odgoj i umjetnost odgoja u antropozofiji // **eurìtmījskī** (**eurìtmičkī**) *prid.* koji je obilježen skladom; skladan, harmoničan, uravnotežen
✧ *grč.* eurythmía: razmjer ≃ EU- + rhythmós: mjera vremena

ȅuritōp *m biol.* biljka ili životinja sposobna da se prilagodi različitim klimatskim uvjetima
✧ *grč.* eurýs: širok, daleko rasprostranjen + -TOP

èur|o *m* osnovna jedinica zajedničke valute Europske Unije službeno uvedena 1. siječnja 1999. [*jedan ~o*; *dva ~a*; *obračunati u ~ima*]
✧ EURO-

EURO- prefiks u riječima izvedenim iz Europa i europski [*Eurovizija*; *eurodolar*]; EVRO-
✧ *grč.* Eurṓpē

euroàtlāntsk|ī *prid.* koji se odnosi i na Europu i na zemlje s obje strane Atlantika △ ~***e integracije*** *pol.* savezi ili unije država u kojima se nalazi većina razvijenih europskih zemalja (Europska unija) te SAD i Kanada (Sjevernoatlantski savez) i dr.

èuroček *m* ⟨N *mn* euročèkovi⟩ *bank.* ček naplativ u međunarodnom platnom prometu
✧ EURO- + *v.* ček

èurodolār *m bank.* dolar SAD-a u prometu izvan SAD-a // **èurodolarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na eurodolare ili ima njihove osobine △ ~***o tržište*** *ekon.* smatra se najslobodnijim tržištem jer je izvan dosega posebne regulacije zemlje čijom se valutom trguje
✧ EURO- + *v.* dolar

euròfīl *m* ⟨G eurofíla⟩ zagovaratelj, pristaša Europe kao kulturne, ekonomske i političke cjeline
✧ EURO- + -FIL

eurokrácija *ž pol.* **1.** politička klasa koja djeluje u pravcu jačanja Europe kao cjeline i zajedničkog tržišta s projektom sve većih integracija **2.** takvo izravno djelovanje, takva praksa // **euròkrat** *m* onaj koji djeluje u znaku eurokracije; **euròkratskī** *prid.* koji se odnosi na eurokrate i eurokraciju
✧ EURO- + -KRACIJA

Európ|a *ž* **1.** *geogr.* jedan od pet kontinenata, 10.396.772 km^2, 710.663.000 stan.; Evropa **2.** *mit.* kći sidonskog kralja Agenora (praotac Feničana) i žena Telefasta; bila je lijepa kao boginja i u nju se zaljubio Zeus, prikazao joj se u obliku zlatnog bika i oteo je; iz zahvalnosti što mu je bila ljubavnicom dao je kontinentu Europi njezino ime **3.** *astron.* Jupiterov satelit na kojem postoje naznake razvoja nekog oblika praživota △ ***otmica ~e*** čin Zeusove otmice, čest umjetnički motiv // **europeizácija** *ž* **1.** posljedica procesa europeiziranja **2.** europeiziranje, *usp.* europeizirati; **europeìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *lingv.* riječ ili jezična pojava koja se nalazi u više većih europskih jezika; **europeizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* europeìzīrām,

pril. sad. -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* europeìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ obilježiti/obilježavati europskim načinom života, promišljanja itd.; **Européjac** *m* ⟨G -jca, N *mn* Européjci, Euròpējācā⟩, *v.* Europljanin; **européjac** *m* ⟨G -jca, N *mn* -jci, G euròpējācā⟩ **1.** onaj koji je europski orijentiran, koji se ponaša u skladu s europskim vrijednostima **2.** *pren.* onaj koji se ponaša civilizirano; **européjstvo** *sr* ukupnost odlika Europejaca i Europljana, *opr.* balkanizam (**2**); **Európljanin** *m* (**Európljānka** *ž*) ⟨N *mn* Európljani⟩ stanovnik Europe; Europejac; **èuropsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Europu i Europljane **2.** *razg.* koji je kulturan, razvijen, napredan (o stvarima i osobama) [*promocija je bila na ~oj razini*] △ ***Europska ekonomska zajednica*** (EEZ) zajednica 6 europskih zemalja (proširena kasnije na 9, pa 12 članica), osnovana 1957, koja s vremenom učvršćuje institucionalnu organiziranost, zalažući se za »4 slobode« (promet kapitala, usluga, robe i useljavanja); Europska unija (EU) zajednica 12 (kasnije 15) zemalja proizašla iz EEZ 1. 1. 1993; uspostavljeno zajedničko tržište, osiguran slobodan protok roba, kapitala i ljudi; ***Europska zajednica za ugljen i čelik*** zajednica 6 europskih država, osnovana 1951, olakšava promet tim proizvodima, prethodnica EEZ-a; ***~e integracije*** *pol.* ukupnost ideja, pokreta, međudržavnih saveza i institucija u drugoj pol. 20. st. koje unapređuju suradnju europskih država i njihovo ekonomsko, političko i kulturno objedinjavanje (Vijeće Europe, Europska unija i dr.); ***Europski centar za srednjoročnu prognozu vremena*** središnja europska meteorološka ustanova za izradu operativnih srednjoročnih (do 10 dana unaprijed) prognoza vremena, nalazi se u Readingu (Engleska); **èuropski** *pril.* na europski način, na način Europljana

europeídi *m mn antrop.* grana skupine primarnih borealnih rasa (dijele se u tri loze: paleoeuropeidi, europidi, lapidi); bijela rasa // **europídi** *m mn* ⟨N euròpīd, G europída⟩ ljudska rasna skupina (glavne značajke: svijetla put, meka kosa, relativno jaka dlakavost tijela, visoko i ravno čelo i izbočena donja čeljust)
✧ *v.* Europa + -ID

eùrōpij (**eurôpij**) *m kem.* element (simbol Eu, atomski broj 63), čeličnosivi metal, iz skupine lantanida
✧ *nlat.* europium: Europa

europocentrìzam *m* ⟨G -zma⟩ stav koji europsku kulturu i Europljane pretpostavlja drugim kulturama i narodima, osobito u smislu da je Europa kolijevka suvremene demokracije i tehnološkog razvoja (razvijen u 19. st. i poč. 20. st.) // **europocèntrist** *m* pristaša europocentrizma; **europocentrìstičkī** *prid.* koji se odnosi na europocentrizam i europocentriste
✧ *v.* Europa + -CENTRIZAM

Èuros *m* **1.** *mit.* grčki bog vjetrova **2.** (euros) *meteor.* *I* ili *JI* vjetar

euroskepticìzam *m* ⟨G -zma⟩ skeptičan stav prema nekim ili svim oblicima združivanja u Europsku uniju ili prema Europi uopće // **euroskèptik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *publ.* političar i svaki onaj koji se opire nekim ili svim oblicima združivanja u Europsku uniju
✧ EURO- + *v.* skepsa, skepticizam

eurotr̀žīšte *sr ekon.* zajedničko tržište zemalja članica Europske unije među kojima nema carinskih, monetarnih ni drugih ekonomskih barijera
✧ EURO- + *v.* tržište

Eurotùnel *m* podmorski željeznički tunel ispod Engleskog kanala (između Engleske i Francuske), dug 48 km
✧ EURO- + *v.* tunel

Eurovízija *ž* **1.** naziv za simultanu međunarodnu razmjenu programa u okviru Europske unije za radio(di)fuziju i televiziju **2.** popularni naziv za izbor europske pjesme koja se godišnje održava u zemlji pobjednici
✧ EURO- + *v.* (tele)vizija

eusébija *ž rel.* pobožnost, vjersko osjećanje, proizlazi iz ljudske vjere u postojanje Boga
✧ *grč.* eusébeia ≃ EU- + sébesthai: biti pobožan

Eustáhije **1.** *v.* ◆ **2.** Sv. Eustahije bio je patrijarh u Anatoliji, protivnik arijanizma, umro je 337; slavi se 20. IX.
◆ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Ȉstak**, **Stášo** ◇ *pr.*: **Ištáković** (Vinkovci)
✧ *lat.* Eustachius ← *grč.* Eustákhios

Eustáhijev *prid.*, ob. u: △ ***~a cijev (tuba)*** *anat.* spaja unutarnje uho s nazalnim dijelom ždrijela
✧ prema talijanskom anatomu B. Eustachiju (o.1520–1574)

eustázija *ž* jednako podizanje i spuštanje morske razine na svim dijelovima udaljenosti od kopna // **eustàtičkī** *prid.* koji se odnosi na eustaziju △ ~ ***pokreti*** *geol.* spuštanje ili

izdizanje morske razine zbog promjene klimatskih prilika (npr. ledeno doba)
✧ EU- + -STAZIJA

èustil *m pov. arhit.* u grčkoj arhitekturi, tip hrama s pravilnom podjelom razmaka među stupovima (po pravilu razmak iznosi 2 1/4 dijametra donjeg dijela stupa)
✧ *grč.* eústylos ≃ EU- + stýlos: stup

eutanázij|a *ž med.* **1.** lagana ili bezbolna smrt **2.** čin namjernog prekidanja života bolesnika (u nas ilegalan) [*izvesti ~u*] △ ***aktivna ~a*** aktivno sudjelovanje liječnika u bezbolnom prekidu života pacijenta dodavanjem smrtonosnih kemijskih sredstava; ***dobrovoljna ~a*** prekidanje života teških i neizlječivih bolesnika na njihov zahtjev radi oslobađanja od patnji; ***pasivna ~a*** prepuštanje umiranju iz milosrđa, pri čemu liječnik uskraćuje lijekove, gasi aparate za održanje života i sl. // **eutanázijskī** *prid.* koji se odnosi na eutanaziju; **eutanazírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* eutanàzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* eutanàzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izvesti/izvoditi eutanaziju
✧ *grč.* euthanasía: laka smrt ≃ EU- + thánatos: smrt

eutèktik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *kem.* smjesa dviju ili više tvari koja ima najniže, određeno i konstantno talište // **eutèktič|nī** *prid.* koji se odnosi na eutektiku, koji ima osobine eutektike [*~na točka*]
✧ *grč.* eútēktos: lako topljiv ≃ EU- + tḗkein: topiti

eutèrmija *ž fiziol.* stanje normalne temperature tijela
✧ EU- + -TERMIJA

eutȉmij|a *ž psih.* osjećaj ponesenosti i dragosti, dobra volja, unutrašnje zadovoljstvo, radost [*pasti u ~u*]
✧ *grč.* euthymía ≃ EU- + thymós: duša

eutòkija *ž med.* čin normalnog rađanja bez komplikacija za dijete ili majku, uredan porod
✧ *grč.* eutokía ≃ EU- + tókos: rađanje

eutònija *ž fil.* čvrstoća, snaga; svojstvo duše
✧ *grč.* eutonía ≃ EU- + -TONIJA

eutròfija *ž fiziol.* stanje tijela pri dobroj, normalnoj ishranjenosti // **eutrofikácija** *ž geogr.* starenje (vodenih) ekosustava; prijelaz iz oligotrofičnog u eutrofično stanje
✧ *grč.* eutrophía ≃ EU- + -TROFIJA

Euzébije Cezàrejskī (o.265–340), kršćanski filozof, povjesničar i teolog; rođen kao rob, postao biskup

eùzōn *m* ⟨G euzóna⟩ *pov.* pripadnik pješaštva u grčkoj vojsci
✧ *grč.* eúzōnos: dobro potpasan, spreman za bitku ≃ EU- + zṓnē: pojas

eV *krat. fiz.* znak za jedinicu energije, elektronvolt

Éva **1.** *v.* ♦ **2.** žena Adamova, stvorena od njegova rebra, prema *Bibliji* (knjiga *Postanak*) pramajka čovjekova roda // **Évin** *prid.* koji pripada Evi △ ***~a kći*** žena; ***u ~om kostimu*** onako kako je Eva bila i ostala po rođenju; bez odjeće
♦ ž. os. ime (*bibl.* podrijetla) ◇ *pr.*: **Èvetić** (Donji Miholjac), **Évić** (140, Županja, Prigorje), **Êvin**
✧ *hebr.* ḥawwāh: živuća

evadírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* evàdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvući/izvlačiti se od obaveza, izbjeći/izbjegavati izravno izjašnjavanje, preuzimanje odgovornosti, ili izravno imenovanje čega
✧ *lat.* evadere: izaći, umaknuti

evakuírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* evakùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* evakùīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti evakuaciju // **evakuácij|a** *ž* **1.** napuštanje (ob. organizirano i u većim skupinama) nekog prostora pred opasnošću [*~a stanovništva*] **2. a.** uklanjanje nekog sadržaja, pražnjenje [*~a krvi, med.*] **b.** uklanjanje zraka, stvaranje vakuuma [*izvršiti ~u*]; **evakùātor** *m tehn. med.* sisaljka na negativni tlak; služi za odstranjenje tekućine ili nekoga drugog sadržaja iz tjelesnih šupljina
✧ E- + *lat.* vacuare: prazniti ≃ vacuus: prazan

ȅvalā *uzv.*, *v.* ejvala

evalvácija (**evaluácija**) *ž* **1.** određivanje vrijednosti čega [*~ sustava*] **2.** pažljivo ispitivanje; procjena [*~ ulaganja*] **3.** (samo evalvacija) *pravosl.* u istočnoj liturgiji, knjiga odlomaka iz evanđelja koji se čitaju ili pjevaju nedjeljom ili većim blagdanima // **evalvírati** (**evaluírati**) (što) *dv.* ⟨*prez.* evàlvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti/obavljati evaluaciju (evalvaciju), odrediti/određivati vrijednost, ocijeniti/ocjenjivati
✧ *fr.* évaluation ← *srlat.* evaluatio

evànđēlje *sr* **1.** Kristovo propovijedanje Božjeg objavljivanja, naviještanje otkupljenja svijeta **2.** spisi iz prvih stoljeća kršćanstva u kojima su zapisane prve apostolske kateheze i interpretacija Kristova života i djelovanja; četiri

evanđelja dio su *Novog zavjeta*; *Sveto pismo* **3.** *meton.* u liturgiji odlomak iz evanđelja koji se čita ili pjeva na misi // **evanđelìstār** *m* ⟨G evanđelistára⟩ *crkv.* liturgijska knjiga koja sadrži odlomke evanđelja raspoređene za čitanje u pojedine dane; **evanđèlisti** *m mn* ⟨N evanđèlist⟩ **1.** četiri Kristova učenika, pisci novozavjetnih evanđelja (Matej, Marko, Luka i Ivan) **2.** (evanđelist) *glazb.* u pasijama čitač ili pripovjedač, onaj koji recitira opisne dijelove evanđeoskog teksta; **evanđeòsk|ī** *prid.* koji se odnosi na evanđelje [*~a poruka*] △ ***~i savjeti*** *teol.* Kristove upute i savjeti koji formuliraju i radikaliziraju zapovijed ljubavi prema Bogu i ljudima u raznim životnim situacijama; **evanđeòski** *pril.* kao u evanđelju, na način evanđelja; **evangèlist** *m* **1.** putujući propovjednik evanđelja **2.** patrijarh Mormonske crkve; **evangelizácija** *ž* **1.** *teol.* prijelaz krštenjem ili prihvaćanjem kršćanskog učenja u kršćansku vjeru; pokrštavanje **2.** širenje, propovijedanje evanđelja (radosne vijesti), crkveno odgajanje u vjeri starih vjernika i onih koji su se nedavno obratili na kršćanstvo; **evangelizírati** (∅, koga, što) *dv.* ⟨*prez.* evangelìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (pro)širiti i propovijedati evanđelje, obratiti/obraćati na kršćanstvo; pokrstiti/pokrštavati

✧ *lat.* euangelium ← *grč.* euaggélion: radosna, dobra, blaga vijest ≃ EU- + aggéllein: javiti

evangèlik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ onaj koji je evangeličke vjeroispovijesti; protestant // **evangèlič-k|ī** *prid.* koji se odnosi na evangelike △ ***~e crkve*** *kršć.* ujedinjene protestantske, luteranske i reformirane crkve; crkve stvorene u duhu evanđelja

Evans (*izg.* Èvenz), **Arthur John** (1851–1941), britanski arheolog, otkopao Knosos na Kreti i utvrdio postojanje minojske civilizacije iz brončanog doba; autor putopisa *Pješke kroz Bosnu i Hercegovinu tijekom ustanka 1875.*

evaporácija *ž* isparavanje, pretvaranje u paru // **èvaporatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je hlapljiv, ispariv; **evapòrātor** *m* **1.** uređaj pomoću kojeg se vrši isparavanje **2.** uređaj za koncentriranje otopina **3.** uređaj za proizvodnju čiste vode iz morske ili nečiste vode; **evaporírati** *dv.* ⟨*prez.* evapòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (is)hlapiti (o tekućinama) **2.** *pren.* (s)malaksati, (iz)gubiti dah, onemoćati od napora, (o)slabjeti; ostati/ostajati bez daha

✧ *lat.* evaporatio ≃ evaporare ≃ E- + *lat.* vapor: para

evapòrimetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *meteor.* uređaj za mjerenje količine isparene vode s neke površine u određenom vremenu (obično u mm u 12 ili 24 sata); isparitelj

✧ *v.* evaporacija + -METAR

evaporíti *m mn* ⟨N evapòrīt, G evaporíta⟩ *min.* sedimentne stijene; sastavljene su od minerala izlučenih iz koncentriranih solnih otopina

✧ *v.* evaporacija + -IT(I)

evapotranspirácija *ž meteor.* isparavanje vode s tla rijeka, jezera, mora te transpiracijom biljaka △ ***potencijalna*** ~ maksimalno moguća evapotranspiracija, nije ograničena količinom vode; ***realna*** ~ razlika između oborina palih na sliv i otjecanja; deficit otjecanja

✧ *v.* evaporacija + *v.* transpirirati, transpiracija

evázija *ž* **1.** izvlačenje od obaveza, izbjegavanje izravnog izjašnjavanja ili preuzimanja odgovornosti; uzmicanje, izbjegavanje **2.** ono što se formulira tako da se može tumačiti na dva načina; dvosmislenost, neodređenost // **èvazīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji zaobilazi bit stvari; uvijen, nejasan **2.** koji je namjerno neodređen; dvosmislen

✧ *lat.* evasio ≃ evadere: izbjeći

èvedra *ž* ⟨G *mn* -dārā/-ī⟩ *knjiš. rij.* **1.** plot od gusto prepletena pruća ili granja, trske, kukuruzovine **2.** jednostavan zaklon od pletera pokriven granjem, slamom, lišćem; koliba **3.** dugačak u presjeku četvrtast komad drva različite namjene; greda

✧ *mađ.* heveder ← *grč.* ephédra: opkoljenje ← epí: na + hédra: sjedalo; položaj

evèkcija *ž astron.* kolebanje duljine Mjesečeve staze u vremenu od 31,8 dana

✧ *lat.* evectio: uzlaženje

èvenak (**hèvenak**) *m* ⟨G èvēnka, N *mn* èvēnci⟩ *reg.* plod voća nanizan na konac radi čuvanja [~ *smokava*]; vijenac

✧ *tur.* hevenk ← *perz.* āwenk

èvenskī *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* jedan od tungusko-mandžurskih jezika, govori se u Sibiru

eventerácija *ž pat.* ispupčenje (protruzija) trbušnih organa izvan trbušne šupljine

✧ *nlat.* eventeratio ≃ E- + *lat.* venter: trbuh, utroba

èventuāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se događa ili se očekuje da će se dogoditi u nekom budućem vremenu; slučajan, moguć, uvjetan, povremen, pretpostavljiv, možebitan u stjecaju okolnosti [*~ni izborni poraz za njih bio bi katastrofa*] // **eventùālije** (**eventuálije**) *ž mn* predmeti razmatranja koji se mogu pojaviti u okviru predviđenog dnevnog reda; **èventuālno** *pril.* **1.** (samostalno ili kao odgovor na čije riječi) [A: *Naši u nedjelju pobjeđuju* B: *~moguće je (uz malo sreće), možda, moglo bi biti*] **2.** ⟨ako + ~ + glagol⟩ [*ako ~ saznam* (ako) možda, ako slučajno, ako nekim slučajem (saznam)] **3.** (u zn. da će se nešto ostvariti pod nekim uvjetima ili okolnostima koje nisu sigurne) [A: *Je li naš uspjeh siguran?* B: ~ možda, ako..., pod uvjetom da]; **eventuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ono što će se možda dogoditi; moguć događaj; mogućnost, nepredviđenost, pretpostavljenost

✧ *nlat.* eventualis ≃ *lat.* eventus: događaj

evergreen (*izg.* èvergrīn) *m* **1.** *glazb.* u jazzu i suvremenoj zabavnoj glazbi popularno djelo, šlager koji godinama ili čak decenijima ne silazi sa standardnog repertoara; vječna melodija **2.** *bot. razg.*, *v.* zimzelen (II)

✧ *engl.*: vječno zelen, zimzelen

èverlāsting *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ veoma jaka vunena tkanina

✧ *engl.* everlasting: vječan

evidèntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je jasan po sebi; očit, očevidan, očigledan // **evidèncija** *ž* **1.** činjenice ili pokazatelji na temelju kojih se može izvući zaključak; dokazni materijal, dokaz; očiglednost **2.** *meton.* pregled poslovanja, rada, djelovanja i sl.; popis [*~ primljene robe*]; **evidèntičār** *m* onaj koji po dužnosti vodi evidenciju; **evidèntičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* evidentičar; **evidentírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* evidèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* evidèntīrān, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi evidenciju; **evidèntno** *pril.* na evidentan način; očito, jasno; **evidèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je evidentno; očitost, očiglednost

✧ *lat.* evidens ≃ E- + vidēre: gledati

evìkcija *ž pravn.* sudska odluka kojom se nepovlasno prisvojeno vraća pravome vlasniku

✧ *lat.* evictio ≃ evincere: pobijediti, dobiti spor

evirácij|a *ž med.* kirurško uklanjanje spolnih žlijezda, oduzimanje muškosti [*izvesti ~u*]

✧ *lat.* eviratio ≃ E- + vir: muško

eviscerírati (što) *dv.* ⟨*prez.* eviscèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *med.* izvesti/izvoditi evisceraciju (2) // **eviscerácij|a** *ž* **1.** *pat.* ispadanje organa kroz prslu ranu nakon operacije [*došlo je do ~e*] **2.** *med.* operativno odstranjenje unutrašnjeg organa

✧ *lat.* eviscerare ≃ E- + viscera: utroba

èvlād *m* ⟨G evláda⟩ *reg. ekspr.* porod, djeca, potomstvo [*brak bez ~a ko njiva bez ploda*]

✧ *tur.* evlât ← *arap.* ⟨*mn*⟩ äwlād, wälād: dijete

èvlija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* svet čovjek, pravednik

✧ *tur.* ← *arap.* ⟨*mn*⟩ äwliyā', wäliyy: prijatelj; čuvar

Èvlija Čèlebi (1611–1684), turski putopisac i diplomat, autor djela *Putopis* (preko 40 godina putovao diljem Osmanskog Carstva kao carev izaslanik)

èvnuh *m*, *v.* eunuh

ȅvo *čest.* (*prezentativ*) služi da se upozori na što ili pokaže što ili tko blizu onoga tko govori i onoga komu se govori (uz koju drugu riječ ili gestu) [*~ ga sad!*]

✧ *prasl.* i *stsl.* evo (*rus.* evo, *kašup.* hevo), *v.* e² (*rus.* vot: evo)

evokácija *ž* **1.** izazivanje, pobuđivanje neke predodžbe iz prošlosti; dozivanje u pamet; evociranje [*~ dječačkih uspomena*] **2.** prizivanje duhova, *usp.* spiritizam // **evocírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* evòcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pobuditi/pobuđivati predodžbe, dozvati/dozivati u pamet [*~ ratna stradanja*] **2.** pozvati/pozivati, okupljati [*~ mračne sile*]; **èvokatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji pobuđuje (strasti, misli); koji je izazovan, uzbudljiv; **evòkātor** (**evokâtor**) *m* onaj koji evocira događaje

✧ *lat.* evocatio ≃ evocare: evocirati

evolúcij|a *ž* **1.** razvitak, postajanje (prema nepromjenjivom) **2.** jedan od oblika kretanja u prirodi i društvu; neprekidna, postupna promjena, postupni prijelaz iz jednog stanja u drugo, *opr.* revolucija △ ***teorija ~e*** teorija po kojoj su se danas postojeće vrste u životinjskom i biljnom svijetu razvile u procesu postupne promjene od jednostavnijih, uglavnom izumrlih oblika, prema složenijima, uključujući i evoluciju čovjekolikih majmuna do čovjeka // **evolúcījskī** *prid.* koji je odre-

đen evolucijom, koji proizvodi evolucija; razvojan, postupan, stupnjevit; **evoluciònist** *m* pristaša evolucionizma; **evolucionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na evoluciju i evolucioniste; **evoluciònistkinja** *ž*, *v.* evolucionist; **evolucionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil. biol.* ukupnost učenja i teorija o evoluciji živih bića i čovjeka, *opr.* fiksizam; **evoluíra|ti** (∅) *dv.* ⟨*prez.* evolùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** promijeniti/mijenjati se ili razvijati postupno; evolvirati **2.** *biol.* razviti/razvijati se u procesu evolucije, usavršiti/usavršavati se **3.** *meton.* promijeniti/mijenjati mišljenje [*~o je u odnosu prema prošlosti*]; **evolvírati** *dv.* ⟨*prez.* evòlvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* evoluirati

✧ *lat.* evolutio ≃ evolvere: odmotati, razviti

evolúta *ž mat.* ravninska krivulja koja spaja središta zakrivljenosti neke druge ravninske krivulje (njezine evolvente)

✧ *lat.* (linea) evoluta ≃ evolutus ← evolvere: odmotati, razviti

evolvènta *ž*, ob. u: △ ~ ***ravninske krivulje C*** *mat.* krivulja *C'* za koju je *C* evoluta; ravninska krivulja koju opisuje točka na nekoj nategnutoj niti pri odmotavanju ili namotavanju po nekoj drugoj ravninskoj krivulji (njezinoj evoluti)

✧ *njem.* Evolvente ≃ *lat.* (linea) evolvens ← evolvere: odmotati, razviti

EVRO-, *v.* EURO-

Evrópa *ž*, *v.* Europa

EX-, *v.* E-

ex abrupto (*izg.* èks abrùpto) najedanput; smjesta; bez pripreve

✧ *lat.*

ex adverso (*izg.* èks advèrso) sa suprotne strane; s protivne strane

✧ *lat.*

EXAT 51 (*izg.* Ègzat) *krat.* Eksperimentalni atelijer, skupina arhitekata i slikara (B. Bernardi, V. Kristl, I. Picelj, B. Rašica, V. Richter, A. Srnec i dr.) koja djeluje u Zagrebu 1951–1956; uvode apstraktnu umjetnost u Hrvatsku, razbijaju šablone socijalističkog realizma

ex cathedra (*izg.* èks kàtedra) **1.** *kat.* papine izjave o vjerskim i moralnim pitanjima koje daje kao vrhovni poglavar Crkve (sa stolice Sv. Petra), koje Katolička crkva prihvaća kao nepogrešive **2.** općenito, izjave i tvrdnje koje su dane bez obrazloženja, s pijedestala važnosti ili nepogrešivosti, a zasnivaju se samo na autoritetu ili položaju onoga koji ih daje **3.** *pren.* docirajući, dogmatski govoriti **4.** učeno, autoritativno, utjecajno, nalik na profesorsko predavanje (kao s katedre, stolice sveučilišnog profesora)

✧ EX- + *lat.* cathedra: stolica; govoriti sa stolice Sv. Petra kao njegov nasljednik

Excel (*izg.* Èksel) *m inform.* korisnički program za izradu proračunskih tablica i kalkulacija na računalu

✧ *engl.* prema imenu programa®

excelsior (*izg.* ekscèlzior) *m tipogr.* pismo iz skupine novinske antikve

✧ *amer.engl.*: uvijek više – motto države New York ≃ *lat.* excelsus: visoko stršeći

ex consensu (*izg.* èks konsènsu) po pristanku; prema sporazumu

✧ *lat.*

exempli causa (*izg.* eksèmpli kàuza) primjera radi, primjerice

✧ *lat.*

ex gratia (*izg.* èks grâcia) iz susretljivosti, iz uslužnosti, oznaka da se nešto ne čini po obvezi, već kao dokaz dobre volje, iz ljubaznosti

✧ *lat.*

ex iure (*izg.* èks jûre) po dužnosti

✧ *lat.*

ex lege (*izg.* èks lêge) po zakonu, po sili zakona

✧ *lat.*

exlex (*izg.* èksleks) izvan zakona

✧ *lat.*

ex libris (*izg.* èks lȉbris) oznaka vlasnika knjige; listić nalijepljen na unutarnju stranu prednjih korica knjige na kojem se nalazi ime, monogram ili znak vlasnika ili biblioteke

✧ EX- + *lat.* liber: knjiga

ex officio (*izg.* èks ofìcio) zvanično, po službenoj dužnosti

✧ *lat.*

explicit (*izg.* èksplicit) *m* oznaka na kraju starih rukopisa sa značenjem »dovršava se« [~ *liber* knjiga je dovršena], *usp.* eksplikacija, eksplicit, *opr.* incipit

✧ *lat.* explicare: razmotati, razviti; iz vremena kada je knjiga imala oblik svitka i čitala se odmatanjem

expressis verbis (*izg.* eksprèsis vèrbis) doslovce, izrijekom

✧ *lat.*

expressivorgel (*izg.* ekspresîvōrgl) *m glazb.* **1.** instrument sličan orguljama, izgrađen od svirala sa slobodnim jezičcem **2.** dio većih orgulja, obično treći manual
✧ *njem.* Expressivorgel

ex privata diligentia (*izg.* èks priváta diligència) privatnim marom; po vlastitoj pobudi
✧ *lat.*

exsultet (*izg.* eksùltet) *m*, *v.* eksultet

ex tempore (*izg.* èks tèmpore) **1.** smjesta, u isti tren, bez priprave **2.** u nastavi stranih jezika, zadaća pri kojoj učenik bez pripreme i pomagala prevodi i komentira strani tekst **3.** *kazal.* izvođenje (npr. pjevanje, recitacija) bez priprave i bez oslonca na fiksirani tekst // **ekstemporácija** *ž* **1.** *kazal.* improvizirana upadica što je glumac ubacuje u tekst uloge **2.** neočekivano izvođenje čega nepredviđenog (npr. improviziranje, variranje muzičke kompozicije u trenutku izvođenja bez prethodne pripreme); **ekstemporácījskī** *prid.* koji se odnosi na ekstemporaciju; **ekstemporácījski** *pril.* na način ekstemporacije; bez pripreme, neočekivano, nepredviđeno; **ekstemporírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* ekstempòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** improvizirati tekst na pozornici, izvan ulogom predviđenoga teksta; (na)praviti ekstemporaciju **2.** *glazb.* komponirati bez pripreme, improvizirati
✧ *lat.*: smjesta, bez pripreme ≃ EKS- + tempus: vrijeme, čas

extended-play (*izg.* ikstèndid-plêj) *m glazb.* EP ili maksi singl, vinilna gramofonska ploča promjera 17 cm, 45 okreta u min., na svakoj strani otisnute 4 pjesme
✧ *engl.*

ex usu (*izg.* èks ûzu) po običaju; po upotrebi; uslijed vježbanja
✧ *lat.*

ex voto (*izg.* èks vôto) *m pov.* **1.** formula koju je od Rimljana preuzelo kršćanstvo kao oznaku na zavjetnim darovima **2.** sam zavjetni dar božanstvu, Bogu ili svecu u znak zahvalnosti za uslišavanje molitvi **3.** dužnost koja se osniva na zavjetu
✧ *lat.*: iz zavjeta

-EZ dodatak na osnovu kojim se imenuje stanovnik nekih mjesta ili krajeva u Italiji [*Pijemontez (:Pijemonćanin), Torinez (:Torinjanin), Kalabrez, Milanez, Bolonjez*]

èzān *m* ⟨G ezána⟩ *isl.* poziv na molitvu; upućuje ga mujezin na arapskom jeziku s džamijskog minareta pet puta dnevno [*učiti ~*] // **èzāntaš** (**èzān-tȁš**) *m isl.* velik istesan, kockast kamen s kojeg mujezin uči ezan kad postoji kakav izniman razlog da to ne čini s minareta; stoji s desne strane ulaza u džamiju
✧ *tur.* ← *arap.* ādān: objava

Èzav *m bibl.* prvorođeni sin Izaka, za tanjur leće prodao bratu blizancu Jakovu pravo prvorodstva
✧ *hebr.* ʿēsāw: dlakav

Ezèkijel *m bibl.* treći od četiri velika starozavjetna proroka, *v.* Izaija, Jeremija, Daniel
✧ *hebr.* yĕḥezĕqē'l: Jahve je osnažio

ezìjet *m reg. ekspr.* **1.** nanošenje uvrede, odnos prema komu bez dužnog poštovanja i pristojnosti; vrijeđanje, uznemiravanje [*nanijeti ~ komu*] **2.** fizičke i duševne patnje, tegobe; muka [*biti na velikom ~u*]
✧ *tur.* eziyet ← *arap.* ādiyyā

e-zine (*izg.* i zâin) *m int.* naziv za magazine na internetu, stranice s vijestima i člancima iz različitih područja, donekle nalikuju tjednicima u papirnatom izdanju; elektronički časopis
✧ *engl.*

ezòfāg *m*, *v.* ezofagus

ezofagektàzij|a *ž med.* proširenje jednjaka [*bolovati od ~e*; *patiti od ~e*]
✧ *v.* ezofagus + *v.* ektazija

ezofagektòmij|a *ž med.* operativno odstranjenje čitavog jednjaka ili jednog njegova dijela [*izvesti ~u*]
✧ *v.* ezofagus + *v.* ektomija

ezofagoduodenostòmija *ž med.* rekonstrukcija probavnog sustava nakon totalnog odstranjenja želuca
✧ *v.* ezofagus + *lat.* duodenum: dvanaestnik + *grč.* stóma: usta

ezofagofibroskòpija *ž med.* pregled unutrašnje stijenke jednjaka pomoću fibroskopa
✧ *v.* ezofagus + *v.* fibra² (**1**) + -SKOPIJA

ezofagogastrektòmija *ž med.* operativno uklanjanje čitavog želuca i dijela jednjaka
✧ *v.* ezofagus + *v.* gastrektomija

ezofagogastroplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* rekonstrukcija jednjaka
✧ *v.* ezofagus + GASTRO- + -PLASTIKA

ezofagogràfij|a *ž med.* kontrastni rendgenski pregled jednjaka [*izvesti ~u*; *obaviti ~u*]
✧ *v.* ezofagus + -GRAFIJA

ezofagoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* rekonstrukcija jednjaka, *usp.* ezofagogastrektomija
✧ *v.* ezofagus + -PLASTIKA

ezofagoskòpija *ž med.* pregled unutrašnjosti jednjaka pomoću odgovarajućih instrumenata
✧ *v.* ezofagus + -SKOPIJA

ezofagostenóza *ž pat.* suženje jednjaka
✧ *v.* ezofagus + *v.* stenoza

ezofagostòmija *ž med.* umjetno stvorena ezofagusna fistula s otvorom na koži
✧ *v.* ezofagus + *grč.* stóma: usta

ezofágus *m anat.* dio probavne cijevi od ždrijela do ulaska u želudac, peristaltičkim kretnjama koje se nadovezuju na gutanje potiskuje hranu prema želucu; jednjak, ezofag // **ezofȁgeal|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na ezofagus △ ~***ni glas*** glas kojim ljudi govore nakon operativnog odstranjenja grkljana
✧ *grč.* oisophágos

Èzop (6. st. pr. Kr.) **1.** legendarni grčki pisac 426 basni neprolazne slave i tvorac te književne vrste koja je svoje bitne osobine zadržala do danas; prema predaji rob **2.** *meton.* pojam za basnu s moralnom poukom // **èzopovskī** *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik***, ~ ***govor*** *jez. knjiž.* način izražavanja kao u Ezopovim basnama; alegorično sažeto govorenje u naznakama i simbolima; **èzopovski** *pril.* kao kad Ezop; na Ezopov način, sa stilom ezopovskih basni
✧ *grč.* Aísōpos

ezotèričan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je namijenjen zatvorenom krugu; tajni, skrovit (o okultnim tajnama), *opr.* egzoteričan **2.** koji je suviše zatvoren po smislu; teško razumljiv, nečitljiv (o tekstovima, poeziji i sl.) // **ezotèričar** *m* onaj koji se bavi ezoterikom; ezoterik; **ezotèričarka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* ezoteričar; **ezotèričārev** (**ezotèričārov**) *prid.* koji pripada ezoteričaru; **ezotèričkī** *prid.* koji se odnosi na ezoteriku; **ezotèričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ezoteričan ili svojstvo onoga što je ezoterično; unutrašnjost, tajnost, nerazumljivost; **ezotèrij|a** *ž* **1.** *pov.* ono što su stari filozofi, učenjaci ili majstori kao tajnu prenosili užem krugu svojih suradnika i učenika; tajni nauk, tajno znanje **2.** *razg.* znanja o kultnim tajnama, umijećima iscjeljenja, mogućnostima, načinima i predmetima koji služe proricanju budućnosti [*baviti se ~om*]; **ezotèrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* ezoteričar; **ezotèrika** *ž* ⟨D L -ici⟩ ukupnost svojstava onoga što je ezoterično
✧ *grč.* esōterikós: unutrašnji

ezotròpija *ž pat.* manifestni konvergentni strabizam, otklon oka prema unutra
✧ *grč.* ésō: unutra + -TROPIJA

Ȅzra (5. st. pr. Kr.), zajedno s Nehemijem doveo prve skupine Judejaca iz babilonskog sužanjstva natrag u Jeruzalem; prikupio, redigirao, prepisivao, potakao prepisivanje i kanonizirao većinu starozavjetnih knjiga (»*Ezra pisar*«); obnovitelj mojsijevske monoteističke religije i tradicije
✧ *hebr.* 'ezrā': pomoć

èžder (**hèžder**) *m pov. etnol.* ženski pojas od ukrašenih metalnih, ob. srebrnih kopči zmijolikog oblika, dio orijentalne građanske i seoske nošnje
✧ *tur.* ← *perz.* ežder, ežderhā, eždehā: zmaj, *v.* aždaja

F

f, **F** **1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* bezvučni, zubnousneni (labiodentalni), tjesnačni (frikativni), zatvorni (konsonantski) glas [*ovaj f*] **b.** (*sr*) deseto slovo hrvatske latinice i šesto u većini drugih latiničnih sustava kojim se piše taj glas [*malo f*; *veliko F*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo ef*; ⟨*mn*⟩ *ova ef*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosanici oznaka za brojčanu vrijednost 500 **3.** *glazb.* **a.** četvrti ton današnjeg notnog sustava, slijeda od sedam tonova bez povisilica i snizilica **b.** molski trozvuk **c.** kratica za dinamičku oznaku forte **4.** *mat.* znak za funkciju **5.** simbol dekadskog prefiksa FEMTO- **6.** *gram.* znak za ženski rod (*femininum*) **7.** (F) *glazb.* **a.** durski trozvuk **b.** *pov.* (od G. d'Arezza) tzv. F-ključ **8.** (F) *mat.* **a.** znak za funkciju **b.** znak u heksadecimalnom brojevnom sustavu koji označuje broj 15 **9.** (F) *kem.* simbol za element fluor **10.** (F) *fiz.* **a.** simbol jedinice električnog kapaciteta farad **b.** simbol jedinice temperature – Fahrenheit **c.** simbol za silu **11.** (F) znak za novčanu jedinicu franak **12.** (F) u kategorizaciji vozačkih dozvola ona koja dopušta upravljanje tramvajem **13.** (F) u zrakoplovstvu oznaka za klasu modela zrakoplova **14.** (F) *sport* oznaka za sklopivi kajak jednosjed (od *njem.* Faltboot) **15.** (F) *inform.* oznaka za funkcijsku tipku na tipkovnici (F1–F12) koja ima posebnu namjenu u različitim programima [*F1 – pomoć*] △ ***F-sloj (Appletonov sloj)*** *meteor.* ionizirani sloj zraka u ionosferi između 180 i 350 km sa pozitivnim ionima

fa *glazb.* oznaka za četvrti ton u solmizacijskom nizu

Fàbijān, *v.* ♦ // **Fàbjanova** *ž* svetkovina Sv. Fabijana, slavi se 20. siječnja

♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; biskup i papa, pogubljen 250); isto: **Hȁbijān**; *hip.*: **Fábe** (**Fábo**), **Fájo**, **Hábe** ◇ *pr.*: **Fábac** (250, Vrbovsko, Istra), **Fȁbčić** (Podravina, Slavonija), **Fȁbečić** (210, Velika Gorica), **Fàbek** (260, Samobor), **Fȁbeta** (Istra), **Fȁbijān** (400, Ravni kotari, Istra, Samobor), **Fȁbiān** (*I* Slavonija), **Fábić** (150, Međimurje, Pokuplje), **Fȁbijan** (450, Samobor, *S* Dalmacija, Istra), **Fabijánac** (130, Glina, Podravina), **Fabijánec** (240, Zagorje), **Fȁbijānčić** (**Fabijȁnčić**) (450, Istra, Zagorje), **Fȁbijanić** (**Fabijànić**) (1180, Pag, Rab, Pokuplje, Primorje), **Fabijánković** (Velika Gorica), **Fabijánović** (120, sred. Dalmacija, Slavonija), **Fabína** (Ozalj, Pokuplje), **Fȁbjān** (Primorje), **Fabjánac** (Split), **Fȁbjānčić**, **Fabjánović** (Brač), **Fábo** (Osijek), **Fàboš** (*Z* Slavonija, ← *mađ.*), **Fàbuš** (Koprivnica), **Fáić** (Međimurje), **Hábe**, **Hàbečić** (Prigorje), **Hàbek** (730, Varaždin, Zagorje), **Hȁbjān** (Međimurje), **Habéković** (Cerna), **Habjánec** (170, Zagorje), **Habjánović** (Donji Miholjac, Podravina)

✧ *lat.* Fabianus ← Fabius ≃ faba: bob

fabijanìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. pol.* teorija o mirnom evolutivnom preobražaju kapitalizma u socijalizam; potječe od britanske reformističko-socijalističke organizacije Fabijansko društvo (1883)

✧ *engl.* Fabianism, prema imenu organizacije Fabian Society

Fâbije, **Kvint Maksim** (zvan Cunctator, *izg.* Kunktátor) (o.275–203. pr. Kr.), rimski državnik i vojskovođa, opreznom taktikom odugovlačenja, izbjegavajući rizik otvorene borbe, pobijedio je Hanibalovu vojsku i tako stekao nadimak Cunctator (Oklijevalo)

fâblio *m pov. knjiž.* kratka priča u osmosložnim

stihovima iz francuske srednjovjekovne književnosti
✧ *fr.* fabliau

Fàbrīcij (**Fàbrīcije**) m. os. ime; *hip.*: **Fábe**, **Fábro**; **Fàbrīcija** ž. os. ime ◇ *pr.*: **Fâbrio** (sred. Dalmacija), **Fâbris** (450, Istra), **Fâbriš** (Istra), **Fábro**
✧ *lat.* Fabricius ← faber: kovač

fabricìjēr *m* ⟨G fabricijéra⟩ tutor nad crkvenom imovinom
✧ *tal.* fabbriciere *fr.* fabricien

fàbrika *ž* ⟨D L -ici⟩ *reg.* (+ *srp.*) tvornica // **fabricírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fabrìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *zast.* **1.** *razg.* **a.** proizvesti/proizvoditi **b.** *pejor.* proizvesti/proizvoditi umjetnim putem ono što bi moralo biti prirodno (o vinu itd.) **2.** *pren. iron.* umjetno stvoriti/stvarati; izmisliti/izmišljati, krivotvoriti (mišljenje o čemu itd.) [*~ objede*]; **fàbričkī** *prid. reg.* (+ *srp.*) koji se odnosi na fabriku; **fabrìkant** (**fabrikànt**) *m reg.* (+ *srp.*) **1.** vlasnik tvornice; tvorničar **2.** (ob. *pejor.*) onaj koji proizvodi [*~ laži*]; proizvođač; **fabrìkantica** (**fabrìkantkinja**) *ž reg.* (+ *srp.*), *v.* fabrikant; **fabrìkāt** *m* ⟨G fabrikáta⟩ *reg.* (+ *srp.*) dovršen tvornički proizvod (za razliku od polufabrikata – poluproizvoda)
✧ *njem.* Fabrik ← *lat.* fabrica ≃ fabricare: fabricirati

fàbula *ž* **1.** razvoj i slijed radnje književnog djela **2.** *žarg.* kratak sadržaj te radnje **3.** *razg.* izmišljena priča o kakvom događaju; izmišljotina **4.** *pov.* scenska igra u starih Rimljana; predstava // **fàbulatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstva fabule; **fabùlātor** *m* **1.** *term.* onaj koji umješno gradi fabulu (o piscu); fabulist **2.** *razg.* onaj koji je u razgovoru sklon pretjerivanju, onaj koji izmišlja priče; **fabùlātorov** *prid.* koji pripada fabulatoru; **fabulírati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* fabùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** graditi (književnu) fabulu (**1**) **2.** izmišljati priču o tobožnjim događajima; konfabulirati; **fabùlist** *m*, *v.* fabulator; **fabulìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fabulu; **fàbulōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji je kao iz priče ili mita; legendaran, mitski **2.** o kojem se priča ili koji se slavi u pričama **3.** koji je sasvim rijedak, krajnje neobičan; nevjerojatan, začudan, fenomenalan [*on je ~ čovjek, radi 24 sata dnevno*]; **fabulóznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fabulozno
✧ *lat.*: pripovijest, razgovor

fâca *ž* ⟨G *mn* fâcā⟩ *žarg.* **1.** lice, fizionomija [*njega odaje njegova ~*] **2.** *meton.* **a.** osoba [*to je ona ~ o kojoj smo razgovarali*] **b.** važna osoba [*ona je tamo glavna ~*]
✧ *tal.* faccia

face (*izg.* fȇjs) *m* **1.** *sport* lice štapa za golf, strana kojom se udara loptica **2.** *razg.* gornja strana tkanine △ **~-lift** (*izg.* ~-lìft) **1.** *med.* plastična operacija uklanjanja bora i drugih posljedica starenja na licu i vratu; fejslifting **2.** *žarg.* obnova, renoviranje fasade neke zgrade **3.** *publ.* lažno obnavljanje, lažno prikazivanje [*~-lift stanja demokracije u nas*]
✧ *engl.*

fàcēlija *ž bot.* jednogodišnja medonosna biljka (*Phacelia tanacetifolia*) iz porodice *Hydrophyllaceae*, podrijetlom iz *Z* dijelova Sjeverne Amerike
✧ *nlat.* Phacelia ≃ *grč.* phákelos: svežanj

facijális *m* **1.** *anat.* sedmi moždani živac, sadrži motorna (aferentna i eferentna) vlakna koja su najvećim dijelom u vezi s mišićima lica **2.** *pat.* upala, kljenut toga živca
✧ *lat.* (nervus) facialis ≃ facies: lice

fâcijes *m* **1.** *biol.* vanjski izgled neke biljne ili životinjske vrste **2. a.** *anat.* prednja strana glave čovjeka; lice, obraz **b.** izraz lica **3.** *bot.* u fitocenologiji, najniža sustavna jedinica, biljna zajednica bez posebnih svojstvenih vrsta **4.** *geol.* karakteristike stijena prema kojima se mogu utvrditi uvjeti njihova nastanka [*morski ~*] // **fâcijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada licu, koji se odnosi na lice [*~na kirurgija*]
✧ *lat.* facies: lice

facilìtēt *m* ⟨G facilitéta⟩ *razg.* lakoća, okretnost u kretnjama; lepršavost // **facilitácija** *ž* **1.** *fiziol.* olakšavanje prijenosa impulsa kroz središnji živčani sustav **2.** *bot.* olakšavanje prijenosa tvari kroz staničnu membranu
✧ *njem.* Fazilität ← *lat.* facilitas ≃ facilis: lak, lagan

fâcit *m žarg.* krajnji ishod, rezultat, zaključak
✧ *lat.* facit: (to) čini ← facere: činiti

facítis *m pat.* upala očne leće
✧ *grč.* phakós: leća + -ITIS

fàcōl *m* ⟨G facóla⟩ *reg.* dio odjeće seoskih i gradskih nošnji koji se veže oko vrata; rubac, marama, faculet // **facòlet** *m reg.* džepna maramica, rupčić; mušvar; **facùlet** *m reg.*, *v.* facol; **fàćel** *m reg. zast.* koprena; povezača
✧ *tal.* fazzolo

faction (*izg.* fèkšn) *m knjiž.* književno djelo temeljeno na stvarnom, realističnom postupku, *opr.* fiction
✧ *engl.* fact: činjenica + *v.* (fic)tion

fȁčlati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* povijati ranu, zamatati, ovijati // **fȁčla** *ž* ⟨G -ē⟩ *reg.* tanko platno ili gaza za povijanje rana; povoj, ovoj
✧ *njem.* fatschen

fȁčuk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* dijete nepoznatog oca, vanbračno dijete; kopile, fotiv // **fòtiv** *m reg.*, *v.* fačuk
♦ *pr.* (nadimačka): **Fȍt** (120, Zagorje, Prigorje), **Fòtāk** (250, Novi Marof, Zagorje), **Fòtić**, **Fotívec** (Zabok, Zagorje), **Fótović** (Prigorje), **Fùtak** (Zagorje), **Fùtivić** (150, Zlatar Bistrica, Zagorje, Prigorje)
✧ *mađ.* fattyú

fȁćkati (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* loviti, hvatati [~ *muža*; ~ *djevojke*] // **fȁćkalica** *ž žarg.* ona koja faćka, koja želi uhvatiti prijatelja, prolazno poznanstvo ili muža
✧ *njem.*, *dijal.* Faxen: grimase

fade (*izg.* fêjd) *m sport* vrsta udarca u golfu, loptica leti zakrivljenom putanjom
✧ *engl.*

Fadejev (*izg.* Fadéjev), **Aleksandar Aleksandrovič** (1901–1956), ruski romanopisac i političar, glavni predstavnik i teoretičar socijalističkog realizma u književnosti (*Mlada garda*); skončao samoubojstvom

fading (*izg.* fèjding) *m* **1.** *fiz.* varijacije u jačini signala kojeg prima prijemnik (slabljenje ili iščezavanje zvuka), ob. nastaje radi destruktivne interferencije između dva vala koji putuju do prijemnika različitim stazama **2.** *tehn.* smanjena sposobnost kočenja zbog pregrijavanja ulja u sustavu kočnica
✧ *engl.*

Fàeton *m mit.* sin grčkog boga Sunca Helija i Klimene, Oceanove kćeri; posudivši očeva Sunčana kola, vozio ih je tako blizu Zemlji da ga je Zeus usmrtio munjom kako ne bi zapalio svijet // **fàeton** *m* **1.** lagano zaprežno vozilo bez krova; kočija **2.** starinski osobni automobil bez krova
✧ *grč.* Phaéthōn

fafàrīnka *ž* ⟨G *mn* -inākā/-ī⟩ *bot.*, *v.* košćela

fȁfati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg. vulg.* vršiti felaciju
✧ *ekspr.*

-FAG, **-FAGIČKI**, **-FAGIJA** kao drugi dio riječi znači jedenje, proždiranje; -jed, -žder [*antropofagija*]
✧ *grč.* -phagos: koji jede; -phagia: jedenje; phágeín: pojesti

fagànio *m zool.*, *v.* juričica
✧ *tal.* faganello

fagedéna *ž pat.* ono što izjeda, opasna rana ili oboljenje; grizlica
✧ *grč.* phagédaina: rak-rana ≃ phageîn: izjesti

fagfùrija *ž reg.* **1.** kineski porculan **2.** *meton.* predmet od kineskog porculana
✧ *tur.* fağfuri ← *perz.* fagfūr (stara titula kineskih careva)

FAGO- kao prvi dio riječi znači koji jede, koji proždire [*fagociti*; *fagocitoza*]
✧ *grč.* phago-; phágein: jesti

fagocíti *m mn* ⟨N fagòcīt, G fagocíta⟩ *biol.* stanice koje u organizmu uništavaju bakterije, druge stanice i strane čestice (npr. leukociti)
✧ FAGO- + -CIT(I)

fagocitóza *ž biol.* proces gutanja bakterija i stranih tijela koje razni jednostanični organizmi ili stanice uklapaju u svoje tijelo, u citoplazmu
✧ *v.* fagociti + -OZA

fagopirìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat. vet.* kožno oboljenje životinja popraćeno grčevima uzrokovano ishranom sjemenkama heljde koje imaju fotosenzibilizirajući učinak
✧ *nlat.* Fagopirum sagittatum ≃ *lat.* fagus: bukva + *grč.* pyrós: pšenica + -IZAM

fȁgot[1] *m reg.* svežanj uvijene mekane robe; smotak, zavežljaj, bala
✧ *tal.* fagotto

fȁgot[2] (**fagȍt**) *m glazb.* drveni puhaći instrument muklih tonova s dvostrukim jezičcem; surla // **fagòtist** *m* onaj koji svira fagot; **fagotìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fagotiste; **fagotìstički** *pril.* kao fagotist, na način fagotista; **fagòtistkinja** (**fagòtistica**) *ž*, *v.* fagotist
✧ *tal.* fagotto, *njem.* Fagott

fȁgotgajge *ž glazb. pov.* gudački instrument manji od violončela iz obitelji viola, raširen u 17. i 18. st.
✧ *njem.* Fagottgeige

fagotipizácija *ž* identifikacija pojedinih tipova bakterija, služi za utvrđivanje izvora i širenja epidemija
✧ FAGO- + *v.* tip, tipizirati

fàh *m* ⟨N *mn* fàhovi⟩ *reg.* **1.** pretinac **2.** uža struka, specijalnost [*to znam, to mi je* ~]
✧ *njem.* Fach

fàham *m* čaj od sušenih listova afričke orhideje (*Angraecum fragrans*); koristi se umjesto kineskog čaja
✧ *egz.*

fahidìot *m reg.* uzak specijalist bez uvida u druga znanja i bez sposobnosti da promišlja svoje znanje i dovodi ga u vezu s drugim znanjima i činjenicama // **fahidìotskī** *prid. reg.* koji se odnosi na fahidiote; **fahidìotski** *pril. reg.* kao fahidiot, na način fahidiota
✧ *v.* fah + *v.* idiot

fàhlati (se), *v.* feher

fàhman *m reg.* onaj koji vlada znanjima neke struke; stručnjak
✧ *njem.* Fachmann

Fahrenheit (*izg.* Fȁrenhajt), **Gabriel Daniel** (1686–1736), njemački fizičar, izumio je alkoholni i živin termometar i razvio temperaturnu skalu koja je nazvana po njemu // **fahrenheit** (*izg.* fȁrenhajt) *m fiz.* **1.** stara jedinica za temperaturu, koristi se na engleskom govornom području **2.** stupanj na Fahrenheitovoj ljestvici (°F), na toj ljestvici ledište vode je 32 °F, a vrelište 212 °F

fair[1] (*izg.* fêr) *m term.* **1.** prigodno javno okupljanje **2.** prostor na kojem se organizirano okuplja mnogo ljudi zbog trgovine, zabave ili kojim drugim povodom; sajam
✧ *engl.*

fair[2] *prid.*, *v.* fer (I)

Fairbanks (*izg.* Férbenks), **Douglas** (1883–1939), američki filmski glumac i producent iz razdoblja nijemog filma; jedan od prvih i najvećih avanturističkih zvijezda s ekrana (*U znaku Zoroa*, *Tri mušketira*, *Crni gusar*)

faire l'amour (*izg.* fêr lamûr) *m* vođenje ljubavi, spolni čin
✧ *fr.*

fair play *m*, *v.* ferplej

Fàisal 1. I (1885–1933), kao šerif od Meke u 1. svjetskom ratu udružio se s Englezima (*v.* Lawrence od Arabije) sa ciljem oslobođenja arapskih zemalja od turske vladavine; 1920. kratkotrajni kralj Sirije, 1921–1933. kralj Iraka pod jakim engleskim utjecajem **2. II** (1935–1958), irački kralj (od 1939); ubijen u atentatu **3. ibn Abd al-Aziz** (1900–1975), kralj Saudijske Arabije (od 1964); vrlo utjecajan političar u arapskom svijetu; podupirao borbu protiv Izraela, suprotstavljao se utjecaju SSSR-a na Bliskom istoku, nastojao zbližiti arapske države sa SAD-om; reformama unaprijedio školstvo i zdravstvo u S. Arabiji; ubijen u državnom udaru

fait accompli (*izg.* fet akomplȉ) *term.* ono što se ne može promijeniti; gotova stvar, svršen čin, fatto compianto
✧ *fr.*

fàjānsa (**fajànsa**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** tehnika izrade predmeta od glazirane pečene gline **2.** *meton.* proizvodi izrađeni tom tehnikom; majolika
✧ *fr.* faïence ← Faenza, grad u sjevernoj Italiji

fàjd|a *ž reg.* korist, dobitak; hajda, vajda
◆ *pr.* (nadimačko): **Fàjdetić** (280, Lika, *I* Slavonija), **Fâjdić** (110, Gospić), **Nèvājda** (Banovina, Pokuplje), **Nèvājdić** (Korenica, Lika)
✧ *tur.* fayda ← *arap.* fā'idä

fàjer (I) *m* ⟨G -a⟩ *reg.* vrsta kartaške igre // **fàjer** (II) *uzv. vojn. zast.* vojnička naredba »pali!« [*dignuti* ~, *razg.* prekoravati povišenim, uzbuđenim tonom, psovati, vikati]
✧ *njem.* Feuer: vatra

fàjercajg *m reg.*, *v.* upaljač (**1**)
✧ *njem.* Feuerzeug

fàjercange *ž pl. tantum reg.* **1.** kovački alat u obliku kliješta, služi za vađenje užarenog željeza iz vatre; vatralj **2.** mašice, mokete, dvokraki žarač
✧ *njem.* Feuerzange

fàjermauer *m reg. zast.* zid, prepreka za obranu od vatre; vatrobran
✧ *njem.* Feuermauer

fàjerunt *m reg.*, *v.* fajrunt

fàjerverker *m vojn. reg. zast.* priređivač i čuvar streljiva; artiljerijski časnik
✧ *njem.* Feuerwerker

fàjfa *ž reg. arh.* lula // **fàjfati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* pušiti
◆ *pr.* (prema zanimanju, onaj koji izrađuje lule ili svirač): **Fàjfār** (100, Zagorje), **Fàjfarić** (Varaždin, Zagorje), **Fàjfer** (Beli Manastir), **Pfàjfer** (Vinkovci, Slavonija), **Pfeifer** (*izg.* Fàjfer) (110, Zagreb, Međimurje, Slavonija), **Pfeiffer** (*izg.* Fàjfer) (Osijek, Slavonija)
✧ *njem.* Pfeife: svirala, lula

fàjferica *ž agr.* autohtona hrvatska pasmina crne svinje

fàjhtati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* činiti vlažnim; vlažiti (rublje prije glačanja) // **fàjht|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *reg.* koji je ovlažen; vlažan [*~no rublje*]; **fajhtnìna** *ž reg.* velik udio vode u čemu; vlažnost
✧ *njem.* feuchten

fâjl *m* ⟨G -a, N *mn* fàjlovi, G fàjlōvā⟩ *inform.* organizirani skup informacija na disku ili drugom mediju kompjutera koji je karakteriziran jedinstvenim imenom i lokacijom; može biti program, skup podataka koji se koriste pri izvođenju nekog programa ili korisnički dokumenti [*programski ~*; *sistemski ~*; *zip ~*]; datoteka, *usp.* folder[2] // **fàjlati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *inform. žarg.* unositi podatke u fajl, stvoriti novi fajl, datoteku
✧ *engl.* file

fâjla *ž reg.* ručno oruđe od čelika za obradu kovina struganjem; turpija, rašpa // **fâjlati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* obrađivati fajlom, turpijati, rašpati [*~ nokte*]
✧ *njem.* Feile

fàjn *pril. reg. ekspr.* **1. a.** dobro [*biti ~*] **b.** fino, suptilno, nježno [*~ pisati note*] **2.** vrlo, veoma, puno, jako [*on je ~ pijan*]
✧ *njem.* fein

fajnínda *ž sport pov.* starogrčka igra loptom u kojoj dva suparnika prebacuju loptu rukama i nogama preko linije na zemlji
✧ *grč.* phaininda

fajnmehàniker *m reg. zast.* onaj koji izrađuje, sklapa ili popravlja precizne aparate, strojeve odnosno njihove dijelove ili sklopove; precizni mehaničar
✧ *njem.* Feinmechaniker

fàjnšmeker *m reg.* **1.** onaj koji uživa u biranim jelima; sladokusac, gurman, bonkulović **2.** onaj koji ima ukusa, onaj koji uživa u lijepom odijevanju, umjetničkim djelima i sl.
✧ *njem.* Feinschmecker

fajolìzam *m* ⟨G -zma⟩ *ekon.* učenje o organizaciji rada
✧ prema francuskom inženjeru H. Fayolu (1841–1925)

fàjrunt *m reg. žarg.* kraj radnog vremena (ob. ugostiteljskog lokala); fajerunt
✧ *njem.* Feierrund

fâjta *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* ukupnost jedinki sa zajedničkim nasljednim osobinama i tjelesnim značajkama unutar jedne vrste; rasa, pasmina, soj, vrsta
✧ *mađ.*

fàjter *m* **1.** *sport* **a.** u boksu, agresivni boksač jakog udarca **b.** općenito onaj koji je izrazito borben, koji ima ofenzivan način borbe **2.** *žarg.* onaj koji je takav u životnoj borbi, onaj koji prihvaća borbu; borac // **fàjterica** *ž, v.* fajter; **fàjteričin** *prid.* koji pripada fajterici; **fàjterskī** *prid.* koji se odnosi na fajtere; **fàjterski** *pril.* kao fajter, na način fajtera
✧ *engl.* fighter

fàkat (I) (**fàkt**) **1.** *m* ⟨G -kta, N *mn* fàkti, G fàkātā⟩ *razg.* činjenica, činjenično stanje, ob. u: [*to je ~* = to je činjenica; *to su fakti* = to su činjenice]; fakt **2.** *čest.* (u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika u slaganju s rečenim) [A: *Sve prebrojte, i vidimo da je sve skupo* B: *(Da) ~*] **3.** *fil.* ono čemu se ne može osporiti postojanje niti ga se može različito tumačiti // **fàkat** (II) *pril.* zaista, doista, uistinu [*to je ~ tako*]; **faktìcìtēt** *m* ⟨G fakticitéta⟩ ukupnost fakata; djelovanje fakata u ukupnosti; činjeničnost; **fàktič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ činjeničan, istinit, zbiljski, stvaran [*~no stanje*]; **fàktično** (**fàktički**) *pril. razg.* izriče da je nešto takvo kad se sve uzme u obzir, zato što se sastoji od elemenata koji su uzeti u obzir [*to je ~ lud čovjek*]; »*de facto*«, sve u svemu, zapravo, kad se sve promotri; **fàktičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je faktično, zasnovanost na faktima, ukupnost svega što se zasniva na činjenicama; **faktuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ naglašavanje fakata, predanost faktima ili posvemašnje oslanjanje na fakte
✧ *lat.* factum: ono što je učinjeno; djelo, postupak ← facere: činiti

-FAKCIJA kao drugi dio riječi upućuje na činjenje, nastajanje [*satisfakcija*]
✧ *lat.* -factio; facere: činiti

fàker *m žarg.* **1.** onaj koji ima mnogo spolnih odnosa **2.** atraktivan, zgodan mladić
✧ *engl.* fucker

fàkīn *m* ⟨G fakína, *zb.* fakináža⟩ **1.** onaj koji radi sitne nepodopštine; deran, mangup, berekin **2.** *reg.* nosač, sluznik, poslužitelj, trhonoša // **fakinàrija** *ž* fakinsko djelo; nepodopština, manguparija, fakinaža; **fakináriti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* fakìnārīm (se), *pril. sad.* -rēći (se), *gl. im.* -rēnje⟩ izvoditi nepodopštine, skitati se, živjeti kao fakin; **fakináža** *ž*

1. ⟨*zb.*⟩, *v.* fakin (1) [*sva ta ~ već mi je navrh glave*] 2. *v.* fakinarija; **fakìnčić** *m dem.* od fakin; **fakìnčina** *m augm.* od fakin; **fakínka** (**fàkīnka**) *ž*, *v.* fakin; **fàkīnskī** *prid.* koji se odnosi na fakine; **fàkīnski** *pril.* na fakinski način; poput fakina

♦ *pr.*: **Fàkīn** (100, Zagreb, Istra)

✧ *tal.* facchino

fàkīr *m* ⟨G fakíra⟩ **1. a.** indijski ili islamski asket koji na putu usavršavanja ovladava tijelom na način koji se protivi uobičajenom poznavanju prirodnih zakona i njihovu racionalnom tumačenju **b.** onaj koji pokazuje veliku sposobnost podnošenja boli i napora **2.** onaj koji izvodi razne vještine na sajmovima u Indiji (kroti zmije i sl.) **3.** *isl.* putujući monah; derviš **4.** *reg.* siromah, čovjek bez ikakva imetka // **fakirìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* oblik flagelacije, samomučenja, samokažnjavanja; bolesnik uživa kada mu se u tijelo ubadaju užarene igle ili da ga štipaju užarenim kliještima; **fàkīrskī** *prid.* koji se odnosi na fakire; **fàkīrski** *pril.* kao fakir, na način fakira

✧ *engl.* ← *arap.* faqīr: siromah

fàklja *ž* ⟨G *mn* fâkljā/-ī⟩ baklja, buktinja, zublja, luč

♦ *pr.*: **Fàkleš** (Zagreb i okolica, Zagorje)

✧ *njem.* Fackel

fàkoīdan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji ima oblik leće

✧ *grč.* phakós: leća + -OIDAN

fàkoskop *m* sprava za mjerenje prilagodljivosti leća

✧ *grč.* phakós: leća + -SKOP

fàks[1] *m* ⟨N *mn* fàksovi⟩ **1.** *admin. žarg.* telefaks **2.** *meton.* tekst, dokument koji se šalje telefaksom [*u tom ~u razrađeni su uvjeti prodaje*]; faksimil △ **~-modem** *inform.* kompjuterski hardver koji omogućava slanje faksiranih poruka kompjuterom // **faksírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fàksīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)slati faksom, poslati/slati putem faksa, javiti/javljati putem faksa

✧ *krat.*, *engl.* fax ← facsimile ← *lat.* fac simile: učini slično

fàks[2] *m*, *v.* fakultet

faksìmīl *m* ⟨G faksimíla⟩ **1.** vjerna reprodukcija originalnog rukopisa, crteža, slike itd.; kopija **2.** pečat ili kliše koji reproducira potpis **3.** *v.* faks[1] (2) // **faksìmīlsk|ī** *prid.* koji se odnosi na faksimil △ **~a karta** stalan oblik meteorološke ili oceanografske karte; **~i pretisak** ponovljeni tisak nekog izdanja; reprint; **~i radiouređaj** telekomunikacijski sustav prijenosa slika u mirovanju do prijemnika grafičkim simbolima trajnog oblika

✧ *lat.* fac simile: učini slično

fàksna *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* ružna grimasa ili gesta; kreveljenje, cerenje, ludorija

✧ *njem.* Faxe

fàkt *m*, *v.* fakat (I)

faktogràfija *ž* pisanje ili izlaganje koje se sastoji u iscrpnom nizanju podataka i materijalnih činjenica, bez problematiziranja i osmišljavanja // **faktògraf** *m* onaj koji se bavi faktografijom, kojemu je bavljenje faktografijom način proučavanja čega i koji zazire od širih ocjena, sintetiziranja i sl. (ob. u povijesnim i srodnim znanostima); činjeničar; **faktògrafkinja** *ž*, *v.* faktograf; **faktògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na faktografiju i faktografe △ **~a literatura** non-fiction literatura; **faktògrafski** *pril.* na faktografski način; činjenično, stvarno

✧ *v.* fakat (fakt) + -GRAFIJA

faktòīd *m* ⟨G faktoída⟩ navodna činjenica, navodna istina; pseudoistina // **faktoídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ukupnost pseudočinjenica

✧ *v.* fakat (fakt) + -OID

fàktor *m* **1.** sredstvo, pokretna snaga, uzrok ili uvjet čega, svaki od elemenata koji pridonose nekom rezultatu; činilac, činitelj, čimbenik [*ljudski ~*] **2.** *ekon.* posrednik u vanjskotrgovinskom poslovanju; uključuje se u financiranje izvoznih ili uvoznih poslova **3.** *tisk.* vodeći radnik grafičke struke u pogonu, odjelu i sl. **4.** *pov.* upravitelj faktorije **5.** *mat.* broj koji se množi s drugim brojem ili koji množi **6.** *pren.* važna osoba koja odlučuje; faktotum [*koji je on ~ da se može tako ponašati*] △ **~ ohlađivanja**, *v.* ohlađivati △; **Rh ~** *biol.* antigen u ljudskoj krvi [*nasljedni Rh ~*]; genetski prenosiv element // **fàktitivan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji djeluje/pokreće/uzrokuje kao faktor; uzročan, učinski [*~ glagol*]; **fàktorskī** *prid.* koji se odnosi na faktor △ **~ trošak** *ekon.* vrijednosni izraz svih elemenata koji se moraju podmiriti da bi se dobila cijena proizvodnje nekog proizvoda (plaće, zemljišna renta, renta za prirodne izvore, kamate za angažirani kapital, poduzetnički profit)

✧ *lat.* factor ≃ facere: činiti

fàktōrija *ž* **1.** *pov.* trgovačka naseobina eu-

ropskih trgovaca u kolonijalnim zemljama **2.** *ekon.* mjesto gdje se razmjenjuju dobra u udaljenim krajevima

✧ *srlat.* factoria

faktorìjel *m* (**faktorijèla** *ž*) *mat.* funkcija koja prirodnom broju *n* pridružuje umnožak svih prirodnih brojeva od 1 do *n* označava se s *n!* [6! = 1x2x3x4x5x6]

✧ *engl.* factorial, *v.* faktor

faktòring *m* ⟨N *mn* -īnzi⟩ *ekon.* financijski posao u kojemu financijska institucija kupuje potraživanja za prodanu robu ili izvršenu uslugu prije dospijeća za naplatu

✧ *engl.* factoring

faktótum *m* ⟨N *mn* -ūmi⟩ onaj koji u organizaciji društvu, poduzeću i sl. o svemu odlučuje; faktor (**6**)

✧ *lat.* fac totum: učini sve

faktúr|a *ž* **1.** *ekon.* račun s podacima o prodanoj ili poslanoj robi ili izvršenoj usluzi [*izdati ~u; ispostaviti ~u*] **2.** *umj.* način na koji je neko djelo izrađeno; zbroj, ukupnost tehničkih pojedinosti koje su karakteristične za metodu i postupak određenog umjetnika [*gruba ~a; hrapava ~a*] // **faktùrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je naplaćen, koji je ispostavljen kao faktura △ *~**a realizacija*** *ekon.* ukupna vrijednost robe koja je prodana u određenom razdoblju za koju je ispostavljena faktura, račun; **fakturírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* faktùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izdati/izdavati (ispostaviti/ispostavljati) fakturu; naplatiti/naplaćivati; **faktùrist** *m* ⟨G -a⟩ *ekon.* onaj koji ispostavlja fakturu; **faktùristica** (**faktùristkinja**) *ž*, *v.* fakturist; **fàktūrn|ī** *prid.* koji se odnosi na fakturu [*~i odjel*] △ *~**a cijena*** *ekon.* cijena robe odnosno usluge navedena u fakturi, računu

✧ *lat.* factura

fàkule *ž mn astron.* sjajna mjesta na vidljivoj Sunčanoj površini, oko Sunčanih pjega

✧ *lat.* facula

fàkultatīv|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se može birati po volji, koji je prepušten slobodnom izboru [*~ni predmet studija*]; neobvezatan, *opr.* obligatan △ *~**na prepona*** *sport* prepona koju jahač u tijeku natjecanja ne mora preskočiti, služi za zagrijavanje konja; *~**ni otkup*** *pov. ekon.* mogućnost biranja otkupa od kmetskih obveza ili statusa // **fakultatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fakultativno; neobvezatnost

✧ *nlat.* facultativus

fakùltēt *m* ⟨G fakultéta⟩ **1.** visokoškolska obrazovna ustanova određenog profila [*pravni ~; šumarski ~*] **2.** *meton.* **a.** zgrada visokoškolske ustanove; faks **b.** visokoškolsko obrazovanje [*završiti ~*] // **fakultètlija** *m razg.* onaj koji je završio neki fakultet, koji ima visoku školsku spremu; **fakùltētsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na fakultet, koji pripada fakultetu [*~o osoblje*] **2.** koji se stječe na fakultetu [*~o obrazovanje*]; **fakùltētski** *pril.* sa završenim fakultetom [*~ obrazovan*]

✧ *njem.* Fakultät ← *lat.* facultas: sposobnost, moć ≃ facilis: lako

fâl *m* ⟨G -a⟩ *reg.* čitanje sudbine; gatanje, proricanje, pretkazivanje, vračanje

✧ *tur.* ← *arap.* f'äl: slutnja, znamenje

falácija *ž* **1.** *psih.* osjetilni doživljaj izazvan nenormalnim uzbuđenjem živčanog sustava bez vanjskog podražaja; osjetilna obmana, halucinacija, iluzija **2.** *log.* namjerna ili nenamjerna greška u zaključivanju i dokazivanju

✧ *lat.* fallacia: obmana

faláček, *v.* falat

falàke *ž mn reg. pov.* klade za koje se vežu noge kod šibanja po tabanima; sprava za mučenje

◆ *pr.*: **Fàlak** (Dalmacija, Zagora)

✧ *tur.* ← *arap.* fäläq: klada

fàlānga[1] *ž* **1.** *vojn. pov.* zbijeni red bojnih pješaka u staroj Grčkoj **2.** *pov. sociol.* utopističko udruženje prema kojem treba ukinuti suprotnost između grada i sela, *usp.* furijerizam **3.** (Falanga) fašistički politički pokret u Španjolskoj osnovan 1933 (*Falange Española Socialista*) // **falàngist** *m* ⟨G -a⟩ onaj koji pripada falangi, član falange (**3**); **falangìstičkī** *prid.* koji se odnosi na Falangu i falangiste [*~ pokret*]; **falangìstički** *pril.* kao falangist, na način falangista; **falàngistkinja** *ž*, *v.* falangist

✧ *grč.* phálagks: bojni red

fàlanks *m anat.* članak prsta šake ili stopala // **fàlānga**[2] *ž anat.* kosti ručnih i nožnih prstiju

✧ *grč.* phálagks

falanstéra *ž* **1.** *pov. sociol.* u furijerizmu, zajednica, udruženje radnika i mjesto gdje rade i žive **2.** *pren.* kuća s mnogo stanova; »ljudska košnica«

✧ *fr.* phalanstère ≃ phalan(ge) + (mona)stère

Fàlāš *m* (**Fàlaškinja** *ž*) ⟨G Faláša, N *mn* Faláši⟩ *etn. jud.* pripadnik narodne skupine u Etiopiji židovske vjere, etiopski Židov čija se vjera

temelji na *Bibliji* napisanoj na jeziku *geez* koji se danas održava u etiopskoj koptskoj crkvi

fȁlat *m reg.* komad, zalogaj // **faláček** *m* ⟨N *mn* -i⟩ *reg. dem.* od falat [~ *kruha*]; komadić, komadićak, falatac; **falátac** *m* ⟨G faláca, N *mn* faláci⟩, *v.* falaček [*svaki bratac po* ~ svima podjednako]; **falàtati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. zast.* **1.** (što) gutati velike zalogaje; proždirati, pohlepno jesti **2.** (∅) mnogo govoriti; blebetati, brbljati

♦ *pr.* (nadimačka): **Fȁlačec** (Dugo Selo), **Fȁlat** (110, Križevci, Novi Marof)

✧ *mađ.*

fȁlbāt *m pom.* švedska otvorena ribarska brodica s četverokutnim jedrom i dubokom kobilicom

✧ *šved.*

fȁlcati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* presavijati što strojem, pregibati na željenom mjestu (papir u knjigovežnici ili tiskari) // **fȁlc** *m reg.* pregib, rub, utor; žlijeb; **fȁlcer** *m reg.* **1.** onaj koji falca **2.** *pejor.* onaj koji radi sasvim jednostavan posao, običan radnik, onaj koji pripada nižem društvenom sloju, *usp.* špengler; **fȁlceric|a** *ž* **1.** *v.* falcer [*ako nastavite s vašim idejama, i vi ćete se oženiti jednom ~om*] **2.** *v.* falcmašina; **fȁlceričin** *prid.* koji pripada falcerici (**1**)

✧ *njem.* falzen

fȁlcmašīna *ž tisk.* stroj za presavijanje; falcerica

✧ *njem.* Falzmaschine

fȃlda *ž*, *v.* falta

faldȉstōrij (**faldistȏrij**) *m* pomični preklopni stolac u obliku slova »x«; prisutan u crkvenoj ikonografiji

✧ *srlat.* faldistolium ← *stvnjem.* falistoul: stolac na sklapanje

falètati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* pretkazivati budućnost; proricati, vračati, gatati // **falètārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg.* ona koja proriče budućnost; vračara, gatara

♦ *pr.*: **Falètār** (170, Slavonija)

✧ *tur.* fal atamak: bacati fal, gatati

falibilìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* uspostavljanje stavova i proučavanje pogrešivosti, stav u teoriji spoznaje prema kojem nije moguće isključiti pogrešku u znanstvenom istraživanju, *opr.* scijentizam

✧ *srlat.* fallibilis: koji može pogriješiti + -IZAM

fȁličan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *reg.* **1. a.** koji se izdaje za nešto što nije; lažan, kriv **b.** koji je neiskren; lažljiv, prijetvoran, dvoličan **2. a.** koji nije potpun **b.** koji se lako i često kvari; pokvarljiv (ob. o predmetima, tehničkoj robi i sl.) **c.** *pejor.* koji ima manu (ob. tjelesnu) // **fȁličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *žarg.* **1.** osobina onoga koji je faličan; dvoličnost, lažnost **2.** svojstvo onoga što je falično; pogrešnost, oštećenost

✧ *njem.* falsch

fȁličkī, *v.* falos

falȉment, *v.* faliti²

fàlīnga (**fàlīnka**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. žarg.* **1.** nedostatak, pogreška, neispravnost, loša strana, feler **2.** mana (o osobi) [*previše si pošten, to je tvoja* ~] // **fàlīngast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji ima nedostataka, mana

✧ *tal.* fallanza

fȁli|ti¹ (komu, čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* fȁlēći, *gl. im.* fȁljēnje⟩ *reg.* nedostajati, manjkati

✧ *njem.* fehlen

fȁliti² (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* fȁlio⟩ *reg.* propustiti priliku [~ *loptu*; ~ *u životu*]; pogriješiti, promašiti // **falȉment** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *ekon.* propast poduzeća u poslovnom smislu, nemogućnost plaćanja obaveze; stečaj, bankrot; **falírati** *dv.* ⟨*prez.* fàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *ekon.* pasti/padati pod stečaj, propasti u poslovnom smislu; bankrotirati

✧ *tal.* fallire: propasti; fallimento: propast

Falkland (*izg.* Fóklend/ob. Fàlkland) *m geogr.* britanska krunska kolonija u *J* dijelu Atlantskog oceana na Falklandskom otočju (Malvini), 12.173 km², 2100 stan. (1987), glavni grad Port Stanley // **fȁlklandskī** *prid.* koji se odnosi na Falkland; foklendski △ ~ ***rat*** *pov.* rat koji se 1982. vodio između V. Britanije i Argentine zbog dominacije nad Falklandima; **Falklánđanin** *m* (**Falklánđānka** *ž*) ⟨N *mn* Falklánđani⟩ stanovnik Falklanda; **fòklendskī** *prid.*, *v.* falklandski

fȁlkōn *m* ⟨G falkóna⟩ *vojn.* artiljerijsko, vatreno oružje razmjerno široke cijevi kojim se na veće udaljenosti ispaljuju granate; top starije proizvodnje // **falkonírac** *m* ⟨G -īrca, N *mn* -īrci, G falkònīrācā⟩ sokolar

♦ *pr.* (prema zanimanju sokolara ili nadimačka): **Fàlkōni** (Dubrovnik, Primorje), *usp.* Falkner, Sokol, Šain

✧ *tal.* falcone: sokol

Falla (*izg.* Fàlja), **Manuel de** (1876–1946), španjolski skladatelj, djela prožima koloritom izvorne andaluzijske i kastiljske glazbe

Fallada (*izg.* Fàlada), **Hans** (pravo ime Rudolf Ditzen) (1893–1947), njemački pisac naturalističko-realističkih romana o »malome čovjeku«, sitnim činovnicima i skitnicama, o turobnoj slici njemačkog društva 1920-ih (*Sirotinjo, a što sad?*)

Faller (*izg.* Fàler), **Nikola** (1862–1938), hrv. dirigent i skladatelj, promicatelj hrv. opernog stvaralaštva

fallit (*izg.* fàlit) *m bank.* nesposobnost urednog podmirivanja novčanih obveza, nesposobnost plaćanja; insolventnost, nelikvidnost
✧ *tal.* fallito

fallout (*izg.* fòlaut) *m term.* padanje radioaktivnih čestica kroz atmosferu kao posljedica nuklearne eksplozije; ispadak
✧ *engl.*

fàlos *m* **1.** muški spolni organ; spolovilo, falus **2.** *pov.* simbol plodnosti u antičkoj Grčkoj // **fàličk|ī** *prid.* koji se odnosi na falos △ ***~e pjesme*** u antičkoj Grčkoj pjesme u svečanim ophodima u kojima se nosio lik falosa; ***~i kult*** *antrop.* obožavanje muškog spolnog organa; kult plodnosti
✧ *grč.* phallós

fàlot *m* onaj koji je nestalan i lakomislen; vjetrogonja, vucibatina, nevaljalac, skitnica, danguba, besposličar, hulja, nitkov
✧ *austr.njem.* Fallott

fàlset (**falsèt**) *m glazb.* visoki ton muškog glasa dobiven posebnom tehnikom pjevanja iznad prirodnog registra; bojom i visinom oponašanje ženskoga glasa [*pjevati u ~u*] // **falsetírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* falsètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ pjevati u falsetu; **falsètist** *m glazb.* pjevač koji falsetiranjem imitira zvuk i opseg ženskog glasa, prilično raširen način pjevanja do 18. st.; **fàlsetnī** *prid.* koji se odnosi na falset
✧ *tal.* falsetto

falsifikāt *m* ⟨G falsifikáta⟩ **1.** predmet ili proizvod koji se predstavlja u vrijednosti (novčanoj, umjetničkoj i sl.) pravoga ili izvornoga u cilju prevare; lažno izdanje, krivotvorina, patvorina **2.** *pov.* dokument u kojem se iznesene činjenice ne poklapaju sa stvarnošću (u pogledu vremena i mjesta nastanka, onoga tko ga je izdao i sl.) // **falsificírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* falsifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati neistinit iskaz o nekom događaju; (s)lagati [~ *istinu*] **2.** izraditi/izrađivati plagijat; plagirati, krivotvoriti, patvoriti; **falsifikácija** *ž* **1.** *fil.* logički proces kojim se neki iskaz dokazuje kao lažan **2.** krivotvorenje, patvorenje; **falsifikácījskī** *prid.* koji se odnosi na falsifikacije; **falsifikātor** *m* krivotvoritelj; **falsifikātorica** *ž*, *v.* falsifikator; **falsifikātorov** *prid.* koji pripada falsifikatoru; **falsifikātorskī** *prid.* koji se odnosi na falsifikatore; krivotvoriteljski
✧ *njem.* Falsifikat ← *lat.* falsificatum ≃ falsus: lažan + -FIKAT

falsìtāt *m* ⟨G falsitáta⟩ *reg.* lažno prikazivanje morala i časti uz drugačije stvarne namjere; pomanjkanje iskrenosti; licemjerje, hipokrizija, prijetvornost
✧ *tal.* falsità

Falstaff (*izg.* Fàlstaf), **Sir John** *knjiž.* velika humoristička figura engleske književnosti koju je W. Shakespeare stvorio prema vrlo slobodnoj interpretaciji povijesnog lika Sir Johna Falstolfa, engleskog nimalo hrabrog ratnika iz druge faze stogodišnjeg rata; pojam pijanca, proždrljivca, hvalisavca i veseljaka (*Henrik IV*, *Vesele žene Windsorske*)

fàlsterbat *m pom.* danski pokriven ribarski jedrenjak
✧ *dan.* prema otoku Falster

fàlš (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je krivotvoren; patvoren [*to je ~ vino*] **2.** koji nije pravi; kriv, pogrešan [~ *ton*] // **fàlš** (II) *pril.* na pogrešan način [*pjevati ~*]; **fàlša|ti** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** pjevati falš **2.** (po)griješiti općenito [*on stalno ~ u prijepisu i uvijek na istim mjestima*]
✧ *njem.* falsch

fàlt|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* u kroju odjeće i sl. izveden nabor koji omogućuje širenje (za razliku od: izrez, prorez) [*suknja na ~e*]; falda // **fàlta|ti** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** nabirati (se) [*haljina se ~ i poslije glačanja*] **2.** praviti nabore; nabirati
♦ *pr.* (nadimačka): **Falíševac** (Zagreb, Đakovo)
✧ *njem.* Falte

fàltbōt *m sport* kajak
✧ *njem.* Faltboot

fàlus *m*, *v.* falos

fàlja *ž reg.* rupica kroz koju se u starinske puške sipao barut
✧ *tur.* falya ← *tal.* faglia

fáma *ž* rašireni glas ili priča koja se prenosi u društvenom životu, popularno mišljenje na osnovi govorkanja; glasina △ ***fama volat*** (*izg.* fâma vòlat) glas kruži
✧ *lat.* fama, prema Fama, u rimskom pjesništvu: alegorija, personifikacija onoga koji širi priču miješajući istinu i laži, izazivajući tako neslogu i svađe

fàmes *m psih.* jak osjećaj potrebe za jelom; glad, bulimija
✧ *lat.* fames: glad

fàmīlija (**famílija**) *ž* **1. a.** *razg.*, *v.* obitelj **b.** sva rodbina, šira obitelj (stričevi, tetke, bratići i sl.); porodica **2.** *žarg.* mafijaška banda **3.** *zool. bot. lingv.*, *v.* porodica // **fàmilijār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji voli obiteljski život, koji živi u familiji [*~an čovjek*] **2.** koji je neusiljen u ophođenju; prisan, domaći [*~na atmosfera*], *opr.* služben **3.** (s kim, čim) **a.** koji je dobro upoznat; srastao **b.** koji je u dobrim, prisnim odnosima; **familijarizírati se** (∅, s kim/ čim) *dv.* ⟨*prez.* familijarìzīrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (s kim) postati/postajati familijaran, intimizirati se, ući/ulaziti u prisne odnose (previše ili mnogo znati o intimnim stvarima drugoga, postavljati pitanja iz intimne sfere ili se povjeravati na taj način) **2.** (s čim) postati prisan s čim tako da se nauči služiti čime, dobro upoznati što [*~ se s fotoaparatom*]; **fàmilijārno** *pril.* kao u familiji; prisno, neusiljeno [*~ razgovarati*]; **familijárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je familijarno, osobina onoga koji je familijaran **2.** način prisnog ili na poslu pretjerano prisnog ophođenja, *opr.* formalnost, službenost, odstojanje, distanca
✧ *lat.* familia

famílijenfāter *m* ⟨G -a, N *mn* -i⟩ *reg. zast.* glava obitelji, u građanskom društvu otac strogih i krutih nazora, *usp.* pater familias, *v.* pater △
✧ *njem.* Familienvater

famílijenhaus *m reg. zast.* obiteljska kuća; kuća za jednu obitelj
✧ *njem.* Familienhaus

fàmōz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** *iron.* o kome se mnogo govori; razvikan, razglašen [*onaj ~ni veliki učenjak* (= onaj koji to nije)] **2.** *razg.* **a.** koji je izvrstan; izvanredan, slavan, čuven, glasovit [*~an film*] **b.** koji je lijep, izvanredan, koji se pamti [*~an izlet*] // **fàmōzno** *pril. razg.* na famozan način; izvrsno, prekrasno [*~ pjevati*]
✧ *lat.* famosus

fàmulus *m* **1.** *pov.* onaj koji za plaću obavlja kućne i druge poslove u obitelji; sluga, sluškinja (ob. za kućnu poslugu u srednjemu vijeku) **2.** *zast.* školski podvornik
✧ *lat.*

-FAN, **-FANIJA** u drugom dijelu riječi znači javljanje, pokazivanje; koji se pokazuje [*epifanìja*]
✧ *grč.* -phanes: koji se pokazuje; -phania: pokazivanje; phaínein: pojavljivati (se), pokazati (se)

fan (*izg.* fȅn i fȁn) *m term.* fanatičan pristaša, odani sljedbenik, navijač; veliki ljubitelj neke umjetnosti (ob. glazbe, filma i sl.), izvođača (pjevača, glumaca) ili sportskih momčadi; fanovac △ ***~-klub*** *žarg.* klub obožavatelja
✧ *krat.*, *amer.engl.* ← fanatic: fanatičan, zadrt

fána *ž reg. zast.* predmet od platna raznih oblika s kombinacijama boja i simbola; zastava, barjak
✧ *njem.* Fahne

fàn|ag *m* ⟨G fânga⟩ *reg.* mulj, blato, glib [*riba od ~ga*]
♦ *mikrotop.* (javlja kao ime blatnih područja uz more): **Fànag**, **Fàngac**
✧ *tal.* fango

fànāl *m* ⟨G fanála⟩ *reg.* **1.** *pom.* uređaj koji svjetlosnim signalima omogućuje orijentaciju brodova i regulaciju plovidbe; svjetionik **2.** *pom.* brodsko položajno svjetlo **3.** signal vatrom (dimom) ili općenito svjetlom
✧ *tal.* fanale

fanarìoti *m mn pov.* bogati i utjecajni Grci iz carigradske četvrti Fanar; u Osmanskom Carstvu obnašaju istaknute crkvene i svjetovne dužnosti među pravoslavnim stanovništvom
✧ prema carigradskoj stambenoj četvrti Fanar

fanàtik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** onaj koji je prožet fanatizmom [*vjerski ~*] **2.** onaj koji izražava oduševljenje, strast za kim/čim [*nogometni ~*]; fanatičar **3.** *razg.* onaj koji se čime predano bavi [*~ rada*] // **fanàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je prožet fanatizmom; zanesen, zagrižen; **fanàtičar** *m*, *v.* fanatik; **fanàtičārev** (**fanàtičārov**) *prid.* koji pripada fanatičaru; **fanàtičkī** *prid.* koji se odnosi na fanatike; **fanàtički** *pril.* kao fanatik, poput fanatika; **fanàtično** *pril.* na fanatičan način; zaneseno, zagriženo [*~ braniti*]; **fanàtičnōst** *ž* ⟨G -osti,

I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fanatičan; gorljivost, zanesenost, predanost; **fanatìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ zanesenjačka i slijepa odanost nekoj ideji ili osobi, zaluđenost, jako izraženo zanesenjaštvo [*vjerski* ~]; **fanatizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* fanatìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ poticati/potaknuti nekom idejom, ideologijom tako da tko postane fanatik [~ *narod do toga da bude sposoban počiniti genocid*]
✧ *lat.* fanaticus: koji pripada hramu, obuzet orgijastičkim ritualom ≈ fanum: hram

Fàncev, Franjo (1882–1943), hrv. povjesničar književnosti, pisao rasprave o kajkavskom dijalektu, književnosti 14–19. st., ilirskom pokretu // **Fàncevljev** *prid.* koji pripada Fancevu [~ *prolaz*]

fandàngo *m* ⟨G -a⟩ *glazb.* španjolski brzi narodni ples andaluzijskog podrijetla uz pratnju kastanjeta u 3/4 ili 3/8 mjeri
✧ *šp.*

fànerogām|an *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ koji ima cvijet, sjeme (o biljkama), *opr.* kriptogaman △ ~***ne bìljke*** biljke koje razvijaju rasplodne organe (*Phanerogamia*); sjemenjače
✧ *nlat.* phanerogamus ← *grč.* phanerós: vidljiv

fànfan *m zool.* morska riba s poprečnim šarama (*Naucrates ductor*) iz porodice bitinica (*Carangidae*); pratibrod
✧ *mlet.* fanfano ← *lat.* pompilus ← *grč.* pompílos

fànfar|a *ž glazb.* **1.** kratka patetična melodija za limene puhače instrumente [*pobjedničke* ~*e*] **2.** limeni puhaći instrument za takve melodije, *usp.* trublja
✧ *fr.* fanfare ← *šp.* ← *arap.* anfár: trublja

fanfàrōn *m* ⟨G fanfaróna⟩ onaj koji pretjerano ističe svoje navodne dobre osobine; hvalisavac, brbljavac, razmetljivac, hvastavac // **fanfaronád|a** *ž pejor.* pretjerano organizirano hvaljenje koga, velika reklama komu ili čemu, gromoglasna propaganda u javnosti; pompa [*predstaviti što s velikom* ~*om*]
✧ *fr.* fanfaron ← *šp.* fanfurrón

Fangio (*izg.* Fànhio), **Juan-Manuel** (1911–1995), argentinski automobilistički as, peterostruki svjetski prvak u formuli 1

fângo *m* **1.** *min.* ljekovit mineralni mulj vulkanskog podrijetla; koristi se kao kupka ili oblog kod određenih terapija **2.** *reg. pren.* onaj koji je najgorih karakternih osobina [*onaj* ~ *od čovjeka*]; ništarija, gad, feca, fonja
✧ *tal.*: blato

fànk *m*, *v.* funk

fànōn *m* ⟨G fanóna⟩ **1.** *crkv.* naziv za različite dijelove odjeće katoličkih svećenika **2.** *rel. pov.* veo u kojem vjernici prinose zamotane darove na oltar **3.** *med.* zavoj kod prijeloma kosti **4.** *zool.* kitova us
✧ *srlat.* fano: naručnik (dio misnog ruha)

fânos *m rib.* mreža za lov somova na Dojranskom jezeru, vuče se po dnu (za čamcem)
✧ *grč.* phanós

fànovac *m*, *v.* fan

fânt[1] *m reg.* **1.** *ekspr.* mlad čovjek koji je izašao iz dječaštva, a još nije ušao u zrelu dob; mladić, momak, dečko **2.** igraća karta (dečko); pub **3.** *vojn. zast.* pješak u vojsci
♦ *pr.*: **Fàntić** (Kaštela), **Fàntov** (100, *S* Dalmacija), **Fantùlīn** (Šibenik)
✧ *slov.* ← *tal.* fante

fânt[2] *m reg.* igra pri kojoj se daje zalog, a da se zalog otkupi treba izvršiti neki zadatak, ob. koga poljubiti; fota, penj [*igrati se* ~*a*]
✧ *njem.* Pfand

fânta *ž reg. zast.* osveta, odmazda // **fântati se** *dv.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *pril. pr.* -āvši se, *gl. im.* -ānje⟩ svetiti se; **fàntitelj** *m reg. zast.* onaj koji se sveti; osvetnik
♦ *pr.*: **Fânta** (Slavonija)
✧ *mađ.* fánt

fantastèrija *ž* izmišljena predodžba o komu ili čemu; maštarija, sanjarenje, izmišljotina, tlapnja
✧ *tal.* fantasticheria, *v.* fantazija

fàntāzij|a *ž* **1.** stvaralačka mašta **2.** proizvod mašte; tlapnja, sanjarija, utvara [*ima bujnu* ~*u* sklon je izmišljanju ili dodavanju u pripovijedanju, ne treba mu se vjerovati] **3.** *glazb.* slobodno, maštovito oblikovana instrumentalna skladba **4.** *psih.* pretpostavljeni događaj kojim se ispunjava želja **5.** *fil.* sposobnost duha da odsutne stvari predočuje kao prisutne, odnosno da stvara slike neovisno o njihovoj prisutnosti // **fàntast** *m* onaj koji zamjenjuje zbilju sa sanjarenjem; sanjar, maštalac, vizionar, zanesenjak, fantazist; **fantàstič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *razg.* **1.** koji je stvoren fantazijom, koji je izvan realnosti; čudesan, maštovit, nestvaran, sanjarski **2.** koji je neobično vrijedan; izvanredan [~*an uspjeh*] △ ~***na književnost*** literatura kojoj se fabula zasniva na fantastici; **fantàstičkī** *prid.* koji se odnosi na fantastiku; **fantàstično** *pril.* **1.** maštovito, nestvarno **2.** čudesno,

čarobno; nadnaravno **3.** *razg.* sjajno, nevjerojatno [~ *izgleda*; *osjećam se* ~]; **fantàstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fantastičan ili svojstvo onoga što je fantastično; **fantàstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ ono što je stvoreno fantazijom, što je iz fantazije izmaštano [*znanstvena* ~]; plod mašte; **fantazírati** (∅, o čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* fantàzīrām, *pril. sad·* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) zamišljati što ili pričati o čemu bez oslonca u stvarnosti, zanositi se [~ *o izbornoj pobjedi*] **2.** (o čemu) predavati se fantaziji, misliti na što daleko ili nedostupno, sanjariti o čemu; maštati **3.** buncati **4.** *glazb.* improvizirati; **fantàzist** *m*, *v.* fantast; **fantàzma** *ž* (**fantàzam** *m*) ⟨G *mn* -zāmā/-ī⟩ **1.** posljedica fantazije: prikaza, utvara, priviđenje **2.** nelogična ili apsurdna ideja, ono što se uvrti u glavu

✧ *grč.* phantasía ≃ phantázein: učiniti vidljivim

fantazmagòrija *ž* **1.** namjerno stvaranje pogrešnog mišljenja ili slike o čemu; opsjena, obmana, varanje **2.** *pat.* fantastična i neobična prikazanja, predodžbe, koja vidi duševno nestabilna ili poremećena osoba; snoviđenje **3.** utvara, sablast, fantom, avet // **fantazmagòričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji počiva na fantazmagoriji, koji je proizvod fantazmagorije; **fantazmagòričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fantazmagoričan ili svojstvo onoga što je fantazmagorično

✧ *fr.* fantasmagorie, *v.* fantazija, fantazma + *grč.* agoreúein: govoriti

fàntōm *m* ⟨G fantóma⟩ **1.** nadnaravna pojava neke mrtve osobe, nešto kao duh, što se osjeća ili misli da se osjeća, ali nema fizičku realnost; utvara, prikaza **2.** slika u glavi **3.** opasna osoba manijakalnih sklonosti koja se iznenada pojavljuje **4.** *med.* lutka na kojoj se vježbaju porođajne situacije // **fàntōmka** *ž* *razg. zast.* maska od čarape navučene na lice; **fàntōmsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na fantoma **2.** koji ima svojstva fantoma, koji se pojavljuje i nestaje kao fantom [~*i brod*] **3.** *razg.* koji postoji formalno da bi se postigle druge svrhe; izmišljen, nepostojeći (krijumčarenje, pranje novca) [~*o poduzeće*] △ ~***a bol*** *psih.* bol koju čovjek osjeća na mjestu na kojem ona fiziološki ne može postojati; utvarna bol; ~***i ud*** *psih.* pojava da čovjek osjeća dio tijela koji mu je amputiran; **fàntōmski** *pril.* kao fantom, na način fantoma [*pojavljivati se* ~]

✧ *fr.* fantôme ≃ *grč.* phántasma: prikaza

fanzine (*izg.* fènzin) *m publ.* časopis koji je isključivo posvećen nekoj temi (znanstvena fantastika, određeni žanr, pop-grupa i sl.)

✧ *amer.engl.*, *v.* fan + *v.* (maga)zine

fánjak¹ *m* ⟨G -njka, N *mn* -njci/ob. -njki⟩ *reg. etnol.* kolut na glavi što ga nose žene kao znak udaje

◆ *pr.*: **Fánjak** (100, Karlovac), **Fànjek** (110, Prigorje)

✧ *mađ.* fánk

fánjak² *m* ⟨G -njka, N *mn* -njci/ob. -njki⟩ *reg. kulin.* slatkiš od duguljasto razvučena tijesta pečen u ulju; kroštula

✧ *mađ.* fánk ≃ *njem.* Pfannenkuchen

FAO *krat.* organizacija Ujedinjenih naroda za prehranu i poljoprivredu

✧ *engl.* **F**ood and **A**griculture **O**rganization of the **U**nited **N**ations

Fàon *m mit.* grčki lijepi mladić iz Mitilene na otoku Lezbu, zbog neuzvraćene ljubavi prema njemu pjesnikinja Sapfo bacila se u more

fa presto (*izg.* fa prèsto) *term.* brz način slikanja karakterističan za neke barokne majstore

✧ *tal.*: radi brzo

FAQ *krat. inform.* najčešća pitanja

✧ *engl.* **F**requently **A**sked **Q**uestions

fâr¹ *m* ⟨N *mn* fárovi, G fàrōvā⟩ *razg.* **1.** prednja velika svjetiljka automobila (s dugim, kratkim i obilježujućim svjetlom) **2.** *pom.* elektronički uređaj koji u pravilnim vremenskim razmacima emitira svjetlosne signale; radiosvjetionik **3.** *v.* reflektor [~*ovi automobila*] **4.** *žarg.* oko

✧ prema znamenitom svjetioniku na otoku Farosu ispred Aleksandrije

fâr² *m tehn.* uređaj s kolicima na šinama koji pri filmskom snimanju omogućava kretanje (vožnju) kamere △ ~***-majstor*** scenski radnik koji upravlja vožnjom kolica na šinama

✧ *engl.* fare: ići, putovati

fàr|a¹ *ž reg.* župa // **fârnī** *prid.* koji se odnosi na župu; župni, župski; **fârnīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* **1.** svećenik koji upravlja župom; župnik **2.** onaj koji pripada župi; župljanin; **fàrof** *m* posebna zgrada ili više njih gdje borave župnik i svećenici; župni dvor

◆ *pr.*: **Fára** (*S* Hrvatska)

✧ *njem.* Pfarre ≃ Pfarrhoff: župni dvor

fȃra[2] *ž reg. zast.* krma (na riječnom brodu); fare // **fȃre** *ž, v.* fȁra[2]
♦ *pr.* (nadimačko): **Fȃr** (Slavonija)
✧ *mađ.* far: stražnjica, pozadina

farȁbut *m reg.* onaj koji je na simpatičan način sposoban za razne nevaljalštine; lopov, nitkov, propalica
✧ *tal.* farabutto ← *njem.* Freibenter

Faraday (*izg.* Fȁredi), **Michael** (1791–1867), engleski fizičar i kemičar, znatno doprinio poznavanju elektriciteta // **fȁrad** *m fiz.* SI jedinica električnog kapaciteta (simbol F), jedan farad je kapacitet kondenzatora koji nosi naboj od jednog coulomba pri potencijalnoj razlici od jednog volta (F = C/V), farad je vrlo velika jedinica za normalnu uporabu i stoga se češće koriste manje jedinice mikrofarad (μF), nanofarad (nF) i pikofarad (pF); **faradizácija** *ž med.* primjena niskofrekventne izmjenične električne struje u terapiji i dijagnostici

farȁndola *ž glazb. pov.* ranosrednjovjekovni provansalski ples u 2/4 ili 6/8 mjeri
✧ *fr.* farandole ← *prov.* faranduolo

farȁōn (**fȁraōn**) *m* ⟨G faraóna⟩ **1.** *pov.* egipatski vladar **2.** *pren.* onaj koji je izgubio osjećaj mjere i skromnosti u ponašanju // **farȁōnka** *ž, v.* faraon; **farȁōnsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na faraone (**1**) [*~a grobnica*] **2.** *pren. pejor.* koji se odnosi na faraone (**2**) [*~e ambicije*] △ ***~a pšenica*** zrnje pšenice pronađeno u piramidama egipatskih faraona (utvrdilo se da je jestiva i danas); ***~i miš*** *zool.* zvijer (*Herpestes ichneumon*) iz porodice cibetki; mungos, mungo; **farȁōnski** *pril.* kao faraon, na način faraona
✧ *lat.* pharao ← *grč.* Pharaṓ ← *stegip.* per-'o: uzvišena kuća, prvotno oznaka mjesta, a od vremena Akenatona (14. st. pr. Kr.) odnosi se na kralja

fȃrba *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *razg.* boja // **fȃrba|ti** (koga, što, komu, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* **1.** (što, se) bojiti, ličiti, piturati, mazati **2.** (komu, koga) *pren.* varati, obmanjivati [*nemoj me ~ti*; *on mi ~*]
✧ *njem.* Farbe

fȃrbenblind *prid. reg.* koji je slijep za boje, koji ne razaznaje boje; koji je daltonist
✧ *njem.* farbenblind

fȃrenhajt *m, v.* fahrenheit

farína *ž reg.* brašno
♦ *pr.* (nadimačko): **Farína** (Primorje, Istra)
✧ *tal.* farina ← *lat.*

faringektȍmija *ž med.* kirurško odstranjivanje dijelova ždrijela radi liječenja
✧ *v.* farinks + *v.* ektomija

faringȉtis *m pat.* upala sluznice ždrijela uzrokovana virusima ili bakterijama
✧ *v.* farinks + -ITIS

faringȉzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* stezanje mišića u farinksu, posljedica prisutnosti nekog stranog tijela ili živčanih lezija
✧ *nlat.* pharyngismus ≃ *v.* farinks + -IZAM

fȃrinks *m anat.* šupalj, cjevast mišićni organ iznad nosne i usne šupljine te grkljana; u njemu se sastaju probavni i dišni put; ždrijelo
✧ *grč.* phárygks: ždrijelo

fȁrinograf *m, v.* farinometar
✧ *v.* farina + -GRAF

fȁrinometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ aparat kojim se utvrđuje kvaliteta brašna; farinograf
✧ *v.* farina + -METAR

farȉsija *ž reg. lingv.* perzijski jezik, perzijsko pismo; farsi
✧ *tur.* farisî: perzijski

fȁriz (**ȁlfariz**) *m pov.* zastavnik u mletačkoj vojsci
♦ *pr.*: **Alfírev** (100, Šibenik), **Alfírević** (350, sred. i *J* Dalmacija, Zagora), **Alfírov** (Dubrovnik), **Alfírović**, **Fȁriš** (Rovinj)
✧ *tal.* alfiere ← *šp.* alférez ← *arap.* al-fāris (s članom prema faras: konj)

farȉzej *m* ⟨G farizȅja⟩ **1.** *pov.* pripadnik židovske religiozno-političke stranke u Judeji u vrijeme prije Isusova rođenja, doslovni tumač Mojsijeva zakona; protivnik saduceja **2.** *razg.* licemjer, podlac, hipokrit // **farȉzejskī** *prid.* koji se odnosi na farizeja; **farȉzejski** *pril.* na farizejski način; licemjerno; **farizȅjstvo** *sr* ⟨G *mn* farȉzējstāvā/-ā⟩ **1.** svojstvo i osobina farizeja (**1**) **2.** prijetvornost, hipokrizija, licemjerstvo, podlost; farizejština; **farizȅjština** *ž razg.*, *v.* farizejstvo
✧ *grč.* Pharisaîos ← *hebr.* pĕrūšīm: odvojeni

Fȁrkāš m. os. ime (često među mađarskim Židovima) ◊ *pr.*: **Fȁrkāč** (Zagreb), **Fȁrkāš** (1600, Baranja, *I* Slavonija), **Farkášević** (Donji Miholjac)
✧ *mađ.* farkas: vuk

Farlati (*izg.* Farlȁti), **Daniele** (1690–1773), talijanski isusovac i povjesničar, njegovo djelo *Illyricum sacrum* (od 1751) sadrži vrijednu građu za crkvenu i političku povijest Hrvatske i Balkana

fârm|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ gospodarstvo, poljoprivredno dobro specijalizirano za uzgoj pojedinih životinja (domaćih životinja, krznaša) ili jedne kulture (kukuruza itd.) [*raditi na ~i*] // **fàrmer** *m* onaj koji ima farmu, vlasnik farme; **fàrmerica** *ž, v.* farmer; **fàrmerice** *ž pl. tantum razg.* traperice, rebatinke, farmerke; **fàrmērke** *ž pl. tantum reg.* (+ *srp.*), *v.* farmerice; **fàrmerov** *prid.* koji pripada farmeru; **fàrmersk|ī** *prid.* koji se odnosi na farmu i farmere △ *~**a pluća** pat.* profesionalna alergijska bolest, nastaje opetovanim udisanjem zagađene prašine iz sijena
✧ *engl.* farm ≃ *lat.* firmare: utvrditi, smjestiti se

fàrmācija (**farmácija**) *ž* **1.** ukupnost znanja o poznavanju, priređivanju, ispitivanju i čuvanju lijekova **2.** *razg.* studij farmacije na sveučilištu // **farmacèut** *m* **1. a.** onaj koji je završio farmaceutsku školu ili fakultet **b.** onaj koji radi u farmaceutskoj industriji, u industriji lijekova **2.** *razg.* onaj koji studira farmaciju; **farmacèutkinja** (**farmacèutica**) *ž, v.* farmaceut; **farmacèutsk|ī** *prid.* koji se odnosi na farmaciju i farmaceute [*~a industrija*] △ *~**a kemija*** grana kemije koja se bavi proučavanjem tvari koje služe kao lijekovi; *~**a tehnologija*** dio farmacije koji se bavi proučavanjem izrade ljekovitih pripravaka; **farmacèutski** *pril.* kao farmaceut, na način farmaceuta [*istražiti ~; proizvesti pripravak ~*]; **fàrmakon** *m farm.* sredstvo kojim se suzbija bolest; lijek
✧ *grč.* pharmakeía ≃ phármakon: lijek

FARMAKO- kao prvi dio riječi znači da se drugi dio odnosi na lijekove [*farmakopeja*]
✧ *grč.* phármakon: ljekovita biljka

farmakodinàmika *ž* ⟨D L -ici⟩ *farm.* dio farmakologije koji proučava djelovanje lijekova na biološke sustave, mehanizam njihova djelovanja, kao i odnos (korelaciju) učinka lijeka i njegove kemijske strukture
✧ FARMAKO- + *v.* dinamičan, dinamika

farmakofòbija *ž psih.* osjećaj jake odbojnosti ili bolesnog straha od uzimanja lijekova
✧ FARMAKO- + -FOBIJA

farmakogenètika *ž* ⟨G -ici⟩ *med.* dio farmakologije koji proučava utjecaj genetskih svojstava organizma na djelovanje lijekova
✧ FARMAKO- + *v.* genetika

farmakognózija *ž* proučavanje fizičkih osobina sirovih sastojaka od kojih se pripremaju lijekovi
✧ FARMAKO- + -GNOZIJA

farmakogràfija *ž* **1.** opisivanje lijekova **2.** propisivanje lijekova pomoću recepata; receptura
✧ FARMAKO- + -GRAFIJA

farmakokinètika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* dio farmakologije koji proučava sudbinu lijeka u organizmu nakon njegove primjene
✧ FARMAKO- + *v.* kinetika

farmakològija *ž* dio medicine koji proučava djelovanje lijekova na organizam // **farmakòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak u farmakologiji; **farmakològinja** *ž, v.* farmakolog; **farmakòloškī** *prid.* koji se odnosi na farmakologiju i farmakologe △ ~ ***stimulatori** sport* različiti kemijski preparati čije djelovanje pojačava nadražaj središnjega živčanog sustava, *usp.* doping; **farmakòloški** *pril.* kao farmakolog, na način farmakologa
✧ FARMAKO- + -LOGIJA

farmakomànija *ž psih.* nenormalna sklonost uzimanju lijekova bez obzira na stvarnu potrebu
✧ FARMAKO- + -MANIJA

farmakopéja *ž* knjiga ili ukupnost propisa o pripravljanju i postupanju s lijekovima; ljekopis
✧ *grč.* pharmakopoía: pripravljanje lijekova

farmakotèhnika *ž* ⟨D L -ici⟩ grana farmacije koja se bavi industrijskom ekstrakcijom i sintetiziranjem lijekova
✧ FARMAKO- + *v.* tehnika

farmakoteràpija *ž med.* upotreba lijekova u bolesti; liječenje, terapija
✧ FARMAKO- + *v.* terapija

farmakotìmija *ž psih.* bolesna sklonost ka potpuno nekritičnom uzimanju lijekova
✧ FARMAKO- + *grč.* thymṓs: sklonost, volja, želja

fàrmer, *v.* farma

Farnese (*izg.* Farnêze) talijanska obitelj koja je vladala vojvodstvom Parme i Piacenze od 1545–1731. **1. Alessandro** (1468–1549), od 1534. Papa Pavao III, odvojio Parmu i Piacenzu od papinske vlasti i proglasio ih vojvodstvom **2. Alessandro** (1545–1592), španjolski namjesnik u Nizozemskoj

Farnesìna *ž* **1.** palača talijanskog ministarstva vanjskih poslova u Rimu **2.** *meton.* talijanska vanjska politika i talijanska diplomacija općenito
✧ *tal.*

Fâros *m* **1.** *ant.* ime za otok Hvar **2.** antički

svjetionik kod Aleksandrije, izgrađen u 3. st. pr. Kr., jedno od 7 svjetskih čuda, potresom uništen 1303.

Farrell (*izg.* Fèrel), **James Thomas** (1904–1979), američki književnik, prozaik naturalističkog izraza (portreti niže srednje klase Iraca u Čikagu)

fàrs *m*, *v.* farz

fârsa *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *kazal.* lak kazališni komad začinjen grubim šalama **2.** *pren.* događaj ili čin koji se gubitkom dostojanstva pretvara u svoju suprotnost; ruglo // **farsèskno** *pril.* na šaljiv način; lakrdijaški, neozbiljno, šaljivo; **fàrsičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *pejor.* koji ima svojstva farse, koji se doživljava kao farsa
✧ *fr.* farce

fârsi *m*, *v.* farisija

farucca (*izg.* fàruka) *ž glazb. pov.* starinski narodni ples iz pokrajine Andaluzije u Španjolskoj
✧ *šp.*

Fàruk I (1920–1965), egipatski kralj (od 1936), poznat po mondenom i rastrošnom životu, svrgnut 1952.

fàrvāter *m pom.* uska plovna traka dovoljno duboka kod niskog vodostaja da propusti brodove određene dubine gaza (u kanalima i rijekama)
✧ *nizoz.* vaarwater

fàrz *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *rel.* dužnost i vjerska obveza u islamu; fars, *usp.* vadžib
✧ *tur.* farz ← *arap.* farḍ

fâs (f.a.s.) *m pom. ekon.* pojam u međunarodnom trgovačkom prometu; prodavač snosi troškove i rizik za robu do stavljanja uz bok broda; franko uz bok broda
✧ *engl.* **f**ree **a**longside **s**hip

fasáda *ž* **1.** *arhit.* **a.** prednja strana zgrade; pročelje **b.** gornji vanjski sloj na vanjskim zidovima kuće **2.** *pren.* vanjština, vanjski izgled iza kojeg se krije nešto drugo; prividnost // **fasàdēr** *m* ⟨G fasadéra⟩ onaj koji izrađuje fasade; **fasadérov** *prid.* koji pripada fasaderu; **fàsādn|ī** *prid.* koji se odnosi na fasadu, koji služi za fasadu [~*a žbuka*] △ ~***i ukrasi*** ukrasi na fasadi u obliku stalnih dijelova (kipovi, izbočenja, ornamenti)
✧ *fr.* façade ≃ face: lice

fàscija *ž* **1.** *anat.* vezivna ovojnica kojom se omata pojedini mišić ili skupina mišića odnosno organ ili dio prostora u tijelu; omotač, povoj, zavoj, traka **2.** svežanj, svezak, omot, fasija // **fàsces** *m pov.* **1.** simbol časti i dostojanstva koji se u antičkom Rimu nosio ispred visokih civilnih službenika ili svećenika: sastoji se od svežnja brezovog ili brestovog pruća vezanog remenom sa sjekirom u sredini **2.** amblem talijanskih fašista; fašio; **fascijácija** *ž* **1.** *bot.* pojava razvoja biljne stabljike u spljoštenom obliku **2.** *med.* sraščivanje više organa koji rastu u istoj ravnini, *usp.* fascija (**1**)
✧ *lat.* fascia

fascìkl *m* ⟨G *mn* -kālā/-ā⟩ **1.** svaki od dijelova nekog djela koje je tiskano odijeljeno; svežanj, svezak **2.** kartonska ili drugačija tvrda omotnica u koju se ulažu spisi i drugi papiri
✧ *njem.* Faszikel ← *lat.* fasciculus: snopić, svežnjić ← fascis

fascìkulus *m anat.* snop živčanih vlakana koji čini anatomsku i/ili funkcionalnu cjelinu
✧ *lat.* fasciculus, *v.* fascija

fascinácija *ž* **1.** neodoljiv i intenzivan dojam koji ostavlja neka pojava, predstava, ličnost i sl. **2.** zapanjenost, oduševljenost, opčinjenost, zanos [~ *novom pobjedom reprezentacije bila je opća*] // **fascinàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ostavlja neodoljiv dojam, koji zanosi, zapanjuje, oduševljava; **fascinàntno** *pril.* na fascinantan način; očaravajuće, opčinjavajuće; **fascinàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fascinantan ili svojstvo onoga što je fascinantno; **fascinírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* fascìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dojmiti neodoljivo i intenzivno; opčiniti/opčinjavati, očarati/očaravati **2.** zapanjiti/zapanjivati, zanijeti/zanositi, oduševiti
✧ *lat.* fascinatio ≃ fascinans: fascinantan ← fascinare: fascinirati ≃ fascinum: zlo, urok, začaranost

fascióle *ž mn* srednjovjekovna obuća s remenjem, vrsta otvorene sandale
✧ *lat.* fasciola: mali povez

fasciolóza *ž pat.* bolest jetre, ob. kod ovaca i goveda, uzrokovana nametnikom, plosnatim crvom (*Fasciola hepatica*) metiljavost
✧ *lat.* fasciola + -OZA

fascioplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* plastična operacija na fasciji (**1**)
✧ *v.* fascija (**1**) + -PLASTIKA

fascioràfija *ž med.* šivanje razderane, prekinute fascije (**1**)
✧ *v.* fascija (**1**) + *grč.* rhaphḗ: šav

fascìtis *m pat.* upala vezivnog tkiva, fascije (**1**) ✧ *v.* fascija (**1**) + -ITIS

fȁscūg *m* ⟨N *mn* -i/-ūzi⟩ *reg.* klliješta za pritezanje obruča na bačvi
✧ *njem.* Fass: bačva + Zug: vučenje, pritezanje

fasèta *ž* **1.** ploha brušenog dijamanta ili kojeg drugoga dragog kamena; faceta **2.** *zool.* jedno od oka kod kukaca, omatidij koji čini složeni organ njihova vida, *usp.* facetno oko, *v.* facetan △ **3.** *anat.* glatka površina na pojedinim kostima, naročito šake ili stopala; omogućava uzglobljavanje kostiju **4.** *tisk.* metalni okvir za pritezanje klišea na metalnim podlogama // **facèta** *ž, v.* faseta; **fàcet|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima oblik fasete △ **~*no oko*** *zool.* organ vida u kukaca i rakova, sastavljen od većeg broja jednostavnih očiju (omatidija); mrežasto oko; **facetíranje** *sr vojn.* metoda izrade tajnih vojnih zrakoplova koji se ne mogu otkriti pomoću radara, izrada »nevidljivog zrakoplova«; **fasetírati** (**facetírati**) *dv.* ⟨*prez.* fasètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (iz)rezati, fino (iz)brusiti na fasete (ob. u draguljarstvu), cizelirati **2.** *usp.* facetiranje
✧ *fr.* facette: malo lice, mala ploha, mala ploča

fashion (*izg.* fȅšn) *m term.* stil odijevanja koji je u određenom razdoblju popularan; moda // **fashionable** (*izg.* fȅšnebl) *prid. žarg.* koji je birano odjeven, uglađena ponašanja, koji se stalno vlada ili ponaša po modi; elegantan, otmjen, pomodan
✧ *engl.*

fàsija *ž, v.* fascija (**2**)

fàsik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** *isl.* koji se ne pridržava vjerskih propisa; grešnik **2.** *reg.* onaj koji je moralno propao; pokvarenjak, razvratnik
✧ *tur.*

fàsovati, *v.* fasung

fast (*izg.* fȃst) *prid.*, ob. u: △ ~ ***food*** (*izg.* ~ fûd) hrana koja se brzo priprema i jede s nogu (npr. hot-dog, hamburgeri) [*~ food kiosk*; *~ food restoran*]
✧ *engl.*: brz

fastídio (**fȁštīdij**) *m* ⟨G -ija⟩ *reg. zast.* dosada
✧ *tal.* fastidio ← *lat.* fastidium

fàstrac *m* umjetna masa od gumiranih čestica koja se koristi kao površinski sloj na asfaltnoj podlozi sportskog igrališta
✧ *engl.* fast track: brza staza

fàsung *m* ⟨N *mn* -i/ob. -nzi⟩ *reg.* **1.** električna utičnica **2.** *pov.* količina hrane koja se dobiva prema zajamčenoj raspodjeli na potrošačke karte, bonove ili točkice; sljedovanje // **fàsovati** *dv.* ⟨*prez.* -sujēm, *pril. sad.* -sujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *pov. reg.* **1.** primiti/primati vojničku hranu, opremu, oružje; sljedovati ono što koga pripada **2.** *pren.* biti kažnjen [*~ batine*]
✧ *njem.* Fassung

fȁša *ž reg.* tanko platno za povijanje rane ili bolesnog dijela tijela; povoj, zavoj, traka
✧ *tal.* fascia ← *lat.*

fȁšīn *m* ⟨G fašína⟩ *reg. rib.* snop vriježa vinove loze kojim se love jegulje [*loviti ~om*; *loviti na ~*] // **fȁšina** *ž reg.* snop pruća, upotrebljava se pri izgradnji objekata (ob. stropova)
✧ *tal.* fascina

fȁšio *m* ⟨G -ija, N *mn* -iji, G -ījā⟩ *razg.* **1.** simbol fašizma, *usp.* fasces (**2**) **2.** osnovna organizacija i prostorija fašističkog pokreta [*odlaziti u ~*]
✧ *tal.* fascio

faširati *dv.* ⟨*prez.* fȁšīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* (u)sitniti meso na sitne komadiće sjeckanjem; (s)kosati, (sa)mljeti // **fȁšīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je kosan; sjeckan, samljeven; **faširánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩ *reg. kulin.* kosani odrezak
✧ *njem.* faschieren

fašistòīdan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji sadrži neke elemente fašizma, koji inklinira fašizmu, koji je po čemu fašistički [*~ ispad*] // **fašistòīdno** *pril.* na fašistoidan način, poput fašista; **fašistoídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fašistoidno ili osobina onoga koji je fašistoidan
✧ *v.* fašizam, fašist + -OIDAN

fašìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *pov. ideol.* projekt diktature koji državu, naciju i vođu nadređuje građaninu i njegovim pravima, pod vodstvom B. Mussolinija (od ranih 20-ih 20. st. do 1945) **2.** pojam koji se proširio na diktatorske vlasti s radikalno nacionalističkim obilježjima u 20. st. i na takve političke pokrete i stranke // **fȁšist** (**fȁšista**) *razg. m* **1.** pripadnik talijanskog fašističkog pokreta **2.** onaj koji pristaje uz ideje fašizma; **fašìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na fašizam i fašiste [*~e insignije*]; **fašìstički** *pril.* kao fašist, na način fašista, kao u fašizmu; **fȁšistkinja** (**fȁšistica**) *ž, v.* fašist; **fašizácija** *ž* **1.** proces i stanje na-

stajanja fašizma **2.** proces u kojem neke društvene pojave i aktivnosti dobivaju obilježja fašizma; **fašizírati** *dv.* ⟨*prez.* fašìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi fašizaciju

✧ *tal.* fascismo, *v.* fascija, fasces

fȁšnīk *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* **1.** dan i večer uoči Pepelnice, provode se u posljednjem veselju prije korizme; poklade, karneval, mesopust **2.** izabrani »princ karnevala« // **fȁšničkī** *prid.* koji se odnosi na fašnik; **fȁšnički** *pril.* kao fašnik, na način fašnika, kao u dane fašnika [~ *se obući*]

♦ *pr.* (nadimačko): **Fàšnik** (Prigorje)

✧ *njem.* Fasching ← *stvnjem.* *vast ganc: mimohod na svetkovini

fašokomunìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *publ.* društveni sustav i tip državnog režima koji je mješavina fašizma i komunizma // **fašokomùnist** *m* onaj koji uspostavlja ili pristaje uz fašokomunizam

✧ *v.* fašizam + *v.* komunizam

FAT *krat. inform.* tablica u kojoj operativni sustav drži podatke o rasporedu datoteka na disku; tablica datoteka

✧ *engl.* File Allocation Table

fȁtālan, *v.* fatum

fatamorgàna *ž* **1.** optička pojava nastaje u pustinjama i nad nekim morima kad zbog neobičnih stanja gustoće zraka u nekim slojevima dolazi do prelamanja zraka svjetlosti i višestrukih i iskrivljenih zrcaljenja slike udaljenih predmeta; priviđenje **2.** *pren.* varljiva, lažna prividnost, opsjena, iluzija // **fatamòrgānskī** *prid.* koji se odnosi na fatamorganu; **fatamòrgānski** *pril.* kao fatamorgana, na način fatamorgane

✧ *tal.* prijevod imena Morgan le Fay (Vila Morgan, u keltskoj legendi sestra kralja Artura); u književnosti se asocira s čarobnim dvorcima

fáter *m reg.* otac (u značenju glava obitelji) // **fȁti** *m* ⟨G -ja⟩ *reg. fam. zast.* fater, otac

✧ *njem.* Vater

fathom (*izg.* fèdem) *m* mjera za dužinu koja iznosi 6 stopa (1,829 m), a koristi se najčešće za mjerenje dubine mora *krat.* fath

✧ *engl.*, *njem.* Faden

fatìdičkī *prid.* koji ima moć predviđanja budućnosti; vidovit, proročanski, proročki, sudbinski

✧ *tal.* fatidico

fatigácija *ž term.* stanje organizma nakon prekomjernog fizičkog ili umnog naprezanja; umor

✧ *lat.* fatigatio, *v.* fatigati

fatìgati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* obavljati teži fizički ili rutinski rad; ob. truditi se, mučiti se // **fàtīga** *ž* ⟨D L -i⟩ *reg.* trud, rabota

♦ *pr.* (nadimačko): **Fàtīga**

✧ *mlet.* fatigar

Fatíma **1.** *v.* ♦ **2.** *ž pov. rel.* najmlađa kći Muhameda, Alijeva žena, pramajka potomaka Muhamedovih **3.** naselje u Portugalu, mjesto Gospina ukazanja 1917.

♦ ž. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Fáta** (među Hrvatima katkad *pejor.* sinonim za muslimanku), **Fàtija** ◊ *pr.*: **Fàtīć**, **Fàtkić** (Lika)

✧ *tur.* Fatime ← *arap.* Fāṭimä

fatmàčić (**fatmačìček**) *m reg.* biljka (*Althaea rosea*), korijen ili cvijet koriste se za pripremu čaja; pitomi sljez

✧ *tur.* fatma çiçeği: Fatimin cvijet

fátum *m* **1.** sudba, sudbina; usud, kob **2.** (Fatum) *pov. mit.* u rimskom narodnom vjerovanju personifikacija dobre i zle sreće **3.** *fil.* shvaćanje da događaji i ljudsko djelovanje ovise o apsolutnom uzroku, *usp.* fatalizam // **fȁtāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji donosi smrt; smrtonosan, koban [~*na ozljeda*] **2.** koji donosi nesreću, katastrofu, uništenje; razoran [~*an predznak*] **3.** koji utječe na čiju sudbinu; sudbonosan [~*an događaj*] △ ~***na pogreška*** **1.** nepopravljiva pogreška **2.** *inform.* pogreška koja uzrokuje pad kompjuterskog sustava ili programa, nakon koje nema nade za oporavak; ~***na žena*** tip žene koji izaziva sudbinske događaje u životu muškarca; **fatàlist** *m* onaj koji je prožet fatalizmom; **fatalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fatalizam i fataliste; koji ravnodušno prima događaje, koji je pomiren sa sudbinom; **fatalìstički** *pril.* s fatalizmom, bez otpora ili inicijative, očekujući slijed događaja; pomireno [~ *primati udarce sudbine*]; **fatàlistkinja** (**fatàlistica**) *ž*, *v.* fatalist; **fatalìtēt** *m*, *v.* fatalnost; **fatalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ stav koji se zasniva na vjerovanju da su pojave i zbivanja unaprijed određeni i sudbinski neizbježni prema apsolutnom i nespoznatljivom uzroku (»što je suđeno, ne može se spriječiti«); **fȁtālno** *pril.* na fatalan način; sudbonosno, kobno, pogubno [*bilo je* ~]; **fatálnōst** *ž* ⟨G -osti, I

-osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fatalan ili svojstvo onoga što je fatalno; sudbonosnost, kobnost; fatalitet
✧ *lat.* fatalis ≃ fatum: sudbina, kob, usud

fàtva *ž*, *v*. fetva

fàu *m vojn. pov.* naziv za raketno oružje koje je proizvodila Njemačka potkraj 2. svjetskog rata [~ *1* = V1; ~ *2* = V2]
✧ *njem.* V (*izg.* fau)

fàul *m* ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ **1.** *sport* prekršaj pravila (primjenom nedopuštenih zahvata, udaraca ili postupaka u raznim sportskim igrama) **2.** nekorektan čin u odnosima među konkurentima, političarima itd.; nizak udarac // **faulírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* faùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ povrijediti/povređivati pravila primjenom nedopuštenih zahvata, udaraca ili postupaka
✧ *engl.* foul

Faulkner (*izg.* Fókner), **William** (1897–1962), jedan od vodećih američkih romanopisaca 20. st.; u modernoj tehnici naracije raščlanjuje propadanje američkog Juga, ponire u rasne predrasude, ljudske sudbine, patnje i ponos (*Sartoris*, *Krik i bijes*); Nobelova nagrada 1949.

fault (*izg.* fôlt) *m sport* u tenisu, pogreška
✧ *engl.*

Fàūn *m* **1.** *mit.* rimski bog stada, duh šuma i pašnjaka, zaštitnik pastira, odgovara grčkom bogu Panu **2.** (faun) *pren.* u umjetnosti, simbol pohotna čovjeka // **fàūnskī** *prid.* koji se odnosi na Fauna i faune; **fàūnski** *pril.* **1.** kao Faun **2.** kao fauni, na način fauna
✧ *lat.* Faunus

Fàuna *ž* **1.** *mit.* rimska božica, sestra ili žena Fauna, nadimak joj je Bona Dea: Dobra Božica **2.** (fauna) *zool.* ukupnost životinjskog svijeta jednoga lokaliteta, kraja itd. ili razdoblja u povijesti života na Zemlji [*morska* ~] // **fàunskī** *prid.* koji se odnosi na faunu
✧ *lat.* Fauna

Faure (*izg.* Fôr) **1. Edgar** (1908–1988), francuski pravnik, povjesničar i političar; tužitelj na Nürnberškom procesu 1946; premijer (1952. i 1955–1956), predsjednik Narodne skupštine (1973–1978); pored pravnih i povijesnih rasprava pisao je detektivske novele pod pseudonimom Sanday **2. Élie** (1873–1937), francuski povjesničar umjetnosti i pisac (*Povijest umjetnosti*, 5. sv.) **3. Felix** (1841–1899), predsjednik Francuske Republike (od 1895)

Fauré (*izg.* Forȅ), **Gabriel** (1845–1924), francuski skladatelj, profinjenom i nježnom glazbom utjecao je na noviju francusku školu (ciklusi pjesama na stihove P. Verlainea)

Faust 1. *v.* ♦ **2.** (*izg.* Fàust), **Georg Johannes** (1480–1540) **a.** *pov.* njemački putujući učitelj; alkemičar, astrolog, vračar i pustolov oko kojeg se ispreplela legenda da je prodao dušu đavlu i s đavlom bio u savezu **b.** *knjiž.* glavni lik i naslov dramskog spjeva J. W. Goethea // **fȁustovsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Fausta (**2b**) [*~e sumnje*; *~e dileme*] △ ***~i ugovor*** *pren.* ugovor s đavolom, čin onoga koji je prodao dušu đavolu, koji je ušao u savez, kliku, društvo sa zlim silama i ljudima; **fȁustovski** *pril.* kao Faust, na način Fausta
♦ m. os. ime; **Faustína** ž. os. ime ◊ *pr.*: **Fàust** (Zagreb, Buje)
✧ *lat.* Faustus

fȁustbāl *m sport* igra loptom slična odbojci u kojoj se lopta udara šakom ili podlakticom
✧ *njem.* Faustball ← Faust: šaka + Ball: lopta

Fautrier (*izg.* Fotrjȅ), **Jean** (1898–1964), francuski slikar, ciklusom *Taoci* otvorio putove europskom slikarstvu enformela

fauvizam *m*, *v.* fovizam

faux-bourdon (*izg.* fô-burdôn) *m glazb.* rani oblik višeglasja zasnovanog na paralelnim sekstakordima (vrsta jednoličnog pjevanja u crkvi), najčešće služi za harmonizaciju psalama, magnifikata i dr.
✧ *fr.*

faux pas (*izg.* fô pâ) *m term.* **1.** pogrešan postupak, korak, krivi potez **2.** kršenje dobrog ponašanja, kršenje etikete
✧ *fr.*

fȁvela (**favèla**) *ž* sirotinjska četvrt, sirotinjsko naselje grada u Latinskoj Americi, napose u Brazilu
✧ *braz.port.*

fȁvete *ž mn reg.* domaći slatkiši, puslice s orasima koje se u građanskim mediteranskim kućama služe na dan Svih Svetih (1. studenoga)
✧ *tal.*

favìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* akutna i po život opasna hemolitička anemija, nastupa nakon probavnih smetnji kod jednolike ishrane bobom, ali i kao posljedica izravnog dodira s cvijetom (peludom) biljke
✧ *tal.* favismo ≃ *lat.* faba: bob

favòrīt *m* ⟨G favoríta⟩ **1.** onaj koji stoji pod

pokroviteljstvom moćne ili utjecajne osobe; ljubimac, miljenik, milosnik **2.** *sport* kojem se daju najveći izgledi da će pobijediti // **favoràbīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji ima, koji uživa pogodnosti; koristan, probitačan, blagotvoran **2.** koji obećava; poticajan [~*ni znakovi gospodarskog oporavka*] **3.** o kojem se povoljno misli; priznat, drag **4.** koji je poželjan; **favoritìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *pov. pol.* u apsolutističkim državama podupiranje i dovođenje na visoke položaje nesposobnih, ali koji su bliski državnom poglavaru i njegovim ljudima **2.** općenito, iskazivanje ob. nepravedne pristranosti; sklonost, naklonost; **favòritkinja** *ž, v.* favorit; **favorizírati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* favorìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** davati kome pogodnosti; pretpostavljati [~ *svoje prijatelje*] **2.** odobravati čija djela, misli; podržavati **3.** olakšavati kome položaj, djelovanje, ići na ruku; pomagati, podupirati

✧ *tal.* favorito ← *lat.* favorabilis: favorabilan ≃ favor: dobra volja, sklonost

fâvus *m* **1.** *biol.* voštane ćelije u koje pčele spremaju med; saće **2.** *pat.* gljivično zarazno oboljenje kose na glavi (upala vlasišta), kože i nokata

✧ *lat.* favus

Fawcett (*izg.* Fóset), **Dame Millicent Garrett** (1847–1929), engleska feministkinja, vodeća u pokretu za žensko pravo glasa i osnivačica prvog sveučilišta za žene u Engleskoj

-FAZA, -FAZAN kao drugi dio riječi znači razvojni stupanj, razdoblje; -dobni, -stupni [*monofazan*]

✧ *grč.* phásis: pojavljivanje, mijena

fáza *ž* **1.** razvojni stupanj, razdoblje u procesu promjena, napretka ili nazatka čega, dio ciklusa; etapa [~ *rada*; ~ *radnog procesa*; ~ *bolesti*] **2.** *fiz.* **a.** homogeni dio nekog heterogenog sustava odvojen od drugih dijelova raspoznatljivom graničnom površinom **b.** opis stanja koje je dostiglo neko periodično gibanje, dvije periodične veličine (na primjer dva periodična titranja) su u fazi ako istovremeno poprimaju svoje maksimalne i svoje minimalne vrijednosti **c.** jedan od vodiča u električnom sistemu u kojem postoje dvije ili više izmjenične struje koje nisu međusobno u fazi **3.** *astron.* mijena Mjeseca i planeta najbližih Suncu uvjetovana njihovim položajem **4.** *biol.* stadij u procesu diobe stanica **5.** *zool.* modifikacija u načinu udruživanja neke životinjske vrste [*samačka i rojna* ~ *skakavaca*] // **fàzēr** *m* ⟨G fazéra⟩ *film.* crtač pojedinih faza pokreta u izradi crtanog filma; **fâznī** *prid.* koji se odnosi na fazu (**2**) i faze [~ *napon*; ~ *prostor*] △ ~ **kut (pomak)** *fiz.* razlika u fazi titranja dvaju titrajnih procesa jednake frekvencije; **fâzno** *pril.* u fazama

✧ *grč.* phásis: pojava

fàzān *m* ⟨G fazána⟩ *zool.* ptica (*Phasianus colchicus*) iz porodice *Phasianidae* (red kokošaka), cijenjena lovna divljač; gnjetao, gnjeteo // **fazànčić** *m dem.* od fazan; **fazanèrija** *ž lov.* mjesto za uzgoj fazanske i srodne divljači (jarebica i prepelica); **fàzānka** *ž, v.* fazan

♦ *pr.* (nadimačko): **Fàžōn** (Međimurje); (prema zanimanju uzgajivača fazana): **Fàcko** (okolica Zagreba, ← *mađ.* fácán), **Fàcković** (100, Sesvete)

✧ *njem.* Fasan ← *lat.* phasianus ← *grč.* phasianós (órnis): ptica sa rijeke Rioni (*grč.* Phâsis) na Kavkazu

fàzānke *ž mn* ⟨G *mn* -ī⟩ *zool.* morski puževi s kućicama živopisnih boja

✧ *v.* fazan, zbog boja poput fazanova perja

fàzi *prid., v.* fuzzy

-FAZIJA, -FAZIČAN kao drugi dio riječi upućuje na govor, govorni [*afazija*]

✧ *grč.* phásis: govor

fazìlet *m reg.* odlika koja krasi koga; vrlina, odabranost

✧ *tur.* ← *arap.* faḍīlā

fàzla *ž reg.* količina, vrijednost ili iznos što pretječe; višak, suvišak

✧ *tur.* ← *arap.* faḍlā

Fàzlija m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Fázlo** ◇ *pr.*: **Fàzlagić, Fàzli, Fàzlibegović, Fàzlīć** (260, Zagreb, Primorje), **Fàzlija** (Beli Manastir), **Fazlínović, Fàzlović** (Pula)

✧ *tur.* Fazlī ← *arap.* faḍlī: vrijedan, dobar

fàzometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** *tehn.* sprava koja mjeri razlike u fazi dvije električne periodične pojave **2.** *pom.* dio brodske navigacijske opreme, prijemnik kojim se određuje linija kretanja

✧ *v.* faza + -METAR

fazón|a *ž reg.* **1.** oblik odjeće i odjevnih predmeta [~*a šešira*; ~*a revera*; ~*a odijela*]; kroj, fazon **2.** *žarg.* (+ *srp.*) štos, trik, fazon [*nemoj mi prodavati* ~*e*] // **fàzōn** *m reg.* (+ *srp.*), *v.* fazona; **fazonírati** *dv.* ⟨*prez.* fazònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.*

dati/davati čemu oblik [~ *frizuru*]; uobličiti/uobličavati, oblikovati
✧ *fr.* façon

Fažàna *ž* naselje (u blizini Pule), 2716 stan. // **Fažánac** *m* (**Fàžānka** *ž*) ⟨N *mn* Fažánci⟩ stanovnik Fažane; **fàžānskī** *prid.* koji se odnosi na Fažanu i Fažance

fàžōl *m* ⟨G fažóla⟩ *reg.*, *v.* grah // **fažòlet** *m*, *v.* grah; **fažòlete** *ž mn reg.* mahune; **fìžōl** *m reg.*, *v.* fažol
♦ *pr.* (nadimačka): **Fižùleto** (Zadar), **Fìžulić** (Zadar)
✧ *tal.* fagiolo, *njem.* Fisole

FBI (*izg.* efbiâj) savezna kriminalistička policija SAD, bavi se poglavito suzbijanjem špijunaže, osnovana 1908.
✧ *engl.* **F**ederal **B**ureau of **I**nvestigation

Fe *kem.* simbol za element željezo

Feáčani *m mn* (**Feáčānka** *ž*) ⟨N Feáčanin⟩ prema Homeru, miroljubiv narod na otoku Sheriji/Krfu // **feáčanskī** *prid.* koji se odnosi na Feačane; feački; **feáčanski** (**fèāčki**) *pril.* **1.** kao Feačanin, na način Feačana **2.** *pren.* miroljubivo, blago, dobroćudno
✧ *grč.* Phaíakes

fèāčkī *prid.*, *v.* feáčanskī

feasibility study (*izg.* fizibìliti stàdi) *m tehn.* studija izvodljivosti u početku rada na nekom projektu
✧ *engl.*

feature (*izg.* fîčer) *m term.* **1.** bitna oznaka, bitno svojstvo čega; osobina, karakteristika, značajka, obilježje **2.** kratki autorski napis komentatora u novinarstvu
✧ *engl.* ← *lat.* factura: pravljenje, stvaranje

Fêb *m* **1.** *mit.* nadimak grčkog boga Apolona **2.** *pren.* personifikacija Sunca
✧ *grč.* Phoîbos: sjajan, svjetao

fèbrīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *pat.* koji je obuzet temperaturom višom od one u zdravom stanju, koji ima temperaturu // **febrílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pat.* stanje povišene tjelesne temperature (iznad 37 °C); vrućica
✧ *lat.* febrilis, *v.* febra

febronijanìzam *m* ⟨G -zma⟩ *kat.* crkveno-politička doktrina kojom se u 18. st. predlagala reforma Katoličke crkve; bitno utječe na modernizatorske tendencije u Habsburškoj Monarhiji
✧ prema imenu trierskog biskupa J. Febroniusa (pseudonim J. N. Hontheima)

fèbrua *ž mit.* rimska svetkovina čišćenja namijenjena kultu mrtvih; po njoj je prozvan mjesec februar // **fèbruār** *m* drugi mjesec u godini; veljača; **fèbruarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na februar [~*o vrijeme*]; veljački △ ~***a revolucija*** *pov.* revolucija u ožujku 1917. u Rusiji (prema julijanskom kalendaru, u veljači); nakon pobune radnika i vojnika, car Nikola abdicira, a vlast preuzima privremena vlada
✧ *lat.* ≃ februare: čistiti (februarius mensis: mjesec čišćenja)

Febvre (*izg.* Févr), **Lucien** (1878–1956), francuski povjesničar, posebno se bavio razvojem ljudskih misli, ponašanja i mentaliteta, poviješću 16. st. i teorijom historiografije; zajedno s M. Blochom pokrenuo 1929. *Annales*, vjerojatno najutjecajniji povjesničarski časopis 20. st. u kojem je svojim raspravama utemeljio suvremenu socijalnu historiografiju

fec. *krat.*, *v.* fecit

fèca *ž reg.* **1.** talog (ob. od vina) **2.** *v.* fango (**2**)
✧ *mlet.* fezza ← *lat.* faex

fèces *m fiziol.*, *v.* fekalije
✧ *lat.* faeces: izmetine ← faex: izmetina, talog

Fechner (*izg.* Fèhner), **Gustav Theodor** (1801–1887), njemački filozof, psiholog i fizičar, jedan od predstavnika psihofizike, koautor Weber- -Fechnerova zakona o odnosu između podražaja i osjeta

fecijáli *m mn* ⟨N fecìjāl, G fecijála⟩ *pov.* zbor od dvadeset starorimskih svećenika; imao je velike ovlasti, poglavito u vanjskoj politici države
✧ *lat.* fetiales

fêcit (*izg.* fêcit) učinio je (*krat.* fec.)

fedàjīn *m* ⟨G fedajína, G fedajínā⟩ *pol.* palestinski gerilac, borac za palestinsku stvar, za stvaranje palestinske države
✧ *arap.* fidāi, ⟨*mn*⟩ fidāiyīn: koji se žrtvuje

fèdān *m* ⟨G fedána⟩ egipatska mjera za površinu (0.42 ha)
✧ *arap.* faddān

féder *m reg.* **1.** opruga **2.** pero (za pisanje) // **federíra|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* fedèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ stezati se i rastezati kao feder, odskakati (kao feder ili koliko feder uzrokuje) [*krevet* ~]
✧ *njem.* Feder

federácija *ž* **1.** država sastavljena od više saveznih (federalnih) jedinica koje su dio svojih suverenih prava prenijele na središnju (saveznu) vlast, a dio zadržale za sebe **2.** orga-

nizacija ob. neprofitna koja na regionalnoj, državnoj ili međunarodnoj razini okuplja neka srodna društva, organizacije i sl. te koordinira njihovu djelatnost i zastupa njihove zajedničke interese [*šahovska* ~; *lakoatletska* ~] △ ***Federacija BiH*** *pol.* zajednica Bošnjaka i Hrvata u Bosni i Hercegovini ustanovljena Washingtonskim sporazumom (1994) // **fȅderāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada federaciji; savezni △ ***~na decentralizacija*** *ekon.* načelo organizacije poduzeća, *opr.* funkcionalna decentralizacija, *v.* funkcionalan △; ***~ni fondovi*** *bank.* kratkoročni međubankovni zajmovi na međubankovnom tržištu; **federàlist** *m* **1.** pristalica ili borac za federalizam **2.** *pov.* zagovornik federalnog uređenja u Austro-Ugarskoj Monarhiji; **federalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na federaciju, federalizam i federaliste; **federalìstički** *pril.* kao federalist, na način federalista; **federàlistkinja** (**federàlistica**) *ž*, *v.* federalist; **federalizácija** *ž* proces provođenja i usavršavanja federacije; **federalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** ustrojstvo države u kojoj se zakonodavna i izvršna vlast dijeli između autonomnih dijelova (federalnih država) i središnje (federativne) vlade, *opr.* unitarizam **2.** promicanje takvih ideja; **federalizírati** *dv.* ⟨*prez.* federalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* federalìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti proces federalizacije; **fȅderatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se konstituirao kao federacija; savezni [*~na država*; *~no načelo*]; **federatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je federativno

✧ *lat.* foderatio ≃ foedus: savez

féderbal *m sport zast.*, *v.* badminton

✧ *njem.* Federball

fédermadrac *m reg.* uložak za krevet koji elastičnost dobiva od ugrađenih opruga; madrac, šušta

✧ *njem.* Federmatratze

fédermeser *m reg. zast.* sklopivo ručno oruđe za rezanje, nožić na oprugu; periš, perorez, britulin

✧ *njem.* Federmesser

féderzic *m* ⟨N *mn* -evi⟩ *reg. zast.* mekana elastična sjedalica s ugrađenim oprugama u kočijama, automobilima, na biciklu

✧ *njem.* Federsitz

Fedin (*izg.* Fȅdin), **Konstantin Aleksandrovič** (1892–1977), ruski pripovjedač i romanopisac, u ranijim djelima bavio se sudbinom intelektualca u revoluciji, odnosom Europe i ruske revolucije; poslije se priklanja socijalističkom realizmu i piše epopeje o Oktobarskoj revoluciji i građanskom ratu (trilogija *Prva radost*, *Neobično ljeto*, *Ognjište*)

Fȅdon Elíđanin (druga pol. 5. st.–prva pol. 4. st. pr. Kr.), grčki filozof, osnivač škole u Elidi, učenik Sokratov; jedan Platonov dijalog nosi njegovo ime

fedóra *ž* muški i ženski šešir izrađen od mekog pusta s uzdignutim, u sredini udubljenim kruništem; podrijetlom iz austrijskog Tirola, o. 1900.

✧ prema kazališnom komadu *Fedora*, V. Sardoua (1831–1908)

Fȅdra *ž* **1.** *mit.* kći Minosova, Tezejeva žena; zaljubila se u Hipolita, Tezejeva sina iz prvoga braka, izvršila je samoubojstvo **2.** *knjiž.* junakinja u djelima Euripida, Seneke, Racinea, u kojima, ovisno o interpretaciji, predstavlja beskrupuloznu zavodnicu ili strastvenu, nesretnu ili slabu ženu, robinju puti

Fȅdro 1. (5. st. pr. Kr.), grčki filozof, sofist, Sokratov učenik, sugovornik u Platonovim djelima *Gozba* i *Fedro* **2.** (prva pol. 1. st.), rimski basnopisac, preveo Ezopove *Basne* na latinski

Fȅđa m. os. ime, *hip.* od Teodor, *v.*

feedback (*izg.* fīdbēk) *m* **1.** *tehn.* **a.** povrat podataka o rezultatu nekog procesa, događaja i sl., posebno potreban da bi se obavio popravak ili kontrola; retroakcija **b.** na taj način prikupljeni podaci **2.** *lingv.* u međuljudskoj komunikaciji povratni učinak nečijeg djelovanja ili govora [*pozitivni i negativni* ~]

✧ *engl.*

feeder (*izg.* fíder) *m tehn.* **1.** pomoćni uređaj koji doprema materijal do stroja za preradu **2.** vod za prijenos električne energije u sustavu prenošenja do trošila △ ***~-service*** (*izg.* ~-sȅrvis) *pom.* služba razvoženja kontejnera ili teglenica manjim obalnim brodovima

✧ *engl.*

feeling *m*, *v.* filing

fefȅrōn *m* ⟨G feferóna⟩ zajednički naziv za više vrsta male, vrlo ljute paprike // **feferònčić** *m dem.* i *hip.* od feferon

✧ *njem.* Pfeffer: papar *tal.* peperone: paprika ≃ *lat.* piper: papar

fȅher *m reg.* lepeza // **fȁhlati** (**fȅhlati**) (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se),

gl. im. -ānje⟩ *reg.* hladiti (se) lepezom (ob. kad je vruće u zatvorenoj prostoriji); ventulati se, fehrati (se); **fèhrati** (se) *nesvrš. reg.*, *v.* fahlati (se)
✧ *njem.* Fächer

fȅhtati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* moljakati (ob. novac ili neku materijalnu vrijednost)
♦ *pr.* (nadimačko): **Fèhtig** (*I* Slavonija)
✧ *njem.* fechten: prositi

fèjding *m*, *v.* fading

fèkālije *ž mn fiziol.* neprobavljeni dio sadržaja crijeva; ljudske ili životinjske izmetine; feces // **fèkālnī** *prid.* koji se odnosi na fekalije
✧ *lat.* faeces

fȅkšn *m*, *v.*. faction

fekundácija *ž biol.* spajanje spolnih stanica suprotnih spolova; oplodnja, oplođivanje
✧ *nlat.* fecundatio ≃ fecundus: plodan

fél|a *ž reg.* **1.** ukupnost jedinki sa zajedničkim nasljednim osobinama i tjelesnim značajkama unutar jedne vrste; vrsta, pasmina, soj, sorta [*~a voća*] **2.** prošireno zn. na soj ljudi sa zajedničkim lošim svojstvima; »iz iste fare«, rasice
♦ *pr.*: **Fȇl** (Đurđevac), **Fèlja** (Zagorje)
✧ *mađ.* fél

felácija *ž term.* dio spolne igre, dodirivanje ustima ili lizanje penisa; pušenje, *usp.* kunilinktus
✧ *lat.* fellatio ≃ fellare: sisati

felàćet *m reg.* loš stjecaj okolnosti; nesreća, propast, zla kob
✧ *tur.* feláket ← *arap.* fäläk: svemir, nebo

fèlaga *ž zb. pov.* skupni naziv tuniskih i alžirskih partizana za vrijeme borbe protiv francuske kolonijalne vlasti

fèlāh *m* ⟨N *mn* felásī⟩ **1.** zemljoradnik u arapskim zemljama (u Egiptu potomak starosjedilaca; smatra se posebnim rasnim tipom) **2.** *reg.* onaj koji je tamnije puti (u Bosni naziv ob. za onoga koji je s Orijenta) **3.** *pren.* onaj koji je živ; nemiran
✧ *tur.* fellâh ← *arap.* fällāh

Felbinger (*izg.* Fèlbinger), **Bartol** (1785–1871), hrv. graditelj; u klasicističkom stilu podigao niz palača, kuća i ljetnikovaca u Hrvatskoj (dvorac Januševac pokraj Savskog Marofa)

fèlčer *m reg. vojn. zast.* vojni ranarnik, vidar rana
✧ *njem.* Feldscher

FELD- uz odrednicu *vojn. pov.* (ob. u vojsci Habsburške Monarhije s njemačkim službenim jezikom) prvi dio riječi koji označava da se drugi dio odnosi na vojno, vojničko
✧ *njem.* Feld: polje

fèldbet *m reg. vojn. zast.* vojnička postelja na sklapanje, poljski krevet
✧ *njem.* Feldbett

fèldbinda *ž reg. vojn. zast.* kožnati remen kao dio službene uniforme vojnog časnika; oficirski pojas
✧ *njem.* Feldbinde

feldcajgmàjster *m vojn. pov.* u njemačkoj i austrougarskoj vojsci artiljerijski general
✧ *njem.* Feldzeugmeister

fèldflaša *ž reg. vojn. zast.* vojnička čuturica
✧ *njem.* Feldflasche

fèldgeriht *m vojn. pov.* vojni organ koji provodi sudbenu praksu; ratni, vojni, prijeki sud
✧ *njem.* Feldgericht

fèldgrau *prid. vojn. pov.* oznaka boje vojne uniforme u njemačkoj i austrougarskoj vojsci; sivozelenkasta
✧ *njem.* Feldgrau

fèldkaplan *m* ⟨N *mn* -i⟩ *reg. vojn. zast.* vojni svećenik
✧ *njem.* Feldkaplan

feldkomandantúra *ž vojn. pov.* vojni upravni organ u ratnim operacijama; vojna komanda
✧ *njem.* Feldkomandatur

fèldkurat *m* ⟨N *mn* -i⟩ *reg. vojn. zast.* vojni svećenik
✧ *njem.* Feldkurat

Feldman (*izg.* Fèldman), **Miroslav** (1899–1976), hrv. liječnik i književnik, lirik jednostavnog i neposrednog izraza, poznatiji kao pisac dramskih djela s naglašenom socijalnom kritikom i elementima groteske i satire

fèldmaršāl *m vojn.* najviši vojnički čin u nekim vojskama // **fèldmaršālskī** *prid.* koji se odnosi na feldmaršala
✧ *njem.* Feldmarschall

fèldpost *m vojn. pov.* vojna jedinica za poštansku službu koja se formira u ratu
✧ *njem.* Feldpost

fèldrūf *m reg. vojn. zast.* tajno dogovorena riječ za prepoznavanje; lozinka
✧ *njem.* Feldruf

fèldšpat *m min.* najrašireniji silikatni mineral, nepostojan na atmosferska djelovanja pretvara se u kaolin odnosno glinu, služi u keramičkoj industriji, a ponekad i kao dragi kamen; glinenac
✧ *njem.* Feldspat

fèldvēbl *m* ⟨N *mn* -i⟩ *vojn. pov.* najviši podoficirski čin u nekim vojskama; narednik
✧ *njem.* Feldwebel

fèldžandar *m vojn. pov.* pripadnik vojne policije
✧ *austr.njem.* Feldgendarme

fèler *m reg.* greška △ ***roba s ~om*** *reg.* roba s greškom // **felèričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *reg.* **1.** koji nije ispravan, koji sadrži grešku; pogrešan, s greškom **2.** *reg. pejor.* koji ima manu, ob. tjelesnu (o osobi)
✧ *njem.* Fehler

fèletār *m reg.* kočijašev pomoćnik
♦ *pr.*: **Fèletār** (130, Podravina)
✧ *mađ.* feletárs

fèlga *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg.* kotač automobila (metalno kolo bez gume); oplatnica, naplatak
✧ *njem.* Felge

felíbr *m* pisac koji piše na provansalskom narječju // **fèlibrīž** (**felibrîž**) *m pov.* književni pokret u Francuskoj (19. st.) koji čuva provansalski govor u svojim djelima [*sedam felibra iz ~a*]
✧ *fr.* félibre ← *lat.* fellebris: koji siše ≃ fellare: sisati

fèlika *ž* ⟨D L -ici⟩ *pom. pov.* manji trgovački jedrenjak na Sredozemlju i Jadranu (17–19. st.); filjuga
✧ *arap.*

Fèliks m. os. ime; *hip.*: **Féle**; **Fèlicīja** ž. os. ime (ime nekoliko m. i ž. svetaca); *usp.* Srećko, Fortunato ◇ *pr.*: **Félić** (Primorje), **Fèliks** (Međimurje, Slavonija), **Fȅlc**
✧ *lat.* Felix ← felix: sretan

Fellini (*izg.* Felîni), **Federico** (1920–1993), talijanski filmski redatelj u čijim se filmovima ispreplíću realni autobiografski motivi s bujnom maštom i humorom (*Amarcord*) i sjetom tragičnog osjećaja života i ljudskih sudbina (*La strada*); jedan od klasika talijanskog i europskog filma druge pol. 20. st. (*Cabirijine noći*, *8 i pol*) // **felînijevskī** *prid.* koji ima specifične odlike filmova F. Fellinija (o nekom filmu ili općenito umjetničkom ostvarenju)

felónija *ž* **1.** *pravn.* težak zločin koji se kažnjava teškom kaznom, ubojstvo, silovanje, provala i sl. **2.** čin kojim se napušta jedna strana i prelazi na drugu; izdajstvo, izdaja, vjerolomstvo **3.** *pov.* povreda dužne feudalne vjernosti vazala prema gospodaru ili obratno
✧ *fr.* félonie ← *srlat.* fel(l)onia

fȅls *m* ⟨N *mn* fèlsovi⟩ *pov.* najstariji arapski bakreni novac kovan po uzoru na bizantinski
✧ *arap.* ⟨*mn*⟩ fullus ← *lat.* follis: kesa

fȅlš|a *ž* ⟨G *mn* fêlšā/-ī⟩ *sport* putanja lopte koja se okreće oko svoje osi, putanja lopte koja nije pravocrtna (jer se okreće) [*udariti ~u*; *poslati ~u*] // **fȅlšati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** imati zakrivljenu putanju (o lopti) **2.** skrenuti/skretati u stranu; krivudati
✧ *njem.* falsch: krivo

fèlting *m* postupak u izradi tkanina koje nisu tkane (ob. prešanje u pari) [*~ predivo*]
✧ *engl.* felting, *usp.* filc

Felton (*izg.* Fèlton), **Rebecca Ann** (1835–1930), američka političarka i književnica, prva žena u američkom Senatu

fèluka *ž* ⟨D L -uci⟩ **1.** *pom.* lagani brod na vesla i jedra **2.** dvorogi šešir
✧ *šp.* felucca ← *arap.* falūwah

fèlūn¹ *m* ⟨G felúna⟩ *reg.* onaj koji je iznevjerio prijateljstvo, ljubav, dogovor, sporazum; izdajica, izdajnik, vjerolomnik
✧ *tal.* fellone

fèlūn² *m reg. zool.*, *v.* gof
✧ *grč.* belóne: igla

fèljtōn *m* ⟨G feljtóna⟩ **1.** dio lista u novinama rezerviran za stalnu rubriku (kritiku i sl.) **2.** novinski tekst u kojem se na živ i pristupačan način razmatraju književne, umjetničke, društveno-političke i druge teme namijenjene širem krugu čitatelja; podlistak // **feljtònist** *m* onaj koji piše feljtone; **feljtonìstičkī** *prid.* koji se odnosi na feljtoniste; **feljtonìstički** *pril.* kao feljtonist, na način feljtonista [*obraditi temu ~*]; **feljtònistkinja** (**feljtònistica**) *ž*, *v.* feljtonist; **feljtonìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ posao i djelatnost feljtonista
✧ *fr.* feuilleton ≃ feuillette: listić ≃ *lat.* folium: list

féma *ž pov.* **1.** tajni narodni sud u Njemačkoj, djelovao od 14. do 19. st. **2.** teroristička tajna desničarska organizacija u Njemačkoj poslije 1. svjetskog rata koja je likvidirala političke protivnike
✧ *njem.* Feme: udruga; Femgericht: tajni narodni sud

femìcid *m* ⟨G femicída⟩ **1.** ubojstvo žene **2.** nasilje nad ženama i prisiljavanje na prostituciju
✧ *lat.* femina: žena + -CID

fȅmina *ž* odrasla osoba ženskog spola; žena

// fèminīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je ženstven; fèminīlno *pril.* ženstveno; femìnīn *m* ⟨G -ínā⟩ muškarac koji sliči na žensko ili u ponašanju pokazuje ženske osobine; ženskast; feminínōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* izraženost oblika ponašanja, te osobina ličnosti koje su karakteristične za žene; fèminīnum (feminīnum) *m gram.* 1. ženski rod 2. imenica ženskoga roda; femìnist *m rij.*, *v.* feministkinja; feminìstičkī *prid.* koji se odnosi na feminizam i feministkinje [~ *pokret*]; feminìstički *pril.* kao feministkinja, na način feministkinja; feminìstkinja (femìnistica) *ž* pristalica feminizma; sufražetkinja; feminizácija *ž* 1. davanje ili primanje feminiziranih obilježja 2. *sociol.* povećavanje razmjernog udjela žena u nekom stanovništvu; feminìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ 1. zagovaranje političke, društvene i ekonomske ravnopravnosti žena i muškaraca 2. pokret koji podržava takve ciljeve 3. *pat.* stanje osobe muškog spola kod koje se pojavljuju više ili manje izražena ženska spolna obilježja; feminìzīran *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima ženske osobine; feminìzīrano *pril.* na ženstven način; feminizíra|ti (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* feminìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti da tko postane žena po nekim svojstvima, (u)činiti da dobije ili dobiva obilježja žene, postati/postajati žena [*njegovi su pokreti ~ni*], *opr.* pomuškarčiti, maskulinizirati

✧ *lat.* femina

femìōn *m* ⟨G femióna⟩ *fiz.* subatomska čestica s jednim spinom

Femonòja *ž mit.* kći Apolonova, svećenica u Delfima, navodna izumiteljica heksametra

FEMTO- dekadski prefiks (simbol f), kao prvi dio riječi znači 10^{-15} dio jedinice koja je drugi dio te riječi

✧ *dan.* femten: 15

fèmtometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* jedinica duljine, 10^{-15} dio metra (simbol fm); fermi

✧ FEMTO- + -METAR

femtosekùnda *ž fiz.* jedinica vremena, 10^{-15} dio sekunde (simbol fs)

✧ FEMTO- + *v.* sekunda

fèmūr *m* ⟨G femúra⟩ *anat.* kost koja seže od kuka do koljena (najveća i najduža u čovjekovu tijelu); natkoljenica, bedrena kost // **fèmurālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na femur

✧ *lat.*

fên *m* 1. *meteor.* topli i suhi vjetar koji puše na zavjetrinskim stranama Alpa i u mnogih ljudi izaziva zdravstvene tegobe 2. *tehn.* električni aparat za sušenje kose [*~-frizura*] // **fenírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* fènīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ 1. (o)sušiti kosu fenom 2. oblikovati frizuru koristeći fen; **fênskī** *prid.* koji se odnosi na fen △ ~ ***učinak*** *meteor.* pojava izrazitog zagrijavanja zraka pri spuštanju niz planinsku prepreku pri čemu zrak prestaje biti zasićen vodenom parom pa dolazi do razbijanja naoblake, a i pojave malaksalosti i nemira te smanjene koncentracije kod ljudi

✧ *njem.* Föhn ← *lat.* favonius: zapadni vjetar

fenacètīn *m* ⟨G fenacetína⟩ *farm.* $C_{10}H_{13}NO_2$ sintetski lijek protiv bolova, sastojak tableta s antipiretskim i analgetskim djelovanjem; acetofenetidin

✧ FENO- + *lat.* acetum: kiselina

fenakistòskop *m* jedan od preteča kinematografskog projekcijskog aparata; ravnolinijski stroboskop

✧ *grč.* pheinakistés: varalica + -SKOP

fenàlgōl *m* ⟨G fenalgóla⟩ *farm.* lijek protiv bolova (ob. glave, zuba i sl.); fenalgin // **fenàlgīn** *m* ⟨G fenalgína⟩, *v.* fenalgol

✧ tvorničko ime proizvoda® ≃ FENO- + *grč.* álgos: bol

fenàntrēn *m* ⟨G fenantréna⟩ *kem.* $C_{14}H_{10}$ trociklički ugljikovodik, izomer antracena, dobiva se iz katrana kamenog ugljena; njegovi derivati važni su prirodni spojevi (spolni hormoni, vitamin D, kolesterol, morfin i dr.)

✧ tvorničko ime proizvoda®

fenciklìdīn *m* ⟨G fenciklidína⟩ *farm. kem.* bezbojna tvar jakih i nepredvidivih halucinogenih svojstava, jedna od najopasnijih droga; anđeoski prah, PCP, HOG

✧ tvorničko ime proizvoda®

fenestrácija *ž* 1. *anat.* **a.** prozor ili otvor u strukturi tkiva **b.** nepotpuno prekriven zubni korijen 2. *med.* operacija kojom se stvara otvor u unutarnjem uhu čime se u nekim slučajevima liječi gluhoća 3. *arhit.* otvor za prozor na nekoj ravnini, pravi ili lažni

✧ *lat.* fenestra: prozor

Fenícija (**Fènīcija**) *ž geogr. pov.* područje uz obalu Sirije i Libanona, naseljeno od o. 3000. pr. Kr. semitskim pučanstvom // **Feníčanin** *m* (**Feníčānka** *ž*) ⟨N *mn* Feníčani⟩ stanovnik

Fenicije; Kanaanac; **fènīčk|ī** *prid.* koji se odnosi na Feniciju △ *~i jezik lingv.* semitski jezik kojim su govorili Feničani, s natpisima iz 1. tis. pr. Kr.; *~o (feničansko) pismo* alfabetsko pismo koje su upotrebljavali Feničani, izvor iz kojeg je nastao grčki alfabet, latinica, i mnoga druga pisma

fenȉjac *m* ⟨G -jca, N *mn* -jci⟩ *pol.* pripadnik irske tajne organizacije Sinnfein // **fenijanìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. pol.* pokret za izbacivanje britanske vlasti s teritorija Irske
✧ *engl.* Fenian ≃ *ir.* sinn féin: mi sami

féniks *m* **1.** *mit.* ptica iznimne ljepote, purpurne boje iz egipatske i kineske mitologije koja se svakih 500 ili 600 godina sama spaljuje i iznova rađa iz vlastita pepela; simbol besmrtnosti ili ponovnog rađanja **2.** (Feniks) **a.** sin sidonskog kralja koji se nastanio na istočnim obalama Sredozemlja, pa je zemlja po njemu dobila ime Fenikija **b.** odgojitelj Ahileja, sudjelovao u Trojanskom ratu **c.** *astron.* zviježđe na *J* nebu **3.** *pren.* osoba ili stvar koja se obnovi nakon patnji ili stradanja, onaj koji se preporađa, koji se obnavlja; simbol vječnoga i neprolaznoga
✧ *grč.* phoînïks

fènīl *m* ⟨G feníla⟩ *kem.* C_6H_5–, jednovalentni organski radikal izveden od benzena oduzimanjem jednog atoma vodika
✧ FENO-

fenilalànīn *m* ⟨G fenilalanína⟩ *kem.* $C_9H_{15}NO_2$, aminopropionska kiselina, aminokiselina koja je sastavni dio većine bjelančevina i neophodni sastojak hrane
✧ *v.* fenil

fenilhidràzīn *m* ⟨G fenilhidrazína⟩ *kem.* $C_6H_5{\cdot}NH{\cdot}NH_2$ važna organska baza, služi kao reagens na aldehide i ketone i kao sirovina za sintezu boja i nekih lijekova
✧ *v.* fenil + *v.* hidrazin

FENO- kao prvi dio riječi znači vidljiv, očit, koji se pojavljuje; vanjski, očit [*fenologija*]
✧ *grč.* phaíno-; phaínein: sjajiti, pojaviti se

fenobarbìtōn *m* ⟨G fenobarbitóna⟩ *farm.* $C_{12}H_{12}N_2O$ fenilbarbiturna kiselina, hipnotičko sredstvo koje se upotrebljava protiv nesanice, grčeva, epilepsije te za opće umirenje; sedativ, *usp.* luminal[1]
✧ FENO- + *v.* barbiton

fenofáza *ž biol.* razdoblje u godišnjem ciklusu organizma
✧ FENO- + -FAZA

fenogenètika *ž* ⟨D L -ici⟩ grana genetike, istražuje razvoj nasljednih osobina tijekom života jedinke
✧ FENO- + *v.* genetika

fenokòpija *ž biol.* promjena na organizmu uslijed djelovanja vanjskih faktora, *usp.* fenotip
✧ FENO- + *v.* kopija

fènōl *m* ⟨G fenóla⟩ *kem. farm.* C_6H_5OH, hidroksibenzen (karbolna kiselina), bezbojni kristali svojstvena mirisa koji se na zraku postupno oboje crveno, otrovan je i djeluje baktericidno, služi kao sirovina za boje, lijekove, mirise, eksplozive, u medicini za dezinfekciju te liječenje nekih kožnih oboljenja, drži se da je jedan od glavnih industrijskih zagađivača voda // **fenoláti** *m mn* ⟨N fenòlāt⟩ *kem.* spojevi koji nastaju reagiranjem fenola s lužinama, zamjenom vodika iz hidroksilne skupine fenola s metalom; **fenóli** *m mn* ⟨N fènōl⟩ *kem.* aromatski spojevi koji sadrže hidroksilne skupine izravno vezane na benzenski prsten (karbolna kiselina, krezoli, ksilenoli, naftoli i dr.)
✧ *nlat.* phenol ≃ *grč.* phaínein: pojaviti se

fenolftalèīn *m* ⟨G fenolftaleína⟩ *farm. kem.* $C_{20}H_{14}O_4$, bijeli prah, u medicini se koristi kao sredstvo za čišćenje, a u kemiji kao indikator količine neke tvari u otopini

fenològija *ž meteor.* dio agrometeorologije koji se bavi proučavanjem promjena u ciklusu biljnog svijeta (pojava pupanja, cvatnja, zrioba i sl.) u vezi s vremenskim prilikama i klimom // **fenòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *meteor.* stručnjak koji se bavi fenologijom
✧ FENO- + -LOGIJA

fenòmān *m* ⟨G fenomána⟩ *pov.* pristaša finske stranke koja se o.1900. opirala švedskom utjecaju
✧ *fin.*

fenòmēn *m* ⟨G fenoména⟩ **1.** zbivanje koje se zamjećuje osjetilima [*fizički ~*; *socijalni ~*]; pojava [*nezaposlenost je društveni ~ kojem se mora posvetiti najveća pažnja*] **2. a.** rijetka pojava, nešto znamenito, neobičan slučaj; rijetkost, izuzetak, iznimka [*u našim krajevima pijavica je ~*] **b.** onaj koji se ističe neobičnim, izvanrednim svojstvima [*on je ~, spava samo četiri sata*] **3.** *fil.* **a.** pojava ili neposredno iskustvo svijesti **b.** kod Kanta, stvar kakvom se čini da jest i koja je oblikovana razumom nasuprot noumenu, stvari po sebi // **fènomenāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji

se odnosi na fenomen, koji pripada fenomenu **2.** *fil.* koji se bavi pojavnošću stvari, koji se odnosi na fenomenologiju **3.** koji se izdvaja iz običnoga po svojoj veličini, snazi i sl.; vrlo rijedak, izuzetan, izniman [*~no pamćenje*]; **fenomenalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* doktrina prema kojoj ne postoji ništa drugo osim fenomena (pojava), odnosno događaja, činjenica koje se pojavljuju u vremenu i prostoru, objekata mogućeg iskustva; prema fenomenalizmu moguće je spoznati samo fenomene, ali ne i predmete; fenomenizam, *opr.* supstancijalizam; **fènomenālno** *pril.* na fenomenalan način; izvanredno; neobično; **fenomenálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fenomenalan ili svojstvo onoga što je fenomenalno; **fenomènist** *m* pristaša fenomenizma; **fenomenìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* fenomenalizam

✧ *grč.* phainómenon: pojavnost ← phaínesthai: pojaviti se

fenomenològija *ž fil.* znanost o pojavama, fenomenima stvari; opisivanjem i analiziranjem fenomena iz pojedinih znanstvenih područja nastoji se vratiti stvarima samim kakve one dolaze u svijesti neovisno o svakom znanju // **fenomenòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji proučava fenomenologiju; **fenomenòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na fenomenologiju i fenomenologe △ *~a* ***metoda*** postupak u fenomenologiji koji opisuje činjenice povezane s nutarnjim ili vanjskim iskustvom

fènoplasti *m mn* plastične mase dobivene kondenzacijom fenola i aldehida (npr. bakelit); fenolne smole

✧ FENO + -PLAST(I)

fenosarmácija *ž geol. pov.* stari kontinentalni masiv nastao u pretkambriju; Ruska ploča, Baltički štit

✧ FENO- + *lat.* Sarmaa, zemlja u kojoj je živio iranski narod

fènotīp *m* ⟨N *mn* -i⟩ *biol.* vanjski izgled nekog organizma, kakav se razvio pod utjecajem vanjskih čimbenika (vlaga, svjetlo, temperatura, hrana) zajedno s nasljednim osobinama (genotip)

✧ FENO- + -TIP

fènrih *m vojn. pov.* najniži oficirski čin u njemačkoj i austrougarskoj vojsci; zastavnik

✧ *njem.* Fähnrich ≃ Fahne: zastava

fènster-promenáda *ž* ⟨G fènster-promenádē⟩ *reg. zast.* šetnja ispod nečijeg prozora (ob. o momku koji šeće ispod djevojčina prozora)

✧ *njem.* Fensterpromenade

fénster-serenáda *ž reg. zast.* podoknica

✧ *njem.* Fenster: prozor + *v.* serenada

fènsterštok *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* drveni okvir u koji se postavlja prozor; ugrađuje se u zid; okvir

✧ *njem.* Fensterstock

fènjer *m* ⟨G *mn* fènjērā⟩ *reg.* staklom ili drugačije obložena petrolejska svjetiljka [*ručni ~*; *ulični ~*], *usp.* feral // **fenjèrāš** *m* ⟨G fenjeráša⟩ *sport žarg.* pojedinac ili momčad na posljednjem mjestu nekog natjecanja; **fenjèrčić** *m dem.* od fenjer; **fenjèrdžija** *m zast.* onaj koji pripaljuje javna svjetla; nažigač

✧ *tur.* fener ← *ngrč.* phanári

-FER, **-FERENCIJA**, **-FERIčAN**, **-FERIčKI** kao drugi dio riječi znači nosač, koji nosi, donosi; -noša, -nosni [*konifer*; *interferencija*]

✧ *lat.* -fer; ferre: nositi

fêr (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* **1.** koji je častan u postupcima i poslovima [*~ čovjek*]; pošten **2.** koji je ispravan [*~ odluka*]; pravedan **3.** koji je umjereno povoljan; ni dobar ni loš [*~ ugovor*] △ *~* ***igra*** poštena igra, ferplej; *~* ***vrijednost*** *ekon.* novčani izraz vrijednosti robe u normalnoj prodaji na tržištu; tržišna cijena // **fêr** (II) *pril.* na fer način; časno, pošteno, ispravno [*postupiti ~*]

✧ *engl.* fair

feragòsto (**feragȍsto**) *m term.* u Italiji kolektivni godišnji odmor u mjesecu kolovozu

✧ *tal.* ferragosto

feràiz *m isl.* šerijatsko zakonsko nasljedno pravo; ono što je određeno; propis

✧ *tur.* ← *arap.* fārā'iḍ

ferajnsmahèraj (**ferajnsmaherȁj**) *m reg. zast.* djelovanje ljudi u društvenim, sportskim, političkim i drugim zajednicama odnosno organizacijama izvan svakodnevne poslovne djelatnosti; društvena aktivnost

✧ *njem.* Vereinsmacherei

fèrāk *m* ⟨G feráka⟩ *reg.* svojstvo onoga što nije jednako, što se u odnosu na koga drugoga odlikuje drugačijim svojstvima, što se ne slaže; razlika, različitost, nepodudarnost // **fêrčiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ćēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg.* **1.** zaključivati o čemu nakon promatranja; ocjenjivati, cijeniti, razumjeti **2.** ustanovljavati razliku između dva promatrana predmeta ili pojave

✧ *tur.* fark ← *arap.* farq

fèrāl *m* ⟨G ferála⟩ *reg.* **1.** ribarska svjetiljka koja s broda svjetlom privlači ribu noću, posebno kad nema mjesečine; svića **2.** svjetiljka, *usp.* fenjer △ ***Feral Tribune*** od 1984. tjedni prilog *Nedjeljne* i zatim *Slobodne Dalmacije*, od 1993. nezavisan tjedni list u Splitu; odlikuje se britkom satirom i dosljednom oštrinom kritike vladajuće politike i vlasti // **ferálovskī** *prid.* koji se odnosi na tjednik *Feral Tribune* [~ *humor*]; **ferálovski** *pril.* na način *Ferala*, kao feralovci
✧ *tal.* ferale

fèrāt|a *ž reg.* **1.** lokomotiva, željeznica **2.** vlak [*putovati ~om*; *ići na ~u*]
✧ *tal.* (strada) ferata

fèrband (**ferbȁnd**) *m reg.* tanko platno ili gaza za povijanje rane ili bolesnog dijela tijela; povoj, zavoj
✧ *njem.* Verband

Ferber (*izg.* Fèrber), **Edna** (1887–1968), američka novinarka i književnica, sa simpatijama pisala o američkoj srednjoj klasi (*Ploveće kazalište*)

fercȉhtati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. zast.* odreći se čega, prestati žaliti za čim; pregorjeti, zanemariti
✧ *njem.* verzichten

ferdȅk *m pom. reg. zast.* gornji dio brodskog trupa koji pokriva nutrinu; paluba, kuverta
✧ *njem.* Verdeck

ferdèkter *m reg. zast.* sumnjiva osoba; sumnjivac
✧ *njem.* Verdacht: sumnja

Fȅrdinand 1. *v.* ♦ **2.** ime sedmorice španjolskih kraljeva (11–19. st.), trojice hrv.-ugarskih i čeških kraljeva i njemačko-rimskih careva (16. i 17. st.), dvojice hrv.-ugarskih i čeških kraljeva i njemačkih careva (17. i 19. st.), dvojice napuljskih kraljeva (15. st.), dvojice portugalskih kraljeva (14. i 19. st.), dvojice kraljeva Dviju Sicilija (18. i 19. st.), jednog rumunjskog i jednog bugarskog kralja (20. st.), trojice nadvojvoda Toskane (16–19. st.) i jednog vladara Braunschweiga (18. st.) **3. I** (1503–1564), Habsburgovac, na Cetingradskom saboru izabran za hrv. kralja **4. II** (1578–1637), hrv.-ugarski kralj (od 1618) **5. III** (1608–1657), austrijski car i hrv.-ugarski kralj (od 1637) **6. V** (1793–1875), austrijski car i hrv.-ugarski kralj (1835–1848); abdicirao u korist Franje Josipa I. **7. II Katolički** (1452–1516), kralj Aragonije (od 1479), kada je njegova žena Izabela postala kraljica Kastilje (1474), stvoreni temelji suvremene Španjolske
♦ m. os. ime (*germ.* podrijetla); *hip.*: **Férdo**, **Féro**, **Férko** (*v.* i Franjo), **Nânde**, **Nândo**; **Fȅrdinanda** ž. os. ime, *rij.* ◇ *pr.*: **Fêrčić**, **Fȅrdinand**, **Fèrkić** (Požega), **Férko** (130, Pokuplje), **Férković** (150, Zagreb, *Z* Slavonija)
✧ *njem.* Ferdinand

Ferdinàndovac *m* naselje u Podravini 2155 stan. // **ferdinàndovačkī** *prid.* koji se odnosi na Ferdinandovac i Ferdinandovčane; **Ferdinàndovčanin** *m* (**Ferdinàndovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Ferdinàndovčāni⟩ stanovnik Ferdinandovca

ferdínstkrojc *m pov.* odličje u Habsburškoj Monarhiji; križ za zasluge
✧ *njem.* Verdienstkreuz

fèredža *ž etnol.* dio ženske odjeće (taman ogrtač) prema islamskom običaju
♦ *pr.*: **Fèrenđa** (Novi Marof), **Fèreža** (Đurđevac)
✧ *tur.* ferace ← *arap.* fārāğiyyā ← fārāğ: utjeha, tješenje, razveseljavanje

fèreta *ž reg. etnol.* kopča koja se stavlja u kosu radi pričvršćivanja; ukosnica, španga
✧ *tal.* ferreto

ferfòlgungsvan *m reg. pat. zast.* kronično duševno oboljenje, iskazuje se stvaranjem niza sumanutih ideja koje s vremenom obuhvaćaju sve veći dio bolesnikove stvarnosti, strah od umišljenih progonitelja; sumanutost, paranoja
✧ *njem.* Verfolgungswahn ≃ verfolgen: slijediti + Wahn: ludilo

fergázer *m reg.* rasplinjač, karburator
✧ *njem.* Vergaser

fergȉsmajniht *m reg. bot.*, *v.* potočnica
✧ *njem.* Vergissmeinnicht: ne zaboravi me

Ferguson (*izg.* Fèrgusn), **Adam** (1723–1816), škotski filozof, povjesničar i etičar; navjestitelj moderne sociologije (*Načela moralne i političke znanosti*)

Fèrhād m. os. ime (*musl.*) ◇ *pr.*: **Fèrhātbegović** (Zadar), **Ferhátović** (Zagreb, Primorje) // **Ferhàdija** *ž* naziv dviju džamija, u Sarajevu i u Banjaluci (srušena 1993)
✧ *tur.* Ferhat ← *perz.* Ferhād

FERI- *kem.*, ob. u: △ ~ ***spojevi*** spojevi trovalentnog željeza
✧ FERO-

fêria *sr mn*, *v.* fêrija (**2**)
fèribot *m pom.* poseban tip broda, ob. za obalnu plovidbu putnika, tereta, vozila i vlakova; trajekt
✧ *engl.* ferry boat
Feričánci *m mn* naselje u *I* Slavoniji, 2092 stan. // **Feričánac** *m* (**Ferìčānka** *ž*) ⟨N *mn* Feričánci⟩ stanovnik Feričanaca; **ferìčānskī** *prid.* koji se odnosi na Feričance i i njegove stanovnike
férija *ž* priča odn. kazališno uprizorenje bajkovitog, vilinskog sadržaja
✧ *fr.* féerie
fêrija *sr mn* **1.** *pov.* u antičkom Rimu dani u kojima je bilo zabranjeno raditi **2.** *rel. kat.* dani liturgijske godine kada nema blagdana ni jednoga sveca [*~ festum* religijska ili svjetovna priredba]; feria // **ferijálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G ferìjālācā⟩ **1.** pripadnik ferijalne organizacije **2.** *razg.* odmor, putovanje u organizaciji ferijalnog saveza; **ferijálčev** *prid.* koji pripada ferijalcu; **ferìjālka** *ž*, *v.* ferijalac; **fèrijāln|ī** *prid.* koji je namijenjen organiziranju i provođenju ferija [*~i savez*; *~o udruženje*; *~o odmaralište*; *~a organizacija*]; **fêrije** *ž pl. tantum razg.* duži školski odmor; raspust, školski praznici
✧ *lat.* ⟨*pl. tantum*⟩ feriae: praznici
fèrik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *pov. reg.* vojna osoba visokog časničkog položaja; zapovjednik divizije, general
✧ *tur.* ferik ← *arap.* fārīq: odjel
fèrīt *m* ⟨G feríta⟩ *kem.* vrsta željeza stabilnog do 911 °C // **feríti** *m mn kem.* spojevi željeznog (III)-oksida s oksidima dvovalentnih metala, upotrebljavaju se za antene, magnetske glave i dr.; **ferìtīn** *m* ⟨G feritína⟩ *biol.* crvenosmeđa bjelančevina, sadrži oko 23% željeza; nalazi se u jetri, slezeni, koštanoj srži sisavaca
✧ *lat.* ferrum: željezo + -IT
ferkêrt *prid. reg.* obratan (u pletenju, vrsta boda pravo-krivo), *opr.* glat
✧ *njem.* verkehrt: obrnut
ferléza *ž reg. zast.* okupljanje ljudi radi utvrđivanja prisutnosti; zbor, prozivka
✧ *njem.* verlesen: pročitati
fèrmaj *m reg.* ukrasna kopča koja se stavlja u kosu radi pričvršćivanja; španga; ukosnica
✧ *stfr.* fermail
fèrmān *m* ⟨G fermána⟩ **1.** *pov.* sultanov ukaz, sultanova zapovijed **2.** *reg. pren.* (ob. u šali) svaki papir koji nešto potvrđuje; potvrda, ćitaba
✧ *tur.* ferman ← *perz.* fermān ← fermūden: zapovijedati, narediti
Fermat (*izg.* Fermȁ), **Pierre de** (1601–1665), francuski matematičar, osnivač moderne teorije brojeva i računa vjerojatnosti
fèrma|ti (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *reg.* **a.** zaustaviti/zaustavljati **b.** naznačiti/naznačivati stavom tijela gdje je divljač; markirati (o lovačkom psu) **2.** *žarg.* poštivati, uvažavati koga, držati do koga ili do čega, uzimati u obzir, obazirati se [*ne ~ on to* ne drži on do toga ništa; ne uvažava, ne cijeni] **3. a.** ostaviti/ostavljati, olabaviti, pustiti [*~j konop*] **b.** u *imp.* kao naredba ob. u zn.: ostavi, pusti na miru, ne gnjavi [*~j više s glupostima*] // **fêrm|a** *ž reg. lov.* **1.** stav u kojem pas opaža divljač prije nego što je podigne **2.** položaj lovca kojem hajkači pritjeruju divljač [*stajati u ~i*; *čekati u ~i*]; **fermávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* fermati; **fêrmo** *pril. reg.* nepodložno promjeni, na postojan način; čvrsto, postojano, stalno
✧ *tal.* fermare
fermato (*izg.* fermâto) *pril. glazb.* izraz koji u muzici daje izvođaču naputak i slobodu da produži određeni ton
✧ *tal.*
fermávati, *v.* fermati
fèrmen *m reg. etnol.* dio stare muške narodne nošnje turskog porijekla, vrsta prsluka izvezena gajtanom
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Fèrmendžīn**
✧ *tur.* fermene
fèrment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *biol.* organska tvar koja ima svojstvo da jako ubrzava razne kemijske procese u živim organizmima; enzim **2.** *pren. razg.* vrijeme potrebno da se dojmovi slegnu, da se donesu odluke, da se činjenice promisle // **fermentácija** *ž* proces koji nastaje djelovanjem fermenata, enzima; vrenje; **fermentácijskī** *prid.* koji se odnosi na fermentaciju; **fermentíra|ti** (∅) *dv.* ⟨*prez.* fermèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** mijenjati/promijeniti se djelovanjem fermenta **2.** *pren. razg.* sazreti/sazrijevati [*zamisao ~*]
✧ *lat.* fermentum: kvasac
Fermi (*izg.* Férmi), **Enrico** (1901–1954), talijanski fizičar, značajna otkrića na području nuklearne fizike; od 1939. u SAD-u gdje je pod njegovom kontrolom provedena prva nu-

klearna lančana reakcija; Nobelova nagrada 1938. // **fêrmi** *m fiz.* jedinica dužine, 10^{-15}m, koristi se u nuklearnoj fizici, u SI jedinicama to je isto što i 1 femtometar

fêrmij *m kem.* element (simbol Fm, atomski broj 100)
✧ *nlat.* fermium, prema E. Fermiju, *v.*

fermìōn *m* ⟨G fermióna⟩ *fiz.* elementarna čestica (ili vezano stanje elementarnih čestica, npr. atomska jezgra ili atom) s polucijelim kvantnim brojem spina (1/2, 3/2, 5/2... itd.); fermioni se pokoravaju Fermi-Diracovoj statistici – dva fermiona ne mogu nikada biti u istom kvantnom stanju; primjeri su fermiona elektron i proton, jezgra ^{13}C atoma (ali ne i jezgra ^{12}C atoma) itd.
✧ prema E. Fermiju, *v.*

fêrmo, *v.* fermati

Fernandel (*izg.* Fernandȅl) (pravo ime Fernard Contandin) (1903–1971), francuski filmski glumac, popularan komičar poznat po smiješnim grimasama (*Bonifacije mjesečar*, *Don Camillo*)

fernihtungsláger *m pov. publ.* logor u 2. svjetskom ratu osnovan s ciljem uništavanja nenjemačkih naroda, prvenstveno Židova, Roma, Slavena, po nacističkoj ideologiji tzv. »nižih« rasa radi etničkog pročišćavanja; logor smrti
✧ *njem.* Vernichtungslager ≃ Vernichtung: uništenje + Lager: logor

Fernkorn (*izg.* Férnkorn), **Anton Dominik** (1813–1878), austrijski kipar, realist, majstor izrade brončanih spomenika (*Sv. Juraj ubija zmaja* i *Spomenik banu Jelačiću* u Zagrebu)

FERO- (**FERI-**) kao prvi dio riječi znači željezo u kemijskom spoju [*feromangan*]; koji sadrži željezo [*ferotip*]
✧ *lat.* ferro-; ferrum: željezo

feroce (*izg.* ferôče) *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju: divlje, neobuzdano
✧ *tal.*

ferokinètika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* ispitivanje metabolizma željeza u tijelu pomoću radionuklida
✧ FERO- + *v.* kinetika

fèrokrom *m kem.* slitina kroma sa željezom, upotrebljava se za proizvodnju kromiranog čelika i vatrootpornih slitina
✧ FERO- + *v.* krom

ferolegúre *ž mn kem.* slitine željeza (ferotitan, ferovanadij, ferovolfram itd.); razni tipovi koriste se u proizvodnji specijalnih željeza i tvrdih čelika
✧ FERO- + *v.* legura

feromagnetìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fiz.* pojava snažnog magnetiziranja pojedinih materija, željeza, nikla, kobalta i njihovih legura (atomi feromagnetskih tvari imaju magnetske momente, u snažnom vanjskom magnetskom polju oni se usmjeravaju u istom smjeru; ta magnetizacija ostaje i nakon uklanjanja vanjskog magnetskog polja) // **feromàgnetn|ī** *prid.* koji se odnosi na feromagnete, koji pripada feromagnetima △ ~***a tvar*** *fiz.* tvar koju se može dobro magnetizirati, naširoko se primjenjuje u elektronici i sl., *usp.* feromagnetizam
✧ FERO- + *v.* magnet, magnetizam

feromàngān *m* ⟨G feromangána⟩ *kem.* slitina mangana sa željezom, upotrebljava se za proizvodnju specijalnih čelika otpornih na habanje
✧ FERO- + *v.* mangan

feromóni *m mn* ⟨N feròmōn, G feromóna⟩ *biol.* organski spojevi koje luče neki organizmi, a služe sporazumijevanju unutar iste životinjske vrste; »kemijske poruke«, dojavljuju put do hrane, izazivaju spolno privlačenje i sl.
✧ FERO- + *v.* (hor)mon(i)

Fèronija *ž mit.* staroitalska božica zemlje, zaštitnica robova i oslobođenika
✧ *lat.* Feronia

ferosìlicij *m kem.* slitina silicija sa željezom, upotrebljava se u proizvodnji čelika

ferotìpija *ž tisk.* fotografski otisak na limu
✧ FERO- + -TIPIJA

fêrplej *m* **1.** *sport* poštena, korektna igra, *usp.* fer **2.** *ekon.* način poslovanja u kojem se poslovni partneri, konkurenti i kupci pridržavaju pravnih i moralnih načela i pravila ponašanja na tržištu
✧ *engl.* fair play

fèrpuc *m reg.* smjesa vapna, pijeska i vode, kojom se vežu opeke odnosno koja se nanosi na zid; žbuka, malter, inkarat // **fèrpucati** (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* obložiti/oblagati zid žbukom; (o)žbukati, inkartati
✧ *njem.* Verputz

fêrskī *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** nordijski (sjevernogermanski) jezik koji se govori na Ferskom Otočju

feršlȕs *m reg.* naprava kojom se zatvara raspo-

rak na odjevnom predmetu; zatvarač, smičak, ciferšlus, rajsferšlus

✧ *njem.* Verschluss

fèršter *m reg. zast.* osoba koja se bavi unapređenjem, uzgojem ili nadzorom šuma; šumar, lugar, stručnjak za šume // **feršteraj** (**feršteràj**) *m reg. zast.* zgrada odnosno prostorije u kojima se obavljaju šumarski poslovi; šumarski ured, šumarija

✧ *njem.* Förster

fèrt *m* naziv za slovo »f« u starom ćiriličkom pismu

fèrtig (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je pripravan; spreman [*ja sam ~, možemo ići*] **2.** koji je obavljen; gotov [*ja sam ~ s poslom*] // **fèrtig** (II) *pril.* gotovo (u dijaloškoj situaciji kada se želi prekinuti svaka diskusija i sl.) [*to sam rekao i ~*]

✧ *njem.* vertig

fèrtīl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *biol.* **a.** koji je sposoban za reprodukciju **b.** koji je sposoban da potakne, održi ili podrži reprodukciju **2.** koji je bogat materijalom potrebnim za održavanje biljnog rasta [*~na zemlja*] // **fertilìtēt** *m* ⟨G fertilitéta⟩ **1.** plodnost, rodnost žene **2.** *term.* broj živorođene djece na 1000 žena dobno sposobnih za rađanje; **fertilizácija** *ž agr.* postupci kojima se održava ili povećava plodnost, dodavanje organskih i mineralnih sastojaka tlu radi održavanja njegove plodnosti; gnojidba

♦ *pr.*: **Fèrtīlio** (Brač, prevedeno od Obilinović, obilan)

✧ *lat.* fertilis

fertilizer (*izg.* fèrtilajzer) *m agr.* kemijsko sredstvo koje se koristi za povećanje plodnosti tla; umjetno gnojivo

✧ *engl.*, *v.* fertilan

fertilìzīn *m* ⟨G fertilizína⟩ *biol.* tvar koju izlučuju jajašca nekih životinjskih vrsta da bi privukli spermije iste vrste

✧ *v.* fertilan

fertirigácija *ž agr.* dodavanje organskih i mineralnih sastojaka tlu u postupku navodnjavanja

✧ *v.* fertilan + *v.* irigirati, irigacija

fèrtof *m reg.* dio radne odjeće koji se pripasuje preko odjeće radi zaštite; pregača, kecelja, fertun, šircl

✧ *njem.* Vertuch

fèrtūn *m reg.* **1.** kožna pregača koja kovača štiti od vatre **2.** općenito pregača

✧ *njem.* Vertuch, Vertuchen

fertùšati *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. zast.* (u)činiti da se preko čega prijeđe kao da ga nije bilo; zataškati/zataškavati, zabašuriti/zabašurivati, prikriti/prikrivati

✧ *njem.* vertuscheln

fertùtija *m reg.* onaj koji je sklon blentavim, blesavim postupcima; blento, blesan, budalaš

✧ *tur.* fertutî ← *perz.* fertūtī: senilan

fertùtma *ž reg.* metež, gužva, gungula, kaos, pometnja

✧ najvjerojatnije *tur.* fir: onomatopeja brzog okretanja oko sebe ili ubrzanog hoda + tutmak(tutma): pusti!, ne zadržavaj!, pusti neka ide! i sl.

fèrula *ž* **1.** *reg.* predmet kojim su se kažnjavali učenici za nepoštivanje školske discipline; prut, šiba **2.** *pren.* strog postupak

✧ *lat.* ferula

fèrvālter *m reg. zast.* onaj koji upravlja i organizira posao; upravitelj, direktor

✧ *njem.* Verwalter

fȇs[1] *m glazb.* kromatski sniženi ton f (enharmonijski jednak tonu e)

fȇs[2] *m* ⟨G fèsa, N *mn* fèsovi, G fèsōvā⟩ *reg. etnol.* kapa bez oboda, s kićankom ili bez nje ob. crvena // **fèslija** *m* **1.** *vojn. pov.* vojnik u 2. svjetskom ratu **a.** pripadnik nekih domobranskih jedinica NDH (crveni fes kao dio domobranske odore) **b.** pripadnik jedne divizije SS (sivi fes u boji uniforme) **2.** *reg.* onaj koji nosi fes

✧ *tur.* ← *arap.* Fās, grad u Maroku

fèsād *m* ⟨G fesáda⟩ *reg.* zametanje svađe, neslaganja ili nesporazuma; smutnja, zamućivanje, svađa, zavada, intrigiranje, spletka // **fesáditi** (∅) *dv.* ⟨*prez.* fèsādīm, *pril. sad.* -dēći, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* fesáđēnje⟩ *reg.* stvoriti/stvarati smutnju; zavaditi/zavađati, spletkariti, intrigirati, picati (škandale); **fèsadžija** *m reg.* onaj koji unosi smutnju; smutljivac, spletkar, svađalica, intrigant, picaškandalac

✧ *tur.* fesat ← *arap.* fāsād

fesifìsa *ž pov. umj.* mozaik u maurskim građevinama u Španjolskoj

✧ *šp.*

feslìdžān (**feslìdžen**, **feslìgen**) *m reg. bot.*, *v.* bosiljak

✧ *tur.* fesleğen ← *ngrč.* basilikón

fȇst (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je snažan; čvrst, postojan, jak, stalan // **fȇst** (II) *pril.* (+ gla-

gol) *reg.* vrlo, jako, čvrsto, dobro [~ *udariti*; ~ *se radi*]
✧ *njem.* fest
fèsta *ž*, *v.* fešta
festìvāl *m* ⟨G festiválа⟩ **1.** priredba posvećena važnom događaju, kojom se što slavi uz određene ceremonije; svetkovina, svečanost, festum **2.** periodična velika kulturna priredba, smotra umjetnosti [*fìlmski* ~; *muzički* ~] // **festìvālskī** *prid.* koji se odnosi na festivale; **festìvālski** *pril.* kao na festivalu; svečano
✧ *lat.* festum
fèstōn *m* ⟨G festóna⟩ *pov. arhit.* u antičkoj umjetnosti plastični ukras od cvijeća, lišća ili voća ispletenih u obliku poluvijenca; festun, girlanda
✧ *tal.* festone: ukras za svečanost ≃ *lat.* festum
fèstum *m*, *v.* festival (**1**) △ ***post*** ~ poslije svečanosti, poslije svega, tj. prekasno
✧ *lat.* festum
fèstūn *m*, *v.* feston
fèstung *m* ⟨N *mn* fèstunzi, G fèstūngā⟩ *pov. reg. arhit.* trajan građevinski objekt sagrađen radi obrane; utvrda, tvrđava, utvrđenje, fortifikacija, tvrđa, kula
✧ *njem.* Festung
fèš (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je lijep i dolična izgleda; pristao, skladan, elegantan [~ *ženska*] // **fèš** (II) *pril. reg.* pristalo, skladno, elegantno [*izgledati* ~]
✧ *njem.* fesch
fèšāk (fešȁk) *m* ⟨G fešáka, N *mn* fešáci, G fešákā⟩ *reg. zast.* **1.** mlad, stasit muškarac, privlačna izgleda **2.** onaj koji uočljivo mnogo polaže na dotjerivanje; kicoš, gizdelin
✧ *češ.* ← *njem.*, *v.* feš (I)
fèšn *m*, *v.* fashion
fèšta *ž* ⟨G *mn* fêštā⟩ *reg.* **1.** svečanost na dan sveca, proštenje **2.** svečana priredba; festa, svečanost, veselje
◆ *pr.* (nadimačka): **Fèstić** (Primorje), **Festȋni** (100, Pag), **Fèšte** (Zadar, *Z* Slavonija), **Fèštin** (Zadar)
✧ *mlet.*, *tal.* festa
fèt (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji sadrži masnoće; mastan // **fèt** (II) *m tisk.* podebljani, masni tisak; bold
◆ *pr.* (nadimačka): **Fètić**, **Fètt** (Podravina)
✧ *njem.* fett
fèta *ž* ⟨G *mn* fâtā⟩ *reg.* kriška [~ *kruha*]
✧ *tal.* fetta
fètālan, *v.* fetus
féter *m reg. zast.* **1. a.** stričev, ujakov, tetkin sin; bratić, bratučed **b.** rođak uopće **2.** naziv za starijeg Nijemca doseljenika u Srijemu; striček, barba, čiko
✧ *njem.* Vetter
fèth (fèt) *m reg.* **1.** uspjeh, povoljan rezultat u ratu ili ratnim operacijama; osvajanje, pobjeda **2.** *pov.* osmansko osvojenje Bosne // **fètovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* fètujēm, *pril. sad.* fètujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* zauzeti, zauzimati čije teritorije; osvojiti, osvajati
✧ *tur.* fetih ← *arap.* fāth
fètidast *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je prljav; nečist, smrdljiv [~*a košulja*]
✧ *tal.* fetido, *v.* fetor
fètiš *m* **1.** prema vjerovanju primitivnih naroda, sveti predmet koji ima izvanredne moći **2.** *pren.* predmet bezrazložne i opsesivne pozornosti i obožavanja [*od čistoće u kući napravila je* ~] **3.** neseksualni predmet koji pobuđuje ili zadovoljava spolni nagon // **fetìšist** *m* onaj koji ima svoje fetiše, onaj koji se zadovoljava fetišistički; **fetišìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fetišiste [~*i pristup*; ~*o obožavanje*]; **fetišìstički** *pril.* kao fetišist, na način fetišista [*gledati (na koga)* ~; *pristupiti (komu, čemu)* ~]; **fetišìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** kultni odnos prema fetišu, štovanje, obožavanje raznih predmeta kod primitivnih naroda i pripisivanje natprirodnih, čudotvornih moći tim predmetima; idolatrija **2.** *pren.* slijepo obožavanje (ob. vođa, ideja i sl.) **3.** *psih.* zadovoljenje ili vrlo snažno poticanje spolne želje ograničenjem na pojedine dijelove tijela ili materijalne predmete; **fetišizírati** *dv.* ⟨*prez.* fetišìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pripisati/pripisivati čudotvornu moć kome/čemu **2.** pretjerano obožavati koga/što
✧ *fr.* fétiche ← *port.* feitiço: čarolija
fètīvī *prid. lokal.* koji je pravi pravi, koji je od starine; rođeni, tipični [~ *Splićanin* pravi itd. Splićanin]
✧ *tal.* effettivo: pravi, istinski
fetopàtija *ž pat.* bolest ili patološko stanje ploda u maternici nakon 12 tjedana trudnoće izazvano infekcijama, zračenjem odnosno bolestima majke
✧ *v.* fetus + -PATIJA
fètor *m term.* težak neugodan zadah; smrad, vonj
✧ *lat.* foetor ← foetere: smrditi, *usp.* fetidast

fetoskòpija *ž med.* metoda izravnog promatranja ploda u maternici uz pomoć fetoskopa
✧ *v.* fetus + -SKOPIJA

fȅtpapīr *m reg.* posebna vrsta impregniranog papira koji služi za umatanje vlažnih ili masnih predmeta; masni papir
✧ *njem.* Fettpapier

fétus *m biol.* organizam na početnom stupnju razvitka nakon oplodnje; zametak, *usp.* embrio // **fȅtālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je u vezi s fetusom; **fetalizácija** *ž pat.* pojava zaostalog razvoja kod odrasle jedinke koja zadrži osobine zametka; **fétusnī** *prid.* koji se odnosi na fetus
✧ *lat.*

fȅtva *ž* ⟨G *mn* fȅtāvā/-ī⟩ *isl.* pravno mišljenje ili uputa koju daje muftija kako da se riješi neki šerijatski problem; fatva
✧ *tur.* ← *arap.* fätwā

Feuchtwangler (*izg.* Fôjhtvangler), **Lion** (1884–1958), njemački pisac povijesnih romana s političkim temama i iz života njemačkih Židova (*Židov Süss*, *Oppenheimovi*)

fȅud *m* ⟨N *mn* -i⟩ *pov.* u europskom feudalnom društvu, vazalov izvor prihoda (ob. zemljišni posjed) koji on dobiva od seniora u zamjenu za određene obveze (davanje prihoda, vojna služba i sl.); leno // **feudálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G feùdālācā⟩ *pov.* onaj koji drži feud, onaj koji ima veliki zemljišni posjed; **fȅudāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na feud i feudalizam △ ~***na renta*** *ekon.* oblik zemljišne rente u vidu radne, naturalne i novčane rente što ju prisvajaju feudalci iskorištavanjem kmetova; ~***no društvo***, *v.* feudalizam; **feudálčev** *prid.* koji pripada feudalcu; **feudalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na feudalizam; **feudalizácija** *ž* proces nastajanja feuda i feudalizma; **feudalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* način organizacije društva, vladanja nad njime i sustava društvenih odnosa u srednjovjekovnoj Europi (u nekim zemljama i do 19. st.); gradi se kao hijerarhijska piramida uzajamnih obveza koji se zasnivao na vazalstvu i senioratu; feudalno društvo; **feudalizírati** *dv.* ⟨*prez.* feudalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ podvrći što procesu feudalizacije; **feùdālka** *ž*, *v.* feudalac
✧ *srlat.* feudum ← feum ← *germ.* *fehu-: stoka, imetak

Feuerbach (*izg.* Fōjerbah) **1. Anselm** (1829–1880), njemački slikar, romantičarski klasicist **2. Ludwig** (1804–1872), njemački filozof, moralist, učenik i kritičar Hegelov, utjecao na oblikovanje Marxovih materijalističkih nazora (*Bit kršćanstva*, *Načela filozofije budućnosti*)

<u>**feuilleton**</u> *m*, *v.* feljton

Feydeau (*izg.* Fedȍ), **Georges** (1862–1921), francuski komediograf, njegovi se vodvilji smatraju vrhuncem tog žanra, prikazuju se još i danas (*Buha u uhu* i dr.)

Feynman (*izg.* Fàjnman), **Richard** (1918–1988), američki teoretski fizičar, bavio se elektromagnetskim valovima; Nobelova nagrada 1965 (sa J. S. Schwingerom i T. Sin'Ichirōom)

fȋ *sr* **1.** dvadesetprvo slovo grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 500 **3.** *mat.* oznaka za kut
✧ *grč.* phí

<u>**fiat**</u> (*izg.* fȋat) *uzv.* neka bude!, neka se vrši! △ ~ <u>***iustitia!***</u> (*izg.* ~ justìcia) neka se izvrši pravda!; ~ <u>***lux!***</u> (*izg.* ~ lùks) *bibl.* neka bude svjetlo!; ~ <u>***voluntas tua!***</u> (*izg.* ~ volùntas tȕa) *kat.* neka se vrši volja tvoja!
✧ *lat.* ← fieri: postajati, biti

fíber *m kem.* plastičan materijal, koji se dobiva miješanjem papira, krpa, drvene pilovine sa sumpornom kiselinom i cinkovim kloridom, koristi se u elektrotehnici kao izolacijsko sredstvo
✧ *engl.* ← *lat.* fibra: vlakno

fíberglās *m kem.* sintetičko vlakno široke primjene u proizvodnji raznih predmeta; staklena vuna
✧ *engl.* fiberglass ≃ *v.* fiber + *v.* glass: staklo

fȉbr|a¹ *ž reg.* visoka tjelesna temperatura [*imati/nemati ~u*; *imati visoku ~u*]; febra, vrućina, vrućica // **fȅbra** *ž*, *v.* fibra¹
✧ *tal.* febbre

fȉbra² *ž* **1.** *biol. anat.* tanka, elastična, končasta tvar u tkivu živog bića (mišićno ili živčano vlakno) **2.** tanka, čvrsta nit koja je sastavni dio tkanja; vlakno // **fibrilácija** *ž* **1.** *pat.* **a.** kratki trzaji, drhtanje mišića **b.** poremećaj rada mišića, naročito srčanog; aritmija **2.** *v.* fibrilizacija; **fibrи́li** *m mn* ⟨N fìbrīl, G fibrи́la⟩ *anat.* fina mišićna i živčana vlakanca; **fibrilizácija** *ž* proces stvaranja vlakana; fibrilacija; **fȉbrōz|an¹** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji sliči na vlakna ili je sastavljen od njih; vlaknast △ ~***na konstitucíja***, *v.* konstitucija △
✧ *lat.* fibra

fibrátus *m meteor.* vrsta roda oblaka cirusa i cirostratusa izrazito vlaknaste strukture
✧ *lat.* fibratus

fibrilogèneza *ž biol.* nastajanje vezivnih vlakana u međustaničnom prostoru iz proteinskih molekula
✧ *v.* fibra², fibrili + -GENEZA

fìbrīn *m* ⟨G fibrína⟩ *biol.* bjelančevinasto vlakno u krvi, sudjeluje u zgrušavanju krvi
✧ *v.* fibra² (**1**) + -IN

fibrinògēn *m* ⟨G fibrinogéna⟩ sastavni dio krvi koji se pod djelovanjem posebnog fermenta pretvara u fibrin
✧ *v.* fibrin + -GEN

fibrinolìtik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *med.* sredstvo za liječenje trombotičnih stanja otapanjem fibrina ili fibrinskih ugrušaka // **fibrinolíza** *ž med.* postupak otapanja krvnog ugruška
✧ *v.* fibrin + -LIT²

fìbroblāsti *m mn* ⟨N fìbroblāst⟩ *anat.* vezivne stanice iz kojih se diobom stvara vezivno tkivo
✧ *lat.*, *v.* fibra² (**1**) + -BLAST

fibrocíti *m mn* ⟨N fibròcīt, G fibrocíta⟩ *anat.* osnovne stanice vezivnog tkiva, fibroblasti
✧ *v.* fibra² (**1**) + -CIT

fibroepitelìōm *m* ⟨N *mn* fibroepitelióm⟩ *pat.* dobroćudni tumor kože u obliku resice, mesnate ili smeđe boje
✧ *v.* fibra² (**1**) + *v.* epiteliom

fìbrōm *m* ⟨G fibróma⟩ *pat.* dobroćudni tumor vezivnog tkiva
✧ *v.* fibra² (**1**) + -OM

fibromiàlgija *ž pat.* sindrom boli u mišićima, tetivama i njihovim hvatištima za kosti
✧ *v.* fibra² (**1**) + *v.* mialgija

fibrosàrkōm *m* ⟨G fibrosarkóma⟩ *pat.* zloćudni tumor vezivnog tkiva
✧ *v.* fibra² (**1**) + *v.* sarkom

fibróza *ž pat.* zadebljanje i ožiljkasto pretvaranje vezivnog tkiva, ob. poslije kakve upale ili oštećenja // **fìbrōz|an²** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je zahvaćen fibrozom [*~no tkivo*]
✧ *v.* fibra² (**1**) + -OZA

fìbula *ž* **1.** antikna kopča, igla koja sastavlja dva dijela odjeće; gvozdac, predica, spona, skoba **2.** *anat.* lisna kost; lisnjača, cjevanica
✧ *lat.* ≃ figere: pričvrstiti

Fichte (*izg.* Fìhte) **1. Immanuel Hermann** (1796–1879), njemački filozof, sin Johanna Gottlieba, metafizičar (*Osnovne crte za sustav filozofije*) **2. Johann Gottlieb** (1762–1814), njemački filozof i politički pisac, jedan od najvećih Kantovih sljedbenika i vrhunaca njemačkog klasičnog idealizma; u popularnim *Govorima njemačkoj naciji* osmišlja njemački nacionalni osjećaj u borbi protiv Napoleonove dominacije i, po mnogim mišljenjima, stvara temelje pan-germanizma

fichu (*izg.* fìšī) *m* trokutasta marama koja se nosi na glavi, oko vrata, preko ramena
✧ *fr.*

fiction (*izg.* fìkšn) *m* **1.** *knjiž.* **a.** književni tekst čiji je sadržaj proizvod mašte, nije nužno da odgovara činjenicama iz povijesti ili suvremenosti **b.** književna vrsta koja uključuje tekstove ove vrste, *opr.* faction **2.** *razg.* proizvod mašte △ ***science*** ~, *v.* science fiction
✧ *engl.* ≃ *lat.* fictio: oblikovanje, iskrivljavanje

fìć *m* ⟨G -a⟩ *pov. žarg.* pripadnik gradske policije; fićmajstor
✧ *v.* fućkati, fićuk

fićfìrīć *m* ⟨G fićfiríća⟩ gizdelin, kicoš
✧ *mađ.* fity-firity

fìćīr (**fìćēr**) *m* ⟨G -íra⟩ *reg.* rezultat razmišljanja; misao, pomisao, mišljenje
✧ *tur.* fıkır ← *arap.* fikr

fìćmājstor *m reg.*, *v.* fić
✧ *v.* fić + *v.* majstor

fíćo *m* ⟨G -ē⟩ *razg.* naziv za popularni automobil Fiat 650 i 750
✧ prema imenu talijanske tvornice automobila »Fiat«®

fìćōk *m* ⟨G fićóka⟩ *reg.* staklena bočica od pola decilitra obično za rakiju; fraklec, čokanj
✧ *njem.* Viertel: četvrti dio

fìćūk, *v.* fućkati

fída *ž reg.* tanko razvaljano tijesto izrezano na uske trake; rezanci // **fidelíni** *m mn* ⟨N fidèlīn, G *mn* fidelínā⟩ *reg.* vrsta vrlo tankih rezanaca
✧ *tal.*

fidàhija (**fidàija**) *ž reg.* onaj koji je požrtvovan, koji je spreman na žrtvu
✧ *tur.* fedai ← *arap.* fidā

FIDE *krat.* udruženje šahovskih nacionalnih saveza
✧ *fr.* **F**édération **I**nternationale **d**es **É**checs

fideikòmis *m pravn.* **1.** *pov.* u starom rimskom nasljednom pravu neformalan zapis, izvršenje kojega je stavljeno u dobru vjeru **2.** imovina koja po volji osnivača neotuđivo ostaje u nekoj obitelji na uživanje; povjerbina

✧ *lat.* fidei commissum ≃ fides: vjera + committere: predati

fideìzam *m* ⟨G -zma⟩ *teol.* »filozofija vjere«, teološko mišljenje u 19. st. koje stavlja vjeru na mjesto znanosti; vjera je najviši oblik spoznaje, drži da je ljudski razum nesposoban spoznati nadnaravne istine // **fidèist** *m* pristaša fideizma; **fideìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fideiste; **fideìstički** *pril.* kao fideist, na način fideista; **fidèistkinja** *ž*, *v.* fideist

✧ *lat.* fides: vjera

fídel *m glazb. pov.* vrsta srednjovjekovnog gudačkog glazbala sličnog violini; fidula

✧ *engl.* fiddle, *njem.* Fiedel

fidelìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pol. ideol.* revolucionarni komunistički pokret u Latinskoj Americi, temeljen na teoriji i praksi Fidela Castra, komunističkog kubanskog vođe, *usp.* Castro Ruz // **fidèlist** *m* pristalica fidelizma; **fidèlistkinja** (**fidèlistica**) *ž*, *v.* fidelist

✧ prema kubanskom diktatoru Fidelu Castru

fìdēn *m* ⟨G fidéna⟩ *reg.* mladica, mlada grana, sadnica

✧ *tur.* fidan ← *ngrč.* fytáni

fìdes *m* **1.** poštenje, vjernost zadanoj riječi **2.** *pravn.* etička kategorija △ ***bona fide*** u dobroj vjeri, dobronamjerno, pošteno; ***mala fide*** u zloj namjeri, zlonamjerno

✧ *lat.* fides

Fídija (o.500–poslije 438. pr. Kr.), najslavniji kipar klasične Grčke, radio na atenskoj Akropoli (Atena Partenos, Zeus i dr.)

fìdūcija (**fidúcija**) *ž pravn.* **1.** davanje dragocjenih stvari ili nekretnina u zalog za primljeni novac do povrata duga **2.** ugovor o prijenosu nekog prava na drugu stranku do ispunjenja nekog uvjeta ili do određenog roka // **fìducijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se zasniva na povjerenju ili vjerovanju [~*na vjera* u protestantskoj teologiji čvrsto uvjerenje srca u Božje praštanje u Kristu usprkos trajnoj grešnosti čovjeka (razlika prema katoličkoj teologiji samo terminološka – vjera u milost)]; **fiducìjār** *m* ⟨G fiducijára⟩ *reg. pol.* **1.** povjerenik **2.** onaj koji u raznim postupcima biranja zastupnika ima statutom ili sličnim aktom regulirana posebna prava (ob. u Istri) **3.** *ekon.* fizička ili pravna osoba opunomoćena da obavlja određene poslove u korist drugih ili upravlja tuđom imovinom u interesu vlasnika; **fiducìjārn|ī** *prid.* koji se odnosi na fiduciju, povjerenje △ ~***a emisija*** *ekon.* novac koji je pušten u opticaj, a čija vrijednost nije pokrivena zlatom ili nekim drugim, općeprihvaćenim sredstvom plaćanja; ~***e ustanove*** financijske ustanove koje u svoje ime, a za račun klijenta plasiraju njegov novac; **fiducìjārka** *ž*, *v.* fiducijar

✧ *lat.* fiducia: povjerenje ≃ fidere: vjerovati

fìdula *ž*, *v.* fidel

fìdža *ž reg. etnol.* novac koji muslimani dijele siromasima za dušu umrloga; otkupljenje

✧ *tur.* fidye ← *arap.* fidyä: otkupnina

Fìdži *m geogr.* država u otočnoj skupini Fiji (Viti) u *JZ* dijelu Tihog oceana, 18.272 km², 758.000 stan. (1989), glavni grad Suva, novčana jedinica fidžijski dolar // **Fidžijánac** (**Fidžíjac**) *m* (**Fidžìjānka**, **Fìdžījka** *ž*) ⟨N *mn* Fidžijánci/Fidžíjci⟩ stanovnik ili državljanin Fidžija; **fìdžījskī** *prid.* koji se odnosi na Fidži i Fidžijance

Fielding (*izg.* Fìlding), **Henry** (1707–1754), engleski književnik, razradio je teoriju romana i učvrstio tradiciju realizma, utire put modernom engleskom romanu (*Tom Jones*)

FIFA *krat.* međunarodni nogometni savez

✧ *fr.* **F**édération **I**nternationale de **F**ootball **A**ssociaton

fìfica *ž žarg. pejor.* ženskica, promiskuitetna djevojka, kurvica

✧ *ekspr.*

fìfikus *m reg. zast.* onaj koji je lukav; prefriganac, prepredenjak

✧ *njem.* pfiffig

fifty-fifty (*izg.* fìfti-fìfti) *pril.* pola-pola **1.** podjednako podijeljen [*platiti račun* ~] **2.** s jednakim izgledima [*izgledi su nam* ~]

✧ *engl.*

fìg|a *ž* ⟨D L -i, G *mn* fìgā⟩ **1.** *reg.* smokva **2.** *razg.* palac stavljen između kažiprsta i srednjaka u znak poruge ili prkosnog odbijanja, uskraćivanja čega; šipak

✧ *mlet.* figa ≃ *tal.* fico ← *lat.* ficus

Figaro (*izg.* Figarȍ, prema *tal.* Fìgaro) **1.** duhoviti, lukavi vjetrogonja, sobar i brijač, veseljak koji se ruga plemenitašima, bogatima i moćnima (18. st.), nastao u komedijama P.A.C. Beaumarchaisa (*Figarov pir*, *Seviljski brijač*), reinterpretiran u komičnim operama Mozarta i Rossinija **2.** pariški satirični list (osnovan 1825), danas utjecajan dnevnik

fighter *m*, *v.* fajter

figúr|a *ž* **1. a.** prikaz čovjeka, životinje itd. na slici ili izveden u skulpturi **b.** pisani ili tiska-

ni simbol koji predstavlja sve osim slova, posebno brojka **2.** stas, oblik tijela [*ima lijepu ~u*] **3.** zadana kretnja u plesu, umjetničkom klizanju i sl. **4.** *šah* stiliziran predmet koji se pomiče prema pravilima igre **5. a.** poznata osoba, javna ličnost **b.** *pejor.* onaj koji formalno obavlja neku dužnost dok drugi određuje njegovo ponašanje [*on je samo ~a*] **6.** *jez. književ.* pjesnički ukras [*pjesnička ~a*] **7.** *glazb. pov.* u srednjovjekovnoj muzičkoj teoriji zajednički naziv za notne znakove △ ***lake ~e*** *šah* skakač i lovac; ***teške ~e*** *šah* kula (top) i kraljica // **figurácija** *ž* **1.** *glazb.* postupak ukrašavanja: odlomak melodije pretvara se u niz tonova jednakih ritmičkih vrijednosti ili se akord raščlanjuje na tonove **2.** *v.* figurativnost; **fìgurāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ figurativan △ ***~na muzika*** **1.** *pov.* opći naziv za višeglasno crkveno pjevanje, *opr.* jednoglasno **2.** bogata polifonija; **figuràlist** *m pov. umj.* onaj koji slijedi ili provodi figuraciju, koji se bavi figurativnim slikarstvom ili kiparstvom; figurativac, *opr.* apstraktist; **figuralìstičkī** *prid.* koji se odnosi na figuralizam i figuraliste; **figuralìstički** *pril.* na način, poput figuralista; **figuràlistkinja** (**figuràlistica**) *ž*, *v.* figuralist; **figuratívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci⟩ *žarg.*, *v.* figuralist; **fìguratīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji sadrži figurativnost i figuraciju **2.** koji je izražen preneseno ili u raznim oblicima viđene ili zamišljene slike ili predodžbe [*pozelenjeti od bijesa*] △ ***~na umjetnost*** umjetnički (ob. likovni) izraz koji oblikom dočarava motiv iz realnog vidljivog svijeta; figuralna umjetnost, *opr.* apstraktna umjetnost, *v.* apstraktan △; **figuràtīvka** *ž*, *v.* figutativac; **fìguratīvno** *pril.* na figurativan način; slikovito; **figuratívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** sposobnost sugeriranja oblikom **2.** *lik.* prikazivanje motiva iz realnog vidljivog svijeta, figuracija; **figúrica** *ž* **1.** *dem.* od figura **2.** ukrasni predmet (od porculana koji predstavlja dječake, balerine itd. i služi za ukras u vitrinama i sl.); figurina; **figùrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je izrađen od figura, koji je tako napravljen da nalikuje na figure △ ***~i koral*** *glazb.* kompozicija za orgulje u obliku koralne predigre; **figurírati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* figùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) biti figura (**5b**) **2.** (što) oblikovati figuru, učiniti da od čega nastane figura; oblikovati **3.** *pren.* igrati neku ulogu, ob. beznačajnu

✧ *lat.*: lik, oblik, slika ≃ figuratio: oblikovanje

figùrati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* ostavljati dobar dojam, lijepo izgledati, biti skladan, biti privlačan oku (o ljudima, ukrasima, odjeći, kućama) // **figùrīn** *m* ⟨G figurína⟩ *reg.* časopis s modnim uzorcima; modni žurnal; **figurína** *ž*, *v.* figurica (**2**)

✧ *tal.* figurare, *v.* figura

fìhplac *m reg. zast.* mjesto na otvorenom gdje se sastaju prodavači i kupci stoke radi trgovanja; stočni sajam, sajmište, vašar

✧ *njem.* Viehplatz ← Vieh: stoka + Platz: trg

fijàker *m pov.* putnička zaprežna kola s rasklopnim krovom; kočija // **fijakèrist** *m* **1.** onaj koji upravlja fijakerom **2.** vlasnik fijakera; **fijakerìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fijakeriste; **fijàkersk|ī** *prid.* koji se odnosi na fijaker

✧ *njem.* Fiaker ← *fr.* fiacre, prema imenu hotela St. Fiacre u Parizu gdje su se takva kola mogla iznajmiti

fìjāla *ž* **1.** staklenka, bočica, ampula **2.** zdjelica, kupa, čaša **3.** *pov.* kod starih Grka čaša u obliku široke butelje s grlom **4.** *pov. arhit.* vitak, šiljasti tornjić, završetak stupa na gotičkim građevinama

✧ *grč.* phiále

Fìjan, Andrija (1851–1911), hrv. glumac i redatelj, prvak zagrebačke scene od 1873.

fijankèto *m*, *v.* fjanketo

fijàsko (**fijàsko**) *m* potpun neuspjeh (ob. u javnom nastupu, pred javnošću) [*doživjeti ~*]; fjasko, propast

✧ *tal.* fare fiasco: propasti ≃ fiasco: boca

fìjat *m* ⟨G -a⟩ *reg.* vrijednost čega izražena u novcu; cijena // **fijátiti** *dv.* ⟨*prez.* fìjātim, *pril. sad.* -tēći, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* fijáćēnje⟩ *reg.* odrediti/određivati vrijednost čemu; procijeniti/procjenjivati

✧ *tur.* fiyat ← *arap.* fī: u, na, sa

fijèrant *m reg. zast.* trgovac koji prodaje robu na sajmu

✧ *austr.njem.* Fierant ≃ *tal.* fiera: sajmište

fijóka *ž reg.* (+ *srp.*), *v.* fioka

fìjola *ž lokal.*, *v.* ljùbica // **fìjolica** *ž dem.* od fijola

♦ *pr.*: **Fìala** (100, *Z* Slavonija), **Fìjolić** (Kutina, Zabok), **Fìolić** (450, Zagreb, Zagorje, Prigorje)

✧ *tal.* viola

fìjūk *m* ⟨N *mn* -ūci⟩ oštar zvuk koji proizvodi vrlo jak vjetar ili snažno bačen oštar predmet koji reže zrak (nož itd.) // **fijúkati** *nesvrš.* ⟨*prez.* fìjūčēm, *pril. sad.* fijúčūći (fìjūčūći), *gl. im.* -ānje⟩ proizvoditi fijuk; **fijúknuti** *svrš.* ⟨*prez.* fìjūknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* fijúknuo⟩, *v.* fijukati; **fijùkav** *prid.* koji proizvodi fijuk; **fijùkavo** *pril.* na fijukav način, tako da se čuje fijuk

✧ *onom.*

Fijùmān *m* (**Fijùmānka** *ž*) ⟨G Fijumána, N *mn* Fijumáni⟩ **1.** *reg. fam.* Riječanin **2.** *pov. pol. pejor.* onaj koji prihvaća poseban status grada Rijeke (za vrijeme Habsburške Monarhije) // **fijùmānskī** *prid.* koji se odnosi na Fijumu i Fijumane

✧ *tal.* Fiume: Rijeka

-FIKACIJA, **-FICIRATI**, **-FIKAT** u drugom dijelu riječi znači činjenje, nastajanje [*elektrifikacija*; *unifikacija*]

✧ *lat.* -ficatio: činjenje; facere: činiti, načiniti

fìkcija *ž* ono što je izmišljeno; izmišljena stvar ili događaj, lažna pretpostavka; privid, fiction // **fìkcījskī** *prid.* koji se odnosi na fikciju; **fìkcījski** *pril.* na fikcijski način, kao u fikciji; **fìkcionālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima odlike fikcije; izmišljen; nestvaran; **fikcionalizírati** *dv.* ⟨*prez.* fikcionalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pisati o istinitom događaju kao da je izmišljen, dodajući nova lica, mijenjajući neke detalje; književno uobličiti/uobličavati; **fikcionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje koje osnovne kategorije i sveukupnost teoretske i praktične svijesti svodi na fikcije; **fìktīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je stvoren u mašti; izmaštan, nepostojeći, prividan [*~an svijet*] **2.** koji je namjerno varav; kriv [*~na adresa*; *~no poduzeće*] △ ***~na dobit*** dobit iskazana u financijskim izvještajima, u stvarnosti ne postoji; ***~na prodaja*** *ekon.* prividna prodaja nepostojeće robe ili usluge, izdavanjem lažnih računa, s ciljem zavaravanja treće osobe odnosno izbjegavanja plaćanja propisanih davanja državi; **fìktīvno** *pril.* na fiktivan način; nestvarno, izmaštano, pro forma; **fiktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fiktivno; lažnost, prividnost

✧ *lat.* fictio: izmišljotina, umišljanje (*usp.* fiction) ≃ fictus: izmišljen, preobražen

fìkh *m*, *v.* fikuh

fikocìjān *m* ⟨G fikocijána⟩ *biol.* pigment modrozelenih algi

✧ *grč.* phŷkos: morska trava + kýanos: modra boja

fikoerìtrīn *m* ⟨G fikoeritrína⟩ *biol.* pigment crvenih algi

✧ *grč.* phŷkos: morska trava + erythrós: crven

fikomicéte *m mn bot.* skupina nižih parazitno-saprofitskih gljiva (*Phycomycetes*)

✧ *nlat.* Phycomycetes ← *grč.* phýkos: morska trava + mýkēs: gljiva

fìks[1] *m reg.* laštilo za kovine (ob. za gornju površinu štednjaka, daje crnu boju) [*brkovi ti plavi, uzmi ~a pa ih nagaravi (podr.* onome komu rastu plavi brkovi)]

✧ *njem.* Wichse

fìks[2] *m žarg.* **1.** droga koja se ubrizgava injekcijom **2.** ubrizgavanje droge [*jedan ~*; *dva ~a*] // **fìksati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* drogirati se pomoću intravenozne injekcije; **fìkser** *m žarg.* **1.** prodavalac droge; diler **2.** uživalac droge

✧ *engl.* fix

fìksatīv *m* **1.** *umj.* tekućina kojom se premazuje crtež načinjen ugljenom, pastelom ili kredom kako bi se zaštitio od brisanja **2.** *v.* fiksir

✧ *engl.* fixative ← *lat.*, *v.* fiksirati

fìksidēja *ž razg.* fiksna ideja, *v.* fiksan △

✧ *v.* fiksirati + *v.* ideja

fiksíra|ti (što, koga) *dv.* ⟨*prez.* fìksīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *razg.* učvrstiti/učvršćivati dio u cjelinu u određenom položaju ili cjelinu da se ne miče [*~ti stolicu o pod*] **2.** dogovoriti/dogovarati, utvrditi/utvrđivati [*~ti dan i sat predavanja*] **3.** *razg.* **a.** netremice fiksno promatrati koga ili što, piljiti u koga ili što [*cijelo vrijeme ~ti onu plavušu*] **b.** uporno promicati kakvu ideju, želju, ambiciju koja je bez podloge u stvarnosti [*~o se da izda taj roman*] **4.** odstraniti pomoću fiksira neosvijetljen srebrov bromid s fotografskog filma poslije razvijanja **5.** *umj.* staviti fiksativ na crtež, *usp.* fiksativ // **fìks**[3] *m* **1.** određenje položaja, pozicije broda ili aviona **2.** *sport žarg.* **a.** natjecanje čiji je ishod namješten, tj. poznat **b.** u stolnom tenisu igra na 2 poena razlike nakon rezultata 10:10 [*dobiti set u ~u*] **3.** *žarg.* vrijednost bez precjenjivanja, točno određena nagrada; plaća; **fìks|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ *razg.*

1. koji je učvršćen, pričvršćen, fiksiran (o predmetu), *opr.* pokretan, pomičan **2.** koji je stalan [~*na plaća*]; određen, nepromjenjiv △ ~***na cijena*** *ekon.* cijena koja se ne mijenja tijekom, obično kratkoročnog, izvršenja; ~***na ideja*** *psih.* opsesivna misao koja stalno progoni, koja nema oslonca u odnosima što vladaju u realnom svijetu; misao ili namjera koja ne uzima u obzir činjenice i objektivne istine; fiksideja; ~***na sredstva*** *ekon.* raspoloživa imovina s vijekom trajanja duljim od godine dana; osnovna sredstva; ~***ni tečaj*** *ekon. bank.* mjera ekonomske politike kad je devizni tečaj domaće valute vezan uz cijenu zlata, vrijednost neke strane valute ili skupinu više valuta; ~***ni troškovi*** *ekon.* troškovi poslovanja koji se ne mijenjaju zavisno od stupnja iskorištenosti kapaciteta (amortizacija, troškovi investicijskog održavanja sredstava za rad, premije osiguranja, garantirane plaće, najamnine, zakupnine, opći troškovi i dr.); **fiksácija** *ž* **1.** *psih.* **a.** obrambeni mehanizam u frustrirajućoj situaciji; frustrirana osoba ponavlja neku aktivnost za koju se utvrdilo da ne rješava problem **b.** bolesna preokupacija, opsesivna misao na koga ili što **c.** zaustavljanje libida iz ranog stadija psihoseksualnog razvoja **2.** *kem.* redukcija na čvrst oblik **3.** postupak kojim se ustaljuje fotografija ili film **4.** povezivanje međupostave i izvanjskog dijela odjevnog predmeta **5.** *biol.* postupak konzerviranja čitavog organizma, organa ili tkiva tako da se očuva struktura; **fiksāš** *m* ⟨G fiksáša⟩ *žarg.* onaj koji se fiksa, narkoman; **fiksātor** *m med. tehn.* metalni imobilizator koji se bolesniku ugrađuje kod kompliciranih prijeloma ili ozljeda udova; **fiksīn** *m* ⟨G fiksína⟩ *kem.* sredstvo kojim se otisak prsta na predmetu čini vidljivim; **fiksīr** *m* ⟨G fiksíra⟩ *kem.* **1.** sredstvo kojim se odstranjuje neosvijetljeni srebrov bromid s fotografskog filma (ploče i sl.); fiksativ **2.** tekućina kojom se crtež (izveden ugljenom, kredom, pastelom ili olovkom) trajno veže za podlogu; **fiksīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je učvršćen za što, koji je usredsređen na što; **fiksīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je fiksirano; **fiksírati se** (za što) *dv.* ⟨*prez.* fìksīrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *pril. pr.* -āvši se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** čvrsto se vezati za što u smislu pripadanja ili ovisnosti, ne htjeti odstupiti od čega, ne moći drugačije misliti o čemu [~ *na svoje predrasude*] **2.** pričvrstiti se, *usp.* fiksirati (**1**); **fiksìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* nauk koji tumači nastajanje različitih životnih oblika i objašnjava da su sve životinjske i biljne vrste stvorene onakve kakve su sada, *opr.* evolucionizam; **fiksno** *pril. razg.* na fiksan način; čvrsto, sigurno, tako da se ne pomiče ili ne odgađa [~ *stajati* (o onome što je učvršćeno ili ukopano i sl.); ~ *se dogovoriti*]

✧ *njem.* fixieeren ← *lat.* figere: pripojiti, pribosti ≃ fixus: utvrđen, učvršćen

fìkšn *m*, *v.* fiction

fiktīvan, *v.* fikcija

fikuh *m isl.* šerijatsko pravo; fikh

✧ *tur.* fıkıh ← *arap.* fiqh

fíkus *m bot.* ukrasna sobna biljka (*Ficus elastica*) podrijetlom iz indokineskih prašuma; gumijevac

✧ *nlat.* Ficus ← *lat.* ficus

-FIL, -FILAN, -FILETIZAM, -FILIJA kao drugi dio riječi znači **1.** ljubav, sklonost, prijateljstvo, vezanost, rodbinstvo **2.** *psih.* podložnost, naklonjenost, sklonost ka; -ljub, -ljubac [*anglofil*; *hemofilija*; *hidrofilan*]

✧ *grč.* phílos: ljubitelj; -philia: ljubav; phileîn: ljubiti

fil *m reg.* životinja iz reda najvećih živućih kopnenih sisavaca; slon

✧ *tur.* ← *arap.*

FIL-, FILO-[1] kao prvi dio riječi znači osobitu sklonost ili ljubav prema onome što znači drugi dio (ob. uz imena naroda, vjera, rasa i drugih ljudskih grupa i organizacija); koji voli, koji ljubi

✧ *grč.* philo-; phílos: voljen; phileîn: ljubiti; philéo: ljubim

fila *ž reg.* nadjev // **filati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** *kulin.* nadijevati, puniti [~ *papriku*; ~ *puricu*] **2.** (koga, čime) *pren.* puniti što obilno [~ *mrežu golovima*; ~ *mozak nepotrebnim pojedinostima*]; **filung** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *reg.* **1.** materijal kojim se nešto ispunja **2.** umetak, punjenje, punilo

✧ *njem.* Fülle

fil|a[1] *ž reg.* skupina ljudi koji poredani jedan iza drugoga čekaju da dođu na red da što obave; red [*stajati u ~i*; *čekati u ~i*; *stvorila se ~a*]

✧ *tal.* fila

fila[2] *ž pov.* u antičkoj Grčkoj zajednica ljudi povezana rodovskim vezama, zajedničkim jezikom te područjem življenja; pleme, općina, plemenska zajednica

✧ *grč.* phylḗ: pleme

filàdelf (**filadȅlf**) *m* ⟨N *mn* filadèlfi, G filadèlfījā⟩ *pov.* **1.** (*mn*) *pol.* tajno udruženje rašireno u vojsci Napoleona I s političkim i demokratskim tendencijama **2.** čest nadimak vladara iz dinastije Ptolomejevića u starom Egiptu
✧ *grč.* philádelphos: koji ljubi brata ≃ FIL- + adelphós: brat
filadèlfījskī, *v.* Philadelphia
fìlagram *m* vodeni žig na papiru kao oznaka proizvođača odnosno kvalitete
✧ *lat.* filum: nit, konac + -GRAM
Filákovac, **Vladimir** (1892–1972), hrv. slikar i grafičar, realist, istaknuti animalist, ilustrator knjiga i časopisa
filàksa *ž med.* zaštićenost od infekcije, tjelesna obrana od infekcije
✧ *grč.* phýlaksis: čuvanje
filakterìōn (**filaktèrion**) *m* ⟨G filakterióna⟩ predmet ili zapis koji donosi zaštitu i sreću; stalno se nosi uza se; amulet
✧ *grč.* phylaktérion ≃ phylaké: čuvanje
filalètija *ž* pridržavanje istine; istinoljubivost
✧ FIL- + *grč.* alétheia: istina
filàment|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, ob. u: △ *~na vlakna* vlakna neograničene duljine
✧ *lat.* filamentum: vlakno ← filare: namatati
filàntrop *m* onaj koji voli ljude; čovjekoljubac, *opr.* mizantrop // **filantròpija** *ž* **1.** praktični napor koji se čini na dobro drugih ljudi, npr. dobrotvorni rad, zaklade, darovi i sl. **2.** *fil.* stoičko načelo ljubavi koju treba iskazivati drugim osobama; čovjekoljublje, altruizam; **filantropìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** filantropija na razini životne mudrosti i životnog načela **2.** postupanje u praktičnom radu (u odgoju, obrazovanju i sl.) na temelju načela jednakosti i bratstva među ljudima; **filàntropkinja** *ž*, *v.* filantrop; **filàntropskī** *prid.* koji se odnosi na filantropiju i filantrope [*~ čin*]; **filàntropski** *pril.* kao filantrop, na način filantropa [*raditi ~*; *djelovati ~*]
✧ *grč.* philanthrōpía: čovjekoljublje ≃ FIL- + *grč.* ánthropōs: čovjek
fìlarh *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ *pov.* **1.** načelnik jedne file **2.** (u Ateni) podzapovjednik konjaništva
✧ *v.* fila² + -ARH
filárija *ž zool.* parazit oblić iz porodice *Filariidae* s vrlo uskim, dugim tijelom, nastanjuje se u tijelu životinja ili čovjeka
✧ *nlat.* filaria ← *lat.* filum: nit
filarijáza *ž pat.* oboljenje tropskih krajeva, prisustvo filarija u tijelu izaziva smetnje u krvotoku ili limfama
✧ *nlat.* filariasis, prema uzročniku bolesti, *v.* filarija + -IJAZA
fìlārka (**fìljārka**) *ž* ⟨D L -i⟩ *reg. zast.* prodavačica kruha, voća i povrća na tržnici; piljarica // **filárština** *ž pov. reg.* naknada za pristup na tržnicu; mjestovina, placovina, filjaršćina; **filjáršćina** *ž*, *v.* filarština
♦ *pr.*: **Fìlār** (100, Kostajnica, Sisak), **Fìljār** (Đurđevac)
✧ *v.* filir (ona koja prodaje na sitno, za filire)
filatèlija *ž* sustavno skupljanje i stvaranje zbirke poštanskih maraka i srodnih tiskanih izdanja (omotnica) // **filatèlist** *m* onaj koji se bavi filatelijom; **filatelìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na filateliju i filateliste [*~a zbirka*]; **filatèlistkinja** (**filatèlistica**) *ž*, *v.* filatelist
✧ FIL- + *grč.* atéleia: oslobođenje od dažbina
filaùtija *ž psih.* zaljubljenost u sebe; narcisoidnost, samoljubivost, sebeljubivost
✧ *grč.* philautía ≃ FIL- + autós: sam
fìlc *m* ⟨N *mn* -evi, G -ēvā⟩ **1.** *razg.* vrsta netkanog tekstila, koristi se za izradu šešira i drugih odjevnih predmeta; pùst; pustina, klobučina **2.** *geol.* fini mulj // **fìlcan** *prid.* koji je od filca; pusten
✧ *njem.* Filz
fìlcati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. zast.* **1.** dodirivati prstima radi upoznavanja, ispitivanja, istraživanja; pipati, opipavati **2.** *žarg.* spolno uzbuđivati
✧ *njem.* filzen
fìldžān *m* ⟨G fildžána⟩ *reg. etnol.* šalica bez uške, orijentalno ukrašena, za crnu kavu, čaj ili salep; findžan // **fildžànčić** *m dem.* od fildžan
✧ *tur.* fincan ← *arap.* finǧān ← *perz.* pingān: plitka zdjela
file *m*, *v.* fajl
filē (**filê**) *m* ⟨G filèa⟩ **1.** *kulin.* goveđi ili svinjski mišić koji se nalazi uz kralješnicu; pisana pečenka, lungenbraten, lungić **2.** ukras na hrptu uvezane knjige **3.** mrežasto pletivo // **filèta** *ž tisk. zast.* knjigoveški alat za ukrašavanje ili pisanje na hrptu knjige
✧ *fr.* filet
filèki *m mn reg. kulin.* jelo od goveđeg želuca; tripice; fileci
✧ *njem.* Fleck

filembriogèneza *ž biol.* teorija o embriogenetskom razvoju koja razvojne promjene organa ili čitave jedinke tumači promjenama na embrijima ili na ličinkama predaka
✧ FILO-² + *v.* embriogeneza
Filemon i Baùkida *mit.* stari bračni par iz grčkih mitova poznat po gostoprimstvu ukazanom bogovima, po vjernoj ljubavi i zajedničkoj smrti
fìler *m*, *v.* filir
fìlēt *m* ⟨G filéta⟩ *kulin.* jedan od dva uzdužna komada očišćene ribe; riblji odrezak
✧ *tal.* filetto
Filež *m* (*njem.* Nikitsch) selo u Gradišću u Austriji naseljeno uglavnom Hrvatima
fìlfēder *m reg.* nalivpero
✧ *njem.* Füllfeder
fìl-fìl *m* ⟨G fìl-fìla⟩ osobit način pletenja kose u obliku pupoljka kod afričkih naroda Hotentota i Bušmana
✧ *egz.*
filharmònija *ž glazb.* **1.** *pov.* društvo ljubitelja orkestralne muzike **2. a.** simfonijski orkestar **b.** naziv za neke poznate orkestre [*Berlinska* ~] **3.** ustanova kojoj je radna djelatnost priređivanje koncerata simfonijskog orkestra i zbora // **filharmòničar** *m glazb.* glazbenik, član filharmonijskog orkestra; **filharmòničārka** *ž*, *v.* filharmoničar; **filharmònījskī** *prid.* koji se odnosi na filharmoniju i filharmoničare [~ *orkestar*]; **filharmònījski** *pril.* kao filharmoničar, na način filharmoničara
✧ FIL- + *v.* harmonija
filhelenìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* pokret u Europi (19. st.) pomaganja borbe grčkoga naroda za slobodu
✧ FIL- + *v.* Helen, helenizam
fìlibeg *m etnol.* kratka suknja škotskih gorštaka (highlanders); kratak kilt
✧ *škot.gael.* feileadh-beag: kratak kilt
filibùster *m*, *v.* flibustijer
Filīč (*tal.* San Felice del Molise) *m* gradić u pokrajini Molise u Italiji, naseljen uglavnom Hrvatima
filìgrān *m* ⟨G filigrána⟩ **1.** suptilno izrađeni ukrasni predmet od srebrnih i zlatnih žica ili niti **2.** *meton.* takva zlatarska tehnika **3.** vodeni znak, zaštitni znak tvornice koja je proizvela određeni papir // **filigrànār** *m* ⟨G filigranára⟩ onaj koji izrađuje predmete i nakit u tehnici filigrana; **filìgrānskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na filigran [~*a tehnika*] **2.** koji je pleten u obliku filigrana **3.** *pren.* **a.** koji je precizno (iz)rađen [~*i rad*] **b.** koji je nježan, krhak [~*i građena osoba*] △ ***~o staklo*** raznobojno staklo koje se dobiva isprepletanjem i stapanjem mnogobrojnih staklenih niti koje tvore uzorke
✧ *tal.* filigrana ≃ *lat.* filum: nit + granum: zrno
filigranològija *ž* pomoćna povijesna znanost koja proučava filigrane (vodene znakove) i proizvodnju papira
✧ *v.* filigran + -LOGIJA
-FILIJA, *v.* -FIL
filijácija *ž* rodbinska povezanost; porijeklo, rod, ishodište // **filijàtiv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩, ob. u: △ ***~na (filijalna) generacija*** potomstvo nekog križanja, naraštaji koji dolaze poslije roditeljskog
✧ *lat.* filiatio, *v.* fila²
filijála *ž* poduzeće, poslovnica i sl. koju je osnovala i kontrolira središnjica ili poduzeće osnivač; podružnica, ispostava
✧ *fr.* filiale ≃ *lat.* filialis: sinov, kćerin ≃ filius: sin, filia: kći
fíling *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *žarg.* **1.** posebno izražen smisao za što, osjećaj koji omogućuje brzo snalaženje i napredovanje u čemu; (imati) oko/uho za što [~ *za tehniku*; ~ *za jezike*]; šesto čulo, smisao za što **2.** *glazb.* **a.** osjećaj glazbenika za glazbu **b.** emocionalna kvaliteta glazbe
✧ *engl.* feeling
filioque (*izg.* filiókve) *m kat. pov.* izričaj u Vjerovanju Rimokatoličke crkve, odnosi se na proizlaženje Duha Svetoga i od Sina, a ne samo od Boga Oca; jedan od povoda raskola između Zapadne i Istočne crkve
✧ *lat.*
Filip 1. *v.* ♦ **2.** ime šestorice francuskih kraljeva (11–14. st.), petorice španjolskih kraljeva (15–18. st.), dva makedonska kralja (4–2. st. pr. Kr.), jednog rimskog cara (3. st.), jednog njemačkog kralja (12. st.), jednog judejskog tetrarha (1. st. pr. Kr.), trojice vladara Burgundije (14–15. st.) i jednog vladara njemačke pokrajine Hessen (16. st.) **3. II** (382–336. pr. Kr.), makedonski kralj (od 359), otac Aleksandra Makedonskog **4. II** (1527–1598), kralj Španjolske, Sicilije, Sardinije i golemog kolonijalnog carstva, začetnik španjolske loze Habsburgovaca **5. II August** (1165–1223), francuski kralj (od 1180), sudionik

križarskih ratova **6. IV Lijepi** (1268–1314), francuski kralj (od 1285), sazvao 1302. državne staleže, sjedište pape prebacio u Avignon, ukinuo templarski red **7. Opuntski** (4. st. pr. Kr.), grčki filozof, Platonov učenik, izdao njegove *Zakone*

♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; ime nekoliko svetaca, prvi je apostol Filip, slavi se 3. svibnja); *hip.*: **Fìla**, **Fíle**, **Lípo**, **Píle** (na štokavskim područjima gdje se »f« zamjenjuje s »p«), **Pìleta**, **Pìlipāš**, **Pípa**, **Pípe** ◊ *pr.*: **Fìlep** (Posavina), **Fìletić** (Glina), **Fìletīn**, **Fílić** (380, *I* Slavonija, Istra), **Fìlip** (150, Podravina), **Fìlipac**, **Fìlipāč**, **Fìlipāj** (240, Zagorje), **Fìlipān** (220, Prigorje), **Fìlipānčić** (Velika Gorica), **Fìlipas** (Cres, Lošinj), **Fìlipaš** (Opatija), **Fìlipašić** (220, Varaždin), **Fìlipčić** (1000, Zagreb, Zagorje, Prigorje), **Fìlipec** (250, Zagreb), **Fìlipek**, **Fìlipi** (220, Zadar), **Fìlipić** (360, Međimurje, Dalmacija), **Fìlipīn** (110, *Z* Slavonija), **Fìliplić** (Pazin), **Fìlipov** (Vinkovci), **Filípović** (**Fìlipović**) (6300, posvuda), **Fìlipušić** (sred. Dalmacija), **Lìpēj**, **Lípić** (250, Međimurje; *v.* i lipa), **Lípović** (Međimurje), **Pílčić** (110, Rijeka, Opatija), **Píle** (Đakovo), **Pìlepić** (320, Rijeka, Opatija, Istra), **Pìletić** (Labin, Posavina), **Pìliček** (Vinkovci), **Pìličić** (Đakovo, okolica Zagreba), **Pílić** (450, sred. Dalmacija; *v.* i pila, pile), **Pìlipac** (Šibenik), **Pìlipenko**, **Pìlipić**, **Pilípović** (**Pìlipović**) (1000, Lika, Zagora, *S* Dalmacija), **Pìlja** (150, Benkovac, Donji Lapac), **Pìljak** (150, Varaždin, Zagorje, Podravina), **Pìljan** (Pula), **Piljánović** (Županja, Vinkovci), **Pìljek** (390, Zabok, okolica Zagreba), **Pìljić** (130, Županja, Primorje), **Pílko** (160, Zagreb, Zagorje), **Pípić** (260, Podravina, Slavonija), **Pìpinić** (100, Požega, *J* Dalmacija), **Pìplek** (Novi Marof)

✧ *lat.* Philippus ← *grč.* Phílippos ← phílos: prijatelj + híppos: konj

filìpici *m mn*, *v.* filiponi

filìpika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *pov.* oštar politički govor starogrčkog govornika Demostena protiv Filipa Makedonskog **2.** općenito, govor kojim se oštro koga napada

✧ *lat.* Philippica (oratio) ≃ *grč.* Philippikòs

Filipíni *m mn geogr.* država i otočje pored *JI* azijske obale, između Tihog oceana i Južnokineskog mora, 300.000 km², 61.971.000 stan. (1989), glavni grad (i luka) Manila // **Filipínac** *m* (**Filìpīnka** *ž*) ⟨N *mn* Filipínci⟩ stanovnik ili državljanin Filipina; **filìpīnskī** *prid.* koji se odnosi na Filipine i Filipince

Fìlip-Jàkov *m* naselje u (u blizini Biograda na moru) 1645 stan. // **Filipjàkovac** (**Filipjàkovljanin**) *m* (**Filipjàkovljānka**, **Filipjàkōvka** *ž*) ⟨N *mn* Filipjàkovljani⟩ stanovnik Filip-Jakova; **filipjàkovskī** *prid.* koji se odnosi na Filip-Jakov i Filipjakovce

filipóni *m mn* ⟨N filìpōn, G filipóna⟩ *pov.* pripadnici rigorističke sljedbe u Rusiji (18. st.); filipici, filipovci

✧ prema monahu Filipu

Filípović 1. Ivan (1823–1895), hrv. pedagog i književnik, kao rodoljub i zagovornik tolerancije i slobodoumlja snažno je utjecao na razvoj školstva, osnivač Hrvatskoga pedagoško-književnog zbora (1871) **2. Rudolf** (1916–2001), hrv. anglist, autor standardnog, velikog jednosveščanog englesko-hrvatskog rječnika **3. Vladimir** (1906–1984), hrv. filozofski pisac, zaslužan kao pokretač proučavanja hrv. filozofske baštine (*Filozofija renesanse*, *Novija filozofija Zapada*, *Logika*)

filȋr (**fìler**) *m* ⟨G filíra⟩ **1.** *pov.* austro-ugarski kovani novac, stoti dio krune (1892–1918) **2.** danas u Mađarskoj 1/100 forinte

✧ *mađ.* fillér ← *njem.* Vierer: četvrtica

filistar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ samozadovoljan čovjek ograničenih pogleda, zatvorena duha prema učenosti, umjetnosti i novostima; malograđanin, licemjer // **filistarskī** *prid.* koji se odnosi na filistre [~ *nazori*]; **filistarski** *pril.* kao filistar, na način filistara [*ponašati se* ~; *ponio se* ~]; **filistarstvo** *sr* ukupnost osobina filistara; malograđanština

✧ *njem.* Philister ← *hebr.*, *v.* Filistejci

Filistéjci *pov.. etn. bibl.* antički nesemitski narod, koji se nakon protjerivanja s egejskih prostora (o.1200. pr. Kr.) nastanio u zemlji Kanaanu, koja je kasnije, prema F., dobila ime Palestina, kako je Arapi do danas nazivaju; u doba Saula i Davida (o.1000. pr. Kr.) Izraelci pobijedili F. (legenda o Davidu i Golijatu) i zavladali zemljom koju danas zovu Izrael; Filistri // **filìstejskī** *prid.* koji se odnosi na Filistejce; **Fìlistri** *m mn*, *v.* Filistejci

✧ *hebr.* pĕlištīm, *usp.* Palestina

filȋt *m* ⟨G filíta⟩ *min.* metamorfna stijena, kristalni škriljevac; služi za pokrivanje krovova

✧ FIL- + -LIT[1]

fìlm *m* ⟨N *mn* fìlmovi⟩ **1.** vrpca za snimanje; filmska traka [*crno-bijeli* ~; *kolor* ~] **2.** prošireno zn. na dokumentarno ili igrano (glumljeno) djelo snimljeno na film [*nijemi* ~;

zvučni ~] **3.** *meton.* **a.** djelatnost na tom polju [*stanje u našem ~u je loše*] **b.** umjetnost nastala stvaralačkim korištenjem filmske tehnike (»sedma umjetnost«) **4.** *term.* naslaga koja se na cesti slaže od prašine, ulja, vlage itd.; tanki sloj **5.** u mehanici, mazivo koje se stavlja na neki materijal radi smanjenja sile trenja △ ***dokumentarni*** ~ vrsta filma u kojemu se prikazuju zbiljski (stvarni, istiniti) događaji i osobe u njihovom prirodnom i društvenom okruženju, a izbjegava sudjelovanje glumaca, fabulativnost i anegdotičnost; ***igrani*** ~ vrsta filma odn. naziv za svaki pretežno fabulirani film s pričom koja se izlaže uz pomoć likova (stoga se popularno definira i kao film u kojem nastupaju glumci) // **filmàdžija** *m razg.* onaj koji radi na filmu, filmski radnik; filmaš; **fìlmāš** *m* ⟨G filmáša⟩ *konstr.*, *v.* filmadžija; **fìlmičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je prikladan za film (lijepa pojava, način glume, fotogeničnost, vođenje radnje u pisanom tekstu ili sama tema itd.); **fìlmičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ukupnost svojstava koja čine koga ili što filmičnim; **fìlmovati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fìlmujēm, *pril. sad.* fìlmujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ snimati odnosno snimiti film [*ova se priča naprosto mora* ~]; **fìlmsk|ī** *prid.* koji se odnosi na film [*~a kamera*; *~a umjetnost*] △ ***~a tehnika*** **1.** tehnička sredstva kojima se snima film (za razliku od TV ili videotehnike) **2.** način snimanja filma (za razliku od snimanja TV emisije); ***~a traka***, *v.* film (**1**); ***~i zapisivač*** *inform. tehn.* uređaj za snimanje slika s kompjuterskog ekrana na 35-mm film; **fìlmski** *pril.* na filmski način, kao na filmu

✧ *engl.*: kožica, opna, membrana

filmòfīl *m* ⟨G filmofíla⟩ *publ. razg.* ljubitelj filma, onaj koji rado gleda filmove, *usp.* film (**2**) // **filmòfīlka** *ž*, *v.* filmofil

✧ *v.* film + -FIL

filmòfob *m* ⟨G filmofòba⟩ *razg.* onaj koji mrzi film

✧ *v.* film + -FOB

filmogèničan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji dobro izgleda na filmu

✧ *v.* film, analogijom prema fotogeničan, *v.*

filmogràfija *ž* popis filmova po datumima premijere, prema autorima ili producentskim kućama

✧ *v.* film + -GRAFIJA

filmològija *ž* znanost o filmu // **filmòlog** *ž* ⟨N *mn* -ózi⟩ onaj koji se bavi filmologijom; **filmòloginja** *ž*, *v.* filmolog; **filmòloškī** *prid.* koji se odnosi na filmologe i filmologiju

✧ *v.* film + -LOGIJA

filmomànija *ž* pretjerano zanimanje za film

✧ *v.* film + -MANIJA

filmotéka *ž* ⟨D L -éci⟩ ustanova u kojoj je pohranjena zbirka filmova

✧ *v.* film + -TEKA

fìlmstrīp *m*, *v.* dijafilm

FILO-[1], *v.* FIL-

FILO-[2] kao prvi dio riječi znači rod, pleme, koji se odnosi na rod [*filogeneza*]

✧ *grč.* phylo-; phŷlon: rod, pleme

Filòdem iz Gadare (F. Gadaranin) (1. st. pr. Kr.), grčki filozof, epikurejac, živio u Rimu

filodèndrōn *m* ⟨G filodendróna⟩ *bot.* **1.** biljni rod tropske Amerike (*Philodendron*) iz porodice kozlaca **2.** ukrasna sobna biljka (*Monstera deliciosa*) s rupičastim širokim listovima

✧ FILO-[1] + *grč.* déndron: drvo

filòdij *m bot.* peteljka lista preobražena u plojku lista

✧ *nlat.* phyllodium ← *grč.* phyllṓdēs: nalik listu

filòfāg *m* ⟨N *mn* filofázi⟩ *zool.* onaj koji jede lišće (ponajprije kukci)

✧ *grč.* phýllon: list + -FAG

filogèneza *ž biol.* **1.** proces povijesnog razvoja (evolucije) sistematskih skupina (razreda, porodica, rodova) životinjskih i biljnih vrsta na Zemlji; filogenija, *opr.* ontogeneza **2.** znanost koja proučava taj razvoj

✧ FILO-[2] + -GENEZA

filogénija *ž*, *v.* filogeneza

filògīn *m* ⟨G filogína⟩ muška osoba koja se voli družiti i uživati u ženskom društvu; obožavalac, ginekofil, ljubitelj žena, *opr.* mizogin, ginekofob

✧ FILO-[1] + *grč.* gynḗ: žena

filokìnon *m* ⟨G filokinóna⟩ *kem. biol.* vitamin K, topljiv u masti, (manjak uzrokuje promjene središnjeg faktora zgrušavanja krvi), nalazi se u povrću, jetri, mlijeku, jajima

filòklādiji *m mn bot.* spljošteni izdanci u nekih biljaka s funkcijom lista

✧ *nlat.* phyllocladium ← *grč.* phýllon: list + kládos: mladica

filòksera *ž zool.* lisna uš (*Phylloxera vastatrix*), napada nadzemne i podzemne dijelove vinove loze; trsna uš

✧ *grč.* phýllon: list + ksērós: suh

Filòktet *m mit.* najslavniji strijelac grčke mitologije, tesalski kralj, pod zidinama Troje ubio Parisa

Filòlaj Krotónjanin (o.5. st. pr. Kr.), grčki filozof i astronom, učenik i nastavljač Pitagorin

filològija *ž* jezikoslovlje u širem smislu; proučavanje jezika, književnosti, pisanih spomenika i narodnih običaja; jezikoznanstvo // **filòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi filologijom; jezikoznanac; **filològījskī** *prid.* koji se odnosi na filologiju [~ *pojmovnik*]; **filòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na filologiju i filologe [~*i fakultet*; ~*o društvo*; ~*i način rada*]; **filòloški** *pril.* kao filolog, na način filologa [*obraditi temu* ~]

✧ *grč.* philología ≃ FILO-[1] + -LOGIJA

Filòmela (Filomèla) *ž mit.* kći atenskog kralja Pandiona, pretvorena u slavuja

Fílon 1. iz Larise (o.140–80. pr. Kr.), grčki filozof, začetnik tzv. »četvrte Akademije«, umjereni skeptik **2. Židov (F. Aleksandrijski)** (o.1. st. pr. Kr.), židovski filozof, učenjem o logosu utjecao na kršćanstvo

filosèmīt *m* ⟨G filosemíta⟩ onaj koji je naklonjen Židovima

✧ FILO-[1] + *v.* Semit

Filòstrat, Flavije (2–3. st.), grčki rektor i filozof, pisac fantastičnog romana *Život Apolonija iz Tijane*

filotàksija *ž bot.* grana morfologije bilja koja istražuje pravilnost rasporeda listova na biljci

✧ *grč.* phýllon: list + -TAKSIJA

filòzof *m* **1.** onaj koji proučava filozofiju **2.** *razg.* student filozofije **3.** *pren. iron.* onaj koji izmišlja probleme gdje ih nema, onaj koji pametuje; mudrijaš // **filozòfēm** *m* ⟨G filozoféma⟩ znanstveni i dokazni silogizam, određeno filozofsko gledište, izreka, tvrdnja kao konstrukt ili radna veličina u filozofiji [*volja za moć*]; **filozòfičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ onaj koji se ili ono što se odlikuje filozofijom, što sadrži filozofiju, onaj koji ima sposobnost filozofskog mišljenja, podizanja činjenica na razinu apstrakcije, uopćavanja i osmišljavanja [~ *pisac*; ~ *tekst*; ~ *govor*], *opr.* nefilozofičan; **filozòfičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je filozofičan ili svojstvo onoga što je filozofično; **filozòfij|a** *ž* **1. a.** logičko i kritičko proučavanje izvora i naravi ljudske misli, znanja i spoznaje; mudroslovlje **b.** formalan sustav ideja zasnovan na takvu proučavanju; promišljanje i problematiziranje općeg i pojedinačnog u prirodi, društvu i mišljenju **2.** *zast.* društvene i humanističke znanosti i umjetnosti izuzev prava, medicine, ekonomije i teologije (koje se izučavaju na filozofskom fakultetu) [*doktor* ~*e*] **3.** osnovna teorija o nekoj temi ili području znanstvene, društvene i sl. aktivnosti [~*a znanosti*] **4.** prošireno zn. na niz vrijednosti, ideja i mišljenja pojedinca ili određene društvene grupe [*njegova životna* ~*a je samo uživanje*] △ ***analitička*** ~***a*** nauk koji nastoji tradicionalne filozofske probleme rješavati raščlambom jezika u kojem su formulirani; ***aporetička (skeptička)*** ~***a*** nauk koji na metode filozofske analize gleda s općom sumnjom u spoznaju; ~***a djelovanja*** nauk koji nastoji otkriti moralne i metafizičke istine u praktičnom djelovanju suprotstavljajući se tako pukom intelektualizmu; ~***a egzistencije*** više filozofskih pravaca 20. st. kojima je zajedničko središnje pitanje čovjekovo postojanje – egzistencija; ~***a povijesti*** filozofska disciplina koja se bavi spoznavanjem biti, svrhe i smisla povijesti i povijesnog kretanja; ~***a prava*** filozofska disciplina koja istražuje teoretske i metodološke temelje prava; ~***a znanosti*** filozofska disciplina koja istražuje logiku i strukturu znanstvenih spoznaja i teorija; ~***a života*** smjer u novijoj filozofiji kojemu je osnovno pitanje smisao života te život kao neposredan doživljaj zbilje; ***kršćanska*** ~***a*** filozofija kršćanstva, *usp.* kršćanstvo; ***moralna*** ~***a*** dio filozofije koja promatra ljudsko djelovanje; učenje o onome što treba činiti, a što izbjegavati; ***prva*** ~***a*** *pov.* prema Aristotelu filozofija koja se bavi nepromjenjivim bićem (Bogom) ili bićem kao takvim (za razliku od »druge« koja se bavi fizikom i matematikom); ***životna*** ~***a*** *razg.* ukupnost stavova prema životu, obično oličena u nekom geslu [*jednom se živi*]; **filozòfījski** *pril.*, *v.* filòzofskī [*razmišljati* ~; *misliti* ~; *promatrati (što)* ~]; **filozofírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* filozòfīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** razmišljati o filozofskim pitanjima, razmišljati na filozofski način **2.** *razg. iron.* **a.** mudrijašiti, pametovati **b.** isključivo besplodno pričati, a ništa ne raditi; **filòzofkinja** *ž*, *v.* filozof; **filòzofsk|ī** *prid.* koji se odnosi na filozofiju i filozofe [~*o društvo*; ~*i način mišljenja*]; filozofijski △ ~***i fakultet*** viso-

koškolska ustanova na kojoj se studiraju humanističke i društvene znanosti; *~**i mir*** *razg.* unutarnje stanje, spokojstvo koje proizlazi iz dobre životne filozofije; **filòzofski** *pril.* kao filozof, na način filozofa

✧ *lat.* philosophus ← *grč.* philósophos ≃ FILO-[1] + sophía: mudrost

fȉlt|ar (**fȉlter**) *m* ⟨G -trā, N *mn* -tri (-ērā)⟩ **1.** pribor, sprava ili tvar (šupljikavo porozno tijelo) za čišćenje tekućina procjeđivanjem; cjedilo, prokapnik **2.** *tehn.* pprozno ili šupljikavo tijelo koje odstranjuje krute čestice [*~ar za ulje*; *~ar za zrak*] **3.** naprava koja zadržava sve ili dio oscilacija (zvučnih, električnih itd.) **4.** naprava koja se stavlja pred objektiv fotoaparata, filmske kamere i sl. da bi se zadržale neke svjetlosne zrake [*snimati s ~rom/bez ~ra*; *optički ~ar*] **5.** materija koja u cigaretama sprečava štetno djelovanje nikotina [*cigarete s ~rom*] **6.** *pren.* selekcija, odabir [*teške utakmice u prvenstvu najbolji su ~ar za ulazak u reprezentaciju*] **7.** *inform.* program ili rutina koja čita podatke s određenog ulaza, selekcionira ili transformira podatke na željeni način i ispisuje podatke na određeni izlaz [*e-mail ~ar*] // **filtarskī** *prid.* koji se odnosi na filtar; **filtrácija** *ž* **1.** razdvajanje smjese čvrstih i tekućih ili plinovitih tvari pomoću propusnog sredstva; procjeđivanje **2.** *pren.* odabiranje, selekcioniranje (predmeta, osoba i sl.); **fȉltrāt** *m* ⟨G filtráta⟩ tekućina ili plin u smjesi koja se filtrira; **filtrírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fìltrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** propustiti/propuštati kroz filtar, procjeđivanjem (o)čistiti tekućinu; (pro)cijediti [*~ vodu*] **2.** zadržati/zadržavati neke vrste zraka (svjetlosnih i sl.) **3.** *pren.* odabrati/odabirati, selekcionirati (predmete, osobe i sl.); **fȉltrīrnī** *prid.* koji se odnosi na filtraciju △ *~* ***papir*** papir od čiste celuloze kroz koji se filtrira; **filtrírnica** *ž* pogon u kojem se obavlja filtriranje; filtrana

✧ *srlat.* filtrum (feltrum): filc, komad filca za procjeđivanje tekućine ← *germ.*, *v.* filc

fȉlter *m*, *v.* filtar

fȉlum *m* **1.** tanko vlakno **2.** *anat.* tvorbeni element moždanih živaca odn. kralješničke moždine

✧ *lat.* filum

fȉmbrija *ž reg.* resa, rojta

✧ *lat.*

fimóza *ž pat.* suženje kožice (prepucija) penisa koja sprečava oslobađanje glavića

✧ *grč.* phímōsis

fȉn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1. a.** koji je tanak; latičast [*~i lim*], *opr.* debeo **b.** koji je malih dimenzija; sitan [*~i pijesak*], *opr.* krupan **c.** koji je precizno izrađen, gladak [*~a tkanina*], *opr.* grub, hrapav **2.** *pren.* **a.** koji je uglađen; pristojan [*~ čovjek*] **b.** koji je istančan; iznijansiran [*~ ukus*] **3.** *razg.* koji je ukusan (o hrani i poslasticama) [*~i kolači*] // **fȉno** *pril.* na fin način **1.** lijepo, uglađeno, uljudno, pristojno [*govoriti ~*] **2.** *iron.* u velikoj mjeri; dobrano, valjano, čestito [*~ se proslavio*]; **finòća** *ž* **1.** svojstvo onoga što je fino, osobina onoga koji je uglađen **2.** *term.* čistoća izražena mjerom [*~ zlata*] **3.** sitnoća u rezultatu obrade [*~ mliva*]

✧ *njem.* fein, *tal.* fino ← *lat.*

Fínac, *v.* Finska

finál|e *sr* i *m* **1.** *glazb.* **a.** posljednji stavak višestavčanih instrumentalnih kompozicija (sonate, simfonije i sl.) **b.** u klasičnoj operi završna scena pojedinog čina **2.** općenito, vrhunac nekog događaja; rasplet, kraj, konac, svršetak **3.** *sport* utakmica dviju protivničkih momčadi koja odlučuje konačnog pobjednika izlučnog natjecanja [*ući u ~e*; *ispasti u ~u*; *osmina ~a*]; završnica *neodom.* // **finàlist** *m sport* onaj koji je ušao u finale (pojedinac i momčad); **finàlistkinja** (**finàlistica**) *ž*, *v.* finalist; **finalȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ gledište prema kojem su uzročno-posljedični odnosi u stvarnom svijetu uspostavljeni i sastavljeni sa svrhom; **finalizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* finalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dati/davati konačan oblik čemu, završiti/završavati što; **fȉnāln|ī** *prid.* **1.** konačni, završni **2.** *gram.* namjerni [*~e rečenice*; *~i veznici*] △ *~**a potrošnja*** *ekon.* krajnja potrošnja svih vrsta dobara radi zadovoljavanja potreba pojedinca ili zajednice (prava potrošnja za razliku od proizvodne); *~**i proizvod*** proizvod koji ne traži daljnje dorađivanje i gotov je za upotrebu; *~**i uzrok*** *fil.* cilj zbog kojeg nešto biva ili zbog kojeg tvorni uzrok djeluje; *~**o natjecanje*** *sport* ono koje daje konačnog pobjednika šireg natjecanja; **fȉnālno** *pril.* na finalan način; konačno, zaključno, krajnje

✧ *tal.* ← *lat.* finalis: krajnji, konačni ≃ finis: svršetak

fȉnanc *m* ⟨N *mn* finànci⟩ *pov.* porezni službenik, porezno-carinski stražar

✧ *njem.* Finanzer

finàncije *ž mn* **1.** poslovanje i raspoređivanje novca prema potrebama i zakonima države i poduzeća; novčano gospodarstvo [*društvene ~*; *javne ~*; *državne ~*] **2.** *meton.* organ državne uprave u čijem je djelokrugu razrez i naplata poreza **3.** dio ekonomskih znanosti **4.** *razg.* gotovina; novčana sredstva; novac, državni prihodi // **financìjāš** *m* ⟨G financijáša⟩ *razg.*, *v.* financijer (2); **financijàšica** *ž*, *v.* financijaš; **financìjāškī** *prid.* koji se odnosi na financijaše; **financìjāški** *pril.* kao financijaš, na način financijaša; **financìjēr** *m* ⟨G financijéra⟩ **1.** onaj koji ulaže novac u neki posao; ulagač **2.** onaj kojem je zanimanje uređivanje financijskih poslova; financijaš, novčar; **financìjērka** *ž*, *v.* financijer; **financìjērskī** *prid.* koji se odnosi na financijere; **finàncījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na financije [*~o poslovanje*] △ ***~a analiza*** *ekon.* skup metoda i tehnika kojima se računovodstvene i financijske informacije i podaci pretvaraju u informacije relevantne za upravljanje; ***~a funkcija*** *ekon.* jedna od osnovnih funkcija poduzeća, uključuje: pribavljanje novca i drugih platežnih sredstava, naplatu potraživanja, plaćanje obaveza, evidentiranje financijskog aspekta poslovanja, izradu obračuna poslovanja, davanje računovodstvenih podataka i sl.; ***~a godina*** *ekon.* obračunsko razdoblje od jedne godine, najčešće se poklapa s kalendarskom godinom; ***~a injekcija*** *ekon.* novac koji se daje kao poticaj oživljavanju poslovne aktivnosti poduzetniku, državi i sl. koji su u novčanim teškoćama; ***~a matematika*** *ekon.* grana matematike koja obrađuje ekonomske probleme poslovanja, kapitala, rentabilnosti ulaganja, zajmova i dr.; ***~a oligarhija*** *ekon.* skupina krupnih kapitalista koji veličinom kapitala bitno djeluju na ukupna ekonomska i politička kretanja u vlastitoj zemlji odnosno svijetu; ***~a piramida*** piramidalni prikaz strukture čije imovine prema kriteriju sigurnosti, likvidnosti i prinosa; ***~a policija*** *ekon.* državna služba koja provjerava sukladnost poreznih prijava s poslovnim knjigama; ***~e tablice*** *ekon.* posebne tablice koje služe za izračun složenih kamata; ***~i inženjering*** **1.** *ekon.* razvijanje i primjena novih financijskih metoda i instrumenata u rješavanju financijskih problema **2.** *pejor.* djelatnost nekih poduzeća u kojima se za položeni novac dobivaju nerealno visoke kamate; često se radi o financijskim manipulacijama i kriminalu; ***~o knjigovodstvo*** *ekon.* glavni je dio financijskog računovodstva; evidentira i prati poslovanje poduzeća na skupnoj, sintetičkoj razini, te izvještava korisnike unutar odnosno izvan poduzeća; **finàncījski** *pril.* s obzirom na financije, što se tiče financija [*uništiti ~*]; **financírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* finàncīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) ulagati u posao **2.** (koga) novčano podupirati, pomagati

✧ *fr.* finances ≃ *srlat.* finis: utanačenje, isplata ← *lat.*: svrha, svršetak

finàncrāt *m reg. zast.* onaj koji daje preporuke u upravljanju i korištenju financijskih sredstava; financijski savjetnik

✧ *njem.* Finanzrat

find (*izg.* fâjnd) *inform.* naredba u računalnim programima; potraži, search

✧ *engl.*

fin de siècle (*izg.* fèn de sjékl) *pov. umj.* naziv za pojavu dekadentnog raspoloženja u Europi s kraja 19. stoljeća izražena u književnosti i likovnim umjetnostima

✧ *fr.*: svršetak stoljeća

fìndžān *m*, *v.* fildžan

fìne *m* **1.** *razg. ekspr.* ob. uz (i nakon nekog objašnjavanja na kraju rečenice) [*Platio sam što su tražili i ~* = i gotovo]; prestanak radnje ili događanja; svršetak **2.** *glazb.* oznaka na partituri za okončanje, dovršetak; kraj

✧ *tal.* fine

finèca *ž reg.* finoća, uglađenost [*krasi ga ~*]

✧ *tal.* finezza *v.* fin

Fìnej *m mit.* kralj u Trakiji, bogovi su ga kaznili sljepoćom zato što je ubio vlastitu djecu

finèsa *ž* **1.** mala, tanana razlika u čemu; nijansa [*~ u dirigiranju*; *~ u izražavanju*] **2.** finoća i delikatnost u izvedbi ili u izradi čega

✧ *fr.* finesse

fìnfciger *m reg.* muškarac od pedeset godina

✧ *njem.* fünfzig: pedeset

fìnger *m žarg.* pomični hodnik koji vodi iz aerodromske zgrade ili s piste u zrakoplov; aviomost

✧ *engl.* (*slang*) finger: koji je u obliku prsta

fìngerhūt *m reg. zast.* metalna ili plastična kapica koja se stavlja na prst prilikom šivanja; naprstak, napršnjak

✧ *njem.* Fingerhut

fingírati *nesvrš.* ⟨*prez.* fìngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** lažno predstavljati ili

što izvoditi radi obmanjivanja; izmišljati [~ *krađu*] **2.** pretvarati se; simulirati, izigravati, praviti se [~ *bolest*] // **fingīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je simuliran; **fingīrano** *pril.* simulirano
✧ *njem.* fingieren ← *lat.* fingere, *usp.* fikcija

finik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *bot. reg.*, *v.* datulja
✧ *grč.* phoînïks

finiš *m* ⟨N *mn* -i⟩ **1.** *sport* završni, odlučni dio natjecanja u brzini; konačnica **2.** *žarg.* završetak, okončanje, kraj, dovršetak, konac // **finìšēr** *m* ⟨G finišéra⟩ **1.** onaj koji obavlja završnu fazu nekog posla **2.** stroj koji polaže asfaltnu masu na pripremljenu podlogu prilikom izgradnje ceste **3.** *sport* trkač koji je sposoban snažno i brzo istrčati završnicu utrke, koji svoju priliku traži u finišu; **finìšērka** *ž*, *v.* finišer; **finišírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* finìšīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *sport* ući/ulaziti u finiš **2.** *žarg.* završiti/završavati (ob. posao onda kad ostaju posljednje radnje kao što je glađenje površine, nanošenje sloja laka i sl.)
✧ *engl.* finish ≃ *lat.* finis: kraj, konac; svršetak

finītan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *gram.* koji je određen
✧ *lat.* finitus ← finire: ograničiti, omeđiti

fíniti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* (samo *3. l. jd*) fînī⟩ *reg.* svršiti, završiti // **finîto** *prid. reg.* gotovo, završeno, nema više, i dosta (u dijaloškoj situaciji ili u vlastitom izlaganju u zn. završetka neke radnje ili procesa) [*tri dana posla i ~*]
✧ *tal.* finire

Fink (*izg.* Fìnk) **1. Eugen** (1905–1975), njemački filozof, učenik E. Husserla, blizak M. Heideggeru **2. Nikola** (1894–1968), hrv. zoolog, obradio zoološko nazivlje životinja

finkulja *ž zool. reg.*, *v.* zeba
♦ *pr.*: **Fìnk** (100, Baranja, Zagorje)
✧ *njem.* Fink

finn, *v.* Finac (**2**)

Finsen (*izg.* Fìnsen), **Niels Ryberg** (1860–1904), danski liječnik, jedan od utemeljitelja fototerapije; za primjenu svjetlosti u tretiranju kožnih bolesti Nobelova nagrada 1903.

Fînskā *ž* ⟨D L Fînskōj⟩ *geogr.* država u *S* Europi s izlazom na Baltičko more, 337.032 km², 4.990.000 stan. (1989), glavni grad Helsinki // **Fínac** *m* (**Fìnkinja** *ž*) ⟨G Fínca, V Fînče, N *mn* Fínci⟩ **1.** stanovnik ili državljanin Finske **2.** (finac) *sport* jedrilica za jednog jedriličara; finn; **fînskī** *prid.* koji se odnosi na Finsku i Fince △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik ugrofinske grane uralske porodice, službeni jezik Finske (uz švedski)

fînt|a *ž* **1.** *reg.* sitno lukavstvo; pretvaranje, simuliranje, trik **2.** *sport* spretna kretnja za zavaravanje protivnika u igri [*izvesti ~u*]
✧ *tal.* finta, *v.* fingirati

fióka *ž* ⟨D L -óci⟩ *reg.* (+ *srp.*) ladica, škafetin; fijoka // **fióčica** *ž dem.* od fioka
✧ *mađ.* fiók

fióla *ž pov.* bočica uskog grla; u antičko doba upotrebljavala se za čuvanje mirisa i eliksira
✧ *fr.* fiole, *v.* fijala

fiòrīn *m pov.* talijanski zlatnik iz 13. st., *usp.* florin, forinta
✧ *tal.* fiorino

fioritúra *ž* **1.** *glazb.* ukras u vokalnoj glazbi **2.** *v.* fjoritura
✧ *tal.* ≃ fiore: cvijet

firānga *ž* ⟨D L -i⟩ *reg.* ukrasna tkanina koja se vješa na prozor; zavjesa, zastor, stora, firhang
✧ *njem.* Vorhang

Firàun *m* (**Firaùnica**, **Firàūnka** *ž*) *etn. reg.* pripadnik romskog naroda; Ciganin, Rom // **firànija** *ž reg.* **1.** ljudi koji se ponašaju na loš način **2.** *pren.* nedostojan postupak u trgovini; ciganija; **firaùnluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* skupina Cigana (Roma) povezana u društvenu cjelinu; ciganska zajednica
✧ *tur.* firavun ← *arap.* Fira'wn

fîrc *m reg.* konac za pričvršćivanje dva dijela tkanine prije strojnog šivanja; konac za heftanje // **fîrcati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prošiti/prošivati, pričvršćivati (koncem), heftati
✧ *mađ.* férc

fîrcig *m reg.* spareni kralj i dama u kartaškoj igri šnapsla, u adutskoj boji // **fîrciger** *m reg.* **1.** *pat.* osip na licu dojenčadi i male djece, traje oko 40 dana **2.** osoba od oko četrdeset godina; **fîrcigerica** *ž*, *v.* firciger
✧ *njem.* vierzig: četrdeset

Fìrenca (*tal.* Firenze) *ž* grad u Toskani (Italija), na obali Arna, 403.300 stan. // **Firentínac** *m* (**Firèntīnka** *ž*) ⟨N *mn* Firentínci⟩ stanovnik Firence; **firèntīnskī** *prid.* koji se odnosi na Firencu i Firentince △ ***Firentinska unija*** *pov.* unija između Zapadne i Istočne crkve sklopljena na koncilu u Firenci 1439. godine; ~ ***nogomet*** *sport pov.* igra loptom iz 15. st. u Italiji, igralo se i nogama i rukama, ali se lopta nije smjela nositi, već samo udarati
♦ *v.* flora

fírer *m* **1.** *pov. pol.* naziv za vođu njemačkog Reicha 1933–1945. A. Hitlera **2.** prošireno zn. na osobu s pretjeranom potrebom za provođenjem vlasti; diktator // **fírerski** *pril. pejor.* kao firer, na način firera; diktatorski
✧ *njem.* Führer

firewall (*izg.* fàjervol) *m int.* sigurnosni sustav koji onemogućuje neovlašteni pristup nekom računalu ili mreži, te nadzire prijenos podataka
✧ *engl.*

fìrhang *m*, *v.* firanga

fìrma *ž* **1.** naziv pod kojim se obavlja poslovanje poduzeća **2.** poduzeće, tvrtka **3.** *pren. iron.* po lošim osobinama svima dobro poznata osoba; kampjun, perla, biser **4.** *kat. lokal.* sakrament potvrde; krizma // **fìrmati** (se) *dv.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ *kat. lokal.* primiti/primati sakrament potvrde; krizmati se; **firmopísac** *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci⟩ onaj koji piše natpise firmi; pismoslikar
✧ *tal.* firma: potpis ← *lat.* firmare: učvrstiti, potvrditi

firmware (*izg.* fìrmvēr) *m inform.* mikroprogram pohranjen u memoriji kompjutera (ROM) koji upravlja radom unesenog softvera
✧ *engl.*

fìrn *m geogr.* stari snijeg koji je postao zrnat i gust djelovanjem različitih procesa otapanja i smrzavanja, uključujući i sublimaciju; osnova je stvaranju ledenjaka
✧ *njem.* Firn

fìrnis *m kem.* sredstvo koje se brzo suši i na drvenoj podlozi stvara zaštitni sloj
✧ *njem.* Firniss

First Lady (*izg.* Férst Lêjdi) u anglosaskom svijetu, naziv za supruge vodećih političkih ličnosti
✧ *engl.*: prva dama

firth (*izg.* fìrt) *m geogr.* naziv za duge uske zaljeve u Škotskoj i Skandinaviji
✧ *stnord.*, *usp.* fjord

fìrtl *m reg.* dio grada, gradska četvrt, ob. s posebnim službenim ili lokalnim nazivom; kvart
✧ *njem.* Viertel: četvrt, četvrtina

fìs[1] *m glazb.* kromatski povišen ton f (enharmonijski jednak tonu ges)

fìs[2] *m* ⟨N *mn* fìsovi⟩ *sociol.* organizacijska jedinica albanskog patrijarhalnog društva; bratstvo, pleme, rod
✧ *alb.*

Fischer (*izg.* Fìšer) **1. Edmond** (1920), američki biokemičar, Nobelova nagrada za medicinu 1992 (s E. Krebsom) **2. Emil** (1852–1919), njemački kemičar, utvrdio strukturu važnih organskih spojeva; Nobelova nagrada 1902. **3. Ernst Otto** (1918), njemački kemičar, Nobelova nagrada 1973 (s G. Wilkinsonom) **4. Hans** (1881–1945), njemački kemičar, Nobelova nagrada 1930. **5. Ignjat** (1870–1948), hrv. arhitekt (Sanatorij u Klaićevoj ul., Gradska štedionica na Trgu bana Jelačića u Zagrebu) **6. Robert** (**Bobby**) (1943), američki šahist, osmerostruki prvak SAD-a (od 1957), 11. svjetski prvak **7. von Erlach** (*izg.* fon Èrlah), **Johann Bernhard** (1656–1723), austrijski arhitekt i kipar čiji je stil (sinteza klasičnog, renesansnog i baroknog) obilježio Habsburško carstvo

fishburger *m*, *v.* fišburger

físija *ž fiz.* cijepanje, dioba teške atomske jezgre (kao što je uran) na dva dijela što je praćeno emisijom dva ili tri neutrona i oslobađanjem velikih količina energije; može se desiti spontano ili kao rezultat ozračavanja neutronima // **físijsk|ī** *prid.* koji se odnosi na fisiju △ ~***o oružje*** oružje razarajućeg učinka oslobođene nuklearne energije i radijacije; atomsko oružje
✧ *lat.* fissio: razdvajanje, dijeljenje

fìsk (**fìskus**) *m* **1.** država kao vlasnik imovine u privatnopravnom smislu; državna blagajna, erar **2.** državni financijski interes **3.** *pov.* osobna imovina rimskog cara // **fiskāl** *m* ⟨G fiskála⟩ **1.** onaj koji zastupa interese državne blagajne u pravnim poslovima; pravni zastupnik **2.** *razg.* branitelj optuženog u kričnom postupku, zastupnik stranke u parničnom postupku; advokat, odvjetnik, fiškal; **fiskàlist** *m ekon.* ekonomist koji zastupa teoriju fiskalne politike u vođenju gospodarstva; **fìskāln|ī** *prid.* koji se odnosi na državnu blagajnu i državu kao vlasnika imovinskog prava [~*a politika*] △ ~***a godina*** *ekon.* državna financijska godina za obračun prihoda i rashoda; ~***a politika*** *ekon.* određivanje načina prikupljanja novca za financiranje društvene potrošnje te kontrola državnih troškova i poreza od strane vlade; ~***i sustav*** sustav koji se odnosi na porez i budžet, uži je pojam od financijskog sustava
✧ *lat.* fiscus ≃ fiscalis: blagajnički

Fìsković, Cvito (1908–1996), hrv. povjesničar

umjetnosti i konzervator, proučava pretežito staru dalmatinsku umjetnost

fìskula *ž med.*, *v.* akna

fiskultúr|a *ž* **1.** *ideol. neol. 1945.* fizička kultura, pokret općeg uzdizanja sportskih sklonosti (za razliku od vrhunskog sporta) **2.** vježbe za razgibavanje tijela [*raditi ~u*] **3.** *razg.* tjelesni odgoj u školi // **fìskultūrnī** *prid.* koji se odnosi na fiskulturu; **fìskultūrnīk** *m* (**fìskultūrnica** *ž*) ⟨N *mn* -ici⟩ onaj koji se bavi fiskulturom

✧ *rus.* fizkul'túra ← fizičeskaja kul'tura

fìskus *m*, *v.* fisk

fistān *m* ⟨G fistána⟩ *etnol. reg.* **1.** ženska suknja **2.** muška narodna nošnja u obliku suknje

✧ *tur.* fıstan ← *perz.* fistān

fìstik *m*, *v.* fustuk

fìstula *ž* **1.** *pat.* kanal koji vodi iz središta gnojnog procesa do drugog organa ili površine kože ili sluznice, služi za odvođenje gnojnog sekreta **2.** *glazb. pov.* u srednjem vijeku naziv za **a.** svirale na orguljama **b.** *rij.* flauta // **fistulizácija** *ž pat.* proces stvaranja fistule

✧ *lat.* fistula: cijev

fistulektòmija *ž med.* kirurški zahvat kojim se odstranjuje fistula

✧ *v.* fistula + *v.* ektomija

fisúra *ž pat.* **1.** mjesto na tkivu na kojem je došlo do nepotpunog puknuća; napuknuće, naprsnuće, rasjeklina, rascjep, pukotina, brazda **2.** svako izrazito udubljenje ili puknuće na nekom organu (najčešće za udubljenja na kori mozga)

✧ *lat.* fissura: pukotina

fìša *ž* unaprijed tiskani obrazac u koji se unose podaci po nekom redu ili sistemu; tiskanica, kartica, listić, cedulja

✧ *fr.* fiche

fìšbājn *m reg.* **1.** riblja kost, us, sipina kost **2. a.** *zast.* tvrdi obruč koji učvršćuje podsuknju, krinolinu ili steznik **b.** uzak komadić od plastike koji se umeće u ovratnik košulje radi zadržavanja izgleda

✧ *njem.* Fischbein

fìšburger *m kulin.* prženi riblji odrezak (najčešće od oslića) u pecivu s majonezom i drugim dodacima

✧ *engl.* fishburger (analogijom prema hamburger, *v.*)

fìšek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *reg.* (+ *srp.*) **1.** naboj, metak za pušku; patrona (**3**) **2. a.** šiljast oblik papirnate vrećice, vrećica šiljasta oblika **b.** takav jestivi tuljac za sladoled // **fišèklija** *ž reg.* (+ *vojn.*) (u vojskama Kraljevine Srbije i u Jugoslaviji od 1918) kožni pojas s pregradcima za nošenje fišeka; nabojnjača

◆ *pr.*: **Fišéković** (Banovina)

✧ *tur.* fiek

fìšer *m reg.* osoba koja se bavi ribolovom; ribič, ribar

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Fischer** (*izg.* Fišer) (Primorje), **Fìšer** (380, Slavonija)

✧ *njem.* Fischer

fìšgret *m* tkanje tkanina s izgledom ribljeg kostura

✧ *njem.* Fisch: riba + Gräte: riblja kost

fìšì *m*, *v.* fichu

fìškāl *m* ⟨G fiškála⟩ **1.** *reg.*, *v.* fiskal (**2**) **2.** *iron.* onaj koji se rado svađa, pravda, dokazuje da je u pravu, onaj koji je lukav; mudrijaš // **fìškālka** *ž*, *v.* fiškal; **fìškālskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na fiškale **2.** koji je pun tobožnje mudrosti, koji mudrijaši [*~ pristup problemu*]; **fìškālski** *pril.* kao fiškal, na način fiškala [*govoriti ~*; *braniti ~*]

✧ *njem.* Fiskal, *v.* fisk, fiskal

fìškuš *m etnol.* onaj koji na prigodnoj svečanosti dopunja čaše vinom; vinotoča

◆ *pr.* (nadimačka): **Fìškuš** (110, Zagorje, Prigorje)

✧ *v.* fisk

fìšpaprikāš *m kulin.* jušnato jelo pripremljeno od raznih vrsta slatkovodnih riba; riblji paprikaš

✧ *njem.* Fisch: riba + *v.* paprika, paprikaš

fìštar *m reg. zast.* pekar // **fìštarnica** *ž* pekarnica

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Fìštarić**, **Fìšter** (460, Zagorje), **Fìšterek**, **Fìštor**, **Fìštrāk** (Prigorje), **Fìštrek** (210, Zagreb, Zagorje), **Fìštrić** (Zagreb), **Fìštrović** (270, Pokuplje, Prigorje)

✧ *njem.* Pfister ← *lat.* pistor

fìštran *m reg.* ulje bogato vitaminom A i D, dobiveno preradom sala odnosno jetara kitova, tuljana, morževa

✧ *njem.* Fischtran

-FIT, **-FITIJA**, **-FITSKI** kao drugi dio riječi znači biljka, biljni, obraštanje [*geofit*; *hidrofitski*]

✧ *grč.* phyto-; phytón: biljka

fìt *m mn*, *v.* foot

fìt *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *sport žarg.* koji je u dobroj formi, sposoban za napore [*biti ~*]

✧ *engl.* fit

fìta *ž sport* streličarsko natjecanje u gađanju meta sa 4 različite udaljenosti, s ukupno 144 strijele
✧ *tal.* fitta

fìtīlj *m* ⟨G fitílja⟩ **1.** nit od upredenih pamučnih vlakana u svijeći ili platnena vrpca u petrolejskoj svjetiljci i sl. natopljena uljem i sl., goreći služi za rasvjetu; stijenj, stijenjak, žižak **2. a.** upaljač starinskih topova i pušaka; »pržižak« **b.** upaljač na nekim eksplozivnim napravama **3.** *pren.* poticaj, povod, uzrok [*taj incident bio je ~ koji je pokrenuo ratna događanja*] // **fitìljača** *ž razg.* ono što ima fitilj (svjetiljka); **fitìljčić** *m dem.* od fitilj; **fitíljiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* fìtīljīm, *pril. sad.* -ljēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ uvijati tako da se dobije željen, u vrhu šiljast oblik [~ *brke*]; šiljiti, uvijati
✧ *tur.* fitil ← *arap.* fātīl

fìting *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *tehn.* mali, često standardizirani dio nekog aparata ili stroja; oprema, instalacija ili njezin dio
✧ *engl.* fitting

fitnèdžija *m reg.* spletkar, smutljivac, intrigant, vragolan // **fitnèluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* zametanje svađe, neslaganja ili nesporazuma; spletka, intriga, smutnja; **fìtnija** *ž, v.* fitnedžija
✧ *tur.* fitne-cu ← *arap.* fitnā: zavođenje, kušnja, buna, nered

<u>**fitness**</u> (*izg.* fìtnes) *m term.* **1.** fizička spremnost, kondicija, tjelesna sposobnost **2. a.** vježbanje kojem je cilj povećanje fizičke spremnosti odnosno oblikovanje tijela **b.** *meton.* posebno opremljena gimnastička dvorana u kojoj se obavlja takvo vježbanje
✧ *engl.*

FITO- kao prvi dio riječi kazuje da je ono što znači drugi dio u vezi s biljkama [*fìtopatologija*]
✧ *grč.* phyto-; phytón: biljka

fitoalèksīn *m bot.* izlučevina biljne stanice koja brani biljku od nametnika
✧ FITO- + *grč.* aléksein: braniti

fitobèntos *m bot.* biljna zajednica koja živi na morskom ili slatkovodnom dnu ili ovisi o njemu
✧ FITO- + *v.* bentos

fitobiològija *ž bot.* proučavanje žive tvari u biljkama i njezinih funkcija
✧ FITO- + *v.* biologija

fitocenològija *ž ekol.* proučavanje života i prostiranja biljnih zajednica // **fitocenòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi fitocenologijom
✧ FITO- + CENO- + -LOGIJA

fitocenóza *ž ekol.* ukupnost biljnog svijeta na jednom jednolikom dijelu Zemljine površine △ ***prirodna*** ~ fitocenoza koja se razvila i stvara bez utjecaja čovjeka; ***antropogena*** ~ fitogeneza koja je nastala zbog djelovanja čovjeka
✧ FITO- + -CENOZA

fitoèdafon *m biol.* biljna zajednica alga, bakterija i gljiva u tlu
✧ FITO- + *v.* edafon

fitoekològija *ž ekol.* disciplina koja proučava okolinu (klima, tlo, živa bića) u njezinu odnosu prema biljkama
✧ FITO- + *v.* ekologija

fìtofāg *m* ⟨N *mn* -āzi⟩ *zool.* onaj koji se hrani lišćem (o životinjama)
✧ FITO- + -FAG

fitofàrmācija *ž* disciplina koja proučava proizvodnju i primjenu sredstava za liječenje i zaštitu bilja
✧ FITO- + *v.* farmacija

fìtogēn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima biljno porijeklo; biljni
✧ FITO- + -GEN

fitogeogràfija *ž bot.* grana botanike koja proučava rasprostranjenost biljaka na Zemljinoj površini; geobotanika // **fitogeogràfījskī** *prid.* koji se odnosi na fitogeografiju; fitogeografski; **fitogeògrafskī** *prid., v.* fitogeografijski
✧ FITO- + *v.* geografija

fitohòrmon *m* ⟨N *mn* fitohormóni⟩ *bot.* generičko ime za biljne hormone; anksini
✧ FITO- + *v.* hormon

fitokémija *ž* proučavanje kemijskih tvari u biljkama i mogućnost njihova izdvajanja
✧ FITO- + *v.* kemija

fitoklíma *ž meteor.* prirodna ili umjetna klima sloja atmosfere u kojoj žive biljke
✧ FITO- + *v.* klima

fitoklimògram *m* grafički prikaz klimatskih prilika optimalnih za rast biljaka
✧ *v.* fitoklima + -GRAM

fitokozmètik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ proizvod za njegu lica i tijela proizveden na bazi biljnih ekstrakata
✧ FITO- + *v.* kozmetika

fìtokrom *m bot.* fotoosjetljivi pigment, nalazi se u sjemenu i listovima viših biljaka i u ograncima algi
✧ FITO- + -KROM

fitōl *m* ⟨G fitóla⟩ *kem.* aciklički alkohol, dobiva se hidrolizom klorofila
✧ FITO- + *v.* (alkoh)ol

fitòlīt *m* ⟨G fitolíta⟩ biljna okamina; fosil
✧ FITO- + -LIT[1]

fitològija *ž bot.* znanost o bilju; botanika
✧ FITO- + -LOGIJA

fitomenadìon *m* ⟨G fitomenadióna⟩ *biol. kem.* vitamin K, u mastima topljivi vitamin, neophodan za sintezu gama glutaminske kiseline

fitomorfan *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ koji je u obliku biljke
✧ FITO- + -MORFAN

fitoncídi *m mn* ⟨N fitòncīd, G fitoncída, G *mn* fitoncídā⟩ *bot.* isparljive sastojine što se izlučuju iz nekih biljaka (npr. hrena, luka, češnjaka), a djeluju poput otrova protiv bakterija, plijesni, gljivica i sl.
✧ FITO- + -CID

fitònīm *m* ⟨G fitoníma⟩ naziv, ime biljke // **fitonìmija** *ž* znanost o nazivima biljaka
✧ FITO- + -ONIM

fitoparàzīt *m* ⟨N *mn* fitoparazíti⟩ *biol.* životinja ili biljka koja parazitira na biljci
✧ FITO- + *v.* parazit

fitopatològija *ž* znanost koja proučava biljne bolesti pronalaženjem uzročnika, utvrđivanjem simptoma i tijeka bolesti
✧ FITO- + *v.* patologija

fitoplànktōn *m* ⟨G fitoplanktóna⟩ *bot.* sitni biljni organizmi koji lebde u vodi nošeni strujom ili kretanjem vodene mase, služe za prehranu ribama i drugim vodenim životinjama
✧ FITO- + *v.* plankton

fitosanìtētsk|ī *prid.*, ob. u: △ *~**a služba*** služba zaštite bilja, što uključuje i karantenske mjere te kontrolu sadnog materijala
✧ FITO- + *v.* sanitarni, sanitet

fitostèrōl *m* ⟨G fitosteróla⟩ *biol.* zajedničko ime za sterole biljnog postanka
✧ FITO- + *v.* sterol(i)

fitoteràpija *ž med.* liječenje biljem, herbalizam
✧ FITO- + *v.* terapija

fitotrōn *m tehn.* skup klimatiziranih prostora u kojima se može precizno proučavati rast i razvoj pojedinih biljaka u kontroliranim klimatskim uvjetima
✧ *amer.engl.* phytotron ≃ FITO- + *v.* (ciklo)-tron

Fitzgerald (*izg.* Ficdžèrald) **1. Ella** (1918–1996), američka pjevačica, vrhunska interpretkinja jazza, bluesa i be-bop stila **2. Francis Scott** (1896–1940), američki književnik, poznat po prikazima mondenog društva između dva rata (*Veliki Gatsby*) **3. Zelda** (1900–1947), američka slikarica, književnica, plesačica, u svemu talentirana, ni u čemu do kraja predana; supruga F. Scotta, svojevrsna ikona jazz-generacije

fīv *m med.* metoda izvanmaternične oplodnje, umjetna oplodnja jajne stanice u idealnim laboratorijskim uvjetima, oplođeno jajašce prenosi se u maternicu
✧ *nlat.* fetus in vitro

five o' clock tea (*izg.* fâjv o klȍk tī) običaj pijenja čaja u pet sati popodne u anglosaksonskim zemljama
✧ *engl.*

fives (*izg.* fâjvs) *m sport* igra loptom koja se rukom baca o zidove igrališta
✧ *engl.*

fixing (*izg.* fìksing) *m ekon. bank.* svakodnevno određivanje tečaja domaće valute od strane središnje banke po kojem obavlja kupnju odnosno prodaju deviznih sredstava s poslovnim bankama
✧ *engl.*

fīz *m* vrsta pjenušavog pića napravljenog od alkohola, sode, soka ili sl. [*ginfīz*]
✧ *engl.* fizz

-FIZA kao drugi dio riječi znači mjehur
✧ *grč.* phýsa

fizijàtrija *ž med.* liječenje bolesti fizičkim metodama, bez lijekova
✧ *grč.* phýsis: priroda + -IJATRIJA

fìzik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** *zast.* **a.** *v.* fizičar **b.** naziv za liječnika [*medicus physicus*] **2.** *pov.* onaj koji po dužnosti konstatira smrt [*gradski ~*]; mrtvozornik
✧ *lat.* physicus ≃ *v.* fizika

fìzika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** prirodna znanost, proučava opća svojstva i građu tvari i pojava u prirodi dostupnih mjerenju; otkriva zakonitosti po kojima se te pojave zbivaju (dijeli se na optiku, mehaniku, akustiku itd.) **2.** fizički međusobni utjecaji, osobitosti, procesi i zakoni △ ***eksperimentalna*** ~ disciplina koja proučava fizikalne pojave i provjerava fizikalne teorije eksperimentima; ~ ***oblaka*** *meteor.* dio meteorologije koji se bavi proučavanjem fizičkih i dinamičkih procesa koji upravljaju strukturom i razvojem oblaka i oborina; ***klasična*** ~ disciplina u fizici koja istražu-

je tvari i tijela, te njihova stanja i promjene pri kojima se ne mijenja molekularni sastav, *opr.* ***nuklearna (atomska)*** ~; ***nuklearna (atomska)*** ~ disciplina u fizici koja se bavi proučavanjem atomske jezgre (nukleusa) i čestica od kojih je sastavljena (nukleona), *opr.* ***klasična*** ~; ***teorijska*** ~ disciplina koja se bavi matematičkom obradom pretpostavki ili mjernih rezultata u fizici // **fìzičār** *m* onaj koji se bavi fizikom; fizik; **fìzičārev** (**fìzičārov**) *prid.* koji pripada fizičaru; **fìzičārka** *ž*, *v.* fizičar; **fìzičk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na fiziku [*~i zakon*]; fizikalni **2. a.** koji se obavlja snagom mišića [*~i rad*] **b.** koji radi snagom mišića [*~i radnik*] **3.** koji se odnosi na tijelo [*~i izgled*; *~i napor*]; fizikalni, tjelesni, *opr.* mentalni, moralan △ ~***a kultura*** skup metoda i sredstava za postizanje zdravlja tijela i psihičke cjelovitosti čovjeka (uključuje u širem smislu način života, rada, odmora, prehrane, njege, tjelesnog vježbanja i dr.); ~***a osoba*** čovjek kao nosilac prava i obaveza u pravnom smislu, *opr.* pravna osoba, *v.* pravni (1); ~***i indeterminizam*** *fiz.* teorija prema kojoj je teoretski nemoguće mjeriti, simultano i bez pogreške, fizičke veličine neke subatomske čestice; ~***i odgoj*** dio odgojno-obrazovnog procesa u kojem se tjelesnim vježbanjem razvija fizička konstitucija polaznika; tjelesni odgoj; ~***i rad*** *ekon.* obavljanje nekog posla ili zadatka u toku proizvodnog procesa za što je potrebna tjelesna aktivnost, *opr.* umni rad, *v.* uman △; ~***o-teološki dokaz*** *fil.* dokaz za postojanje Boga: svrhovitost svega postojećega kao dokaz postojanja bića koje je svijet svrhovito uredilo; **fìzički** *pril.* **1.** po zakonima fizike [~ *nemoguće*] **2. a.** tjelesno [~ *propasti*; ~ *privlačiti*; *biti ~ u stanju* moći] **b.** pomoću mišica [~ *napasti*; ~ *raditi*] **3.** kao živa osoba [*biti ~ prisutan* osobno nazočiti čemu (za razliku od biti zastupljen preko nekoga)]; **fìzičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fizičko; **fìzikāln|ī** *prid.*, *v.* fìzičkī △ ~***a kemija*** proučavanje zakona koji vladaju tvarima u raznim stanjima i u reakcijama među tvarima; ~***a medicina*** grana medicinske znanosti koja se u primjeni koristi raznim oblicima fizikalne energije (mehaničkom, toplinskom, električnom i dr.); ~***a optika*** grana optike koja se bavi valnom prirodom svjetlosti i proučava pojave interferencije, difrakcije i polarizacije; ~***a terapija*** liječenje sredstvima kao što su masaža, kupelji, toplina itd. (za razliku od liječenja lijekovima); fizioterapija; ~***e veličine*** svojstva tijela, tvari, stanja i pojava koja se mogu objektivno uspoređivati; označuju se brojčanom vrijednošću i jedinicom; **fìzikālno** *pril.* na fizikalan način, kako određuje fizika; **fìzikus** *m žarg.* onaj koji radi fizičke radove; fizički radnik

✧ *lat.* physica: prirodna znanost (*srlat.* medicinska znanost) ← *grč.* physikḗ: znanost o prirodi ≃ phýsis: priroda

fizikalìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* spoznajnoteorijsko gledište koje insistira na rješavanju filozofskih problema metodama i rezultatima fizike

✧ *v.* fizika + -IZAM

FIZIO- kao prvi dio riječi znači prirodu, koji se odnosi na prirodu, povezanost s njom ili na obličje; prirodo- [*fiziogeneza*; *fizionomija*]

✧ *grč.* physio-; phýsis: priroda, prirodno obličje

fiziofònēm *m* ⟨G fiziofonéma⟩ *lingv.* fiziološki okarakteriziran glas (u riječi *hrvatski* fiziofonetski je tu »c«, a ne »ts«)

✧ FIZIO- + *v.* fonem

fiziogèneza *ž* razvitak životnih funkcija i navika, koje organizam stječe izravnim, neposrednim djelovanjem fizičkih faktora okolne prirode

✧ FIZIO- + -GENEZA

fiziognòmika *ž* ⟨D L -ici⟩ *psih.* spoznavanje značaja i raznih duševnih svojstava pojedinca prema njegovoj fizionomiji // **fiziognòmičkī** *prid.* koji se odnosi na fiziognomiku; licoslovni

✧ *grč.* physiognōm(on)ikos: koji prosuđuje po licu ≃ FIZIO- + gnṓmē: spoznaja

fiziokratìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* učenje francuske političko-ekonomske škole (18. st.) da zemlja i poljodjelstvo predstavljaju jedini izvor blagostanja i napretka, *opr.* merkantilizam // **fiziokràcija** *ž* prevlast onih koji se bave fizičkim poslovima; **fiziokràcījskī** *prid.* koji se odnosi na fiziokraciju; **fiziòkrat** *m pov.* pristaša fiziokratizma; **fiziòkratskī** *prid.* koji se odnosi na fiziokratizam i fiziokrate

✧ FIZIO- + -KRAT + -IZAM

fiziològija *ž* **1.** znanost o vitalnim i tipičnim procesima, aktivnostima i funkcijama u živom organizmu **2.** vitalni procesi i funkcije živog organizma **3.** *fil.* pokušaj tumačenja funkcije različitih prirodnih pojava traže-

njem njihovog uzroka i materijalne strukture △ ~ ***rada*** *med.* grana fiziologije koja proučava motoričke funkcije organizma odnosno promjene izazvane fizičkim radom te čimbenike koji utječu na radnu sposobnost čovjeka; ~ ***sporta*** *med.* grana fiziologije koja proučava funkcionalne promjene organizma uslijed bavljenja sportom // **fiziòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi fiziologijom; **fiziològījskī** *prid.*, *v.* fiziološki; **fiziològinja** (**fiziolòškinja**) *ž konstr. neob.*, *v.* fiziolog; **fiziòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na fiziologiju i fiziologe; fiziologijski △ ~***a (spolna, sezonska) izolacija*** *biol.* cijepanje vrste u skupine koje se pare u različito doba godine (zbog različitog doba sazrijevanja spolnih produkata, razlike u spolnim nagonima, slabljenja spolne privlačnosti i sl.); ~***a otopina*** otopina različitih soli i glukoze, koristi se u farmaciji, biologiji odnosno medicini ako je istovjetne izotoničnosti s krvlju; ~***a psihologija*** grana psihologije čiji je cilj tumačenje fizioloških osnova psihičkih procesa; ~***a smrt*** *term.* nepovratni prestanak svih životnih funkcija; ~***i sat*** sustav koji određuje vremensku strukturu fizioloških funkcija u čovjeka i u životinje; biološki sat; ***primarne ~e potrebe*** osnovne (nagonske) čovjekove potrebe za održavanjem (jelo, piće i pražnjenje); ***sekundarne ~e potrebe*** čovjekov nagon za održavanjem vrste (spolni odnosi)
✧ *grč.* physiología ≃ FIZIO- + -LOGIJA

fizionòmija *ž* **1.** opći izraz i ukupnost crta lica [*njegova ~ mi je poznata*] **2.** prošireno zn. na posebnost neke stvari koja ju razlikuje od druge, oblik čega, opći dojam; koncepcija [~ *izložbe*; ~ *grada*]
✧ *srlat.* physiognōmia ≃ *grč.* physiognōmonía ≃ FIZIO- + -NOMIJA

fizioteràpija *ž* fizikalna terapija; liječenje prirodnim sredstvima, *usp.* fizikalni // **fizioterapèut** *m* onaj koji primjenjuje metode fizioterapije; **fizioterapèutkinja** *ž*, *v.* fizioterapeut; **fizioterapèutskī** *prid.* koji se odnosi na fizioterapeute; **fizioterapèutski** *pril.* kao fizioterapeut, na način fizioterapeuta; **fizioteràpījskī** *prid.* koji se odnosi na fizioterapiju
✧ FIZIO- + *v.* terapija

fìzīr *m* ⟨G fizíra⟩ *reg.* letvica na kojoj su označeni razdjeli, služi za baždarenje bačve
♦ *pr.*: **Fìzīr** (Podravina, Zagorje)
✧ *njem.* visieren: mjeriti, baždariti

fjȁka *ž reg.* stanje oslabljene aktivnosti, pospano stanje; usporenost [*uhvatila me ~*] // **fjȁkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je lijen; trom, opušten
✧ *tal.* fiacca

fjànketo (**fjankȅto**) *m šah reg.* postavljanje lovca u igri šaha na polje ispred skakača nakon pomicanja pješaka; fijanketo // **fjànketan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji dolazi sa strane; bočni, postranjski
✧ *tal.* fianchetto

fjàsko *m*, *v.* fijasko

fjȅld *m* ⟨N *mn* fjèldovi, G fjèldōvā⟩ *geol.* zaravan nastala djelovanjem glečera
✧ *dan.* fjeld

Fjòdor 1. *v.* ♦ **2.** ime trojice ruskih careva (16. i 17. st.)
♦ *v.* Fedor

fjȍk *m* ⟨N *mn* -i⟩ *reg.* vrpca vezana u mašnu (ukrasni dio odjeće, način vezanja vrpce, vezice itd.), *usp.* grop
✧ *tal.* fiocco

fjȍrd *m* ⟨N *mn* fjòrdovi, G fjòrdōvā⟩ *geol. geogr.* duboki i uski morski zaljev stjenovitih, strmih i visokih obala nastao erozijom ledenjaka
✧ *norv.*

fjòret *m reg.* **1.** cvjetić **2.** *glazb.* ukras izveden na kraju fraze u pjesmama dalmatinskog melosa [*učiniti ~*] // **fjoritúra** *ž* **1.** *reg.* cvjetni ukras, ukras izveden u obliku cvijeta ili cvijeća **2.** *žarg.* uspješan efekt na sceni koji se postiže neočekivanom grimasom, gestom, dosjetkom ili gegom; fioritura
✧ *tal.* fioretto

flabèlum *m* velika lepeza od paunova perja na dugačkoj dršci; orijentalnog podrijetla, u crkvi se upotrebljava od davnina
✧ *lat.* flabellum ← flabrum: dašak vjetra

Flacius Illyricus, *v.* Vlačić (Matija)

flag (*izg.* flȅg) *m term.* zastava, barjak △ ~ ***clause*** (*izg.* ~ klȏz) *pravn.* klauzula o sudbenoj nadležnosti
✧ *engl.*

flagèlant *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** pripadnik fanatične sekte u Europi u 13. i 14. st., čiji su se članovi javno bičevali kako bi iskupili svoje grijehe i grijehe drugih; bičevalac **2.** *pren.* onaj koji je sklon samooptuživanju, pretjeranoj samokritičnosti // **flagelácija** *ž* **1.** čin bičevanja ili samobičevanja (kao tjelesna kazna, seksualna naslada, izraz vjerskog fanatizma i sl.) **2.** *med.* u terapeutici način masaže za

poticanje aktivnosti živčanih završetaka i perifernog krvotoka; **flagèlantkinja** *ž*, *v.* flagelant; **flagelantìzam** *m* ⟨G -zma⟩ seksualna perverzija pri kojoj se spolni užitak potiče i postiže šibanjem samog sebe ili nekog drugoga; **flagèlantskī** *prid.* koji se odnosi na flagelante △ ~ ***pokret*** *pov.* flagelantska sekta, *usp.* flagelant; **flagèlantski** *pril.* kao flagelant, na način flagelanata
✧ *lat.* flagellans ← flagellare: bičevati ≃ flagellum: bič

flagèlāt *m* ⟨G flageláta⟩ *zool.* vrsta praživotinje (*Flagellata*), kreće se pomoću male nitaste izrasline poput biča; bičaš
✧ *nlat.* flagellata ≃ *lat.* flagellum: bič

flagèlum *m zool. anat.* organ koji proizvodi kontrakcije u raznih vodenih životinja s različitom namjenom (dobavljanje hrane, disanje i sl.)
✧ *lat.* flagellum: bič

flageolet (*izg.* flažolê) *m glazb.* mala uzdužna flauta sa 6 rupica, česta u baroknim skladbama; flažolet // **flageoletni** (*izg.* flažolètnī) *prid.*, ob. u: △ ~ ***tonovi*** *glazb.* visoki alikvotni tonovi što se dobiju laganim dodirom prstiju po žicama glazbenog instrumenta
✧ *fr.*

flagrànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji se ne može nijekati, koji je svakom vidljiv; evidentan, očit, očigledan [*prolazak kroz crveno svjetlo je ~an prekršaj*] **2.** o kojem nema nikakve sumnje; nedvojben [*javnost bi trebala reagirati kada su u pitanju ~na kršenja demokratske procedure*] **3.** *pravn.* koji je učinjen pred očima onoga koji to ustanovljuje [*~ni delikt*] // **flagràntno** *pril.* na flagrantan način; očito, nesumnjivo; **flagràntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je flagrantno
✧ *lat.* flagrans ← flagrare: gorjeti

flȁh *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* **1.** koji je ravne površine; ravan, plosnat, položen **2.** *sport* ravan udarac bez rotacije lopte (u tenisu, stolnom tenisu i sl.)
✧ *njem.* flach

flȁhcānge *ž pl. tantum reg.* plosnata kliješta
✧ *njem.* Flachzange

flȁhdruk *m reg. tipogr.* tehnika u kojoj se pisani materijal slaže u jednoj ravnini za razliku od tehnike koja koristi valjak
✧ *njem.* Flachdruck

Flaherty (*izg.* Fléerti), **Robert Joseph** (1884–1951), američki filmski redatelj, smatraju ga ocem dokumentarnoga filma (*Nanook sa Sjevera*)

flȁjer *m* **1.** *tehn.* stroj na kojem se obavlja ufrkavanje pređe pamuka i ravnomjerno namatanje na bobinu **2.** *razg.* list papira manje ili srednje veličine s kraćim tekstom propagandnog, političkog ili drugog sadržaja; letak
✧ *engl.* flyer

flàjsig *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji se odlikuje radinošću; radin, marljiv
♦ *pr.* (nadimačko): **Flàjs** (Prigorje), **Flàjsig** (Zagreb, Požega)
✧ *njem.* fleissig

flȁjš *m reg.* meso // **flȁjšman** *m reg.* mesar
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Flàjšek** (Varaždin), **Flàjšer**, **Flàjšlik** (Kutina), **Flȁjšman** (100, Varaždin), **Fleischer** (*izg.* Flàjšer) (Zagreb)
✧ *njem.* Fleisch; Fleischmann

flȁjšmašīna *ž reg.* stroj za mljevenje mesa
✧ *njem.* Fleischmaschine

flȁk *m* ⟨N *mn* flàkovi, G flàkōvā⟩ *vojn.* lako artiljerijsko oruđe s jednom ili više cijevi na jednom postolju; protuavionski top
✧ *krat.*, *njem.* Flugzeug-Abnehrkanone

flakes (*izg.* flêjks) *m mn kulin.* pahuljice (najčešće od žitarica koje se posebno prerađuju)
✧ *engl.*

flàkōn *m* ⟨G flakóna⟩ staklena posudica, bočica, za spremanje tekućine, uglavnom parfema
✧ *fr.* flacon

flȁks *m reg.* **1.** *bot.*, *v.* lan **2.** plastični konac, nit [*~ za udicu*]
✧ *njem.* Flachs, *engl.* flax

flâm *m reg.* masni, mekani dio goveđeg mesa uz rebra; potrbušina
♦ *pr.*: **Flâm** (Slavonija)
✧ *njem.* Flaum

Flamánci *m mn etn.* germanski narod naseljen pretežito u Belgiji i *S* Francuskoj, o. 6,2 mil. pripadnika // **Flamánac** *m* (**Flàmānka** *ž*) **1.** pripadnik flamanskog naroda **2.** stanovnik Flamanske; **flàmānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na **a.** Flamance [*~o slikarstvo*] **b.** na Flandriju (Flamansku *arh. rij.*) △ ***~i jezik*** *lingv.* jezik iz grupe zapadnogermanskih jezika sjeverne Belgije i jednog dijela Francuske, varijanta nizozemskoga; **flàmānski** *pril.* kao Flamanac, na način Flamanaca

flàmbard (**flambârd**) *m pom.* francuski ribarski brod s atlantske obale; barkasa
✧ *fr.* flambard (flambart)

flambáža *ž med.* izlaganje plamenu nekog predmeta radi sterilizacije // **flambírati** *dv.* ⟨*prez.* flàmbīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.*

-āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *kulin.* preliti jelo alkoholom i zapaljeno ga servirati
✧ *fr.* flambage ≃ flamber: paliti
flàmberg *m* ⟨N *mn* -rzi⟩ *pov.* vrsta širokog mača u obliku plamena sa šiljastom oštricom
✧ *njem.* Flamberg
flàmboajānt (**flamboajânt**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ **1.** *pov. umj.* koji se odnosi na posljednju kitnjastu fazu u razvoju gotičkog stila, nastalu o. 1400, karakterističnu po ukrasima u obliku plamenih jezika [*gotika* ~] **2.** *pren. iron.* koji je blagoglagoljiv
✧ *fr.* flamboyant: cvatući
flamenco (*izg.* flamènko) *m glazb.* narodni ples i pjesma iz Andaluzije praćen gitarom, kastanjetama i pljeskanjem
✧ *šp.*
flamȉngo *m* **1.** *zool.* vrsta ptice (*Phoenicopterus roseus*) dugih nogu i vrata, plamene boje; plamenac **2.** *sport* natjecateljska figura u sinkroniziranom plivanju
✧ *šp.* ≃ *lat.* flamma: plamen
Flamsteed (*izg.* Flèmstid), **John** (1646–1719), engleski astronom, osnivač zvjezdarnice u Greenwichu
flànca *ž bot. reg.* mlada, neodrasla biljka koja služi za presađivanje; sadnica
✧ *njem.* Pflanze
flândra *ž, v.* flundra
Flàndrija *ž geogr.* **1.** *pov.* matična zemlja Flamanaca, *v.*; Flamanska **2.** naziv dviju pokrajina u *SZ* Belgiji // **flàndrījskī** *prid.* koji se odnosi na Flandriju
flànēl *m* ⟨G flanéla⟩ laka i meka vunena ili pamučna tkanina ili platno // **flànelast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik na flanel; **flànēlskī** *prid.* koji je od flanela
✧ *engl.* flannel
flànēr *m* ⟨G flanéra⟩ *reg.* onaj koji besciljno luta; tumaralo, lutalica
✧ *fr.* flâneur
flànka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg.* postrani, bočni dio čega; bok, krilo // **flankírati** *dv.* ⟨*prez.* flànkīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *vojn. zast.* **1.** napasti/napadati neprijatelja s boka **2.** osigurati/osiguravati se od napada s boka; **flânj|ka** *ž* ⟨D L -njci/ob. -i⟩ *lov.* mjesto u lovištu na kojem lovac čeka divljač koju podižu ili pritjeruju hajkači [*stajati na ~ci*]
◆ *pr.*: **Flánjak** (310, Slunj, Đakovo), **Flánjek** (Đurđevac)
✧ *fr.* flanc ≃ flanquer: napadati s boka
Flanona (*izg.* Flanȏna) *ž ant.* ime za Plomin, *v.*
flare (*izg.* flêr) *m astron.* iznenadna, kratkotrajna, ali uočljiva pojačanja svjetlosti u okolini Sunčevih pjega △ ~ ***path*** (*izg.* ~ pât) *term.* osvijetljeni dio aerodromske piste; poletnoslijetna staza; ~***-spektar*** emisijski spektar Sunčeve kromosfere, koji se vidi nekoliko sekundi prije i nakon potpune pomrčine Sunca; ~ ***zvijezde*** zvijezde s kratkim i naglim promjenama svjetlosti
✧ *engl.* flare: gorjeti nestalnim plamenom poput svijeće na vjetru
flash (*izg.* flȅš) *m* **1.** *tehn.* **a.** elektronska naprava kojom se proizvodi bljesak za fotografiranje; bljeskalica **b.** *meton.* bljesak koji proizvodi takva bljeskalica **2.** kombinacija karata u nekim kartaškim igrama (npr. u pokeru) **3.** *žarg.* ugodan osjećaj neposredno nakon uzimanja droge **4.** *razg.* važna informacija u obliku kratke poruke, vijest koja se pojavi u medijima neposredno nakon događanja
✧ *engl.*: munja, bljesak
flashback (*izg.* flȅšbek) *m* **1. a.** u filmskom prikazu vraćanje radnje unatrag **b.** prošireno zn. i na svako drugo takvo prikazivanje ili pripovijedanje; retrospekcija, »prikaz sjećanja« **2.** *psih.* poremećaj percepcije prouzročen halucinogenima ili posthalucinogeni poremećaj percepcije; ponovno proživljavanje
✧ *engl.*
Flash Gordon (*izg.* Flȅš Gȏrdon) junak iz stripa, astronaut koji u prvom znanstvenofantastičnom stripu (autor američki crtač A. Raymond, 1934) u svemiru doživljava ratne pustolovine, bori se protiv zlog kralja Minga na planetu Mongo; prema stripu je snimljeno nekoliko filmova
flȁster *m* **1.** *farm.* samoljepljivi ovoj za zaštitu ozlijeđenog ili izloženog mjesta na tijelu [*staviti* ~; *zalijepiti* ~] **2.** *sport žarg.* igrač koji je isključivo zadužen za pokrivanje i markiranje jednog protivničkog igrača (ob. istaknutog napadača) [*igrati* ~; *dobiti* ~] **3.** *pren.* onaj koji se prilijepi uz koga; priljepak
✧ *njem.* Pflaster ≃ *grč.* émplastron: sredstvo za premazivanje
flȁša *ž razg.* boca // **flȁšica** *ž dem.* od flaša; **flašètina** *ž augm.* od flaša; **flàšīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se prodaje u flašama [*~o vino*]; **flašírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* flàšīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uliti/ulijevati što u flašu i opremiti za čuvanje, prenošenje i prodaju (o vinu i drugim pićima)
✧ *njem.* Flasche

flatulèncija *ž fiziol.* nadimanje, rastezanje želuca ili crijeva plinovima, analno ispuštanje vjetrova; meteorizam, ispuštanje vjetrova, prđenje
✧ *nlat.* flatulentus: napuhnut ≃ *lat.* flatus: vjetar

Flaubert (*izg.* Flobêr), **Gustave** (1821–1880), francuski književnik, uzor precizna proznog stila; u romanima iz suvremenosti minuciozno objektivan realist (*Gospođa Bovary*, *Sentimentalni odgoj*); u djelima iz prošlosti romantičar (*Salambo*, *Iskušenje Sv. Antuna*)

flàuta *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *glazb.* puhaće glazbalo [*uzdužna ~*; *poprečna ~*; *moderna ~*] // **flautíno** *m glazb.* **1.** flageolet **2.** vrsta blokflaute; **flaùtist** *m* reproduktivni umjetnik, muzičar koji svira flautu; **flaùtistica** (**flaùtistkinja**) *ž*, *v.* flautist; **flaùtistov** *prid.* koji pripada flautisti
✧ *tal.* flauto

flautâto (**flautàndo**) *m glazb.* posebna vrsta tona na gudačkim instrumentima, osobito na violini, ton po boji podsjeća na zvuk flaute ili klarineta
✧ *tal.*

Flâvije rimsko plebejsko gentilno ime; Flavijevci su Rimu dali careve Vespazijana, Tita i Domicijana

flàvōn *m* ⟨G flavóna⟩ *kem.* $C_{15}H_{10}O_2$, organski spoj s pironskom jezgrom // **flavóni** *m mn kem.* derivati flavona, raširene žute biljne boje, često vezane sa šećerom (flavonski glikozidi)
✧ *lat.* flavus: plav, žut

flažȍlet *m*, *v.* flageolet

FLEB-, **FLEBO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na žile
✧ *grč.* phléps: žila, vena

fléba *ž*, *v.* pleba

flebektázija *ž pat.* proširenje vena
✧ FLEB- + *v.* ektazija

flebektòmij|a *ž med.* kirurško odstranjenje vene ili njezina dijela [*izvesti ~u*]
✧ FLEB- + *v.* ektomija

flebȉtis *m pat.* upala stijenke vene sa stvaranjem tromba u njezinoj šupljini
✧ FLEB- + -ITIS

FLEBO-, *v.* FLEB-

flebogràfija *ž med. tehn.* rendgensko snimanje vena nakon ubrizgavanja kontrastnog sredstva u venu
✧ FLEBO- + -GRAFIJA

flebòlīt *m* ⟨G flebolíta⟩ *pat.* kalcificirani tromb
✧ FLEBO- + -LIT[1]

flebolitijáza *ž pat.* kamenci u venama
✧ FLEBO- + *v.* litijaza

fleboskleróza *ž pat.* otvrdnuće vene zbog fibroze stijenke
✧ FLEBO- + *v.* skleroza

flebotómi *m mn* ⟨N flebòtom⟩ *zool.* rod sitnih dvokrilnih kukaca prekrivenih finim dlačicama; papatači, nevidi
✧ *nlat.* Phlebotomus

flebotòmija *ž med.* zahvat rasijecanja vene radi puštanja krvi
✧ FLEBO- + -TOMIJA

flèche (*izg.* flèš) *m sport* brz i skokovit napad u mačevanju
✧ *fr.*: strijela

flȅčer *m tehn.* sredstvo za privremeno zatvaranje šupljina kod popravljanja zuba
✧ *engl.* fletcher

Fleet Street (*izg.* Flȋt Strȋt) **1.** ulica u središtu Londona u kojoj su do sredine 80-ih bile smještene mnoge britanske novinske redakcije **2.** *meton.* oznaka za ukupno britansko novinstvo

flêgar *m reg. zast.* dvornik, upravitelj vlastelinstva
◆ *pr.* (prema zanimanju): **Flêgar** (580, Zagorje), **Flègarić** (Koprivnica, Ivanec), **Fléger** (Vinkovci), možda i **Flégo** (500, Buzet, Primorje), *usp.* Dvornik
✧ *njem.* Pfleger

Flégija *m mit.* kralj Tesalije, sin boga Aresa, zapalio Apolonov hram u Delfima

flègma *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *fiziol.* sluzava tvar u tijelu **2.** *pov. med.* jedan od četiri osnovna tipa temperamenta u srednjovjekovnoj psihologiji **3.** ravnodušnost, hladnokrvnost, mirnoća, tromost **4.** prošireno zn. na čovjeka flegmatične naravi [*on je/ona je ~*]; flegmatik **5.** *kem. zast.* vodeni ostatak destilacije neke (alkoholne) tekućine // **flegmàtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je pun flegme (**1**) **2. a.** koji nema emocija, koji ne podliježe emocijama **b.** koji je hladnokrvan, miran; **flegmàtičār** *m*, *v.* flegmatik; **flegmàtično** *pril.* na flegmatičan način; hladnokrvno, ravnodušno; **flegmàtik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ onaj koji je flegmatičan (**2b**); flegmatičar; **flegmàtičnost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je flegmatičan
✧ *grč.* phlégma: sluz (u starogrčkoj medicini

držalo se da je ona uzrok vrsti temperamenta koji je prema njoj dobio ime); velika lijenost

flegmatìzātor *m vojn.* sredstvo za usporavanje brzine detonacije

✧ *v.* flegma

flegmóna *ž pat.* infekciozna gnojna upala mišićnog ili vezivnog tkiva (ob. prisutna kod otvorenih rana)

✧ *grč.* phlégmon

Flègrejska pòljā *sr mit.* mjesto borbe Bogova s gigantima

flȅk|a *ž* (**flȅk** *m*) *reg.* **1.** *v.* mrlja **2.** zakrpa na cipeli **3.** *pat.* sjena na plućima // **flȅkati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* lako prljati, mrljati; **flȅkāv** (**flȅkast**) *prid. reg.* koji je pun fleka (ob. o tekstilu); **flȅkerli** *m mn reg. kulin.* četvrtasti komadići tanko razvaljanog tijesta koji se ob. ukuhavaju u juhu [*kraut* ~ krpice sa zeljem]; **flȅkice** *ž mn* **1.** *dem.* od fleka; mrljice **2.** ono što je strgano na komadiće, krpice

♦ *pr.*: **Fleck** (*izg.* Flȅk) (Zagreb), **Flèkač** (Bjelovar, Novska), **Flèković** (Bjelovar)

✧ *njem.* Fleck

flèksija *ž* **1.** *lingv.* mijenjanje pojedinih vrsta riječi dodavanjem različitih gramatičkih elemenata na osnovu [*imenska* ~ – deklinacija; *glagolska* ~ – konjugacija] **2.** *anat.* **a.** radnja kojom se približavaju dva dijela tijela; pregibanje **b.** pokret koji nastaje radom mišića fleksora // **flȅksa** *ž* ⟨G *mn* flêksā/-ī⟩ *glazb. pov.* **1.** jednostavna neuma od 2 silazne note **2.** u psalmodičkom recitiranju liturgijskih tekstova melodijski pomak ob. za sekundu niže od glavnog recitativnog tona; **flȅksibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *gram.* koji ima fleksiju; koji je promjenjiv **2. a.** koji je savitljiv (o predmetima) **b.** koji je gibak (o ljudima, ob. sportašima) **3.** *pren.* **a.** koji je prilagodljiv u ophođenju i stavovima, pristupačan razlozima, koji se umije sporazumijevati **b.** koji se lako dade nagovoriti; **flȅksibīlno** *pril.* na fleksibilan način; prilagodljivo, savitljivo [*postupiti* ~]; **fleksibílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fleksibilan ili svojstvo onoga što je fleksibilno; **flèksīvnī** (**flèktīvnī**) *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezici*** *lingv.* jezici koji gramatičko značenje izražavaju fleksijom; **flȅksor** *m anat.* mišić koji pregiba jedan dio tijela prema drugom; pregibač; **fleksúra** *ž* **1.** *geol.* naziv za koljenastu boru na geološkom sloju koja u nastavku prelazi u rasjed **2.** općenito pregib, ugao; **flektírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* flèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *gram.* sklanjati imenicu po padežima, glagol po licu i vremenu

✧ *lat.* flexio: savijanje, pregibanje ≃ flexibilis: savitljiv (flexa: zavinuta) ← flectere: savijati, pregibati

flȅktifus *m pat.* vrsta zarazne bolesti; pjegavi tifus, pjegavac

✧ *njem.* Flecktiphus

Fleming (*izg.* Flèming) **1. Alexander** (1881–1955), škotski mikrobiolog, otkrivač penicilina, Nobelova nagrada za medicinu 1945 (zajedno s E. B. Chainom i H. W. Floreyom) **2. Ian** (1908–1964), engleski pisac špijunskih romana, tvorac popularnog lika Jamesa Bonda, po kojem su snimljeni brojni filmovi

flȇr *m*, *v.* flare

flȅrt *m razg.* **1.** ljubavno udvaranje uglavnom bez dubljih osjećaja između osoba različita spola **2.** kratkotrajna, površna ljubavna veza; flirt // **flȅrtati** *nesvrš.* ⟨*prez.* flȅrtām, *pril. sad.* flȅrtajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.*, *v.* flertovati; **flȅrtovati** (∅, s kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* flȅrtujēm, *pril. sad.* flȅrtujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* **1.** imati flert s kime; flertati **2. a.** općenito, očijukati, koketirati, izazivati što [*vozeći takvom brzinom on flertuje sa smrću*] **b.** *pol.* tražiti načina za suradnju, približavanje suprotnoj političkoj snazi [~ *s opozicijom*]

✧ *engl.* flirt ← *stfr.* fleureter: letjeti od cvijeta do cvijeta

flȅš *m*, *v.* flash

flȅšbek *m*, *v.* flashback

flȅtan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *reg.* koji je radin, koji je snalažljiv, brz (u poslu i sl.) // **flȅtno** *pril.* brzo, okretno

♦ *pr.* (nadimačko): **Flȅten** (Međimurje), **Flȅtko** (*S* Hrvatska)

✧ *njem.* flätig

flexa *ž*, *v.* fleksa, fleksija

flibustìjēr *m* ⟨N *mn* flibustijéri⟩ **1.** *pov. pom.* pripadnik gusara koji su napadali španjolske brodove u zapadnoj Indiji (16. i 17. st.) i španjolske posjede u Sr. Americi (kraj 18. st.); filibuster **2.** prošireno zn. **a.** onaj koji svjesno onemogućava, opstruira što **b.** onaj koji živi od grabeži i pljačke; bandit **3.** (*mn*)*pol.* u SAD članovi predstavničkih tijela vlasti koji onemogućavaju život demokratskog parlamenta organiziranim verbalnim ometanjem // **flibustijérstvo** *sr* ⟨G *mn* flibustìjērstāvā/-ā⟩ radnje koje poduzima flibustijer (**1**, **2**), op-

struktivna djelatnost flibustijera u društvu i političkom ili poslovnom životu gdje se odluke donose demokratskom procedurom (2)
✧ *fr.* flibustier ← *nizoz.* vrijbuiter: gusar

flìčka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg. pejor.* ženska osoba koja ostavlja dojam da se olako upušta u erotske veze; kurvica
✧ *njem.* Flitsche

flíger *m reg. vojn. zast.* pripadnik zrakoplovnog roda u vojsci odnosno poziv u civilnoj službi; letač, pilot, avijatičar
✧ *njem.* Flieger

flight (*izg.* flâjt) *m sport* streličarsko natjecanje u daljinskom izbacivanju strijela
✧ *engl.*

flight recorder (*izg.* flâjt rekórder) *m tehn.* sprava u avionu koja bilježi tehničke pojedinosti za vrijeme leta i koja se ispituje kad se dogodi nesreća; crna kutija
✧ *engl.*

flígl *m reg. zast.* **1. a.** krilo zgrade **b.** krilo općenito **2.** *sport* nogometaš napadač koji igra na krilu; krilo
✧ *njem.* Flügel

flíglhorn *m glazb. reg.* vrsta puhaćeg glazbala; lovački rog
✧ *njem.* Flügelhorn

flígltīr *ž pl. tantum reg.* vrata s dva krila
✧ *njem.* Flügeltür

flìjāk *m* ⟨G flijáka, N *mn* flíjci/flijáci, G flíjācā⟩ *pov.* antički glumac, izvođač starogrčkih lakrdija i burlesknih prizora
✧ *grč.* phlýakes

flìk *m sport* brzi udarac iz zgloba u badmintonu ili stolnom tenisu
✧ *engl.* flick

flìk-flàk *m sport* uzastopni premeti unatrag u gimnastici
✧ *engl.* flick-flack

flikténa *ž pat.* upalni alergijski mjehurić na rubu rožnice; alergijski konjunktivitis
✧ *grč.* phlýktaina: prišt ≈ phkýein, phlyizein: naticati, prekipjeti

flînta *ž reg.* **1.** puška kremenjača **2.** *žarg.* laka žena, prostitutka
♦ *pr.*: **Flînčec** (Međimurje), **Flînta** (Zlatar Bistrica, Prigorje)
✧ *njem.* Flinte

flìp *m* **1.** vrsta alkoholnog pića, punč s dodatkom umiješanog žumanjka **2.** *sport* napadački udarac iz zgloba iznad stola u stolnom tenisu △ ~ ***book (chart)*** (*izg.* ~ bùk/čārt) knjiga sastavljena od niza slika koje brzim listanjem stvaraju dojam da se prikazani likovi kreću (kod nas se nekad zvala »filmska knjiga«); ~ ***jump*** (*izg.* ~ džȁmp) skok u klizanju
✧ *engl.* flip

flìper *m* sprava (automat) za igru, ob. se kuglica (ili loptica) pomoću posebnih ručica promeće kroz razne zapreke [~-*salon*]
✧ *engl.* flipper

flȉrt *m*, *v.* flert

flȉskati (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* ćuškati ili tući po stražnjici (ob. za djecu) // **flȉska** *ž* ⟨G *mn* -sākā⟩ ćuška

flȉspapīr *m reg.* ukrasni prozirni vrlo tanak papir [*tanak kao* ~]
✧ *njem.* Fliesspapier

flȉš *m min.* niz naizmjeničnih sedimenata lapora, glinenih škriljevaca, pješčenjaka i vapnenca
✧ *švic.njem.* flysch

flȉt *m* ⟨N *mn* flìtovi, G flìtōvā⟩ **1.** *tehn. zast.* aparat iz kojega se potiskivanjem klipa raspršuje tekućina koja ubija muhe i druge insekte **2.** *pren.* ono što je za koga vrlo neugodno ili ga uništava, donosi neugodnosti [*to je za njega* ~] △ ~-***igrač*** *sport* osobito neugodan protivnik, od kojeg bolji igrač stalno ili ob. gubi (iako po stvarnoj vrijednosti tako ne bi smjelo biti) // **flȉtati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ prskati što flitom
✧ *engl.*

flìter *m razg.* sitna, tanka metalna ili staklena pločica koja se našiva na odjeću ili obuću radi ukrašavanja; šljokica
✧ *njem.* Flitter

flizèlīn *m* ⟨G flizelína⟩ netkano platno, služi kao umetak za učvršćivanje dijelova odjeće
✧ *njem.* Vlieseline

float (*izg.* flôut), ob. u: △ ~ ***money*** (*izg.* ~ mȁni) *ekon.* **1.** novac koji se brzo obrće; špekulativni novac, vrući novac **2.** novac u kanalima platnog prometa // **floating** (*izg.* flôuting) *m ekon.* plutanje, plivanje (o plivajućim, slobodnim tečajevima valuta, za razliku od fiksnog) △ ~ ***clause*** (*izg.* ~ klôz) *pom.* klauzula o plutanju (vremenu kad brod u luci čeka na ukrcaj/iskrcaj)
✧ *engl.*: plivati, plutati

flòbērtica *ž razg. zast.* malokalibarska puška

flòēm *m* ⟨G floéma⟩ *bot.* provodno sitasto tkivo kroz koje produkti asimilacije prelaze iz lista u ostale dijelove biljke
✧ *nlat.* phloema ≈ *grč.* phlóos: kora

flȍ-flȍ *m pom.* sustav ukrcaja i iskrcaja u teglenicama
✧ *engl.* **flo**(at on)-**flo**(at off)
flogìstik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *farm.* sredstvo koje izaziva upalu ili potiče već postojeću
✧ *grč.* phlogistós: zapaljen
flȍgistōn *m* ⟨G flogistóna⟩ *kem.* **1.** *pov.* hipotetska tvar negativne težine koju tobože ispušta materija pri gorenju ili hrđanju **2.** sastojak svih tvari koje mogu izgorjeti; gorivo
✧ *nlat.* phlogiston ← *grč.* phlogistós: zapaljen
flogóza *ž pat.* lokalna reakcija živog tkiva na ozljede, klice, strane tvari i dr.; stari naziv za upalu
✧ *grč.* phlógōsis: gorenje
flȍk *m pom.* malo jedro na pramčanom dijelu jedrilice u obliku trokuta
✧ *njem.* Pflock ← *tal.* fiocco
flȍki *prid.* (ob. kao opis dlake ili ime psa); kudrav
✧ *engl.* flocky
flokírati (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* flòkīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* nanijeti/nanositi sitna vlakna pamuka, vune, sintetike na papir ili foliju kod izrade tapeta
✧ *njem.* flockieren
flȍks *m bot.*, *v.* plamenak²
✧ *grč.* phlóks: plamen
flȍkula *ž* pojava kratkotrajne zrnate strukture na površini Sunca // **flokulácija** *ž* **1.** *meteor.* stvaranje pahuljica **2.** *kem.* taloženje otopina (ob. koloidnih) u obliku pahuljica, *usp.* koagulacija **3.** proces čišćenja već iskorištene vode koji se sastoji u vezivanju nečistoća; **flokulácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na flokulaciju △ *~**a reakcija*** *med.* fizičko-kemijska reakcija za dijagnozu nekih bolesti (sifilis i dr.)
✧ *lat.* flocculus: pahuljica
flòkus *m meteor.* vrsta oblaka u malim kitičastim gomilama s manje ili više nazubljenim donjim dijelom
✧ *lat.* floccus
flòmaster *m term.* pisaljka s kemijskim punjenjem, služi za razna obilježavanja, naznačivanja i sl. // **flòmić** *ž hip.* od flomaster, *žarg.*
✧ *engl.* flow-master
flònflōn *m* ⟨G flonflóna⟩ melodija ili dio pjesme koja se lako pamti i zviždi po ulici
✧ *fr.*
floppy (*izg.* flȍpi) *prid. inform.*, ob. u: △ ~ ***disk*** (*izg.* ~ dȉsk), *v.* disketa; ~ ***drive*** (*izg.* ~ drâjv) računalni dio koji služi za čitanje i pisanje po disketama; disketna jedinica
✧ *engl.*: savitljiv, elastičan
flôr *m* ⟨N *mn* flórovi, G flórōvā⟩ **1.** tanka, svilena djelomično prozirna tkanina; koprena, veo **2.** tanka vrpca crne boje koja se nosi oko nadlaktice preko rukava ili na posuvratku, označava žalost za umrlom osobom **3.** crna satenska vrpca podvučena ispod mornarske bluze
✧ *nizoz.* floor
flôra *ž* **1.** *bot.* biljni svijet, ukupnost onoga što raste na pojedinim dijelovima Zemljine površine ili nekog razdoblja u povijesti Zemlje **2.** skup mikroorganizama u nekom organu, proizvodu ili mediju [*crijevna ~*; *mliječna ~*] **3.** (Flora) *mit.* staroitalska božica svega što cvjeta, cvijeća, proljeća i plodnosti // **florálije** (**florâlije**) *ž mn* **1.** *mit.* popularne svetkovine, praćene plesom, igrom, natjecanjima, kazališnim predstavama u čast božice Flore **2.** *kršć.* zbirke cvijeća sa simboličkim značenjem; vjerski oblici herbarija; **florírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* flòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ cvasti, procvjetavati; **flòrist** *m* **1.** onaj koji se bavi floristikom **2.** onaj koji proizvodi umjetno cvijeće; **flòristica** *ž*, *v.* florist; **florìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja proučava floru pojedinih područja i raširenost biljnih vrsta
♦ **Flóra** ž. os. ime ◊ *pr.*: **Flòrīčić** (100, Istra), *usp.* Cvijeta, Suzana
✧ *nlat.* Flora ← *lat.* Flora ≃ flos: cvijet ≃ florēre: cvasti
florèāl (**floreâl**) *m* osmi mjesec francuskog republikanskog kalendara; traje od 20/21. travnja do 20/21. svibnja
✧ *fr.* floréal
florentíner *m* slamnati šešir širokog oboda, fjorentino, »firentinac«
✧ *njem.* Florentiner, prema talijanskom gradu Firenci
florescèncija *ž bot.* vrijeme izbijanja cvijeta na biljci; procvjetavanje, cvjetanje, cvat, cvatnja
✧ *nlat.* florescentia ≃ *lat.* florescens ← florescere: cvjetati
flòret (**florèt**) *m* ⟨N *mn* floréti, G florètā⟩ *sport* **1.** tanak mač s kuglicom na vrhu **2.** disciplina u mačevanju // **florètāš** *m* ⟨G floretáša⟩ *sport* onaj koji se bavi mačevanjem; **floretàšica** *ž*, *v.* floretaš
✧ *njem.* Florett ← *fr.* fleuret, *tal.* fioretto

Flòrida *ž geogr.* poluotok i savezna država SAD na *JI* Sjeverne Amerike, 151.939 km², 9.73-9.992 stan. (1980), glavni grad Tallahassee // **flòrīdskī** *prid.* koji se odnosi na Floridu
♦ *v.* flora

Flòrijān m. os. ime (svetačkoga podrijetla; Sv. Florijan mučenik pogubljen je 304. na području Austrije, patron grada Beča; slavi se 4. svibnja), *v.* Cvjetko ◇ *pr.*: **Fèrjānčić** (Istra), **Fèrjanić** (Zagorje, Prigorje), **Flòrek** (Slavonija), **Flòriān** (Istra), **Flòrijān** (100, Gorski kotar), **Flòrijānčić** (Slavonija), **Flòrijanić** (**Florijànić**) (Međimurje), **Florijánović** (Kutina), **Flóris** (Istra), **Flòrjān** (Krapina), **Flòrjanić** (Međimurje), **Florjánović** (Varaždin), **Fórić** (Prigorje), **Fùrijan** (Grubišno Polje), **Fòrijān** (Prigorje), **Fórko** (290, Prigorje), **Fùrjan** (570, Varaždin), **Fùrjanić** (100, Ozalj, Pokuplje)
✧ *lat.* Florianus, *v.* flôra

florìlēgij *m zast.*, *v.* antologija
✧ *fr.* florilège ≃ *lat.* florilegus: berač cvijeća

flòrīn *m* ⟨G florína⟩ *bank.* **1.** naziv novca u Nizozemskoj; gulden, *usp.* forinta **2.** engleski srebrni novac **3.** firentinski zlatnik, prvi put iskovan 1252.
✧ *njem.* Florin ≃ *srlat.* florinus ≃ *sttal.* fiorino

floroglucìnōl *m* ⟨G floroglucinóla⟩ *kem.* $C_6H_3(OH)_3$ trihidrični fenol, bezbojni kristali, topljivi u vodi, alkoholu i eteru, služi u analitičkoj kemiji
✧ ≃ *v.* flora + *v.* gluk(oza) + -OL

flȍs[1] *m* svileni konac, upotrebljava se za fini vez, za higijenu zuba i dr.
✧ *engl.* (dental) floss

flȍs[2] *m* više međusobno povezanih trupaca koji se koriste za plovidbu po rijeci, za pričvršćivanje plovila odnosno kao plutajuća podloga za izvođenje radova i druge namjene; splav i skela na rijeci // **flòsār** *m* ⟨G flosára⟩ onaj koji upravlja flosom; splavar
✧ *njem.* Floss

flȍskula *ž* **1.** *pov.* u rimskom govorništvu figura, ukras **2.** prošireno zn. na šuplju, otrcanu frazu, ispraznu tvrdnju; tlapnja // **flȍskulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima svojstva floskule
✧ *lat.* flosculus: cvjetić ← flos: cvijet

flȍta *ž* ⟨G *mn* flôtā⟩ *pom.* **1.** svi ratni, trgovački ili putnički morski ili riječni brodovi kompanije ili države **2.** svi brodovi države ili vlasnika u jednom moru **3.** *vojn.* velika formacija vojno-pomorskih snaga kombinirana od ratnih brodova raznih namjena, nosača aviona i helikoptera itd. [*američka Peta ~*] **4.** ukupnost zrakoplova iste namjene [*zračna ~*] // **flȍtnī** *prid.* koji se odnosi na flotu
✧ *tal.* flotta

flotácija *ž* **1.** *rud.* ispiranje rude **2.** *meton.* mjesto, uređaj ili postrojenje gdje se to ispiranje obavlja // **flòtēr** *m* ⟨G flotéra⟩ radnik koji upravlja uređajem za flotaciju
✧ *engl.* flotation

flotànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se seli; selilački, pokretni, nomadski (ob. za tipove stanovništva) [*oni koji su u 1. svjetskom ratu pravili planove oko Makedonije tvrdili su da nju čini ~no stanovništvo*], *opr.* sesilan // **flotáža** *ž* transport drveta za preradu vodenim tokovima, da bi se dopremilo do mjesta za preradu ili do novog transportnog sredstva
✧ *fr.* flottant: koji teče

flotìla *ž* ⟨G *mn* flotílā⟩ *pom.* **1.** taktička jedinica sastavljena od manjih ratnih brodova ili podmornica **2.** sastav manjih ribarskih, sportskih ili ekspedicijskih brodova
✧ *šp.* flotilla: mala flota

flower power (*izg.* flàuer pàuer) *m pov.* pokret mladih 1960-ih nastao kao javni, masovni prosvjed protiv američke intervencije u Vijetnamu; iskazuje vjeru u ljubav i mir; simbol mu je cvijeće, krilatica tog pokreta
✧ *engl.* flower: cvijet + power: moć, snaga

flùāt *m* ⟨G fluáta⟩ *kem.* sol silikofluorovodične kiseline, koristi se za otvrdnjavanje građevinarskog materijala (žbuke, betona) i uništavanje štetočina
✧ *krat.* fluorosilikat

flȕks *m* **1.** *fiz.* **a.** brzina protjecanja neke veličine (masa, volumen, energija) podijeljena površinom presjeka, gustoća toka **b.** mjera brzine prenošenja energije ili neke tvari kroz neku površinu; tok **2.** *kem.* kemijski spoj upotrebljavan za bolje povezivanje lema s električnim vodovima // **flȕentan** (**fluèntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je tekući, koji teče **2.** koji lako govori neki (strani) jezik [*~ u engleskom*]; **flȕentno** *pril.* na fluentan način; tečno [*~ govoriti*]; **flȕentnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fluentan; tečnost, rječitost; **flȕīd** *m* ⟨G flùida⟩ **1. a.** svaka tvar, kao što je voda ili zrak, koja teče i može poprimiti oblik tijela u kojem se

nalazi (tekućina, sok, izlučina, plin) **b.** (*mn*) *kem.* zajednički naziv za tekućine i plinove **2.** *razg.* neobjašnjiva privlačnost, ono što struji od koga ili iz čega; **flȕīd|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji teče: **a.** tekući (o tvarima) **b.** protočan (o prometu) **2.** *pren.* **a.** koji/kojeg je teško odrediti, procijeniti, utvrditi [~*ni argumenti*]; neodređen, neodrediv **b.** koji je nejasan [~*na slika*]; **fluìdika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** mehanika fluida **2.** *tehn.* upravljački uređaj zasnovan na pneumatskim prekidačkim elementima; **fluidizácija** *ž* tehnološki proces pretvaranja krutih čestica u stanje kapljevine koja vrije; **flùksija** *ž fiziol.* navala arterijske krvi

✧ *lat.* fluxus ≃ fluctus ≃ fluere: teći

fluktuácija *ž* **1.** promjena u toku vode, pritjecanje i otjecanje; strujanje **2.** *ekon.* mijenjanje u stanju i broju, nepostojanost [~ *radne snage*] **3.** općenito, nepostojanost, nestabilnost, kolebanje **4.** *fiz.* prostorna ili vremenska promjena nekog fizikalnog svojstva // **flùktuālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je promjenljiv; kolebljiv; **fluktuírajūćī** *prid.* koji fluktuira; nepostojan, kolebljiv △ ~ ***tečaj*** *bank.* devizni tečaj koji se formira slobodnim djelovanjem ponude i potražnje na deviznom tržištu; **fluktuírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* fluktùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti u stanju fluktuacije, izmjenjivati se u stanju ili broju; bibati se, mijenjati se

✧ *lat.* fluctuatio ≃ fluctuare: talasati

flûndra *ž reg. pejor.* ženska osoba koja se za novac upušta u spolne odnose s muškarcima, koja se odaje bludu; bludnica, flandra, palandra, prostitutka // **flûndrati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* prostituirati se, bludničiti

✧ vjerojatno prema ženama lutalicama iz Flandrije za 30-godišnjeg rata

flùōr *m* ⟨G -a⟩ *kem.* element iz skupine halogenih elemenata (simbol F, atomski broj 9), žutozeleni plin oštrog mirisa, u prirodi dolazi isključivo u spojevima (fluoridima); sastavni je dio kostiju i zubi, ima toksična svojstva △ ~ ***albus*** *pat.* prekomjerno lučenje iscjetka iz rodnice, znak infekcije ili upale; bijeli cvijet // **fluòrīd** *m* ⟨N *mn* fluorídi⟩ *kem.* sol fluorovodične kiseline (spojevi fluora s metalom ili drugim elementom); **fluoridírānje** *sr* **1.** dodavanje malih količina nekog fluorida vodi **2.** *med.* premazivanje zubi otopinom fluorida radi sprečavanja karijesa; **fluòrīt** *m* ⟨G fluoríta⟩ *min.* CaF_2 kalcijev fluorid raznih boja ili bezbojan sa svojstvom fluorescencije, koristi se u optici, u pripremi ukrasa, za dobivanje fluorovodika

✧ *lat.* ≃ fluere: teći

fluorescèīn *m* ⟨G fluoresceína⟩ *kem.* $C_{20}H_{12}O_5$ narančasti kristalni prah, u vodenoj otopini fluorescira zeleno

✧ *v.* fluorescencija

fluorescèncija *ž* **1.** svijetljenje tijela (luminiscencija) koje se prekida odmah po ukidanju izvora energije **2.** samo takvo svijetljenje ili isijavanje // **fluorescènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se zasniva na izbijanju električne struje kroz plinove i metalne pare niskog pritiska △ ~***na svjetiljka (cijev)*** električna svjetiljka valjkastog oblika čija je unutrašnja stijenka obložena materijalom koji izaziva fluorescenciju putem sekundarnog isijavanja (međusobno djelovanje električne struje, fluorescentne tvari i plinova); ~***ne folije*** plastični ili kartonski listovi s posebnim premazom koji rendgenske zrake pretvara u svjetlosne; **fluorescèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fluorescentno; **fluorescírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* fluorèscīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** imati svojstvo fluorescencije **2.** *razg.* (u neposrednu doživljaju) ljeskati se, ljeskutati se, svjetlucati, svijetliti

✧ *v.* fluor + *v.* (lumine)scencija

fluorogràfija *ž med.* kolektivni sistematski pregled pluća fluorografom // **fluorògraf** *m med. tehn.* rendgenski aparat za serijsko snimanje na filmskoj traci; **fluorògrafskī** *prid.*, ob. u: [~ *pregled*]

✧ *v.* fluor + -GRAFIJA

fluoròkrōm *m* ⟨G fluorokróma⟩ boja koja fluorescira kad je izložena ultraljubičastim zrakama

✧ *v.* fluor + -KROM

fluoromètrija *ž fiz.* metoda određivanja kemijskih supstancija na temelju njihove fluorescencije // **fluoromètar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje fluorescencije

✧ *v.* fluor + -METRIJA

fluoroskòpija *ž* registriranje osjenčenja koje daje objekt izložen rendgenskim zracima na fluorescentnom zastoru fluoroskopa // **fluoròskop** *m med. tehn.* radioskopski ekran koji se nalazi u maloj crnoj komori

✧ *v.* fluor + -SKOPIJA

fluorovòdīk *m* ⟨G fluorovodíka⟩ *kem.* HF, bezbojna higroskopna tekućina koja se na vlažnom zraku puši, dobiva se djelovanjem sulfatne kiseline na fluorit
✧ *v.* fluor + *v.* vodik

fluoróza *ž pat.* otrovanje uzrokovano apsorpcijom toksične količine fluora △ ***kronična zubna*** ~ *pat.* pojava nepravilno oblikovanih zuba i šarene zubne cakline; posljedica prevelike koncentracije fluora u pitkoj vodi u vrijeme formiranja zuba
✧ *nlat.* fluorosis ← *lat.*, *v.* fluor + -OZA

flȕs *m reg.* iscjedak iz rodnice; bijeli cvijet, bijelo pranje
✧ *njem.* Fluss

flȕvijāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *geol.* koji je nanesen, oblikovan riječnom vodom; riječni [~*ni nanosi*] △ ~***ni reljef*** *geol.* oblici reljefa tla nastali djelovanjem fluvijalne erozije
✧ *lat.* fluvialis ≃ fluvius: rijeka

fluvioglàcijalan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *geol.* koji je nastao djelovanjem ledenjaka na okolno tlo (stijenje, kamenje, zemlju)
✧ *v.* fluvijalan + *v.* glacijal, glacijalan

Fluxus (*izg.* Flùksus) međunarodna umjetnička skupina 1960-ih s naglašenim osjećajem za prolazno, spontano i nesvakidašnje, njihovi su nastupi bili događanja u duhu proširenih medija (npr. nastupi J. Cagea) // **flùksusovci** *m mn* pripadnici međunarodne umjetničke pojave Fluxus
✧ *lat.* fluxus: tok

flying (*izg.* flájing), ob. u: △ ***Flying Dutchman*** (*izg.* ~ Dȁčmen) sportska jedrilica za dva jedriličara, leteći Holandez; ~-***spot*** (*izg.* ~-spȍt) snop elektrona koji čine televizijsku sliku
✧ *engl.*: leteći

Fm *kem.* simbol za element fermij

FM *krat. fiz.* jedan od načina radijskog prenošenja zvučnog signala [~ *radio*]; frekvencijska modulacija, *opr.* AM
✧ *engl.* **F**requency **M**odulation

FNRJ *krat.* naziv južnoslavenske države od 29. 11. 1945. do 7. 4. 1963, Federativna Narodna Republika Jugoslavija

foàjē (**foajê**) *m* ⟨G foajèa⟩ ulazni, ob. veliki prostor (sala), u reprezentativne građevine (hotel, kazalište i sl.), u kojem se zadržavaju gosti i posjetitelji
✧ *fr.* foyer

fòar *m trg.* **1.** javno okupljanje prodavača i kupaca u određeno vrijeme godine radi trgovanja ili zaključivanja trgovačkih ugovora na temelju uzoraka; sajam **2.** velika poslovna priredba općeg ili specijaliziranog tipa
✧ *fr.* foire

-FOB, **-FOBAN**, **-FOBIJA** kao drugi dio riječi znači **a.** da netko mrzi ili ne podnosi ono što znači prvi dio [*ksenofob*] **b.** koji se čega boji, koji je čemu/komu nesklon [*monofobija*; *lalofobija*]
✧ *grč.* -phobos: koji se boji; -phobia: strah; phóbos: strah

fòb *m trg. pom. pravn.* pojam u međunarodnom trgovačkom prometu, prodavač snosi troškove i rizik za robu do iznošenja na palubu broda; franko na brod
✧ *engl.* **f**(ree) **o**(n) **b**(oard): besplatno na palubu

fòbija *ž* ⟨G *mn* fȍbījā⟩ *psih.* poseban osjećaj jake odbojnosti ili bolesnog straha // **fòbičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *psih.* koji pati od fobije; **fòbījskī** *prid.* koji se odnosi na fobije; **fòbist** *m* onaj koji je sklon fobiji
✧ *grč.* phóbos: strah

fobofòbija *ž psih.* strah od straha
✧ *grč.* phóbos: strah + -FOBIJA

Foch (*izg.* Fȍš), **Ferdinand** (1851–1929), francuski maršal, vrhovni zapovjednik savezničkih snaga u 1. svjetskom ratu, jedan od najzaslužnijih za savezničku pobjedu

Focht (*izg.* Fòht), **Ivan** (1927–1992), hrv. filozofski pisac i mikolog, sveučilišni profesor u Zagrebu i Sarajevu (*Tajna umjetnosti*, *Ključ za gljive*)

Fòcije (**Fòtije**) (o.820–o.898), carigradski patrijarh (858–867. i 878–886), svetac; za njegove vladavine istočna crkva postiže značajne crkvene i političke uspjehe // **Fòcijev** *prid.* koji pripada Fociju △ ~***a shizma*** *pov.* spor (867) između istočne i zapadne crkve o pitanju neovisnosti istočnog patrijarha od Rima

Fȍča *ž* naselje u *I* Bosni, na rijeci Drini // **Fòčāk** *m* (**Fòčānka** *ž*) ⟨N *mn* Fočáci⟩ stanovnik Foče; Fočanin; **fòčanskī** *prid.* koji se odnosi na Foču i Fočane
◆ *pr.*: **Fòčāk**, **Fȍčan**, **Fȍčić** (210, Zagreb i okolica)

fòderštik *m reg.* prednji povezni komad drva unutar pojedinih komada pokućstva; prednjica
✧ *njem.* Vorderstück

Fogazzaro (*izg.* Fogacâro), **Antonio** (1842–

1911), talijanski književnik, neoromantičar, kritizira vjerski dogmatizam (*Mali starinski svijet*)

fògīn *m* ⟨G fogína⟩ *reg.* onaj koji obavlja miniranje; miner
✧ *tal.* foga: vatra, žar

fóglfraj *m reg.* onaj koji je bez obaveza, slobodan; slobodan kao ptica
✧ *njem.* Vogel: ptica + frei: slobodan

fôgo *m reg.* zemljani sud u koji se sprema žeravica; mangal
✧ *mlet.* fogo, *tal.* fuoco: oganj

fôgoš *m zool. reg.*, *v.* smuđ
✧ *mađ.* fogas

fògūn *m* ⟨G fogúna⟩ *reg.* ognjište, ložište
✧ *mlet.* fogòn, *tal.* focone: velika vatra

fôjba *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* (u Istri) duboka jama u kršu [*pazinska* ~]; jama (**2**)
✧ *istroroman.* foiba, *lat.* fovea

fòka *ž* ⟨D L -i, G *mn* fôkā⟩ *zool.*, *v.* tuljan
✧ *grč.* phṓke

fòkālan, *v.* fokus

fokolàrīn *m* ⟨N *mn* fokolaríni⟩ *kat.* pripadnik katoličkog pokreta osnovanog 1943. u Trentu, sjeverna Italija; njeguje duhovnost koja potiče na jedinstvo među crkvama i među svim dijelovima društva, početkom 90-ih broji preko milijun i pol sljedbenika
✧ *tal.* focolare: kuća, obiteljsko ognjište ← *lat.* focularis ← foculus: malo žarište

fokomélija *ž pat.* malformacija, šake ili stopala neposredno su pričvršćeni za rame odnosno zdjelicu

fôkoš *m reg. zast.* onaj koji je svadljiv; svadljivac, napržica
✧ *mađ.* fokos

fòkshaund *m kinol.* vrsta lovačkog psa; lisičar [*američki* ~; *engleski* ~]
✧ *engl.* foxhound

foksterìjēr *m* ⟨G foksterijéra⟩ *kinol.* vrsta lovačkog psa [*oštrodlaki* ~; *kratkodlaki* ~; *patuljasti* ~]
✧ *engl.* fox terrier

fòkstrōt *m* ⟨G fokstróta⟩ *glazb.* društveni ples podrijetlom iz SAD; brza tempa, četverodobne mjere
✧ *engl.* fox-trot: lisičji kas

fókus *m* **1.** *fiz.* točka u optičkom sustavu u koju zrake konvergiraju ili divergiraju; žarište **2.** *fiz.*, *usp.* fokalna dužina, *v.* fokalan △ **3.** razlikovanje ili jasnoća kojom neki optički sustav daje sliku **4.** *mat.* točka *F* u ravnini konike koja ima svojstvo da omjer udaljenosti bilo koje točke konike od *F* i od zadanog pravca (direktrise) ima konstantnu vrijednost (ekscentricitet); žarište **5.** *pat.* žarište upalnog procesa **6.** *pren.* centar, središte (interesa, aktivnosti i sl.) // **fòkāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je u fokusu; žarišni △ ~***na dužina*** *fiz.* udaljenost od glavne točke optičkog sustava (od pola zakrivljenog zrcala, od centra tanke leće, itd.) do glavnog fokusa toga sustava; ~***na infekcija*** *pat.* djelovanje bakterija iz nekog žarišta (krajnici, zubi) na udaljene organe; **fokusírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* fokùsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** upraviti fokus na što, izložiti djelovanju zraka u fokusu (npr. pomoću leće nešto zapaliti) **2.** *pren.* staviti što u žarište interesa, u središte pozornosti, upraviti pozornost na što, staviti u fokus, učiniti da bude u fokusu
✧ *lat.* focus: ognjište, žarište

fôl (I) *m* ⟨N *mn* fólovi⟩ *žarg.* laž, obmana, opsjena, prijevara [*to su njegovi* ~*ovi*] // **fôl** (II) *čest. žarg.* kao, tobože [~ *mi hoće pomoći, a zapravo želi da propadnem*]; **folìrant** (**folìrànt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji folira, *usp.* folirati (**1**); **folìrantkinja** (**folìrantica**) *ž*, *v.* folirant; **folírati** (∅, koga, što, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* fòlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* **1.** prikazivati stvari drugačijima; lagati, izmišljati, fulirati **2.** udvarati (komu)
✧ *tal.* fola: priča, zagonetka

fòlār *m* ⟨G folára⟩ *pov.* sitan bakreni srednjovjekovni novac
✧ *lat.*

fòlaš *m reg.* trijem, ganjak
✧ *mađ.* folyosó

fòlbart *m reg. zast.* brada bez izbrijanih dijelova obraza i vrata, »puna brada«
✧ *njem.* Vollbart

fòlder[1] *m agr.* područje isušenog morskog tla pretvoreno u pašnjake ili plodnu zemlju
✧ *nizoz.*

fòlder[2] *m inform.* u grafičkim operativnim sistemima, pretinac za programe i datoteke koji može biti prikazan na grafičkom sučelju; direktorij[2]
✧ *engl.* folder

fòlgās *m reg.* **1.** najjači pogon vozila [*dati* ~]; fulgas **2.** *pren.* krenuti, ići, raditi svom snagom, punom parom
✧ *njem.* Vollgas

Folies-Bergère (*izg.* Folì-Beržêr) glazbena dvorana i varijete u Parizu (izgrađena 1869); poznata po raskošnim predstavama i stripteaseu, ali u programu sudjeluju i pjevači, akrobati, glumci u skečevima i sl.
✧ *fr.*: ludosti Bergèrea, prema imenu prvog vlasnika

fôlija[1] *ž* (**fôlij** *m*) **1.** oznaka za listove, knjige ili registre u staroj rukopisnoj građi **2.** list dobiven istanjivanjem kovine ili izrađen od drugih materijala [*aluminijska ~*; *srebrna ~*; *plastična ~*] // **folijácija** *ž tisk.* **1.** označavanje listova tekućim brojevima **2.** brojčana oznaka pojedinog lista u tiskanoj knjizi ili rukopisu, *usp.* paginacija; **fòlijār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *bot.* koji se odnosi na list; lisni △ *~na gnojidba agr.* prskanje lišća poljoprivredne kulture otopinom mineralnih gnojiva; **fôln|ī** *prid.* koji se odnosi na list △ *~a kiselina kem.* žutonarančasti prah, ubraja se u vitamine B skupine, nalazi se u zelenom lišću, jetri i kvascu
✧ *lat.* folium: list

fôlija[2] *ž glazb.* ples brzog tempa, španjolskog ili portugalskog podrijetla
✧ *port.* folia

fol̀ikul *m anat.* sitna tvorevina okruglastog, vrećastog oblika; mješinica
✧ *lat.* folis: vrećica

folikul̀itis *m pat.* gnojna upala folikula dlake
✧ *nlat.* foliculitis, *v.* folikul

fôlio *m* ⟨G -ija⟩ **1.** arak papira veličine 21×29,7 cm **2.** knjiga tog formata // **fol̀ijant** *m pov.* **1.** knjiga folio veličine (**2**) **2.** stara knjiga velikog formata
✧ *lat.* (in)folio ← folium: list

fȍlk (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* **1.** koji potječe iz naroda ili je popularan u narodu **2.** koji sadrži elemente narodne umjetnosti // **fȍlk** (II) *m glazb.* vrsta pop-glazbe nadahnute narodnom muzikom △ *~-glazba* glazba koja oponaša narodni stil, koja je u znaku narodnjačke umjetnosti; narodna glazba; ~ ***music*** (*izg.* ~ mjùzik) = *~-glazba*; ***~-rock*** (*izg.* ~-rȍk) *glazb.* žanr nastao 1960-ih spajanjem kantautorskog folka (narativnost i melodioznost) i zvečećih gitara rocka; ~ ***singer*** (*izg.* ~ sìnger) pjevač američkih narodnih pjesama; ~ ***song*** (*izg.* ~ sȍng) narodna pjesma ili popularna pjesma koja ima karakteristike narodne popijevke iz SAD ili Velike Britanije; ***turbo-~*** *pejor.*, *usp.* narodna glazba, *v.* narodni △
✧ *engl.* folk

fòlklōr *m* ⟨G folklóra⟩ kulturna baština naroda sačuvana u mitovima, usmenoj književnosti, običajima, nošnjama, rukotvorinama, muzici i likovnom izražavanju u okviru kojih pojedinac stvaralac ob. ostaje nepoznat △ ***gradski ~***, ***moderni ~*** običaji koji nastaju u okružju gradskog, modernog života i novih navika, potreba i ukusa // **folklòrāš** *m* ⟨G folkloráša⟩ član folklorne sekcije kulturno-umjetničkog društva; **folkloràšica** *ž*, *v.* folkloraš; **folklòrist** *m* onaj koji se bavi proučavanjem folklora; **folklòristkinja** (**folklòristica**) *ž*, *v.* folklorist; **folklor̀istika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja se bavi izučavanjem kulture naroda na temelju folklorne građe; **folklor̀ističkī** *prid.* koji se odnosi na folkloriste; **folklor̀istički** *pril.* kao folklorist, na način folklorista; **folklorizírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* folklorìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ širiti folklorni duh i tvorevine; **fòlklōrnī** *prid.* koji se odnosi na folklor [*~ motiv*]; **folklórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ tradicionalan narodni duh
✧ *engl.* folklore, riječ je konstruirao sredinom 19. st. engleski povjesničar W. J. Thomas

folkloromànija *ž razg.* **1.** priređivanje folklornih priredbi u pretjeranom broju **2.** davanje prevelike važnosti narodnoj kulturi, običajima i sl. (nasuprot etabliranoj kulturi)
✧ *v.* folklor + -MANIJA

folksdòjčer *m pov.* pripadnik njemačke manjine u Kraljevini Jugoslaviji do 1941. i u 2. svjetskom ratu, učlanjen u razna njemačka nacionalna društva i organizacije // **folksdòjčerica** *ž*, *v.* folksdojčer
✧ *njem.* Volksdeutscher

fòlksšturm *m pov.* njemačke jedinice sastavljene u očajničkoj obrani potkraj 1944/1945. od šesnaestogodišnjaka i muškaraca starih preko 60 godina
✧ *njem.* Volkssturm ← Volk: narod + Sturm: oluja

Folnégović, **Fran** (1848–1903), hrv. političar i publicist, pristaša Stranke prava, član Sabora od 1875, urednik časopisa *Vienac*, *Hrvatska vila* i *Hrvatska*

fòltrefer *m reg.* **1.** pun pogodak, pravi potez (u određenom trenutku) i sl. **2.** glavni zgoditak u igri na sreću; hauptrefer
✧ *njem.* Volltreffer

Fòmin, **Jevstignjej Ipatovič** (1761–1800), ruski skladatelj, jedan od utemeljitelja ruske opere (*Orfej i Euridika*)

-FON, -FONIČKI, -FONIJA kao drugi dio riječi znači glas, zvučenje, govor; koji zvuči, koji govori; -glasan [*hidrofon*; *polifonija*; *homofonički*]
✧ *grč.* -phonos: koji zvuči; -phonia: zvučenje; phonḗ: glas

FON-, FONO- kao prvi dio riječi znači zvuk, glas; glaso-, zvuko [*fonologija*]
✧ *grč.* phono-; phonḗ: glas

fôn[1] *m* ⟨N *mn* -i⟩ **1.** *fon.* glas **2.** *fiz.* jedinica za mjerenje glasnoće zvuka, glasa, šuma (oznaka ph) // **fonácija** *ž fon.* izvođenje glasa titranjem glasnica; **fòničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji jako i jasno zvuči, koji odzvanja, koji odjekuje; zvučan
✧ *grč.* phonḗ: glas

fôn[2] *m*, *v.* fond

fonastènija *ž* slabljenje jačine glasa
✧ FON- + *v.* astenija

fonautògraf *m tehn.* uređaj kojim se reproduciraju zvukovi zabilježeni na ploči ili valjku
✧ FON- + *v.* autograf

fònd *m* ⟨N *mn* fòndovi⟩ **1.** ukupnost potencijala materijalne snage, zaliha, raspoloživa sredstva [*šumski ~*; *stočni ~*; *crni ~*; *stambeni ~*] **2.** dio materijalnih sredstava ili novca određen za posebne svrhe [*~ za reprezentaciju*] **3.** državna ustanova koja raspolaže određenim novcem te ga namjenski raspodjeljuje [*~ za kulturu*; *~ solidarnosti*] **4.** *umj.* u slikarstvu prvi, osnovni sloj boje koji daje opći tonalitet, ako je pozadina jednobojna; fon **5.** arhivska građa koja se odnosi na određenu problematiku **6.** *reg. zast.* osnova, temelj [*~ kuće*] △ *~* ***riječi*** *lingv.* ukupni vokabular nekog jezika kojim tko raspolaže; ukupnost riječi upotrijebljenih u nekoj publikaciji // **fôn** *m* ⟨N *mn* fónovi⟩ *razg.* **1.** osnova [*ti napadi nastaju na ~u zastarjelih shvaćanja*] **2.** *v.* fond (4) [*plavi ~ slike*]; **fondácija** *ž* **1.** početak stvaranja čega novog; osnivanje, utemeljenje **2.** ustanova ili fond osnovani radi dugoročnih ciljeva za javno dobro; zaklada, fundacija; **fòndovskī** *prid.* koji se odnosi na fond
✧ *fr.* fond ← *lat.* fundus: temelj, osnova, imanje

fondaco (*izg.* fòndako) *m arhit. pov.* zgrada ili sklop zgrada u srednjem vijeku koje su služile kao skladišta, a ponekad za stanovanje
✧ *tal.*

fondȋ *m*, *v.* fondue

fôndo *m reg.* temelj, ob. u: △ *~* ***d'oro*** (*izg. ~* dôro) *umj.* dno staklenih predmeta s urezanim likovima, natpisima i ornamentima na podlozi od zlatnih listića
✧ *tal.* fondo

fondue (*izg.* fondȋ) *m* **1.** *kulin.* **a.** vrsta jela od topljenog sira, vina i začina u koje svaki gost umače komadiće kruha **b.** vrsta mesnog jela, svaki gost umače komadiće mesa u zagrijano ulje i jede s različitim umacima **2.** *meton.* posuda u kojoj se to jelo pripravlja
✧ *fr.*

fònēm *m* ⟨G fonéma⟩ *lingv.* najmanja jezična jedinica koja u riječi (u govornom lancu) unosi razlikovnu vrijednost, a nema svoje značenje; glas u strukturi jezika [*roG : roK*], *usp.* alofon
✧ *grč.* phṓnēma: glas

fonemàtika *ž* ⟨D L -ici⟩ dio fonologije, proučava vokale i konsonante // **fonèmatskī** *prid.* koji se odnosi na fonematiku
✧ *v.* fonem

fonendòskop *m med. tehn.* liječnički instrument, slušalica s membranom za osluškivanje šumova na srcu i plućima
✧ FON- + *v.* endoskopija, endoskop

fonètika *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* dio znanosti o jeziku, proučava glasove jednoga jezika i njihov izgovor // **fonètičār** *m* lingvist, specijalist u fonetici; **fonètičārka** *ž*, *v.* fonetičar; **fònēmskī** *prid.* koji se odnosi na fonem; **fonètičārev** (**fonètičārov**) *prid.* koji pripada fonetičaru; **fonètičkī** *prid.*, *v.* fònetskī; **fònetsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na fonetiku; fonetički **2.** koji se odnosi na glasove jezika onakve kako se zaista izgovaraju (npr. glas »e« može se izgovoriti otvoreno, srednje i zatvoreno) △ ***~e tablice*** *pom.* tablice s uputama o sricanju slova i brojeva međunarodnog signalnog kodeksa; ***~i pravopis*** *lingv.* pravila pisanja normirana prema izgovoru pojedinih glasova, *opr.* morfonološki (etimološki, tvorbeni, korijenski) pravopis, *v.* morfonološki △, etimološki △, tvorben △, kòrijēnskī △; ***~i zakon*** pravilnost i dosljednost neke glasovne promjene u razvoju određenog jezika; **fònetski** *pril.* prema fonetskim pravilima, na fonetski način [*pisati ~*]
✧ *grč.* phōnētikós: glasovni

fònija *ž* naprava u obliku lijevka kojim se usmjerava glas kod govora na daljinu
✧ ≃ *grč.* phōnḗ: glas

fonijàtrija *ž med.* izučavanje fiziologije i patologije glasa i govora // **fonijàtar** *m* ⟨G -tra, N *mn* tri⟩ *med.* specijalist za mane govora i glasa
✧ FON- + -IJATRIJA

fonoakupunktúra *ž med.* podražavanje akupunkturnih točaka pomoću zvuka ili ultrazvuka
✧ FONO- + *v.* akupunktura

fon óben *pril. reg.* s visoka, pokazujući svoj viši položaj ili veću važnost u načinu ophođenja [*govoriti* ~; *nastupiti* ~], *opr.* ponizno, snishodljivo
✧ *njem.* von oben

fonodokumentácija *ž* zbirka dokumenata koji se slušaju (ploče, vrpce itd.)
✧ FONO- + *v.* dokument, dokumentacija

fonoenciklopédija *ž* enciklopedijska građa snimljena na nosače zvuka (traka, disk)
✧ FONO- + *v.* enciklopedija

fonofòbija *ž psih.* izrazita odbojnost, strah, nelagoda prema glasnom govoru (karakteristična za osobe oslabljena zdravlja) odnosno strah od snažnih zvukova
✧ FONO- + -FOBIJA

fonogòniometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn. zast.* aparat za utvrđivanje izvora zvuka (izumljen i korišten tijekom 2. svjetskog rata)
✧ FONO- + *v.* goniometrija, goniometar

fonogràfija *ž* postupak i tehnika snimanja zvuka na nosač mehaničkim ili električnim aparatom // **fonògraf** *m tehn. zast.* sprava za upisivanje zvuka na nosač (valjak, ploča) te naknadnu reprodukciju; preteča gramofona
✧ FONO- + -GRAFIJA

fonògram *m* zvučni zapis
✧ FONO- + -GRAM

fonokardiogràfija *ž med.* bavi se bilježenjem srčanih tonova i šumova fonokardiografom // **fonokardiògraf** *m med. tehn.* aparat za bilježenje srčanih tonova i šumova
✧ FONO- + KARDIO- + -GRAFIJA

fonokinematògraf *m tehn.* mehanička naprava koja je oko 1900. uspjela ujediniti projekciju filma i prezentaciju zvuka preko fonografa
✧ FONO- + *v.* kinematografija, kinematograf

fònola *ž glazb.* mehanički instrument, po izgledu sličan klaviru, izvodi kompozicije za klavir snimljene na traku kartona
✧ *njem.* Phonola ≃ *grč.* phōnḗ: glas

fonòlīt *m* ⟨G fonolíta⟩ *min.* mikrolitska vulkanska stijena, stvorena od feldspata i eventualno, drugih obojenih minerala
✧ *v.* fond, fon + -LIT[1]

fonològija *ž lingv.* dio gramatike koja proučava foneme ili glasove kao razlikovne jedinice // **fonòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi fonologijom; **fonologizácija** *ž lingv.* pojavljivanje nove razlikovne opozicije u određenom jeziku; **fonòloškī** *prid.* koji se odnosi na fonologiju i fonologe △ ~ ***pravopis*** *lingv.* način pisanja koji bilježi jezične glasovne promjene [*raz* + *staviti* = *rastaviti*; *slad* + *ki* = *slatki*]; glasovni, vukovski, *opr.* morfonološki pravopis, *v.* morfonološki △
✧ *grč.* phōnḗ: glas + -LOGIJA

fònometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ naprava za mjerenje jačine zvuka
✧ FONO- + -METAR

fonomìmika *ž* ⟨D L -ici⟩ *glazb.* zorno predočavanje visinske razlike među tonovima s pomoću pokreta ruke; fonomimija // **fonomìmija** *ž, v.* fonomimika
✧ FONO- + *v.* mimika

fonomontáža *ž* postupak presnimavanja raznih zvučnih zapisa radi stvaranja nove cjeline, *usp.* kompilacija
✧ FONO- + *v.* montaža

fònōn *m* ⟨G fonóna⟩ *fiz.* elementarna čestica (kvant) zvučnih valova (vibracije kristalne rešetke) u čvrstim tijelima; širenje zvuka kroz neko čvrsto tijelo može se shvatiti kao valna pojava (titranje atoma ili molekula od kojih se to tijelo sastoji) ali istovremeno to širenje ima čestična svojstva i predstavlja gibanje snopa fonona kroz to tijelo (fononi se mogu sudarati međusobno kao i sa elektronima ti efekti su vrlo važni u ograničavanju termičke vodljivosti kao i u povećavanju električnog otpora), *usp.* foton
✧ FONO- + *v.* fo(t)on

fonorèceptor *m anat.* receptor prihvatač u unutarnjem uhu osjetljiv na zvučne valove
✧ FONO- + *v.* recepcija, receptor

fonotéka *ž* ⟨D L -éci⟩ **1.** zbirka zvukovnih zapisa (gramofonskih ploča, magnetskih traka, diskova itd.) na kojima su sačuvani dokumenti, razgovori, glazba itd., *usp.* videoteka **2.** *meton.* materijali koji se slušaju
✧ FONO- + -TEKA

fonotelemètrija *ž tehn.* postupak utvrđivanja postojanja nekog predmeta odnosno određivanje njegove udaljenosti pomoću radiovalova
✧ FONO- + *v.* telemetrija

fonovízija *ž* uređaj za prenošenje slike putem telefonskih linija
✧ FONO- + *v.* vizija

fònt *m* ⟨N *mn* fòntovi⟩ *tipogr. inform.* skup znakova i slova iste vrste i veličine; znakovlje
✧ *engl.* font

fòntāna (fontâna) *ž* **1.** arhitektonski i kiparski oblikovan objekt u koji pritječe voda, *usp.* zdenac **2.** vodoskok
♦ *mikrotop.* (javlja se kao ime vrela i manjih tekućica, osobito po Istri i Dalmaciji): **Fanterínac** (Šibenik), **Fòntāna**, **Fùntāna**, **Fintíra** i **Funtúra** (Krk), **Ridifùntāna** (Lošinj)
✧ *tal.* ← *lat.* (aqua) fontana: izvorska voda

Fontâna *ž* naselje u središnjoj Istri, 1348 stan. // **Fontánac** *m* (**Fòntānka** *ž*) ⟨N *mn* Fontánci⟩ stanovnik Fontane; **fòntānskī** *prid.* koji se odnosi na Fontanu i Fontance
♦ *v.* fontana

fontanèle *ž mn anat.* prirođene pukotine između kostiju na lubanji novorođenčeta, prekrivene vezivnim tkivom; srastaju krajem druge godine života; fontikuli // **fontìkuli** *m mn*, *v.* fontanele
✧ *tal.* fontanella: mala fontana

Fonteyn (*izg.* Fontêjn), **Margot** (pravo ime Margaret Hookham) (1919–1991), britanska plesačica, jedna od najistaknutijih predstavnica klasičnog baleta 20. st.

fòntik *m* ⟨G -a, N *mn* -ici⟩ *pov.* naziv za trgovačke kuće, tržnice, dućane stranih trgovaca u mediteranskim zemljama
✧ *tal.*

fontìkuli, *v.* fontanele

fònja *ž reg. pejor.* onaj koji je najgorih moralnih svojstava [*ona* ~]; smrad, smeće, đubre, *usp.* fango
✧ *tal. dijal.* fogna

foody (*izg.* fȕdi) *m* osoba koja intenzivno uživa u pripremanju i konzumiranju hrane
✧ *engl.*

foot (*izg.* fȕt) *m* ⟨*mn* feet, *izg.* fȉt⟩ engleska mjera za dužinu, trećina jednog yarda, 30,48 cm; engleska stopa
✧ *engl.*: stopa

football (*izg.* fȕtbol) *m sport* momčadska igra slična ragbiju; američki nogomet
✧ *engl.*

footer (*izg.* fȕter) *m tisk. inform.* zaštićeni prostor pri dnu stranice namijenjen za poruke koje se pojavljuju na svakoj otisnutoj stranici (naslov, broj stranice, broj poglavlja i dr.); donje zaglavlje, *opr.* header
✧ *engl.*: podnožje

foot-fault (*izg.* fȕt-fōlt) *m sport* u tenisu, prekršaj kad igrač koji servira nagazi nogom na liniju ispred sebe; prijestup
✧ *engl.*

footing (*izg.* fùting) *m sport* lagano trčanje, rastrčavanje za relaksaciju, ob. nakon većih sportskih napora
✧ *fr.* ← *engl.*

-FOR, -FORA, -FORAN, -FORE, -FOREZA, -FORI, -FORIČKI, -FORIJA u drugom dijelu riječi znači nošenje; koji nosi; -nosan, -noša [*iontoforeza*; *heteroforija*]
✧ *grč.* -phoros: koji nosi; -phoria: nošenje; phérein: nositi

fôr[1] *m reg.* prednost u nekoj igri (koja je ostvarena ili unaprijed dobivena); fora [*imati gol ~a*; *dati pješaka ~a* (u šahu); *pet metara ~a* (u trčanju)] △ ***dati (sebi, nekome)*** ~ dati (sebi) vremena (da se smiri, sabere, ob. duže vremena); ***dati (gurnuti) loptu u*** ~ *sport* u nogometu uputiti loptu u prazan prostor pred igrača tako da za njom mora potrčati
✧ *njem.* vor: pred

fôr[2] *m krat. trg.* u međunarodnoj trgovini, uvjet prema kojem troškovi i rizici prodavaoca prestaju dopremanjem robe do željeznice (franko željeznica)
✧ *engl.* **F**(ree) **O**(n) **R**(ail)

fór|a *ž reg. žarg.* **1.** *v.* for[1] **2.** dobra dosjetka, zgodna smicalica, bezazlen način za skretanje pozornosti na sebe (detaljem u vanjštini, spretnom kretnjom u sportskoj igri itd.) **3.** važna osoba [*i ti si mi neka ~a*]
✧ *njem.* vor: pred

foraminìfere *ž mn zool.*, *v.* krednjaci
✧ *nlat.* foraminifera

foràrbājter *m reg. zast.* onaj koji organizacijski vodi skupinu suradnika u obavljanju posla; predradnik, poslovođa
✧ *njem.* Vorarbeiter

foràum *m reg. zast.* hodnik, hal, predsoblje
✧ *njem.* Vorraum

fôrband *m tehn. žarg.* kontrola zvuka za vrijeme snimanja slušanjem zvuka koji će upravo biti snimljen s malim pomakom
✧ *njem.* Vorband

fôrc|a *ž reg.* **1.** *sport* uzvik bodrenja, navijanja (ob. u talijanskom jeziku) **2.** sila, tjelesna snaga [*imati ~e za što*; *izgubio sam ~u* = izdala me snaga; *učiniti ~u (komu, nad kim)* silovati koga]
♦ *pr.*: **Fôrza** (Istra, Primorje)
✧ *tal.* forza

forcenzúra *ž reg.* pregled napisa prije objavljivanja u tisku, od strane vlasti, radi sprečavanja objavljivanja nepoćudnih tekstova; predcenzura
✧ *njem.* vor: pred + *v.* cenzura
fòrceps *m med. tehn.* instrument u obliku kliješta kojim se hvata glava djeteta da se ubrza proces poroda; porođajna kliješta
✧ *lat.* forceps
fôrcimer *m reg.* prostor u kući iz kojeg se ulazi u druge prostorije; predsoblje, hal
✧ *njem.* Vorzimmer
fòrcit *m kem.* vrsta želatinskog dinamita
✧ *v.* forca + -IT
Ford (*izg.* Fȍrd) **1. Henry** (1863–1947), američki inženjer, pionir proizvodnje na tekućoj traci koja je omogućila masovnu proizvodnju automobila **2. John** (pravo ime Sean Aloysius O'Feeney) (1895–1973), američki filmski redatelj, najpoznatiji holivudski redatelj vestern filmova (*Poštanska kočija*, *Rio Grande*, *Moja draga Klementina*, *Miran čovjek*) **3. Madox** (1873–1939), engleski romanopisac, urednik i književni kritičar, središnja pojava u književnim kretanjima do 1. svjetskog rata
fordatírati *svrš.* ⟨*prez.* fordàtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -anje⟩ *reg. zast.* staviti na pisani dokument datum koji tek dolazi; antedatirati, unaprijed datirati, *opr.* postdatirati
✧ *njem.* vordatieren ← vor: pred + *v.* datum, datirati
fordȉzam *m* ⟨G -zma⟩ *ekon.* privredna politika zasnovana na punoj racionalizaciji, najvećoj podjeli rada te sustavu masovne proizvodnje s pokretne vrpce
✧ *engl.* fordism, prema imenu Henryja Forda, *v.*
fôrdruk *m reg.* list papira s unaprijed otisnutim tekstom i/ili rubrikama u koje se upisuju podaci; obrazac, tiskanica
✧ *njem.* Vordruck
forehand *m*, *v.* forhend
Foreign Office (*izg.* Fòrin Ȍfis) britansko ministarstvo vanjskih poslova, sinonim za britansku vanjsku politiku
✧ *engl.*
forèla *ž zool.*, *v.* pastrva
✧ *njem.* Forelle
forènzič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na sudski postupak; sudski △ ~***na kemija*** disciplina koja kemijsko-analitičkim metodama sudjeluje u sudskom istražnom i dokaznom postupku; ~***na medicina*** *med.* sudska medicina; znanost koja se bavi medicinskom problematikom u vezi s različitim pravnim i sudskim propisima; ~***na psihijatrija*** *med.* najstarija grana primijenjene psihijatrije; sudska psihijatrija; ~***na psihologija*** grana primijenjene psihologije; bavi se psihološkim istraživanjima u sudstvu // **forènzičār** *m* specijalist određene struke (liječnik, kemičar i sl.) koji sudjeluje u istražnom ili sudskom postupku; **forènzičārka** *ž*, *v.* forenzičar
✧ *lat.* forensis: koji pripada forumu, javan
fòrfarati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* prestići/prestizati koga ili što povećanjem brzine
✧ *njem.* vorfahren
fòrhang *m* ⟨N *mn* -nzi/-ingā⟩ *reg.* zavjesa, zastor, stora; firanga
✧ *njem.* Vorhang
fòrhend *m sport* udarac u tenisu, stolnom tenisu, badmintonu odnosno u igrama s palicom; izvodi se dlanom okrenutim u smjeru upućivanja udarca
✧ *engl.* forehand
fòrīnga *ž* **1.** *reg. zast.* najamna usluga prijevoza tereta **2.** *pov.* kmetsko davanje feudalcu u vidu prijevoza dobara // **forìngāš** *m* ⟨G foringáša⟩ prijevoznik sa zaprežnim kolima; kirijaš
✧ *njem.* Führung
forínta *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *pov.* novčana jedinica u ugarskom dijelu Austro-Ugarske Monarhije (dijeli se na 100 krajcera); *krat.* fr. **2.** osnovna novčana jedinica u Mađarskoj, sadrži 100 fillera
♦ *pr.*: **Forìntāš** (Orahovica, Kutina), **Fòrintić** (Našice)
✧ *mađ.* forint ← *tal.* fiorino, *usp.* florin
fòrkata *ž pom. reg.* ležište (roglje) za vesla na većim barkama
✧ *tal.* forcata
fòrketa *ž reg.* **1.** vilica **2.** ukosnica
✧ *tal.* forchetta
fòrklift *m reg.* vozilo s posebnom pokretnom polugom za podizanje i prenošenje tereta; viličar, viljuškar
✧ *engl.* fork: viljuška, vješala, jaram + lift: dizalo
Forkúšēvci *m mn* naselje (u blizini Đakova), 525 stan. // **forkúševačkī** *prid.* koji se odnosi na Forkuševce i Forkuševljane; **Forkúševljanin**

m (**Forkúševljānka** *ž*) ⟨N *mn* Forkúševljani⟩ stanovnik Forkuševaca

-FORM, -FORMAN, -FORMIZAM, -FORMNOST kao drugi dio riječi znači oblik, koji naliči na; -lik, -ličan [*uniforman*] ✧ *lat.* -formis: koji je nalik; forma: oblik

fôrm|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** vanjska strana, vanjština nekog predmeta; oblik, izgled **2.** predmet koji služi za davanje oblika; kalup, model **3. a.** procedura koja je ustanovljena običajima ili propisima **b.** način ophođenja, izražavanja i sl. [*valja uvijek zadovoljiti ~u*] **4.** *sport* trenutačna sprema natjecatelja, kondicija [*biti u dobroj/lošoj ~i*] **5.** *razg.* psihička i fizička kondicija [*ispasti iz ~e* izgubiti volju, fizičku ili drugu spremu za što]; stanje **6.** *fil.* nutarnji određujući i usavršavajući princip egzistencije bilo koje određene esencije [*~a kao bit stvari i prva supstancija* (Aristotel)]; figura, struktura **7.** *inform.* ustroj ili izgled jedinice podataka (datoteke i sl.), teksta u tekst-procesoru i sl. △ ***čista ~a*** umjetničko djelo u kojem u potpunosti prevladava oblik // **formácija** *ž* **1.** ukupnost oblika, tvorbi ili sastava **2.** *vojn.* organizacija od jedne ili više jedinica bez posebnog određenja o njihovoj pojedinačnoj i ukupnoj organiziranoj snazi [*pomorska ~; zračna ~; kombinirana ~*]; postrojba **3.** *geol.* slijed slojeva tla utvrđena porijekla po starosti ili po postanku **4.** razvojni stupanj čega [*društveno-ekonomska ~*] **5.** *bot.* viša jedinica u znanosti o biljnim zajednicama; **formácījskī** *prid.* koji se odnosi na formaciju; **fòrmāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1. a.** koji se odnosi na izvanjski oblik neke stvari, pojave i sl., bez oslonca u sadržaju [*~an poziv*] **b.** u duhu propisa, izrijekom po formi, vanjskim oblikom iskazan prema sadržaju i u skladu sa sadržajem [*~na potvrda*] **2.** koji slijedi ili je zasnovan na prihvaćenim običajima [*~no obrazovanje*] **3.** koji je nezgrapan; usiljen, hladan, prazan, bez osjećaja [*~no izražavanje sućuti*] **4.** *fil.* ono što se odnosi na formu kao aktivni princip materije △ ***~na istina*** *pravn.* sudski zaključak zasnovan samo na temelju primjene procesnih pravila o dokaznim sredstvima i načinu ocjenjivanja dokaza; ***~na logika*** *log.* grana logike koja proučava logički slijed u zaključivanju bez obzira na istinitost; ***~ne grupe*** *sociol.* društvene skupine s jasno izdiferenciranim pravilima funkcioniranja i izabranim tijelom kao nositeljem vlasti; ***~ni jezik*** *inform.* kombinacija sintakse i semantike koja potpuno određuje kompjuterski jezik; ***~ni uzrok*** *fil.* unutarnja zbiljnost po kojoj neka stvar jest ono što jest; **formàlist** *m* **1.** pristalica formalizma **2.** onaj koji strogo pazi na formu bez obzira na sadržaj; **formalìstički** *pril.* kao formalist, na način formalista, u znaku formalizma; **formalìtēt** *m* ⟨G formalitéta⟩, *v.* formalnost; **formalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1. a.** davanje apsolutne i isključive važnosti vanjskom obliku, negiranje značenja sadržaja **b.** *pejor.* svaka teorija koja daje prednost istraživanju forme, umjesto supstancije kao važnijoj i vrednijoj **c.** pretjerano davanje važnosti formi i konvencionalnim oblicima ophođenja i postupanja **2.** *umj.* smjer i način koji pridaje važnost samo obliku (a ne sadržaju ili ideji) [*ruski ~*]; **formalizírati** *dv.* ⟨*prez.* formalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dati/davati formu, oblikovati; **formálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je formalno **2.** postupak po određenom pravilu koje se mora zadovoljiti **3.** *razg.* ono što je uobičajeno, ali je male važnosti [*puka ~*]; formalitet; **fòrmālno** *pril.* na formalan način; **fòrmant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *lingv.* tvorbeni dio riječi, dodaje se na korijen ili osnovu te se dobiva riječ određenog značenja i određene vrste; **fòrmāt** *m* ⟨G formáta⟩ **1.** veličina, oblik, proporcija knjige, papira, bilježnice ili slike, poštanskih pošiljki [*džepni ~*] **2.** *inform.* ustroj ili izgled jedinice podataka (datoteke i sl.), teksta u tekst-procesoru i sl. △ ***~ papira*** *tisk.* veličina i odnos stranice arka papira prema utvrđenim standardima; **formatíranje** *sr inform.* **1.** postupak inicijalizacije kompjuterskog diska radi pripreme za upis **2. a.** određivanje parametara i oblika neke informacijske jedinice, ulaza ili izlaza [*~ ulaznog obrasca*] **b.** određivanje grafičkog izgleda nekog dokumenta [*~ izvještaja*]; **formatírati** *dv.* ⟨*prez.* formàtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *inform.* obavljati/obaviti formatiranje; **fòrmatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji formira ili je sposoban formirati **2.** koji se odnosi na formaciju, rast ili razvoj; **fôrmica** *ž* **1.** *dem.* i *hip.* od forma **2.** (+ *potenc.*) sitnije pomagalo kojim se daje željen oblik čemu (npr. pritiskanjem razvučenog tijesta dobivaju se željeni oblici keksa i kolača); kalup **3.** regalčić (**2**); **formírati** (što)

dv. ⟨*prez.* fòrmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati formu čemu; oblikovati **2.** osnovati/osnivati [~ *pjevačko društvo*] **3.** pojmiti/poimati mislima; stvoriti [~ *mišljenje*]
✧ *lat.* ≃ formalis: koji se odnosi na formu ≃ formans: oblikovni ← formare: oblikovati

formàdžija *m reg.* pomoćni radnik u tipografskoj struci; tipografski radnik
✧ *njem.* Former ← *lat.*, *v.* forma + -DŽIJA

formaldèhīd *m* ⟨G formaldehída⟩ *kem.* HCHO, najjednostavniji aldehid, bezbojan plin oštra mirisa, služi kao dezinfekcijsko ili antiseptičko sredstvo, u proizvodnji lijekova, plastičnih masa, štavljenje kože
✧ *njem.* Formaldehyd ← *lat.* formica: mrav + *nlat.* al(cohol) dehyd(rogenatum): dehidrogenizirani alkohol

formàlīn *m* ⟨G formalína⟩ *kem.* vodena otopina formaldehida (40%) u kojoj se konzerviraju anatomski preparati; služi kao sredstvo za dezinfekciju, antiseptik [*izgleda kao da ga drže u ~u, razg.* na njemu se ne primjećuje starenje]
✧ prvotno tvorničko ime proizvoda[ž]

formàmīd *m* ⟨G formamída⟩ *kem.* $HCONH_2$, amid mravlje kiseline, dobro otapalo

Forman (*izg.* Fòrman), **Miloš** (1932), češki filmski redatelj »novog vala« (*Ljubavi jedne plavuše*); od 1969. živi u SAD-u gdje stvara svoje najpoznatije filmove; višestruki oskarovac (*Let iznad kukavičjeg gnijezda*, *Kosa*, *Amadeus*)

fòrmer *m reg.* keramičar koji peče keramičke i dr. pločice i sl. za peći (ali ih ne sastavlja kao pećar)
✧ *njem.* Former

fôrmfeler *m reg.* pogreška u društvenom ophođenju
✧ *njem.* Formfehler

fòrmidabīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *psih.* koji potiče strah, zebnju, nemir **2.** koji je težak za poduzimanje ili prevladavanje; strašan, užasan, grozan
✧ *lat.* formidabilis

formijáti *m mn* ⟨N formìjat⟩ *kem.* soli mravlje kiseline; koriste se u prehrambenoj industriji
✧ *lat.* formica: mrav

formikácija *ž psih.* taktilne halucinacije i iluzije da po koži ili ispod kože gmižu kukci
✧ *lat.* formicatio ≃ formica: mrav

fòrminks *m glazb. pov.* žičani instrument vjerojatno identičan kitari ili liri; prvi se put spominje u Homerovoj *Ilijadi*
✧ *grč.* phórmigks

Formóza *m*, *v.* Tajvan

fôrmula *ž* **1.** *mat.* zapis neke matematičke tvrdnje ili činjenice pomoću matematičkih znakova; izraz **2.** *kem.* simbolički prikaz sastava ili sastava i strukture kemijskog spoja **3.** stalan oblik čega koji se primjenjuje u raznim ili ponavljanim okolnostima; kliše, obrazac (u ceremonijama, u nekoj proceduri i sl.) **4.** *razg.* fraza koja rezimira neku teoriju, doktrinu itd. [~ *uspjeha, sreće*] △ ~ ***jedan (dva, tri)*** *sport* najbrži trkaći automobili koji se natječu u svjetskim i drugim prvenstvima // **formulácija** *ž* riječima oblikovana (izrečena ili napisana) misao, stav ili sud o čemu; **formùlār** *m* ⟨G formulára⟩ tiskani obrazac, tiskanica; **formùlīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dobio formu; uobličen, iskazan; **formùlīrano** *pril.* na formuliran način; iskazano, izrečeno; **formulírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* formùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** izreći/izricati na način formule [~ *zadatak iz matematike*] **b.** izreći što sustavno i po redu [~ *prijedlog*] **2.** izmisliti/izmišljati, pronaći/pronalaziti [~ *fizikalni zakon*]
✧ *lat.* ≃ formulare: formulirati

fornáža *ž reg.* peć, vapnenica, *usp.* furuna
◆ *pr.*: **Fòrnarić** (Cres, Lošinj), **Fornàzār** (**Fronazȁr**) (Istra), **Fornàžār** (**Fronažȁr**) (130, Labin, Istra)
✧ *mlet.* fornàsa ← *lat.* fornax

fornikácija *ž* **1.** spolni odnos između muškarca i žene koji nisu vjenčani (puteni grijeh); blud **2.** spolni odnos uopće
✧ *lat.* fornicatio

fòrniks *m anat.* gornji dio nekog organa; svod
✧ *lat.* fornix

forsírati *nesvrš.* ⟨*prez.* fòrsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) **a.** jako nastojati da se što provede; nametati **b.** požurivati, tjerati na što **c.** *vojn.* u borbi savladati neku zapreku [~ *rijeku*] **2.** (koga) činiti da tko uspije, da postigne položaj itd. [~ *svoga čovjeka*] // **fòrsīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se zbiva pod prisilom; prisilan, iznuđen, nametnut, ubrzan; **fòrsīrano** *pril.* na forsiran način, ubrzano, prisilno; **forsírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* forsirati **2.** *vojn.* napad na neprijatelja uz svladavanje postojećih prepreka pod neposrednom vatrom branitelja
✧ *njem.* forsieren ← *fr.* forcer

Forster (*izg.* Fôrster), **Edward Morgan** (1879–1970), engleski romanopisac, esejist, društveni i književni kritičar; slavan po romanima *Put u Indiju, Soba s pogledom, Howard's End*

fòršibati (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** popraviti cipele tako da se izmijeni poplat i prednji gornji dio (kapica) [~ *cipele*] **2.** pomaknuti/pomicati, krenuti/kretati (ob. lokomotiva u manevru s vagonima po staničnim kolosijecima) // **fòršub** *m reg.* ono što je stavljeno ispred/povrh čega
✧ *njem.* vorschieben

fòršpajz *m reg. kulin.* jelo koje se poslužuje prije glavnog jela; predjelo
✧ *njem.* Vorspeise

fòršpan *m* **1.** *film.* kraći filmski izvaci koji najavljuju novi film prije redovite filmske predstave **2.** *reg. zast.* konjska zaprega
✧ *njem.* Vorspann

fòršpil *m reg.* **1.** uvodno prikazivanje likova odnosno radnje s ciljem najave; predigra **2.** pokazivanje (ob. glumcima) kako trebaju igrati ulogu
✧ *njem.* Vorspiel

fòrštand *m reg. zast.* voditelj skupine u nekoj organizaciji (škola, tvornica)
✧ *njem.* Vorstand

fòršus *m reg.* **1.** predujam, kapara [*dati* ~] **2.** *iron.* začeće djeteta prije braka [*bilo je ~a*]
✧ *njem.* Vorschuss

fôrt *m* manja stalna utvrda kao dio obrane tvrđave
✧ *engl.* fort ≃ *lat.* fortis: snažan

fòrt (**fùrt**) *pril. reg.* stalno, neprekidno, neprestano, uvijek [~ *mi prigovara*]
✧ *njem.*

Fortaléza *ž* luka i glavni grad savezne države Ceare (Brazil), 1.317.496 stan. (1980)

forte (*izg.* fôrte) *pril. glazb.* uputa u partituri da se izvodi snažno, silovito, glasno
✧ *tal.*

fortepijâno *m glazb. zast.* instrument na kojem se zvuk proizvodi udarom batića o žicu pokretnom tipkom; klavir, glasovir
✧ *tal.* fortepiano

fòrtic|a *ž reg.* tvrđava
✧ *tal.* fortezza

fortifikácija *ž vojn.* jaki obrambeni objekt; utvrđenje, utvrda, tvrđava // **fortificírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fortifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (sa)graditi utvrdu **2.** utvrditi/utvrđivati (što); **fortifikácījsk|ī** *prid.* koji pripada, koji je dio fortifikacije [*~i objekt*; *~a gradnja*]
✧ *lat.* fortificatio ≃ fortificatus: utvrđen ← fortificare: fortificirati ≃ fortis: jak + -FIKACIJA

Fortinbras (*izg.* Fòrtinbras) **1.** *knjiž.* pobjednik na završetku Shakespeareove tragedije *Hamlet*, norveški kralj, pretendent na dansko prijestolje poslije Hamletove smrti **2.** *pren.* čovjek koji pobjeđuje jer ga ne muče »hamletovske« dvojbe, presijeca ih mačem

Fortis (*izg.* Fôrtis), **Alberto** (1741–1803), talijanski putopisac i prirodnjak, u djelu *Putovanje po Dalmaciji* pisao je o narodnim običajima i objavio izvorni tekst i prijevod *Hasanaginice*

fortissimo (*izg.* fortìsimo) *pril. glazb.* uputa u partituri za vrlo snažno, najjače, najglasnije izvođenje
✧ *tal.*

FORTRAN (*izg.* fòtran) *m inform.* viši programski jezik namijenjen rješavanju tehničkih i matematičkih problema
✧ *engl.* **For**(mula) **Tran**(slation)

fortúna *ž* **1.** hipotetička snaga koja nadgleda život; sreća **2.** dobra ili loša sreća; sudbina, fatum, moira, udes **3.** uspjeh, posebno kada je posljedica sreće ili sretnih okolnosti **4.** (-Fortuna) *mit.* rimska božica sreće i sretnog slučaja, dobra ili loša usuda
◆ **Fortùnāto** m. os. ime (*tal.*) ◇ *pr.*: **Fortúna** (Čazma, Prigorje), **Fortùnāto** (Korčula), **Fortunátović** (Dubrovnik), **Fòrtūnić** (Brač)
✧ *lat.* fortuna: sreća, udes, slučaj

fortùnāl *m* ⟨G fortunála⟩ *meteor. reg.* naglo, jako nevrijeme na moru s vjetrom [~ *juga*] // **fortùnati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** bjesniti (za oluju) **2.** *pren.* jako se ljutiti, žestiti se
✧ *tal.* fortunale

Fortunatov (*izg.* Fortunàtov), **Filip Fjodorovič** (1848–1914), ruski jezikoslovac, indoeuropeist i slavist, osnivač moskovske lingvističke škole

Fortunio (*izg.* Fortúnio), **Gianfrancesco** (o.1-470–1517), talijanski humanist i gramatičar, izdao prvu gramatiku živog talijanskog jezika (1516)

forty (*izg.* fôrti) *m sport* treći bod po redu u igri tenisa; četrdeset
✧ *engl.*

fórum *m* **1.** *pov. arhit.* trg u gradu antičkog tlocrta **2.** *razg.* skup, tijelo, gremij koji odlučuje, diskutira i sl. o nekom pitanju [*stručni ~*] **3.** javnost (ob. stručna ili kvalificirana), općinstvo, publika **4.** (Forum) mjesečni časopis Razreda za suvremenu književnost JAZU (od 1991. HAZU), izlazi od 1962. △ ***Forum Romanum*** (*izg.* Fòrum Románum) *pov.* rimski trg između Kapitola i Palatina, središte političkog života antičkog Rima // **fórumskī** *prid.* koji se odnosi na forume; **fórumski** *pril.* kao forum, na način foruma

✧ *lat.* forum: trg, tržnica, javno mjesto

fòrverc *uzv. reg.* naprijed!

✧ *njem.* vorwärts

forward (*izg.* fòrvord) *m sport* igrač navalne linije u nogometu, hokeju; napadač

✧ *engl.*

fòrzac *m tipogr.* list koji je jednom polovinom zalijepljen za unutarnji dio korica knjige, a drugi je poleđina naslovne stranice knjige (služi za zaštitu i ukras); predlist

✧ *njem.* Vorsatz

fòrzīcija *ž bot.* rod istočnoazijskih i balkanskih ukrasnih grmova žutih cvjetova (*Forsythia*) iz porodice maslina

✧ *nlat.* Forsythia, prema *engl.* biologu Forsythu (1737–1804)

forzist (*izg.* fòrcist) *m pol. pov.* član ili pristaša profašističke organizacije »Forza Fiume«

✧ *tal.* forza: snaga

fòsa *ž anat.* udubljenje na nekoj anatomskoj strukturi; jama

✧ *lat.* fossa

Fosbury-flop (*izg.* fòsbari-flòp) *m sport* tehnika skoka uvis kod kojeg skakač leđima prelazi preko letvice

✧ prema atletičaru R. Fosburyju koji je na Olimpijskim igrama 1968. prvi put izveo takav skok

Foscolo (*izg.* Fòskolo), **Ugo** (1778–1827), talijanski pjesnik, romanopisac i veliki patriot, umro u Engleskoj kao emigrant

fòsfāt, *v.* fosfor

fòsfor *m* **1.** *kem.* element (simbol P, atomski broj 15), sastavni dio kostiju, živaca, mišića, uobičajen sastojak biljaka [*bijeli ~*; *crveni ~*] **2.** svaka tvar koja ima svojstvo fosforescencije, tj. koje nakon osvjetljavanja običnim svjetlom, rendgenskim ili ultraljubičastim zrakama svijetli u mraku; služi u rendgenoskopiji, proizvodnji svijetlećih boja, televiziji i drugdje // **fòsfāt** *m* ⟨G fosfáta, N *mn* fosfáti⟩ **1.** *kem.* sol fosforne kiseline **2.** umjetno gnojivo koje sadrži fosfate; **fosfatáze** *ž mn* enzimi koji hidroliziraju estere fosfatne kiseline [*kisele ~*; *alkane ~*]; **fosfatídi** *m mn* ⟨N fosfàtīd⟩ organski spojevi značajni u procesima stanice; sadrže fosfor; **fosfatírānje** *sr tehn.* stavljanje netopljivih fosfatnih slojeva na metal kao podlogu za nanošenje boje radi antikorozivne zaštite; **fòsfātn|ī** *prid.* koji sadrži fosfate, koji ima svojstva fosfata [*~o gnojivo*]; **fòsfīd** *m* ⟨G *mn* fosfída⟩ *kem.* spoj fosfora s metalima; **fòsfīn** *m* ⟨G fosfína⟩ *kem.* PH_3 fosforovodik, otrovan plin; **fòsfīt** *m* ⟨N *mn* fosfíti⟩ *kem.* H_3PO_3 sol fosforaste kiseline; **fòsforast** *prid.* koji je nalik na fosfor, koji sadrži primjese fosfora; **fosfòrīt** *m* ⟨G fosforíta⟩ *min.* $Ca_3(PO_4)_2$ organogeni mineral raznolike strukture, nastaje trošenjem apatita; služi u proizvodnji fosfatnih gnojiva; **fòsforn|ī** *prid.* **1.** koji sadrži fosfor u spoju **2.** koji je od fosfora [*~i plamen*] △ ***~a gnojiva*** *kem.* mineralna gnojiva u kojima glavni sastojak čine spojevi fosfora

✧ *lat.* phosphorus ← *grč.* phōsphóros: koji donosi svjetlo

fosforescèncija *ž* svijetljenje tijela (luminiscencija) koje traje nakon ukidanja izvora energije; fotogeneza △ ~ ***mora*** noćno svjetlucanje na morskoj površini izazvano mehaničkim podraživanjem planktonskih organizama // **fosforescèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima svojstvo fosforescencije, koji svijetli u tami; **fosforescírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* fosforèscīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ svijetliti u tami

✧ *v.* fosfor + *v.* (lumin)escencija

fosforilizácija *ž biol.* biokemijski proces spajanja šećera s fosfornom kiselinom uz pomoć fermenta fosforilaze

✧ *v.* fosfor + -LIZA

fòsgēn *m, v.* fozgen

fòsīl *m* ⟨G fosíla⟩ **1.** *geol.* ostatak organizma iz prošlosti Zemlje; okamina **2.** *pren. pejor.* **a.** onaj koji je vrlo star **b.** onaj koji ima zastarjele, retrogradne poglede na život, društvo i sl. // **fosilizácija** *ž* procesi koji se događaju na organizmu od njegove smrti do konačnog formiranja fosila, *usp.* petrifikacija, karbonizacija, inkrustacija; **fòsīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na fosile; okamenjen [*~na flora*; *~no gorivo*; *~ne ideje*]; **fosílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fosilno

✧ *njem.* Fossil ≃ *lat.* fossilis: iskopan ≃ fodere: kopati

fòsna *ž reg.* debela i dugačka daska koju koriste građevinari
✧ *njem.* Pfosten

Fosse (*izg.* Fòs), **Bob** (1927–1987), američki filmski i kazališni redatelj i koreograf, poznat po muzičkim filmovima (*Kabare*, *Sav taj džez*)

fȍša *ž reg.* **1.** dugačak i dubok prokop za ulazak mora i zaštitna luka za brodice **2.** (Foša) gradska lučica u Zadru
✧ *tal.* fossa

fót|a *ž reg.* fant², penj [*igrati se ~e*]
✧ *njem.* Pfand: zalog

fȍt|a *ž reg.* loša volja, mrzovolja, ljutnja [*uhvatila ga ~a*; *čini mi ~u*; *došla mi ~a*]
✧ *tal.* fotta ≃ fottere: koitirati

fotèlj|a *ž* ⟨G *mn* fotéljā⟩ **1.** sjedalica s naslonima za ruke i leđa; naslonjač **2.** *pren. pejor.* visoki položaj, ob. u politici i upravi [*uhvatiti ~u*; *izgubiti ~u*; *zasjesti u ~u*; *klima mu se ~a*] **//** **fotèljāš** *m* ⟨G foteljáša⟩ *pol. pejor.* onaj tko je na vlasti i nastupa kao vlast, onaj tko ima određenu povlaštenu poziciju i tretira je bahato kao svoje osobno dobro; **fotèljāškī** *prid.* koji se odnosi na foteljaše
✧ *fr.* fauteuil

Fòtez, **Marko** (1915–1976), hrv. kazališni redatelj i književnik, jedan od utemeljitelja Dubrovačkih ljetnih igara (prvi redatelj *Hamleta* na Lovrijencu), svojim adaptacijama otkrio djelo M. Držića kao trajnu vrijednost

Fòtije, *v.* Focije

fòtiv, *v.* fàčuk

fȍtka, *v.* fotografija

FOTO- kao prvi dio riječi znači **1.** fotografski [*fotoaparat*] **2.** koji je u vezi sa svjetlom, koji se odnosi na svjetlo [*fotofobija*; *fotokemija*]
✧ *grč.* phôs ⟨G phōtós⟩: svjetlo

fotoàlbum *m* knjiga u kojoj se čuvaju fotografije
✧ FOTO- (**1**) + *v.* album

fotoamàtēr *m* ⟨G fotoamatéra⟩ onaj koji se fotografijom bavi iz ljubavi, koji se ne bavi profesionalno, koji fotografira samo za zadovoljstvo **//** **fotoamaterìzam** *m* ⟨G -zma⟩ organizirano neprofesionalno bavljenje fotografijom; **fotoamàtērka** *ž*, *v.* fotoamater; **fotoamàtērskī** *prid.* koji se odnosi na fotoamaterizam i fotoamatere; **fotoamàtērski** *pril.* na fotoamaterski način, poput fotoamatera
✧ FOTO- (**1**) + *v.* amater

fotoapàrāt *m* ⟨G fotoaparáta⟩ aparat koji služi za dobivanje negativnog otiska na podlozi osjetljivoj na svjetlo ili za dobivanje gotove fotografije; fotografski aparat
✧ FOTO- (**1**) + *v.* aparat

fotoatèljē (**fotoateljȇ**) *m* studio u kojem se fotografira i izrađuju fotografije
✧ FOTO- (**1**) + *v.* atelje

fotobàktērija *ž biol.* fosforescentna bakterija
✧ FOTO- (**2**) + *v.* bakterija

fotobiològija *ž* grana biologije koja proučava djelovanje svjetla na živa bića; fotologija
✧ FOTO- (**2**) + *v.* biologija

foto-book (*izg.* ~-bȕk) *m term.* album s fotografijama kojim se profesionalni manekeni ili fotomodeli predstavljaju modnim agencijama
✧ FOTO- (**1**) + *engl.* book: knjiga

fotočìtāč *m* ⟨G fotočitáča⟩ *tehn.* aparat s fotoosjetljivim elementom kojim raspoznaje kodirani zapis te ga putem računala pretvara u raspoznatljivu informaciju
✧ FOTO- (**1**) + *v.* čitati, čitač

fotoćèlija *ž fiz.* ćelija s dijelom koji na poticaj svjetla oslobađa elektrone; svjetlosna električna ćelija, fotostanica
✧ FOTO- (**2**) + *v.* ćelija

fotodermatóza *ž pat.* promjena i/ili oboljenje na koži izazvano djelovanjem ultraljubičastih zraka
✧ FOTO- (**2**) + *v.* dermatoze

fotodezintegrácija *ž fiz.* raspad atomske jezgre do kojeg dolazi kada foton velike energije (foton γ-zrake ili X-zrake) udari u jezgru; fotonuklearna reakcija
✧ FOTO- (**2**) + *v.* dezintegracija

fotodióda *ž fiz.* poluvodička dioda koja kada je osvijetljena proizvodi znatnu struju
✧ FOTO- (**2**) + *v.* dioda

fotodokumentácija *ž* zbirka fotografija koje služe kao dokumenti ili dokumentacija
✧ FOTO- (**1**) + *v.* dokument, dokumentacija

fotoèfekt *m* fotoelektrični efekt, *v.* fotoelektrični △
✧ FOTO- (**2**) + *v.* efekt

fotoelasticimètrija *ž* postupak određivanja naprezanja i deformacija tehničkih konstrukcija
✧ FOTO- (**2**) + *v.* elastičan, elasticitet + -METRIJA

fotoelektricìtet *m* ⟨G fotoelektricitéta⟩ *fiz.* elektricitet nastao fotoelektričnim efektom

// **fotoelèktrīčnī** *prid.* △ ~ ***članak***, *v.* fotoelement; ~ ***efekt*** *fiz.* oslobađanje elektrona iz materije obasjavanjem elektromagnetskim zračenjem (svjetlošću) određene frekvencije; kod čvrstih tijela elektroni se oslobađaju samo onda ako je frekvencija zračenja veća od neke granične vrijednosti, ta granica je obično u nevidljivom dijelu spektra (vakuumsko UV područje), ali neki metali (na primjer Na, K, Cs i Rb) kao i poluvodiči emitiraju i u vidljivom dijelu spektra; fotoefekt; ~ ***uređaj*** *tehn.* uređaj koji svjetlošću stvara ili modulira električni signal
✧ FOTO- (**2**) + *v.* elektrika, elektricitet

fotoelèktrōn *m* ⟨G fotoelektróna⟩ *fiz.* elektron što ga izbacuje (emitira) neka tvar pod utjecajem svjetla
✧ FOTO- (**2**) + *v.* elektron

fotoelèment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *fiz.* elektronički element u kojem se primjenjuje neki od fotoelektričnih efekata; fotoelektrični članak
✧ FOTO- (**2**) + *v.* element

fotofáza *ž bot.* razdoblje razvoja nekih biljnih vrsta, pri čemu neke koriste duge dane i kratke noći, a neke obrnuto
✧ FOTO- (**2**) + -FAZA

fotòfīl *m* ⟨G fotofíla⟩ *zool.* životinja koja živi u klimi vrlo jakog isijavanja svjetlosti
✧ FOTO- (**2**) + -FIL

fotofìniš *m sport* snimka ili uređaj koji omogućuje da se ustanovi točan poredak trkača na cilju, nejasan golom oku
✧ FOTO- (**1**) + *v.* finiš (**1**)

fotofísija *ž fiz.* nuklearna fisija uzrokovana visokoenergetskim fotonom
✧ FOTO- (**2**) + *v.* fisija

fotofòbija *ž* **1.** *psih.* izrazita odbojnost odnosno strah od svjetlosti; svjetloplahost **2.** *pat.* mučan osjećaj koji izaziva svjetlost (kod nekih bolesti)
✧ FOTO- (**2**) + -FOBIJA

fȍtofōn *m* instrument za prijenos zvuka na daljinu
✧ FOTO- (**2**) + -FON

fȍtofōr *m* **1.** *tehn.* nosač svjetiljke na raznoj opremi, omogućava čovjeku slobodu djelovanja **2.** *zool.* organ za svijetljenje u dubokomorskih životinja, npr. rakova, glavonožaca ili riba
✧ FOTO- (**2**) + -FOR

fotoforéza *ž* pojava pomicanja mikroskopski sitnih čestica koje lebde u plinu, pod utjecajem intenzivne svjetlosti
✧ FOTO- (**2**) + -FOREZA

fotogèneza *ž* **1.** nastanak, proizvodnja svjetlosti u fotogenim organima nekih životinja i biljaka; fotogenija **2.** *v.* fosforescencija // **fȍtogēn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je proizveden svjetlošću **2.** koji proizvodi svjetlo; **fotogènija** *ž zast.*, *v.* fotogeneza
✧ FOTO- (**2**) + -GENEZA

fotogèničan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji dobro izgleda na fotografiji, izražajnije nego u prirodi // **fotogèničnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fotogeničan
✧ FOTO- (**1**) + -GEN

fotogràfija *ž* **1.** postupak izrade slike u negativu ili pozitivu na osjetljivoj površini filma ili ploče uz pomoć svjetla **2. a.** *meton.* tako dobivena slika; fotka, fotos **b.** *pejor.* slikarsko djelo izrađeno kao puka reprodukcija onoga što oko vidi **3.** prošireno zn. na umjetnost nastalu stvaralačkim korištenjem fotografske tehnike △ ***Kirlijanova*** ~ posebna tehnika fotografiranja pri kojoj se, navodno, zabilježi električni naboj kojim prirodno zrače živa bića, pri čemu se bilježi odsjaj sličan auri koji okružuje objekt; nazvan prema ruskoj inženjerki Valentini K. Kirlijan koja je razvila tehniku 1970/75. // **fȍtka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *razg. hip.* od fotografija, *v.* fotografija (**2a**); **fotògraf** *m* onaj koji se po zanimanju bavi fotografijom [*modni* ~; *ekskluzivni* ~]; **fotografírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* fotogràfīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ snimiti/snimati fotografskim aparatom; slikati (se); **fotògrafkinja** *ž konstr.*, *v.* fotograf; **fotògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na fotografiju i fotografe △ ***~a ploča*** staklena ploča prevučena slojem materijala osjetljivog na svjetlost; služi za dobivanje negativa; ***~i aparat*** sprava za snimanje slika materijalima osjetljivima na svjetlo; kamera; ***~o pamćenje*** **1.** pamćenje s najsitnijim detaljima prema slici (čega) **2.** *pren.* vrlo dobro pamćenje (ob. bez pravog razumijevanja); **fotògrafski** *pril.* kao fotograf, na način fotografa
✧ FOTO- (**1**) + -GRAFIJA

fotògram *m* **1.** postupak kojim se predmeti, stavljeni na neosvijetljeni fotopapir, kontrastno oslikavaju nakon eksponiranja i razvijanja **2.** zapis na filmu
✧ FOTO- (**1**) + -GRAM

fotogramètrija *ž* tehnika mjerenja kojom se iz jedne ili više uzastopnih fotografija određuje položaj, veličina i oblik snimljenog predmeta; primjenjuje se u geodeziji
✧ *v.* fotogram + -METRIJA

fotogravíra *ž tipogr. zast.* postupak izrade forme za tiskanje jetkanjem bakrene ploče
✧ FOTO- (**1**) + *v.* gravirati, gravira
fotointerpretácija *ž tehn.* upotreba zračne fotografije za utvrđivanje nekih elemenata pri izradi zemljopisnih karata
✧ FOTO- (**1**) + *v.* interpretirati, interpretacija
fotoionizácija *ž fiz.* ionizacija atoma ili molekule fotonima
✧ FOTO- (**2**) + *v.* ion, ionizacija
fotokárta *ž* ⟨G *mn* fotokàrātā⟩ *term.* fotoplan na kojem je kartografskim znacima dodatno istaknut sadržaj
✧ FOTO- (**2**) + *v.* karta
fotokatalíza *ž kem.* ubrzavanje kemijske reakcije indirektnim djelovanjem svjetlosne energije; ne izaziva promjene u tvari koja ju je apsorbirala, nego u drugim tvarima s kojima je pomiješana
✧ FOTO- (**2**) + *v.* kataliza
fotokatóda *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ katoda u fotoelektričnoj ćeliji koja isijava elektrone (pod utjecajem infracrvenih, ultraljubičastih, vidljivih ili elektromagnetskih valova), a prima svjetlosne zrake
✧ FOTO- (**2**) + *v.* katoda
fotokémija *ž* grana fizikalne kemije, koja ispituje djelovanje svjetlosti u kemijskim reakcijama
✧ FOTO- (**2**) + *v.* kemija
fotokemoteràpija *ž med.* terapijski postupak u kojem se kombiniraju ultraljubičasto zračenje ili sunčane zrake s lijekovima koji imaju fotosenzibilizirajući učinak
✧ FOTO- (**2**) + *v.* kemoterapija
fotokinéza *ž fiz.* pokretanje tijela uzrokovano kretanjem svjetla kod organizama nižeg stupnja razvoja
✧ FOTO- (**2**) + -KINEZA
fotokoagulácija *ž* svojstvo dijelova oka da skupljanjem reagiraju na svjetlo
✧ FOTO- (**2**) + *v.* koagulirati, koagulacija
fotokolòrimetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava koja mjeri temperaturu boje iz svjetlosnog izvora; kolorimetar
✧ FOTO- (**2**) + *v.* kolorimetrija, kolorimetar
fotokompozícija *ž tisk.* sustav slaganja u tiskarstvu u kojem se izravno na film lijepe već montirani tekstovi (od 60-ih 20. st.)
✧ FOTO- (**1**) + *v.* komponirati, kompozicija
fotokòpija *ž* kopija izrađena fotografskom tehnikom (rukopisa, knjige itd.); preslika // **fotokopiraóna** *ž*, *v.* fotokopirnica; **fotokopírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fotokòpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izraditi/izrađivati fotokopije; **fotokòpīrka** *ž* ⟨D L -rci/ob. -i, G *mn* -ī⟩ *razg.* stroj za izradu fotokopija, preslika; **fotokòpīrnī** *prid.* koji služi za fotokopiranje [~ *aparat*]; **fotokòpīrnica** *ž* mjesto gdje se kopiranje izvodi tehnikom fotokopiranja; fotokopiraona, kopirnica
✧ FOTO- (**1**) + *v.* kopija
fotokròmija *ž* **1.** fotografiranje u boji odnosno fotografija u boji **2.** fotolitografski postupak u kojem se naznačeni litografski kamen prevlači svjetlo osjetljivim lakom koji nakon osvjetljavanja i razvijanja omogućava reproduciranje polutonova bez rastera
✧ FOTO- (**1**) + -KROMIJA
fotoksilogràfija *ž* prenošenje slike na glatku drvenu površinu prepariranu slojem osjetljivim na svjetlo
✧ FOTO- (**1**) + *v.* ksilografija
fotolitogràfija *ž* **1.** *graf.* fotomehanički postupak za izradu formi, oblika, za tiskanje u litografiji i ofsetnoj tehnici **2.** *inform.* tehnika u proizvodnji integriranih krugova (čipova); uzorak kruga se crta, fotografira i smanjuje na negativ željene konačne veličine
✧ FOTO- (**1**) + *v.* litografija
fotolíza *ž kem.* razlaganje kemijskih spojeva ili nekih tvari pod utjecajem svjetlosti
✧ FOTO- (**2**) + -LIZA
fotològija *ž*, *v.* fotobiologija
fotoluminiscèncija *ž* svijetljenje tvari izazvano svjetlom i ionizirajućim zračenjem
✧ FOTO- (**2**) + *v.* luminescencija (luminiscencija)
fotomagnetìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ svaka magnetska pojava prouzročena svjetlošću
✧ FOTO- (**2**) + *v.* magnet, magnetizam
fotomàska *ž inform.* fotografski negativ uzorka kruga koji se koristi u proizvodnji integriranih krugova (čipova)
✧ FOTO- (**1**) + *v.* maska
fotometèōr *m* ⟨G fotometeóra, N *mn* fotometeóri⟩ *meteor.* optička pojava u atmosferi uzrokovana refleksijom, refrakcijom, ogibom ili interferencijom svjetlosnih zraka Sunca ili Mjeseca na kapljicama ili kristalićima leda (pojave haloa, duge, miraža i dr.)
✧ FOTO- (**2**) + *v.* meteor
fotomètrija *ž fiz.* metoda mjerenja toka ili in-

tenziteta vidljive svjetlosti osobito jakosti izvora svjetla // **fòtometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje svjetlosti; svjetlomjer; **fotomètrījskī** *prid.* koji se odnosi na fotometriju
✧ FOTO- (**2**) + -METRIJA

fotomitràljēz *m* ⟨G fotomitraljéza⟩ *tehn.* fotografski aparat koji se koristi na avionima za vježbanje gađača
✧ FOTO- (**1**) + *v.* mitraljez

fotomòdēl *m* ⟨G fotomodéla⟩ osoba koja pozira za reklamu ili umjetničku fotografiju, koja je profesionalni model fotografu
✧ FOTO- (**1**) + *v.* model

fotomontáža *ž* fotografija koja prikazuje nepostojeći prizor tako što se sastavlja od dviju ili više snimaka raznih motiva, detalja itd. napravljenih u različito vrijeme ili na različitim mjestima // **fotomòntāžn|ī** *prid.* koji se odnosi na fotomontažu [*~a novinarska patka*]
✧ *fr.* photomontage ← FOTO- (**1**) + *v.* montaža

fotomorfóza *ž biol.* djelovanje svjetlosti na razvoj živih bića
✧ FOTO- (**2**) + -MORFOZA

fotomultiplìkātor *m tehn.* uređaj za pojačavanje svjetlosnih signala
✧ FOTO- (**2**) + *v.* multipli, multiplikator

fòtōn *m* ⟨G fotóna⟩ *fiz.* elementarna čestica (kvant) elektromagnetskog zračenja, foton frekvencije ν ima energiju koja je jednaka produktu te frekvencije i Planckove konstante; foton ima spin 1 i stoga spada u bozone, njegova masa mirovanja je nula // **fotònika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o proizvodnom korištenju fotona
✧ FOTO- (**2**) + -ON

fotonàstija *ž bot.* neusmjereno gibanje biljnog organa uzrokovano svjetlom, npr. otvaranje cvjetova nakon izlaska sunca
✧ FOTO- (**2**) + *grč.* nastós: stisnut

fotoosjètilo *sr* elektronska cijev u kojoj se elektroni izbijaju iz katode principom vanjskog fotoelektričnog efekta
✧ FOTO- (**2**) + *v.* osjetiti, osjetilo

fotopàtija *ž* veća ili manja tolerancija nekih životinjskih vrsta na različitu količinu svjetlosnog zračenja
✧ FOTO- (**2**) + -PATIJA

fotoperiodìzam *m* ⟨G -zma⟩ *biol.* reagiranje biljaka na dnevno svjetlo
✧ FOTO- (**2**) + *v.* period + -IZAM

fotopìgment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ pigment koji se razgrađuje pod utjecajem svjetla
✧ FOTO- (**2**) + *v.* pigment

fòtoplān *m* fotografija zemljišta u horizontalno-ortogonalnoj projekciji
✧ FOTO- (**1**) + -PLAN

fòtoprint *m* ⟨G -a, N *mn* -īntovi/-i, G -ōvā⟩ *tisk.* tehnika u tiskarstvu
✧ FOTO- (**1**) + *v.* print

fotòpsija *ž med.* pojava u zdravom ili bolesnom oku, vide se svjetlucave iskrice
✧ FOTO- (**2**) + -OPSIJA

fòtoradār *m* uređaj koji fotografski registrira prometni prekršaj, najčešće prekoračenje brzine
✧ FOTO- (**1**) + *v.* radar

fotoráma *ž tehn. zast.* fotoaparat kojim se može snimati tako da se dobiva iluzija panoramskog pogleda
✧ FOTO- (**1**) + *grč.* hórama: prizor

fotorèceptor *m* **1.** *tehn.* uređaj koji reagira na svjetlosni signal **2.** *anat.* osjetilni organ koji reagira na podražaj svjetla i boje; u čovjeka su to štapići i čunjići u oku
✧ FOTO- (**2**) + *v.* recepcija, receptor

fotoreportáža *ž* više fotografija o nekom događaju ili osobi objavljenih u novinama ili časopisu // **fotorepòrtēr** *m* ⟨G fotoreportéra⟩ onaj koji izrađuje reportaže popraćene fotografijama; **fotorepòrtērka** *ž*, *v.* fotoreporter; **fotorepòrterskī** *prid.* koji se odnosi na fotoreportere
✧ FOTO- (**1**) + *v.* reportaža

fotoròbot *m* **1.** aparat koji na temelju ponuđenih podataka izrađuje sliku neprisutne osobe (koristi se u kriminalistici) **2.** *meton.* slika dobivena takvim aparatom ili rukom crtača koji radi prema podacima svjedoka [*izraditi* ~]
✧ FOTO- (**1**) + *v.* robot

fotoròmān *m* ⟨G fotorománа⟩ književni tekst »ispričan« fotografijama, *usp.* fotostrip
✧ FOTO- (**1**) + *v.* roman

fòtos *m*, *v.* fotografija (**2a**)

fòtosafāri *m* razgledanje prirode i faune u afričkim zemljama i fotografiranje divljači bez lova
✧ FOTO- (**1**) + *v.* safari

fotosenzibìlnōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1. a.** *biol.* povećanje osjetljivosti bića na svjetlost **b.** općenito, osjetljivost nekih tvari na svjetlost (npr. fotografskog materijala)

2. normalna osjetljivost kože na svjetlosne zrake // **fotosenzibilizātor** *m biol.* tvar koja kožu i cijeli organizam čini preosjetljivim na zrake svjetla, naročito na ultraljubičaste zrake
✧ FOTO- (2) + *v.* senzibilan, senzibilnost

fotosèter *m tipogr.* slagaći stroj s matricama na filmu
✧ *engl.* photosetter ≃ FOTO- (1) + setter: koji postavlja, umeće

fotosféra *ž astron.* dio Sunčeve atmosfere, vidljivi dio površine Sunca
✧ FOTO- (2) + -SFERA

fotosintéza *ž* **1.** *biol.* kemijski proces kojim se u listu zelene biljke uz pomoć sunčeva svjetla od jednostavnijih izgrađuju složene molekule **2.** *kem.* općenito, svaka kemijska sinteza koja se vrši pod utjecajem svjetlosti // **fotosintètičnī** *prid.* koji se odnosi na fotosintezu
✧ FOTO- (2) + *v.* sinteza

fȍtoslog *m* ⟨N *mn* fotoslògovi, G fotoslògōvā⟩ *tisk.* tiskarska tehnika kojom se izrađuje predložak na fotoslagarskom stroju pogodnom za duboki, ofsetni ili sitotisak
✧ FOTO- (1) + *v.* slog

fotostànica *ž*, *v.* fotoćelija
✧ FOTO- (2) + *v.* stanica

fȍtostāt *m* fotografska kopija nekog dokumenta u naravnoj veličini
✧ FOTO- (1) + -STAT

fotostereosintéza *ž tehn.* fotografski postupak izumljen 1920.: preklapanjem više fotografija daje osjećaj reljefnosti (dubine) slike
✧ FOTO- (1) + STEREO- + *v.* sinteza

fȍtostrip *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ vrsta stripa u kojem se likovi i radnja ne crtaju, nego se slažu fotografije na koje se dodaje tekst
✧ FOTO- (1) + *v.* strip

fotošablóna *ž tisk.* šablona za sitotisak dobivena pomoću fotografije
✧ FOTO- (1) + *v.* šablona

fototàksija *ž biol.* lokomotorno gibanje nižih biljaka uvjetovano svjetlom
✧ FOTO- (2) + -TAKSIJA

fototéka *ž* ⟨D L -éci⟩ organizacija ili služba koja čuva, obrađuje i daje na korištenje fotodokumente; fotoarhiva [*novinska ~*; *policijska ~*]
✧ FOTO- (1) + -TEKA

fototelegràfija *ž* prijenos fotografija ili drugih slika na daljinu pomoću žičnih i bežičnih prijenosnih uređaja, *usp.* faksimil
✧ FOTO- (1) + *v.* telegraf, telegrafija

fototeodòlīt *m* ⟨G fototeodolíta⟩ instrument s ugrađenom kamerom za fotosnimanje zemljišta, služi za mjerenje zemljišta u terestričkoj fotogrametriji
✧ FOTO- (1) + *v.* teodolit

fototeràpija *ž med.* metoda fizikalne terapije upotrebom ultraljubičastog zračenja
✧ FOTO- (2) + *v.* terapija

fototȉpija *ž* litografski postupak: originalni crtež (fotografija) fotografira se i prenosi na daljnju izradu reljefnih klišeja pomoću posebne tehnike jetkanja; fototisak
✧ FOTO- (1) + -TIPIJA

fȍtotīsak *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ **1.** izrada klišeja kopiranjem negativa fotografije **2.** umnožavanje fotografija pomoću tiska; fototipija
✧ FOTO- (1) + *v.* tiskati, tisak

fototopogràfija *ž* primjena fotogrametrije u izradi topografskih karata
✧ FOTO- (1) + *v.* topografija

fototropìzam *m* ⟨G -zma⟩ *biol.* gibanje listova biljke ovisno o kretanju sunčeva svjetla
✧ FOTO- (2) + *v.* tropizam

fotovòdljivōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *fiz.* promjena električne vodljivosti neke tvari pod djelovanjem svjetlosti // **fotovòdīč** *m* ⟨G fotovodíča⟩ *fiz.* tijelo koje je izloženo svjetlosti povećava električnu vodljivost
✧ FOTO- (2) + *v.* voditi, vodljivost

fotozápis *m publ.* fotografija onoga što je uhvaćeno, viđeno u jednom trenutku, ono što je fotografirano kao situacija, u prolazu, letimično
✧ FOTO- (1) + *v.* zapis

Foucault (*izg.* Fukȍ) **1. Léon** (1819–1868), francuski fizičar, poznat po dostignućima iz elektriciteta i optike, pridonio točnom određenju brzine svjetlosti **2. Michel** (1926–1984), francuski filozof, strukturalist, istraživao principe funkcioniranja društva // **Foucaultov** (*izg.* Fukȍov) *prid.* koji pripada Foucaultu △ ~***o njihalo*** *fiz.* željezna kugla mase 25 kg obješena o žicu dugu 67 m kojom je L. Foucault 1851. u Panthéonu u Parizu dao nedvojben dokaz o rotaciji Zemlje

Fouché (*izg.* Fušȅ), **Joseph** (1759–1820), francuski političar, oportunist koji je djelotvorno služio vladama od 1792–1815 [*režimi se mijenjaju, ~ ostaje*]; bio je i guverner Ilirskih provincija 1813–1814. sa sjedištem u Ljubljani

Fouqué (*izg.* Fukȅ), **Friedrich de la Motte** (1777–1843), njemački književnik i dramaturg, najpoznatiji kao autor bajke *Undine*

Fouquet (*izg.* Fukȅ), **Jean** (o.1420–o.1480), francuski slikar, portretist i minijaturist, najvažniji predstavnik francuskog slikarstva 15. st.

Fourier (*izg.* Furjȅ) **1. Charles** (1772–1837), francuski socijalist-utopist, zalagao se za rekonstrukciju društva na temelju zadruga proizvođača, tzv. falanga **2. Joseph** (1768–1830), francuski fizičar, matematičar i političar, poznat po teoremu o mogućnosti razvijanja periodičkih funkcija u trigonometrijske redove (*Fourierovi redovi*) // **furijerìzam** *m* ⟨G -zma⟩ učenje Charlesa Fouriera, po njemu bi društvo harmonije bilo podijeljeno u falange ili udruge koje se organiziraju kao dionička društva

fòusek *m kinol.* vrsta lovačkog psa, češki oštrodlaki ptičar
✧ *češ.*

fovéja *ž anat.* udubina na nekoj anatomskoj strukturi ili organu
✧ *lat.* fovea: jama

fovìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. umj.* pokret u francuskom slikarstvu ranog 20. st., blizak ekspresionizmu; dominiraju žive boje i obrisi suprotstavljeni osnovnoj boji određenog predjela; fauvizam // **fòvist** *m* pristaša fovizma; **fovìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fovizam i foviste
✧ *fr.* fauvisme ← fauve: divlja zvijer, ime nastalo doskočicom francuskog likovnog kritičara L. Vauxcellesa koji je na izložbi Jesenjeg salona 1905. opazivši brončanu dječju glavu u stilu firentinskog kvatročenta uzviknuo: »Donatello au milieu des fauves«: Donatello usred divljih zvijeri!

fow (*izg.* fȍu) *m term.* pojam u međunarodnom trgovačkom prometu, prodavač snosi troškove i rizik za robu do utovara u vagon
✧ *engl.*

Fox (*izg.* Fȍks) **1. Charles James** (1749–1806), britanski političar, istaknuti borac za ljudska prava, prvi i kratkotrajni ministar vanjskih poslova (1782); nakon višegodišnjih nastojanja uspio progurati kroz britanski parlament rezoluciju o zabrani trgovine robljem (1792) **2. George** (1624–1691), engleski propovjednik i misionar, osnivač vjerske sekte *Društvo prijatelja*, prozvane kvekerima **3. William** (1879–1952), nȁjveći holivudski magnat u doba nijemog filma i pokretač prvog zvučnog filmskog žurnala (*Fox mouvitone novosti*); zbog prevelikih ulaganja u mrežu od 1100 zvučnih kinematografa i ekonomske krize bankrotirao 1936, ali je poduzeće i dalje zadržalo njegovo ime

fox terrier *m*, *v.* foksterijer

foxy wrestling (*izg.* fòksi rèstling) *m* borilačka vještina u kojoj se oskudno odjevene djevojke namazane uljem hrvaju u blatu
✧ *engl.* ← foxy: lisičji + wrestling: hrvanje

fòzgēn *m* ⟨G fozgéna⟩ *kem.* ugljikov oksiklorid, otrovan bezbojni plin, miriše na svježe sijeno; koristi se u proizvodnji boja i lijekova, kratkotrajan bojni otrov; fosgen
✧ *grč.* phôs: svjetlo + -GEN

Fr *kem.* simbol za element francij

fr. *krat.*, *v.* forinta

frȁ, *v.* frâtar[1]

frȁc *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. zast.* koji je bezobrazan, drzak (katkada i u simpatičnom smislu)
✧ *njem.* Fratz

Fra Diàvolo *knjiž.* u predajama i pučkim književnostima više europskih naroda popularni lik četovođe, borca protiv tuđina i bogataša, često u korist sirotinje; romantični lik u romanima Alexandrea Dumasa

frȁgīl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je krhak; lomljiv [*~na porculanska zdjela*] **2.** nježan **a.** koji se lako ozlijedi [*~ne kosti*] **b.** koji je vrlo osjetljiv; hipersenzibilan [*~na osoba*] // **fragilìtēt** *m* ⟨G fragilitéta⟩, *v.* fragilnost; **fragílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je lomljivo, krhko; fragilitet **2.** osobina onoga koji je osjetljiv, senzibilan
✧ *lat.* fragilis ≃ frangere: lomiti

fràgment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** dio koji je otkinut, odlomljen ili razbijen; ulomak [*~ vaze*] **2. a.** ulomak, dio literarnog, glazbenog djela, slike, skulpture i sl. promatran kao izdvojena cjelina [*ovaj ~ knjige neobično je zanimljiv*; *slušate ~ jedne veće kompozicije*] **b.** ono što je nedovršeno ili nekompletno [*poznati su mi samo ~i toga plana*] **c.** ono što je ostalo od nekog rukopisa, književnog djela i sl. koje je izgubljeno ili nedovršeno [*~i grčke lirike*; *~i hebrejskih tekstova*] // **fragmentácija** *ž* **1.** raskidanje neke cjeline u dijelove, odlomke, fragmente; raspadanje, razdvajanje **2.** *ekon.* u marketingu, podjela tržišta na podskupine sličnih karakteristika ili zahtjeva; **fràgmentāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji je u fragmentima; nepotpun [*dobio sam ~ tekst*] **2.** koji je fragment, koji se sačuvao samo u

ulomcima; **frȁgmentārno** *pril.* na fragmente, u fragmentima; nepotpuno, nepovezano [*mozaik je sačuvan samo ~*]; **fragmentárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fragmentarno; **fragmentírati** *dv.* ⟨*prez.* fragmèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ raskidati što na dijelove, razdvajati na cjeline
✧ *lat.* fragmentum: razlomljen komad, ostatak ≃ frangere: lomiti

frȁgmoplāst *m biol.* početak stvaranja nove stanične membrane kojom će se odvojiti nova stanica od matične kod diobe biljnih stanica
✧ *grč.* phragmós: ograđivanje + -PLAST

frȁgola *ž reg.* **1.** *bot.*, *v.* jagoda **2.** *pren.* kao ukras odjeće sličan veličinom ili bojom jagodi
✧ *tal.*

Fragonard (*izg.* Fragonâr), **Jean-Honoré** (1732–1806), francuski rokoko slikar, autor preko 550 slika i nekoliko tisuća crteža

fragràntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji intenzivno i ugodno miriše; mirisan, mirišljiv
✧ *lat.* fragrans ← fragrare: slatko mirisati

frȁht *m reg. zast.* **1.** ono što je natovareno na prijevozno sredstvo radi prijevoza; teret, tovar **2.** naknada za prijevoz tereta; vozarina // **frȁhtgūt** *m reg. zast.* sporovozna roba
✧ *njem.* Fracht

frȁj *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je slobodan, koji je nevezan; na raspolaganju, bez obaveze [*ja sam ~*]
♦ *pr.* (nadimačka): **Frȁj, Frȁjman** (Zagorje)
✧ *njem.* frei

frȁjati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** odavati se jelu, piću i drugim užicima, često ne vodeći računa o troškovima; gostiti se, naveliko se častiti, priređivati gozbe **2.** *žarg.* čekićem tući, odvajati, skidati površinu zida od stare naslage žbuke // **frȁja** *ž reg.* rastrošna gozba; **fràjūn** *m* ⟨G frajúna⟩ *reg. ekspr.* onaj koji troši bez računa, koji se razmeće novcem, koji ne drži do novca, koji voli fraje
✧ *njem.* freien: snubiti (frei: slobodan)

frȁjdenker *m reg. zast.* osoba naprednih, širokih pogleda i svjetonazora; slobodni mislilac
✧ *njem.* Freidenker

frȁjer *m žarg.* **1.** onaj koji se pomodno oblači i sl. i nastoji se time istaknuti u svojoj sredini; kicoš **2.** *pejor.* **a.** onaj koji je površan, bahat, uobražen **b.** onaj koji ništa ne zna ili slabo zna, koji nije upućen [*ma, to su ~i*] // **frȁjerica** *ž*, *v.* frajer; **frajerírati** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* frajèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* ponašati se kao frajer, biti površan ili neodgovoran u stručnom radu, sljepariti; **frȁjerskī** *prid. žarg.* koji se odnosi na frajere [~ *stil* (u oblačenju i sl.)]; **frȁjerski** *pril. žarg.* kao frajer, na način frajera [*ponašati se ~*]
✧ *njem.* Freier

frȁjgūt *m reg. zast.* roba koja ne podliježe postupku carinjenja i plaćanja carine
✧ *njem.* Freigut

frȁjkārta *ž reg.* besplatna karta za korištenje prijevoza i sl.; povlaštena karta, besplatna ulaznica
✧ *njem.* Freikarte

frȁjkor *m pov.* dobrovoljački odred Srba u Habsburškoj Monarhiji namijenjen za borbu protiv Osmanskog Carstva (u graničnim područjima Save i Dunava)
✧ *njem.* Freikorps

frȁjla *ž* ⟨G *mn* frâjlā/-ī⟩ *reg.* gospođica, djevojka (u godinama kad više nije djevojčica) // **frȁjlica** *ž reg. dem.* od frajla
♦ *pr.* (nadimačko): **Frȁjlić** (Podravina)
✧ *njem.* Fräulein

frȁjlauf *m reg.* slobodni hod u motoru ili mehanizmu (npr. kod bicikla se pomoću njega zadnji kotač isključuje iz funkcije, ali se zadržava opterećenje na pedalama)
✧ *njem.* Freilauf

frȁjštōs *m sport reg. zast.* udarac u nogometu koji se izvodi direktno na protivnička vrata nakon prekršaja; slobodni udarac
✧ *njem.* Freistoss

frȁjt *m vojn. pov.* **1.** najniži čin u austrougarskoj vojsci, razvodnik **2.** *reg. zast.* vojnik oslobođen vojničke službe
♦ *pr.*: **Frȁjt** (100, Đurđevac, Prigorje), **Fràjtić** (Virovitica), **Frȁjtović**
✧ *njem.* Gefreiter

fràjūn, *v.* frajati

frȁjviliger *m reg. zast.* onaj koji bez prisile i svojom slobodnom voljom sudjeluje u ratu ili kakvom drugom događanju; dobrovoljac
✧ *njem.* Freiwilliger

frȁk *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** svečano crno večernje odijelo, naprijed izrezan kaput, s dugim repovima (peševima) sa stražnje strane **2.** *pov.* dio vojničke uniforme te odora dvorjanskoga rituala
✧ *njem.* Frach ≃ *engl.* frock (coat)

Fràkanava (*njem.* Frankenau) *ž* selo u austrijskoj pokrajini Gradišće, naseljeno uglavnom Hrvatima

fr̀kati se *nesvrš.* ⟨*prez.* fràkām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg. pejor.* šminkati se bez mjere i ukusa, mazati se kad se to ne priliči i komu ne priliči

✧ *v.* frak

fràkcija *ž* **1. a.** svaki od dijelova neke podijeljene cjeline **b.** *pol.* prošireno zn. na dio stranke, koji ima nazore različite od stava vodstva ili većine u stranci **2.** svaki od proizvoda dobivenih razlaganjem neke višekomponentne smjese △ ***parlamentarna*** ~ *pol.* manjinska skupina zastupnika u parlamentu koja se zauzima za neki politički cilj, program i sl. (zastupnici mogu biti iz više stranaka) **//** **frakcìjāš** *m* ⟨G frakcijáša⟩, *v.* frakcionaš; **frakcìjāškī** *prid.*, *v.* frakciònāškī; **fràkcījskī** *prid.* koji se odnosi na frakciju; **fràkcījski** *pril.* na frakcijski način, putem djelovanja u frakciji; **frakciònāš** *m* ⟨G frakcionáša⟩ onaj koji stvara frakcije, koji pripada frakciji; frakcijaš; **frakcionàšica** *ž*, *v.* frakcionaš; **frakciònāškī** *prid.* koji se odnosi na frakcionaše; frakcijaški; **frakciònāški** (**frakcìjāški**) *pril.* na frakcionaški način, poput frakcionaša; **frakcionáštvo** *sr* ⟨G *mn* frakciònāštāvā/-ā⟩ *pol.* stvaranje frakcija, grupaštvo unutar političke organizacije; **frakcioníranje** *sr kem.* razdvajanje smjesa s pomoću postupne destilacije, kristalizacije ili taloženja; **frakcionírati** *dv.* ⟨*prez.* frakciònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odvojiti/odvajati dijelove od cjeline **2.** *kem.* obaviti/obavljati frakcijsku destilaciju

✧ *lat.* fractio: razbijanje, razlamanje, razdjeljivanje

fràkl *m* ⟨N *mn* -i⟩ *reg.* bočica od pola decilitra u kojoj se poslužuje rakija ili drugo žestoko piće; čokanj **//** **fràklić** *m dem.* od frakl; čokanjčić

✧ *njem.* Frackele

fràktāl *m* ⟨N *mn* fraktáli⟩ *fiz.* oblik, tijelo, lik sa svojstvenom nepravilnošću, koja, međutim, stvara uzorke (u matematici, u informacijskoj tehnici i sl.)

✧ riječ stvorio matematičar B. Mandelbrot 1975. ≃ *lat.* fractus: izlomljen ← frangere: lomiti

fraktúra *ž* **1.** *pat.* lom, prijelom [~ *kosti*; ~ *lubanje*] **2.** *tipogr.* gotička štampana slova **//** **fràktūrn|ī** *prid.* **1.** *pat.* koji se odnosi na frakturu [*~e posljedice*] **2.** *tipogr.* koji se oblikuje u frakturama [*~a gotica*; *~o pismo*]; izlomljen

✧ *lat.* fractura

fràktus *m meteor.* oblak u obliku nepravilnih zupčastih krpa

✧ *lat.* fractus ← frangere: lomiti

framàsōn *m* ⟨G framasóna⟩, *v.* masoni

framasónstvo *sr*, *v.* masonstvo, masonerija

frambèzija *ž pat.* kronična tropska zarazna bolest kože uzrokovana spirohetom (*Spiroheta pertenuis*)

✧ *nlat.* frambesia ≃ *fr.* framboise: malina

frame (*izg.* frêjm) *m* **1.** *inform.* u komunikaciji, paket informacija koji se kroz mrežu prenosi kao cjelina **2.** *int.* dio internet stranice koji predstavlja zasebnu cjelinu, no može mu se pristupiti isključivo preko glavne stranice; obično se koristi za prikazivanje izbornika ili sadržaja △ ***~-rate*** (*izg.* ~-réit) *inform.* podatak koji govori koliko se slika iscrta u jednoj sekundi za danu rezoluciju (da bi se dobio dojam kretanja likova na ekranu); osvježavanje slike

✧ *engl.*

Fr̀načkā *ž pov.* država koju su u 5. st. osnovali Franci na području rimske provincije Galije; dostigla vrhunac krunjenjem Karla Velikog za rimskog cara 800. **//** **Fr̀nci** *m mn* ⟨N Fr̀nak⟩ *etn. pov.* zapadno germansko pleme, *usp.* Franačka; **fr̀načkī** *prid. pov.* koji se odnosi na Franačku i Franke (germanski narod koji je pokorivši Galorimljane osnovao veliko kraljevstvo iz kojeg se razvila današnja Francuska)

✧ *srlat.* Franci

fr̀nak *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci⟩ *bank.* **1.** osnovna novčana jedinica u Francuskoj, Belgiji, Švicarskoj, Liechtensteinu, Luxembourgu i mnogim izvaneuropskim frankofonskim zemljama; manja jedinica naziva se različito, franak ob. sadrži 100 centima **2.** *pov.* francuski zlatni novac (u drugoj pol. 14. st.)

✧ *fr.* franc ← *lat.* Rex Francorum: kralj Franaka, prema prvotnom natpisu na kovanici

France (*izg.* Frâns), **Anatole** (1844–1924), francuski književnik, ironični i skeptični kritičar; djela su mu obilježena strašću za socijalnom pravdom i težnjom za jasnim izrazom; Nobelova nagrada 1921.

Francesca da Rimini (*izg.* Frančèska da Rìmini) (?–1285?) **1.** žena Gianciotta Malateste, gospodara Riminija, koji je ubio i nju i svoga brata Paola kad je otkrio da se njih dvoje vole **2.** *pren.* književna metafora i pojam za žrtvu tragične ljubavi i zločina ljubomore, mnogo puta obrađivani motiv u književnosti i umjetnosti (najpoznatija u Danteovoj *Božanstvenoj komediji*)

franchise *ž*, *v.* franšiza

frâncij *m kem.* radioaktivni element (simbol Fr, atomski broj 87); najteži alkalni metal
✧ *nlat.* francium, prema Francuskoj gdje je otkriven

francìskān *m* ⟨N *mn* franciskáni⟩ *kat. reg.*, *v.* franjevac // **franciskánac** *m*, *v.* franciskan; **francìškān** *m reg.*, *v.* franciskan
✧ *srlat.* Franciscanus ← Francisens: Sv. Franjo Asiški, *v.*

francizácija, *v.* Francuska

francjózefovskī *prid.* koji se odnosi na vrijeme Franje Josipa (suverena Habsburške Monarhije); francjozefinski, franjojosipovski // **francjozèfīnskī** *prid.*, *v.* francjozefovski; **francjozèfinski** *pril.* **1.** kao u vrijeme Franje Josipa **2.** kao Franz Joseph (Franjo Josip)
✧ *austr.njem.* Franz Joseph, austrijski car, hrv.-ugarski kralj (1830–1916)

Franck (*izg.* Frànk), **César** (1822–1890), francuski skladatelj i orguljaš, predstavnik romantizma, u francusku glazbu ugradio emocionalnost, tehničku čvrstinu i ozbiljnost

fràncla *ž*, *v.* franđa

Franco Bahamonde (*izg.* Fránko Baamónde), **Francisco** (1892–1975), španjolski general i političar, vođa vojne hunte (1936. proglašen šefom države – Caudillo), u građanskom ratu 1939. pobijedio republikance, socijaliste i komuniste i uspostavio totalitarni režim po uzoru na talijanski fašizam; 1945. uspostavio monarhiju kojoj je izabran doživotnim regentom // **frankizácija** *ž pol.* čin frankiziranja, stanje koje nastaje frankiziranjem [~ *države*; ~ *zemlje*]; **frankìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pol. pov.* **1.** oblik fašističke vladavine generala Francisca Franca zvanog El Caudillo u Španjolskoj **2.** *pren.* svaki oblik takve vladavine; **frankizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* frankìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *pol.* uspostaviti/uspostavljati društvo ili neka stanja u društvu koja nalaze uzor u Španjolskoj diktatora generala Francisca Franca

Fràncūskā *ž geogr.* država u Z Europi s izlazom na Atlantski ocean i Sredozemno more, 547.026 km², 55.813.000 stan. (1989) // **francizácija** *ž* proces širenja kulturnog i političkog utjecaja Francuske s ciljem nametanja francuskih obilježja određenoj sredini; pofrancuženje; **fràncūsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Francusku i Francuze △ *~a bolest pat. zast.* sifilis; frenjak, franka; *~a kapa* kapa bez zaslona ili oboda, u prvobitnoj izradbi s manjim repićem na tjemenu i tamnoplave boje; beretka (*fr.*: bretonska); *~a revolucija pov.* rezultat je teške financijske, socijalne i političke krize Francuske Luja XVI.; počinje 14. 7. 1789. kada pariški puk osvaja tvrđavu i tamnicu Bastilju, kasnije je oborena apsolutistička monarhija Bourbona i sustav aristokratskih privilegija; *~a salata kulin.* prilog od kuhanog povrća (grašak, krumpir, mrkva, kiseli krastavci) i majoneze; *~a uvertira glazb.* instrumentalna predigra francuskim baroknim baletima i operama; *~e karte* garnitura karata (pik, karo, srce, tref); *~i jezik lingv.* romanski jezik italske grane indoeuropskih jezika, službeni jezik Francuske, Kanade (uz engleski), Belgije (uz nizozemski) i drugih država; piše se latinicom i etimološkim pravopisom; *~i ključ* ručna alatka za pritezanje i otpuštanje matica; *~i krevet* krevet širi od kreveta za jednu osobu, a uži od bračnog kreveta; *~i kruh* duguljast, tanak bijeli kruh, ob. 250 grama; bageta; *~i poljubac razg.* strastven, čulan poljubac; *~i prozor*, *~i balkon* arhitektonski stiliziran oblik prostora i prozora (npr. balkonskom ogradom bez pravog, odmaknutog balkona na koji se izlazi); **fràncūski** *pril.* kao Francuz, na način Francuza; **Fràncūz** *m* (**Fràncuskinja** *ž*) ⟨G Francúza, N *mn* Francúzi⟩ **1.** stanovnik ili državljanin Francuske **2.** (*mn*) *etn.* romanski narod nastao od romaniziranih Kelta, Gala, Franaka i Romana, danas žive u Francuskoj, Švicarskoj, Kanadi i bivšim francuskim kolonijama; **fràncūz** *m* ⟨G francúza⟩ **1.** (Francuz), *v.* Francuska **2.** *sport* element na konju s hvataljkama u gimnastici **3.** *kulin.* vrsta kruha (bijeli, dugoljastog oblika); francuski kruh, bageta; **francùzljiv** *prid. zast.* koji boluje od sifilisa, *usp.* francuska bolest, *v.* fràncūskī △; **frančezàrija** *ž pov. knjiž.* prijevodi francuskih djela (osobito Molièreovih) u Dubrovniku

♦ *pr.*: **Fràncūz** (120, Donji Miholjac), **Francúzević** (Vukovar), **Francúzović** (Našice)

Fràncūskā Gijàna *ž* ⟨G Fràncūskē Gijànē⟩ *geogr.* francuski prekomorski departman na *SI* dijelu Južne Amerike, s izlazom na Atlantski ocean, 91.000 km², 88.800 stan., glavni grad Cayenne

Fràncūskā Polinézija *ž geogr.* francuski prekomorski teritorij u *J* dijelu Tihog oceana, 3521 km², 183.000 stan., glavni grad Papete

frânđa *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* vrpca ili nit koja slobodno visi na čemu, a ima funkciju ukrasa; francla, resa, rojta, kita

✧ *tal.* frangia

Fràngeš-Mihánović, **Robert** (1872–1940), hrv. kipar, realist, jedan od začetnika modernog hrv. kiparstva, radio portrete, dekorativnu plastiku (spomenik *Kralj Tomislav*)

franglê *m* ⟨G franglèa⟩ upotreba francuskog s velikim brojem englesko-američkih riječi u sadašnjem francuskom jeziku; »francusko-engleski jezik«

✧ *fr.* franglais ← fr(ançais) + anglais, riječ konstruirao francuski lingvist Étiemble

Franíčević **1. Jure** (pseudonim Pločar) (1918–1994), hrv. pjesnik i romanopisac, često obrađuje ratne teme i poslijeratnu obnovu, pjesme piše i na čakavskom **2. Marin** (1911–1990), hrv. pjesnik i povjesničar književnosti, obnovio čakavski pjesnički izraz

Frank (*izg.* Frȁnk) **1. Anne** (1929–1945), židovska djevojčica, umrla u njemačkom koncentracionom logoru u Bergen-Belsenu; na tavanu kuće u Amsterdamu pronađen je njezin dnevnik u kojem je opisala skrivanje svoje obitelji pred nacistima; postala simbolom nevinog dječjeg stradanja uzrokovanog rasnim predrasudama i progonima **2. Josip** (1844–1911), hrv. političar, odvjetnik, od 1896. vođa Čiste stranke prava, propagirao nacionalni ekskluzivizam i oslanjanje Hrvatske na bečko središte // **frȁnkovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ **1.** *pov.* onaj koji pristaje uz politiku Čiste stranke prava 1896. do 1918. J. Franka **2.** *razg.* onaj koji propovijeda ili dijeli ideje slične idejama J. Franka; **frȁnkovačkī** *prid.* koji se odnosi na frankovce; **frȁnkovački** *pril.* kao frankovac, na način frankovaca; **frȁnkōvčev** *prid.* koji pripada frankovcu; **frȁnkōvka¹** *ž*, *v.* frankovac

frânka *ž pat. reg. zast.* francuska bolest, *v.* fràncūskī △

✧ *tal.* franca: francuska (bolest)

Frànkapani (**Fràngipani**, **Frànkopani**) *m mn* hrv. velikaška obitelj knezova Krčkih // **Frànkapan** **1. Bernardin** (o.1453–1529), knez krčki i modruški **2.** (**Tržački**), **Fran Krsto** (1643–1671), hrv. knez, sudionik urote hrv. i ugarskog plemstva protiv Leopolda I, pogubljen u Bečkom Novom Mjestu (pjesme *Gartlic za čas kratiti*) **3. Franjo** (?–1543), kaločki nadbiskup od 1530. **4.** (**Slunjski**), **Franjo** (1536–1572), knez, hrv.-slavonsko-dalmatinski ban 1567–1572. **5.** (**Brinjski**), **Krsto** (1482–1527), hrv. knez **6. Nikola** (1394–1432), knez, hrv. ban 1426–1432. **7.** (**Tržački**), **Nikola** (1586–1647), knez, hrv. ban 1616–1622. **8.** (**Tržački**), **Vuk Krsto** (1588–1652), knez krčki, modruški i tržački

Frànkenštajn *m* **1.** *knjiž.* darovit i ambiciozan znanstvenik, tvorac monstruozne nakaze koja se otela kontroli pa uništava i samoga tvorca **2.** *pren.* nakaza ili razorna moć sama [*isti* ~; *kao* ~]

✧ *engl.* prema imenu naslovnog junaka romana *Frankenstein or the Modern Prometheus* (1818) engleske spisateljice Mary Shelley

frankírati *dv.* ⟨*prez.* frànkīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** označiti/označavati vrijednost poštarine na pismovnoj ili drugoj poštanskoj pošiljci **2.** platiti/plaćati poštarinu

✧ *njem.* frankieren: platiti poštarinu ← *tal.* francare: osloboditi dažbina

frankìzam, *v.* Franco Bahamonde

Franklin (*izg.* Frénklin), **Benjamin** (1706–1790), američki državnik, znanstvenik i diplomat, jedan od sastavljača *Deklaracije o nezavisnosti* i američkog *Ustava*; izumitelj gromobrana

frȁnko *prid.* ⟨*indekl.*⟩ **1.** *trg.* klauzula u poslovanju koja kazuje da onaj koji prodaje ili šalje robu plaća trošak prijevoza ili poštarinu do određenog mjesta [~ *carina*; ~ *uz bok broda*] *krat.* fcv **2. a.** oslobođenje od poštarine **b.** plaćanje poštarine unaprijed **c.** pristojba koju pošiljalac plaća u poštanskim vrednotama // **frankatúre** *ž mn* plaćena poštarina

✧ *tal.* franco: slobodan, *usp.* frankirati

FRANKO- prvi dio riječi koji označava da se drugi odnosi na Francuze i Francusku [*franko-fon*]

✧ *srlat.* Francus: Franak (na području Mediterana do 900. svaki Evropljanin), Francuz ← *lat.* Francus: Franak, Francuz

frankòfīl *m* ⟨G frankofíla⟩ ljubitelj svega što je francusko; frankoman, *opr.* frankofob // **frankòfīlskī** *prid.* koji se odnosi na frankofile
✧ FRANKO- + -FIL

frankòfōb *m* ⟨G frankofóba⟩ mrzitelj svega što je francusko // **frankòfōpskī** *prid.* koji se odnosi na frankofobe
✧ FRANKO- + -FOB

frankòfōn *m* ⟨G frankofóna⟩ onaj koji izvorno govori ili se službeno koristi francuskim jezikom // **frankòfōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na frankofone [*~a populacija*]
✧ FRANKO- + -FON

frankòlīn *m* ⟨G frankolína⟩ *zool.* ptica (*Francolinus francolinus*) iz porodice koka, gotovo istrijebljena
✧ *nlat.* francolinus

frankòmān *m*, *v.* frankofil
✧ FRANKO- + -MAN

Frànkopani *m mn*, *v.* Frankapani

frȁnkotīp *m* ⟨N *mn* -i⟩ stroj za označavanje vrijednosti poštarine na poštanskim pošiljkama
✧ FRANKO- + -TIP

frȁnkōvka[2] *ž* ⟨D L -i⟩ **1.** *agr.* sorta loze **2.** *meton.* vino od te loze

franšíza *ž ekon. pravn.* **1. a.** posebno pravo korištenja koje vlasnik franšize ustupa odnosno prodaje drugoj pravnoj ili fizičkoj osobi, kojim se novom korisniku omogućava da prodaje dalje proizvod ili uslugu vlasnika **b.** ugovor o takvu poslu **2.** u osiguranju dio štete koji prema polici osiguranja pada na teret osiguranika **3.** oslobađanje od neke obveze ili plaćanja △ ***carinska*** ~ oslobađanje od plaćanja carine
✧ *fr.* franchise: povlastica ← *stfr.* franc, *engl.* franchise

frȁnj|a *ž reg.* špekula, pikula; frenja
✧ *tal.* fragno

Fránjo 1. *v.* ♦ **2.** (*njem.* Franz, *fr.* François) ime dvojice habsburških hrv.-ugarskih kraljeva i njemačko-rimskih careva (18. i 19. st.), dvojice francuskih kraljeva (16. st.), dvojice kraljeva Dviju Sicilija (18. i 19. st.), dvojice kneževa Bretanje (15. st.), jednog velikog vojvode Toskane (16. st.) **3.** (1768–1835), austrijski car i hrv-ugarski kralj (od 1792) **4. Ferdinand** (1863–1914), austrijski nadvojvoda i prestolonasljednik, poginuo u sarajevskom atentatu 28. 6. 1914. **5. Josip I** (1830–1916), austrijski car i hrv.-ugarski kralj od 1848. te car i kralj Austro-Ugarske Monarhije od 1867, simbol Monarhije druge polovine 19. i poč. 20. st.
♦ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Fȅrenc** (*mađ.* Ferencz), **Frȁn**, **Frànčesko** (**Frančèsko**) (*tal.* Francesco), **Fráne** (Dalmacija); *hip.*: **Frȁnc** (*njem.* Franz), **Fràncek**, **Frȁnko**, **Frȁna** (u Dubrovniku), **Prâne** *reg.* (u dijalektima koji ne poznaju glas »f«); **Frȁnja** ž. os. ime; isto: **Frančèska** (*tal.* Francesca); *hip.*: **Fȁni**, **Fȁnika**, **Frȁnca** ◇ *pr.*: **Defrančèskī** (Pula, Istra, Primorje), **Fȅrčak** (← *mađ.*), **Fȅrčec** (210, Koprivnica, Zagorje), **Fȅrček** (110, Krapina, Zagorje), **Fȅrek** (150, Zagorje), **Fȅrenac** (300, Ozalj, Istra), **Fȅrēnc** (210, *I* Slavonija), **Fȅrēnci** (*I* Slavonija), **Fȅrenčāk** (**Ferenčâk**) (1120, Prigorje, Zagorje), **Ferenčáković** (Prigorje), **Fȅrenček** (Velika Gorica), **Ferénčević** (100, Podravina), **Fȅrēnčić** (450, Đurđevac, Istra, Slavonija), **Fȅrenčīn** (**Ferenčȉn**), **Fȅrenčina** (**Ferenčȉna**) (180, Zagorje), **Fȅrenec** (110, Ivanec), **Férić** (980, Posavina, Banovina, Slavonija), **Frȁn** (120, Lika, Banovina), **Franásović**, **Frȁnc** (410, Zagorje), **Francéković** (130, Samobor), **Fràncem**, **Fràncetić** (620, Ogulin, Primorje), **Fràncisković** (**Francìsković**) (100, *Z* Slavonija, Gorski kotar), **Frȁncki** (Zagorje), **Frȁnco** (Istra), **Frànček**, **Frànčeski** (**Frančèski**) (Dalmacija), **Frančeskîni** (Zadar), **Frančéšević** (Županja), **Fránčević** (Prigorje), **Frânčić** (700, Međimurje, Zagorje), **Frànčina**, **Frànčišković** (**Frančȉšković**) (340, Rijeka), **Frȁnčula** (**Frančȕla**) (140, Pula), **Frànekić** (Požega), **Frànelić** (100, Rab, Primorje), **Frànetić**, **Frànetović** (**Franétović**) (130, Hvar), **Franíčević** (280, Hvar, *J* Dalmacija), **Fránić** (2550, *J* i sred. Dalmacija), **Frànīn** (110, Zadar), **Frȁnk** (280, Istra, Primorje), **Frȁnkić** (150, Primorje, sred. Dalmacija), **Frȁnko** (100, Rijeka), **Frȁnković** (1170, Istra, Slavonija, Primorje), **Frànolić** (240, Krk, Primorje), **Frànotović** (**Franòtović**) (Korčula), **Frânov** (220, Zadar), **Frânović** (190, Rijeka, Primorje), **Frànulić** (Brač), **Franúlović** (240, Korčula), **Frànušić** (180, Dubrovnik), **Frȁnz** (Zagreb), **Frȁnja** (Samobor), **Frànjčec** (Zabok), **Frànjčević** (Križevci), **Frânjčić** (200, Zagorje, Prigorje), **Fránje**, **Frànješ** (Čazma), **Franjéšević** (Nova Gradiška), **Frànjetić** (Požega), **Fránjević** (170, Jastrebarsko, Čazma), **Franjíčević** (Županja), **Fránjić** (1300,

Slavonija), **Fránjin** (Beli Manastir), **Frânjkić** (Osijek), **Fránjko** (Sisak), **Frànjković** (600, Ogulin, Kordun), **Fránjo** (210, Podravina), **Frànjul** (Istra), **Pránčević** (110, sred. Dalmacija, Slavonija; na štokavskim područjima gdje se »f« izgovara kao »p«), **Prânčić** (sred. Dalmacija), **Praníčević** (sred. Dalmacija), **Pránić** (250, sred. Dalmacija, Zagora), **Prànješ** (Slavonija), **Pránjić** (1270, Slavonija, Molsavina), **Pránjko** (Zadar), **Pránjković** (Đakovo, Vinkovci), **Vráne** (Karlovac), **Vránić** (1900, Pokuplje, Lika, Dalmacija; na štokavskim područjima gdje se »f« izgovara kao »v«, *v.* i vran, vrana)

✧ *lat.* Franciscus

Fránjo Asiški, Sv. (pravo ime Giovanni Francesco Bernardone) (1181–1226), talijanski vjerski reformator, osniva prosjački red male braće 1209; slavi se 4. X. // **fránjevac** *m* ⟨G -ēvca, N *mn* -ēvci⟩ pripadnik reda Sv. Franje Asiškog; fratar, franciskan, mali brat, bačukin; **fránjevačkī** *prid.* koji se odnosi na franjevce; **fránjevački** *pril.* kao franjevac, na način franjevaca; **fránjevčev** *prid.* koji pripada franjevcu; **fránjēvka** *ž*, *v.* franjevac

frapànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji ostavlja dojam, koji frapira; upadljiv, očit, dojmljiv [*~an kontrast*; *~na sličnost*] **2.** koji iznenađuje; neočekivan, neuobičajen // **frapàntno** *pril.* na frapantan način; napadno, iznenađujuće; **frapàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je frapantno; **frapírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* fràpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** jako iznenaditi/iznenađivati; zapanjiti, zabezeknuti **2.** jako dojmiti/doimati

✧ *fr.* frappant ≃ frapper: udariti

fràpē (**frapê**) *m* ⟨G frapèa⟩ *kulin.* osvježavajući napitak od mlijeka i voća

✧ *fr.* frappé

frâs *m* **1.** *pat.* grč koji nastaje od nekog vanjskog razloga ili u jakom plaču kao nemogućnost dolaženja do daha (u male djece); šklopci, zacena, fraz **2.** *razg.* veliki strah, strava [*dobiti ~e*]

♦ *pr.*: **Frâs** (Zagreb, Podravina)

✧ *njem.* Frais

frȁške *ž mn* ⟨N frȁška, G *mn* -šākā/-ī⟩ *reg.* **1.** *zast.* bezvrijedna roba, trice, banalnosti **2.** beznačajna brbljanja; ćakule, brbljarije

✧ *tal.* frasca: grana

frâtar[1] *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri, G fratárā⟩ *razg.* redovnik nekog katoličkog reda, ob. franjevac // **frȁ** ⟨*indekl.*⟩ *kat.* dodatak pred imenom (ne prezimenom) i imenom i prezimenom pripadnika nekih crkvenih redova, posebno franjevaca [*~ Tugomir*; *~ Tugomir Gelić*]; **frâtarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na fratre; **frâtarski** *pril.* kao fratar, na način fratara; **fràtrić** *m dem.* od fratar

♦ *pr.*: **Frâtar** (Primorje), **Frâter** (Prigorje), **Frȁtrić** (270, Jastrebarsko, okolica Zagreba), **Frâtrović**

✧ *tal.* ← frate: brat, fratar ← *lat.* brat

frâtar[2] *m zool.* srebrnkasta riba koštunjača s okomitom crnom prugom za vratom (*Diplodus vulgaris*) iz porodice špara (*Sparidae*)

✧ *v.* fratar[1]

fraternalizírati (se) (s kim) *dv.* ⟨*prez.* fraternalìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ uspostaviti/uspostavljati previše prisne odnose poput bratskih u odnosima pretpostavljenih i podčinjenih gdje takvim odnosima nema mjesta (npr. u vojsci, školi itd.); bratimiti se

✧ *njem.* fraternisieren ≃ *lat.* frater: brat

fratrìcīd *m* ⟨G fratricída⟩ bratoubojstvo

✧ *lat.* fratricidium ≃ frater: brat + -CID

fràtrija *ž* više porodica u srodničkim odnosima; bratstvo, rod, pleme

✧ *grč.* phratría

frȁu *ž reg. zast.* gospođa (obraćanje uz ime ili prezime) // **fràulika** *ž reg. zast. hip.* od frau (ob. bez imena i prezimena)

✧ *njem.* Frau

fraud (*izg.* frôd) *m* riječi ili radnja kojom se drugi namjerno dovodi u zabludu; prijevara, obmana, podvala, pronevjera

✧ *engl.*

frâz *m*, *v.* fras (**1**)

-FRAZA, -FRASTIČKI kao drugi dio riječi znači izreka, rečenica [*parafraza*]

✧ *grč.* phrásis: *v.* fraza

fráza *ž* **1.** *lingv.* jezična jedinica kojoj je oblik ustaljen stalnom upotrebom; skup riječi sa ustaljenim značenjem koje je različito od zbroja značenja njegovih članova, funkcionira kao dio rečenice; frazem [*zlo i naopako*; *nositi glavu u torbi*] **2.** izraz koji ništa ne znači ili znači manje ili drugačije od onoga što sugerira [*prazna ~*; *šuplja ~*] **3.** rečenica kao stilska tvorevina **4.** *glazb.* najmanja melodijski i ritmički zaokružena glazbena cjelina // **fràzārīj** *m* skup izričaja karakterističnih za jednu osobu, jednu grupaciju, nekog

autora; **fràzem** *m lingv.*, *v.* fraza (**1**); **fràzēr** *m* ⟨G frazéra⟩ onaj koji je sklon fraziranju, onaj koji uopćenim tvrdnjama, poluistinama, općim mjestima i ljeporječivošću prikriva pomanjkanje volje za rad, uvid u probleme i nepostojanje radne i druge djelotvornosti brbljavac, blebetalo, naklapalo, deklamator; **fràzērskī** *prid.* koji se odnosi na frazere; prazno, nesadržajno; **fràzērski** *pril.* na frazerski način, poput frazera; **frazérstvo** *sr* praznorječivost; **frazètina** *ž augm. pejor.* od fraza (**2**); **frazírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* fràzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** isprazno govoriti, upotrebljavati prazne fraze, gomilati beznačajne riječi **2.** *glazb.* spajati melodijske intervale u smislene grupacije, tj. u fraze (u komponiranju i izvođenju)

✧ *grč.* phrásis: izražavanje, stil, govor; izričaj

frazeològij|a *ž* **1.** *lingv.* **a.** ukupnost fraza, izraza, uzrečica i poslovica jednoga jezika ili idioma [*rječnik bogat ~om*] **b.** dio lingvistike koji proučava frazeme **2.** *razg.* način izražavanja svojstven jednoj osobi, društvenom sloju, ideologiji itd. **//** **frazeològījskī** *prid. knjiš. rij.*, *v.* frazeološki; **frazeòloškī** *prid.* koji se odnosi na frazeologiju [*~ izraz*]; frazeologijski

✧ *v.* fraza + -LOGIJA

fŕčati (**fŕčiti**) (∅, na koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* fŕčīm, *pril. sad.* fŕčēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** glasiti se kao guska **2.** ljutiti se na koga ili zbog čega, negodovati zbog čega; duriti se **3.** bučiti, brundati **//** **fȑč** *m* ⟨N *mn* fȑčevi, G fȑčēvā⟩ *lov. etnol.* tjeranje, vrijeme kad se životinja tjera (ob. za dlakavu divljač); **fȑčāljka** *ž etnol.* čegrtaljka

✧ *onom.*

fȑčka, *v.* frkati

freak (*izg.* frȉk) *m* osoba koja živi drugačije od drugih ljudi, koja se razlikuje po idejama ili izgledu ili ima poseban interes za što, socijalno neprilagođena osoba; čudak, osobenjak

✧ *engl.*

Frèderik m. os. ime (*germ.* podrijetla, *usp.* Fridrik, ime nekoliko svetaca i njemačkih vladara); *hip.*: **Frȅd**, **Frȉc** (*njem.* Fritz); **Frèderika** ž. os. ime; *hip.*: **Frída** ◊ *pr.*: **Fedèrici** (Buje), **Frȉc** (140, Međimurje, Ozalj), **Frȋd**, **Frída** (*Z* Slavonija), **Frídel** (Zagorje), **Frídelj** (Zagorje), **Frìderić** (*Z* Slavonija), **Frídl** (110, Našice, Bjelovar), **Fridrich** (*izg.* Frìdrih) (Zagreb), **Frìdrih** (190, *Z* Slavonija), **Fríedl** (Beli Manastir), **Frìšćić** (790, Ivanec, Zagorje, Međimurje), **Frȉtz** (Zagreb)

✧ *njem.* Friedrich

free (*izg.* frȉ) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ **1.** *trg.* koji je bez obaveza, dopušten, na kojem nema zapreka, koji nije vezan, kojeg ništa ne sprečava u djelovanju; slobodan, *usp.* franko **2.** *pravn. ekon.* dio klauzule obveznih ugovora ili ponuda, označava da je jedna ugovorna strana oslobođena neke obaveze ili odgovornosti △ ~ ***carrier*** (*izg.* ~ kèrijer) *trg.* franko prijevoznik; kratica FCA; ~ ***climber*** (*izg.* ~ klàjmber) osoba koja se bavi free climbingom; slobodni penjač; ~ ***climbing*** (*izg.* ~ klàjmbing) vrsta alpinizma, penjanje po vrlo strmim stijenama bez uobičajene alpinističke opreme; penjač je vezan samo užetom; slobodno penjanje; ~ ***enterprise*** (*izg.* ~ ènterprājz) *ekon.* slobodno poduzetništvo, *v.* poduzetništvo △; ~ ***jazz*** (*izg.* ~ džȅz) *glazb.* stil u jazzu za koji je karakteristična slobodna muzička forma, bez zadane harmonijske sheme; ~ ***lance*** (*izg.* ~ léns) koji nije u stalnom radnom odnosu, koji radi samostalno; ~ ***market*** (*izg.* ~ màrket) *ekon.* slobodno tržište, *v.* tržište △

✧ *engl.*

freelancer (*izg.* frilènser) *m* **1.** onaj koji ima slobodno zanimanje (fotograf, književnik, novinar, dizajner), bez stalnog radnog odnosa; slobodna profesija, slobodnjak **2.** *publ. razg.* slobodni strijelac, onaj koji u javnom životu nastupa bez zaštite političke stranke, ustanove, stručnog društva i sl.

✧ *engl.*

freeware (*izg.* frívēr) *m inform.* računalni program ili datoteka dostupna i distribuirana javnim kanalima na korištenje bez naknade, *opr.* shareware

✧ *engl.*

freezer (*izg.* frízer) *m* hladnjak za duboko zamrzavanje namirnica; friz, frizer, škrinja

✧ *engl.*

fregàt|a *ž pom.* **1.** *pov. vojn.* ratni brod starog tipa na jedra (16–19. st.) **2.** tip ratnog broda △ ***poručnik ~e (kapetan ~e)*** *pov. vojn.* činovi u ratnoj mornarici **//** **frègatnī** *prid.* koji se odnosi na fregatu; **fregàtūn** *m* ⟨G fregatúna⟩ *pom. pov.* trgovački jedrenjak na Jadranskom moru

✧ *tal.* fregata

fregàte *ž mn zool.*, *v.* brzani
fregávati (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* frègāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (što) ribati, prati pod četkom [~ *podove*]; fregati **2.** (koga) *pren.* dijeliti kome lekcije; grditi, karati **3.** (koga, se) (ob. u šali) spolno općiti // **frègati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ājēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* fregavati (**1**) **2.** (koga) *pren.* prevariti koga; zaribati
✧ *tal.* fregare
Freiberger (*izg.* Fràjberger), **Miroslav Šalom** (1903–1943), židovski teolog, pravnik, posljednji nadrabin Židovske općine Zagreb; istraživao povijest Židova u Hrvatskoj, pisao poeziju i publicistiku na hrv. jeziku, uspješno prevodio biblijske tekstove i molitve s hebrejskog na hrvatski; duhovni vođa zagrebačke židovske zajednice do hapšenja i odvođenja u konclogor Auschwitz, gde je na ulazu u logor protestirao protiv nečovječnih postupaka i odmah bio ubijen
freight (*izg.* frȅjt) *m* pristojba koja se plaća za vožnju, za prijevoz; vozarina △ ~ ***collect*** (*izg.* ~ kolȅkt) *ekon.* izraz koji upozorava da vozarina nije plaćena unaprijed
✧ *engl.*
frekvèncij|a (∅, čega) *ž* **1.** *fiz.* fizikalna veličina (simbol f ili n), učestalost, broj oscilacija (nekog oscilirajućeg sustava ili vala) po sekundi, jedinica: hertz (simbol Hz) **2.** često ponavljanje, česta pojava, navala u velikim množinama [*velika ~a prometa*] **3.** učestalost, čestota izražena jedinicom mjere ili kvantifikatorom [*velika ~a*; *mala ~a*; *visoka ~a*; *niska ~a*] // **frekvèncījskī** *prid.* koji se odnosi na frekvenciju △ ~ ***raspon*** *tehn.* raspon ulaznih frekvencija prihvatljivih nekom uređaju kako bi mogao raditi; **frekvènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odlikuje velikom frekvencijom **1.** koji je učestao, čest [*~an promet*] **2.** u kojem je veliki promet; prometan [*~an restoran*; *~na cesta*]; **frekventírati** *dv.* ⟨*prez.* frekvèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* ānje⟩ posjetiti/posjećivati; pohoditi/pohađati; **frekvèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je frekventno; učestalost
✧ *lat.* frequentia: nazočnost u velikom broju, mnogobrojan ili potpun skup ≃ frequens: mnogobrojan, višekratan
frèmdecimer *m reg. zast.* soba koja se daje gostima na korištenje; gostinska soba
✧ *njem.* Fremdenzimmer
frèmitus *m med.* titranje koje se osjeti pod dlanom položenim na prsa prilikom govora
✧ *lat.*: huk, tutnjava, žamor
frȅmt *m reg.* **1. a.** *zast.* putovanje mladoga kalfe u tuđinu da bi stekao iskustva u zanatu **b.** odlazak od kuće u inozemstvo, lutanje svijetom **2.** *žarg.* odlazak na ob. nedopušteno mjesto, bježanje od kuće (najčešće u slučaju neprilagođenih adolescenata) [*otišao je u ~*]; frent
✧ *njem.* Fremde: tuđina
-FREN, **-FRENIČAN**, **-FRENIČKI**, **-FRENIJA** kao drugi dio riječi znači svijest, duša, um; -uman, -umnost [*shizofrenija*; *oligofrenički*]
✧ *grč.* phrḗn
frȅnd *m* ⟨N *mn* frèndovi, G frèndōvā⟩ *žarg.* blizak poznanik s kojim se u druženju njeguju poštovanje, povjerenje i ljubav; prijatelj // **frȅndica** *ž*, *v.* frend
✧ *engl.* friend
frenézija *ž psih.* krajnje uzbuđeno duševno stanje, pretjerano veliki zanos; pomama, mahnitost, suludost, delirij // **frenètič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je krajnje uzbuđen; buran, oduševljen, razdragan [*~an pljesak*; *~no klicanje*]; **frenètično** *pril.* na frenetičan način; zanosno, oduševljeno; **frenètičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je frenetičan; uzbuđenost; **frenézījskī** *prid.* koji se odnosi na frenezu
✧ *srlat.* phrenesia ← *grč.* phrénēsis ≃ phrenētikós: krajnje uzbuđen, lud ← phrḗn: duša, duh, razum
frenijàtrija *ž med.* grana medicine koja se bavi proučavanjem i liječenjem duševnih bolesti; psihijatrija
✧ FREN(O)- + -IJATRIJA
frènikus *m anat.* duboki živac cervikalnog pleksusa
✧ *nlat.* phrenicus ← *grč.* phrḗn: duh, razum, dijafragma
FRENO- u prvom dijelu riječi znači mišljenje, duša, svijest, onaj koj se odnosi na svijest, mišljenje, duševni život [*frenologija*]
✧ *grč.* phreno-; phrḗn ⟨G phreós⟩: ošit; duša, srce, mišljenje, svijest
frenològija *ž* pseudoznanstvena disciplina proučavanja oblika lubanje kao indikatora duševnih osobina i karakternih crta čovjeka
✧ FRENO- + -LOGIJA
frȅnt *m*, *v.* fremt
frȅnja *ž*, *v.* franja

frȅnjāk *m pat. reg.* spolna zarazna bolest; sifilis, lues, francuska bolest
✧ *tur.* frenk illeti: europska bolest, sifilis ← Frenk: Europejac (*usp.* franka) + *arap.* ollä: bolest

freóni *m mn* ⟨N frèōn, G freóna⟩ *kem.* fluorklorugljici, koriste se (sve manje) kao rashladni plinovi u uređajima za hlađenje, u proizvodnji pjena za izolaciju a ponekad još kao potisni plinovi u raspršivačima; u stratosferi se raspadaju oslobađajući klor koji razgrađuje ozon
✧ tvorničko ime proizvoda®

frȇr *m pat. reg. zast.* oteknuće i crvenilo dijelova tijela izazvano hladnoćom; ozeblina
✧ *njem.* Gefröre ≃ frieren: smrzavati se

Frescobaldi (*izg.* Freskobâldi), **Girolamo** (1583–1643), talijanski orguljaš i jedan od prvih većih skladatelja za orgulje (tokate, ricercari, canzone, capriccia)

frȅser *m reg.* društvena igra sa šahovskim figurama koje se nude protivniku na uzimanje, pobjednik ostaje bez ijedne figure; žderonja [*igrati ~a*]
✧ *njem.* Fresser

frȅska *ž* ⟨D L -sci/-i, G *mn* -sākā⟩ *lik.* slika kao dio zida, izrađena vodenim bojama na svježoj žbuci △ ***a fresco*** (*izg.* a frȅsko) slikanje na zidu nanosom boje na svježu žbuku // **frȅsko** (I) *m* ⟨G -a⟩ laganija tkanina izrađena na poseban način (ob. »mrežasto«); **frȅsko** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *lik.* općenito oznaka za sve što se radi sa svježim podlogama i sl. △ ***~-slikar*** onaj koji slika freske
✧ *tal.* fresco: svjež

Freud (*izg.* Frȍjd) **1. Anna** (1895–1982), austrijsko-britanska psihologinja, osnivačica dječje psihoanalize, kćer Sigmunda **2. Sigmund** (1856–1939), austrijski neurolog i psihijatar, utemeljitelj psihoanalize i pionir istraživanja nesvjesnog; brojnim djelima, uglavnom na osnovi opsežne prakse i istraživanja promijenio je način promatranja i doživljavanja ljudske psihe (*Tumačenje snova*, *Uvod u psihoanalizu*, *Psihopatologija svakidašnjeg života*, *Tri eseja o teoriji seksualnosti*) // **frȍjdist** *m* pristalica Freudovog naučavanja i teorije; frojdovac; **frojdìstičkī** *prid.* koji pripada frojdizmu i frojdistima; **frojdìstički** *pril.* kao frojdist, na način frojdista; **frojdìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* smjer u psihologiji nazvan prema osnivaču Sigmundu Freudu koji uvodi novu metodu proučavanja psihičkog života čovjeka, psihoanalizu; **frȍjdovac** *m*, *v.* frojdist; **frȍjdōvčev** *prid.* koji pripada frojdovcu; **frȍjdovsk|ī** *prid.* koji je kao u Freuda △ ***~a omaška*** *psih.* nehotična pogreška u govoru ili pisanju za koju se drži da odaje čiju podsvjesnu želju, držanje ili motivaciju

Freudenreich (*izg.* Frȍjdenrajh) **1. Aleksandar** (1892–1974), hrv. arhitekt (proučavao pučko graditeljstvo) i kazališni amater, glumac i redatelj **2. Carolus Franciscus** (1763–1831), hrv. glumac, prvi član obitelji koja je Zagrebu dala 5 naraštaja kazališnih umjetnika **3. Josip** (1827–1881), hrv. kazališni glumac i redatelj, jedan od osnivača stalnog hrv. kazališta u Zagrebu i odgojitelj prve generacije hrv. glumaca

Frey (*izg.* Frȇj) *m mit.* **1.** skandinavski bog mira, napretka i braka **2.** u Eddama bog Sunca

Freyja (*izg.* Frȇja) *ž mit.* skandinavska božica ljubavi i plodnosti, sestra Freyjeva

fréza *ž tehn. reg.* **1.** rotirajući višerezni bravarski alat; upotrebljava se pri obradi glodalicom; glodalo **2.** poljoprivredni stroj za rastresanje, rahljenje zemlje // **frèzēr** *m* onaj koji radi na frez-mašini; kovinoglodač; **frȇz-mašína** *ž tehn.* stroj koji obrađuje drvo i metal; glodalica
✧ *njem.* Fräse

fȑfljati (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *pejor.* **1.** govoriti nerazgovijetno i nerazumljivom dikcijom **2.** govoriti glupo i neodgovorno; brbljati gluposti // **fȑfljavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *razg.* onaj koji frflja; **fȑfljavica** *ž*, *v.* frfljavac
♦ *pr.* (nadimačko): **Ferfòlja**
✧ *ekspr.*, *onom.*

frȉc *m pov. žarg.* pogrdni naziv za Nijemca, čest za vrijeme 2. svjetskog rata
✧ *njem.* Fritz ← Friedrich, osobno ime

Frìdrik **1.** *v.* ♦ **2.** ime devetorice kraljeva Danske (15–20. st., prva šestorica i kraljevi Norveške), četvorice njemačko-rimskih careva (12–15. st.), trojice kraljeva Sicilije (12. i 13. st.), dvojice kraljeva Prusije (18. st.), jednog švedskog kralja (18. st.), trojice velikih kneževa Rajnskog palatinata (16. i 17. st.), trojice velikih kneževa Saske (15. i 16. st.) **3. August** dva kralja Saske (18. i 19. st.) **4. I Barbarossa** (o.1123–1190), rimsko-njemački car (od 1152), sudionik križarskog rata **5. II** (1194–1250), njemački car (od 1212), kralj

Sicilije i Jeruzalema, najprosvjećeniji vladar u europskom srednjem vijeku, izvrstan pisac, mecena znanstvenika i umjetnika okupljenih na njegovu dvoru u Palermu, ali ujedno i surovi osvajač tuđih teritorija i grubi autokrat **6. II** (**Veliki**) (1712–1786), pruski kralj (od 1740), veliki vojskovođa, državnik i svestrana ličnost (književnik); ojačao prusku državu, osobito vojsku; uspostavio dominaciju Pruske nad cijelom Njemačkom **7. Wilhelm a.** ime četvorice kraljeva Prusije (18. i 19. st.), jednog velikog kneza Brandenburga (17. st.) i jednog velikog kneza Hessen-Kassela **b. Veliki** (1620–1688), veliki knez Brandenburga od 1640; poslije Tridesetogodišnjeg rata uspješno sredio prilike i pridonio oporavku teško opustošene kneževine

♦ m os. ime (germanskog podrijetla, *njem.* Friedrich)

frȉga|ti (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* pržiti // **frȉgan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je pržen; pečen [*~a riba*]; **frȉganica** *ž kulin. reg.* kriška kruha umočena u razmućeno jaje i frigana; prženica, pofriguša

♦ *pr.* (nadimačka): **Frȉgān** (210, Sesvete, Prigorje), **Frigánović** (120, Šibenik)

✧ *tal.* friggere

frȉgīdan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** *med.* koji je seksualno neosjetljiv, seksualno ravnodušan (ob. za žene) **2.** kojem nedostaje emocionalne topline; hladan // **frigidìtēt** *m* ⟨G frigiditéta⟩, *v.* frigidnost; **frigídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ spolna hladnoća, ravnodušnost prema erotskoj privlačnosti drugoga spola; frigiditet

✧ *lat.* frigidus ≃ frigus: hladnoća

Frȉgija *ž pov. geogr.* drevna antička pokrajina u Maloj Aziji // **Frigíjac** *m* (**Frìgījka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Frigíjci, G Frìgījācā⟩ *pov.* stanovnik Frigije; **frȉgījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Frigiju i Frigijce △ *~**a kapa*** **1.** visoka šiljasta, crvena kapa sa zavrnutim vrhom starih Frigijaca i maloazijskih Grka **2.** u Francuskoj revoluciji slobodarska (jakobinska) kapa; simbol Republike Francuske; *~**i način** glazb. pov.* u srednjovjekovnoj muzičkoj teoriji, ljestvični niz od »e« do »e«

✧ *grč.* Phrýgia

frȉgobār *m* ⟨N *mn* frigobárovi, G frigobárōvā⟩ mali priručni hladnjak u hotelskim sobama

✧ *lat.* frigidus: hladan + *v.* bar[1]

frigorifikácija *ž* promjena agregatnog stanja neke tvari stalnim rashlađivanjem; zamrzavanje

✧ *lat.* frigorificus: koji hladi

frȉgorimetar *m meteor.* instrument za mjerenje moći ohlađivanja nekog tijela zrakom

✧ *lat.* frigus: hladnoća + -METAR

frȉk *m*, *v.* freak

frikàdela (**frikadȅla**) *ž* ⟨N *mn* -e⟩ *kulin. reg.* valjušak od mesa; ćufta

✧ *fr.* fricadelle

frikàndō (**frikandô**) *m kulin.* pečenje od telećeg, janjećeg ili srnećeg buta

✧ *fr.* fricandeau

frȉkcija *ž* **1.** *fiz.* otpor što ga kretanju nekog tijela pruža površina po kojoj se ono kreće; trenje **2.** *med.* vrsta masaže vršcima prstiju trljanjem // **frȉkatīv** *m fon.* tjesnačni suglasnik koji nastaje trenjem zračne struje o stijenke govornog kanala (»f«, »v«, »s«, »z«, »š«, »ž«, »h«); strujnik, tjesnačnik; **frȉkatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na frikativ; strujni; **frikatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je frikativno; **frȉkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na frikciju △ *~**a nezaposlenost** ekon.* nezaposlenost koja postoji i kad je potražnja dovoljno velika da uposli svu radnu snagu

✧ *lat.* frictio: trljanje ≃ frictus: istrljan ← fricare: trgati

friktìdōr (**friktidôr**, **fruktìdōr**) *m* ⟨G friktidóra⟩ dvanaesti mjesec francuskog republikanskog kalendara, traje od 18/19. kolovoza do 17/18. rujna

✧ *fr.* fructidor ← *lat.* fructus: voće + *grč.* dôron: dar

frimaire *m*, *v.* frimer

frȉmēr (**frimêr**) *m* ⟨G frimé̄ra⟩ treći mjesec francuskog republikanskog kalendara, traje od 21/23. studenog do 20/22. prosinca

✧ *fr.* frimaire ≃ frimas: mraz

Frînih (o.500. pr. Kr.), grčki tragičar, prethodnik Eshilov, uvodi u dramu ženske uloge i suvremene događaje, izmislio stih tetrametar

Frisbee (*izg.* frȉzbi) *m* plastična igračka plosnatog okruglog oblika sa zavrnutim rubom, baca se kroz zrak

✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda®, prema imenu kompanije koja je proizvodila metalne konzerve za pitu koje su se poslije upotrebe bacale

Frisch (*izg.* Frȉš) **1. Karl von** (1886–1982), austrijski zoolog, za istraživanja o društvenom

ponašanju životinja Nobelova nagrada 1973 (s K. Lorenzom i N. Tinbegerom) **2. Max** (1911–1991), istaknuti švicarski pisac romana, drama i komedija uglavnom posvećenih moralnim dilemama čovjeka 20. st.

frȉškati (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* učiniti svježim provjetravanjem, kupkom, pićem; osvježiti (se), osvježavati (se) // **friškòća** *ž, v.* friškost; **frȉškōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je friško; friškoća; **frȉžak** (**frȉšak** *rij.*) *prid.* ⟨*odr.* frȉškī⟩ *razg.* **1.** koji se ne priprema kuhanjem, konzerviranjem, koji je u prirodnom stanju; svjež **2.** koji je umjerene hladnoće [~ *zrak*]; prohladan

✧ *njem.* frisch: svjež; *tal.* fresco: svježe

frȉšlīng *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *reg. zast.* mlado prase koje još siše; odojak

✧ *njem.* Frischling

frȉštik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* prvi dnevni obrok; zajutrak, doručak, fruštik // **frȉštikati** *dv.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. sad.* -kujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -kovānje⟩ *reg.* doručkovati; **frȕštik** *m reg., v.* frištik

✧ *njem.* Frühstück

frȉta *ž, v.* fritula

fritéza *ž* **1.** *tehn.* mali kućanski električni aparat, služi za prženje hrane u ulju **2.** *razg.* posuda s pomičnom mrežicom za prženje u mnogo ulja

✧ *fr.* friteuse

frȉtul|a *ž* ⟨N *mn* -e⟩ *kulin. reg.* okruglica od krumpirovog tijesta s dodatkom mirodija i suhih grožđica, pržene u ulju; uštipak, frita

✧ *mlet.* frìtola, *tal.* frittella

frȉvōl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je prostački, nepristojan [~*no ponašanje*] **2.** koji je otrcan; banalan, beznačajan, površan [~*an govor*] // **frȉvōlno** *pril.* na frivolan način **1.** otrcano **2.** neukusno; **frivólnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je frivolan **a.** nepristojnost **b.** beznačajnost, banalnost **2.** svojstvo onoga što je frivolno

✧ *lat.* frivolus

frîz[1] *m* ⟨N *mn* frízovi, G -ōvā⟩ *arhit.* figurativno ili ornamentalno ukrašena horizontalna greda, raščlanjuje zidove jedan od drugoga ili zid od krova; ima dekorativnu funkciju

✧ *njem.* Fries ≃ *srlat.* frisium (opus): frigijski rad

frîz[2] *m, v.* freezer

frîz[3], *v.* frizirati

frizàtik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *pov.* vrsta srednjovjekovnog srebrnog novca upotrebljavanog na područjima današnje Slovenije i Hrvatske

✧ *njem.* Friesacher ← *lat.* frisaticus

frȉzbi *m, v.* Frisbee

frízer *m, v.* freezer

Frîzija *ž geogr.* pokrajina na *SZ* Nizozemske // **Frîz** *m* (**Frîzījka** *ž*) ⟨N *mn* Frízi⟩ stanovnik Frizije; **frîzījskī** *prid.* koji se odnosi na Friziju i Frize △ ~ ***jezik*** *lingv.* zapadnogermanski jezik, govori se u *S* Nizozemskoj i susjednim područjima Njemačke

frizírati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* frìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** urediti/uređivati način češljanja, sjeći kosu i njegovati frizuru **2.** (se) češljati se **3.** *žarg. iron.* **a.** preurediti/preuređivati za javnost [~ *vijest*; ~ *tekst*] **b.** krivotvoriti [~ *obračun*; ~ *izvještaj*] // **frîz**[3] *m žarg., v.* frizura; **frȉzēr** *m* ⟨G frizéra⟩ onaj koji kao obrtnik šiša i njeguje kosu, uređuje frizure; češljač; **frizèraj** (**frizerȁj**) *m* ⟨G frizeràja⟩ *reg.* frizerski salon; češljaonica; **frizérov** *prid.* koji pripada frizeru; **frìzērskī** *prid.* koji se odnosi na frizere; **frȉzērski** *pril.* na frizerski način, kako to čini frizer, poput frizera [~ *oblikovana kosa*]; **frìzērka** *ž, v.* frizer; **frizúra** *ž* **1.** način češljanja i šišanja **2.** umjetno oblikovana kosa, rezultat češljanja (i šišanja) [*paž* ~; *tifus* ~; *bubi* ~; *jež* ~; *pank* ~; *afro* ~]; friz

✧ *fr.* friseur

frȉžak (**frȉšak** *rij.*), *v.* friškati

frižìdēr *m* ⟨G frižidéra⟩ *razg.* električni hladionik; hladnjak

✧ *fr.* frigidaire ← *lat.* frigidus: hladan; prvotno tvorničko ime proizvoda®

fȑk *uzv.* koji predočuje nagao pokret i zvuk polijetanja ptice // **fȑca|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* naglo iskakati iz čega; vrcati (kao iskre iz vatre) [~*lo je sve u šesnaest*]; **fȑcnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* fȑcnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* fȑcni, *prid. rad.* fȑcnuo⟩, *v.* frcati; **fȑk|a** *ž žarg.* buka, vika, galama, svađa [*dignuti ~u (oko čega)*]; **fȑknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* fȑknēm, *imp.* fȑkni, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* fȑknuo⟩ **1.** naglo poletjeti (o ptici uz lepet krila) **2.** odlomiti se ili odbiti se od čega (o predmetima, dijelovima ili komadima predmeta) **3.** kratko zarzati ili ispustiti zrak kroz nosnice **4.** *žarg.* ne položiti, pasti na ispitu; **frkòvit** *prid. žarg.* koji je pun pro-

blema ili ih izaziva; osjetljiv, problematičan [*~a situacija*]; **fȑktati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* fȑkćēm, *pril. sad.* fȑkćūći, *imp.* fȑkći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** rzati (o konju) **2.** *pren.* ljutiti se

♦ *pr.*: **Fȑk**

✧ *onom.*

fȑkati *nesvrš.* ⟨*prez.* fȑčēm, *imp.* fȑči, *pril. sad.* fȑčūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *žarg.* praviti kovrče; kovrčati **2.** uvijati što, od čega što ima oblik savitljive površine (list papira); napraviti šuplji valjak, rolu, tubu [*~ cigaretu*] // **fȑčka** *ž žarg.* **1.** kovrča **2.** zavojit znak koji nastaje vođenjem pera; **fȑčkic|a** *ž dem.* od frčka

✧ *ekspr.* ? *v.* frk, frcati

Fȑkić, Matija (1583–1669), hrv. teolog i filozof, franjevac konventualac; 1629–1665. profesor filozofije i teologije na sveučilištu u Padovi; u brojnim radovima (na *lat.* jeziku) nastoji Aristotelovu filozofiju sjediniti s kršćanskom naukom i prirodoznanstvenom slikom svijeta postrenesansnog razdoblja

fȑknuti, *v.* frk

fȑktati, *v.* frk

fȑljiti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* fȑljajūći, *gl. im.* fȑljānje⟩ *reg.* baciti nešto iz daleka

✧ *tur.* firlatmak

fȑntast (**fȑndast**, **fȑnjast**, **fȑnjkast**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* prćast (za nos koji iz profila ostavlja dojam da je okrenut prema gore), *opr.* kukast, povijen, *v.* poviti

♦ *pr.* (nadimačko): **Fȑntić** (140, Varaždin, Zagorje)

frnjókalic|a *ž žarg.* gubica, njuška, frnjokl, frnja // **frnjòkula** *ž žarg.* udarac (u šali) s palca odapetim kažiprstom ili velikim prstom po uhu

✧ *v.* franja

frȍgmen *m pov.* popularan naziv za izviđače uz neprijateljsku obalu (2. svjetski rat); ljudi žabe

✧ *engl.* frogman

frȍjdovskī, *v.* Freud

Fròman, Margareta Petrovna (1896–1970), balerina i koreografkinja iz Rusije, emigrirala 1918; središnja osobnost zagrebačkog i hrv. baleta u koji je kao primabalerina HNK (1921–1934) i pedagog unijela iskustva klasičnog ruskog baleta i odgojila više naraštaja hrv. baletnih umjetnika; zapaženim koreografijama baleta hrv. skladatelja dala temelje hrv. baletnom stvaralaštvu

Fromm (*izg.* Frȍm), **Erich** (1900–1980), njemački filozof, psiholog i sociolog, predstavnik nove psihoanalize, istraživao međusobno djelovanje ljudske psihologije i društva (*Bijeg od slobode*, *Anatomija ljudske destruktivnosti*)

frônda *ž* **1.** *pov.* pokret francuskog višeg plemstva protiv kraljevskog apsolutizma u 17. st. **2.** općenito, žestoka opozicija // **fròndēr** *m* ⟨G frondéra⟩ **1.** *pov.* onaj koji frondira, pripadnik fronde **2.** politički pobunjenik; **frondírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* fròndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ biti u stalnoj nenačelnoj oporbi prema komu ili čemu, biti kritizer, zakerati, iz svojih razloga širiti prividno, na nekim razlozima zasnovano, opće nezadovoljstvo

✧ *fr.* fronde: praćka

frȍnt[1] *m* ⟨N *mn* fròntovi, G fròntōvā⟩ **1.** fronta (1) **2.** *vojn. zast.* bojište // **frònt|a** *ž* **1.** *vojn.* **a.** prednja strana rasporeda velike vojne jedinice **b.** kopnene oružane snage u rasporedu, *opr.* pozadina **c.** najviša operativna jedinica u ratu pod jednim zapovjednikom **d.** ratno područje; bojište, ratište **2.** pročelje (građevine) **3.** *pol.* tip organiziranja više stranaka [*Narodna ~a, pov.*] **4.** *meteor.* granična ploha između dviju zračnih masa △ ***hladna ~a*** *meteor.* tip fronte u sklopu ciklone gdje hladniji zrak nadire prema toplom zraku i pri tom nastaju razvijeni oblaci vertikalnog razvoja popraćeni udarima vjetra, grmljavinom i katkada tučom; ***okludirana ~a*** *meteor.*, *v.* okluzija (2); ***polarna ~a*** *meteor.* kvazipermanentna fronta, koja u srednjim geografskim širinama obuhvaća velika prostranstva, odjeljuje polarni zrak od tropskog zraka; ***topla ~a*** *meteor.* tip fronte u sklopu ciklone gdje topliji zrak nadire nad hladni i pri tom nastaju slojeviti oblaci i dugotrajnije oborine; **fròntāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je na pročelju, koji je s prednje strane zgrade; pročelni [*~na strana*] **2. a.** *vojn.* koji se pokreće cijelom frontom [*~ni napad*] **b.** *pren.* koji je neposredan; izravan [*~ni napad riječima*] △ ***~na oborina*** *meteor.* oborina nastala djelovanjem fronte zbog dizanja zraka na frontalnoj plohi; ***~ni sudar*** *prom.* izravan, čelni sudar, ob. u velikoj brzini; **fròntālno** *pril.* na frontalan način; izravno, čelom o čelo [*sudariti se ~*]; **fròntāš** *m* ⟨G frontáša⟩ *razg. zast.* vojnik s fronte, *opr.* pozadinac; **frontášev** *prid.* koji pripada frontašu; **fròntāškī** *prid.* koji se odnosi na

frontaše; **fròntāški** *pril.* kao frontaš, na način frontaša
✧ *njem.* Front ← *lat.* frons: čelni, koji je na pročelju, prednjoj strani
fr̀ont² *prid.* ⟨*indekl.*⟩ prednji, prvi △ ***front office*** (*izg.* fr̀ant òfis) *term.* brokeri odnosno dileri, te pomoćno osoblje, izravno uključeni u poslovanje burze, koji izvršavaju naloge stranaka
✧ *engl.*
frontgirl (*izg.* fr̀antgērl) *ž* **1.** *sport* glavna igračica u momčadi **2.** *glazb.* vodeća pjevačica u muzičkom sastavu **3.** ženska osoba koja predstavlja odnosno daje informacije o poslovanju tvrtke, *usp.* frontmen
✧ *engl.*
fròntīn *m* ⟨G frontína⟩ *reg.* **1.** štit **2.** kapa sa štitom, sa štitnikom, »šilterica«
✧ *tal.* frontino
fr̀ontispis *m* **1.** *arhit.* prednja strana zgrade; pročelje **2.** *tipogr.* **a.** ilustracija koja se nalazi nasuprot naslovnog lista knjige **b.** naslovni list u knjizi
✧ *fr.* frontispice *engl.* frontispiece ← *srlat.* frontispicium ≃ *v.* front¹, frontalan + *v.* specere (spicere): gledati
front loader (*izg.* fr̀ant lôuder) *m tehn.* uređaj (kazetofon, videorekorder, osobno računalo) u koji se nosač zapisa (kazeta, disk) umeće kroz otvor koji je na prednjoj strani
✧ *engl.*
fr̀ontmen *m* **1.** *sport* glavni igrač u momčadi **2.** *glazb.* član pop-rock sastava koji na pozornici za vrijeme nastupa stoji ispred svih drugih, ob. je to pjevač **3.** onaj koji je ispred kakve skupine, stranke, organizacije, koji je istaknuta osoba u toj skupini, stranci
✧ *engl.* frontman
frontogèneza *ž meteor.* proces nastanka ili intenziviranja atmosferske fronte
✧ *v.* front¹, fronta + -GENEZA
frontolíza *ž meteor.* proces slabljenja ili odumiranja atmosferske fronte
✧ *v.* front¹, fronta + -LIZA
fròntōn *m* ⟨G frontóna⟩ *arhit.* trokutasti završetak iznad vrata ili prozora, zabat
✧ *fr.* fronton
fr̀ontovac *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ *pov.* član ili aktivist Narodne fronte // **fr̀ontōvka** *ž*, *v.* frontovac; **fr̀ontovski** *pril.* kao frontovac, na način frontovaca, kao u Narodnoj fronti
✧ *v.* fronta¹ (**3**)

Frost (*izg.* Frȍst), **Robert** (1874–1963), američki književnik, majstor vezanog stiha i opisa seoskog života Nove Engleske
frotírati (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* fròtīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ snažno pritiskujući prevlačiti što preko čega; trljati (se) // **frotáža** *ž* **1.** *tipogr.* ručni postupak otiskivanja trljanjem reljefnih predmeta **2.** *psih.* bolesni porivi za dodirivanjem i trljanjem (u dizalima, prometalima itd.), čime se doživljava vrhunac spolnog užitka; froterizam; **froter̀izam** *ž* ⟨G -zma⟩, *v.* frotaža; **fròtīr** *m* ⟨G frotíra⟩ **1.** čupavo pamučno platno [~ *majica*] **2.** *meton.* ručnik od takva platna; **fròtīrka** *ž razg.* majica od frotira
✧ *njem.* frottieren ← *fr.* frotter ← *lat.* fricare: trljati
frottola (*izg.* frȍtola) *ž glazb.* **1.** šaljiva pjesma, izmišljotina **2.** *pov.* vokalna polifona kompozicija pučkog karaktera iz sjeverne Italije (14–15. st.), najčešće četveroglasna
✧ *tal.*
fȑt *sr lingv.* ime slova f u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci, *usp.* f (**2**)
fȑtālj *m* ⟨G frtálja⟩ *reg.* **1.** četvrti dio čega; četvrt, četvrtina, kvarat **2.** firtl △ ~ ***dva*** četvrt dva, odnosno 1h 15'; ***tri*** ~***a dva*** tričetvrt dva, odnosno 1h 45', itd.
♦ *pr.* (nadimačka): **Fèrtālj** (Podravina), **Fȑtalic** (Đurđevac), **Fȑtalić** (Prigorje), **Fȑtālj** (Zlatar Bistrica)
✧ *njem.* viertel ≃ vierter: četvrti + Teil: dio
fructidor *m*, *v.* friktidor
frȕ-frȕ *m* ⟨G frȕ-frùa⟩ **1.** **a.** onomatopeja šuštanja tkanine ili svile **b.** *pren.* intimno šuštanje svilene ženske haljine **c.** prpošno žensko ponašanje **2.** prebiranje na gitari ili citri
✧ *fr.* frou-frou
frùgālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *knjiš.* koji je jedva dovoljan, koji je bez pretjeranih zahtjeva, malim zadovoljan; skroman, umjeren // **frugálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *knjiš. rij.* umjerenost u trošenju čega; skromnost, štedljivost
✧ *lat.* frugalis: štedljiv
frùgifēran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *bot.* koji daje ili može dati plod; plodan, plodonosan
✧ *v.* fruktus + *lat.* ferre: nositi
frug̀ivōr *m* ⟨G frugivóra⟩ *zool.* koji jede samo biljnu hranu; biljojed, biljožder
✧ *lat.* frux: plod, voće + vorare: žderati
fruktificírati *dv.* ⟨*prez.* fruktif̀icīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *bot.* dati/

davati plod; ploditi, roditi/rađati // **fruktifikácija** *ž* davanje ploda; rađanje, urod, plod
✧ *v.* fruktus + -FICIRATI

fruktóza *ž kem.* $C_6H_{12}O_6$, šećer koji se, zajedno s glukozom, nalazi u voću i medu; voćni šećer, levuloza
✧ *njem.* Fruchtose ≃ *lat.* fructus: voće + -OZA

frùktus *m* **1.** *biol.* tvorevina koja sadrži zametak živog bića; plod **2.** *farm.* razne vrste droga
✧ *lat.* fructus: plod

frȕla *ž etnol.* dugački instrument od drva, cijev na rupe [*pastirska* ~]; sviralo, svirala // **frùlāš** *m* ⟨G fruláša⟩ onaj koji svira frulu; svirač frule; **frulášev** *prid.* koji pripada frulašu; **frulàšica** *ž*, *v.* frulaš; **frȕlati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ svirati na fruli; **frȕlica** *ž dem.* od frula
✧ *rum.* fluer ← *ngrč.* phlogéra

frumàntīn (**fremèntūn**, **frumèntīn**) *m* ⟨G frumantína⟩ *reg.*, *v.* kukuruz
✧ *tal.* frumentone

frȕs *m reg. pat.* osipna groznica blagog karaktera, s povišenom temperaturom i otokom limfnih žlijezda; rubeola, crljenica, crvenka
✧ *tal.* frusso

frùstati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* prepričavati pojedinosti iz tuđeg života, baviti se tuđim problemima s trećim osobama, mlatiti jezikom; ogovarati, olajavati
✧ *tal.* frusciare ≃ frustare: bičevati

frustrácija *ž psih.* osjećaj izigranosti, osujećenosti, nedovoljnosti ili nemogućnosti dokazivanja i ostvarivanja // **frustrácījskī** *prid.* koji se odnosi na frustraciju; **frùstrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji pati od frustracije; **frùstrīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* stanje onoga tko je frustriran; frustracija; **frustrírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* frùstrīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ dovesti/dovoditi koga u stanje frustracije, držati koga u stanju frustracije
✧ *lat.* frustratio: razočaranje; izjalovljenost ≃ frustra: uzalud

Frȕškā Gòra *ž* gora u Srijemu, *J* od Dunava // **Fruškogórac** *m* (**Fruškògōrka** *ž*) ⟨N *mn* Fruškogórci⟩ stanovnik Fruške Gore; **fruškogórac** *m agr.* vrsta vina; **frȕškogorskī** *prid.* koji pripada Fruškoj Gori i Fruškogorcima

frȕštik, *v.* frištik

frùtti di màre *m* (*izg.* frùti dì mâre) ⟨*indekl.*⟩ *kulin.* hrana od raznih morskih životinja (školjke, mekušci, rakovi) koja se dodaje uz rižu ili tjesteninu; plodovi mora
✧ *tal.* frutti di mare: plodovi mora

frùžāt|a *ž reg. rib.* način ribolova s trostrukim mrežama stajaćicama i plašenjem s pomoću šiblja [*idemo na ~u*]
✧ *dalmat.* *frondia ≃ *lat.* frons: list

Frye (*izg.* Frâj), **Northrop** (1912–1991), kanadski prosvjetni radnik, književni kritičar i teoretičar, autor utjecajnih teorija kriticizma

ft angloamerička jedinica za duljinu; stopa, foot

ftalanhìdrīd *m* ⟨G ftalanhidrída⟩ *kem.* $C_6H_4(CO)_2O$, bijela kristalna tvar koja se dobiva katalitičkom oksidacijom naftalena, služi u proizvodnji boja i lijekova

ftaleíni *m mn* ⟨N ftalèīn⟩ *kem.* grupa trifenilmetanskih boja, dobivaju se kondenzacijom ftalanhidrida s fenolima (fenolftalein, fluorescein, eozin)

ftalocijaníni *m mn* ⟨N ftalocijànīn⟩ *kem.* grupa pigmentnih bojila, nastaju grijanjem ftalonitrila s metalnim solima

ftíza *ž pat.* **1.** progresivno propadanje organizma ili nekog njegova dijela **2.** *zast.* plućna tuberkuloza // **ftizeòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* specijalist za tuberkulozu; **ftizeològija** *ž med.* znanost o tuberkulozi i liječnička specijalistička struka koja se bavi tuberkulozom
✧ *grč.* phthísis: propadanje, sušenje

FTP *krat. int.* **1.** protokol iz skupine TCP/IP, i usluga (servis) na internetu koji služe za prijenos datoteka između dva računala **2.** vrsta programa koji se koriste FTP protokolom za prijenos datoteka [~ *program*]
✧ *engl.* **F**ile **T**ransfer **P**rotocol

fȕ *m kulin.* posebna vrsta pogačice od sušenog pšeničnog zrna, priređuje se u okviru makrobiotičke kuhinje
✧ *jap.*

Fȕčić, **Branko** (1920–1996), hrv. povjesničar umjetnosti, zaslužan za razumijevanje istarskog zidnog slikarstva i glagoljaških natpisa, napose za ispravno čitanje Baščanske ploče, *v.* i objašnjenja njezinog izvornog smještaja u crkvi Sv. Lucije u Jurandvoru (*Istarske freske*, *Glagoljski natpisi*)

fȕčija *ž reg. etnol.* drvena kaca
♦ *pr.*: **Fȕčijāš** (Bjelovar, Đurđevac)
✧ *tur.* fıcı, *ngrč.* boutsí

fȕćkalica *ž*, *v.* fućkaljka

fȕćkati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅, što) zaobljenim položajem usana proizvoditi neku određenu, prepoznatljivu ili nesvjesnu melodiju **2.** (∅) zaobljenim položajem usana ili s dva prsta u ustima, na prste, proizvoditi ton negodovanja; zviždati // **fìćūk** *m* ⟨N *mn* -ūci⟩ zvuk koji nastaje kad se fućka; zviždukati; **fićùkati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ lagano fućkati, ob. neku melodiju; zviždukati; **fićúknuti** *svrš.* ⟨*prez.* fìćūknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* fićúknuo⟩, *v.* fućkati, fićukati; **fȕćkāljka** (**fȕćkalica**) *ž* pomagalo pomoću kojega se proizvodi fićuk [*lovačka ~*; *policijska ~*; *sudačka ~*]; zviždaljka

♦ *pr.* (nadimačka): **Fȕčkalo** (Čazma), **Fȕčkār** (370, Zagreb, Zagorje, Podravina), **Fȕčko** (100, Međimurje)

fȕdbāl *m* ⟨N *mn* -ali⟩ *sport rij. zast.* (+ *srp.*) **1.** nogomet; fusbal, fuzbal **2.** nogometna lopta // **fudbàlēr** *m*, *v.* nogometaš; **fudbàlērskī** *prid.*, *v.* nogomètāškī; **fȕdbalskī** *prid.*, *v.* nogometni; **fȕzbāl** (**fȕsbāl**) *m*, *v.* fudbal

✧ *engl.* football, *njem.* Fussbal

fȗdra *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* podstava, futer

✧ *tal.* fodera

fudroajàntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *rij.* **1.** koji ima snagu i učinak kao munja; užasan, poražavajući, ubitačan **2.** *pat.* koji ima brz, nagao razvoj i tok; munjevit

✧ *fr.* foudroyant

fudùlija *m reg.* onaj koji se nepozvan miješa u tuđe poslove

✧ *tur.* fuḍūli ← *arap.* fuḍūl: dobrota, pretek, suvišak

fuegídi *m mn* ⟨N fuègīd⟩ *antrop.* domoroci koji žive u Ognjenoj Zemlji; mageljanska rasa

✧ *šp.* (Tierra del) Fuego: oganj

fȗfa *ž* ⟨G *mn* fȗfā⟩ *reg.* beznačajna djevojka, djevojka koja nema vrijednosti osim vanjštine, ona koja nema individualnosti, bez izgrađene ličnosti

✧ *tal.*

fȕflati (**fȕfljati**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* imati govornu manu, ob. ne moći izgovarati glasove *c*, *s* i *z* // **fȕflavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *razg. podr.* onaj koji fufla; **fȕflāvčev** *prid.* koji pripada fuflavcu; **fȕflavica** *ž*, *v.* fuflavac

✧ *ekspr.*

-FUGA, **-FUGALAN**, **-FUGALNI** kao drugi dio riječi znači bijeg, ono što bježi; -bjeg, -bježan [*centrifuga*; *centrifugalan*]

✧ *lat.* fuga: bijeg

fúga[1] *ž* ⟨D L -i⟩ **1.** *glazb.* polifonijski oblik razvijen tehnikom imitacije od jedne ili više kratkih tema koje se sukcesivno izmjenjuju po pravilima kontrapunkta, *v.* (najveći doseg u baroku) **2.** *psih.* poremećaj izgubljenog sjećanja, zadržanih vještina i sposobnosti i potrebe stvaranja novog života ob. u novoj sredini △ ***dvostruka ~*** *glazb.* fuga koja ima dvije teme i dva odgovora // **fugâto** *pril. glazb.* naziv za odlomak u kompoziciji, na način fuge, kao u fugi; **fugèta** *ž glazb.* mala fuga lakog sadržaja

✧ *tal.* ← *lat.*: bijeg

fúga[2] *ž građ.* spoj između elemenata konstrukcije, kamenova ili pločica; reška, fugna // **fugírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fùgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (is)puniti fuge odgovarajućom smjesom; **fúgna** *ž reg.*, *v.* fuga[2]

✧ *njem.* Fuge

fugàsa *ž* ⟨G *mn* fugásā⟩ *vojn.* nagazna mina // **fùgāsn|ī** *prid.* nagazni △ ***~a mina*** *vojn.* eksplozivna naprava koja se aktivira pritiskom noge; nagazna mina

✧ *fr.* fougasse: nagazna mina

fùgēra *ž reg.* prenosivo ognjište (najstarije od gline) za pripremanje hrane (na brodu itd.)

✧ *mlet.* foghera ≃ *tal.* fuoco: oganj

Fȕis, **Franjo** (pseudonim Fra Ma Fu) (1908–1943), najpopularniji hrv. novinski reporter i fotoreporter 1930-ih (putopisi iz Slavonije, Like, Gorskog kotara, dalmatinskog otočja, reportaže o zagrebačkoj sirotinji); autor scenarija za poznate stripove A. Maurovića; pisao lirske pjesme i pustolovne pripovijetke; poginuo iznad Plitvičkih jezera u avionu kojim je pokušao preletjeti k partizanima u Otočac

fȕj *uzv.* izražavanje gađenja, da je nešto nečisto, odvratno

✧ *njem.* pfui

Fuji (*izg.* Fȕdži) (**Fujiyama**, **Fujisan**) *geogr.* vulkan na otoku Honshuu, Japan, posljednja erupcija 1707.

✧ *jap.* Fujiyama: sveto brdo

Fujiwara (*izg.* Fudživára) **1.** moćna obitelj koja je vještom diplomacijom i politički korisnim udajama za careve dominirala japanskim dvorom i državom **2. Sadave** (1162–1241),

vodeći japanski pjesnik svoga vremena i najutjecajniji japanski teoretičar i kritičar poezije sve do modernih vremena

fȕk *m žarg. vulg.* spolni čin; snošaj // **fȕkati** (∅, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg. vulg.* **1.** spolno općiti **2.** *pren.* gnjaviti, dodijavati

✧ *engl.* fuck, *usp.* faker (*njem. dijal.* fucken: fukati), *njem.* ficken

fukanáva *ž pom.* japanski jedrenjak za lov na morske pse

✧ *jap.*

fukàra *ž pejor. reg.* **1.** siromašni svijet; sirotinja **2.** *razg.* propalica, nitko i ništa // **fukàrluk** (**fukaràluk**) *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* bijeda, siromaština, krajnja oskudica, gola nevolja, ljuta sirotinja, *opr.* bonluk

✧ *tur.* ← *arap.* fuqarā' ← faqīr: siromah

fȕke-fȕke *uzv.*, *v.* leva-leva

fukoídi *m mn* ⟨N fukòīd, G fukoída⟩ *geol.* okamenjeni tragovi biljaka ili drugih živih bića u sedimentnim slojevima stijena

✧ *nlat.* fucus: rod smeđih algi, jer su im po obliku slični + -OID

Fukòka *ž* grad i luka na otoku Kyushuu, Japan, 1.237.100 stan.

fȕksati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* kurvati se (u doslovnom i prenesenom smislu) // **fȕksa** *ž reg. pejor.* kurva, prostitutka

✧ *njem.* fuchsen ≃ Fuchsstute: riđa kobila

fȕksija *ž bot.* rod ukrasnih biljaka (*Fuchsia*) američkoga podrijetla s visećim cvjetovima

✧ *nlat.* Fuchsia, prema njemačkom botaničaru L. Fuchsu

fȕksīn *m* ⟨G fuksína⟩ *kem.* $C_{20}H_{19}N_3 \cdot HCl$ katranska, crvena anilinska boja, služi za bojenje tekstila, u mikroskopiji za bojenje bakterija

✧ *njem.* Fuchsin, prema fuksija

fȕkus *m bot.* rod velikih, smeđih morskih alga (*Fucus*) iz Atlantskog oceana (u Jadranu živi endemična vrsta *F. virsoides*, jadranski bračić); služe kao krmivo, prirodno gnojivo, za proizvodnju joda i raznih organskih spojeva; bračić

✧ *nlat.* Fucus

Fukuzawa (*izg.* Fukuzáva), **Yukichi** (1835–1901), japanski pisac, izdavač i prosvjetitelj; poslije 1868. duhovni predvodnik pokreta za preuzimanje zapadnih ideja i tekovina »unapređenja japanske snage i nezavisnosti«

fȗl *m* dobitna kombinacija karata u igri pokera

✧ *engl.* full(hand)

fȕlār *m* ⟨G fulára⟩ **1. a.** tanka svilena tkanina **b.** *meton.* komad takve tkanine kao šal **2.** *tehn.* stroj za nanošenje boje na tkanine

✧ *fr.* foulard

fȕlati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* pogriješiti [*~ u poslovnoj orijentaciji*]; promašiti [*~ cilj*]

Fȕlbe *m mn* ⟨N Fȕl⟩ *etn.* narod u Z Africi, između Senegala i Kameruna, o. 20 mil. pripadnika // **fȕlbe** (**fȕla**, **pèul**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik zapadnoatlantske grane nigersko-kordofanskih jezika, govori se u zapadnoj Africi

Fulbright (*izg.* Fȕlbrajt), **James William** (1905–1995), američki senator, demokrat, pokretač inicijative za osnivanje organizacije UN (*Fulbrightova rezolucija*) i programa međunarodne suradnje u obrazovanju // **fȕlbrajtovac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci⟩ stipendist Fulbrightove zaklade u SAD-u

fȕlgās *m*, *v.* folgas (**1**)

fulgurácija *ž* **1.** *fiz.* praskanje iskara iz elektrode **2.** *meteor.* udar groma **3.** *med.* elektrokoagulacija tumora visokofrekventnom strujom

✧ *lat.* fulgurare: bljeskati ← fulgur: munja

fulgùrīt *m* ⟨G fulguríta⟩ *min.* cjevasta formacija u pijesku ili stijeni koja nastaje djelovanjem temperature munje; ostakljeni pijesak

✧ *njem.* Fulgurit ≃ *lat.* fulgur: munja + -IT

fȕlīr *m reg.* vojnički pisar

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Fȕlīr** (**Fulȋr**) (410, Zagorje), **Fulírović**

✧ *njem.* Furier ← *fr.* fourrier

fulírati *nesvrš.*, *v.* folirati

full contact (*izg.* fȗl kòntakt) *m sport* borilačka vještina, vrsta karatea

✧ *engl.*

full time (*izg.* fȗl tȃjm) *m term.* **1.** puno radno vrijeme **2.** *sport* istek ukupnog vremena utakmice △ ~ ***job*** (*izg.* ~ džȍb) *term.* stalni posao s punim radnim vremenom; posao na neodređeno vrijeme, *usp.* fultajmer

✧ *engl.*

full-timer *m*, *v.* fultajmer

fulminànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji djeluje naglo i jako, žestok, oštar, iznenadan, neočekivan, strelovit, munjevit [*~an utjecaj na ljude* (ob. riječima); *~an govor*; *~ne riječi*] **2.** koji eksplodira (o tvarima) // **fulminàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je fulminantno

✧ *lat.* fulminans ← fulminare: sijevati

fulmìnāt *m* ⟨G fulmináta⟩ *kem.* sol fulminske kiseline HCNO koja nije poznata u slobodnom obliku, služi kao inicijalni eksploziv
✧ *njem.* Fulminat ≃ *lat.* fulminatum: sijevajući ← fulminare: sijevati
fùltajmer *m razg.* onaj koji radi puno radno vrijeme u nekoj smjeni i sl., *opr.* part-timer
✧ *engl.* full-timer
Fulton (*izg.* Fùlton), **Robert** (1765–1815), američki inženjer, slikar i izumitelj; izradio prvi komercijalno upotrebljiv parobrod (*Clermont*,1808), prvi ratni brod na parni pogon i prvu pokusnu podmornicu
fulvéni *m mn* ⟨N fùlven⟩ *kem.* obojeni ugljikovodici s 3 dvostruke veze u molekuli, lako se oksidiraju i polimeriziraju; osnovni fulven je izomer benzena s peteročlanim prstenom u molekuli
fùljati (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (što) *reg.* povlačiti ne dižući od podloge (sanduk) **2.** (se) *pejor.* kretati se, hodati lijeno i nemarno, kao ne dižući stopala [~ *noge*] // **fùljāč** *m* ⟨G fuljáča⟩ *reg.* pomagalo koje služi da se predmeti vuku bez podloge po tlu; kuka
✧ *ekspr.* ≃ *slov.*. fuliti: šuljati se
fùmād|a *ž* ⟨N *mn* fùmāde⟩ (ob. *mn*) *reg.* naglo crvenjenje u licu, nastup nervoze i sl. [~*e su mi došle*]
✧ ≃ *tal.* fumare: dimiti, pušiti
fùmār *m* ⟨G fumára⟩ *reg.* dimnjak // **fùmati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* pušiti
✧ *tal.* fumaiolo ≃ fumare: dimiti, pušiti
fumigácija *ž* **1.** kađenje, dimljenje (radi sprečavanja zaraza, uništavanja gamadi, konzerviranja mesa, liječenja ili kao dio religijskih obreda) **2.** *meteor.* proces kojim se onečišćeni zrak ispod nekog stabilnog sloja u atmosferi prenese konvektivnim miješanjem do tla gdje izaziva naglo povećanje onečišćenosti zraka; zadimljenje
✧ *lat.* fumigatio: kađenje, dimljenje ≃ fumus: dim
funboard (*izg.* fànbōrd) *m* daska za vožnju, jahanje po valovima
✧ *engl.* ← fun: veselje, razonoda + board: daska
fundácija *ž*, *v.*. fondacija (**2**)
fùndać *m reg.* talog različitih pripravaka, ob. crne kave, cikorije i sl.; zoc
✧ *tal.* fondaccio ← *lat.* fundus: osnova, dno

fundàment *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ ono na čemu se što zasniva, ono na čemu se dalje gradi, na čemu sve počiva; temelj, osnova // **fùndamentāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je temeljan; osnovni [~*ne znanosti*; ~*ni problem*] **2.** koji je od velike važnosti; središnji, najvažniji **3.** koji služi kao ishodišni princip, izvor i sl. △ ~***na interakcija*** *fiz.* jedno od četiri osnovna međudjelovanja pomoću kojih se mogu objasniti sva ostala međudjelovanja u prirodi **1.** gravitacijska (djeluje na sva tijela u svemiru, njeno izvorište je masa) **2.** elektromagnetska (odgovorna za tvorbu atoma, molekula itd., njeno izvorište je električni naboj) **3.** jaka (odgovorna za nuklearne sile i tvorbu atomskih jezgara) **4.** slaba (slabija oko 1012 puta od jake, odgovorna na primjer za *β* radioaktivni raspad); osnovno međudjelovanje, *usp.* interakcija; ~***na teologija*** teorija o temeljima teologije, spoj koji povezuje filozofiju s teologijom (pitanja o Božjoj objavi čovjeku itd.); ~***ne čestice*** elementarne čestice, *v.* elementaran △; ~***ne istine*** *teol.* vjerske istine u koje se mora vjerovati da bi se postiglo osobno spasenje; **fundamentàlist** *m* onaj koji formulira ili pristaje uz fundamentalizam; **fundamentàlistkinja** (**fundamentàlistica**) *ž rij. neob.*, *v.* fundamentalist; **fundamentalìstičkī** *prid.* koji se odnosi na fundamentalizam i fundamentaliste; **fundamentalìstički** *pril.* kao fundamentalist, na način fundamentalista; **fundamentalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *ideol. pol.* ukupnost nazora koji se postavljaju kao temelj nekoga učenja i bitnih zasada politike, vjere, crkve ili ideologije, ob. kao nastojanje da se potakne povratak navodnim drevnim temeljima te vjere, politike i sl., *opr.* reformizam, modernizam; **fundamentálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je fundamentalan ili svojstvo onoga što je fundamentalni
✧ *lat.* fundamentum, *usp.* fundus
fùndati[1] (koga) *dv.* ⟨*pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. rij.* potopiti/potapati koga, gurnuti/gurati koga pod vodu (ob. u dječjoj igri na moru)
✧ *tal.* affondare: potopiti
fùndati[2] (što) *dv.* ⟨*pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. rij.* utemeljiti [~ *samostan*]
✧ *tal.* fondare
fund management (*izg.* fànd mènedžment) *m ekon.* funkcija upravljanja sredstvima
✧ *engl.*
fùnduk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* lješnjak

♦ *pr.*: **Fùnduk** (160, Kordun, Lika, Korenica)
✧ *tur.* fındık ← *arap.* fundūq

fundùklija *ž pov. reg.* vrsta starog turskog dukata
♦ *pr.*: **Fundùrlija** (Z Slavonija), **Fùndurulić** (Karlovac)
✧ *tur.* fındıklı, *v.* funduk

fùndus *m* **1.** *knjiš.* temelj (zgrade i sl.) **2.** blago, fond, zaliha, ob. o kulturnom dobru [~ *galerije slika*; ~ *riječi*] **3.** *anat.* dno neke tjelesne šupljine // **fùndātor** *m* onaj koji je utemeljio; utemeljitelj, osnivač; **fùndīran** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 **1.** koji je utemeljen, osnovan, kojemu je udaren temelj, kojemu su položene osnove (o zgradama, poduzećima itd.) **2.** *pren.* koji ima oslonca u činjenicama ili uporište u dokazima, za koji ima argumenata; dokumentiran, zasnovan, utemeljen [~*a teza*]; **fundírati** (se) *dv.* 〈*prez.* fùndīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje〉 **1.** (što) udariti/udarati temelj; (u)temeljiti, zasnovati (se) **2.** (što, na čemu) opskrbiti/opskrbljivati dokazima, potkrijepiti/potkrepljivati, osloniti (se) na dokumente; dokumentirati [~ *na dokazima*]
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Fûnda** (100, Ivanec), **Fùndak** (170, Međimurje), **Fùndek** (Zagorje), **Fùndelić** (Sesvete), **Fûndić** (Podravina)
✧ *lat.* fundus ≃ fundare: utemeljiti

funebre (*izg.* fùnebre) *prid.* 〈*indekl.*〉 koji se odnosi na pogreb, koji je kao na pogrebu; pogrebni, mrtvački, tužan, posmrtni [*musica* ~ (*izg.* mùzika ~); *marcia* ~ (*izg.* mârča ~) = pogrebna muzika, pogrebni marš]
✧ *tal.*

funèrāl *m* 〈G funerála〉 *reg. zast.* pogreb // **funèrālije** *ž pl. tantum* obredi koji se održavaju nakon smrti (oplakivanje, misa zadušnica, sprovod i sl.)
✧ *tal.* funerale

fûngi *m mn*, *v.* gljive, fungus

fùngibīlan *prid.* 〈*odr.* -lnī〉 koji se može zamijeniti; zamjenjiv // **fungibílnōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 **1.** svojstvo onoga što je fungibilno; zamjenjivost **2.** *ekon.* naziv kojim se označuje da je jedna partija robe, deviza ili vrijednosnih papira istovrsna drugoj, tj. da je zamjenjiva
✧ *lat.* fungibilis

fungìcīd *m* 〈G fungicída〉 *kem.* sredstvo za zaštitu biljaka od gljivičnih bolesti
✧ *lat.* fungus: gljiva + -CID

fungírati *dv.* 〈*prez.* fùngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje〉 (iz)vršiti utjecaj; djelovati, (u)raditi; obaviti/obavljati funkciju, *usp.* funkcionirati
✧ *njem.* fungieren ≃ *lat.* fungi: obavljati funkciju

fùngus *m* **1.** *bot.*, *v.*. gljive **2.** *pat.* **a.** izraslina u tijelu nalik na gljivu **b.** poseban oblik tuberkuloze zglobova, s bujanjem upalnog tkiva u zglobnoj čahuri // **fùngōzan** *prid.* 〈*odr.* -znī〉 koji je poput gljive; gljivast, spužvast
✧ *lat.* fungus

funìkul *m* **1.** *anat.* **a.** organ ili dio organa u obliku vrpce [*pupčani* ~] **b.** vlakno ili svežanj vlakana u tkivu **2.** *reg.* uspinjača // **fùnikulāran** *prid.* 〈*odr.* -rnī〉 koji je u obliku vrpce; vrpčast
✧ *lat.* funiculus: konac, uzica, uže

funk (*izg.* fȁnk) *m glazb.* dugovječan žanr popularne crnačke glazbe, pojavio se kasnih 60-ih kao plod eksperimentiranja soula s rockom; instrumentalne improvizacije, naglašen ritam // **funker** (*izg.* fȁnker) *m* onaj koji svira ili pjeva fank; **funky** (I) (*izg.* fȁnki) *m glazb.* **1.** funk **2.** podžanr jazza nastao križanjem elemenata funka s jazzom; bogata ritmička tekstura, spontanost i improvizacije u sviranju u tradiciji bluesa; **funky** (II) (*izg.* fȁnki) *prid. glazb.* nadahnut funkom; u maniri funka (koji se odnosi na funk, koji pripada funku)
✧ *engl.*

fùnkcij|a *ž* **1.** položaj u službi; djelovanje, djelatnost, zadatak, uloga [*biti na ~i*, *razg.* biti na (visoku) položaju] **2.** *biol.* specifičan rad organa i uopće rad organizma [*fizičke, mentalne ~e*] **3.** posebna svrha zbog koje tko ili nešto postoji ili djeluje [*biti u ~i* služiti svojoj svrsi, namjeni; raditi, biti aktivan; *staviti u ~u* pokrenuti što] **4.** *mat.* preslikavanje s jednog skupa na drugi, kod kojeg je svakom elementu prvoga pridružen jedinstveni element drugoga skupa; preslikavanje **5.** *inform.* u nekim kompjuterskim jezicima izraz za rutinu, potprogram △ ***~a potražnje*** *ekon.* dovodi u međusobnu vezu odabrane, bitne elemente te pokazuje kako njihova promjena djeluje na potražnju za nekim dobrom; ***~a potrošnje*** *ekon.* pokazuje udio potrošnje u dohotku potrošača; ***~a proizvodnje*** *ekon.* tehnološki odnos između količine nekog proizvoda i količine proizvodnih faktora potrebnih za njegovu izradu; ***jezične ~e*** *lingv.* **1.** funkci-

je koje se odnose na komunikaciju (davatelj, primatelj, referent, kod, kanal) **2.** funkcije koje se odnose na jezično djelovanje (npr. respektivna, emotivna, konativna, referencijalna, metalingvistička, poetska, faktidička itd.) // **fùnkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na funkciju △ ~***a biblioteka*** *inform.* skup zajedno kompiliranih rutina; ~***a tipka*** *inform.* bilo koja od 10 ili više tipki označenih s F1, F2 itd. na kompjuterskoj tastaturi, koristi se u razne svrhe, ob. za skraćivanje tipkanja ili za poziv neke funkcije; **funkciònāl** *m* ⟨G funkcionála⟩ *mat.* preslikavanje bilo kojeg skupa (obično vektorskog ili topološkog prostora) u skup realnih ili kompleksnih brojeva; **fùnkcionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se odnosi, koji pripada funkciji; funkcijski **2.** koji je izmišljen, projektiran, predviđen i sl. za određenu svrhu ili potrebu; praktičan [~*an stan*; ~*an prostor*] **3.** koji je sposoban da djeluje; operativan [~*ni dio sustava upozoravanja*] **4.** *med.* koji ugrožava funkciju, ali ne i strukturu organizma [~*na greška*; ~*ni zastoj*] △ ~***an dizajn*** dizajn interijera, namještaja, upotrebnih predmeta i sl. koji je prilagođen životnim i radnim potrebama, *usp.* funkcionalan (**2**); ~***na analiza*** *mat.* dio matematičke analize koji proučava funkcije na tzv. beskonačno dimenzionalnim prostorima; ~***na decentralizacija*** *ekon.* načelo organizacije poduzeća, *opr.* federalna decentralizacija, *v.* federalan △; ~***na jednadžba*** *mat.* jednadžba u kojoj se kao nepoznati objekt pojavljuje funkcija; ~***na lingvistika*** lingvistika koja zastupa gledište prvenstva komunikacije kao osnovne funkcije jezika; ~***ne skupine*** *kem.* atomske skupine koje uvjetuju karakter pojedinih organskih spojeva; **funkcionalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** metoda oblikovanja koja zagovara uporabnost i praktičnost iz kojih proizlazi konačan oblik (predmeta, arhitekture) **2.** *lingv.* shvaćanje da je komunikacija osnovna funkcija jezika; **fùnkcionālno** *pril.* na funkcionalan način; svrsishodno; **funkcionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je funkcionalno; svrhovitost; djelotvornost, operativnost; **funkciònār** *m* ⟨G funkcionára⟩ onaj koji ima funkciju u okviru neke organizacije (političke, sportske i sl.); dužnosnik; **funkcionárev** (**funkcionárov**) *prid.* koji pripada funkcionaru; **funkciònārka** *ž*, *v.* funkcionar; **funkciònārskī** *prid.* koji se odnosi na funkcionare; **funkciònārski** *pril.* kao funkcionar, na način funkcionara; **funkcionírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* funkciònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** raditi prema namjeri i svrsi (o osobama) **2.** raditi, biti ispravan (o stvarima) **3.** službovati, *usp.* fungirati

✧ *lat.* functio: izvedba, provedba

fûnta *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** osnovna novčana jedinica u V. Britaniji, Irskoj, Turskoj, Egiptu, Sudanu, Libanonu, na Cipru i Malti; manje jedinice nazivaju se u V. Britaniji i Irskoj peniji, drugdje različito **2.** različite stare jedinice za masu (težinu) [*ljekarnička* ~ = 0,42 kg; *trgovačka ili bečka* ~ = 0,56 kg; *starorimska* ~ = 0,327 kg] △ ~ ***sterlinga*** novčana jedinica u Velikoj Britaniji

✧ *njem.* Pfund, *engl.* pound ← *lat.* pondus: uteg

Funtána *ž* naselje na *Z* Istre, 671 stan. // **fùntānskī** *prid.* koji se odnosi na Funtanu i Funtanjane; **Funtánjanin** *m* (**Funtánjānka** *ž*) ⟨N *mn* Funtánjani⟩ stanovnik Funtane

♦ *v.* fontana

fùnjara *ž reg. pejor.* ništarija, gad, pokvarenjak

✧ *tur.* fünun

fùnjestra *ž reg.* prozor, ponistra

✧ *tal.* finestra

fùrān *m* ⟨G furána⟩ *kem.* bezbojna tekućina aromatskih spojeva; furfuran

✧ *nlat.* furanum

fúrati (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* fûrām (se), *pril. sad.* -ajūći(se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (se) voziti se, prevoziti se nekim prijevoznim sredstvom [~ *vlakom*] **2.** (što) nositi [~ *pakete*; ~ *teret*] **3.** *žarg.* **a.** odijevati se [~ *odijelo*; ~ *kravatu*] **b.** provoditi, pronositi, raznositi, pričati, propagirati; pristajati uz koga ili što, biti pristalica [~ *se na nešto*; ~ *ideologiju*; ~ *svoju istinu*; ~ *laži*; ~ *mitove*] **c.** hodati s kim, biti kome mladić ili djevojka [~ *(s kim)*] // **fúra** *ž žarg.* prijevoz tereta ili putnika uz naplatu; **fûrk|a** *ž* ⟨G *mn* -i⟩ *žarg.* čvrsta predodžba o čemu, ustaljena predrasuda, usvojeno mišljenje (ob. netočno ili subjektivno) [*on ima svoju ~u o tome što je kvalitetan život*], *usp.* furati

✧ *njem.* Fuhre: vožnja

furáža *ž reg.* stočna hrana; krma, krmivo // **furàžēr** *m* ⟨G furažéra⟩ *reg. zast.* nabavljač, nakupac stočne hrane; furešac; **furažírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* furàžīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl.*

im. -ānje⟩ *reg. zast.* pribavljati stočnu hranu, opskrbljivati s krmivom; **fùreš** *m reg. zast.* **1.** *kulin.* jelo od svinjskog droba **2.** gozba prigodom svinjokolje
✧ *fr.* fourrage

furbàrija *ž reg.* **1.** postupak onoga koji je furbo; zamka s prijevarom, podvala **2.** izražena loša osobina koja graniči s pokvarenošću; prefriganost **//** **fûrbast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji se ponaša kao furbo; prefrigan; **fûrbo** *m* ⟨G -a⟩ *reg.* prepredenjak, prefriganac; **fûrba** *ž*, *v.* furbo
✧ *tal.* furberia

fûrda *ž* ⟨G -ā/-ī⟩ *reg.* **1.** utroba zaklane životinje **2.** *pren.* otpad, škart
✧ *tur.* hurde, hurda ← *perz.* hurde: sitnica, djelić

furèšac *m*, *v.* furažer

fùrešt *m reg.* onaj koji nije iz ovoga kraja, koji nije iz ovoga mjesta, koji nije iz ove zemlje; stranac (ob. turist)
✧ *mlet.* forèsto, *tal.* forestiere

furfùrāl *m* ⟨G furfurála⟩ *kem.* $C_4H_3O \cdot CHO$ aldehidni derivat furana, bezbojna tekućina karakterističnog mirisa, čest sastojak eteričnih ulja; služi kao otapalo, kao sirovina za umjetne smole, plastične mase, sintetska vlakna
✧ *v.* furan

furfùrān *m*, *v.* furan

fùrgōn *m* ⟨G furgóna⟩ *prom.* **1.** vozilo, ob. automobil za prevoženje mrtvačkog sanduka **2.** zatvorena teretna kola ili vagon za prijevoz prtljage ili stoke
✧ *fr.* fourgon

fûrija *ž* **1.** (Furije) *mit.* starorimske božice osvete, starogrčke Erinije **2.** *pren.* **a.** zla, svadljiva ženska osoba **b.** jarost, bijes, pomama, mahnitost [*uhvatila ga ~*] **//** **fùriōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je kao furija; bijesan, pomaman, divlji, silovit [~ *ritam plesa*; ~ *karakter*]; **fùriōzno** *pril.* na furiozan način, poput furije; pomamno, bijesno; **fùriōznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je furiozan; **fùriti se** (∅, na koga, na što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* fùrēći se, *gl. im.* fùrēnje⟩ *žarg.* ljutiti se
✧ *lat.* Furia: bijes

furìjant (**furijànt**) *m glazb.* češki narodni ples brzog ritma uz pjevanje
✧ *češ.*

furioso (*izg.* furiôso) *pril. glazb.* oznaka na partituri da se interpretira divlje, burno, bijesno
✧ *tal.*

fùriti *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* fùrēći, *gl. im.* fùrēnje⟩ *reg.* polijevati vrelom vodom; šuriti: **1.** zaklanu perad da se očerupa [~ *kokoš*] **2.** povrće da omekša [~ *kelj*]
✧ *njem.* feuern

fûrka, *v.* furati

fùrkula *ž anat.* međusobno srasle ključne kosti ptica
✧ *lat.* furcula ≃ furca: rašlja, vilica

Fùrlānija *ž geogr.* kraj u *J* dijelu Kraških Alpa, *SI* Italija **//** **Fùrlān** *m* (**Fùrlānka** *ž*) ⟨N *mn* Furláni⟩ *etn. lokal.* stanovnik Furlanije; **furlâna** *ž glazb.* vrsta veselog plesa iz talijanske pokrajine Furlanije; **fùrlānskī** *prid.* koji se odnosi na Furlance i Furlaniju △ ~ ***jezik*** istočni odvjetak retoromanskog jezika
♦ *pr.* (etnik, etnonim): **Fèrlān** (Opatija, Dubrovnik), **Forlâni** (Pula), **Fȑlān** (430, Rijeka, otoci *J* Dalmacija), **Fȑlanić**, **Frlȋn** (Istra), **Fùrlān** (400, Lika, Primorje, Banovina)

fûrman *m reg. zast.* onaj koji upravlja prijevoznim sredstvom, vozilom; vozar, vozač, prijevoznik, kirijaš, foringaš, rabadžija
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Fûrman** (Bjelovar)
✧ *njem.* Fuhrmann, *usp.* furati

fùrnīr *m* ⟨G furníra⟩ tanak list plemenita drva, služi za oblaganje vanjskih dijelova pokućstva [*hrastov* ~; *orahov* ~]; oplatica **//** **fùrnīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je obložen furnirom; **furnírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* fùrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obložiti ili oblagati furnirom; **fùrnīrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na furnir [~*e ploče*]; **furnitúra** *ž* sporedni, pomoćni materijal; potrepštine, pribor
✧ *njem.* Furnier ← *fr.* fournir

fûror *m* bijes, razjarenost, žestina, zanos, obijest; velika lakomislenost [*činiti ~e*] **1.** [odavati se velikom veselju] **2.** [bacati se u velike troškove] △ ***furor poeticus*** (*izg.* fûror poétikus) pjesnički zanos, žar, žestina; ***furor teutonicus*** (*izg.* fûror teutònikus) teutonski bijes, borbena žestina Germana
✧ *lat.* furor

fùrsāt *m* ⟨G fursáta⟩ *reg.* **1.** povoljan trenutak; zgoda, prilika, prigoda da se što neometano učini **2.** samovolja
✧ *tur.* ← *arap.* fura

fûrskī *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* grana nilosaharske porodice jezika

fùrt *pril.*, *v.* fȍrt
fùrtim *pril. reg.* kradom, tajom, krišom, kriomice // **furtìmāš** *m* ⟨G furtimáša⟩ **1.** onaj koji pribjegava potajnim metodama **2.** (*mn*) *pov.* nadimak klerikalaca pošto se Strossmayer ogradio od njihove politike; **furtìmāškī** *prid.* koji se odnosi na furtimaše; **furtìmāški** *pril.* kao furtimaš, na način furtimaša
✧ *lat.* furtim
fùruna *ž reg.* **1.** limena peć **2.** zemljana pekara // **furùndžija** *m reg.* **1.** onaj koji izrađuje furune; pećar **2.** onaj koji peče u furuni; pekar; **furùndžinica** *ž reg.* prostorija u kojoj se mijesi, peče ili prodaje kruh odnosno druge prerađevine od tijesta; pekarnica, pekara
✧ *tur.* furun
furùnkul *m pat.* potkožni čir, čir potkožnjak
✧ *lat.* furunculus
furunkulóza *ž pat.* povremeno ili stalno pojavljivanje slabo razvijenih furunkula po cijelom tijelu
✧ *v.* furunkul + -OZA
fȕs *m reg. zast.* noga čovjeka ili životinje // **fȕserica** *ž reg.* naprava ili stroj koji se pokreće pritiskom stopala na pedalu i sl. (zubarska bušilica, brus, šivaći stroj)
♦ *pr.* (nadimačko): **Fȕš** (110, Međimurje)
✧ *njem.* Fuss
fusa (*izg.* fûza) *ž glazb. pov.* u menzuralnoj notaciji nota čije trajanje odgovara današnjoj osminki
✧ *lat.* ≃ fundere: osnovati
fusion (*izg.* fjȕžn) *m glazb.* glazbeni stil nastao kasnih 60-ih križanjem jazza i rocka (od prvoga ima instrumentalističku kompetentnost te improvizacije, od drugoga instrumentarij i ritam); jazz-rock
✧ *engl.* ≃ *lat.* fusio
fȕsnōta *ž term.* bilješka obilježena zvjezdicom ili brojkom, ob. otisnuta sitnijim slovima pri dnu stranice; objašnjava ili dodaje nešto uz glavni tekst; bilješka (pod crtom), napomena, opaska
✧ *njem.* Fussnote
fȕsta *ž pom. pov.* tip ratnog odnosno gusarskog broda na vesla; fušta // **fȕštār** *m* čovjek koji vesla na fustu
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Fȕštār** (110, sred. Dalmacija), **Fȕštić** (Pula), **Fȕštin** (120, Šibenik)
✧ *tal.*
fȕstuk (**fȉstik**) *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.*, *v.* pistač
✧ *tur.* fıstık ← *arap.* fustuq ← *perz.* piste (puste, buste)
fȕšati (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** *v.* fušeriti **2.** loše raditi, raditi površno i neodgovorno, raditi na brzinu, raditi kao »ni sebi ni svome« **3. a.** pogrešno pjevati [~ *melodiju* = pjevati pogrešno, pjevati krive note; pjevati »falš«, *usp.* falš (I) (2)] **b.** općenito griješiti // **fȕš** *m reg. žarg.* **1.** rad protivan zakonu i propisima o zapošljavanju i oporezivanju, rad na crno **2.** posao koji radnici ili obrtnici obavljaju u slobodno vrijeme izvan radnog vremena u stalnom radnom odnosu; dopunski rad **3.** proizvod površnog rada, loš rad ili loš proizvod rada; fušeraj; **fušáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* fȕšarīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩, *v.* fušeriti; **fȕšer** *m reg.* **1.** *žarg.* onaj koji radi u fušu **2.** *pejor.* onaj koji loše radi (ob. o zanatskoj usluzi); **fušèraj** (**fušeràj**) *m reg.* vrlo loše, površno obavljen posao; fuš (**2**); **fȕšeriti** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *reg.* raditi kao fušer (**1**), raditi u fušu; fušariti, fušati; **fȕšerskī** *prid.* koji se odnosi na fušere; **fȕšerski** *pril.* kao fušer, na način fušera
✧ *njem.* pfuschen
fȕškac *m reg. pom.* maglica nad horizontom, tako da se ne vidi gdje se more spaja s nebom [*vanka je ~, nećemo isplovit*]
✧ *tal.* fosco: tmurno
fȕšta *ž*, *v.* fusta
fȕštanj *m reg.* platno, u određenoj boji i uzorku, za suknju kao dio dalmatinske gradske i seoske nošnje; flanel
✧ *tal.* fustagno, frustagno
fȕt *m*, *v.* foot
fȕta *ž* ⟨G *mn* fûtā⟩ *reg.* predmet koji se pripasuje preko odjeće radi zaštite; pregača, kecelja
✧ *tur.* ← *arap.* fūṭa
fȕtāč (**fȕtavac**) *m zool.* ptica pupavac (*Upupa epops*)
♦ *pr.* (nadimačko): **Fȕtāč** (**Futȁč**) (230, Zagorje, Prigorje)
fȕter *m reg.* tanka tkanina ili platno koja se prišiva unutar odjeće; podstava, fudra // **fȕtrati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** stavljati futer u odjeću; podstaviti **2.** *pren.* dobro hraniti; šopati **3.** *žarg. pejor.* **a.** pričati laži i besmislice **b.** nagovarati, podbadati
✧ *njem.* Futter
fȕtfōlt *m*, *v.* foot-fault

futilìtēt *m* ⟨G futilitéta⟩ ono što je ništavno, nevažno; bezvrijednost, uzaludnost
✧ *njem.* Futilität ≃ *lat.* futilitas ← futilis: krhak, uzaludan, bezvrijedan

fùtōn *m* ⟨G futóna⟩ *sport* vrsta japanskog madraca
✧ *jap.* futon ← *kin.*

futróla *ž reg.* navlaka, korice, kutija za nošenje ili čuvanje predmeta, instrumenata i sl. [*~ za naočale*; *~ za pištolj*]
✧ *njem.* Futteral

fùtūr *m* ⟨G futúra⟩ *lingv.* glagolski oblik koji **1.** znači radnju u budućnosti [*radit ću*]; buduće vrijeme **2.** izriče nesigurnu tvrdnju ili nagađanje [*bit će deset sati* = mislim da je deset sati] // **futùrist** *m* onaj koji stvara u duhu futurizma; **futurìstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na futurizam i futuriste [*~i slikar*; *~a pjesma*]; **futurìstički** *pril.* kao futurist, na način futurista; **futùristkinja** (**futùristica**) *ž, v.* futurist; **futurìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. umj.* **1.** stil u slikarstvu koji je začela grupa talijanskih umjetnika 1909; forma koja je proizlazila iz kubizma služila je da prikaže brzi pokret i dinamično kretanje **2.** stil u umjetnosti uopće i ujedno teorija umjetnosti i života; oslikava i zalaže se za masovno tržište, globalnu komunikaciju, strojeve i novu tehnologiju koja će promijeniti izgled svijeta i postojeću kulturu; **fùtūrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na futur [*~i prezent*; *~a osnova*]
✧ *lat.* futurum (tempus): buduće (vrijeme) ≃ futurus: budući

futúra *ž tipogr.* vrsta pisma u tipografiji i računalstvu
✧ *lat.* futurum: budućnost

futuribilia (*izg.* futuribìlia) *ž fil.* čini ili učinci slobodnih uzroka, koji bi se ostvarili samo ako bi njihov uzrok bio stavljen u određene uvjete, u koje stvarno nikada neće biti postavljen
✧ *lat.*

futurològija *ž* **1.** oblikovanje najvjerojatnije buduće slike društva, društvenih odnosa, razvoja tehnike i stanja prirode koje se zasniva na postojećim znanjima i spoznajama **2.** *razg. iron.* ukupnost želja i svijetlih perspektiva koje ne počivaju u stvarnosti ni na stvarnim razlozima; lijepe želje, puste sanje [*sve je to samo ~*] // **futuròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi futurologijom; **futuròloškī** *prid.* koji se odnosi na futurologiju i futurologe
✧ *v.* futur + -LOGIJA

fúzan *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *reg.* koji je sklizak // **fùzāljka** *ž reg.* kosina na koju se izvlači barka; **fúzno** *pril.* na fuzan način; sklisko
✧ *tal.* fuso: rastopljeno

fuzarióza *ž pat.* vrsta bolesti na žitu; snježna plijesan
✧ *lat.* fusarium: gljiva mješinarka + -OZA

fûzija *ž* **1.** *pol. ekon.* stapanje, slijevanje u jedno; udruživanje, ujedinjavanje **2.** *fiz.* reakcija između lakih atomskih jezgara u kojoj nastaju teže jezgre pri čemu se oslobađaju velike količine energije (najveći dio energije koju zrače zvijezde, npr. Sunce, nastaje fuzijom u unutrašnjosti tih zvijezda) // **fûzījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na fuziju (**2**) [*~a reakcija*]; **fuziònāš** *m, v.* fuzionist; **fuzionášev** *prid.* koji pripada fuzionašu; **fuzionírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* fuziònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti/obavljati, provesti/provoditi fuziju (**1**); ujediniti, sjediniti, sastaviti; **fuziònist** *m* pobornik fuzije (**1**); ujedinitelj, fuzionaš
✧ *lat.* fusio: stapanje

fuzospirilóza *ž pat.* nekrotizirajuća ulcerozna upala grla i zubnog mesa
✧ *nlat.* fusospirilosis ← *lat.* fusus: osovina, vreteno + *grč.* speîra: uvijanje + -OZA

Fuzùli, Mehmed bin Sulejman (o.1490–1556), turski pjesnik, na arapskom, perzijskom i turskom jeziku; prvo ime klasične turske književnosti

fuzzy (*izg.* fàzi) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *term.* **1.** koji je pun mrlja; zamrljan, zaprljan **2.** koji nije razrađen; nejasan, konfuzan (o nekom tekstu, ideji i sl.) △ ~ ***logika*** novija vrsta logike koja koristi termine, vrijednosti odnosno sudove koji nisu čvrsti i isključivi, a primjenjuje se u projektima koji zbog nesigurnih varijabli dopuštaju njezinu primjenu (razne prognoze, predviđanja, simulacije razvoja i dr.); siva logika, meka, magličasta logika
✧ *engl.*: nejasno, raspršeno, iskrivljeno

fȕžine *ž mn reg.* rudokop, rudnik // **fûž** *m reg.* prirodna šupljina u zemlji u kojoj nalaze utočište neki jamari (čaglji, kune i dr.); **fužìnār** *m* ⟨G fužinára⟩ *reg.* rudar
✧ *dalmat.* ≃ *lat.* fodium: rupa, jazbina

Fȕžine *ž mn* naselje u Gorskom kotaru, 740 stan. // **Fužinárac** *m* (**Fužìnārka** *ž*) ⟨N *mn* Fužinárci⟩ stanovnik Fužina; **fužìnarskī** *prid.* koji se odnosi na Fužine i Fužinarce; **fȕžinskī** *prid.* koji se odnosi na Fužine
✧ *v.* fužine

G

g, G 1. ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* zvučni, jedreni (velarni), praskavi (okluzivni), zatvorni (konsonantni) glas [*ovaj g*] **b.** (*sr*) jedanaesto slovo hrv. latinice i sedmo u većini drugih latiničnih sustava kojim se piše taj glas [*malo g*; *veliko G*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo ge*; ⟨*mn*⟩ *ova ge*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosanici oznaka za brojčanu vrijednost 4 **3.** (g.) kratica za gospodin **a.** (gg.) kratica za gospoda **4.** *fiz.* **a.** simbol za gram **b.** simbol ubrzanja slobodnog pada na površini zemlje, ovisi o geografskoj širini (g = 9.82534 m/s^2 za Grenland i g = 9.78243 m/s^2 kod ekvatora) **5.** *glazb.* **a.** peti ton današnjeg notnog sustava, slijeda od sedam tonova bez povisilica i snizilica **b.** ton i žica na nekim glazbalima [*ge-žica*] **c.** molski trozvuk **d.** nekadašnja oznaka za G-ključ **6.** (G) *glazb.* durski trozvuk **7.** (G) u kategorizaciji vozačkih dozvola kategorija kojom se dopušta upravljanje traktorom **8.** (G) simbol dekadskog prefiksa GIGA- **9.** (G) *fiz.* **a.** znak stare jedinice gauss, *v.* **b.** simbol gravitacijske konstante ($G = 6.67259 \cdot 10^{-11} N \cdot m^2/kg^2$) **10.** (G) u zrakoplovstvu oznaka za padobrane, odnosno sportske aktivnosti padobranima (G-1 pojedinačni skokovi i sl.)

ga *zam.* ⟨G A⟩, *v..* ôn

gâ (ili ga-ga) *uzv.* izgovor i konvencija pisanja, dočarava glasanje gusaka i vrana // **gákati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gâčēm, *pril. sad.* gáčūći, *gl. im.* -ānje⟩ glasati se sa »ga«; gaktati; **gáknuti** *svrš.* ⟨*prez.* gâknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* gáknuo⟩, *v.* gakati; **gȁktati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȁkćēm, *pril. sad.* gȁkćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* gakati

✧ *onom.*

Ga *kem.* simbol za element galij

GABA *m kem.* gamaaminomaslačna kiselina

✧ *engl.* **g**amma-**a**mino **b**utyric **a**cid

gàbaj *m jud.* **1.** službenik u sinagogi koji prikuplja takse i druge priloge, organizira obredne ceremonijale (npr. svadbe, bar micvu) i, općenito, nadzire red **2.** *pov.* glavni administrator u židovskim općinama u dijaspori u kasnoj antici i ranom srednjem vijeku; skupljač poreza, blagajnik, po potrebi sudac, glavni pomoćnik predsjednika općine

✧ *hebr.* gabba'y: blagajnik

gabàrdēn (**gabardên**) *m* ⟨G gabardéna⟩ tkanina dijagonalno tkana od prirodnih ili umjetnih vlakana, u uporabi od 19. stoljeća, ob. za kapute, jače hlače i suknje, *usp.* burberry // **gabàrdēnskī** *prid.* koji se odnosi na gabarden

✧ *engl.* gabardine, gaberdine

Gàbarić, Vilko (pseudonim F. Jermolov) (1889–1915), hrv. pisac pjesama, crtica, novela i feljtona u maniri Vidrića i Matoša (*Stihovi i proza*)

gabàrīt *m* ⟨G gabaríta⟩ **1.** model u prirodnoj veličini koji služi za simuliranje (mjera i sl.) **2. a.** dimenzija (vozila, stroja) [*horizontalni* ~; *vertikalni* ~] **b.** *arhit.* izvanjske mjere (prvenstveno visina) građevina i zgrada // **gabàrītn|ī** *prid.* koji se odnosi na gabarit [*~a mjera*]

✧ *fr.* gabarit ← *prov.* gabarrit

gàbela *ž reg. pov.* **1.** porez, trošarina; porez na sol **2.** mjesto gdje se naplaćuje carina ili trošarina

♦ *pr.* (uglavnom etnici): **Gàbela** (140, sred. Dalmacija, Zagora), **Gàbelica** (360, Imotski), **Gàbelić** (130, Hvar, sred. Dalmacija) ◊ *top.*: **Gàbela** (naselje u Hercegovini na mjestu srednjovjekovne luke Drijeva)

✧ *tal.* gabella ← *arap.* gabā

gàbija *ž reg.* četverokutna košara za prijenos tereta; gajba
✧ *tal.* gabbia
gabìjēr *m* ⟨G gabijéra⟩ *reg. pom.* mornar koji iz koša na jarbolu upravlja jedrima
✧ *tal.* gabbiere
gàblec *m reg.* **1.** užina koja se jede priborom za jelo (za razliku od sendviča), topli obrok **2.** *nakn. shv.* svaki obrok između doručka i ručka // **gȁblati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* (po)jesti gablec
✧ *njem.* Gabelfrühstück ← Gabel: vilica + Frühstück: doručak
Gabo (*izg.* Gébou), **Naum** (pravo prezime Pevsner) (1890–1977), vodeći ruski kipar konstruktivizma, od 1945. živi u SAD-u; odbacio tradicionalni koncept mase u skulpturi u zamjenu za prostor, prostorno kretanje (kinetizam) i vrijeme, prvi koristi plastiku i pleksiglas (*Realistički manifest* 1922)
Gàbōn *m* ⟨G Gabóna⟩ *geogr.* država na *Z* obali Afrike, 267.667 km², 1.219.000 stan., glavni grad Libreville // **Gabónac** *m* (**Gàbōnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gabónci⟩ stanovnik ili državljanin Gabona; **gàbōnskī** *prid.* koji se odnosi na Gabon i Gabonce
Gabònjār *m* (**Gabònjārka** *ž*) ⟨G Gabonjára, N *mn* Gabonjári⟩ onaj koji je iz Gabonja // **gabònjarskī** *prid.* koji se odnosi na Gabonjare [~ *glagoljaši*]
gâbor *m žarg.* ružna osoba [*ružan k'o* ~]
Gabor (*izg.* Géibr), **Dennis** (1900–1979), britanski fizičar mađarskog porijekla; otkrio holografiju (sistem 3D fotografije bez upotrebe leća); nagrađen za preko stotinu patenata (teorija komunikacije, područje optike, televizije)
Gâboš *m* naselje (u blizini Vinkovaca), 746 stan. // **Gabošánac** *m* (**Gabòšānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gâbošani⟩ stanovnik Gaboša; **gâbošanskī** *prid.* koji se odnosi na Gaboš i Gabošane
Gabriel (*izg.* Gabrièl), **Jacques-Ange** (1698–1782), francuski klasicistički arhitekt, glavni predstavnik arhitekture Louisa XVI (Palača Bourbon, Louvre, Fontainebleau, Mali Trianon u Versaillesu)
Gabrieli (*izg.* Gabrièli) **1. Giovanni** (1556?–1612), talijanski renesansni skladatelj, orguljaš i pedagog; predstavnik venecijanske škole sakralne instrumentalne i svjetovne glazbe **2. Andrea** (1510–1586), stric Giovannia; znameniti renesansni skladatelj i orguljaš virtuoznog stila
Gàbrijel *m* **1.** *v.* ♦ **2.** *rel.* arkanđeo, Božji glasnik, ljudima objavljuje Božju volju **3.** *jud. bibl.* proroku Danielu navijestio četiri zla kraljevstva i konačnu pobjedu Dobra nad Zlim **4.** *kat. bibl.* navijestio Mariji začeće i rođenje Isusa; *isl.* (Džebrail, Džibril) od Alaha prenio Muhamedu sadržaj *Kur'ana*
♦ m. os. ime (*bibl.* podrijetla): **Gâbor** (← *mađ.* Gábor); *hip.*: **Gábre**, **Gábro**, **Gágo**, **Gájo**, **Gále**, **Gávro**, **Gášo**, **Gàvrilo** (*pravosl.* ← *grč.*); **Gabrijèla** ž. os. ime; *hip.*: **Ȅla**, **Gȁbi** ⟨*indekl.*⟩ ◊ *pr.*: **Gàbaj** (220, Podravina), **Gàbajček** (Našice), **Gâbor** (100, Slavonija), **Gabórović** (Valpovo), **Gábre** (Dalmacija), **Gàbrek** (Samobor), **Gȁbrica**, **Gabríčević** (Sinj, Dalmacija), **Gábrić** (1050, Rab, Dalmacija), **Gàbriel**, **Gabriêri** (Dubrovnik), **Gàbrijel** (Primorje), **Gàbrijelić** (**Gabrijèlić**) (Istra), **Gàbrilo** (170, Sinj, sred. Dalmacija), **Gabrílovac** (Zagreb, Split), **Gabrílović** (Drniš), **Gàbriš**, **Gàbriša** (100, Samobor), **Gàbron** (Zagorje), **Gàbrovec**, **Gàjan** (Lika), **Gàjanin** (Vukovar), **Gȁjica** (180, Lika, Bukovica), **Gákić**, **Gâković**, **Gášić** (290, Slavonija; *v.* i Gašpar), **Gávrić** (750, Slavonija), **Gàvrilica** (Dubrovnik), **Gàvrilov**, **Gavrílović** (570, Slavonija, Banovina)
✧ *lat.* Gabriel ← *hebr.* gabhrīʾēl: Božji junak
gȁbro *m min.* dubinska eruptivna intruzivna stijena, tamne boje
✧ *tal.* gabbro
gȁbul|a *ž žarg.* **1.** situacija u kartaškoj igri u kojoj onaj koji odigrava ima dvije niže karte (dečko, kralj) od protivnika (dama, as), tako da će izgubiti obje **2.** *pren.* nevolja, teška situacija, škripac
✧ *njem.* Gabel: vilica, rašlje
gácati, *v.* gaz
Gâcka *ž geogr.* **1.** rijeka koja teče Gackim poljem **2.** kraj u području rijeke Gacke // **gâckī** *prid.* koji se odnosi na Gacku; gatački △ ***Gačko polje*** krško polje u *S* Lici; **Gàčanin** *m* (**Gàčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gàčani⟩ stanovnik kraja oko Gacke ili Gackoga polja; **gàtačkī** *prid.*, *v.* gacki
gáčac *m* ⟨G -čca, N *mn* -čci, G gâčācā⟩ *zool.* ptica iz porodice vrana (*Corvus frugilegus*), prodorno se glasa, gnijezdi se često na viso-

kom drveću u gradskim parkovima [*vrana ~*]; gak
✧ *v.* gâ, gakati

gȁć|e *ž pl. tantum* ⟨G gâćā⟩ donji dio muškog i ženskog rublja // **gàćan** *m* golub ili pijetao kojemu su noge obrasle perjem; gaćaš, gaćeša; **gàćānka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gaćan; **gȁćast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kojemu su noge obrasle perjem (osim za goluba i pijetla upotrebljava se i za pile i kokoš); gaćat; **gȁćeša** *m, v.* gaćan; **gaćȅtine** *ž pl. tantum augm.* od gaće, *pejor.* gaćurine; **gȁćice** *ž pl. tantum* **1.** *dem.* od gaće **2.** donji dio ob. ženskog ili dječjeg rublja [*kupaće ~*]; **gȁćnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* svitnjak, učkur; **gaćȕrine** *ž pl. tantum pejor.* od gaće, *v.* gaćetine
♦ *pr.* (nadimačka): **Crnògaća** (Šibenik), **Gàčak**, **Gàčan**, **Gȁčeša** (Lika), **Gȁčina** (Dalmacija), **Gáćak**, **Gàćar**, **Gȁće** (140, Imotski *J* i sred. Dalmacija), **Gȁćeša** (690, Lika, Kordun, Bukovica), **Gàćina** (330, Dalmacija, Istra), **Gaćínović** (Osijek)
✧ *prasl.* *gatje (*rus.* gáči, *stpolj.* gace)

gȁd *m* ⟨N *mn* gàdovi⟩ osoba koja zaslužuje prezir, izaziva gađenje, zao čovjek; pokvarenjak, gnus [*~e jedan!*; *on je veliki ~*] // **gàdan** *prid.* ⟨*odr.* gȁdnī, *komp.* gàdnijī⟩ **1.** ružan, odvratan, neugledan, gnusan, *opr.* lijep[1], privlačan **2.** opak, zao, pokvaren, nepošten [*~ protivnik*]; **gadàrija** *ž* gadost, opakost; gnusoba; **gȁditi** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -dēći (se), *gl. im.* gȁđēnje⟩ **1.** (što) izazivati gađenje [*~ komu jelo*] **2.** (se) (čega, od čega) osjećati veliku odbojnost i zaziranje s osjećajem mučnine ili tako da bi se mogla očekivati mučnina [*gadi mi se hrana*; *gadi mi se posao*]; **gàdljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji izaziva gađenje; gadan, odvratan, gnusan, oduran **2.** koji se lako gadi, sklon gađenju, koji se svega gadi; **gàdljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ onaj koji se lako gadi; **gàdljīvčev** *prid.* koji pripada gadljivcu; **gàdljivica** *ž, v.* gadljivac; **gàdljivičin** *prid.* koji pripada gadljivici; **gàdljivo** *pril.* na gadljiv način, tako da izaziva gađenje, s odvratnošću, s gađenjem; **gàdljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onog što je gadljivo, svojstvo onog koji se gadi; **gȁdno** *pril.* **1.** na gadan način; vrlo ružno, odvratno **2.** *žarg.* jako, temeljito, grdno (o čemu više ili manje neugodnu ili o čemu što je imalo neugodne posljedice) [*~ se napiti*]; **gȁdnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gadan ili svojstvo onoga što je gadno; **gȁdōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ ukupnost nepoštenih, niskih i gadnih pojava ili postupaka; **gàdur|a** *ž* ⟨G *mn* gȁdūrā⟩ *pejor. razg.* nevaljala, karakterno loša ženska osoba [*~o jedna!*]; **gȁđēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gaditi **2.** neugodan osjećaj **a.** izazvan nečim odvratnim, ružnim, smrdljivim ili bolešću onoga koji osjeća gađenje **b.** (o osobama) izazvan (čijom) opakošću, pokvarenošću, nepoštenjem, zlobom i sl. [*ne prikrivam ~ nad takvim postupcima*]
♦ *pr.*: **Gadánac**, **Gadánec** (120, Podravina; mogu biti i etnici od naselja Gadan u Mađarskoj), **Gàdavić** (Slavonija), **Gádo** (Slavonija)
✧ *prasl.* *gadъ: zmija, gušter (*rus.* i *polj.* gad) ← *ie.* *g^{w}oh$_1$dh- (*stprus.* gīdan: stid, *njem.* Kot: blato)

Gadamer (*izg.* Gàdamer), **Hans-Georg** (1900–2002), njemački filozof; utemeljitelj suvremene filozofske grane i sistema hermeneutike, deriviranog iz koncepta W. Diltheya, E. Husserla i M. Heideggera

gàdara *ž* ⟨G *mn* gȁdārā⟩ *pov.* vrsta teže dvosjekle sablje
✧ *tur.* gaddâre ← *arap.* ġaddārä: dvosjekla sablja; pištolj ← ġaddār: okrutan, nemilosrdan

Gaddafi (*izg.* Gadàfi) (**Al Kadafi**), **Moamar** (1942), libijski pukovnik i političar; vojnim udarom 1969. svrgnuo kralja Idrisa i odonda apsolutni šef države

gadget (*izg.* gàdžit) *m* zabavan, domišljat predmet, uređaj i sl., često bez prave korisne primjene
✧ *engl.*

gadòlīnij *m kem.* element iz grupe lantanida (simbol Gd, atomski broj 64)
✧ *nlat.* gadolinium, prema finskom kemičaru J. Gadolinu (1760–1852)

gadolȉnīt *m* ⟨G gadolinīta⟩ *min.* tamnosmeđi mineral; prirodni silikat itrija, berilija i željeza
✧ prema finskom kemičaru J. Gadolinu (1760–1852)

gȁdūlka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *glazb.* gudački narodni instrument kruškasta tijela, raširen na *I* i sred. Balkanu
✧ *mak.*

gáđati (koga, što, se čime) *nesvrš.* ⟨*prez.* gâđām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što, koga) nastojati pogoditi metu čime

[~ *vatrenim oružjem*] **2.** (se čime) **a.** bacati što na koga [~ *ga kamenom*] **b.** međusobno bacati što tako da se pogodi [~ *se kamenjem*] **3.** (se čime) *pren.* neodgovorno ili ne znajući prave vrijednosti razmetati se, upotrebljavati bez znanja, uludo trošiti itd. [~ *se novcem* razmetati se novcem, bacati novac, razbacivati se novcem; ~ *se pojmovima* neuko upotrebljavati ili se razmetati pojmovima koji imaju jasno značenje; ~ *se riječima* isprazno brbljati velike riječi] // **gàđāč** *m* ⟨G gađáča⟩ onaj koji gađa; **gàđalīšte** *sr* mjesto određeno za vježbanje u gađanju; streljana, poligon

✧ *prasl.* *gadjati ≃ *v.* goditi

gàelskī *prid.* goidelski, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* jedan od dvaju odvjetaka (drugi je britski) otočnog ogranka keltske jezične grane (irski g., manski g., škotski g.)

gȁf *m* ⟨N *mn* gàfovi⟩ *reg.* **1.** motka s metalnom kukom, služi za privlačenje čamaca obali **2.** *žarg.* nesmotren čin, pogrešan potez ili postupak koji izaziva očitu nelagodu; loš potez, pogrešan korak, počinjena glupost [*napraviti* ~]; nesmotrenost, nepromišljenost

✧ *fr.* gaffe

Gagarin (*izg.* Gagárin), **Jurij Aleksejevič** (1934–1968), ruski časnik, prvi čovjek koji je u svemirskom brodu obletio Zemlju (1961)

gàgāt *m* ⟨G gagáta⟩ *min.* vrsta bituminoznog ugljena baršunastocrne boje, voštana ili masna sjaja; služi za izradu nakita; crni jantar

✧ *grč.* Gagátēs (sc. líthos)

Gagàuzi *m mn* ⟨N Gagàuz⟩ *etn.* narod turkijske skupine, potomci Turaka u Moldaviji (Besarabiji) // **gagàuskī** *prid.* koji se odnosi na Gagauze: △ ~ ***jezik*** *lingv.* turkijski jezik koji se govori u Moldaviji

gagliarda (*izg.* galjàrda) *ž glazb. pov.* živahan ples trodobne mjere, raširen u Francuskoj u 16. i 17. st.; galard

✧ *tal.*, *fr.* gaillard

gàgrica *ž zool.* kukac (*Dermestes lardarius*), štetnik iz porodice kožoždera (*Dermestidae*); slaninar // **gàgričav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ u kome su se zametnule gagrice [~ *pršut*]; **gàgričavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je gagričavo

♦ *pr.* (nadimačko): **Gàgrica** (Drniš), **Gágro** (110, posvuda)

✧ *ngrč.* gargári: moljac

Gainsborough (*izg.* Géinzboro), **Thomas** (1727–1788), najznačajniji engleski slikar 18. st.; grupni, formalni i pomodni portreti u rokoko stilu, poznati idilični i rustikalni pejzaži

gaìta *ž* ⟨G *mn* gaítā⟩ *glazb.* španjolska vrsta gajdi raširena osobito u provinciji Galiciji

✧ *šp.*

gâj *m* ⟨N *mn* gájevi⟩ **1.** šumica, šumarak **2.** mlada šuma; lug // **gájak** *m* ⟨G -jka, N *mn* -jci, G gâjākā⟩ *hip.* od gaj

♦ *pr.* (etnici): **Cȑnogāj** (250, Zagorje, Slavonija), **Gâjnīk** (Međimurje), **Gàjskī** (900, Zagorje, Podravina), **Gàjšak** (320, Zagorje), **Gàjšek** (230, Zagorje), **Podgájac** (*I* Slavonija), **Podgàjskī** (230, Krapina, Zagreb, Križevci) ◇ *top.* (naselja): **Gâj**, **Gájnice** (Zagreb), **Pòdgaj Pètrovskī** (Krapina, 290 stan.), **Podgájec** (Križevci, 221 stan.), **Zagàjskī** (Zagreb, Ivanić Grad, Turopolje), **Zagàjšek** (Zagreb, Moslavina; često u *mikrotop.* naziv za mlade uzgojne šumarke)

✧ *prasl.* *gajь (*rus.* gaj, *češ.* háj) ≃ *v.* gojiti

Gâj 1. (*lat.* Gaius) (između 130. i 180), rimski pravni pisac; djelom *Institucije* utjecao na kasnorimsko pravo (Justinijan) i rani srednji vijek (prava pojedinaca, nasljedstvo, načini pravnog djelovanja i pravni lijekovi) **2. Ljudevit** (1809–1872), književnik, vođa hrv. narodnog preporoda; bavio se standardizacijom hrvatskog književnog jezika (*Kratka osnova horvatsko-slovenskog pravopisanja*), pokrenuo *Novine horvatske* i književni prilog *Danica horvatska, slavonska i dalmatinska* do zabrane ilirskog imena 1843. središnja ličnost hrv. duhovnog i političkog života // **Gâjev** *prid.* koji pripada Gaju [~ *pravopis*; ~*a ulica*]; **gàjica** *ž lingv.* slovenski naziv za grafiju (slovopis) Lj. Gaja

gàjāl *m* ⟨G gajála⟩ *zool.* udomaćeno govedo iz *JI* Azije (*Bibos frontalis*), vrlo slično gauru

✧ *engl.* gayal ← *bengal.*

gajàtri *m hind.* **1.** vedska mantra, izražava nadu i želju za Prosvjetljenjem, vjernici je svakodnevno izgovaraju, a ponavlja se u svim vjerskim obredima **2.** jedan od najčešćih vedskih pjesničkih metara

✧ *skr.* gāyātrī

gâjb|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* **1. a.** košara ili plastični sanduk za odlaganje boca **b.** količina boca koja stane u gajbu [*popiti* ~*u piva*] **2.** krletka, kavez **3.** *žarg.* **a.** *sport* zgoditak u nogometu, rukometu i sl. **b.** premala soba ili stan; kapu-

njera, kokošinjac **c.** (ob. u šali) zatvor [*otići u ~u*]
♦ *pr.*: **Kâjba** (220, Pregrada, Zagorje)
✧ *istroroman.*, *tal.* gabbia

gajdàmak *m* ⟨V -ače, N *mn* -aci⟩ *pov.* **1.** ukrajinski ustanik protiv poljskog plemstva u 18. st. **2.** vojnik Centralne ukrajinske vlade (1917–1919), protivnik Oktobarske revolucije
✧ *rus.* ← *turkm.*, *tur.* haydamak: tjerati, goniti (stoku); opljačkati; protjerati

gâjde *ž pl. tantum* ⟨G -ā/-ī⟩ *glazb. etnol.* puhaći instrument s mješinom i dulcem u koji se puše, prebiraljkom i trubnjem; dude // **gàjdāš** *m* ⟨G gajdáša⟩ onaj koji svira gajde; **gajdášev** *prid.* koji pripada gajdašu
♦ *pr.* (prema zanimanju): **Gâjda**, **Gàjdāš**, **Gajdášević** (Osijek), **Gàjdašić**, **Gàjdek** (200, Banovina), **Gâjdić**, **Gâjdoš** (Novska), **Gàjdošik** (Osijek)
✧ *tur.* gayda

Gajdušek (*izg.* Gàjdušek), **Daniel Carleton** (1923), američki liječnik češkog porijekla; za rad na otkriću sporo djelujućih virusa kao agensa u degenerativnim bolestima živčanog sustava Nobelova nagrada za medicinu 1976 (s B. S. Blumbergom)

gàjeta *ž pom.* ribarski jedrenjak s pokrivenim pramcem
✧ *tal.* gaeta

Gàjgerov *prid.*, *v.* Geigerov

gájiti, *v.* gojiti

gâjka *ž* ⟨D L gâjci, G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** ležište s urezanim navojem, u koji se uvrće vijak **2.** pokretan kožnati prsten na remenu **3.** metalni prsten na cijevi puške, za provlačenje remena

gàjret *m reg.* **1.** revnost, usrdnost, predanost čemu **2.** trud, napor, skrb **3.** upornost, ustrajnost **4.** pomoć, solidarnost (javlja se u imenima muslimanskih dobrotvornih organizacija) // **gàjretiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* -ećēnje⟩ *reg.* truditi se, pokazivati revnost i ustrajnost u čemu
✧ *tur.* gayret ← *arap.* gayrä

gàjtan *m reg.* **1.** upredena ili pletena vrpca koja služi za porubljivanje odjeće, za ukras ili vezivanje **2.** *tehn.* (+ *srp.*) izolirane žice presvučene gumom ili predivom za dovod električne struje u kućanske aparate, strojeve i sl.; kabel △ ~**-trava** *jez. knjiž.* lijepa trava, trava kao svila [*S onu stranu Plive ~-trava raste*] // **gajtàndžija** *m razg.* obrtnik koji izrađuje ili trgovac koji prodaje gajtane
✧ *tur.* gaytan, kaytan ← *arap.* gayṭān

gâk *m* ⟨V gâče, N *mn* gákovi, G gàkōvā⟩ *reg.*, *v.* gačac

gákati, *v.* gâ

gàl *krat.*, *v.* galon[1]

Gâl 1. Gaj Kornelije (69–26. pr. Kr.), začetnik rimske elegije, prijatelj i zaštitnik Vergilija **2. Sv.** (**Sanctus Gallus**) (o.550–645), irski redovnik, misionar među Alemanima oko Bodenskoga jezera, 612. osnovao samostan oko kojega se razvila benediktinska opatija, a u 12. st. i grad Sankt Gallen

gâl[1] *m fiz.* (znak gal) stara jedinica za ubrzanje; 1 gal = 10^{-2} m/s^2
✧ prema G. Galileju, *v.*

gâl[2] *prid.*, *v.* gao

gàl|a (I) *ž* ⟨G *mn* gâlā⟩ svečana odjeća velikaša, ob. mađarskog do 1918 [*eno našega grofa ili baruna u mađarskoj svečanoj ~i*] // **gàla** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ svečan, sjajan, raskošan [~ *predstava*; ~ *priredba*]; **gàla** (III) *pril. žarg.* sjajno, odlično [*na proslavi je bilo ~*]
✧ *tal.*, *fr.* ← *stfr.*

galábija *ž* bijeli ogrtač Arapa, Egipćana; dželaba
✧ *arap.* ġalābī

gálac *m* ⟨G -lca, V gâlče⟩ sorta dalmatinske loze i vino od te loze

Galàcija *ž pov. geogr.* područje na *SZ* Male Azije // **Galáćani** *m mn* ⟨N Galáćanin⟩ stanovnici Galacije [*Pavlova poslanica ~ma*]

galàksija *ž*, *v.* galaktika

GALAKT-, **GALAKTO-** prvi dio riječi koji označava ono što se odnosi na mlijeko [*galaktoreja*]
✧ *grč.* gála: mlijeko (gàlaktos)

galaktagóge *ž mn* ⟨N galaktagóga⟩ *farm.* lijekovi što pospješuju lučenje mlijeka
✧ GALAKT- + -AGOG(E)

galaktáni *m mn* ⟨N galàktān, G galaktána⟩ *kem.* teško topljivi polisaharidi koji hidrolizom daju galaktozu
✧ GALAKT- + -AN(I)

galàktika *ž* ⟨D L -ici⟩ *astron.* **1.** veliki skup zvijezda u svemiru; zviježđe, galaksija **2.** (Galaktika) naziv galaktike u kojoj se nalazi Sunčev sustav; Mliječni put, Kumovska slama △ ***eliptična*** ~ galaktika u obliku spljoštena elipsoida; ***spiralna*** ~ galaktika elipsoidne jezgre s nadovezanim spiralnim krakovima // **galàktičk|ī** *prid.* koji se odnosi na galaktiku ili se nalazi u njoj [*~e koordinate*] △ ~***i koordinatni sustav*** *astron.* nebeski koordinatni

sustav u kojem je osnovni krug galaktički ekvator
✧ *grč.* galaksìa: mliječni put ≃ gála: mlijeko

galaktogràfija *ž med.* rendgenska metoda prikazivanja mliječnih kanala dojke
✧ GALAKTO- + -GRAFIJA

gàlaktometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje masnoće mlijeka; laktometar
✧ GALAKTO- + -METAR

galaktoréja *ž pat.* trajno patološko lučenje mlijeka neovisno o trudnoći i dojenju
✧ GALAKTO- + -REJA

galaktóza *ž kem.* $C_6H_{12}O_6$, šećer izomeran glukozi, bezbojan kristal, topljiv u vodi; nalazi se u biljkama i u životinjskim organima, spojen s glukozom čini mliječni šećer laktozu
✧ *grč.* galáktosis: promjena u mlijeko ≃ GALAKT- + -OZA

galaktozèmija *ž pat.* povišena razina galaktoze u krvi, nasljedni poremećaj metabolizma galaktoze
✧ *v.* galaktoza + -EMIJA

galaktozùrija *ž pat.* prisutnost galaktoze u mokraći dojenčadi
✧ *v.* galaktoza + -URIJA

galàlīt *m* ⟨G galalíta⟩ *kem.* tvrda plastična masa, upotrebljava se u elektrotehnici i za predmete široke potrošnje; mliječni kamen
✧ *grč.* gála: mlijeko + -LIT[1]

galáma *ž* larma ljudskih glasova; vika, graja // **galàmdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg.* **1.** onaj koji diže buku, galami **2.** *pren.* onaj koji mnogo i neiskreno govori; glasno se zalaže za što, a ne čini ništa ili vrlo malo; **galámiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gàlāmīm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ **1.** govoriti previše glasno ili glasnije nego što običaji i pravila ponašanja dopuštaju **2.** *pren.* buniti se protiv čega, oštro protestirati (i kad se to radi bez podizanja glasa) **3.** razmetati se, hvaliti se, praviti se zaslužan i zabrinut za koga ili za opći interes
✧ *tur.* ağlama *dijal.* ağlama: plač, dreka, kuknjava

gàlānga *ž* ⟨D L -nzi, G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.* trajna tropska biljka (*Alpinia galanga*) iz porodice đumbira (*Zingiberaceae*); podanak služi kao mirodija i droga
✧ *arap.* khalanjān ← *perz.* khūlanjan

galànt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odlikuje otmjenim ponašanjem uz darežljivost i širokogrudnost (bez ustezljivosti i škrtosti u materijalnim izdacima); otmjen, darežljiv, udvoran, uglađen △ **~ni stil** *glazb.* glazbeni stil u razdoblju rane klasike, s težištem na melodijskoj jednostavnosti i vedrim skladbama; **~no doba** *term.* doba raskošnog, rafiniranog života na zapadnoeuropskim dvorovima u 18. st. // **gàlant** (**galȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *zast.* onaj koji održava ljubavne odnose koji nisu formalizirani; ljubavnik, udvarač, kavalir; **galȁntno** *pril.* otmjeno, darežljivo, širokogrudno; **galȁntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je galantan; otmjenost, uglađenost, uljudnost, darežljivost, galanterija (**1**)
✧ *fr.* galant

galàntār, *v.* galanterija

galânte *m* ⟨*indekl.*⟩ madež koji se otkriva otvorenim dekolteom na prsima dame (nekoć se smatrao privlačnim detaljem vanjštine), *usp.* bên
✧ *tal.* galante

galantèrija *ž* **1.** osobina onoga koji je galantan; galantnost **2. a.** sitna ukrasna roba za svakodnevnu upotrebu [*kožna ~*] **b.** trgovina takve robe // **galàntār** *m* ⟨G galantára⟩, *v.* galanter; **galàntēr** *m* ⟨G galantéra⟩ trgovac galanterijskom robom; galantar; **galantèrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na galanteriju (**2**) [*~a koža*; *~a roba*]; **galàntērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* galantar
✧ *fr.* galanterie

gàlard *m*, *v.* gagliarda

gàlata *ž reg.* **1.** ono što je loša zamisao, loš postupak; pogreška **2.** nepristojne riječi koje se kome upućuju u gnjevu, kojima se što izvrgava ruglu, ili koje se upotrebljavaju kao poštapalica u neuglađenom govoru; psovka, prostaštvo // **gàlatiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* -aćēnje⟩ *reg.* **1.** dizati haljinu ili suknju (tako da se vidi previsoko) **2.** govoriti nepristojne riječi; psovati, grditi, ružiti
✧ *tur.* galat ← *arap.* ⟨*mn*⟩ ġalaṭ ← ġalṭā: pogreška ← ġaliṭa: pogriješiti

Galatéja *ž* **1.** *mit.* u grčkoj mitologiji morska nimfa, simbol ljepote i života, kći Nereja i Doride; od bijesa zaljubljenog i odbijenog, ljubomornog kiklopa Polifema spasili je morski valovi sakrivši je u morsku pjenu **2.** *pren.* personifikacija mliječnobijele morske pjene u mnogim pjesničkim, glazbenim i likovnim djelima

galàtīna (**galàntīna**) *ž* jelo pripremljeno od komada mesa bez kostiju (odojak, teletina, perad), nadjeva, u vlastitoj hladetini
✧ *tal.* galantina

gȁlban *m bot. reg.* vrsta mirisave smole dobivena iz biljke *Ferula galbaniflua* (štitarke)
✧ *lat.* galbanum ← *grč.* khalbánē ← *hebr.* halbbānāh: izbjeljivanje

Galbraith (*izg.* Galbrȇjt), **John Kenneth** (1908), američki ekonomist i diplomat liberalne orijentacije; istaknuti predstavnik teorije države blagostanja

galeása *ž pom.* norveški obalni jedrenjak za lov na tuljane
✧ *norv.* galeazza ← galea

gȁlēb *m* ⟨N *mn* -i/-ebovi⟩ **1.** *zool.* ptica (*Larus*) iz reda plovuša (*Laridae*); martin **2.** *reg. pren.* plaćeni, mlađi ljubavnik, osobito starijim, imućnijim damama; žigolo // **galébak** *m* ⟨G -épka, N *mn* -épci, G gȁlēbākā⟩ *hip.* od galeb; **gȁlebica** *ž jez. knjiž.*, *v.* galeb; **gȁlebljī** *prid.* koji se odnosi na galebove, koji je od galebova [*~a jaja*]
◆ *pr.* (nadimačka): **Kȁlēb** (370, Metković, Dalmacija), **Kàlebić** (350, Split, sred. Dalmacija, Primorje) ◇ *top.*: **Kàlebovac** (Korenica)
✧ od starijega *galęb ? ≃ *v.* golub

galèga *ž bot.* trajna ljekovita odn. otrovna zelen (*Galega officinalis*) iz porodice mahunarki (*Fabaceae*); raste po vlažnim livadama, a uzgaja se kao krmivo i ukrasna biljka; hrlina piskavica, orlovac
✧ *nlat.* galega ← *srlat.* (herba) Gallica: galska (trava)

Gàlēn (129–199), grčki liječnik, u svojim djelima sažeo medicinu Grka i Rimljana; osnivač eksperimentalne fiziologije, autoritet u medicini srednjega vijeka i renesanse // **gàlēnskī** *prid.* koji se odnosi na metode grčkog liječnika Galena [*~a farmacija*] △ *~i* ***preparati*** *farm.* lijekovi koji se spravljaju u ljekarnama; **galijenìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. med.* učenje liječnika Galena, zasnovano na teoriji o ravnoteži četiri soka: krv, sluz, žuta i crna žuč
✧ *grč.* Galēnós

galènīt *m* ⟨G galeníta⟩ *min.* najrasprostranjenija i najvažnija olovna ruda, olovni sulfid PbS; olovni sjajnik
✧ *lat.* galena: olovna kovina

gàlenštājn *m pat. reg. zast.* konkrement u žučnom traktu; žučni kamenac
✧ *njem.* Gallenstein ← Galle: žuč + Stein: kamen

galeomàhija *ž mit.* borba mačaka
✧ *grč.* galê: mačka + mákhesthai: boriti se

galeomiomàhija *ž mit.* borba mačaka i miševa
✧ *srgrč.* galeomyomakhía ≃ *grč.* galê: mačka + mŷs: miš + mákhesthai: boriti se; naslov djela bizantskog pisca Teodora Prodroma

gàlēra *ž reg.* **1.** *v.* galija **2.** prepredenjak, lukavac
✧ *tal.* galera

galèrija (**gàlērija**) *ž* **1.** *arhit.* dugačka uska natkrita prostorija, najčešće s vanjske strane zgrade, izgrađena za spajanje odijeljenih dijelova građevine **2.** *rud.* podzemni hodnik, spaja odijeljene utvrde ili okna u rudniku **3.** *kazal.* povišeni dio gledališta u kazalištima i koncertnim dvoranama **4.** prostor u kojem se izlažu umjetnička djela; muzej umjetnina // **galerìjāš** *m* ⟨G galerijáša⟩ *razg.* stalni gledatelj s galerije (3); **galèrījskī** *prid.* koji se odnosi na galeriju, koji je dio galerije, koji pripada galeriji, koji čini galeriju [*~i prostor*] △ ***~e šume*** uski pojas šuma uz rijeke, pretežno u sušnim krajevima; **galèrījski** *pril.* kao u galeriji, na način kao u ili na galeriji, tako da bude galerija; **galèrist** *m* **1.** stručnjak za rad u galerijama slika, skulptura i sl. **2.** vlasnik galerije; **galerìstica** (**galerìstkinja**) *ž*, *v.* galerist; **galerìstičin** *prid.* koji pripada galeristici; **galerìstičkī** *prid.* koji se odnosi na galeriste; **galerìstički** *pril.* kao galerist, na način galerista
✧ *tal.* galleria, *fr.* galerie ← *srlat.* galeria ← galilea: Galileja, kako je nazivan prostor u vestibulu pred srednjovjekovnim samostanima, *v.* galileja

galèrta *ž reg.* prozirna nabubrela elastična hladetinasta masa; riblja hladetina
✧ *njem.* Gallert(e)

gȁleša, *v.* gao

gàlete *ž mn* vrsta dvopeka, umače se u kavu, vino ili prošek
✧ *tal.* galletta

galètīna *ž reg.* keks
✧ *tal.* galletta

gâlge *ž pl. tantum reg.* **1.** vješala [*objesiti na ~*; *podići na ~*] **2.** »vješala« na koja se diže zaklana životinja radi obrade // **galžènjāčkī** *prid.* koji se odnosi na galženjake; **galžènjāčki** *pril.* kao galženjak, na način galženjaka; **galžènjāk** *m* ⟨G galženjáka, V -āče, N *mn* galženjáci⟩ *reg. jez. knjiž.* obješenjak
✧ *njem.* Galgen

gâlgenhūmor *m term.* gorka šala s tragičnom

pozadinom, crni humor, humor pod vješalima ob. kao »humor obješenjaka«
✧ *njem.* Galgenhumor
Gâlgovo *sr* naselje (u blizini Zagreba), 764 stan. // **gâlgovačkī** *prid.* koji se odnosi na Galgovo i Galgovčane; **Gâlgovčanin** (**Galgovčánec**) *m* (**Gâlgovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gâlgovčani⟩ stanovnik Galgova
gâli (*lat.* galus) *m mn* frigijsko ime za pohoditelje hramova i lutajuće svećenike azijskog božanstva Velike Majke svih bogova, znane kao Sibile u grčkoj i rimskoj literaturi; zajedno sa svećenicima Velike Majke slavili kultove s obrednim divljim plesom i prinošenjem (vlastite) žrtve
gàliba *ž reg.* **1.** muka, neprilika u životu; tegoba **2.** riječ jedne ili više osoba izgovorena povišenim glasom; galama, vika
✧ *mađ.*
gȁlica[1] *ž kem.* naziv za sulfate **a.** željeza [*zelena* ~] **b.** bakra [*modra* ~] **c.** cinka [*bijela* ~] // **gȁličiti**[1] *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ *reg.* prskati vinograd rastopinom modre galice protiv nametnika, *usp.* gao, galičiti[2]
✧ *njem.* Galitzen(stein): kamen iz Galicije (u Španjolskoj)
gȁlice *ž mn zool.* rod ptica (*Pyrrhocorax*) iz porodice vrana
✧ *prasl.* *galica, *galъka (*rus.* gálka, *bug.* galica) ≈ *galъ: crn, gao
Gàlīcija *ž pov. geogr.* **1.** *SZ* španjolska pokrajina, glavni grad Santiago de Compostela **2.** do 1914. austrijska krunska zemlja na *SI* rubu Habsburške Monarhije; u 1. svjetskom ratu poprište teških borbi; nakon velike bitke sredinom 1914. u kojoj su pobijedili Rusi, na bojištu je ostalo oko 400.000 mrtvih s austrougarske strane i 230.000 s ruske; 1945. podijeljena između Poljske i SSSR-a **3.** *književ.* u Krležinim djelima pojam za krvava stradanja običnih vojnika koji su topovsko meso u političkim igrama velikih sila (također, naziv za njegovu istoimenu dramu), *usp.* kanonenfuter // **gàlīcījskī** *prid.* koji se odnosi na Galiciju [~ *front*]; galisijski
galicìzam, *v.* Galija
gȁličiti[1], *v.* galica[1]
gȁličiti[2], *v.* gao
Gálić, Drago (1907–1992), hrv. arhitekt, jedan od sudionika formiranja zagrebačke međuratne škole moderne arhitekture; nakon 2. svjetskog rata pod utjecajem Le Corbusierovih doktrina (stambene višekatnice u Zagrebu)
gâlij *m kem.* element, metal sličan aluminiju (simbol Ga, atomski broj 31), upotrebljava se u termometrima za visoke temperature // **gâlijev** *prid.* koji se odnosi na galij
✧ *nlat.* gallium ≈ *lat.* gallus: pijetao (prema nekim izvorima: prijevod imena fizičara P. E. Lecocqa, a prema drugima: prema Galiji, *v.*)
gàlija *ž pom. pov.* trgovački i ratni brod na vesla s pomoćnim jedrom; galera △ ~ ***capitano*** (*izg.* ~ kapitâno) *pom.* veća galija na kojoj boravi zapovjednik; ~ ***reala*** (*izg.* ~ reâla) *pom.* najveća galija određena za zapovjednika galijske mornarice // **gàlijīca** *ž dem.* od galija; **galȉjot** *m* **1.** *pov.* okovani veslač na galiji, ob. kažnjenik; galijaš **2.** *reg.* nevaljalac, obješenjak, mangup, deran **3.** *pom.* nizozemski jedrenjak okruglo građen na pramcu i na krmi
♦ *pr.*: **Galijátović** (Šibenik), **Gàlijot**, **Gàliot** (sred. Dalmacija)
✧ *tal.* galea
Gâlija *ž pov. geogr.* latinsko ime Francuske // **Gȁl** *m* (**Gȁlkinja** *ž*) ⟨N *mn* Gȁli⟩ stanovnik Galije; **galicìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ usvojena rečenična konstrukcija, riječ ili izraz iz francuskog jezika što se prepoznaje u drugom jeziku; **gàlika** *ž* ⟨D L -ici⟩ sve knjige na francuskom jeziku ili o Francuzima; **gâlskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Gale i Galiju **2.** *pren.* francuski △ ~ ***jezik*** *lingv.* keltski jezik koji se u starom vijeku govorio na području današnje Francuske i *S* Italije; ~ ***pijetao*** simbol Francuske; ***Galski rat*** *pov.* **1.** rat u kojem je Cezar osvojio Galiju **2.** kraći naziv njegova djela u kojem se taj rat opisuje (*De bello Gallico*)
✧ *lat.* Gallia
galijenìzam, *v.* Galen
galȉjūn *m*, *v.* galion
galikanìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* crkvenopravna doktrina u francuskoj Rimokatoličkoj crkvi od 15. do 19. st. zalagala se za što veću neovisnost francuskog svećenstva, protiv neograničene papinske vlasti // **galikánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G galikānācā⟩ *pov. kat.* **1.** pripadnik Rimokatoličke crkve u Francuskoj **2.** pristaša galikanizma; **galȉkānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na galikance i galikanizam △ ~***i obred*** *crkv.* obred koji se javlja na području Francuske (do 8. st., kada ga zamjenjuje rimski obred); ~***o pjevanje*** *glazb.* francuska

(provansalska) varijanta srednjovjekovnoga liturgijskog pjevanja zapadne crkve (5–8. st.), nastalo u okviru galikanskog obreda; **galikánstvo** *sr* u 17. st. pokret za nacionalnu Rimokatoličku crkvu u Francuskoj
✧ *fr.* gallicanisme

Galilei (*izg.* Galilèi) **1. Galileo** (1564–1642), talijanski fizičar, astronom i matematičar; utemeljitelj moderne eksperimentalne metode u fizici, konstruirao teleskop i pomoću njega otkrio zakone kretanja Jupiterovih mjeseca i time matematički dokazao Kopernikov heliocentrični sustav; pod pritiskom vatikanske Inkvizicije odrekao se svojih otkrića, ali je izlazeći iz sudnice (1633) navodno prkosno dobacio: »Eppur si muove!« (»Ipak se kreće!«); osuđen na doživotno progonstvo i kućni zatvor pod nadzorom Inkvizicije u selu Arcetri kraj Firence (zabrana s njegovih djela skinuta tek 1757) **2. Vincenzo** (1520–1591), talijanski skladatelj i svirač lutnje; otac Galileja; osnivač tzv. firentinske camerate, grupe začetnika prvih talijanskih opera koja je obnovila monodijsko pjevanje starih Grka s elementima klasične grčke drame **// galilèjac** *m* ⟨G -jca, N *mn* -jci⟩ *pov.* sljedbenik idejā Galilea Galileija; **Galilèjev** *prid.* koji pripada Galileju △ ~ ***(nizozemski) dalekozor*** dalekozor kakav je izradio G. Galilei, a prema čijem se načelu danas izrađuju dvogledi

galiléja *ž pov. arhit.* **1.** ulazni trijem na zapadnom pročelju crkve **2.** vanjska kapela uz crkvu **3.** prostor za osobe kojima iz različitih razloga nije bio dopušten pristup u crkvu
✧ *fr.* galilée, *v.* Galileja

Galìleja (**Galiléja**) *pov. geogr.* pokrajina na *S* Palestine, danas u Izraelu; od 1. st. pr. Kr. rimska provincija u kojoj su mnoga mjesta koja se spominju u *Novom zavjetu* (npr. Nazaret, Galilejsko jezero, Kana Galilejska) **// Galìlejac** (**Galiléjac**) *m* (**Galìlējka, Galiléjka** *ž*) ⟨G Galiléjca, N *mn* Galiléjci⟩ **1.** stanovnik Galileje **2.** jedan od naziva za Isusa Krista (prema njegovom podrijetlu); **galilèjskī** *prid.* koji se odnosi na Galileju △ ***Galilejsko jezero*** *geogr.* jezero u *S* Izraelu, 200 km², razina mu je 209 m ispod razine mora, kroz njega protječe rijeka Jordan; Genezaretsko jezero, Kineret

galimàtijas *m* zbrkan, smušen i nejasan pismeni sastav ili govor
✧ *fr.* galimatias ≃ *lat.* gallimathias, prvi put upotrijebljeno u djelima Montaignea; možda iz studentskog latinsko-grčkog žargona, od galli mathias: pijetlov nauk

galinacèe *ž mn zool.* sve ptice iz porodice kokoši (*Gallinaceae*)
✧ *nlat.* gallinaceae ← gallinaceus: kokošji ≃ gallina: kokoš

galìōn (**galìjūn**) *m* ⟨G galióna⟩ *pom. zast.* **1.** španjolski jedrenjak; služio za prekomorski promet, ob. s kolonijama **2.** kljun starinskog broda često ukrašen alegorijskom figurom
✧ *tal.* galeone, *šp.* galeon ← galea: galija

Gàlipolje (**Gelibolu**) *sr geogr.* poluotok i luka na *Z* strani Dardanela (Turska), 14.700 stan., poprište velike bitke u 1. svjetskom ratu

gàlipot *m* smola iz kore primorskog bora (*Pinus maritima*), upotrebljava se u proizvodnji laka, za zaštitu broda od morske vode, u farmaciji i sl.
✧ *njem.* Galipot ← *fr.* galipot

gàlīsījskī *prid.*, *v.* galicijski

gáliti se *nesvrš.* ⟨*prez.* gâlīm se, *pril. sad.* -lēći se, *gl. im.* gáljēnje⟩ *jez. knjiž. ekspr.* **1.** blažiti **2.** čeznuti, širiti se od čežnje (*usp.* progalina, razgaliti se)

galizírati (što) *dv.* ⟨*prez.* galìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *zast.* (do)dati/(do)davati vodu ili šećer u vino
✧ prema njemačkom kemičaru L. Gallu

Gallup (*izg.* Gélup) **1. George Horace** (1901–1984), američki statističar, razradio sustavnu metodu istraživanja javnog mnijenja anketiranjem velikog reprezentativnog uzorka, tzv. Gallup pool **2.** *pren.* pojam za pouzdana istraživanja javnog mnijenja

Gallus (*izg.* Gálus), **Gaius Cornelius** (o.70–26. pr. Kr.), rimski vojnik, guverner Egipta i elegijski pjesnik; znamenit po četiri knjige pjesama svojoj ljubavnici, glumici Volumniji

gȁlofak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ **1.** *agr.* industrijska hrana kojom se dopunski hrane neke domaće životinje **2.** *razg.* svaka kemijskim putem dobivena hrana za životinje **3.** *pren.* **a.** ukupnost raznih oblika hrane koja sadrži kemijska sredstva, *opr.* prirodna hrana **b.** *pejor. podr.* pretjerana razvijenost od takve hrane, ob. osoba slabih fizičkih sposobnosti i umanjenog imunološkog sustava [~ *generacija*]
✧ tvorničko ime proizvoda®

galòfīl *m* ⟨G galofíla⟩ prijatelj Francuza i Francuske; frankofil, *opr.* galofob
✧ *v.* Galija, galski + -FIL

galòfōb *m* ⟨G galofóba⟩ mrzitelj Francuza i Francuske; frankofob, *opr.* galofil
✧ *v.* Galija, galski + -FOB
galomànija *ž* pretjerana ljubav za sve što je francusko
✧ *v.* Galija, galski + -MANIJA
gàlōn[1] *m* ⟨G galóna⟩ anglosaksonska jedinica obujma, *krat.* gal [*engleski* ~ = 4,54 l; *američki* ~ = 3,78 l]
✧ *engl.* gallon
gàlōn[2] *m* ⟨G galóna⟩ gajtan, rojta, traka za oznaku čina na odori // **galònīran** *prid* ⟨*odr.* -ī⟩ ukrašen (gajtanima, rojtama itd.), ob. *iron.* u zn. pretjerano kićen (o vojnim odorama itd.); **galonírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* galònīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ (o)kititi ili ukrasiti/ukrašavati (se) gajtanima i drugim znacima dostojanstva i čina (ob. o kićenim odorama)
✧ *fr.* galon
gàlop *m* **1.** najbrže kretanje konja u trku [*jahati u ~u*] **2.** *glazb. pov.* brzi društveni ples iz 19. stoljeća, popularan u Engleskoj i Francuskoj **3.** *pren.* vrlo brzo kretanje ili odvijanje [*u ~u*] // **galopíra|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* galòpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** kretati se u galopu (o konju) **b.** jahati u galopu (o jahaču) **2.** *pren.* kretati se iznimno brzo; juriti △ ***~juća inflacija*** *ekon.* inflacija koja naglo raste; ***~juća tuberkuloza*** *razg.* tuberkuloza koja naglo napreduje; **gàlopsk|ī** *prid.* koji se odnosi na galop △ ***~a trka*** *sport* natjecanje konja u galopu na stazama s preponama ili bez njih [*~a trka dvogodaca*; *~a trka trogodaca*]
✧ *fr.* galop ← *fran.* *wala hlaupan: dobro trčati
Galorímljanin *m* stanovnik Galije u rimsko doba // **gàlorīmsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Galorimljane [*~a aristokracija*]
galòša *ž* ⟨G *mn* galóšā⟩ gumena cipela koja se navlači na kožnu cipelu kao zaštita od vlage i blata; kaljača
✧ *fr.* galoche
galoubet (*izg.* galubê) *m glazb.* mala flauta raširena osobito u *Z* Sredozemlju, posebice Provansi, instrument narodne i plesne muzike
✧ *prov.*
Gȁlovac *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Zadra), 1426 stan. // **gȁlovačkī** *prid.* koji se odnosi na Galovac i Galovčane; **Gȁlovčanin** *m* (**Gȁlovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gȁlovčani⟩ stanovnik Galovca
◆ *v.* gao (gal)
Gâlović, Fran (1887–1914), hrv. pjesnik (*Z mojih bregov*), pripovjedač (*Začarano ogledalo*) i dramski pisac, poginuo u 1. svjetskom ratu
gàlōz *prid.*, *v.* gulozan
gâlskī, *v.* Galija
Galsworthy (*izg.* Gólzvorti), **John** (1867–1933), engleski pjesnik, pripovjedač i dramatičar s kritičkim tretmanom socijalne i etičke problematike u podtekstu djela (*Saga o Forsyteima*); Nobelova nagrada 1932.
Galton (*izg.* Gáltn), **Francis** (1822–1911), engleski biolog, antropolog i statističar, rođak Charlesa Darwina; istaknuo se pionirskim istraživanjima o ljudskoj inteligenciji i zakonima nasljeđivanja (genetsko poboljšanje i selekcija gena), antropometriji i kriminalistici (otisci prstiju)
Galvani (*izg.* Galvâni), **Luigi** (1737–1798), talijanski fizičar i liječnik, otkrio galvanski elektricitet; po njemu su nazvane istosmjerne električne struje i mnogobrojni električni procesi, naprave i postupci // **galvanizácija** *ž tehn.* primjena istosmjerne električne struje **a.** u elektroterapiji **b.** u galvanotehnici za prevlačenje elektrolizom jednog metala drugim; **galvanìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fiz.* istosmjerne slabe električne struje što ih je proučavao liječnik Galvani; **galvanìzēr** *m* ⟨G galvanizéra⟩ onaj koji izvodi galvanizaciju; **galvanizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* galvanìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** primijeniti/primjenjivati galvansku struju **2.** prevući/prevlačiti kovnom prevlakom **3.** *pren.* podbosti/podbadati, potaknuti/poticati, oživjeti/oživljavati; **gàlvānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na galvanizam △ ***~a baterija*** više galvanskih članaka povezanih zajedno; ***~a struja*** *fiz.* istosmjerna električna struja; ***~i članak (~i element)*** naprava za pretvaranje kemijske energije u električnu
galvâno *m*, *v.* galvanografija
GALVANO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na galvanizaciju [*galvanotipija*]
✧ *v.* Galvani, galvanizacija
galvanogràfija *ž tisk.* grafički postupak dubokog tiska, crtež se na poliranoj metalnoj ploči galvanskim postupkom kopira i otiskuje u bakrotiskarskoj preši; galvano
✧ GALVANO- + -GRAFIJA

galvanokaùstika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *med.* uklanjanje i uništavanje bolesnog tkiva pomoću platinske žice užarene istosmjernom električnom strujom **2.** *tipogr.* izrada crteža na bakrenoj podlozi s pomoću jetkanja
✧ GALVANO- + *grč.* kaustikós: sposoban za paljenje ≈ kaíeien: zapaliti

galvanokròmija *ž kem. fiz.* postupak oblaganja metalnih površina obojenim talozima pomoću elektrolize
✧ GALVANO- + -KROMIJA

gàlvanometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* instrument za mjerenje slabih istosmjernih električnih struja
✧ GALVANO- + -METAR

galvanoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ izrada otisaka (matrica i kliševa) elektrolitičkim taloženjem metala; postupak u umjetničkom obrtu; tanki sloj metala rastvoren elektrolizom taloži se na površinu metalnih objekata ili kalupa (za pokrivanje površine jeftinijeg metala skupljim metalom – pozlaćivanje i sl.); elektroformiranje
✧ GALVANO- + -PLASTIKA

gàlvanoskop *m tehn.* instrument za otkrivanje električne struje male jakosti i njezinoga smjera
✧ GALVANO- + -SKOP

galvanostègij|a *ž* nanošenje tankog sloja metala na drugu metalnu površinu elektrolitičkim taloženjem radi zaštite i uljepšavanja [*izvesti ~u*; *napraviti ~u*]; elektroplatiniranje
✧ GALVANO- + *grč.* stégein: pokrivati

galvanotàksija *ž*, *v.* galvanotropizam
✧ GALVANO- + -TAKSIJA

galvanotèhnika *ž* ⟨D L -ici⟩ *tehn.* površinska obrada elektrokemijskim postupcima, obuhvaća galvanoplastiku i galvanostegiju
✧ GALVANO- + *v.* tehnika

galvanoteràpija *ž med.* liječenje pomoću galvanske struje
✧ GALVANO- + *v.* terapija

galvanotìpija *ž tisk.* klišej dobiven galvanoplastičnom tehnikom
✧ GALVANO- + -TIPIJA

galvanotropìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fiziol.* kretanje tijela u smjeru djelovanja električne struje kod bića na nižem evolutivnom stupnju; galvanotaksija
✧ GALVANO- + -TROPIZAM

galžènjāk, *v.* galge

galjárda *ž glazb.* **1.** živahan 16. stoljetni europski dvorski ples peterodobne mjere, s četiri poskoka i jednim visokim skokom; slijedio nakon sporog i laganog plesa pavane; nastao u 15. st. u Italiji; omiljeni ples Elizabete I **2.** jedan od stavaka barokne instrumentalne forme suite
✧ *fr.* gaillard

gàljuf *m reg.* onaj koji krade, vara; lopov, kradljivac, tat, lupež
♦ *pr.* (nadimačka): **Gàljuf** (Velika Gorica), **Gàljup**
✧ *tal.* gaglioffo

-GAM, **-GAMA**, **-GAMAN**, **-GAMIJA**, **-GAMIST** kao drugi dio riječi označava ono što se odnosi na spolno udruživanje [*poligamija*; *bigamist*]
✧ *grč.* gameîn: ženiti se

GAM-, **GAMO-** kao prvi dio riječi znači vjenčati se, stupiti u bračnu vezu; koji se odnosi na spolno udruživanje; rasplodni [*gamogeneza*]
✧ *grč.* gamo-: vjenčani, bračni; gameín: vjenčati se

Gama (*izg.* Gàma), **Vasco da** (1460–1524), portugalski pomorac i istraživač; na putovanju 1497–1498. otkrio put u Indiju iz *Z* Europe oko Rta Dobre Nade

gȁma[1] *ž* **1.** *lingv.* treće slovo grčkoga alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 3 **3.** *mat.* oznaka za kut △ ~-***emiteri*** *med.* radioaktivni izotopi koji odašilju gama-zračenje, koriste se u medicinskoj terapiji; gama-odašiljači; ~-***zračenje*** *fiz.* elektromagnetsko zračenje koje emitira pobuđena atomska jezgra pri prijelazu na niže pobuđeno stanje (gama zrake imaju visoku energiju i vrlo malu valnu duljinu od oko 10-10 do 10-14 m); uzrokuje ionizaciju tvari kroz koje prolaze, štetno je za ljudski organizam i može se detektirati Geiger-Müllerovim brojačem
✧ *grč.* gámma

gȁma[2] *ž* **1.** *lik.* u slikarstvu niz boja poredanih po nijansama **2.** *trg. neol.* paleta proizvoda, svi proizvodi jednog proizvođača **3.** *glazb. pov.* **a.** u glazbenoj teoriji 10–16. st. najdublji ton tadašnjega glazbenog sustava, današnji veliki G **b.** u srednjovjekovnoj glazbenoj notaciji oznaka za glazbeni ključ **c.** glazbena ljestvica
✧ *grč.* gámma

gamaastronòmija *ž* proučavanje svemirskog gama-zračenja (valne duljine manje od 0,01 nm)
✧ *v.* gama[1] + *v.* astronomija

gȁmād *ž zb.* ⟨I -i/-đu⟩ **1.** štetni i nepoželjni kukci, ob. u kućama (žohari, stjenice) **2.** *pren. razg.* nepošteni, bezvrijedni ljudi koji pobuđuju gađenje; ološ

gamaencefalogràfija *ž med.* topografski prikaz mozga nakon intravenoznog ubrizgavanja gama-emitera
✧ *v.* gama¹ + *v.* encefalografija

gamaglobulíni *m mn* ⟨N gamaglobùlīn, G gamaglobulína⟩ *fiziol.* bjelančevine krvnoga seruma s imunitetskim djelovanjem
✧ *v.* gama¹ + *v.* globulini

gamaglobulinopàtija *ž pat.* poremećaj serumskih imunoglobulina
✧ *v.* gamaglobulini + -PATIJA

gȁmakomora *ž tehn.* scintilacijski brojač za snimanje radioaktivnosti u tijelu
✧ *v.* gama¹ + *v.* komora

gamalimfogràfija *ž med.* scintigrafija limfnih čvorova
✧ *v.* gama¹ + *v.* limfografija

gȁma-odašiljáči *m mn* gama-emiteri, *v.* gama¹ △
✧ *v.* gama¹ + *v.* odaslati, odašiljač

gamàša *ž* ⟨G gamâšā⟩ (ob. *mn*) **1.** dokoljenice od kože ili tkanine, služe za zaštitu od vlage (ob. lovaca i planinara); kamaša **2.** nazuvke od pusta, koje pokrivaju gornji dio obuće, uz gležanj (nekoć dio elegantna odijevanja)
✧ *fr.* gamache

gâmba *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *glazb.* **a.** registar na orguljama, po zvuku nalik na glas gusala ili violončela **b.** viola da gamba, *v.* viola △ **2.** (*mn*) *reg. ekspr.* noga, ob. u zn. lijepe ženske noge [*biti in* ~ biti u dobroj kondiciji u odmakloj dobi, dobro se držati, biti poletan i zdrav u starosti, biti pokretan, »još na nogama«] // **gâmbati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* gegati se u hodu; **gàmbet|a** *ž reg. hip.* od gamba [*dati ~u (kome)* **a.** podapeti nogu, počkaliti, podškaliti koga **b.** *pren.* namjestiti zamku kome, uhvatiti koga na trik]
♦ *pr.* (nadimačka): **Gâmbar** (Istra), **Gâmber** (Rijeka), **Gàmbeta** (**Gambȅta**) (Rijeka), **Gàmbīn** (**Gambîn**) (Istra)
✧ *tal.* gamba

Gambetta (*izg.* Gambèta), **Leon** (1838–1882), francuski demokratski političar, sjajan govornik, odlučujuće je utjecao na uklanjanje monarhističkog sustava u Francuskoj i na proglašenje Treće Republike (1870)

Gàmbija *ž geogr.* **1.** država u Z Africi, 10.689 km², 861.000 stan., glavni grad Banjul **2.** rijeka u Z Africi // **Gambíjac** *m* (**Gàmbījka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Gambíjci⟩ stanovnik ili državljanin Gambije; **gàmbījskī** *prid.* koji se odnosi na Gambiju i Gambijce

gàmbīr *m* ⟨G gambíra⟩ *kem.* žuti prašak ili smeđe kocke koji su se nekoć upotrebljavali za štavljenje i bojanje kože i tkanine; dobiva se ekstrakcijom iz indijskog drveta *Uncaria gambir*
✧ *nlat.* gambir ← *mal.*

gàmbīt *m* ⟨G gambíta⟩ **1.** *šah* način otvaranja igre u kojemu bijeli žrtvuje pješaka ili figuru da bi što brže razvio svoj napad [*kraljev* ~; *damin* ~] **2.** *pren.* prvi potez
✧ *fr.* ← *tal.* gambetto (dare il gambetto: podmetnuti nogu)

gâmbor *m zool.* naziv za nekoliko račića (*Penaeus kerathurus squilla mantis* i dr.)
✧ *mlet.* gambaro

gàmborsk|ī *prid.*, ob. u: △ ~***a bolest*** *pat.* virusna bolest pilića

Gambrínus *pov.* legendarni flandrijski kralj kojemu se pripisuje da je otkrio kako se vari pivo; zaštitnik pivara

gambùrata *ž zool.* rak samac, *v.* rak △

gambusîno *m pov.* meksički naziv za pustolove koji su tražili zlato
✧ *meks.šp.*

gambùzija *ž zool.* riba (*Gambusia affinis*) iz Sjeverne Amerike, živi u vodama stajaćicama
✧ *nlat.* gambusia ← *kub.šp.* gambusino

game console igraća konzola, *v.* igraći △

gamèlān *m* ⟨G gameléna⟩ *glazb.* sastav narodnih instrumenata (pretežno idiofonih udaraljki) na otocima Javi i Baliju
✧ *jav.* ≃ gamel: pjesma koja se pjeva uz gamelan

gàmele *m mn* porcije, *v.* porcija (**2**)
✧ *tal.* gamèlla

gamelȉōn *m* ⟨G gamelióna⟩ sedmi mjesec u staroj Atici, druga polovica siječnja i prva polovica veljače
✧ *grč.* Gamēliến ≃ gameîn: ženiti se

gàmēn *m* ⟨G gaména⟩ *reg. zast.* nestašan i neozbiljan mladić; deran s ulice; mangup, vragolan, fakin
✧ *fr.* gamin

gamèta *ž* ⟨G *mn* gamétā⟩ *biol.* ženska ili muška spolna rasplodna stanica
✧ *grč.* gametḗ: udana žena

gametòfīt *m* ⟨G gametofíta⟩ *bot.* spolna generacija biljaka u kojih postoji izmjena generacija
✧ *v.* gameta + -FIT
gametogèneza *ž biol.* proces stvaranja spolnih stanica (gameta) u spolnim žlijezdama višestaničnih organizama
✧ *v.* gameta + -GENEZA
gametopàtija *ž biol.* mutacija gena, kromosoma ili genoma u gametama
✧ *v.* gameta + -PATIJA
gamìzati, *v.* gmaz
gamma *ž*, *v.* gama^2
gamogèneza *ž biol.* razmnožavanje živih bića gametama; spolno razmnožavanje
✧ *grč.* gámos: brak + -GENEZA
gamóni *m mn* ⟨N gàmōn, G gamóna⟩ *biol.* složene bjelančevine što ih izlučuju spolne stanice
✧ *v.* gameta
gàmont *m* ⟨G -nātā/-ōntā⟩ *biol.* jednostanični organizam čija jezgra može proći izvjesne promjene i postati gameta
✧ *v.* gameta
Gamow (*izg.* prema *engl.* Géimou, *rus.* Gamòv), **George** (1904–1968), ruski nuklearni fizičar, istraživač svemira i biokemičar, od 1934. u SAD-u; jedan od najvećih zagovornika teorije Velikog praska (Alpher-Bethe-Gamowljeva teorija), temeljni doprinos modernoj teoriji genetike (osmislio današnji koncept genetskog koda)
gampsodaktìlija *ž pat.* nemogućnost opružanja malog prsta na ruci
✧ *grč.* gampsós: svinut + dáktylos: prst
gȁms *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *zool.* gemza, *v.* divokoza
✧ *njem.* Gams
Gàmulin, Grgo (1910–1996), hrv. povjesničar umjetnosti, likovni kritičar i književnik; autor brojnih studija te 14 monografija o likovnim umjetnicima i velike sinteze *Hrvatsko slikarstvo 19. i 20. stoljeća* u 4 sveska; posebno zaslužan za preciznije datiranje i atribuiranje renesansnih i baroknih djela naših i talijanskih umjetnika
gàmura *ž reg.* vjenčana haljina, vjenčanica
✧ *tal.* gamurra
gàmut *m* sav raspon čega (boja, tonova i sl.) [~ *dramatičnih osjećaja od tuge do veselja*]
✧ *srlat.* gamma ut ≃ gamma: prvi ili najniži ton na srednjovjekovnoj glazbenoj ljestvici + ut: do

gȁn *m* ⟨N *mn* gànovi⟩ *razg.* vatreno oružje; revolver, puška
✧ *engl.* gun
Gȁna *ž geogr.* država na *S* obali Gvinejskog zaljeva, *Z* Afrika, 238.535 km^2, 13.754.000 stan., glavni grad Accra // **Gánac** *m* (**Gánkinja** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gánci⟩ **1.** stanovnik ili državljanin Gane **2.** (*mn*) pripadnici različitih crnačkih naroda gvinejske jezične skupine; **gânskī** *prid.* koji se odnosi na Ganu i Gance
gȁnac *m*, *v.* ganco
gȁnat *m hidr.* podzemni sprovodnik vode u obliku dugih rovova, koji su korišteni još u starom vijeku a u nekim azijskim zemljama i danas; kanat
✧ *arap.* qanat
gȁnc *pril. reg.* u punoj mjeri, u potpunosti [~ *novo odijelo*]; sasvim, potpuno, posve, totalno
✧ *njem.* ganz
gânco *m reg.* **1.** kuka, čaklja; ganac **2.** *pren. pejor.* onaj koji je spreman na podvalu, vrlo snalažljiv u svim situacijama, kojega se ne može prevariti; prefriganac, ganac, ganač [*on/ona je* ~]
✧ *tal.* ganzo
gandhàrva *m mit.* polubožanstvo stare hinduističke i budističke mitologije
✧ *skr.*
Gandhi (*izg.* Gȁndi) **1. Indira Priyadarshini** (1917–1984), indijska političarka i državnica, kći Dž. Nehrua, ubijena u atentatu **2. Mohandas Karamchand** (zvan Mahȁtma = *skr.*: velika duša) (1869–1948), indijski vjerski i nacionalni vođa i društveni reformator, mirotvorac; predvodio pokret za neovisnost Indije od Velike Britanije nenasilnim metodama, štrajkom glađu i oblicima građanske neposlušnosti; ubijen u atentatu [*izgleda kao* ~ izgladnjeli mršavac, asketa, isposnik; *nije vrijeme da budeš* ~ nije vrijeme za pasivni otpor, treba se aktivno buniti] // **Gȁndijev** *prid.* koji pripada Gandhiju △ ***~a koza*** **1.** koza koju je Mahatma Gandhi na putovanjima uvijek vodio sa sobom i hranio se njezinim mlijekom **2.** *pren.* vjerni suputnik; **gandìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov.* **1.** filozofija i politika M. Gandhija **2.** *pren.* pasivan otpor, neprimjenjivanje sile u borbi za slobodu
gandomàki *m* ⟨G -ja, N *mn* -ji⟩ (ob. *zb.*) *kulin.* kroketi od tofua
✧ *jap.*

gànef *m* onaj koji krade; lopov, kradljivac, tat
✧ *jidiš* ← *hebr.* gannābh: lopov, kradljivac

Ganȅš (**a**) *m mit.* slonoglavi indijski bog sreće, dobrog početka, mudrosti i znanja, sin Šivin i Pārvatin, zaštitnik učenosti, trgovaca, putnika i dr.

gang (*izg.* gèng) *m* **1.** razbojnička družina, družina ljudi sklonih lošim postupcima; banda **2.** *psih.* kod djece označava grupu udruženu radi asocijalnih igara
✧ *engl.*

gȁng *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* svako od jela posluženo u jednom obroku koje slijedi jedno za drugim [*prvi* ~, *drugi* ~ = prvi pijat, drugi pijat, *reg.*]
✧ *njem.* Gang

gánga *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *etnol.* momačko skupno pjevanje narodnih pjesama u kojem jedan pjevač pjeva melodiju, a ostali ga prate držanim tonom [*hercegovačka* ~; *imotska* ~]; ojkavica // **gàngāš** *m* ⟨G gangáša⟩ **1.** onaj koji pjeva gangu **2.** *pejor.* onaj koji je poput onih koji pjevaju gangu; **gàngāškī** *prid.* koji se odnosi na gangaše; **gàngāški** *pril.* kao gangaš, na način gangaša; **gàngati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pjevati gangu **2.** *podr.* pjevati iz svega glasa, bez dinamike
✧ *mlet.* gànga ← *engl.*, *v.* gang

Gànges *m geogr.* rijeka u Indiji, duga 2880 km, izvire u Himalaji, utječe u Bengalski zaljev, sveta rijeka Indijaca

gángica *ž rib.* mala mreža potegača za obalni ribolov

ganglìōn *m* ⟨G ganglióna⟩ *pat.* mala cistična oteklina, tumoru slična tvorba, ob. na šaci // **gânglij** *m* (**gànglija** *ž*) *anat.* **1.** nakupina živčanih stanica izvan središnjeg živčanog sustava kod viših životinja i čovjeka **2.** živčani sustav kod jednostavnijih oblika života
✧ *lat.* ← *grč.* ganglíon

ganglionektòmija *ž med.* **1.** odstranjenje nekog ganglija živčanog sustava **2.** potpuno izljuštenje gangliona
✧ *v.* ganglion + *v.* ektomija

ganglioplègici *m mn* ⟨N ganglioplègik⟩ *farm.* tvari koje prekidaju prijenos živčanog impulsa u sinapsama ganglija; sinapsolitici
✧ *v.* ganglion + -PLEGIK

gangréna *ž pat.* odumiranje dijelova tkiva, organa ili dijela tijela u živom organizmu zbog loše prokrvljenosti; vučac △ ***plinska*** ~ specifičan oblik gangrene, najčešće posljedica infekcije ratnih ozljeda; gasgangrena // **gàngrenōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je zahvaćen gangrenom, koji ima odlike gangrene
✧ *lat.* gangraena ← *grč.* gággraina: rana koja izjeda

gangsta rap (*izg.* gèngsta rȅp) *glazb.* podžanr rapa s narativnim recitativima pjevača i provokativnim tekstovima; nastao poč. 1990-ih kao odgovor na unificirani industrijski pop-rap
✧ *amer.engl.*

gàngster *m* **1.** pripadnik mafije (**1b**) **2.** onaj koji kriminalne radnje i pljačke organizirano izvodi izravnim nasiljem i upotrebom vatrenog oružja; razbojnik **3.** *razg.* onaj koji je beskarakteran, amoralan; nitkov, varalica // **gangsterìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** gangstersko djelo; pljačka, nasilje, razbojstvo, lopovština; gangsteraj **2.** ukupnost gangsterskih djelatnosti i moralnog rasula u društvu; **gàngsterskī** *prid.* koji se odnosi na gangstere [~ *obračun*]; **gàngsterski** *pril.* na gangsterski način, poput gangstera [~ *obračunati*]
✧ *amer.engl.*, *v.* gang

gangstèrāj (**gangsterȁj**) *m* ⟨G gangsteràja⟩ *reg.*, *v.* gangsterizam (**1**)
✧ *njem.* Gangsterei ≃ *v.* gangster

ganìluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ bogatstvo, obilje
✧ *tur.* ganilik ≃ gani ← *arap.* ganiyy: bogat + -LUK

Ganìmed *m* **1.** *mit.* sin Laomedona, kralja Troje; zbog svoje neobične ljepote Zeus (ili bogovi) odnijeÅ¡e ga na Olimp prerušena u orla da im služi kao vinotoča; identificiran sa zviježđem Vodenjaka **2.** *astron.* najveći Jupiterov satelit, zvan također i Jupiter III, otkrio ga Galileo 1510; sastoji se od stijena, leda i kratera

Ganser (*izg.* Gànzer), **S.** (1853–1931), njemački psihijatar // **Ganserov** (*izg.* Gànzerov) *prid.* koji pripada Ganseru △ ~ ***sindrom*** *psih.* histerično sumračno stanje u kojem bolesnik pogrešno odgovara na pitanja, halucinira, ponaša se kao da oponaša duševnu bolest; pseudodemencija (»zatvorenička psihoza«)

gȁntelj *m sport* pomoćna ručna sprava za razvoj snage u sportaša, metalne kugle povezane metalnim drškom ili šipkom (0,5–2 m); velike bučice
✧ *njem.* Hantel

gantèrija *ž* trgovina rukavicama, izrada rukavica; rukavičarstvo
✧ *fr.* ganterie

gantògram *m ekon.* grafički prikaz odvijanja nekog posla, najčešće planiranja i praćenja proizvodnje
✧ prema američkom inženjeru H. L. Ganttu + -GRAM

gànuti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* gȁnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *prid. trp.* gȁnūt⟩ **1.** (koga, što) uzbuditi, potresti, dirnuti [~ *do suza*] **2.** (koga, što) **a.** pokrenuti, maknuti dio tijela [~ *prstom*] **b.** dodirnuti, taknuti jednim dodirom **3.** (se) biti dirnut, uzbuđen, potresen // **ganúće** *sr* **1.** osjećanje samilosti prema kome **2.** stanje pobuđenih osjećaja i posebne osjetljivosti na neki vanjski povod ili podražaj uz osjećaj sjete; ganutost; **ganùtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se lako gane; osjetljiv **2.** koji lako može ganuti; dirljiv, uzbuđujući; **ganùtljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ganutljivo [~ *pjesme*; ~ *filma*]; **gȁnūtōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ganut; ganuće
✧ *v.* goniti (prvotno značenje: potaknuti)

gȁnj *m* ⟨N *mn* gànjevi⟩ *reg.* sasušen komad stočnog ili stajskog gnoja u obliku veće grude pomiješan sa slamom, služi kao vrlo kalorično gorivo
✧ *mađ.* ganaj

gânja (**gândža**) *ž bot.* indijska konoplja, *v.* konoplja △
✧ *hind.* gāja: konoplja ← *skr.* grnjā

gànjak *m* ⟨G gànjka, N *mn* gànjkovi⟩ *reg.* **1.** prolaz pod lozom do kućnih vrata kroz dvorište **2.** *reg.* hodnik; ganak, gank // **gànak** *m*, *v.* ganjak; **gȁnk** *m*, *v.* ganjak
✧ *njem.* Gang

gánjati, *v.* goniti

gâo (**gâl²**) *prid. zast.* koji je crn, mrk, os. za životinje tamne dlake // **gȁleša** *m razg.* domaća životinja crne dlake; cigo, garo, garonja; **gȁlica²** *ž*, *v.* galeša; **gȁličast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je crne boje; vran; **gȁličiti²** *nesvrš.* ⟨*prez.* gàlīčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ crniti; **gàlonja** *m razg.* crni vol

♦ **Gâl** m. os. ime (narodno, prema tamnoj kosi ili puti ili zaštitno) ◊ *pr.*: **Gâl** (560, *S* Hrvatska), **Gálac** (210, *S* Dalmacija, Lika), **Gàlaš**, **Gàlavić**, **Gále** (250, *J* i sred. Dalmacija), **Gàlečić**, **Gàlek**, **Galéković** (550, Velika Gorica), **Gàlenić** (Dugo Selo), **Gȁleša**, **Gàlešić** (520, Biograd, Bukovica), **Gȁleta** (Valpovo), **Gàletić** (370, Lika, Pokuplje), **Gàletīn**, **Galétović** (100, Brač, Dalmacija), **Gàličić** (Slavonija), **Gálić** (4470, posvuda), **Gàlijān** (130, Banovina), **Gàlijanić** (Petrinja), **Galína** (140, Novi Marof, Zagorje), **Galínac** (100, Ozalj, Pokuplje), **Galínec** (510, Ivanec, Koprivnica), **Galínović** (120, sred. Dalmacija, Slavonija), **Gálo** (*I* Slavonija, Istra), **Gálonja** (Osijek), **Galóšević** (Valpovo), **Gàlošić** (Zadar), **Gàlov** (140, Metković), **Gâlović** (2450, posvuda), **Gàlunić** (260, Zagorje, *Z* Slavonija), **Gàlušić** (Labin), **Gàljan**, **Gàljanić** (130, Primorje), **Gàljen** (Banovina), *usp.* Arapin, Morović, Crnić i sl.
✧ *prasl.* *galъ: crn, gao ≃ *v.* galice

gàoljan *m bot.* jednoljetna, na sušu otporna kineska žitarica s plodovima poput prosa
✧ *kin.*

gâon *m jud.* **1.** *pov.* počasni naslov glavara židovskih babilonskih akademija **2. a.** židovski duhovni vođa u dijaspori **b.** počasni naziv posebno istaknutih i mudrih rabina
✧ *hebr.* gāʿōn: veličanstvo, mudrost

gȁovice *ž mn* ⟨N gàovica⟩ *zool.* rod slatkovodnih riba (*Phoxinellus*), neke su naš kraški endem (*Ph. croaticus*)
✧ ≃ *v.* gao (gal) ← *prasl.* *galъ, *v.* galice

gâr *m* i *ž*, *v.* čađa // **gȁra** *ž* ⟨G *mn* gârā⟩ **1.** *hip.* od garavuša **2.** crna domaća životinja (ob. ovca); **gáran** *prid.* ⟨*odr.* gârnī⟩ koji je pun gara; **gȁrav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je uprljan čađu; čađav **2.** *pren. razg. fam.* koji je crne kose ili dlake; crnomanjast; **gȁravac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je garav; **gȁrāvčev** *prid.* koji pripada garavcu; **gȁravica** (**gȁrāvka**) *ž*, *v.* garavac; **gȁravičin** (**gȁrāvkin**) *prid.* koji pripada garavici; **gȁraviti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -vēći (se), *gl. im.* -vljēnje⟩ mazati se garom; **gȁrāvko** *sr hip.* od garavac, onaj koji je crnomanjast, onaj koji je preplanuo (ob. dijete); **gȁravo** *pril.* na garav način; **garàvuša** *ž* crnka; **gárež** *m* i *ž* gar, *usp.* čađa; **gȁrīšte** *sr* mjesto gdje je bio požar; zgarište, požarište; **gȁriti** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** prljati garom; crniti **2.** *žarg.* juriti; **gáro** *m* ⟨G -ē⟩ *hip.* od garavac; galeša; **gáronja** *m* ⟨N *mn* -e⟩, *v.* galeša [*taj* ~]; **gàrōv** *m* ⟨G garòva⟩ *razg.* pas crne dlake

♦ *pr.* (nadimačka): **Gárić** (550, Banovina, Slavonija, *v.* i Gabrijel)
✧ *prasl.* *garь (*rus.* gar': spaljeno mjesto u šumi) ≃ *v.* gorjeti

garage rock (*izg.* gèredž rȍk) *glazb.* podvrsta rocka; utemeljen u SAD oko 1965. karakterističan po sirovoj produkciji, jednostavnoj svirci, prethodnik punka i hardcorea
✧ *amer.engl.*

garàmond *m*, *v.* garmond

garàncija *ž* **1.** jamstvo, jamčenje, sigurnost **2.** jamčevina **3.** obveza proizvođača da će u garantnom roku besplatno otkloniti neispravnosti i kvarove na prodanoj robi; jamstvo **4.** dokument koji predstavlja i dokazuje garanciju i njezino trajanje; jamstveni list // **gàrant** *m* **1.** onaj koji jamči za drugoga, jamac **2.** *čest. razg.* (uvjeravanje sugovornika da je što sigurno i zajamčeno) [A: *Onda, je li sigurno u petak?* B: ~*!*]; **garantírati** *dv.* ⟨*prez.* garàntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* garàntīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** preuzeti/preuzimati odgovornost za kvar ili dug **2.** poduzeti/poduzimati sve da se što završi, izvede, nastavi raditi i sl. **3.** dati/davati garanciju za što; jamčiti; **gàrantn|ī** *prid.* koji se odnosi na garanta △ ***~i list*** isprava kojom proizvođač jamči ispravnost proizvoda, odn. uklanjanje eventualnog kvara ili zamjenu proizvoda, *usp.* garancija (**4**); ***~i rok*** vrijeme za koje proizvođač jamči vrijednost garancije; ***~o pismo*** isprava kojom se jedna pravna osoba (pojedinac, banka itd.) obvezuje da će platiti svotu, preuzeti izdržavanje i snositi određene odgovornosti za pravnu osobu (dužnika) označenu u pismu
✧ *fr.* garantie

garànčīn *m* ⟨G garančína⟩ *bot.*, *v.* broć
✧ *tal.* garancino, *fr.* garance

garàntōl *m* ⟨G garantóla⟩ preparat od gašena vapna, služi za konzerviranje jaja
✧ tvorničko ime proizvoda®

Garášanin, **Ilija** (1812–1874), srp. političar, predsjednik vlade i ministar vanjskih poslova Kneževine Srbije 1861–1867; autor *Načertanija* (1844), političkog programa koji zastupa stvaranje velike države na Balkanu pod vodstvom i dominacijom Srbije

gàraz *m* **1.** namjera, cilj, želja **2.** pakost, zloba, mržnja // **garàzlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ onaj koji je pun pakosti; svadljivac
♦ *pr.*: **Garàzlīć**
✧ *tur.* ← *arap.* ġaraḍ: namjera, intencija

garáža *ž* zatvoreni prostor (u sklopu zgrade, kuće ili kao samostalna građevina) za smještaj automobila △ ***javna*** ~ garaža koja posluje kao uslužno poduzeće // **garažírati** *dv.* ⟨*prez.* garàžīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* garàžīrān, *gl. im.* -ānje⟩ držati automobil u garaži; **gàrāžnī** *prid.* koji pripada garaži [~ *prostor*]
✧ *fr.* garage ≃ garer: skloniti

garbagològija *ž* disciplina koja se bavi proučavanjem smeća kao izvora materijala za reciklažu i mogućnost iskorištavanja topline koja se dobiva izgaranjem otpada te odvajanje korisnog otpada za preradu
✧ *amer.engl.* garbagology ≃ garbage: smeće, otpad + -LOGIJA

gàrbīn *m* ⟨G garbína⟩ *meteor. reg.* jak *JZ* vjetar, naglo zapuše, a kratko traje; grbin // **garbìnāda** *ž reg.* visoki valovi prouzročeni garbinom
✧ *tal.* garbino

Garbo (*izg.* Gàrbo), **Greta** (1905–1990), »božanstvena Greta«, jedna od najglamuroznijih i najpopularnijih filmskih zvijezda u povijesti filma (*Ana Karenjina*, *Kraljica Kristina*, *Dama s kamelijama*, *Ninočka*)

gàrbūn *m* ⟨G garbúna⟩ *reg.* ugljen
✧ *mlet.* garbòn *tal.* carbone

García Lorca (*izg.* Garsìa Lȏrka), **Federico** (1899–1936), španjolski (andaluzijski) istaknuti pjesnik i dramatičar, ubijen od frankista; naglašena emotivnost i strastvenost pjesničkih slika (*Knjiga pjesama*, *Ciganski romansero*, drame *Krvava svadba*, *Dom Bernarde Albe*)

García Márquez (*izg.* Garsìa Márkes), **Gabriel** (1928), kolumbijski književnik tzv. magičnog realizma; elementi realizma miješaju se s fantastičnim, nadnaravnim (romani *Sto godina samoće*, *Pukovniku nema tko da piše*, *Dvanaest hodočasnika*, *Ljubav u doba kolere*); Nobelova nagrada 1982.

gàrcīnija *ž bot.* rod drvenastih tropskih biljaka žute boje (*Garcinia*) iz porodice pljuskavica *Clusiaceae*, koriste se za dobivanje ulja i smole; gumigut
✧ *nlat.* garcinia

Gàrčīn *m* ⟨G Garčína⟩ naselje (u blizini Slavonskog Broda), 1088 stan. // **Garčínac** *m* (**Gàrčīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Garčínci⟩ stanovnik Garčina; **gàrčīnskī** *prid.* koji se odnosi na Garčin i Garčince

gȁrd *m* ⟨N *mn* gàrdovi⟩ **1.** *sport* osnovni stav u borilačkim sportovima (boks, džudo, hrvanje, mačevanje) [*zauzeti* ~] **2.** *pren.* držanje, stav u političkoj i konkurentskoj utakmici [*politički* ~]
✧ *fr.* garde

gârd|a *ž* **1.** *vojn.* **a.** tjelesna straža vladara države ili zapovjednika vojske **b.** izabrani dijelovi vojske **2.** *pren.* naraštaj [*stara ~a*; *mlada ~a*] △ ***Zbor narodne ~e*** *vojn. pov.* ime za Hrvatsku vojsku u prvoj fazi njezina razvoja 1991. // **gàrdījskī** *prid.* koji se odnosi na gardu [~ *časnik*]; **gàrdist** *m* **1.** pripadnik garde **2.** *pov.* pripadnik varaždinske gradske garde (Varaždin je kao najstariji slobodni grad u Hrvatskoj, od 1209, imao svoju gardu); **gardìstičkī** *prid.* koji se odnosi na gardiste; **gardìstički** *pril.* kao gardist, na način gardista; **gàrdistkinja (gàrdistica)** *ž*, *v.* gardist
✧ *fr.* garde

gardedáma *ž* ⟨V gardedâmo⟩ *zast.* pratilja mlade djevojke na plesu i u sl. prilikama // **gardírati** (komu) *dv.* ⟨*prez.* gàrdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *zast.* (iz)vršiti dužnost gardedame; (is)pratiti
✧ *austr.njem.* Gardedame ← *fr.* garder: čuvati + *v.* dama

gardèlīn (gr̀delīn) *m* ⟨G gardelína⟩ *zool. reg.*, *v.* konopljarka // **gr̀delac** *m* ⟨G -ēlca, N *mn* -ēlci⟩, *v.* konopljarka; **gr̀delja** *m zool.*, *v.* konopljarka
✧ *tal.* cardellino

gàrdēnija *ž bot.* od tropskih grmolikih biljaka (*Gardenia*) iz porodice broćeva (*Rubiaceae*); neke vrste mirisnih cvjetova uzgajaju se kao ukrasne biljke
✧ *nlat.* gardenia, prema američkom liječniku A. Gardenu (1730–1791)

garden party vrtna zabava, *v.* vrtni △

garderóba *ž* **1. a.** ormar za odjeću i rublje **b.** sva odjeća koju netko posjeduje [*zimska* ~] **2.** prostor za odlaganje ogrtača, prtljage itd. u hotelima, kazalištima, restoranima i sl. **3.** prostorija u kazalištu za presvlačenje, šminkanje i pripremu glumaca za izlazak na pozornicu // **garderobìjēr** *m* ⟨G garderobijéra⟩ **1.** onaj koji radi u garderobi **2.** *film. kazal.* onaj koji pomaže glumcu pri oblačenju; **garderobìjērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* garderobijer; **gardèrobnī** *prid.* koji pripada garderobi [~ *ormarić*]
✧ *fr.* garde-robe

gardína *ž* **1.** *reg.* zastor za prekrivanje prozora ili postelja **2.** kod engleskih komedijanata zavjesa koja dijeli prednji i zadnji dio pozornice gdje se vrše promjene dekora
✧ *njem.* Gardine ≃ *tal.*, *srlat.* cortina

Gardínovec *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje (u blizini Čakovca), 1137 stan. // **Gardínovčanin** *m* (**Gardínovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gardínovčani⟩ stanovnik Gardinovca; **gardínovečkī** *prid.* koji se odnosi na Gardinovec i Gardinovčane

gàrdūn *m* ⟨G gardúna⟩ *reg. bot.*, *v.* artičoka
✧ *mlet.* cardo, *tal.* cardone

Gàrešnica *ž* gradić u Moslavini, 4308 stan. // **Gàrešničanin** *m* (**Gàrešničānka** *ž*) ⟨N *mn* Gàrešničani⟩ stanovnik Garešnice; **gàrešničkī** *prid.* koji se odnosi na Garešnicu i Garešničane

Gàrešničkī Brèstovac *m* naselje u Moslavini, 1043 stan.

gàrgača *ž reg.* pribor za češljanje vune, nazubljena daska nalik na češalj za grebenanje; gargaše, greben // **gàrgaše** *ž pl. tantum*, *v.* gargača; **gargàšati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* gargati; **gàrgati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* čistiti, raščešljavati vunu, konoplju, lan; grebenati, drndati, gargašati
✧ *mlet.* cardo, garzo, *tal.* cardo: greben

Gargallo (y Catalan) (*izg.* Gargàlo i Katalàn), **Pablo** (1881–1934), španjolski kubistički kipar; među prvima počeo raditi u željezu prošupljene ljudske figure od metalnih komada; uveo Picassa u rad skulpture u metalu

Gargàntua *m* **1.** div, junak romana francuskog pisca F. Rabelaisa, otac Pantagruela **2.** *pren.* gorostasni i nezajažljivi proždrljivac // **gargantùovskī** *prid.* koji je kao u Gargantue [~ *apetit*]

Garganus de Arscindis (*izg.* Gargánus de Arscìndis) (13. st.), sastavljač prvog hrvatskog srednjovjekovnog zakonika na latinskom jeziku (1241. u Splitu)

gàrgija *ž pov. reg.* koplje
✧ *tur.* kargı

gàrgla *m farm.* otopina za grgljanje
✧ *fr.* gargouiller: grgljati

gargojlìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* nasljedna bolest, praćena teškim fizičkim deformacijama, patuljastim rastom, gluhoćom, mentalnim zaostajanjem i ranim smrtnim ishodom
✧ *engl.* gargoylism

gàrguj (gargȕj) *m* vodoriga, ispust ili bljuvač

vode, izbočeni vrh žlijeba krova za otjecanje vode; najraniji u Grčkoj i Pompejima u obliku lavlje glave kao ukrasi na kornišu hrama, u srednjem vijeku na gotičkim katedralama kao groteskne ptice, čudovišta ili zvijeri koje rigaju vodu
✧ *fr.* gargouille

gàrīb (I) *m* ⟨G garíba⟩ *reg.* nepoznat čovjek, stanovnik druge zemlje; stranac, tuđinac // **gàrīb** (II) *prid. reg.* koji je čudnovat, neobičan, nesvakidašnji
✧ *tur.* ← *arap.* ġarib

Garibaldi (*izg.* Garibâldi), **Giuseppe** (1807–1882), talijanski i svjetski revolucionar i vojskovođa, borac za ujedinjenje Italije // **garibâldi**[1] *m* ⟨G -ja⟩ **1.** crvena košulja, ženska ili dječja bluza **2.** šešir sa širokim mekanim obodom; **garibaldínac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G garibàldīnācā⟩ **1.** *pov.* pripadnik talijanskih dobrovoljaca koji su ratovali u oslobodilačkim ratovima izvan Italije (npr. u bosanskohercegovačkom ustanku 1875–1878. i u partizanima na području bivše Jugoslavije 1942–1945) **2.** *pren.* revolucionar, buntovnik

garibâldi[2] *m zool.* crvena jestiva kalifornijska riba (*Hypsypops rubicundus*)

garìful (**garòful**) *m bot. reg.*, *v.* klinčić[2] (**2**)
♦ *pr.* (nadimačko): **Garàfulić** (Brač), **Garòfulić** (Šibenik)
✧ *mlet.* garòfalo, *tal.* garofano ← *grč.* karyóphyllon

gàrig *m bot.* zajednica niskog grmlja na vapnenačkom tlu francuskog mediteranskog područja; degradacijski tip makije u obliku niske, prorijeđene šikare
✧ *fr.* garrigue

gȁrīšte, *v.* gar

gàrmōnd (**garmônd**) *m* ⟨G garmónda⟩ *tisk.* **1.** nekadašnji naziv za pismovnu veličinu od deset tipografskih točaka **2.** tekst tiskan takvom veličinom slova [*ovaj tekst je u ~u*]; garamond
✧ prema francuskom slovorezbaru C. Garamondu (1499–1561)

Garner (*izg.* Gárner), **Errol** (1921–1977), američki jazz pijanist swing korijena i skladatelj (skladba *Misty*)

garnèta *ž* ⟨G *mn* garnétā⟩ *glazb. reg.* drveni puhaći instrument s piskom; klarinet
✧ *tal.* cornetta

gârni (I) (**garnî**) *m* ⟨G -ja⟩ *term.* hotel koji nudi usluge samo noćenja i doručka // **gârni** (II) *prid.* koji podrazumijeva noćenje i doručak [*~ usluga*]
✧ *fr.* garni

Garnier (*izg.* Garniê) **1.** (**Jean-Louis**) **Charles** (1825–1898), francuski historicistički arhitekt; podigao parišku Operu (1861–1875) kao simbol II Carstva **2. Tony** (1869–1948), jedan od prvih francuskih modernih arhitekata; začetnik ideje tzv. industrijskog grada u planiranju suvremenih gradova (1898–1917) s odijeljenim zonama za stanovanje i rad

garnijèrīt *m* ⟨G garnijeríta⟩ *min.* svijetlozelenkast mineral, silikat nikla i magnezija; služi kao ukrasni kamen
✧ prema francuskom geologu J. Garnièru

garnírati (što) *dv.* ⟨*prez.* gàrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* gàrnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** obložiti/oblagati jelo prilozima, dodacima; ukrasiti (ob. jelo) nečim slasnim i lijepim **2.** *pren. iron.* dodati/dodavati čemu (malo istine ili laži) [*~ priču*] // **gàrnīrano** *pril.* dodano, priloženo; **garnírung** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *razg.* **1.** razno povrće koje se služi uz glavno jelo; prilog **2.** *pren.* dodatak, *usp.* garnirati (**2**)
✧ *njem.* garnieren ← *fr.* garnir

garnitúra *ž* **1.** skup pojedinačnih predmeta koji tvore cjelinu [*~ za čaj*; *vrtna ~*] **2.** *pren.* skup ljudi vezanih istim interesima, stavovima, koji obavljaju isti posao i sl. [*nastupa druga ~*]
✧ *njem.* Garnitur ← *fr.* garniture

garnìzōn *m* ⟨G garnizóna⟩ *vojn.* **1.** vojska stalno razmještena u gradu, vojarni ili tvrđavi **2.** kompleks zgrada gdje je vojska trajno smještena // **garnìzōnskī** *prid.* koji se odnosi na garnizon
✧ *fr.* garnison

garòful *m*, *v.* gariful

garòta *ž* ⟨G *mn* garótā⟩ *pov.* **1.** sprava kojom se u Španjolskoj izvršavala smrtna kazna davljenjem **2. a.** ogrlica za davljenje **b.** smrtna kazna davljenjem // **garotírati** *dv.* ⟨*prez.* garòtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* garòtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ pogubiti/pogubljivati garotom
✧ *šp.* garrote

Garrick (*izg.* Gèrik), **David** (1717–1779), engleski glumac, producent, dramatičar i pjesnik; ravnatelj londonskog kazališta Drury Lane u kojem je novim postavama oživio interes za Shakespeareova djela

garrocha (*izg.* garòča) *ž* duga motka s oštrim željeznim vrhom koju upotrebljavaju pikadori u borbama s bikovima
✧ *šp.*

gàrsōn (garsôn) *m* ⟨G garsóna⟩ *reg. zast.* **1.** mlad čovjek koji još nije zašao u zrelu dob; momak, dječak, mladić **2.** onaj koji u ugostiteljstvu poslužuje goste; konobar
♦ *pr.* (od starijega *mlet.* garzon, *v.* i Krševan): **Gàrzūnov**, **Grzúnov** (200, Ugljan)
✧ *fr.* garçon

garsonijéra *ž* mali stan za samca; sastoji se od sobe, predsoblja, kupaonice i čajne kuhinje
✧ *fr.* garçonnière, *v.* garson

gàrtlic *m reg.* mali vrt; vrtić [*Gartlic za čas kratiti* knjiga pjesama Frana Krste Frankopana]
✧ *njem.* Garten: vrt

gâs *m* ⟨N *mn* gásovi, G gásōvā⟩ **1.** *reg.* (+ *srp.*), *v.* plin **2. a.** plinovita smjesa koja pokreće motore s unutrašnjim izgaranjem **b.** *meton.* ubrzavanje [*dati* ~] **3.** papučica ubrzanja u motornim vozilima // **gâsnī** *prid.* koji se odnosi na gas; plinski; **gàzīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je zasićen plinom [~*o piće*]; **gazírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* gàzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** zasititi/zasićivati plinom, ob. ugljičnom kiselinom (bezalkoholni napitak, soda-vodu i sl.) **2.** usmrtiti/usmrćivati plinom (u plinskoj komori)
✧ ≃ *grč.* kháos, *v.* kaos; riječ je konstrurirao flamanski kemičar J. B. van Helmont (1557–1644)

gàsāl *m* ⟨G gasála⟩ *rel. reg.* onaj koji kupa mrtvaca po vjerskim propisima, *usp.* gasul
✧ *tur.* gassal ← *arap.* ġassāl

gásiti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gâsīm, *pril. sad.* gásēći, *prid. trp.* gâšen, *gl. im.* gášēnje⟩ **1.** činiti da što prestane gorjeti [~ *vatru*; ~ *šumski požar*] **2.** *pren.* prekidati, ukidati što, smanjiti što [~ *svjetlo*; ~ *motor*; ~ *radno mjesto*] **3.** ulijevati vodu u vapno // **gàsilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ onaj koji gasi požar; gasitelj; **gàsilica** *ž* **1.** *v.* gasilac **2.** priručni aparat za gašenje požara **3.** motka kojom se gase svijeće u crkvi; **gàsilo** *sr* naprava za gašenje visoko postavljenih svijeća (u crkvama), u obliku šiljatog poklopca na dugačkom štapu; **gàsitelj** *m* **1.** onaj koji gasi požar; gasilac **2.** *pren.* onaj koji gasi strast/strasti, žeđ; **gásiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gâsīm se, *pril. sad.* gásēći se⟩ **1.** prestajati gorjeti, svijetliti; slabiti, trnuti, gubiti sjaj; blijedjeti **2.** *pren. poet. ekspr.* gubiti se, prolaziti, umirati; gasnuti; **gȁsnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. sad.* -ūvši, *prid. rad.* gȁsnuo⟩ *jez. knjiž.*, *v.* gasiti se [*slava gasne*]; **gâšen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao proces gašenja [~*o vapno*]
✧ *prasl.* i *stsl.* gasiti (*rus.* gasít', *polj.* gasić), *lit.* gesyti ← *ie.* *(s)gʷes- (*grč.* (*homerski*) sbéssai)

gaskonjáda *ž* osobina onoga koji je hvastav, hvalisav; hvastavost, hvalisavost, razmetljivost
✧ *fr.* gasconnade ← gasconner: hvalisati se, prema stanovnicima francuske pokrajine Gascogne + -ADA

gâsmaska *ž* ⟨D L -sci/-i, G *mn* -ā/-ī⟩ *vojn.* naprava za zaštitu dišnih organa od otrovnih plinova, isparenja, tekućih i krutih čestica; plinska maska
✧ *v.* gas + *v.* maska

gàsohōl *m kem.* naziv za etanol kad se upotrebljava kao zamjena za automobilsko gorivo
✧ *v.* gas + *v.* (alko)hol

gàsovōd *m* ⟨N *mn* -odi⟩ *reg.* (+ *srp.*), *v.* plinovod
✧ *v.* gas + *v.* voditi, vod

gaspàčo *m kulin.* juha španjolskog podrijetla, od rajčice, paprike i začina; poslužuje se hladna s komadićima svježe rajčice, krastavaca i kruha
✧ *šp.* gazpacho

Gassendi (*izg.* Gasendȉ), **Pierre** (1592–1655), francuski filozof, astronom, matematičar i fizičar, pristaša Kopernikova sustava i Galilejeva učenja; oživio epikurejizam kao supstitut za aristotelizam, u harmoniji prirode našao dokaz za postojanje Boga

Gassenhauer (*izg.* Gȁsenāuer) *m glazb. pov.* **1.** (16–18. st.) **a.** noćni lutalica, ulični pjevač, đak prosjak **b.** pjesma ili serenada koju pjeva Gassenhauer **2.** *pejor.* od 18. st. popularna varoška pjesma problematična sadržaja i glazbene vrijednosti
✧ *njem.*

gȁsta *ž* ⟨G *mn* gâstā/-ī⟩ *reg. pov.* sitan metalni novčić
✧ *tal.*

gàstald *m pov.* **1.** u langobardskoj Italiji (6–8. st.) upravitelj pojedinih kraljevskih imanja **2.** u Mletačkoj Republici lokalni nosilac upravne i sudske vlasti
✧ *mlet.* gastaldo, *tal.* castaldo

gastàrbajter (gastarbàjter) *m reg.* **1.** onaj koji

je na privremenu radu u stranoj zemlji **2.** *pejor.* onaj koji se vrati kući zadržavši neke navike i ukus stečene na radu u inozemstvu // **gastàrbajterskī** *prid.* koji se odnosi na gastarbajtere △ ~ ***njemački (francuski*** i sl.) *razg.* njemački (francuski i sl.) koji se slabo zna, na razini osnovne konverzacije, bez poznavanja pisanog jezika i gramatike
✧ *njem.* Gastarbeiter ← Gast: gost + Arbeiter: radnik

gàster *m anat.* želudac // **gàstrič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na želudac; želučani [~*ni bolovi*]
✧ *grč.* gastḗr

gasteromicète *ž mn* ⟨N gasteromicèta⟩ *bot.* vrsta gljiva (*Gasteromycetes*), podzemnog ili nadzemnog loptastog plodonosnog tijela, spore se oslobađaju pucanjem plodnog tijela
✧ *nlat.* Gasteromycetes ← *grč.* gastḗr: želudac + mýkēs: gljiva

gastírati *dv.* ⟨*prez.* gàstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* nastupiti/nastupati u okviru kulturnog, sportskog i sl. života u drugoj ustanovi, gradu, državi; gostovati
✧ *njem.* gastieren ≃ Gast: gost

gastràlgija *ž pat.* bol, grč u želucu
✧ GASTR(O)- + -ALGIJA

gastréja *ž biol.* hipotetski predak mnogostaničnih životinja (*Metazoa*); trebao bi imati svojstva gastrule
✧ *v.* gastrula

gastrektázija *ž pat.* proširenje želuca
✧ GASTR(O)- + *v.* ektazija

gastrektòmija *ž med.* operacija kojom se odstranjuje želudac
✧ GASTR(O)- + *v.* ektomija

gàstrīn *m* ⟨G gastrína⟩ *fiziol.* probavni hormon koji luči sluznica želuca i dvanaesnika
✧ GASTR(O)-

gastrìtis *m pat.* upala sluznice želuca; katar želuca // **gastrìtičar** *m* onaj koji boluje od gastritisa
✧ GASTR(O)- + -ITIS

GASTRO-, GASTERO- kao prvi dio riječi znači želudac, trbuh; koji se odnosi na trbuh, utrobu; trbuho- [*gastroskopija*]
✧ *grč.* gastro-; gastḗr ⟨G gastrós, gastéros⟩: želudac, trbuh

gastroenterìtis *m pat.* upala sluznice želuca i tankog crijeva kao posljedica infekcije ili trovanja hranom
✧ GASTRO- + *v.* enteritis

gastroenterològija *ž med.* klinička disciplina koja proučava bolesti probavnog trakta // **gastroenteròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ liječnik specijalist gastroenterologije; **gastroenteròloškī** *prid.* koji se odnosi na gastroenterologiju i gastroenterologe
✧ GASTRO- + ENTERO- + -LOGIJA

gastroenterostòmija *ž med.* operativno spajanje želuca s crijevom
✧ GASTRO- + ENTERO- + *grč.* stóma: usta

gastrofilóza *ž pat.* bolest konja i drugih kopitara koju uzrokuju parazitske ličinke štrkova (dvokrilci iz roda *Gastrophilus*)
✧ prema uzročniku bolesti ≃ GASTRO- + FIL- + -OZA

gastrogràfīn *m* ⟨G gastrografína⟩ *med.* u vodi topivo kontrastno sredstvo koje se koristi pri rendgenskom snimanju za pregled gastrointestinalnog trakta
✧ GASTRO- + -GRAF + -IN

gastrohisterektòmija *ž med.* operativno otvaranje trbuha i maternice radi vađenja ploda (djeteta); carski rez, kajzeršnit
✧ GASTRO- + *v.* histerektomija

gastrolàtrija *ž pat.* prekomjerna proždrljivost
✧ GASTRO- + -LATRIJA

gastronòmija *ž* **1.** kuharska struka, poznavanje različitih jela i načina njihova pripravljanja **2.** kult birane hrane i kulinarskog umijeća // **gastrònōm** *m* ⟨G gastronóma⟩ **1.** stručnjak u pripremanju profinjenih jela **2.** obožavatelj finih jela; gurman, sladokusac [*ona je pravi* ~]; **gastrònomskī** *prid.* koji se odnosi na gastronomiju i gastronome [~ *ekspert*]; **gastrònomski** *pril.* kao gastronom, na način gastronoma [~ *uživati*]
✧ *grč.* gastronomía ≃ GASTRO- + -NOMIJA

gastropilorektòmija *ž med.* kirurški zahvat kojim se kod onih koji imaju čir na želucu nastoji smanjiti lučenje kiseline
✧ GASTRO- + *grč.* pylōrós: čuvar vrata + *v.* ektomija

gastropódi *m mn* ⟨N gastròpōd, G gastropóda⟩ *zool.* rod puževa (*Gastropoda*)
✧ GASTRO- + -POD(I)

gastroptóza *ž pat.* spušten želudac, prirođen ili stečen
✧ GASTRO- + *grč.* ptôsis: padanje

gastroskòpija *ž med.* pregledavanje želučane sluznice uvođenjem gastroskopa u želudac

// **gȁstroskop** *m* savitljiva cijev s optičkim uređajem za unutarnji pregled želuca
✧ GASTRO- + -SKOPIJA
gastrostòmija *ž med.* operacija kojom se stvara vanjski želučani otvor u svrhu prehrane
✧ GASTRO- + *grč.* stóma: usta
gastrotríhi *m mn zool.* skupina malih, bezbojnih, prozirnih nižih oblenjaka (trbodlaci)
✧ *nlat.* ← gastrotricha ≃ GASTRO- + *grč.* thríks: kosa, dlaka
gȁstrula *ž biol.* treći stadij embrionalnog razvitka višestaničnih bića (poslije blastule), sastoji se od ektoderma i endoderma, oni zatvaraju središnju šupljinu koja se otvara prema vani pomoću blastopora // **gastrulácija** *ž biol.* faza ranog embrionalnog razvitka kad se blastula pretvara u gastrulu
✧ *nlat.* ≃ *grč.* gastér
gàsul *m rel. reg.* pranje pokojnika prije ukopa po propisima islama // **gàsuliti** (**gàseliti**) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -lēnje⟩ *rel.* obavljati gasul
✧ *tur.* gasil ← *arap.* ġasil
gasulhàna *ž* ⟨G *mn* gasulhánā⟩ *rel. isl.* posebna prostorija ili zgrada za gasul
✧ *tur.* gasilhane ← *arap.* gasl, *v.* gasul + *perz.* hāne: kuća
gȁša *ž* ⟨G *mn* gȃšā⟩ *reg.* čvor, uzao, grop
✧ *tal.* gascia
Gȁšpar 1. *v.* ♦ **2.** ime jednog od trojice mudraca (»kraljeva«, maga); u *Evanđeljima* se spominje da su došli s Istoka pokloniti se novorođenome Isusu u Betlehemu (druga dvojica su Melkior i Baltazar)
♦ m. os. ime (slavi se 6. siječnja na Sv. tri kralja; potvrđeno od 14. st.); isto: **Gȁspār**; *hip.*: **Gášo**, **Gášpe**, **Gášpo** ◇ *pr.*: **Gȁčpār** (Daruvar), **Gȁsparić** (Prigorje), **Gaspàrini** (Istra, Primorje), **Gaspárović**, **Gaspèrini** (**Gasperȋni**) (Buje), **Gȁšić** (290, Slavonija; *v.* i Gabrijel), **Gášo** (Osijek), **Gášović** (Pula), **Gȁšpār** (1390, Vrgorac, Dalmacija, Zagorje, Slavonija), **Gašpárac** (670, Gorski kotar), **Gàšparček**, **Gašpárec** (240, Prigorje), **Gašpárević** (200, Slavonija, Banovina), **Gàšpari** (Đurđevac), **Gȁšparič** (Ivanec), **Gȁšparić** (1500, Podravina, Prigorje, Varaždin), **Gašpàrīn** (**Gašparȉn**), **Gašpàrīnčić** (Zaprešić), **Gašpàrīni** (**Gašparȋni**) (210, Poreč, Istra), **Gašpàrlīn** (110, Međimurje), **Gȁšparov** (110, Đurđevac), **Gašpárović** (1620, Lika, *S* Dalmacija), **Gȁšparuš** (Novi Marof), **Gȁšperić** (Delnice), **Gȁšperov** (170, Šibenik), **Gȁšpert** (260, Zagreb, Zagorje), **Gášpić** (280, Dalmacija, Pokuplje), **Kȁspār** (← *njem.*), **Kȁšpār** (Zagreb, *Z* Slavonija), **Kȁšper** (Split, Pula)
✧ *lat.* Casparus, Gasparus ← *aram.* ghizbar ← *perz.*
gaštàpān *m* ⟨G gaštapána⟩ *reg.* vrsta kućnog termita; rus
✧ *tal.*
gȁt *m* ⟨N *mn* gàtovi⟩ **1.** ustava za vodu **2. a.** lukobran **b.** dio luke za pristajanje brodova; mol, mulo **c.** šetalište uz obalu **3.** *zast.* jaz, odvodni kanal
♦ *top.* (osobito u mikrohidronimiji, ali i kao ime naselja): **Gáćce** (Krk), **Gàćica** (Žirje), **Gàćice** (Gorski kotar), **Gȃt** (Osijek), **Gȁta** (Poljica), **Gáta** (Brinje, Split), **Gàtičnī črêt** (Turopolje), **Pòdgāće** (Buzet)
✧ *prasl.* *gatь (*rus.* gat, *polj.* gać); *njem.* Gatt
gàtačkī, *v.* Gacka
gatàlīnka *ž zool.* zelenkasta žaba iz porodice žaba kreketuša (*Hylidae*); pri dolasku vlažna vremena mužjaci snažno krekeću, pa za suše »gataju« kišu
✧ *v.* gatati
gátati (∅, kome, u što, iz čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* gâtām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ čitati sudbinu, proricati budućnost; vračati // **gátalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩, *v.* gatalica; **gátalačkī** *prid.* koji se odnosi na gataoce; **gátalica** *ž* ona koja gata; vračara, gatara; **gátaličin** *prid.* koji pripada gatalici; **gátānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gatati **2.** umijeće proricanja budućnosti iz različitih znakova (karte, talog kave, ruke i dr.); **gàtara** *ž*, *v.* gatalica; **gâtka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** narodna pripovijetka, jednostavna pripovjedna forma nevjerojatna (čudesna) sadržaja **2.** *pejor.* izmišljotina, budalaština, prazna priča **3.** formula određenih riječi koje se izgovaraju u gatanju
♦ *pr.* (nadimačka): **Gátalica** (*Z* Slavonija), **Gàtara** (Šibenik), **Gatárević**, **Gàtarić** (180, Ozalj)
✧ *prasl.* *gatati (*strus.* gatati, *bug.* gatam se: zadajem zagonetke) ? ≃ *avest.* gāthā: pjesma
Gàtčina *ž* grad *JZ* od Petrograda, 78.000 stan., carski dvorac (sada muzej) iz 18. st.
-GATE (*izg.* gȇjt) prema aferi Watergate u SAD, kao drugi dio riječi znači neku aferu u javnom ili političkom životu u vezi s prvim dijelom [*Iran-*~; *seks-*~]
✧ *engl.* gate: vrata, prolaz

gàter *m* **1.** *lov.* prostor ograđen jakim plotom ili rešetkama [~ *za divlje svinje*] **2.** *tehn.* vertikalni ili horizontalni okvir s trakastim pilama za uzdužno rezanje trupaca; jarmača
✧ *njem.* Gatter

gateway (*izg.* gêjtvej) *m inform.* računalo koje povezuje više različitih mreža i usmjeruje podatke među njima
✧ *engl.*

gatofòbij|a *ž psih.* poseban osjećaj jake odbojnosti ili patološkog straha od mačaka [*patiti od ~e*]
✧ *tal.* gatto: mačka + -FOBIJA

gâtre *ž pl. tantum* ⟨G gâtārā/-ī⟩ *lokal.*, *v.* šarage
✧ *v.* gater

GATT *m* opći sporazum o carinama i trgovini
✧ *krat.*, *engl.* **G**eneral **A**greement on **T**ariffs and **T**rade

Gattin (*izg.* Gatȉn), **Nenad** (1930–1988), hrv. fotograf, specijalizirao se za snimanje umjetničkih djela; autor brojnih fotomonografija (*Francesco Robba*, *Juraj Dalmatinac*, *Dubrovnik*, *Starohrvatska sakralna arhitektura*)

Gaucher (*izg.* Gošȅ), **Philip C.** (1854–1918), francuski liječnik // **Gaucherov** (*izg.* Gošȅov) *prid.* koji pripada Gaucheru △ ~***a bolest*** *pat.* neizlječiva nasljedna bolest uzrokovana poremećajem metabolizma lipoida, bjelančevina i željeza, praćena povećanjem jetre i slezene, nestankom vapna u kostima, tamnožutom bojom kože

gàučo *m* ⟨G *mn* gȁūčā⟩ čuvar velikih stada goveda u južnoameričkim pampama, kreće se na konju
✧ *šp.* gaucho

gàuda *ž*, *v.* gouda

gaudeámus *m* uobičajen naziv studentske napitnice iz 18. st. prema riječi kojom počinje [*Gaudeamus igitur iuvenes dum sumus* veselimo se dok smo mladi]
✧ *lat.* ← gaudēre: veseliti se

Gaudí y Cornet (*izg.* Gauđì i Kornȅt), **Antoni** (1852–1926), katalonski arhitekt, preteča organičke arhitekture; specifičan spoj Art Nouveaua, maurskog stila i tzv. španjolske secesije (u Barceloni: Güell park i palača, Casa Milá, crkva Sagrada Familia)

Gauguin (*izg.* Gogȅn), **Paul** (1848–1903), francuski simbolistički slikar, jedan od vodećih postimpresionističkih i protomodernih slikara po uporabi boje; zalaže se za povratak prirodi i tzv. primitivizmu, od 1891. živi na Tahitiju i u Južnom Pacifiku

gaulàjter *m* **1.** *pov.* najviši pokrajinski nacistički opunomoćenik, izravno odgovoran Hitleru [~ *za Moravsku*] **2.** *pren.* onaj koji se ponaša nasilnički, koji misli da ima neograničenu vlast
✧ *njem.* Gauleiter ≃ Gau: pokrajina + Leiter: upravitelj, vođa

Gaulle (*izg.* Gôl), **Charles de** (1890–1970), francuski general, državnik i pisac; 1940–1944. vođa francuskog pokreta otpora, 1944–1946. predsjednik vlade, 1958–1969. predsjednik Republike, utemeljitelj Pete francuske republike; autor iscrpnih, izvrsno pisanih trotomnih *Memoara*, *usp.* degolizam

gaultèrija *ž bot.* nizak zimzeleni grm (*Gaultheria procumbens*) iz porodice vrijesova (*Ericaceae*), podrijetlom iz *S* Amerike, Australije i Novog Zelanda; koristi se u medicini
✧ *nlat.* gaultheria, prema francuskom botaničaru Gaultieru

gàuner *m reg. zast.* **1.** vragolasta i duhovita osoba; obješenjak, vragolan **2.** lupež, lopov, varalica
✧ *njem.* Gauner

gȁur *m zool.* divlje govedo iz *JI* Azije (*Bibos gaurus*); indijsko govedo (bizon)
✧ *hind.* ← *skr.* gaura-

Gàurisankar *m geogr.* vrh na Himalaji, 7145 m

Gauss (*izg.* Gàus), **Carl Friedrich** (1777–1855), njemački matematičar i astronom, jedan od najvećih matematičara svih vremena, postavio brojne matematičke teoreme i temelje novoj nebeskoj mehanici // **gauss** (*izg.* gàus) *m fiz.* stara jedinica jakosti magnetskog toka (simbol G), iznosi 10-4 tesla, magnetsko polje Zemlje iznosi oko pola gausa

Gautier (*izg.* Gotjȅ), **Théophile** (1811–1872), francuski novinar, pjesnik, romanopisac i kritičar; obilježio prelaz od romantizma k larpurlartizmu (zbirka pjesama *Emajli i kameje*); Baudelaire mu je posvetio *Cvjetove zla*

gàvan *m* **1.** u narodnoj predaji bogat čovjek, ali grub i nemilosrdan prema siromašnima, neznabožac **2.** *pejor.* onaj koji mnogo ima; bogatun // **gàvānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gavan; **gàvanov** *prid.* koji pripada gavanu [~*i dvori*]; **gàvansk|ī** *prid.* koji se odnosi na gavana [~*o bogatstvo skorojevića*]
✧ ≃ *rus.* gáved': neotesanac, *polj.* gawiedź:

mala djeca, domaće životinje, *lit.* govija: mnoštvo

Gavazzi (*izg.* Gavàci) **1. Artur** (1861–1944), hrv. geograf (*Geneza Plitvičkih jezera*) **2. Milovan** (1895–1992), hrv. etnolog (*Godina dana hrvatskih narodnih običaja, Baština hrvatskog sela*)

gàvčica *ž zool.* slatkovodna riba (*Rhodeus sericeus amarus*) iz porodice šarana
✧ *v.* gav(un) + *v.* (ger)ica

Gavella (*izg.* Gavȅla), **Branko** (1885–1962), hrv. kazališni redatelj, pedagog i teatrolog; postavio na pozornicu o. 270 dramskih, opernih i operetnih djela; istaknuti tumač djela W. Shakespearea, L. Pirandella i, osobito, M. Krleže // **gavelijánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G gavelìjānācā⟩ onaj koji slijedi kazališne ideje B. Gavelle

gȁvēz *m bot.* rod zeljastih biljaka (*Symphytum*) iz porodice oštrolista (*Boraginaceae*); korijen crnog g. (*S. officinale*) ljekovit, ali i hepatotoksičan; veliki konsulj, opašica
✧ *prasl.* *gavęzъ (*rus.* gavjáz, *češ.* havez); isprva složenica »goveđi jezik«, *v.* govedo + *v.* jezik

gâvica *ž zool.*, *v.* papalina
✧ *v.* gavun

gàvijāl *m* ⟨N *mn* gavijáli⟩ *zool.* krokodil (*Gavialis gangeticus*), živi u indijskim rijekama Gangesu i Brahmaputri; sveta indijska životinja
✧ *fr.* gavial ← *hind.* ghariyal

gâvka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* velika morska ronilica (*Somateria mollissima*) iz porodice pataka; g. obična

gavòta *ž glazb.* **1.** francuski južnjački pučki ples živahna tempa, četverodobne mjere; popularan na dvorovima Francuske i Engleske u 17. i 18. st. **2.** u baroknoj instrumentalnoj suiti kao stavak najčešće je dvodobne mjere, naglasak je na lakoj dobi
✧ *fr.* gavotte ← *port.* gavoto: provansalski brđanin; njihov ples

gȁvrān *m* ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ *zool.* ptica (*Corvus corax*) iz porodice vrana, crne boje, velikoga karakterističnog kljuna △ ***(crn kao)*** ~ izrazito crne kose; ***zloguki*** ~ onaj koji govori tako da stalno predmnijeva zlo // **gȁvranica** *ž knjiš. konstr.*, *v.* gavran
♦ **Gȁvrān** m. os. ime (narodno), *zast.* ◊ *pr.*: **Gàrvān**, **Garvánović** (170, *I* Slavonija), **Gȁvrān** (760, Slavonija), **Gȁvrānčić**, **Gȁvranić** (360, Korčula, Dalmacija), **Gavránović** (640, Novska, Banovina), **Hȁvrān**, **Hȁvranek** (110, Daruvar, *Z* Slavonija, ← *češ.*), **Kȁvrān** (140, Međimurje) ◊ *top.*: **Gȁvranovac**
✧ *prasl.* *gavornъ (*polj.* gawron), *lit.* kovarnis, *v.* vrana

Gàvrilo, *v.* Gabrijel ♦

gavrílovićka *ž* ⟨D L -i⟩ *razg.* salama tvrtke »Gavrilović«®

gàvūn[1] *m* ⟨G gavúna⟩ *zool.* vrsta sitne morske ribe iz roda *Atherina*; brofun, brfun, oliga // **gavùnara** *ž rib.* posebna ribarska mreža stajačica sitnih oka za lovljenje gavuna
✧ *tal.* gavone

gàvūn[2] *m* ⟨G gavúna⟩ *reg.* **1.** spremište za ugljen u starim brodovima **2.** brodska prostorija gdje se nalazi kormilo i iz koje se upravlja brodom
✧ *tal.* gavone

Gawain (*izg.* Gavàin), **Sir** vitez – junak srednjovjekovne engleske legende o kralju Arturu, *v.*; javlja se u najranijoj literaturi o kralju Arturu kao model viteške perfekcije i hrabrosti prema kojoj se mjere svi drugi vitezovi Okruglog stola, *v.*

gay *m* i *prid.*, *v.* gej (I), gej (II)

Gaya Maretan (*izg.* Gàja Màretan) *m mit.* prema iranskoj mitologiji prvi čovjek

Gay-Lussac (*izg.* Gê-Lisȁk), **Louis Joseph** (1778–1850), francuski fizičar; radovi o toplinskom rastezanju i kemijskoj reakciji plinova; jedan od osnivača meteorologije // **Gay-Lussacov** (*izg.* Gê-Lisȁkov) *prid.* koji pripada Gay-Lussacu △ ***~i zakoni*** *fiz.* **1.** prvi zakon (*Charles-Gay-Lussacov zakon*) utvrđuje ovisnost tlaka i obujma plinova o temperaturi **2.** drugi zakon (*Gay-Lussac-Humboldtov zakon*) utvrđuje da se plinoviti elementi spajaju u stalnim obujmenim omjerima koji se među sobom odnose kao jednostavni cijeli brojevi

gâz *m* ⟨N *mn* gázovi⟩ **1.** dubina do koje je plovilo uronjeno u vodu **2.** plitka mjesta u rijeci koja se mogu prijeći gaženjem; brod // **gácati** (∅, po čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* gâcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ hodati dižući stopala i gazeći tako da se ne smoče noge [~ *po blatu*]; **gȁckati** (∅, po čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *usp.* gacati (izraženo u manjoj mjeri, npr. sitnijim korakom, gaziti nešto pliće i sl.); **gàzitelj** *m* onaj koji gazi **1.** *dosl. rij.* koji obavlja ra-

dnju tako što gazi i proizvodi željen učinak težinom svoga tijela (kad gazi kupus, masline, grožđe itd.) **2.** *pren.* onaj koji gazi tuđa prava, tlačitelj; **gàziti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *prid. trp.* gȁžen, *gl. im.* gȁžēnje⟩ **1.** (što) **a.** pritiskom nogu u hodu gnječiti i uništavati [~ *cvijeće*; ~ *nasade*] **b.** hodajući u mjestu nabijati, tiskati [~ *zelje*] **c.** prelaziti rijeku ili potok hodom [~ *rijeku* prelaziti gazom] **2.** (∅) **a.** uranjati djelomično u vodu, istiskivati vodu [*brod gazi 2 metra*], *usp.* gaz **b.** hodati, koračati [*čvrsto* ~] **3.** (koga, što) *pren.* **a.** uništavati, moriti, tlačiti [*njih gazi despotska čizma*] **b.** kršiti, narušavati [~ *ljudska prava*]

♦ *pr.* (nadimačka): **Gàzibara** (270, Pokuplje, Vojnić), **Gàzibarić** (100, Nova Gradiška, Srijem), **Gàzibob**, **Gȁzica** (*Z* Slavonija), **Gàzivoda** (Koprivnica) ◊ *top.*: **Gâzje** (Đakovo)

✧ ≃ *slov.* gaz, gaziti, *bug.* gazja, *bjrus.* haz

gáza *ž* laka tkanina rijetka tkanja od pamuka, lana ili svile za previjanje rana [*sterilizirana* ~; *hidrofilna* ~]

✧ *fr.* gaze

Gáza (*arap.* Ghazzah, *hebr.* ʿAzzāh) *ž geogr.* grad i pogranično područje na rubu Sinajskog poluotoka, između Egipta i Izraela, pod palestinskom samoupravom (blizu 1 mil. stanovnika, palestinskih Arapa)

✧ *hebr.* ʿazzāh: jaka, moćna

gȁzda *m* ⟨G *mn* gâzdā/-ī⟩ (uz vlastito ime, ob. se ne sklanja) **1.** gospodar, vlasnik, posjednik [~ *imanja*] **2.** dobrostojeći, imućan čovjek (ob. na selu) **3.** *razg.* poslodavac, šef (ob. obrtnik) // **gȁzdarica** *ž* **1.** gazdina žena **2.** ona koja iznajmljuje stan ili sobu; **gȁzdaričin** *prid.* koji pripada gazdarici; **gȁzdin** *prid.* koji pripada gazdi; **gȁzdīnskī** *prid.* koji se odnosi na gazde i gazdinstvo; **gȁzdīnski** *pril.* na način gazda, kao gazde; **gȁzdīnstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ *razg.* imanje, zemljišni posjed, gospodarstvo; **gȁzdovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -dujēm, *pril. sad.* -dujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti gazda, imati, upravljati čim; gospodariti

♦ *pr.*: **Gȁzda** (Podravina), **Gàzdek** (340, Zagorje, Podravina), **Gȁzdić** (210, Zagorje, Slavonija), **Gȁzdīk** (Slavonija), **Gàzdović** (Nova Gradiška)

✧ *mađ.*: seljak, vlastelin ← *prasl.* *gostьpoda, *v.* gospodin

gazèla[1] *ž* ⟨G *mn* gazélā⟩ *zool.* vitka i brza životinja (*Gazella*), preživač iz porodice šupljorožaca

✧ *tur.* gazal ← *arap.* ġazāl

gazèla[2] *ž* ⟨G *mn* gazélā⟩ *jez. književ.* lirska pjesma: orijentalna pjesnička forma od 8 do 13 stihova s ponovljenim rimama

✧ *tur.* gazel ← *arap.* ġazāl

gazèta *ž* ⟨G *mn* gazétā⟩ **1.** *pov.* mletački srebrni i bakreni sitni novac **2.** *pov.* naziv za rukopisne vijesti (novine) u Veneciji koje su stajale 1 gazetu **3.** naziv za novine ili časopise s vijestima iz književnosti, umjetnosti i politike u mnogim europskim zemljama

✧ *tal.* gazzetta ← *mlet.* gazeta: novčić kojim su se plaćale novine

gàzi *m* ⟨*indekl.*⟩ *pov.* **1.** islamski vojnik koji se borio protiv nevjernika **2.** u Osmanskom Carstvu počasni naziv vojskovođe pobjednika **3.** *v.* gazija [~ *Mustafa Kemal*]

✧ *tur.* ← *arap.* ġāzī ← ġazā: ratovati; napasti, osvojiti

gazifikácija *ž kem.* proizvodnja gorivih plinova iz krutih goriva nepotpunim izgaranjem; rasplinjavanje // **gazificírati** *dv.* ⟨*prez.* gazifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* gazifìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi gazifikaciju

✧ *v.* gas + -FIKACIJA

gàzija *m* ⟨N *mn* -e⟩ **1.** *jez. književ.* pobjednik na megdanu; gazi, junak, heroj **2.** *pren.* onaj koji se pretjerano hvali; hvalisavac, razmetljivac // **gazìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ ratno junaštvo, djelo heroja; herojstvo

♦ *pr.*: **Gàzīć** (250, Zadar, Slavonija; stegnuto od Gazijić), **Gàzīlj** (Požega)

✧ *tur.* gazi

gazírati, *v.* gas

gȁziti, *v.* gaz

Gaznàvidi *m mn* dinastija koja je vladala Afganistanom i dijelovima susjednih zemalja 977–1186; preuzela islam, prenijela ga u dijelove Indije i omogućila napredak prosvjete i umjetnosti

gazofilacij (**gazofilâcij**) *m* **1.** prostorija u kojoj se čuvaju stvari od velike vrijednosti; spremište blaga; riznica **2.** *crkv. pov.* u srednjem vijeku svetohranište **3.** *pren.* **a.** *zast.* leksičko blago **b.** *pov.* knjiga leksikografskog karaktera u kojoj su sakupljena mnoga znanja

✧ *lat.* gazophylacium ← *grč.* gazophylákion: riznica ← gáza: blago + phyláttein: čuvati

gȁzometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -trī⟩ **1.** mjerilo po-

trošnje plina; plinomjer **2.** *kem.* spremnik za plin
✧ *v.* gas + -METAR
gáža *ž* **1.** periodična naplata za neki rad; službenička plaća **2.** *žarg.* rad na određeno vrijeme po ugovoru, obično umjetnika; angažman // **gàžist** *m* onaj koji prima gažu
✧ *fr.* gage
Gb *fiz.* znak stare jedinice gilbert
GB *krat. inform.* znak za količinu podataka (gigabajt), *usp.* MB
Gbps *krat. int.* znak za brzinu prijenosa podataka (gigabit u sekundi)
Gd *kem.* simbol za element gadolinij
Gdȉnj *m* naselje u Dalmaciji i (Gdyna) u Poljskoj // **gdȉnjskī** *prid.* koji se odnosi na Gdinj
GDJE- prvi dio složenih priloga i zamjenica **1.** označuje neodređenost [*gdjegdje* ponegdje, pokatkad, tu i tamo; *gdjegod* negdje; *gdje god* gdje bilo; *gdjekad(a)* katkad, ponekad; *gdjekoji, gdjetko* netko, ponetko; *gdjeno* (ob. u stihu) gdje; *gdješto*] **2.** *zam.* nešto, ponešto **3.** *pril.* **a.** ponegdje **b.** ponekad, tu i tamo [*gledam, a gdjegdje i kupim*]
✧ *v.* gdje
gdjȅ (I) (**đȅ** *reg.*) *pril.* **1.** izravni upit: na/u kojem mjestu? [*~ je vaš brat?*; *~ si bio jučer?*] **2.** neizravni upit (nakon izjavnog glagola) [*reci mi ~ si bio*] **3.** označuje mjesto [*našao sam ga tamo ~ sam ga ostavio*; *bilo ~*; *ma ~* na bilo kojem mjestu; *kako ~* kako na kojem mjestu] // **gdjȅ** (II) *vezn.* **1. a.** kako, da [*vidio sam ga ~ plače*] **b.** otkuda, kako, na koji način [*~ ja to mogu*] **2.** u raznim kontekstima u zn. **a.** da što nije moguće **b.** da se ne može pretpostaviti **c.** da je teško ostvarivo i sl., ob. u dijaloškoj situaciji ili nakon što se o tome govori kao o mogućem [*~ to*; *~ bi to*; *~ ću ja to*; *~ bih ja (ti, on itd.)*; A: *Kaže da će to uspjeti* B: *~ bi on to*; *kuća se može izraditi s mnogo para, ali ~ to*] **3.** (s ob. A) u raznim kontekstima sažimlje sve okolnosti koje su do čega dovele ili naglašava neobjašnjivost okolnosti [*(e) ~ zaboravih ključeve* kako sam to mogao]
✧ *prasl.* i *stsl.* kъdě, kъde (*rus.* gde, *polj.* gdzie) ← *ie.* *kʷu-dhē (*lat.* ubi ← *cubi, *skr.* kuhā)
gdjȅčijī *zam.* izriče pripadnost komu neodređenom i povremenom
gđȁ *krat.* gospođa
gđȉca *krat.* gospođica
Ge *kem.* simbol za element germanij
gȅāk *m* ⟨N *mn* gȅāci⟩ *pejor.* onaj koji je neotesan, primitivan, potpuno neuglađen; seljačina, gedžo // **geàčina** *m augm.* od geak *pejor.*; **gȅāčkī** *prid.* koji se odnosi na geaka; **gȅāčki** *pril.* na geački način, poput geaka; **geàkuša** *ž*, *v.* geak; **gédžo** *m* ⟨G -ē⟩ *reg. pejor.* (+ *srp.*) **1.** neprosvijećen srbijanski seljak, ob. iz perspektive građanina s druge strane Save i Dunava (iz Srijema i Bačke); gedžovan **2.** vojnik bez čina; **gedžòvān** *m* ⟨G gedžováni⟩, *v.* gedžo
♦ *pr.*: **Gédžić**
✧ *tur.* kyjak
gébelsovskī, *v.* Goebbels (J.)
Géber (pravo ime Džābir ibn Hajān as-Sūfi) (o.720–813), latinizirani oblik imena arapskog filozofa i alkemičara, njegova *Summa perfectionis*, najstariji je traktat o kemiji
Gebhardi (*izg.* Gebhàrdi), **Ludwig Albrecht** (1735–1802), njemački povjesničar (*Povijest ugarske države i država povezanih s njom*, *Povijest kraljevine Srbije, Raške, Bosne i Rame*, uz dodatak, *Povijest slobodne države Dubrovnik*)
gebíra|ti *dv.* ⟨*prez.* gèbīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* dobiti/dobivati, pripasti/pripadati [*~ me penzija*; *~ me ćuška*] // **gebirácija** *ž reg.* ono što nekome pripada, ono što netko zaslužuje dobiti [*imam pravo na to, to je moja ~*]
✧ *njem.* gebühren: pripadati
gèbīs (**gebȋs**) *m reg.* umjetni zubi, zubna proteza; zubalo
✧ *njem.* Gebiss
Gebìzon (11. st.), papinski legat Grgura VII, krunitelj kralja Zvonimira 1075. u Solinu
Gècan, Vilko (1894–1973), hrv. slikar i grafičar; jedan od značajnijih ekspresionista u našem slikarstvu, pod utjecajem minhenskog i srednjoeuropskog ekspresionizma (*Cinik*, *U krčmi*, *Autoportret*)
gèdan *m sport* u karateu, naziv za niske udarce i za blokade kojima se štiti donji dio tijela
✧ *jap.*
Gèdeon m. os. ime (*bibl.* podrijetla), *rij. zast.*; isto: **Gìdeon**; *hip.*: **Gênda** ◊ *pr.*: **Gedóšević** (Vukovar), **Gènc** (120, Zagorje; *v.* i Eugen), **Gènčić**, **Gênda** (180, *S* Dalmacija), **Gêndić** (Lika)
✧ *lat.* Gedeon ← *hebr.* Gidhʿōn
gedóre *ž pl. tantum tehn.* vrsta klliješta

gédžo, *v.* geak
gèez *m pov. lingv.* izumrli etiopski jezik semitske porodice; danas se upotrebljava samo u crkvenoj liturgiji etiopskih kršćana
gefȋrt *m tisk.* materijal koji služi za ispunjenje praznoga sloga, tzv. slijepi materijal; četvorina
✧ *njem.* Geviert
gȅg *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ u filmskim ili kazališnim komedijama (osobito burleskama i crtanom filmu) duhovit iznenadan efekt i improvizacija, češće vizualna nego verbalna
✧ *engl.* gag
gégati se (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gêgām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ hodati polagano i bez žurbe, klateći se lijevo-desno kao patka; gegucati se, geguckati se // **gégalo** *sr pejor.* onaj koji hoda nezgrapno, s noge na nogu, podsjećajući na patku; gegavac; **gȅgav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se gega u hodu; **gégavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩, *v.* gegalo; **gȅgavo** *pril.* na gegav način, gegajući se; **gegùcati se** (**gegùckati se**) *nesvrš.* ⟨*prez.* gegùcām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* gegati se
✧ *onom.*
gége (**gȅge**) *ž pl. tantum* **1.** široke platnene hlače kao dio ljetne nošnje na selu; dvogaće **2.** *žarg.* duge muške gaće, dio muškoga rublja; sliperice // **gȅgice** *ž pl. tantum dem.* od gege u zn. dječje duge gaće, *usp.* gege (**2**) [*jedne* ~; *dvoje* ~]
Gȅgi *m mn*, *v.* Albanac // **gȅgījskī** *prid.* koji se odnosi na Gege (sjeverne Albance) [~ *govor*; ~ *dijalekt*]; **gȅgījski** *pril.* kao Gegi, na način Gega, *usp.* toskijski
♦ *pr.*: **Gégić** (170, posvuda, *v.* i Grgur)
gègić *m agr.* sorta dalmatinske loze i vino od te loze
gȅgmen *m term.* onaj koji osmišljava gegove
✧ *engl.* gagman
gehèna *ž bibl.* simbol potpunog i vječnog, trajnog uništenja; pakao, paklena vatra
✧ *srlat.* Gehenna ≃ *hebr.* gayë' hinnom: dolina Hinnom
Geiger (*izg.* Gàjger), **Hans** (1882–1945), njemački fizičar, s W. Müllerom (1890–1967) konstruirao Geiger-Müllerovo brojilo // **Geigerov** (*izg.* Gàjgerov) *prid.* koji pripada Geigeru △ **~a cijev** *fiz.* cijev koja se upotrebljava kao ionizacijska komora unutar Geigerova brojača; ~ **brojač** *tehn.* Geiger-Müllerovo brojilo, instrument koji služi za detektiranje i mjerenje ionizirajućeg zračenja, rendgenskih i kozmičkih zraka i zračenja radioaktivnih tvari
geìstika *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o Zemlji
✧ *grč.* gê: Zemlja
gêj (I) *m* ⟨*indekl.*⟩ *žarg.* muška osoba spolno naklonjena osobama istoga spola; homoseksualac // **gêj** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *žarg.* koji se odnosi na homoseksualce ili ima njihove osobine [~ *pokret*; ~ *scena*; ~ *bar*]; homoseksualan
✧ *engl.* gay
Géja *ž mit.* grčka personifikacija Zemlje kao božice, majka i žena Urana, majka ostalih titana, giganata, Erinija, Kiklopa; štovana u staroj Grčkoj prije pojave kulta Zeusa u helenističko doba; zaštitnica biljaka i male djece
✧ *grč.* Gaîa
gèjik (**gèik**) *m* ⟨N *mn* -ici⟩ jelen, košuta
✧ *tur.* geyik
gêjm *m*, *v.* gem[1]
gèjsōn *m* ⟨G gejsóna⟩ *arhit.* na antičkim hramovima kameni vijenac iznad friza
✧ *grč.* geîson
gêjša *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** članica profesionalne klase žena u Japanu čije je drevno tradicijsko zanimanje zabavljanje muškaraca (danas biznismena na zabavama); prolaze specijalnu obuku kao male djevojčice; svaka razvija umijeće po izboru (pjevanje, ples, sviranje, retorika) **2.** *pren.* prostitutka
✧ *jap.* ≃ gei: umjetnost + sya: osoba
gèjzīr *m* ⟨G gejzíra⟩ *geogr.* mineralno vrelo iz kojega povremeno izbija vruća voda i para u obliku vodoskoka
✧ *island.* Geysir: ime jednoga gejzira
gekóni *m mn* ⟨N gèkōn, G gekóna⟩ *zool.* porodica malih guštera s kvržicama i bodljama na koži (*Geconidae*), u našem primorju kućni i zidni gekoni (*Tarentola mauritanica*); macaklini
✧ *nlat.* gekkones ← *mal.* ge'kok
gȅl *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *kem.* koloidna homogena tvar, ob. poluprozirna i želatinozne konzistencije koja se koristi za neke kozmetičke i higijenske proizvode [~ *za učvršćivanje kose*; *zubna pasta u ~u*; ~ *za brijanje*]
✧ *njem.* Gel ≃ *fr.* gélatine ≃ *lat.* gelare: smrznuti
gelàzam *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* grčevit neprirodan smijeh, čest kod histerije i shizofrenije
✧ *nlat.* gelasmus ← *grč.* gélasma: smijeh

gèldtašn *m reg.* novčanik, lisnica
✧ *njem.* Geldtasche

gelènder *m reg.* ograda uz stubište [*držati se za ~*]; rukohvat, priručje
✧ *njem.* Geländer

gȅler *m razg.* krhotina granate, metka i sl. koja se nakon udarca deformirala i odbila dalje proizvodeći oštar i zviždav zvuk u letu; šrapnel, špliter, rbak, rbina, prskotina
✧ *njem.* Geller

gelȉpter (**gelȉbter**) *m reg.* **1.** dragi, voljeni; ljubavnik **2.** *pren. iron.* onaj koji nije uspio, koji je nevješt, koji je neznalica i sl. (u dijaloškim situacijama zamjenjivao bi izraz: dragi moj, loše si napravio, loše ti se piše) **3.** *pren. iron.* onaj koji je slijep, smušen za sve drugo; zaljubljena budala, tele, majmun
✧ *njem.* Geliebter

gelolèpsija *ž psih.* stanje u kojem se zbog jakih emocija izgubi tonus mišića; napadaj najčešće uslijedi nakon jakog smijeha i traje vrlo kratko
✧ *grč.* gélōs: smijeh + lêpsis: uzimanje

geloplègija *ž pat.* moždani ili srčani udar; kap
✧ *grč.* gélōs: smijeh + -PLEGIJA

gelotològija *ž psih.* učenje o blagotvornom djelovanju smijeha i vedrog raspoloženja na opće stanje čovjekova organizma i zdravlja
✧ *grč.* gélōs: smijeh + -LOGIJA

gelóza *ž pat.* bolno zadebljanje u mišiću kod mišićnog reumatizma, nastaje i zbog trajnog prenaprezanja; miogeloza
✧ *nlat.* gelosis ≃ *lat.* gelu: mraz

gelzèmīn *m* ⟨G gelzemína⟩ *kem. biol.* alkaloid iz korijena američkog otrovnog jasmina (*Gelsemium nitridum*)
✧ *nlat.* gelsemium ← *tal.* gelsomino

gȅm¹ *m* ⟨N *mn* gèmovi⟩ *sport* igra, dio seta u tenisu; gejm △ **~-lopta** *sport* u tenisu rezultat kod kojeg pojedinac ili par vode u poenima i moraju dobiti još samo jedan da bi osvojili gem, gameball (gembol)
✧ *engl.* game

gȅm², *v.* gemišt

gȅm³ *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *zool.*, *v.* pelikan
✧ *mađ.* gém

gȅma (**džȅma**) *ž* **1.** aplikacija na najrazličitijim objektima ili kao element ukrasa kod nakita **2.** poludragulj ili dragi kamen s urezanim likom; najljepše su antičke geme s likovima vladara u profilu
✧ *lat.* gemma: dragulj, pupoljak

gemácija *ž bot.* tvorenje, nastajanje pupoljaka; pupanje
✧ *fr.* gemmation ≃ *lat.* gemmare: pupati

gemàjner *m reg. zast.* vojnik bez čina; ročnik, redov
✧ *austr.njem.* Gemeiner

Gemàra *ž jud.* drugi dio *Talmuda*, *v.* u kojem su zapisane naknadne interpretacije osnovnog dijela Mišne, *v.* u obliku rasprava, poučnih priča i anegdota

gemàtrija *ž* objašnjavanje i tumačenje tajanstvenog značenja pojedinih riječi u vezi s nekim brojevima, čiji se brojni primjeri nalaze u Bibliji
✧ *hebr.* gīmaṭrīyā ← *grč.* geōmetría, *v.* geometrija

gèmifēran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *bot.* koji ima, koji nosi pupoljke; pupoljast
✧ *lat.* gemmifer ≃ gemma: pupoljak + -FER(AN)

geminácija *ž* podvostručenje, podvostručenost // **gemináta** *ž gram.* udvostručeni suglasnik; dugi (geminirani) suglasnik
✧ *lat.* geminatio ≃ geminatus: udvostručen ← geminare: udvostručiti

Gèmini *m mn* treći znak Zodijaka, 21. svibnja do 21. lipnja, pod vladavinom Merkura, kratica GE, dvojne prirode, muški, zračni znak, promjenjiv (simbol Kastor i Poluks), *usp.* Blizanci, *v.* blizanac // **geminíde** *ž mn astron.* meteorski roj koji izbija iz zviježđa Blizanaca; **geminírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* gemìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ udvojiti/udvajati, upariti/uparivati
✧ *lat.* gemini: blizanci

gèmišt (**gemȉšt**) *m reg.* **1.** (bijelo) vino s gaziranom mineralnom vodom; gem **2.** *pejor.* smjesa, mješavina [*~ svega i svačega*] // **gȅm²** *m* ⟨N *mn* gèmovi⟩ *fam.*, *v.* gemišt
✧ *njem.* gemischt ← mischen: miješati

gemìtlih *prid.* ⟨*indekl.*⟩ i *pril. reg.* izražava osjećaj ugodnosti u umjerenosti i prisnosti ambijenta i osjećaju mjere izgrađenom u građanskom društvu i po građanskom srednjoeuropskom ukusu
✧ *njem.* gemütlich

gèmshōrn *m glazb.* jedan od orguljskih registara; spada u dodatne registre
✧ *njem.* Gemshorn

gȅmula *ž biol.* **1.** u Darwinovoj teoriji hipotetična čestica u nasljeđivanju **2.** *zool.* unutrašnji pup u nekih slatkovodnih i morskih

spužava iz kojeg se razvijaju jedinke nakon ugibanja spužve
✧ *lat.* gemmula: pupoljčić

gȅmza *m reg.*, *v.* gams

-GEN, -GENETIČKI, -GENETSKI, -GENEZA, -GENIČAN, -GENIČKI, -GENIJA kao drugi dio riječi znači rađanje, postajanje [*biogeneza*]
✧ *lat.* genus ≃ *grč.* génos: rod; génesis: rađanje, postajanje

gên *m biol.* nositelj nasljednih svojstava organizama smješten u kromosomu (odsječak lanca molekula DNK u virusa RNK, sadrži informaciju koja upravlja sintezom specifičnog proteina); nasljedni činilac // **genètičār** *m* stručnjak za genetiku; **genètičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* genetičar; **genètičarskī** *prid.* koji se odnosi na genetičare; **genètičarski** *pril.* kao genetičar, na način genetičara; **genètičk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na genetiku **2.** koji se odnosi na genezu △ *~**a izolacija*** izdvajanje dijela neke populacije zbog mutacije i rekombinacije kromosoma; *~**a (prirodna) klasifikacija*** razvrstavanje biljnih i životinjskih vrsta u prirodne skupine; *~**i drift*** u evolucijskom procesu ustaljivanje neadaptiranih i neutralnih svojstava; *~**o inženjerstvo*** skup biokemijskih postupaka kojima se odcjepljuju dijelovi gena, cijeli geni ili skupine gena iz DNK jednog organizma i umeću u određeno mjesto DNK drugoga organizma; **genètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ disciplina koja se bavi proučavanjem pojava i zakona nasljeđivanja u živih bića; **gènetskī** *prid.* koji je uvjetovan genima, koji se nasljeđuje genima, *usp.* genetički (2) △ *~ **inženjering*** umjetna intervencija u neke prirodne genetske procese kojom se mijenjaju nasljedne osobine, *usp.* genetičko inženjerstvo, *v.* genetički △; **gênskī** *prid.* koji se odnosi na gene [*~ kôd*] △ *~**-operator*** poseban gen smješten ispred skupine strukturnih gena; omogućuje ili priječi sintezu molekula DNK
✧ *njem.* Gen ≃ *lat.* genus: rasa, rod, pleme, vrsta ≃ *grč.* génos

Genádije *m* kršćanski pisac iz 5. st. (*O slavnim ljudima*)

gencijána *ž bot.* rod zeleni (*Gentiana*) iz porodice sirištara (*Gentianaceae*), podzemni plodovi žute gencijane (lincura *G. lutea*) sadrže gorke tvari koje se koriste u medicini; encijan, gorčica, srčanik
✧ *lat.* gentiana, navodno prema ilirskom kralju Genciju

Gendarmeria Pontifica (*izg.* Žandarmerȉa Pontȉfika) u Vatikanu, policijska jedinica od sedamdeset osoba pod jurisdikcijom Pape, zadužena za interni red i sigurnost Vatikana, svih palača i vile u Castel-Gandolfu; pod nju spada i tzv. švicarska garda s kostimima koje je dizajnirao Michelangelo; Papu čuva tzv. Guardia Nobile, sastavljena od sinova iz plemićkih obitelji

genealògij|a *ž* **1.** pomoćna povijesna znanost koja se bavi proučavanjem naraštaja i grananja porodica, plemena i rodova; rodoslovlje **2.** zapis ili priča o podrijetlu pojedinca, obitelji, ili neke skupine ljudi [*u mojoj ~i sve vrvi od velikih junaka*] // **geneàlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za genealogiju; **geneàlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na genealogiju [*~o podrijetlo*]
✧ *grč.* genealogiá ← geneá: rod, pleme, koljeno + -LOGIJA

gene pool (*izg.* džȋn pûl) *biol.* ukupnost različitih gena jedne populacije u kojoj su pojedini geni raspoređeni po određenoj frekvenciji
✧ *engl.*

generácij|a *ž* **1.** skupina pojedinaca koji imaju istog pretka i predstavljaju jedan naraštaj [*u toj ~i Kennedyjevih John je bio najprodorniji*]; naraštaj, pokoljenje **2.** *rij.* čin ili proces generiranja; proizvodnja, produkcija, *usp.* generirati (1) **3. a.** prosječan vremenski interval između rođenja roditelja i rođenja njihovih potomaka **b.** sve ono što pripada istoj dobi života ili vremenu pojavljivanja (za ljude, životinje i stvari [*nova ~a učenika*; *nova ~a proizvoda*; *nova ~a kompjutera)*] **4.** *inform.* **a.** stupanj tehnološkog razvoja u računalnoj industriji [*procesor četvrte ~e*] **b.** kod obrade podataka, način razlikovanja datoteka (najstariji djed, potom otac pa sin) **c.** u programiranju, praćenje niza postupaka (djed, roditelj, dijete) od kojih tijekom izvođenja nastaju novi // **generácījskī** *prid.* koji se odnosi na generaciju; **generacionìzam** (**generacijanìzam**) *m* ⟨G -zma⟩ *teol.* učenje o tome da roditelji od nežive tvari proizvode tijelo i dušu djeteta, odnosno da jedino roditelji proizvode dušu čovjeka
✧ *lat.* generatio: rođenje, naraštaj

genèrāl *m* ⟨G generála⟩ **1.** *vojn.* najviši časnički čin kopnenih i zračnih snaga ili policije neke države **2.** poglavar nekih redova i kongre-

gacija u Katoličkoj crkvi (isusovaca, dominikanaca, franjevaca) △ *~-bojnik* *vojn.* čin visokog časnika kopnene vojske i zrakoplovstva Republike Hrvatske (iznad brigadira); *~-pukovnik* *vojn.* čin iznad general-bojnika; *~ zbora* *vojn.* najviši časnički čin u oružanim snagama Republike Hrvatske // **generàlāt** *m* ⟨G generaláta⟩ *vojn.* **1.** čast i dostojanstvo generala **2.** *pov.* **a.** područje, okrug pod upravom generala **b.** ured generala; **generàlica** *ž* **1.** žena general **2.** *v.* generalovica; **generàlija** *ž pov.* sjedište generala u Karlovcu (Karlovac je bio glavno mjesto Vojne krajine s upravom); **generalìtēt** *m* ⟨G generalitéta⟩ *vojn.* najviši zapovjedni kadar oružanih snaga; **generàlovica** *ž* generalova žena; generalica; **genèrālskī** *prid.* koji se odnosi na generala i generale [*~ čin*]; **generálstvo** *sr* svojstvo, rang generala

♦ *pr.*: **Generàlić** (120, Omiš, Dalmacija), **Generálović** (Drniš, Karlovac)

✧ *njem.* General ← *lat.* generalis, *v.* generalan

gȅnerāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se odnosi, koji pripada ili koji uključuje svakog člana skupine, skupa, klase; općenit, opći, sveopći **2.** koji nije posebno ograničen ili specificiran [*~na ocjena*] **3.** u složenim izrazima vezanim uz podređene položaje: **a.** u međunarodnim odnosima [*~ni tajnik Ujedinjenih naroda*] **b.** u velikim proizvodnim i sličnim sustavima [*~ni direktor*]; glavni, vrhovni △ *~na pauza* *glazb.* u djelima za veće sastave (ob. za orkestar) dulja sveopća pauza, koja vrijedi za sve instrumente; *~na skupština* skupština koja okuplja sve članove, ob. u Ujedinjenim narodima; opća skupština; *~ni sekretar* glavni tajnik, *v.* glavni (I) △; *~ni štrajk* opći štrajk // **generalizácija** *ž* **1. a.** podvrgavanje pojedinačnog općenitom; uopćavanje, uopćenje, uopćenost, poopćenje **b.** olako, neprimjereno zaključivanje iz pojedinačnih slučajeva [*prebrza ~*] **2.** stvaranje više općenitih zaključaka **3.** mišljenje ili govor u obliku generalnih, općih postavki; **generalizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* generalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izvesti/izvoditi opći zaključak (a ne poseban), izvesti/izvoditi generalizaciju; uopćavati **2.** misliti ili govoriti općenito (a ne konkretno); **gȅneralno** *pril.* na generalan način; u općim crtama, općenito

✧ *lat.* generalis: prirođen, opći ≃ genus: rod

generàlbas *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *glazb.* naziv za harmonijsku ili akordičku podlogu višeglasne skladbe koja se bilježila na poseban način

✧ *njem.* Generalbass

Generàlić, Ivan (1914–1992), hrv. naivni slikar, središnja ličnost tzv. hlebinske škole, *v.*; u slikarstvo ga uveo K. Hegedušić, *v.*, često izlagao (1931–1935) s grupom »Zemlja«; socijalnokritički realizam kasnije zamijenio lirskom idealizacijom i simboličkim sadržajima

generàlije *ž mn* **1.** opći osobni podaci (ime, mjesto, datum rođenja i sl.), *usp.* personalije **2.** okolnosti i pitanja opće naravi

✧ *njem.* Generalien, *v.* generalan

generalìsimus *m vojn. pov.* general koji je vrhovni zapovjednik vojske, nadređen svim generalima i maršalima, u pravilu i prvi čovjek u državi; titula svojstvena totalitarnim i autoritarnim režimima

✧ *nlat.* generalissimus, *v.* general

genèrālk|a (generálka) *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* **1.** ukupnost radnji kojima se sažimlju iskustva predradnji i dolazi do nove kvalitete ili obnove, potpun zahvat u svaki dio, npr. generalni popravak zubi **2. a.** generalna proba kazališne predstave **b.** zamjena vitalnih istrošenih dijelova motora vozila [*imam ~u na autu*] **3.** opća zemljopisna karta, za razliku od specijalke

✧ *njem.* Generalprobe

Genèrālskī Stôl *m* naselje (u blizini Duge Rese), 712 stan.

generàlštab *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *vojn.* najviše tijelo u vojnoj hijerarhiji; glavni stožer // **generàlštabnī** *prid.* koji čini generalštab, koji pripada generalštabu [*~ oficir*], *opr.* garnizonski

✧ *njem.* Generalstab

gȅneratīv|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se tiče rađanja, stvaranja novih naraštaja; rasplodan, razmnožan; rodilački, proizvodan, tvoran △ *~na gramatika* *lingv.* jezikoslovna teorija koja razjašnjava čovjekovu sposobnost da proizvede neograničeno mnogo gramatički ispravnih rečenica svojega jezika na temelju ograničenog skupa pravila; proizvodna gramatika // **genèričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se tiče roda, genusa; rodni, generički; **genèričkī** *prid.* koji se odnosi na rod, *v.* generičan; **generíra|ti** *dv.* ⟨*prez.* genèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* genèrīrān, *gl. im.*

-ānje⟩ **1.** roditi/rađati **2.** uzrokovati, proizvoditi [*takva glupa politika ne rješava ništa, već samo ~ nove probleme*] **3.** **a.** stvoriti/stvarati, osobito kemijskim ili fizikalnim procesima **b.** *fiz.* proizvoditi elektromagnetne titraje
✧ *srlat.* generativus ≃ *lat.* generare: roditi

genèrātor *m reg.* **1.** stroj koji pretvara mehaničku energiju u električnu [~ *pare* parni kotao] **2.** *razg.* onaj koji pokreće [*on je ~ toga projekta*]; tvorac **3.** *meteor.* uređaj kojim se sagorijevanjem plamena (propana, butana) u kojeg se ubrizgava otopina nekog ledotvornog sredstva (npr. otopine srebrnog jodida) stvara golemo mnoštvo jezgara na kojem će u postupcima umjetnog stvaranja oborine ili u borbi protiv tuče nastati početni oblici oborine; postavlja se: **a.** na tlo [*prizemni ~*] **b.** na avion [*avionski ~*] **4.** *inform.* program koji prihvaća definiciju operacije i, ovisno o ulaznim parametrima, samostalno stvara program za tu svrhu // **genèrātorskī** *prid.* koji se odnosi na generator △ ~ ***plinovi*** plinovi koji se dobivaju iz čvrstih goriva u generatorima
✧ *lat.*

generatrìsa *ž mat.* točka čijim gibanjem nastaje krivulja, ploha ili tijelo; izvodnica
✧ *fr.* génératrice ← *lat.* generatrix: rađateljica

Genêt (*izg.* Ženȅ), **Jean** (1910–1986), francuski književnik, kao dramatičar vodeća figura avangardnog teatra egzistencijalističkog i anarhističkog polazišta (*Dnevnik lupeža, Služavka, Balkon*)

genètika, *v.* gen

gènetka *ž* ⟨G *mn* -tākā/-ī⟩ *zool.* zvijer (*Genetta*) iz porodice cibetki, krzno žuto s tamnim pjegama; živi na *J* dijelovima Pirenejskoga poluotoka; europska cibetka
✧ *fr.* genette

Genève *ž*, *v.* Ženeva

Geneviève (*izg.* Ženeviêv) (422–512), svetica, francuska redovnica, zaštitnica Pariza koja je prema legendi spasila grad od Huna
✧ *fr.*

gèneza *ž* **1.** (Geneza) *Knjiga postanka*, naziv *Prve knjige Mojsijeve* u *Starom zavjetu* **2.** nastanak, postajanje, postanak (čega)
✧ *lat.* Genesis ← *grč.* génesis

genezàretskī *prid.*, ob. u: △ ***Genezaretsko jezero*** Galilejsko jezero, *v.* galilejski △

Gȅnf *m* njemačko ime za švicarski grad Ženevu

gênīj *m* **1.** izvanredna snaga duha, intelekta, mašte, inventivnosti; duh, nadarenost **2.** onaj koji ima vrlo velike duhovne i umne sposobnosti, veliki stvaralački um; genijalac **3.** poseban ili prevladavajući duh, atmosfera, u nekom vremenu, na prostoru ili u skupini ljudi [~ *vremena*] **4.** *pov. rel.* u starih Rimljana duh očeva kućnog ognjišta, muška figura kao simbol obitelji ili obiteljskog klana (tj. duh čuvar), pojavljuje se u obliku zmije ili kao mladić koji se žrtvuje; tek kasnije dobiva današnje značenje // **genijálac** *m* ⟨G -lca, V -lče, N *mn* -lci, G genìjālācā⟩ *razg.* **1.** genijalna osoba **2.** *iron.* tobožnji genij **3.** onaj kojemu što dobro ide, koji je vrlo dobar u čemu [~ *za nogomet*; ~ *u snalaženju*]; **gȅnijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji ima osobine i svojstva genija (**2**); ženijalan **2.** *razg.* koji se ističe u svojoj vrsti, koji je dobro napravljen [*~na ideja*; *~an film*]; **genijálčev** *prid.* koji pripada genijalcu; **genìjālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* genijalac; **gȅnijālno** *pril.* na genijalan način, poput genija; **genijálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je genijalan i svojstvo onoga što je genijalno
✧ *lat.* genius: duh, zaštitničko božanstvo

genìtālije (**genitâlije**) *ž mn anat.* spolni organi; spolovila // **gȅnitālnī** *prid.* koji se odnosi na genitalije [~ *organi*]; **genitálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ komponenta ljudske spolnosti čiju morfološko-funkcionalnu osnovu čini prisutnost i funkcionalna zrelost genitalnih organa u čovjeka
✧ *lat.* genitalia ← genitalis: rodni, genitalni

gȅnitīv *m gram.* jedan od padeža indoeuropske deklinacije; u hrv. jeziku odgovara na pitanje koga ili čega; najčešće označuje dio neke cjeline i pripadnost čega čemu, stoji uz mnoge prijedloge // **gȅnitīvn|ī** *prid. gram.* koji se odnosi na genitiv, koji pripada genitivu [*~a konstrukcija*]
✧ *lat.* genitivus (genetivus) ≃ gignere: roditi

GENO- kao prvi dio riječi znači rod, vrstu; koji se odnosi na vrstu, rod, porod; rodo- [*genopatija*]
✧ *lat.* genus ← *grč.* génos: rod, vrsta

gȅnocīd *m term.* prema međunarodnom pravu, zločin za djelo učinjeno s namjerom da se potpuno ili djelomično unište narodne, vjerske, rasne ili etničke skupine ljudi [*zločin ~a*] // **gȅnocīd|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se odnosi na genocid, koji ima svojstva genocida [*~na*

politika]; **gènocīdno** *pril.* kao genocid, na način genocida; **genocídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je genocidno
✧ GENO- + -CID
genodermatóze *ž mn* ⟨N genodermatóza⟩ *pat.* kožne bolesti koje nastaju uslijed djelovanja nekog nasljednog faktora
✧ GENO- + *v.* dermatoze
gènofond *m biol.* ukupnost gena u populaciji, skupini populacija ili vrsti
✧ GENO- + *v.* fond
gènofōri *m mn* ⟨N gènofōr⟩ *biol.* jednostavne molekule nukleinske kiseline virusa i bakterija; prenose genetičku informaciju
✧ GENO- + -FOR(I)
gènōm *m* ⟨G genóma⟩ *biol.* sveukupnost gena u haploidnom kromosomskom sustavu jedne stanične jezgre; prenose se kao cjelina od roditelja na potomstvo
✧ GENO- + *v.* (kromos)om
genopàtija *ž pat.* nasljedna bolest uzrokovana mutacijom gena
✧ GENO- + -PATIJA
genoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* kirurška rekonstrukcija obraza
✧ GENO- + -PLASTIKA
gènotīp *m biol.* sveukupnost nasljednih svojstava organizma jedinke koje se preuzimaju od roditelja
✧ GENO- + -TIP
genotropìzam *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* međusobna privlačnost ljudi sa srodnim i istim latentnim genima u njihovu genotipu
✧ GENO- + -TROPIZAM
Genovéva Bràbantska prema legendi, žena falačkoga grofa Siegfrieda (o.750), osuđena zbog tobožnjeg preljuba; nadahnula mnoge skladatelje (J. Haydn, R. Schumann) i pisce (L. Tieck, F. Hebbel)
genre *m*, *v.* žanr
gèns *m* **1.** *pov.* u antičkom Rimu zajednica više obitelji povezanih imenom, podrijetlom, tradicijom i kulturom **2.** *sociol.* prvobitan oblik društveno-ekonomske organizacije u primitivnoj zajednici, temelji se na krvnom srodstvu i kolektivnom načinu proizvodnje i potrošnje; rod (pojam uveo 1877. američki antropolog L. H. Morgan u zamjenu za pojam klana) // **gentíli** *m mn* ⟨N gèntīl, G gentíla⟩ *pravn.* u rimskom pravu osobe koje pripadaju istom gensu; **gèntīlnī** *prid.* koji se odnosi na rod; rodovski
✧ *lat.* gens
Genscher (*izg.* Gènšer), **Hans Dietrich** (1927), njemački političar, liberal, kao vicekancelar i ministar vanjskih poslova zalagao se za međunarodno priznanje Republike Hrvatske 1991–1992.
gentamìcīn *m* ⟨G gentamicína⟩ *farm.* antibiotik širokog spektra, dobiva se iz aktinomicetne bakterije *Micromonospora purpurea*; primjenjuje se parenteralno u slučajevima gama-negativnih infekcija
✧ *engl.* gentian violet: ljubičasto poput gencijana + -MICIN
Gentileschi (*izg.* Đentilèski), **Artemisia** (1597–o.1651), talijanska ranobarokna slikarica; važna sljedbenica Caravaggiove škole u drugoj generaciji njegovih sljedbenika (dramatični barokni naturalizam, kontrasti svjetlo/sjena; likovi snažnih ekspresija)
gentlemen's agreement (*izg.* džèntlemens egríment) nepisani ugovor koje obvezuje čašću i zadanom riječju
✧ *engl.*: džentlmenski sporazum
gentry *m*, *v.* džentri
genuflèksija *ž* pregibanje koljena, poklecanje (u znak poštovanja prema Bogu)
✧ *srlat.* genuflexio ≃ genu: koljeno + flectere: pregibati, saviti
gènuīn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prirodan; nepatvoren, prirođen
✧ *lat.* genuinus
genus (*izg.* gènus) *m lingv.* nadređeni pojam, *v.* nadređen △
✧ *lat.*
gènzemarš *m reg.* **1.** guščji hod **2.** hod u koloni po jedan
✧ *njem.* Gänsemarsch
GEO- kao prvi dio riječi znači zemlja, koji se odnosi na Zemlju; zemljo- [*geognozija*]
✧ *grč.* geo-; gḗ: Zemlja
geoakùstika *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja pronalazi i analizira ultrazvučne signale na površini Zemlje
✧ GEO- + *v.* akustika
geoantiklinála *ž geol.* konveksno područje nadsvođa Zemljine kore
✧ GEO- + *v.* antiklinala
geobiològija *ž* znanost koja se bavi odnosom evolucije kozmosa i geološkom evolucijom planeta te njihovim odnosom prema živim bićima
✧ GEO- + *v.* biologija

geobìont *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *zool.* životinja koja isključivo živi na čvrstom tlu
✧ GEO- + -BIONT

geobotànika *ž* ⟨D L -ici⟩ grana botanike, proučava rasprostiranje bilja na površini Zemlje; biljna geografija // **geobotàničār** *m* onaj koji se bavi geobotanikom; **geobotàničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* geobotaničar; **geobotàničarskī** *prid.* koji se odnosi na geobotaničare; **geobotàničarski** *pril.* kao geobotaničari, na način geobotaničara; **geobotàničkī** *prid.* koji se odnosi na geobotaniku
✧ GEO- + *v.* botanika

geocentrìzam *m* ⟨G -zma⟩ *astron. pov.* učenje o Zemlji kao nepomičnom središtu svemira oko kojeg se okreću nebeska tijela, *opr.* heliocentrizam // **geocèntričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji se odnosi na geocentrizam **2.** koji se odnosi na koordinatni sustav čije je ishodište u središtu Zemlje
✧ GEO- + -CENTRIZAM

geóda *ž geol.* šupljina u stijenama ispunjena kristaliziranim mineralima izlučenim iz vodenih otopina; druze
✧ *njem.* Geode ← *fr.* géodes ≃ *grč.* geṓidēs: nalik zemlji, zemljan

geodeprèsija *ž geol.* ulegnuti dio u Zemljinoj kori, golemog prostranstva, posljedica je stalnog lokalnog kretanja pojedinih dijelova Zemljine kore u smjeru spuštanja
✧ GEO- + *v.* depresija

geòdēzija (**geodézija**) *ž* znanost koja se bavi proučavanjem i mjerenjem razmjera Zemlje i oblika njezine površine // **geòdēt** *m* ⟨G geodéta⟩ stručnjak za geodeziju; geometar, mjernik; **geòdetsk|ī** *prid.* koji se odnosi na geodete i geodeziju △ ~*a* ***osnova*** niz geodetskih točaka koje omogućuju potpuno snimanje elemenata izmjere; ~*a* ***točka*** obilježena točka na Zemljinoj površini za koju su određene koordinate i nadmorska visina; ~*e* ***linije*** krivulje koje najkraćim putem spajaju dvije točke na površini; ~*i* ***daljinomjer*** instrument za elektronsko mjerenje dužina na osnovi modulacije svjetlosnih valova i intenziteta odaslanog i vraćenog svjetla, služi za mjerenje udaljenosti objekta, daljinomjer
✧ *njem.* Geodäsie ← *fr.* géodésie ← *grč.* geōdaisía

geòdimetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ geodetski daljinomjer
✧ tvorničko ime proizvoda

geodinàmika *ž* ⟨D L -ici⟩ *geol.* znanstvena disciplina, proučava sile koje djeluju na razvoj Zemljine kore // **geodinàmičkī** *prid.* koji se odnosi na geodinamiku
✧ GEO- + *v.* dinamičan, dinamika

geoelektricìtēt *m* ⟨G geoelektricitéta⟩ elektricitet slojeva Zemlje, njegovim mjerenjem određuju se rudna ležišta
✧ GEO- + *v.* elektrika, elektricitet

geofàgija *ž pat.* jedenje zemlje, javlja se u doba patološke gladi, u magiji i narodnom ljekarstvu // **gȅofāg** *m* ⟨G geofága, N *mn* geofázi⟩ onaj koji jede zemlju
✧ GEO- + -FAGIJA

Geoffroy Saint-Hilaire (*izg.* Žofroȁ Sent-Ilȇr), **Étienne** (1772–1844), francuski prirodoslovac, osnivač embriologije i komparativne anatomije (s Cuvierom); izravni prethodnik evolucionizma u biologiji

geofíti *m mn* ⟨N geòfīt, G geofíta⟩ *bot.* trajne biljke koje nepovoljne vremenske prilike preživljavaju podzemno, u obliku podanka, gomolja, lukovice
✧ GEO- + -FIT(I)

geofìzika *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja proučava procese u atmosferi, hidrosferi i litosferi Zemlje, obuhvaća meteorologiju, hidrologiju, oceanografiju, seizmologiju, aeronomiju i dr. // **geofìzičār** *m* stručnjak za geofiziku; **geofìzičārev** (**geofìzičārov**) *prid.* koji pripada geofizičaru; **geofìzičk|ī** *prid.* koji se odnosi na geofiziku i geofizičare [~*i zavod*; ~*a godina*] △ ~*a* ***raketa*** raketa koja služi za geofizička istraživanja, lansira se na visine od 60–1000 km; ~*a* ***oružja*** sva sredstva (eksplozivna, kemijska i sl.) kojima se mogu izazvati promjene u Zemljinoj atmosferi (izazivanje oborina, raspršivanje magle, oblaka i sl.), hidrosferi (skretanje riječnog toka) ili litosferi (izazivanje potresa); ~*i* ***satelit*** satelit kojim se istražuju geofizička svojstva Zemlje i njenog okoliša
✧ GEO- + *v.* fizika

gȅofōn *m* ⟨G geofóna⟩ *tehn.* uređaj za primanje zvukova koji prolaze kroz slojeve Zemlje; upotrebljava se kod ispitivanja podzemnih naslaga, u seizmičkim istraživanjima i određivanju podzemnih voda; geofizički detektor
✧ GEO- + -FON

geognòzija *ž zast.* znanstvena disciplina, bavi se proučavanjem Zemljinog tla; zemljoznanstvo, *usp.* geologija, petrologija
✧ GEO- + -GNOZIJA

geogràfija *ž* znanost koja proučava površinu Zemlje, prirodna dobra, razdiobu na zemlje, države i narode; zemljopis [*fizička ~*; *politička ~*; *ekonomska ~*] △ ***historijska*** ~ disciplina koja proučava zemljopisne značajke nekog područja tijekom povijesti; ***lingvistička*** ~ grana dijalektologije, proučava teritorijalnu rasprostranjenost dijalekata; geografska lingvistika, geolingvistika; ***medicinska*** ~ disciplina koja proučava raširenost bolesti i higijenskih uvjeta života u pojedinim područjima; ***opća*** ~ proučava prostorne odnose prirodnih elemenata (reljef, klima i dr.) i društvenih čimbenika u okviru jedinstvenog sustava; ***socìjalna*** ~ disciplina koja proučava zemljopisne značajke na nekom području u odnosu na specifičnosti u razvoju društva // **geògraf** *m* stručnjak za geografiju; zemljopisac; **geogràfījskī** *prid. konstr. neob.* koji se odnosi na geografiju, *usp.* geografski; **geògrafsk|ī** *prid.* koji se odnosi na geografiju; zemljopisni △ ~***a dužina*** *term.* kutna udaljenost neke točke od početnog meridijana (Greenwich) na *I* ili *Z* (0–180°); longituda, *usp.* ~***a širina***; ~***a izolacija*** područje raširenosti neke životinjske ili biljne vrste, ograničeno nekom geografskom preprekom (morem, pustinjom i sl.); ~***a karta*** zemljopisna karta, *v.* zemljopisni △; ~***a mreža*** sustav meridijana i paralela na zemaljskom elipsoidu ili kugli; ~***a otkrića*** *pov.* **1.** otkrivanje i istraživanje nepoznatih dijelova Zemlje **2.** vrijeme od pol. 15. do poč. 17. st., kada je ustanovljeno da je Zemlja okrugla i upoznati osnovni oblici svih kontinenata [*veliko doba ~ih otkrića*]; ~***a širina*** *term.* kutna udaljenost neke točke od ekvatora prema *S* ili *J* (0–90°); latituda, *usp.* ~***a dužina***; ~***e koordinate*** informacija o geografskoj dužini i geografskoj širini neke točke
✧ *grč.* geōgraphía ≃ GEO- + -GRAFIJA

geohidrològija *ž hidr.* grana hidrologije koja proučava podzemne vode u njihovim pojavama i kretanjima; naziva se i hidrogeologija
✧ GEO- + *v.* hidrologija

geòīd *m* ⟨G geoída⟩ hipotetsko nepravilno tijelo oblika Zemlje omeđeno plohom koju u zemaljskome gravitacijskom pojasu zauzima potpuno mirna morska površina produžena kroz kontinente i okomita u svakoj točki na smjer sile teže
✧ GEO- + -ID

geoizotérme *ž mn* ⟨N geoizotérma, G *mn* -rāmā/-ī⟩ *geogr.* crte ili plohe koje na zemljopisnoj karti spajaju mjesta jednake temperature tla ili unutrašnjosti Zemlje
✧ GEO- + *v.* izoterman, izoterma

geokàrpija *ž bot.* sazrijevanje plodova nekih biljaka ispod površine tla
✧ GEO- + *grč.* karpós: plod

geokémija *ž* znanost o kemijskom sastavu Zemljine kore i o kemijskim promjenama u Zemljinoj kori
✧ GEO- + *v.* kemija

geolingvìstika *ž* ⟨D L -ici⟩ lingvistička geografija, *v.* geografija △
✧ GEO- + *v.* lingvistika

geològija *ž* znanost o sastavu, postanku, strukturi i razvoju Zemlje, osobito litosfere // **geòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za geologiju; **geològījskī** *prid.* koji se odnosi na geologiju; **geològinja** *ž konstr. neob.*, *v.* geolog; **geòlošk|ī** *prid.* koji se odnosi na geologiju i geologe [*~a karta*; *~e formacije*]; **geològījski** *pril.* kao geolog, na način geologa, kao u geologiji [*istraživati ~*]
✧ GEO- + -LOGIJA

geomagnetìzam *m* ⟨G -zma⟩ Zemljin magnetizam // **geomagnètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ disciplina koja proučava magnetska polja Zemlje; **geomàgnētsk|ī** *prid.* koji se odnosi na geomagnetizam i geomagnetiku [*~a anomalija*] △ ~***i elementi*** elementi koji označuju svojstva Zemljinog magnetnog polja u nekoj točki
✧ GEO- + *v.* magnet, magnetizam

geomàntija *ž* proricanje, gatanje iz likova u zemlji, pijesku ili šljunku
✧ *grč.* geōmanteía ≃ GEO- + -MANTIJA

geomedicína *ž med.* disciplina koja proučava utjecaj okoliša na geografsku rasprostranjenost zdravstvenih problema
✧ GEO- + *v.* medicina

geomehànika *ž* ⟨D L -ici⟩ dio mehanike, proučava fizikalna svojstva tla i stijena; mehanika tla i mehanika stijena
✧ GEO- + *v.* mehanika

geomètrija *ž mat.* grana matematike koja proučava svojstva i međusobne odnose ravninskih ili prostornih skupova točaka (krivulja, ploha, poliedara itd); mjerstvo [*deskriptivna ~*] △ ***euklidska*** ~ geometrija zasnovana na aksiomima koje je o. 300. pr. Kr. predložio Euklid, odgovara našoj intuitivnoj predodžbi

o prostoru; ***neeuklidska*** ~ geometrija u kojoj ne vrijedi Euklidov (peti) aksiom o paralelama [*hiperbolna* ~ = ~ *Lobačevskog*; *eliptička* ~]; ***projektivna*** ~ dio geometrije koja proučava svojstva nepromjenjiva pri projiciranju, potječe iz problema perspektive (17. st.) // **gèometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ mjernik, geodet, *usp.* geodezija; **geomètrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na geometriju △ ~***a algebra*** *mat.* disciplina razvijena u starogrčkoj matematici, algebarske probleme rješava pomoću geometrije; ~***a optika*** grana optike koja se bavi proučavanjem svjetlosnih zraka i njezinim pravocrtnim prostiranjem; ~***a progresija*** geometrijski niz brojeva u kojima je omjer između dvaju susjednih članova stalan; ~***a sredina*** brojčana karakteristika skupine od *n* vrijednosti po definiciji jednaka *n*-tom korijenu njihova umnoška; geometrijska srednja vrijednost; ~***i lik*** naziv koji se daje nekim skupovima točaka u ravnini (mnogokut, krug, kružni vijenac i sl.); ~***i niz*** = ~***a progresija***; ~***i red*** zbroj članova geometrijske progresije; ~***i stil*** *pov. umj.* najstarija faza antičke grčke umjetnosti; ~***o mjesto*** skup točaka u ravnini ili prostoru što zadovoljavaju neki geometrijski uvjet; ~***o tijelo*** naziv koji se daje nekim skupovima točaka u prostoru (poliedar, kugla, stožac, valjak i sl.); **geometrìzam** *m* ⟨G -zma⟩ sustav u kojem je sve svedeno na geometrijske oblike i metode

✧ *grč.* geōmetría: zemljomjerstvo ≃ GEO- + -METRIJA

geomìcīn *m* ⟨G geomicína⟩ *farm.* antibiotik proizveden od mikroorganizma *Streptomyces xanthophaeus*

✧ GEO- + -MICIN

geomorfològija *ž* grana fizičke geografije, proučava i opisuje oblike reljefa Zemlje

✧ GEO- + *v.* morfologija

geònīm *m* ⟨G geoníma⟩ ime mjesta prihvaćeno kao osobno ime ili prezime [*Ramljak* = čovjek iz (s, od) Rame]

✧ GEO- + -ONIM

geoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *geol.* reljefno prikazivanje Zemljine površine: oblik tla, površina Zemljine kore s obzirom na razlike u visini, prirodna uzdignuća i ulegnuća

✧ GEO- + -PLASTIKA

geopolìtika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** disciplina koja se bavi proučavanjem odnosa između geografskih faktora i politike država **2.** *pov. ideol.* pseudoznanstvena upotreba geografskih razloga za pravo države na osvajanje teritorija i širenja tzv. životnog prostora // **geopolìtičār** *m* stručnjak za geopolitiku; **geopolìtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* geopolitičar; **geopolìtičkī** *prid.* i koji se odnosi na geopolitiku i geopolitičare; **geopolìtički** *pril.* na geopolitički način, poput geopolitičara

✧ GEO- + *v.* politika

geopotencìjāl *m* ⟨G geopotencijála⟩ *meteor.* potencijal koji se odnosi na rad kako bi se čestica zraka, svladavajući silu težu, podigla sa standardne razine, ob. srednje razine mora; izražava se u geopotencijalnim metrima

✧ GEO- + *v.* potencija, potencijal

geoprómet *m* ukupnost prometa robe, propusnost komunikacija i veza u trgovini, privredi, gospodarenju, razmjeni i turizmu s obzirom na geografske razloge u širem smislu // **geoprómetnī** *prid.* koji se odnosi na geopromet

✧ GEO- + *v.* prometati, promet

geopsihològija *ž* disciplina koja proučava utjecaj meteoroloških i drugih fizikalnih karakteristika okoline na psihu čovjeka, *usp.* geomedicina // **geopsihòlośkī** *prid.* koji se odnosi na geopsihologiju; **geopsìhičk|ī** *prid.* koji se odnosi na geometeorološke pojave i psihu △ ~***e pojave*** *psih.* promjene duševnih raspoloženja što ih izazivaju meteorološke promjene

✧ GEO- + *v.* psihologija

George (*izg.* Gèorg), **Stefan** (1868–1933), njemački simbolistički pjesnik, utjecajni larpurlartist pod djelomičnim utjecajem S. Mallarméa i P. Verlaina (zbirka *Himne*, *Godine duše*, *Sedmi prsten*); bježi iz Njemačke pred nacizmom u Švicarsku

George[2] (*izg.* prema *njem.* Gèorg, prema *engl.* Džȍrđ) **1.** *v.* ♦ **2.** ime jednog češkog kralja (Jiři, 15. st.), šest britanskih (17–18, 18–19, 19–20. i 20. st.), dvojice grčkih (Georgios, 19–20. st.) i dvojice njemačkih kraljeva (19. i 19–20. st.) **3. VI** (1895–1952), britanski kralj (od 1936), otac kraljice Elizabete II i princeze Margarete; prijatelj i suradnik F. D. Roosevelta, bezrezervno podržao politiku W. Churchilla

♦ *v.* Juraj

Georgetown (*izg.* Džȍrdžtāun) *m* glavni grad i luka Gvajane, 200.000 stan. // **džȍrdžtaunskī** *prid.* koji se odnosi na Georgetown

Geòrgīj m. os. ime, *v.* Juraj
Geòrgija *ž* (u nekim transkripcijama Džordža) *geogr.* **1.** jedna od država u sastavu SAD-a, 6.478.000 stan., glavni grad Atlanta **2.** *v.* Gruzija // **geòrgījskī** *prid.* koji se odnosi na Georgiju i njezine stanovnike
geòrgike *ž mn* ⟨N geòrgika⟩ *knjiž.* podvrsta antičkog didaktičkog epa u kojem se daju upute za poljodjelstvo
✧ prema Vergilijevu djelu *Georgica* ≃ *lat.* georgicus ← *grč.* geōrgikós: ratarski
georgína *ž bot.*, *v.* dalija
✧ *njem.* Georgine
geosféra *ž geogr.* zemaljski omotač (atmosfera, hidrosfera, litosfera i biosfera)
✧ GEO- + -SFERA
geosinklinála *ž geogr.* izdužen, ulegnut i labilan sedimentacijski prostor litosfere između kontinentalnih masa
✧ GEO- + *v.* sinklinala
geosìnkronī *prid.*, *v.* geostacionarni
✧ GEO- + *v.* sinkron
geostàcionarnī *prid.*, ob. u: △ ~ ***satelit*** satelit koji se jedanput okrene oko Zemlje za isto vrijeme za koje se ona okrene oko svoje osi, prividno se ne pomiče na nebu; geosinkroni s.
✧ GEO- + *v.* stacionar, stacionaran
geostàtika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** znanost o ravnoteži čvrstih tijela **2.** u poljoprivredi znanost o nosivosti tla
✧ GEO- + -STATIKA
geostràtegija *ž* ukupnost strateških čimbenika (ob. u vojnom smislu) s obzirom na geografske i demografske okolnosti // **geostràtēškī** *prid.* koji se odnosi na geostrategiju
✧ GEO- + *v.* strategija
geostròfičnī *prid.*, ob. u: △ ~ ***vjetar*** *meteor.* strujanje u slobodnoj atmosferi koje je usporedno s izobarama, pojavljuje se kad sila tlaka drži ravnotežu Coriolisovoj sili
geotàksija *ž biol.* pokretna reakcija nekih organizama usmjerena djelovanjem gravitacijske sile
✧ GEO- + -TAKSIJA
geotèhnika *ž* ⟨D L -ici⟩ proučavanje fizikalnih svojstava i mehaničkog ponašanja tla i stijena u svrhu izrade građevinskih i rudarskih objekata
✧ GEO- + *v.* tehnika
geotektònika *ž* ⟨D L -ici⟩ dio geologije, proučava velike strukturne cjeline Zemlje, tj. kontinente i oceane
✧ GEO- + *v.* tektonika
geotèrmika *ž* ⟨D L -ici⟩ proučavanje toplinskih svojstava Zemlje // **geotèrmāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima geotermička svojstva △ ~***na energija*** toplina Zemljine unutrašnjosti kao mogući izvor energije; **geotèrmičkī** *prid.* koji se odnosi na geotermiku △ ~ ***stupanj*** pri vertikalnom spuštanju u unutrašnjost Zemlje, broj metara nakon kojih se temperatura povisi za 1 °C
✧ GEO- + -TERMIKA
geotermòmetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *meteor.* vrsta živinog termometra za mjerenje temperature tla na raznim dubinama
✧ GEO- + *v.* termometar
geotropìzam *m* ⟨G -zma⟩ *bot.* gibanje korijena biljke u smjeru djelovanja sile teže
✧ GEO- + -TROPIZAM
gȅpārd *m zool.* pjegasta zvijer (*Acinonyx jubatus*) iz porodice mačaka, živi u Aziji i Africi
✧ *fr.* guépard ← *tal.* gattopardo
gèpek (gepȅk) *m* (ob. samo *jd zb.*) *reg.* **1.** kovčezi, torbe i druge priručne stvari na putovanju; prtljaga, bagalji **2.** *meton.*, *v.* prtljažnik **3.** dodatak, popudbina, mitgepek
✧ *njem.* Gepäck
gepȅktrēger *m reg.* mjesto na vozilu na kojem stoji prtljaga (često na krovu); (krovni) prtljažnik
✧ *njem.* Gepäckträger
gȅpel *m reg.* vitlo koje se pokreće životinjskom snagom, stavlja u pogon druge strojeve (mlin, vršalicu); čekrk
✧ *njem.* Göpel
gȅpiti (komu što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* gȅpio⟩ *reg.* uzeti, ukrasti, maznuti, ćapiti; gepnuti // **gȅpnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* gȅpnuo, *prid. trp.* gȅpnūt⟩, *v.* gepiti
✧ *tal.* chiapare: uzeti, *usp.* grapati
gȅra (gȅrica) *ž zool.*, *v.* gira
gèrānij (gerânijum) *m bot.* biljni rod (*Pelargonium*), bogat vrstama iz porodice iglica (*Geraniaceae*), cvjetovi su nalik na ptičji kljun; iglica, kačik, muškatl, pelargonija, rozetla, smrdljivak, žeravac
✧ *grč.* geránion ≃ géranos: ždral
geranìōl *m* ⟨G geranióla⟩ *kem.* $C_9H_{15}CH_2OH$, dvostruko nezasićeni terpenski alkohol mirisa ruže, sastojak mnogih eteričnih ulja
✧ *v.* geranij + -OL
Gérard[1] *rij.* m. os. ime (njemačkog podrijetla)
◇ *pr.*: **Gérard** (*I* Slavonija)

Gérard² (*izg.* Žerâr), **François** (1770–1837), francuski neoklasicistički slikar, dvorski slikar Louisa XVIII, učenik J. L. Davida; intelektualni, hladni klasicizam, elegantni ženski portreti, glorifikator Napoleonova doba (*Bitka kod Austerlitza*, *Mme Récamier*)

Gerasimov (*izg.* Gerasìmov) **1. Aleksandr Mihailovič** (1881–1963), ruski slikar, glavni predstavnik i teoretičar socijalističkoga realizma **2. Ivan Ivanovič** (1867–1920), ruski botaničar, razjasnio ulogu jezgre u fiziologiji biljnih stanica **3. Sergej Apolinarevič** (1906–1985), ruski (sovjetski) filmski redatelj (*Učitelj*, *Mlada garda*, *Tihi Don*)

gèrber *m bot.* ukrasna biljka iz porodice glavočika (*Compositae*) s velikim cvjetnim glavicama žućkastih i crvenkastih boja
✧ prema imenu njemačkog botaničara T. Gerbera

gerènug *m* ⟨N *mn* -uzi⟩ *zool.* afrička antilopa (*Lithocranius walleri*), vrlo duga vrata
✧ *engl.* gerenuk ← *egz.* (*somalijski*) gáránúug

gȅrga *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. pejor. zast.* gomila, masa, svjetina
✧ *mađ.* görgö

gêri *m* ⟨*indekl.*⟩ *sport* u karateu udarac nogom; ubodni [*kekomi* ~], uzlazni [*keage* ~], kružni [*mavaši* ~] i sl.
✧ *jap.*

Géricault (*izg.* Žerikȍ), **Théodore** (1791–1824), francuski slikar romantizma i protorealizma; kompozicije gigantskih formata i dramatske snage (*Splav meduze*), znamenita serija portreta duševnih bolesnika

gerijàtrija *ž* **1.** *med.* dio medicine, proučava bolesti i tegobe starih osoba **2.** odjel u medicinskim ustanovama za njegu osoba s takvim problemima **3.** *iron.* starost [*to ti je* ~ (ob. kada se želi naglasiti da tako rade, razmišljaju i sl. stariji ljudi)] // **gerìjatar** (**gerijátar**) *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ liječnik, specijalist gerijatrije; **gerijàtrījskī** *prid.* koji se odnosi na gerijatriju i gerijatre
✧ *grč.* gérōn: starac + -IJATRIJA

gerìla *ž vojn.* **1.** borba samostalnih malih naoružanih odreda izvan sastava redovne vojske; četovanje, hajdukovanje **2.** borba pobunjenika protiv vlasti i njene vojske, okupatora, nepoćudnog režima ili sl. △ ***gradska*** ~ organizirana skupina koja u borbi protiv režima vrši sabotaže i prepade u gradovima // **gerílac** *m* ⟨G -lca, V gèrīlče, N *mn* -lci, G gèrīlācā⟩ pripadnik gerile; **gèrīlka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gerilac; **gèrīlskī** *prid.* koji se odnosi na gerilu i gerilce [~ *rat*]; **gèrīlski** *pril.* **1.** kao gerilac, na način gerilaca i gerile **2.** na brzinu, na mah, ob. na neuobičajen, prijek način [*ovo je izvedeno* ~]
✧ *šp.* guerilla: mali rat

geriljêro *m* ⟨N *mn* -si/geriljéri *knjiš. neob.*⟩ *publ.* onaj koji se u Latinskoj Americi bori kao gerilac, naoružani sudionik gerilskih borbi u tim zemljama
✧ *amer.šp.* guerillero, *v.* gerila

gèrīn *m* ⟨G gerína⟩ *reg. zool.*, *v.* tvor
✧ *mađ.* gereny

Gèrion *m mit.* div s tri tijela koji je ubijao svoje goste i nudio ih bikovima kao hranu; ubio ga Heraklo

Gèrivoj (**Géro**, **Geròvit**) *m mit.* staroslavenski bog ratnih razaranja i uništavanja, simbol ratničkog nagona

gȅrla *ž* ⟨G *mn* gêrlā⟩ *žarg.* mlada žena privlačna izgleda [*prava* ~; *zgodna* ~]; cura, mačka, djevojka, riba, treba, komad △ ***go-go girl*** (*izg.* gò-gò gêrl) plesačica koja izvodi baletne stilizacije – dekoracija pjevaču ili izvođačima
✧ *engl.* girl: djevojka

gèrlīn *m* ⟨G gerlína⟩ *reg.* vrlo debelo brodsko uže
✧ *tal.* gherlino

gérma *ž reg.* kvasac, pjenica
✧ *njem.* Germ ← *lat.* german: klica

Germáni *m mn pov. etn.* od 1. st. pr. Kr. skup plemena *Z* dijela indoeuropske jezične zajednice (preci Nijemaca, Engleza, Nizozemaca, Flamanaca, Danaca, Šveđana i Norvežana) // **Gèrmān** *m* (**Gèrmānka** *ž*) ⟨G Germána⟩ pripadnik jednog od germanskih naroda; **Gèrmānija** *ž pov.* u rimsko doba područje između Rajne i Odre te *S* od Dunava, nastanjeno germanskim plemenima; **germànika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *term.* sve knjige koje se nalaze u nekoj knjižnici pisane njemačkim jezikom, ili koje se bave Germanima, Nijemcima, njemačkom kulturom općenito; **germànist** *m* stručnjak za germanistiku (proučava, studira itd.); **germanìstičkī** *prid.* koji se odnosi na germaniste i germanistiku; **germanìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* proučavanje jezika, književnosti i kulture germanskih naroda (u užem smislu, samo njemačkog jezika); **germànistkinja** (**germànistica**) *ž*,

v. germanist; **germanizácija** *ž* nametanje njemačkog jezika i njemačke narodnosti negermanskim narodima; **germanìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ prepoznatljiva pojedinost iz njemačkog jezika usvojena u drugom jeziku; **germanizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* germanìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* germanìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ nametnuti/nametati njemački jezik i kulturu nekom negermanskom narodu; ponijemčiti/ponjemčivati; **gèrmānsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Germane **2.** koji se uobičajeno pripisuje starim Germanima ili onima koji govore germanskim jezicima **a.** kao antropološka svojstva (visina, svijetla koža, plava kosa i oči i sl.) **b.** kao način ponašanja (točnost, preciznost, disciplina, krutost); švapski △ *~**a religija*** poganska religija germanskih naroda s naglašenim kultom mrtvaca, čaranjem i proricanjem, te dvije skupine bogova: Asima i Vanima; *~**i jezici*** *lingv.* grana indoeuropske jezične porodice s tri skupine (istočnogermanska, sjevernogermanska i zapadnogermanska); **germánstvo** *sr* **1.** ukupnost osobina naroda germanske grupe, ukupnost Germana **2.** (Germanstvo) svi Germani

◆ **Gèrman** m. os. ime, *v.* i Herman; isto: **Đèrman** ◇ *pr.* (mogu biti i etnonimska): **Đèrman**, **Đermánec**, **Đermánović** (360, Banovina), **Gèrman**, **Gèrmanić**, **Germánović**, **Jèrmān** (270, Buzet, Istra, Primorje; ← *mlet.*), **J̀èrman** (270, Buzet, Istra, Primorje, *Z* Slavonija; ← *mlet.*), **Jèrmānčić**, **Jermàniš** (100, Buzet), **Jèrmelić** (Omiš), **J̀èrmen** (Zadar)

✧ *lat.* Germani

gèrmānij *m kem.* element srodan siliciju (simbol Ge, atomski broj 32), poluvodič, upotrebljava se uglavnom u tranzistorima

✧ *nlat.* germanium (prema latinskom imenu Njemačke, ime je dao njemački kemičar C. Winkler koji ga je otkrio 1886.)

GERMANO- kao prvi dio riječi kazuje da je ono što znači drugi dio u vezi sa Nijemcima, Njemačkom [*germanofil*]

✧ *lat.* Germanus: Nijemac

germanòfīl *m* ⟨G germanofíla⟩ onaj koji voli Nijemce i Njemačku, simpatizer njemačke politike i njemačkog načina života; germanoman // **germanòfilskī** *prid.* koji se odnosi na germanofile; **germanòfilski** *pril.* kao germanofil, na način germanofila; **germanofílstvo** *sr* osobina onoga koji je germanofil

✧ GERMANO- + -FIL

germanòfōb *m* ⟨G germanofóba⟩ onaj koji mrzi Nijemce // **germanofòbija** *ž* osobina onoga koji je germanofob

✧ GERMANO- + -FOB

germanòfōn *m* ⟨G germanofóna⟩ izvorni govornik njemačkog jezika

✧ GERMANO- + -FON

germanòmān *m* ⟨G germanomána⟩, *v.* germanofil

✧ GERMANO- + -MAN

germìcīd *m* ⟨G germicída⟩ *kem.* sredstvo za uništavanje zaraznih klica

✧ *lat.* germen: klica, pupoljak + -CID

germinácija *ž bot.* izbijanje klica u biljaka; klijanje

✧ *lat.* germinatio ≃ germinare: klijati, pupati

germinal *m*, *v.* žerminal

gȅrmtājg *m reg.* tijesto za kolače umiješeno s kvascem; dizano tijesto

✧ *austr.njem.* Germteig

gèrok (**gerȍk**) *m* ⟨N *mn* -oci⟩ *reg.* vrsta gornjeg muškog kaputa po nekadašnjoj modi

✧ *njem.* Gehrock

gèront *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *pov.* stari ugledni građanin, član geruzije, *v.*

✧ *grč.* gérōn: starac

GERONTO- kao prvi dio riječi znači starost i ono što se odnosi na stariju populaciju [*gerontokracija*]

✧ *grč.* gérōn ⟨G gérontos⟩: starac

gerontoagògija *ž* proučavanje granica i mogućnosti obrazovanja starijih ljudi

✧ GERONTO- + -AGOGIJA

gerontofílija *ž psih.* spolna sklonost mladih ljudi prema starijim osobama

✧ GERONTO- + -FILIJA

gerontofòbija *ž pat.* bolesni strah od starih ljudi i od starenja

✧ GERONTO- + -FOBIJA

gerontoìzam *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* sustavno stereotipno ponašanje prema starijima i diskriminacija starijih ljudi

✧ *v.* geront + -IZAM

gerontokòmij *m* ustanova za zbrinjavanje starijih osoba; starački dom

✧ *lat.* gerontocomium ← *grč.* gerontokomeȋon ≃ GERONTO- + komeȋn: skrbiti, brinuti se

gerontokràcija *ž pol. pejor.* politički i društveni oblik vlasti ili običaj po kojem se vlast i

moć nalazi u rukama staraca; vladavina staraca // **gerontòkrat** *m* pripadnik ili pristaša gerontokracije; **gerontòkratskī** *prid.* koji se odnosi na gerontokraciju i gerontokrate
✧ GERONTO- + -KRACIJA

gerontòksōn *m* ⟨G gerontoksóna⟩ *pat.* rubno sivobijelo prstenasto zamućenje rožnice, odijeljeno od limbusa
✧ *nlat.* gerontoxon

gerontològija *ž* znanost koja se bavi proučavanjem bioloških, socioloških i ekonomskih problema starih osoba, *usp.* gerijatrija // **gerontòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za gerontologiju; **gerontològinja** *ž konstr. neob.*, *v.* gerontolog; **gerontòloškī** *prid.* koji se odnosi na gerontologiju i gerontologe
✧ GERONTO- + -LOGIJA

gerontopsihològija *ž* grana razvojne psihologije; istražuje psihičke procese u čovjekovu starenju
✧ GERONTO- + *v.* psihologija

gerontoteràpija *ž med.* metode i postupci koji objedinjuju medicinska, psihološka, sociološka znanja, nastoje starije osobe održati u njihovom socijalnom okruženju i probleme starenja učiniti podnošljivima
✧ GERONTO- + *v.* terapija

Gȅrovo *sr* naselje (u blizini Čabra), 807 stan. // **gȅrovačkī** *prid.*, *v.* gerovski; **Gȅrovčanin** *m* (**Gȅrovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gȅrovčani/Gȅrōvci⟩ stanovnik Gerova; **gȅrovskī** *prid.* koji se odnosi na Gerovo i Gerovčane; gerovački
♦ *pr.*: **Gȅrovac** (290, Otočac, Ogulin)

Gershwin (*izg.* Gȅršvin) **1. George** (1898–1937), najznačajniji američki skladatelj zabavne, popularne glazbe s elementima klasične simfonijske i jazz glazbe (*Rapsodija u plavom*, *Amerikanac u Parizu*, *Porgy & Bess*) **2. Ira** (1896–1983), Georgeov brat; među najznačajnijim američkim piscima stihova šlagera, libreta za mjuzikle i filmove; prvi tekstopisac koji je dobio Pulitzerovu nagradu 1932 (*I Got Rhythm*, *The Man I Love*, libreto za *Porgy & Bess*)

géršl *m* (**géršla** *ž*) *reg.* **1.** *bot.*, *v.* ječam **2.** *kulin.* slano jelo od ječma; orzo
✧ *njem.* Gerste, Gerstel: ječam

gȅrtner *m reg.* vrtlar // **gertnèraj** (**gertneȑāj**) *m reg.* obrađivanje vrtova; vrtlarstvo
✧ *njem.* Gärtner

Gertrúda ž. os. ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Jeltrúda** *zast.* (na čakavskom području); *hip.*: **Géra**, **Gêrta**, **Jéra** (češće u *slov.*), **Trúda**
◊ *pr.*: **Gérić** (590, Zagorje, *v.* i Grgur), **Gérin**, **Gêršak**, **Hérić** (*v.* i Ero), **Jérić** (*v.* i Jerolim), **Jérin**, **Trúdić**
✧ *njem.* Gertrud

gèrund (**gerùndīj**) *m gram.* infinitni glagolski oblik u latinskom, u kosim padežima zamjenjuje infinitiv, na hrvatski se ob. prevodi glagolskom imenicom [*ars scribendi* umijeće pisanja] // **gȅrundīv** *m gram.* glagolski pridjev trpni u latinskom kojim se izriče nužnost, potreba i primjerenost [*liber scribendus:* knjiga koju valja napisati, »knjiga koja mora biti napisana«]
✧ *lat.* gerundum: što se mora obaviti; gerundivus: gerundiv; gerundium: gerund

gèrūzija *ž pov.* skup geronata; senat, vijeće staraca u antičkoj Sparti
✧ *grč.* gerousía

Gervais (*izg.* Žervȅ), **Drago** (1904–1957), hrv. književnik, pjesnik, komediograf (*Karolina riječka*) i novelist, ističe se osobito svojom čakavskom lirikom

gȅs *m glazb.* kromatski sniženi ton g (enharmonijski jednak tonu fis)

Gesamtkunstwerk (*izg.* Gezàmtkunstverk) *m term.* umjetničko djelo koje nastaje ravnopravnom i naglašenom suradnjom više umjetnosti (scenska umjetnost, muzika, slikarstvo, balet itd.)
✧ *njem.*

gesȉms *m arhit.* **1.** ukrasni dio na fasadi građevine, ispod krova; vijenac, friz **2.** okvir prozora, vrata; sims, pervaz
✧ *njem.* Gesims

gȅslo *sr* ⟨G *mn* gêslā⟩ kratka izreka ili riječ kao ideja vodilja; lozinka, deviza, parola
✧ *češ.* heslo

Gesner (*izg.* Gȅsner), **Konrad** (1516–1565), švicarski prirodoslovac i liječnik, utemeljitelj znanstvene zoologije, prvi klasificirao biljke po cvjetovima i plodovima

gȅst *m*, *v.* gȅsta

gesta (*izg.* gȅsta) *ž mn pov.* naslov mnogih srednjovjekovnih djela na latinskom, osobito onih koja opisuju djela neke ličnosti (kralja, sveca i sl.); srednjovjekovna historiografska vrsta [~ *Hungarorum*]
✧ *lat.*

gȅsta *ž* (**gȅst** *m*) ⟨G *mn* gêstā⟩ **1.** pokret udova ili tijela (lica i sl.) kojim se izražava neka misao ili osjećaj ili se popraćuje govor **2.** *pren.*

ono što je rečeno ili učinjeno, ob. kao formalan znak nakane ili odnosa prema tome [*posjet napuštenoj djeci, siromasima ili umirućima od AIDS-a je predsjednikova ~ koja se ne zaboravlja*; ~ *dobre volje*] // **gestikulácija** *ž* izražavanje gestama; gestikùliranje; **gestikùlārnī** *prid.* koji se odnosi na gestikulaciju △ ~ ***govor*** govor tijela (**1**), *v.* govor △; **gestikùlātor** *m* **1.** onaj koji čini geste, gestikulira **2.** onaj koji je sklon gesti; **gestikulírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gestikùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ služiti se gestama; **gestuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ umjetnički pravac koji se ograničava na tjelesne geste ili im daje prvenstvo u umjetničkom izrazu

✧ *lat.* gestus ← gerere: raditi, vršiti

gestagéni *m mn* ⟨N gestàgēn, G gestagéna⟩ *fiziol.* hormoni jajnika; najvažniji progesteron i pregnenolon, upotrebljavaju se za hormonsku kontracepciju

✧ *lat.* gestare: nositi + -GEN(I)

Gèstapo (**Gestȁpo**) *m pov.* politička tajna policija nacističkog režima u Njemačkoj (1933–1945) // **gèstapovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ **1.** pripadnik Gestapoa **2.** *pren. iron.* onaj koji nemilosrdno, nasilno koristi vlast ili moć; **gèstapōvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gestapovac; **gèstapovskī** *prid.* koji se odnosi na Gestapo i gestapovce; **gèstapovski** *pril.* kao gestapovac, na način gestapovaca

✧ *krat.*, *njem.* **Ge**heime **Sta**ats **po**lizei

gestikulírati, *v.* gèsta

gestóza *ž med.* stanje uzrokovano trudnoćom (povraćanje, edem, povećani tlak i sl.)

✧ *lat.* gestare: nositi + -OZA

gestuálnōst, *v.* gèsta

Gesualdo (*izg.* Đezuâldo), **Don Carlo, da Venosa** (1560–1613), talijanski (napuljski) renesansni (protobarokni) skladatelj i svirač lutnje; slavan po šest knjiga madrigala

gešȅft *m reg.* **1.** *zast.* prostor u kojem se trguje; lokal, trgovina **2.** praksa trgovanja; trgovina, posao (ob. unosan, ono što je pretvoreno u dobit) [*briga za opću stvar je malo savjest, a malo* ~; *to je moj* ~]

✧ *njem.* Geschäft

gešȅnk *m reg.* predmet ili vrijednost što se komu daruje; poklon, dar, prezent, regalet

✧ *njem.* Geschenk

gešmȁk *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *reg.* osjećaj koji jelo izaziva u ustima; okus

✧ *njem.* Geschmack

gešpȁnt *prid. reg.* **1.** koji je jako zategnut preko nečega; napet, zategnut, nategnut **2.** *pren.* **a.** koji je u stanju živčane napetosti, napet **b.** koji izaziva uzbuđenje, znatiželju; s napregnutom pažnjom

✧ *njem.* gespannt

geštaltìzam *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* teorija koja naučava da su pojave nerazdružive strukturirane cjeline i da pojedini članovi te cjeline pokazuju vrijednosti drukčije od onih što ih imaju kad su samostalni; psihologija oblika [*Gestalt psihologija*]

✧ *njem.* Gestalt

geštȅl *m* ⟨G *mn* geštêlā⟩ *reg.* stalak, podnožje, postolje, nogari

✧ *njem.* Gestell

geštètner *m reg. zast.* stroj za umnožavanje pomoću matrica pripremljenih na pisaćem stroju

✧ *njem.* Gestätner, tvorničko ime proizvoda®

Gètāldić, Marin (1566–1606), hrv. dubrovački matematičar, poznat po primjeni algebre u geometriji i radovima iz područja geometrijske optike (*O matematskoj analizi* 1630)

gèt|e *ž mn reg. zast.* cipele koje pokrivaju gležanj i dio potkoljenice, visoke cipele [*lijeva ~a*; *desna ~a*]

✧ *tal.* ghetta

gèter *m kem.* bilo koja tvar koja veže kisik i tako pospješuje postizanje vakuuma u elektronskim cijevima

✧ *engl.* getter

gètīt *m* ⟨G getíta⟩ *min.* željezni oksid hidroksid, žućkaste do crvenosmeđe boje; baršunovac

✧ prema J. W. Goetheu

gȅto *m* ⟨N *mn* -a, G gêtā⟩ **1.** *pov.* gradska četvrt u kojoj su od 15. st. i u kasnijim stoljećima te u 2. svjetskom ratu prisilno živjeli Židovi **2.** *sociol.* dio grada u kojem pretežno živi manjina zbog socijalnih, rasnih, nacionalnih ili vjerskih pritisaka **3.** u širem smislu, izoliranost u bilo kojem pogledu // **getoizácija** *ž* gubljenje veza sa svijetom i susjednim narodima, bez normalnih strujanja ideja i iskustava u stanju izoliranosti, pod prisilom ili dobrovoljno

✧ *mlet.*: podnožje za topove, *tal.* ghetto: prvotno, otok u blizini Venecije gdje su Židovi prisilno bili smješteni u 16. st. ≃ gettare: bacati

gètra *ž* ⟨G *mn* gètārā/-ī⟩ pusteni nazuvak što se nosi ponad cipele, *usp.* gamaša
✧ *fr.* guêtre

getrība *ž reg.* **1.** *tehn.* mehanizam za prijenos snage s pogonskog stroja **2.** *žarg.* stražnjica (ob. ženska)
✧ *njem.* Getriebe

Getsèmāni (Gethsèmāni) *m* vrt u podnožju Maslinske gore // **getsèmānskī** *prid.* koji se odnosi na Getsemani △ ~ ***vrtovi*** maslinici na obronku i u podnožju Maslinske gore na *I* rubu Jeruzalema; prema *Novom zavjetu* mjesto posljednjih Isusovih objava i njegova uhićenja; danas brojne kršćanske crkve, kapele, samostani
✧ *hebr.* gath zēyëttim: tijesak za masline

GeV *fiz.* znak za gigaelektronvolt

gèvēr *m* (**gevéra** *ž*) ⟨G gevéra⟩ *reg.* **1.** *zast.* puška **2.** *žarg.* štos
✧ *njem.* Gewehr

gevermašína *ž reg. zast., v.* mašingever
✧ *njem.* Gewehrmaschine

gèviht (gevȉht) *m reg.* uteg za vaganje; piz
✧ *njem.* Gewicht

gevȉnt (gvȉnt) *m* ⟨N *mn* gevìnti, G gevíntā⟩ *reg.* vijak, navoj (urezani dio zavrtnja i sl.)
✧ *njem.* Gewinde

gevȉrc *m reg.* mirodija, začin
✧ *njem.* Gewürz

gêz (gîz) *m pov.* pripadnik nizozemskog pokreta protiv španjolske vlasti u 16. stoljeću
✧ *fr.* gueux: siromah

gg. *krat.* gospoda

Ghiberti (*izg.* Gibèrti), **Lorenzo** (1378–1455), ranorenesansni talijanski kipar, graditelj i zlatar; jedan od prvih umjetnika quattrocenta u Italiji (reljefi za katedralu u Sieni, reljefi na istočnim tzv. Vratima Raja na baptisteriju u Firenzi)

Ghirlandaio (*izg.* Girlandàjo), **Domenico** (1449–1494), istaknuti talijanski renesansni slikar firentinske škole; portreti vodećih građana u autentičnoj nošnji i prikazi Madona

ghost driver (*izg.* gôust dràjver) *prom.* vozač ili vozilo koje na autocesti vozi u suprotnom smjeru od propisanoga
✧ *engl.*

ghost writer (*izg.* gôust ràjter) *term.* pisac plaćen da piše anonimno za drugoga pod čijim se imenom djelo objavljuje; shadow writer
✧ *engl.*

GHz *krat. fiz.* znak za jedinicu frekvencije (gigaherc), *usp.* MHz

Giacometti (*izg.* Đakomèti), **Alberto** (1901–1966), švicarski kipar i slikar; kubizam i nadrealizam kao uporišta; nakon 2. svjetskog rata istanjene postapokaliptične skulpture ljudi na tragu egzistencijalizma i enformela

gȋb *m* ⟨N *mn* gìbovi⟩ **1.** pokret tijelom **2.** pregib, *v.* **3.** zglob, *v.* // **gìbak** *prid.* ⟨*odr.* gìpkī⟩ koji se lako savija i ne lomi, vraća u prvobitan položaj kad prestane sila koja na nj djeluje; elastičan, povitljiv, savitljiv [~ *stas*; *gipki udovi*; *gipko tijelo*; ~ *stih* stih koji lijepo teče], *opr.* krut, drven; **gȋbanj** *m* ⟨N *mn* gìbnjevi⟩, *v.* amortizer (**1**); **gíbānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gibati **2.** *fiz.* mijenjanje položaja tijela ili čestice [*jednolično* ~; *ubrzano* ~; *valovito* ~] **3.** *mat.* bijektivno preslikavanje ravnine koje se može prikazati kao kompozicija rotacija i translacija; **gíbati** *nesvrš.* ⟨*prez.* gîbām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što, čime) pokretati, praviti kretnje radi dovođenja u poželjno stanje, radi poboljšanja cirkulacije itd. [~ *ruku*/~ *rukom*] **2.** (∅) *žarg.* bježati [*gibaj!*]; **gíbati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gîbām se/gîbljēm se, *pril. sad.* -ajūći se/gíbljūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** micati se ne mijenjajući mjesto; savijati se, uvijati tijelom, ljùljati se, *usp.* razgibati (se) **2.** (od jednog mjesta ka drugom), *v.* kretati (se); **gìbljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ onaj koji se lako giba; elastičan, pokretljiv, gibak; **gìbljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gibljiv ili svojstvo onoga što je gibljivo; gipkost; **gȉpkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* gibljivost
✧ *prasl.* *gybъ, *gybati (*rus.* gibát', *slov.* gibati), *lit.* gaubti: presvoditi ← *ie.* *ghubh- (*grč.* kýptein: svijati se, *stengl.* géap: svijen)

gìbanica *ž kulin.* pečeno jelo od vučenog tijesta sa sirom, mlijekom i jajima; pita; savijača
✧ *v.* gib, gibati (prvotno značenje: svijena pita)

Gibbon (*izg.* Gìbn), **Edward** (1737–1794), engleski povjesničar racionalističke orijentacije (*Povijest opadanja i propasti Rimskog carstva*)

Gibbons (*izg.* Gìbns), **Orlando** (1583–1625), engleski skladatelj kasnomadrigalističkog stila; jedan od posljednjih velikih polifoničara (madrigali, moteti) i najveći orguljaš i virginalist onog doba u Engleskoj

Gibbs (*izg.* Gìbs), **Josiah Willard** (1839–1903), američki fizičar, kemičar i matematičar; razvio statičku mehaniku, formulirao jedan od

temeljnih zakona kemijske statike (pravilo faza) i primijenio u praksi termodinamičku teoriju na fizičke procese

gibelíni *m mn* ⟨N gibèlīn, G gibelína⟩ *pov. pol.* pristaše njemačkih careva u Italiji (u srednjem vijeku); protivnici gvelfa
✧ *tal.* ghibellino ← srvnjem. Wibeling: jedno od uporišta njemačke dinastij Hohenstaufovaca

giberelíni *m mn* ⟨N giberèlīn, G goberelína⟩ *bot.* vrsta biljnih hormona, djeluju na staničnu diobu, klijanje sjemena, rast u duljinu i dr.
✧ *nlat.* gibberella ≃ *lat.* gibber: grbav

gíbla *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *arhit. reg.* trokutasti dio zida na bočnim završecima krovišta; zabat
✧ *njem.* Giebel

gìbli *m meteor.* vrući *J* olujni vjetar na području Libije koji donosi prašinu ili pijesak iz pustinjskih predjela *S* Afrike
✧ *arap.* ghibli

gìbometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* sprava za mjerenje deformacije trupa, npr. pri strukturnim skoliozama
✧ *lat.* gibbus: grba + -METAR

gibóni *m mn* ⟨N gìbōn, G gibóna⟩ *zool.* rod čovjekolikih majmuna (*Hylobates*), dugačkih prednjih udova, bez repa
✧ *njem.* Gibbon ← *fr.* gibbon ← *egz.*

Gìbraltār (*arap.* Džabal-Al-Tariq) *m geogr.* britanski posjed na *J* rtu Pirenejskog poluotoka, 5,8 km², 30.900 stan. // **gìbraltarskī** *prid.* koji se odnosi na Gibraltar △ ***Gibraltarska vrata*** *geogr.* prolaz između Pirenejskog poluotoka i afričke obale, spaja Sredozemno more i Atlantski ocean

Gìbran, **Khalil** (1883–1931), libanonsko-američki filozofski esejist, književnik i mistični pjesnik pod utjecajem *Biblije*, Nietzschea i W. Blakea (*Prorok*); djela duboko religiozno-mističnog tona imala velik utjecaj u arapskom i europskom području

gìbus *m pat.* izbočenost kralješnice; grba // **gìbōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima grbu; grbav, gurav
✧ *lat.* gibbus: grba

gȉc (**gȉc-gȉc**) *uzv.* izražava dozivanje svinja kad im se daje hrana // **gíca** *ž* (**gìcan** *m*) *hip.* prase
✧ *onom.*

gìcati se *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ naglo se trzati, nesputano ritati i sl. (ob. za dijete i njegove pokrete udovima kad se odvije iz pelena) // **gȉcnuti** (čime) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* gȉcni, *prid. rad.* gȉcnuo⟩, ob. u: [~ *nogom*]
✧ *ekspr.*

gȉda *ž* ⟨G *mn* gídā⟩ *reg.* mjera, obrok, porcija
✧ *tur.* gıda ← *arap.* ġidā': hrana

Gide (*izg.* Žȋd), **André** (1869–1951), francuski esejist, kritičar, prevoditelj i dramaturg, snažno utjecao na europsku književnost između dva svjetska rata (*Imoralist*, *Vatikanski podrumi*, *Krivotvoritelji novca*); Nobelova nagrada 1947.

gìdrān *m* ⟨G gidrána⟩ *agr.* angloarapski konj srednje veličine za jahanje i vuču
✧ *engl.*

Gielgud (*izg.* Gìlgud), **Arthur John**, **Sir** (1904–2000), britanski kazališni glumac i redatelj, jedan od »velike trojke« engleskog kazališta (uz L. Oliviera i R. Richardsona); glasoviti Shakespeareovac

gift shop (*izg.* gìft šop) *m trg.* trgovina u kojoj se prodaju stvari pogodne za darivanje
✧ *engl.*

gȉg *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** jednoprežna laka kočija na dva kotača **2.** *sport* čamac za vježbanje, teži i širi od regatnog čamca, ob. četverac **3.** *pom.* zapovjednički čamac na ratnome brodu
✧ *engl.* gig

GIGA- 1. dekadski prefiks (simbol G), kao prvi dio riječi znači 10^9 (milijarda) puta jedinica koja je drugi dio te riječi [*gigaherc*; *gigavat*] **2.** kao prvi dio riječi u imenu binarne brojčane jedinice ($G = 2^{30}$) [*gigabajt*]
✧ *grč.* Gígas: Gigant, div

gȉgabājt *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *inform.* jedinica za mjerenje kapaciteta memorijskog prostora (količine podataka), iznosi približno milijardu bajtova (kratica GB), *usp.* megabajt
✧ GIGA- (**2**) + *v.* bajt

gȉgabit *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *int.* jedinica za mjerenje količine podataka koja se prenosi komunikacijskim kanalom, iznosi približno milijardu bitova [~ *u sekundi* – znak Gbps]
✧ GIGA- (**2**) + *v.* bit

gȉgaflop *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *inform.* jedinica za mjerenje broja izvedenih operacija s pomičnim zarezom radi utvrđivanja brzine rada računala, iznosi približno milijardu operacija
✧ GIGA- (**1**) + *engl.* flop: pomak, pad, udarac

gȉgahertz *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *fiz.* jedinica za mjerenje frekvencije (osobito u informatici za

mjerenje brzine procesora), iznosi milijardu hertza (znak GHz), *usp.* megahertz
✧ GIGA- (**1**) + *v.* hertz

gìgametar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz.* jedinica duljine, 10^9 metara (znak Gm)
✧ GIGA- (**1**) + -METAR

gìgant *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji je ogromna stasa [*on/ona je* ~]; orijaš, div, gorostas **2.** *pren.* nešto vrlo veliko (građevina, brod, poduzeće) [*industrijski* ~] // **gigantìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* divovski, orijaški rast uzrokovan genetskim činiteljima, prekomjernim lučenjem hormona rasta i dr.; eunuhoidizam; **gìgantskī** *prid.* koji se odnosi na gigante, koji je u razmjerima giganta (prema drugim predmetima, pojavama itd. iste vrste ili prema okolini); divovski, orijaški, ogroman, golem [*~h razmjera* vrlo velik; golem] △ ~ (***politeni***) ***kromosomi*** *biol.* veliki kromosomi iz jezgre velikih stanica žlijezda slinovnica u ličinki nekih dvokrilaca
✧ *lat.* gigas ← *grč.* Gígas: jedan od divovskih sinova Zemlje, zmijolikih nogu *mit.*

gigantogràfija *ž tisk.* fotoreprodukcijski postupak pri izradi plakata i sl. s grubom rasterskom mrežicom
✧ *v.* gigant + -GRAFIJA

gigantomàhija *ž* borba giganata, čest motiv umjetničke obrade
✧ *grč.* Gigantomakhía, *v.* gigant + makhía: borba

gigantomàstija *ž pat.* enormno povećanje dojke u žena
✧ *v.* gigant + *grč.* mastós: dojka

gigantomèlija *ž pat.* prekomjerna razvijenost ruke ili noge
✧ *v.* gigant + *grč.* mélos: ud

gigantopìtēk *m* ⟨G gigantopitéka, N *mn* gigantopitéci⟩ *zool. geol.* pretpostavljeni veliki čovjekoliki majmun iz doba tercijara
✧ *nlat.* gigantopithecus, *v.* gigant + píthēkos: majmun

gigantòpteris *m bot. geol.* izumrle biljke (iz perma, karbona, trijasa), slične papratima
✧ *v.* gigant + *grč.* pterís: paprat

gigantosàur *m zool. geol.* rod divovskih izumrlih gmazova (*Gigantosaurus*) iz mezozoika
✧ *nlat.* gigantosaurus ≃ *v.* gigant + *grč.* saũros: gušter

gìgantostraka *ž* ⟨D L -i⟩ *zool. geol.* izumrli red člankonožaca iz razreda rakoškorpija
✧ *nlat.* Gigantostraca ← *v.* gigant + *grč.* óstrakon: tvrdi oklop

gìgasekunda *ž fiz.* jedinica vremena, 10^9 sekundi (simbol Gs)
✧ GIGA- (**1**) + *v.* sekunda

Gigli (*izg.* Đìlji), **Beniamino** (1890–1957), talijanski pjevač, najslavniji tenor svoga doba

gigue (*izg.* žȉg) *m glazb.* **1.** dvorska varijanta engleskog narodnog plesa jig, popularna na dvorovima Europe u 17. st.; živ, vrlo brzi ples beskonačne forme **2.** u baroknoj instrumentalnoj suiti javlja se obavezno kao posljednji stavak, pisan kao fuga s ponavljanjima teme
✧ *fr.* ← *engl.* jig

gȉht *m* ⟨N *mn* gȉhtovi⟩ *pat.* bolest koja zahvaća tkivo oko malih zglobova, najčešće nožnog palca, prouzročena nakupinama kristala mokraćne kiseline [*patiti/bolovati od ~a*]; podagra, ulozi, vučac // **gȉhtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je uzrokovan gihtom, koji ima svojstva gihta
✧ *njem.* Gicht

gijošírati (što) *dv.* ⟨*prez.* gijòšīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ukrasiti/ukrašavati valovitim isprepletenim crtama; primjenjuje se osobito pri izradi novčanica
✧ *fr.* guillocher

gȉlbert *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *fiz.* stara jedinica magnetskog napona, potencijala i magnetomotorne sile (Gb = 10/4π = 0,79577 A)
✧ prema engleskom liječniku i fizičaru W. Gilbertu (1544–1603)

Gilbert (*izg.* Gìlbert) **1. Cass** (1859–1934), američki arhitekt, stvorio prototip američkog nebodera (*Woolworth Building* New York, 1912) **2. Walter** (1932), američki molekularni biolog, Nobelova nagrada za kemiju 1980 (s F. Sangerom)

gȋlda *ž* **1.** *pov.* u srednjem vijeku savez trgovaca ili obrtnika u nekim zemljama (odgovara cehu i esnafu) **2.** *neol.* udruženje, udruga, društvo
✧ *njem.* Gilde

Gìlgameš *m mit.* najpoznatiji mezopotamijski heroj, legendarni sumerski kralj; vladar grada Uruka (o.3000. pr. Kr.); opjevan u *Epu o Gilgamešu* na dvanaest glinenih ploča

gȉli-gȉli *uzv. fam.* riječi kojima se šali s malim djetetom kad ga se škaklja
✧ *onom.*

Gillespie (*izg.* Gilèspi), **Dizzy** (1917–1993), američki jazz trubač, skladatelj i band-leader; osnivač modernog pravca be-bopa u jazzu; asimilirao afro-kubanske elemente u moderan jazz

Gillette (*izg.* Žìlēt), **King Camp** (1855–1932), američki industrijalac i izumitelj sigurnosne britvice i aparata za brijanje

gìljati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kretati se naprijed kao po blatu ili klizavici **2.** *žarg.* bježati, kidati
✧ ≃ *rus.* gil': ludorija; gulát': šetati se

Gílje (**Gíljo**), *v.* Grgur ◆

gìljotin|a *ž* **1.** sprava za odrubljivanje glave osuđenima na smrt **2.** *meton.* postupak odrubljivanja glave s pomoću spomenute sprave [*osuđen na ~u*] // **giljotinírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* giljotìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* giljotìnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pogubiti/pogubljivati giljotinom **2.** *pren.* uništiti/uništavati koga, pogubiti (ob. u politici)
✧ *fr.* guillotine, prema francuskom liječniku J. Guillotinu (1738–1814), koji se zalagao za njenu primjenu

gìmel *m* **1.** treće slovo hebrejskoga alfabeta **2.** *pov.* u hebrejskom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 3
✧ *hebr.* gimel/gīmel/gāmāl

gimkàna *ž sport* natjecanje u svladavanju raznih neočekivanih, šaljivih zapreka
✧ *hind.* gedkhana: kuća za ples (posredstvom riječi gimnastika)

gimnaestráda *ž sport* velika međunarodna priredba s vježbama gimnastičara i srodnih sportaša, ob. na otvorenom prostoru; slet
✧ *v.* gimna(stika) + *v.* estrada

gìmnast *m sport pov.* obrazovan stručni učitelj koji je u antičkoj Grčkoj rukovodio odgojem efeba
✧ *grč.* gymnastḗs

gimnàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ vježbanje tijela da ostane ili postane gipko i skladno; tjelovježba, gombanje △ ***medicinska*** ~, *v.* kineziterapija; ***ritmičko-sportska*** ~ niz sličnih sustava gimnastičkih vježbi, ob. za žene (aerobik i sl.) // **gimnasticírati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gimnastìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ vježbati tijelo gimnastikom; gombati; **gimnàstičār** *m* **1.** onaj koji se bavi gimnastikom; gombač, gombalac **2.** onaj koji izvodi gimnastičke vještine; tjelovježbač; **gimnàstičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gimnastičar; **gimnàstičarskī** *prid.* koji se odnosi na gimnastičare; **gimnàstičarski** *pril.* kao gimnastičar, na način gimnastičara; **gimnàstičk|ī** *prid.* koji se odnosi na gimnastiku [*~a dvorana*; *~e vježbe*]
✧ *grč.* gymnastikḗ

gìmnāzij *m pov.* u antičkoj Grčkoj javna ustanova gdje su vježbali mladići, kasnije i ustanova za duhovni odgoj; vježbalište, igralište // **gimnazìjarh** *m* ⟨N *mn* -rsi⟩ *sport pov.* počasni upravitelj gimnazija, nadzornik odgoja i organizator natjecanja
✧ *lat.* gymnasium ← *grč.* gymnásion: vježbalište

gìmnāzij|a *ž* srednja općeobrazovna škola [*klasična ~a*; *realna ~a*; *pohađati ~u*; *ići u ~u*] // **gimnazijálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G gimnazìjālācā⟩ onaj koji pohađa gimnaziju, učenik gimnazije; **gimnazìjālka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gimnazijalac; **gìmnāzījskī** *prid.* koji se odnosi na gimnaziju i gimnazijalce [~ *profesor*]
✧ *lat.* gymnasium ← *grč.* gymnásion, *v.* gimnazij

gimnopèdije *ž mn* ⟨N gimnopèdija⟩ *sport pov.* svečane igre u Sparti na kojima su mladići izvodili ratne igre i bivali bičevani pred žrtvenikom boginje Artemide
✧ *grč.* gymnopaidíai ≃ gymnós: gol + -PEDIJA²

gimnosòfisti *m mn* ⟨N gimnosòfist⟩ naziv za indijske džiniste (koji su odbijali nošenje odjeće) i druge istočne filozofe askete
✧ *grč.* gymnosophistaí: goli filozofi ← gymnós: gol + *v.* sofizam, sofist

gìmnosperme *ž mn* ⟨G *mn* -ērmī/-ērmā⟩ *bot.*, *v.* golosjemenjače
✧ *nlat.* gymnospermae ← *grč.* gymnós: gol + *v.* sperma

gìmpl *m* ⟨G *mn* gímplā⟩ *reg.* **1.** *zool.* ptica pjevica (*Pyrrhula pyrrhula*); zimovka **2.** *pren.* onaj koji je blesan, nedotupavan, priglup; bena, glupan
✧ *njem.* Gimpel

gin *m*, *v.* džin²

ginàndrija *ž*, *v.* ginantropija
✧ ≃ *grč.* gýnandros: koji je neodređenog spola ≃ gynḗ: žena + anḗr: muškarac

ginandromorfìzam *m* ⟨G -zma⟩ *biol.* postojanje muških i ženskih spolnih oznaka na raznim dijelovima tijela iste životinjske jedinke; najčešći u beskralješnjaka
✧ *v.* ginandrija + -MORFIZAM

ginantròpija *ž biol.* dvospolnost, hermafroditizam; ginandrija
✧ *grč.* gynḗ: žena + ánthrōpos: čovjek

gìnc *m geol.* prvi glacijal u kvartaru na području Alpa
✧ prema rijeci Günz, pritoci Dunava

ginècēj *m* ⟨G ginecéja⟩ **1.** *pov. arhit.* ženske odaje starogrčkih kuća, ženska soba **2.** *bot.* ženski dio dvospolnog cvijeta kritosjemenjača; ginekej // **ginèkej** *m*, *v.* ginecej
✧ *lat.* gynaeceum ← *grč.* gynaikeîos: ženski ≃ gyné: žena

GINEKO-, GINO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na ženu i žensko [*ginekokracija*]
✧ *grč.* gynaikó-: ženski ← gyné: žena

ginekòfīl *m* ⟨G ginekofíla⟩, *v.* filogin
✧ GINEKO- + -FIL

ginekofòbija *ž pat.* osjećaj jake odbojnosti ili patološkog straha od žena; ginofobija // **ginekòfōb** *m* ⟨G ginekofóba⟩ *psih.* onaj koji pati od ginekofobije, *opr.* ginekofil
✧ GINEKO- + -FOBIJA

ginekokràcija *ž pol. sociol.* vladavina žena
✧ *grč.* gynaikokratía ≃ GINEKO- + -KRACIJA

ginekològija *ž med.* grana medicine, proučava i liječi bolesti i poremećaje spolnih i reproduktivnih ženskih organa, blisko povezana s porodništvom (opstetricijom) // **ginekòlog** *m* ⟨V -ože, N *mn* -ozi⟩ liječnik, specijalist za ginekologiju; **ginekològinja** (**ginekològica**) *ž konstr. neob.*, *v.* ginekolog; **ginekòloškī** *prid.* koji se odnosi na ginekologiju i ginekologe [~ *pregled*]
✧ GINEKO- + -LOGIJA

ginekomànij|a *ž psih.* bolesna želja za ženskim osobama [*patiti od ~e*]
✧ *grč.* gynaikomanía ≃ GINEKO- + -MANIJA

ginekomàstija *ž pat.* nenormalno povećanje dojki u muškaraca zbog endokrinih bolesti, terapija ženskim spolnim hormonima i dr.
✧ *grč.* gynaikómastos: koji ima grudi poput žene ≃ GINEKO- + mastós: dojka

gìnekospērmij *m biol.* spermij koji sadrži x-kromosome
✧ GINEKO- + *v.* spermij

gìngav *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* **1.** koji nema snage; slabašan, nemoćan, klonuo **2.** koji nema čvrstine, hrabrosti, volje; klimav, mlitav
✧ *mađ.* gyönge

ginger (*izg.* džìndžer) *m*, *v.* đinđer[2]
✧ *engl.*

gingíva *ž anat.* tkivo oko zuba, zubno meso; dêsni
✧ *lat.*

gingivìtis *m pat.* upala desni
✧ *lat.* gingiva: dêsni + -ITIS

gingivoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* kirurški postupak preoblikovanja gingive
✧ *lat.* gingiva: dêsni + -PLASTIKA

gingivostomatìtis *m pat.* upala gingive i sluznice usne šupljine
✧ *lat.* gingiva: dêsni + *v.* stomatitis

-GINIJA kao drugi dio riječi označava ono što se odnosi na ženu i udaju
✧ *grč.* gyné: žena

gínko *m* **1.** *bot. geol.* rod golosjemenjača (*Ginkgo*) iz razreda *Ginkoateae*, još iz razdoblja jure, održala se jedino japanska lijeska (*G. biloba*) **2.** *farm.* lijek, u suvremenoj farmakologiji koristi se za jačanje imuniteta, protiv blažih oblika depresije, glavobolje i šuma u ušima (ginko biloba)
✧ *nlat.* ginkgo ← *jap.* ginkyo ≃ gin: srebro + *kin.* kyo: marelica

GINO-, *v.* GINEKO-

ginofòbija *ž pat.*, *v.* ginekofobija
✧ GINO- + -FOBIJA

ginogèneza *ž biol.* način razmnožavanja kod kojeg spermij samo aktivira jaje, a novi se organizam razvije iz jezgre jajne stanice
✧ GINO- + -GENEZA

Ginsberg (*izg.* Gìnzberg), **Allen** (1926), američki pjesnik, predstavnik »beat generacije« (*Ulrik i druge pjesme*, 1956)

ginseng (*izg.* žènšēn) *m bot.* **1.** korijen istočnoazijske biljke (*Panax ginseng*); u suvremenoj farmakologiji koristi se za jačanje imuniteta **2.** napitak od te biljke koji se prodaje zajedno s korijenom; panaks
✧ *kin.* ren shen ← ren: čovjek + shen: ime trave

gìnuti **1.** (∅, za koga, za što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. sad.* -ūći, *gl. im.* gìnjēnje⟩ gubiti život, pogibati (ob. u ratu, u saobraćajnoj nesreći i sl.) **2.** (za kim, za čim) venuti, čeznuti, žudjeti
✧ *prasl.* *gybnǫti (*rus.* gíbnut', *polj.* ginąć), *v.* gib, gibati se

gìnjōl (**ginjôl**) *m* ⟨G ginjóla⟩ *kazal.* **1.** kazalište lutaka **2.** (Guignol) ime jedne od marioneta
✧ *fr.* guignol

Giordano (*izg.* Đordâno) **1. Bruno**, *v.* Bruno (Giordano) **2. Luca** (zvan Fa Presto) (1632–1705), napuljski kasnobarokni slikar; dvorski slikar Charlesa II (freske u Escorialu u Španjolskoj) **3. Umberto** (1867–1948), talijanski skladatelj verističkih opera (*Andrea Chenier*)

Giorgione (*izg.* Đorđône) (o.1477–1510), talijanski slikar, unio visoku renesansu u venecijansko slikarstvo; među prvim slikarima pastoralnog žanra, prvi harmonično uklopio likove u pejzaž (*Oluja*, *Tri filozofa*)

Giotto di Bondone (*izg.* Đòto di Bondône) (o.1266–1337), najznačajniji talijanski slikar 14. stoljeća, učenik Cimabuea; prekinuo sa srednjovjekovnim stilom (tvrda modelacija, zlatni fond), radio u temperi fresco-cikluse

gìpīr *m* ⟨G gipíra⟩ čipka s istaknutim, reljefnim šarama, izrađena debelim koncem
✧ *fr.* guipure

gȉpkōst, *v.* gib

gȉps *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ **1.** mineral bijele boje, kalcijev sulfat dihidrat; sadra **2.** *med.* kirurški zavoj učvršćen gipsom [*imati nogu u ~u*] // **gȉpsan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od gipsa; sadren; **gipsaónica** *ž med.* prostorija u kojoj se ozlijeđenima stavlja gips (**2**); gipsaona; **gȉpsati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ zatvarati, prekrivati, ispunjavati gipsom; **gìpser** *m* ⟨G *mn* gìpsērā⟩ onaj koji gipsa (medicinski i građevni)
✧ *grč.* gýpsos: kreda

gipsotéka *ž* ⟨D L -éci⟩ zbirka kipova i reljefa odljevenih u gipsu
✧ *v.* gips + -TEKA

gȉra (**gȉrica**) *ž* ⟨G *mn* gîrā⟩ *zool.* **1.** sitna morska riba (*Spicara smaris*) iz roda *Maenidae*; gera, manula **2.** (*mn*) porodica morskih riba (*Centracanthidae*) iz reda grgečki (*Percomorpha*); u Jadranu vrste: g. obična, g. oštrulja, modrak // **giràrica** *ž rib.* mreža potegača za lov gira; gerara
♦ *pr.* (nadimačko): **Gȉrin** (Murter)
✧ *dalmat.* ≃ *lat.* gerrula

Giraudoux (*izg.* Žirodù), **Jean** (1882–1944), francuski romanopisac i esejist, istaknuti dramatičar, uspješno transponirao suvremene dileme u fabule iz antičke mitologije (*Sodoma i Gomora*, *Elektra*, *Trojanskoga rata neće biti*)

girìbic (**žgirìbic**) *m reg.* čin obijesti, nenadani prohtjev; hir, kapric, mušica [*imati ~e*; *dobiti ~e*]
✧ *tal.* sghiribizzo

gìrlānda (**girlánda**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *reg.* ukrasni vijenac od lišća, cvijeća, plodova, često isprepleten vrpcama, ovješen poput lanca **2.** *arhit.* reljefni ornament od kamena, terakote, sadre i drva ili slikana dekoracija u boji; feston
✧ *tal.* ghirlanda ← *prov.* guirlanda

GIRO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na krug, kružno, spiralno [*giroskop*]
✧ *grč.* gŷros: krug

giroautopìlōt *m* ⟨G giroautopilóta⟩ *tehn.* uređaj za automatsko upravljanje zrakoplovom
✧ GIRO- + AUTO-[1] + *v.* pilot

gȉrobus *m* vrsta javnog prometala s velikim zamašnjakom koji se na postajama rotira uz pomoć posebnih uređaja; žirobus
✧ GIRO- + -BUS

girodaktilóze *ž mn* ⟨N girodaktilóza⟩ *pat.* nametničke bolesti škrga i kože nekih vrsta riba, uzrokovane metiljima
✧ GIRO- + DAKTILO- + -OZA

gȉrokompas *m*, *v.* žirokompas

gȉroskop *m*, *v.* žiroskop

girostabilìzātor *m tehn.* uređaj za stabilizaciju broda protiv ljuljanja s pomoću gibljivih peraja aktiviranih žiroskopima; giroskopski stabilizator
✧ GIRO- + *v.* stabilan, stabilizator

gìrtl *m* ⟨N *mn* -ovi/-i⟩ *reg.* pojas, remen, centura (kao dio haljine ili obične civilne garderobe)
✧ *njem.* Gürtel

gìrus *m anat.* moždana vijuga
✧ *lat.* ← *grč.* gŷros: krug

git|a (*izg.* đita) *ž reg.* kratak izlet, kružno putovanje i sl. [*napraviti ~u*; *činiti ~u*]
✧ *tal.*

Gītagovinda (**Gītā-Govinda**) (*izg.* Gitagovìnda) čuveno djelo indijske religiozno-erotske višnuističke lirike
✧ *skr.*: Opjevani Govinda

gitára *ž glazb.* žičano trzalačko glazbalo ob. sa 6 žica [*klasična ~*; *električna ~*] // **gitàrist** *m* glazbenik koji svira gitaru; **gitarìstica** *ž*, *v.* gitarist; **gitarìstičkī** *prid.* koji se odnosi na gitariste; **gitarìstički** *pril.* kao gitarist, na način gitarista; **gìtārsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gitaru, koji ide uz gitaru, namijenjen gitari [*~a partitura*]
✧ *šp.* guitarra ← *grč.* kithára ← *arap.* qīṭāra

gitàrōn *m* ⟨G gitaróna⟩ *glazb.* velika gitara, vrsta bas-gitare, djelomično prilagođena mjestu harfe u mariači sastavima
✧ *šp.* guitarron, *v.* gitara

gìter *m reg.* rešetka
✧ *njem.* Gitter

Giulio Romano (*izg.* Đúlio Româno) (1492/

99–1546), talijanski kasnorenesansni, maniristički slikar i arhitekt, Rafaelov učenik i suradnik

Gíza *ž arheol.* lokalitet (među sedam svjetskih čuda) u Egiptu na kojem su podignute tri piramide IV dinastije (o.2613–2494. pr. Kr.) na platou *Z* obale Nila uz grad Gizu; najstarija i najveća je Keopsova, druga je Kefrenova i treća faraona Mikerinosa

gìzdati se *nesvrš.* ⟨*prez.* gîzdām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dotjerivati se (o oblačenju, posebno u nošnji) kititi se, ukrašavati se **2.** dičiti se se dotjeranošću i kićenošću **3.** hvaliti se, hvastati se; oholiti se // **gízda** *ž* **1.** kićenje, kinđurenje **2.** *lokal.* sramežljivost, skanjivanje, prenemaganje u sramežljivosti; **gȉzdav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** nadmen u dotjeranosti; nakićen, kitnjast **2.** ohol, bahat; **gȉzdavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je gizdav; kicoš, gladun; kaćiperka; **gȉzdāvčev** *prid.* koji pripada gizdavcu; **gȉzdavica** (**gȉzdāvka**) *ž*, *v.* gizdavac; **gȉzdavičin** *prid.* koji pripada gizdavici; **gȉzdavo** *pril.* na gizdav način, gordo u kićenosti i dotjeranosti; kitnjasto, kićeno; **gȉzdavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gizdav, svojstvo onoga što je gizdavo; **gizdàvuša** *ž* ona koja se gizda (ob. u nošnji); **gizdèlīn** *m* ⟨G gizdelína⟩ onaj koji se odijeva po modi, vrlo, ponekad i pretjerano pomno; kicoš, gizdavac

♦ *pr.* (nadimačka): **Gȉzdavčić**, **Gȉzdavec** (Ludbreg), **Gȉzdavić**, **Gizdelínović**, **Gízdić** (210, Solin, sred. Dalmacija), **Gȉzdulić**

✧ *prasl.* *gyzdъ: blato (*slov.* gizda: sjaj, *polj. dijal.* gyzd: blato)

gizdòglavac *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *iron.* osoba zaljubljena u samu sebe koja stalno promatra svoju pristalost // **gizdòglāvčev** *prid.* koji pripada gizdoglavcu; **gizdòglāvka** *ž*, *v.* gizdoglavac

✧ *v.* gizdati se, gizdavac + *v.* glava

Gjalski (*izg.* Đàlskī), **Ksaver Šandor** (pravo ime Ljubomil Tito Josip Franjo Babić) (1854–1935), hrv. pripovjedač i romanopisac realizma; u vrlo bogatom i raznolikom opusu piše povijesne romane i djela emocionalno povezana sa zagorskim krajem i s tradicijom tzv. »šljivarskog« plemenitaškog svijeta (*Pod starimi krovovi* i dr.), prikazuje duhovne nemire i traženja onovremenog intelektualca (*Radmilović*), daje potresnu sliku nemorala, korupcije i karijerizma u onovremenom hrv. društvu (*U noći*); modernizirao i intelektualizirao hrv. prozu

gjhana (*izg.* gjàna) *ž rel.* metoda budističke meditacije koja postupnom redukcijom stanja i sadržaja svijesti želi svijest dovesti do ništice

✧ *skr.*

glàbela *ž anat.* glatka udubina u središnjoj liniji čela između lukova čeone kosti

✧ *lat.* glabellus ← glaber: gladak

glacìjāl *m* ⟨G glacijála⟩ *geol.* razdoblje jakog zahlađenja što uzrokuje stvaranje leda na velikim dijelovima Zemlje; ledeno doba // **glacijácija** *ž geol.* oblikovanje velikih ledenih naslaga [*polarna ~*]; oledba, zaleđivanje; **glȁcijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji potječe iz ledenog doba ili se na njega odnosi [*~no doba*] **2.** koji se odnosi na led i ledenjake [*~no jezero*] △ ***~na erozija*** erozija koju izazivaju ledenjaci i time stvaraju specifičan (glacijalan) reljef

✧ *lat.* glaciatus: zaleđen ← glaciare: zalediti ≃ glacies: led

GLACIO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na led [*glaciologija*]

✧ *lat.* glacies: led

glaciològija *ž geogr.* disciplina koja se bavi proučavanjem pojava i erozivnog djelovanja ledenjaka

✧ GLACIO- + -LOGIJA

glȁckati, *v.* gladiti

glàčati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* glàčān, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** činiti da pod pritiskom površina čega postane glatka, da se ukloni hrapavost **b.** činiti da površina čega postane sjajna; luštrati, glancati **2.** ravnati tako da platno ili tkanina ostanu bez nabora; peglati, sumprešavati **3.** *pren.* raditi na konačnom dotjerivanju čega [*~ rečenicu*] // **glàčalica** *ž* sprava, alatka, pomagalo, oruđe kojim se glača; **glàčalo** *sr* sprava koja se zagrijava (električno ili drugačije, npr. na žar) i služi za uglađivanje i uklanjanje nabora na platnu ili tkanini; pegla, *usp.* sumpreš; **glačaónica** *ž* odio ili posebna prostorija, pogon u tvornici u kojem se glača rublje; **glàčār** *m* ⟨G glačára⟩ onaj koji se bavi glačanjem u zn. cizeler, *v.*, *usp.* glačati (**1a,b**); **glačàrica** *ž* ona koja radi na glačanju, koja se bavi glačanjem, radnica u glačaonici; peglačica; **glačìna** *ž* ⟨G

mn glačínā⟩ **1.** glatkost, glatkoća **2.** velika glatka površina [~ *pod ledom*]

✧ *prasl.* *gladъčati ← *gladъkъ, *v.* gladiti, gladak

glâd *ž* (*m rij.*) ⟨G -i/-a, I -đu/-di/-om⟩ **1.** osjećaj potrebe za jelom **2.** *pren.* vrlo jak osjećaj potrebe za čim [~ *za znanjem*] **3.** velika nestašica ili nepostojanje hrane, nemogućnost opstanka, oskudica △ ***štrajk gladu*** odbijanje hrane kao znak javnog opiranja čemu // **gládac** *m* ⟨G gláca, N *mn* gláci, G glâdācā⟩, *v.* gladuš; **glád|an** *prid.* ⟨*odr.* glâdnī, *komp.* glàdnijī⟩, *opr.* sìt **1.** (∅) koji osjeća jaku potrebu za hranom [~*an kao vuk*] **2.** (čega) koji osjeća potrebu za čim, koji se ne može zasititi [~*an zabave*; ~*an kulture*; ~*an lopte*] **3.** koji pati od nestašice čega (ob. hrane) [~*ne godine*]; **glàdnica** *ž* i *m* **1.** gladna osoba, osoba u stanju gladi, želje za hranom; gladnik **2.** osoba koja se ne može nahraniti, uvijek gladna; gladuš, gladnuš, gladnov, gladonja, izjelica **3.** (ob. uz imenicu zemlja) iscrpena, ispošćena zemlja, kojoj je potrebno da počine i da se dohrani; **glâdnīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* gladnica (**1**); **gládniti** *nesvrš.* ⟨*prez.* glàdnīm, *pril. sad.* glàdnēći, *prid. rad.* glàdnio/glàdnila ž, *gl. im.* -njēnje⟩ činiti nekoga gladnim; **glâdno** *pril.* na gladan način; pohlepno, požudno; **glàdnjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glàdnīm, *pril. sad.* glàdnēći, *prid. rad.* glàdnio/glàdnjela ž, *gl. im.* -njēnje⟩ postajati gladan; **gladòvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glàdujēm, *pril. sad.* glàdujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** trpjeti želju za hranom, biti uskraćen u hrani, željan jela **2.** biti puki siromah, onaj koji nema ni za hranu **3.** (za čim) žudjeti, željeti, biti željan (žedan) čega; čeznuti [~ *za znanjem*; ~ *za putovanjima*]; **glàdūš**[1] (**gladûš** *reg.*) *m* ⟨G gladúša⟩ *razg.* onaj koji se nikad dovoljno ne najede, koji ima pretjerano izražen apetit; gladac, izjelica

♦ *pr.* (po slabom imovinskom stanju ili od imena Gladimir, *zast.*): **Glâd** (410, Gorski kotar), **Gládić** (Dugi Otok), **Glàdoić** (120, *Z* Slavonija), **Glâdović** (420, Zagorje, *S* Dalmacija)

✧ *prasl.* *goldъ (*stsl.* gladъ, *rus.* gólod, *polj.* głod) ≃ *v.* žudjeti

glȁdac[1] *m* ⟨G gláca⟩ *bot.*, *v.* raskovnik

gladijàtor (**gladijâtor**) *m* **1.** *pov.* borac, rob, ratni zarobljenik ili zločinac koji se u starom Rimu u cirkuskim igrama borio s drugim borcem ili sa zvijerima, *usp.* murmilion, esedar, retiarij, bestijarij **2.** *sport tehn.* složeni uređaj na kojem istovremeno može vježbati više ljudi; u ležećem, sjedećem i stojećem stavu vježbači podižu, odguravaju ili privlače poluge, dižu utege i sl. // **gladijātorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gladijatore [~*e borbe*]

✧ *lat.* gladiator ≃ gladius: mač

glâdijus *m pov.* dvosjekli mač u starom Rimu

✧ *lat.* gladius

gladióla *ž bot.* ukrasna biljka (*Gladiolus*) iz porodice perunika (*Iridaceae*); sabljičica

✧ *njem.* Gladiole ≃ *lat.* gladiolus: mala sablja, mali mač

glȁditi (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -dēći, *prid. trp.* glȁđen, *gl. im.* -đēnje⟩ **1. a.** dlanom i prstima (ili za to prikladnim oruđem ili pomagalom) lagano prelaziti po površini čega, u želji da se provjeri glatkoća ili ona postigne **b.** nesvjesno prelaziti prstima ob. po bradi (npr. u manjoj neprilici, u traženju riječi u razgovoru i sl.) **2.** laganim dodirom prelaziti rukom; milovati **3.** činiti glatkim, *usp.* gladak (**1**) **4.** *pren.* izravnavati međusobne račune, smirivati svađu, nesporazum itd. // **glȁckati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** precizno gladiti, pomno polirati **2.** nesvjesno milovati (što), lagano prelaziti i ponovno se vraćati rukom; **glȁdac**[2] *m* ⟨G glàca, N *mn* glàci, G glâdācā⟩ *rij. neob.* **1.** onaj koji se gladi, dotjeruje; kicoš [*izvana ~ iznutra jadac* naizgled sve lijepo i dobro, u biti loše] **2.** uglađeni led; **glȁdak** *prid.* ⟨*odr.* glàtkī, *komp.* glȁđī⟩ **1.** koji nema hrapavosti ni oštro izraženih neravnina, izbočenja ili pukotina **2.** *pren.* koji kao da se kreće po glatkoj površini čega; tečan [~ *stil*; *glatka rečenica*]; **glȁtko** *pril.* ⟨*komp.* glȁđē⟩ **1.** bez nabora; ravno, klizavo [~ *izraditi*] **2.** bez spoticanja; nesmetano, tečno, spremno [*sve je išlo* ~; *govoriti* ~]; **glatkòća** *ž* svojstvo onoga što je glatko; glatkost: **1.** neke površine **2.** *pren.* načina govora i izražavanja itd.; **glȁtkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* glatkoća

✧ *prasl.* *gladiti (*rus.* gládit’, *polj.* gładzić), *lit.* glosti ← *ie.* *$gleh_2dh$-: gladak (*lat.* glaber, *stvnjem.* glat)

gladòmora *ž ekspr.* glad koja mori, vrijeme kad nema hrane za ljude i za stoku, glad od koje se umire

✧ *v.* glad + *v.* moriti

Gladstone (*izg.* Glèdstoūn), **William Ewart** (1809–1898), jedan od najistaknutijih britan-

skih državnika 19. st; vođa Liberalne stranke (od 1865), ministar u nekoliko vlada, četiri puta premijer (1868–1874, 1880–1885, 1880. i 1892–1894); zagovarao i proveo liberalne reforme (tajnost glasanja na izborima, priznanje službenog statusa sindikatima), vodio pacifističku vanjsku politiku i podržavao nacionalno-oslobodilačke pokrete (u Italiji, na Balkanu i dr.); pisao studije o Homeru, prevodio Horacija

glàdūš² *m* ⟨G gladúša⟩ *bot.* korovna biljka *Draba sp.* iz porodice krstašica (*Cruciferae*)
✧ *v.* glad

glȁgol *m gram.* vrsta riječi kojom se ob. označuje proces, djelovanje, zbivanje, stanje, promjena stanja itd. △ ***dvovidni ~i*** glagoli koji su i svršeni i nesvršeni (telefonirati, ručati, vidjeti); ***fazni ~i*** *lingv.* glagoli koji označuju različite faze nekog procesa (*početi* raditi, *nastaviti* slaviti); ***~i radnje*** glagoli koji prema značenju označavaju hotimično, namjerno djelovanje (čekati, baciti, zvoniti); ***~i stanja*** glagoli koji prema značenju označavaju nedjelovanje, stanje u kome se ništa ne radi niti se išta zbiva (biti, živjeti, spavati); ***~i zbivanja*** glagoli koji prema značenju označavaju nehotimično, nenamjerno djelovanje kome su uzročnici prirodni zakoni (sniježiti, rasti, sazrijevati); ***jednostavni ~i*** vrsta glagola (glagolskih oblika) koji se tvore nastavcima (infinitiv, prezent, aorist, imperfekt, imperativ, glagolski pridjevi i glagolski prilozi), *opr.* ***složeni ~i***; ***modalni ~i*** *lingv.* glagoli koji ne znače sam proces, radnju, nego način vršenja neke radnje (*trebati* putovati, *morati* stati); ***neprelazni ~i*** vrsta glagola koji ne mogu imati uza se imenicu ili zamjenicu u akuzativu na koju bi prelazila radnja (sjediti na stolici); intranzitivni glagoli, *opr.* ***prelazni ~i***; ***nesvršeni ~i*** glagoli koji označavaju radnju koja traje dulje vrijeme sa ili bez prekida, te radnju koja se ponavlja (pisati, spavati, zapitkivati); imperfektivni glagoli, *opr.* ***svršeni ~i***; ***pomoćni ~*** glagol pomoću kojeg se tvori neki drugi glagolski oblik (u hrv. jeziku glagoli »biti« i »htjeti«); ***povratni ~i*** vrsta glagola koji imaju uza se povratnu zamjenicu (osloboditi se, češljati se); refleksivni glagol; ***prelazni ~i*** vrsta glagola koji mogu imati uza se imenicu u akuzativu kao predmet radnje (zidati kuću); tranzitivni glagoli, *opr.* ***neprelazni ~i***; ***složeni ~i*** vrsta glagola (glagolskih oblika) koji nastaju od dviju ili triju riječi (perfekt, pluskvamperfekt, futur prvi, futur drugi), *opr.* ***jednostavni ~i***; ***svršeni ~i*** glagoli koji znače svršenu radnju (napisati, pročitati, upitati); perfektivni glagoli, *opr.* ***nesvršeni ~i*** // **glȁgolsk|ī** *prid.* koji se odnosi na glagol [*~i prilog*; *~a imenica*; *~i dodatak*] △ ***~i način*** promjena riječi prema imperativu, kondicionalu I i kondicionalu II, gdje se odražava odnos lica koje govori prema radnji o kojoj govori (pogodbeni ili zapovjedni odnos); ***~i pridjev*** pridjev glagolskog postanja koji služi za tvorbu složenih glagolskih oblika [*~i pridjev radni*; *~i pridjev trpni*]; ***~i vid*** svojstvo glagola da pokazuje svršenost ili nesvršenost radnje; glagolski aspekt; ***~o stanje*** svojstvo glagola da izrazi usmjerenost radnje (prema objektu – aktiv; prema subjektu – pasiv); ***~o vrijeme*** promjena oblika glagola kojom se želi izreći vrši li se radnja u prošlosti, sadašnjosti ili budućnosti (prezent, perfekt, aorist, imperfekt, pluskvamperfekt, futur I, futur II)
✧ *v.* glagoljati

glagòljati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *pov.* služiti misu na staroslavenskom jeziku **2.** (u šali) pričati, govoriti, divaniti (u smislu duže pričati, raspričati se); glagoljiti // **glagòljāš** *m* ⟨G glagoljáša⟩ **1.** *pov.* katolički svećenik koji služi obrede na staroslavenskom jeziku iz knjiga pisanih glagoljicom **2.** *razg.* onaj koji se bavi proučavanjem glagoljice [*profesor-~*]; **glagòljāšk|ī** *prid.* koji se odnosi na glagoljaše △ ***~o bogoslužje*** *pov.* služenje vjerskih obreda na staroslavenskom jeziku; **glagòljāški** *pril.* kao glagoljaš, na način glagoljaša; **glagoljáštvo** *sr* ukupnost bogoslužnih i kulturnih činjenica vezanih uz višestoljetno vršenje katoličkih obreda na staroslavenskom jeziku po knjigama pisanim glagoljicom; **glagòljica** *ž* najstarije slavensko pismo nastalo pol. 9. st. [*hrvatska ~*; *obla ~*; *uglata ~*]; glagoljičko pismo; **glagòljičk|ī** *prid.* koji se odnosi na glagoljicu; glagoljski △ ***~o pismo***, *v.* glagoljica; **glagòljiti¹** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ljēći, *gl. im.* -ljēnje⟩, *v.* glagoljati (**2**); **glagòljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ (u šali) koji rado, lako i mnogo govori; govorljiv, razgovorljiv, blagoglagoljiv; **glagòljivo** *pril.* na glagoljiv način; pričljivo; **glagòljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je

glagoljiv; govorljivost, pričljivost; **glàgoljskī** *prid.*, *v.* glagoljički
♦ *pr.*: **Glàgolić** (Velika Gorica)
✧ *prasl.* *golgoljati (*stsl.* glagolati, *rus.* gologólit', *češ.* hlahol: riječ) ≃ *v.* glas

glagòljiti² (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) glagòlji, *pril. sad.* -ljēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ rominjati (o kiši); klokotati, glogotati, grgoljiti, grgotati, gogoljati
✧ *onom.*

glàgoljon *m lingv.* ime slova g u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci; glagolje, *usp.* g (**2**) // **glàgolje** *m*, *v.* glagoljon

glȁjh *prid.*, *v.* glih

glȁjhgeviht *m reg. kulin.* kolač spravljen od težinski jednake količine jaja, maslaca, šećera, brašna, s voćem ili bez njega
✧ *njem.* Gleichgewicht

glȁjhšaltung *m* čin i stanje nakon glajhšaltovanja // **glȁjhšaltovati** (se, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -tujēm, *pril. sad.* -tujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** izravnati, izjednačiti **2.** *pren. pol.* **a.** naređivati, vršiti pritisak da se jedinstveno nastupi, unisono govori i sl. **b.** uključiti se, pokoriti se, postati lojalan političkim vlastima
✧ *njem.* Gleichschaltung

glámac *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G glâmācā⟩ *zool.*, *v.* glavoč

Glámoč *m* naselje u Z Bosni, 4300 stan. // **Glámočanin** (**Glamòčāk**) *m* (**Glámočānka**, **Glámočkinja** *ž*) ⟨N *mn* Glámočani/Glamočáci⟩ onaj koji je iz Glamoča i od Glamoča; **glámočkī** *prid.* koji se odnosi na Glamoč i Glamočake
♦ *pr.* (etnici): **Glamòčāk** (Vukovar), **Glámočanin**, **Glámočić** (Grubišno Polje), **Glamóćija**, **Glamòčlija** (110, Karlovac, Banovina)

glam rock (*izg.* glêm rȍk) *glazb.* podžanr rocka koji se javlja poč. 1970-ih spajanjem hard rocka, jednostavnih pop melodija i blještavila pseudoteatarske dramaturgije
✧ *engl.* glam(our): sjaj, blještavilo, opsjena + *v.* rock-and-roll, rock

glàmūr *m* ⟨G glamúra⟩ sjaj, raskoš, blještavost u izgledu (ob. u svijetu filma i spektakla) [~ *gerla* privlačna djevojka, ljepotica] // **glȁmurōz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji posjeduje glamur ili se odnosi na njega [~*ni žanr*; ~*na ljepotica*]; zanosan, sjajan, privlačan, blještav; **glȁmurōzno** *pril.* na glamurozan način; blještavo, zanosno, sjajno; **glamuróznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ obilje i biranost dobara ili ukrasa, sjaj i rastrošnost u načinu života; blještavost, raskoš, privlačnost
✧ *engl.* glamour

glȁnc *m reg.* vanjština i odlika onoga što sjaji; sjaj, blistavost, bljještavilo [*udariti* ~] // **glâncati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** laštiti, luštrati [~ *cipele*] **2.** *pren.* uljepšavati, prikazivati što povoljnijim nego što jest
✧ *njem.* Glanz

glàndula *ž anat.* žlijezda
✧ *lat.*

glȁns *m anat.* **1.** prednji dio penisa; glavić **2.** odebljanje klitorisa sprijeda, građeno od šupljikavog tkiva (*glans clitoridis*)
✧ *lat.*: žir

glâs *m* ⟨N *mn* glàsovi/-i *knjiš.*⟩ **1.** učinak rada govornih organa **2.** *glazb.* visina tona u pjevanju [*duboki* ~] **3.** mišljenje drugih o kome; ugled, ime [*na dobru je* ~*u*] **4.** vijest, novost [*o njemu ni* ~*a*] **5.** pojedinačno izjašnjavanje u odlučivanju ili na izborima [*važeći* ~ koji je izražen po propisu] **6.** *lingv.* najmanja govorna jedinica (samoglasnici i suglasnici) △ ***crni ~i*** loše vijesti, nesreća; ***brojanje ~ova*** brojanje listića kojima su se glasači izjasnili (tijekom izbora); ***Glas koncila*** središnji hrv. katolički tjednik, počeo izlaziti 1962; osnivač i zastupnik udruženih izdavača Nadbiskupski duhovni stol, Zagreb // **glàsāč** *m* ⟨G glasáča⟩ onaj koji glasa na izborima, koji se služi svojim pravom glasa; birač, glasovatelj; **glasáčev** *prid.* koji pripada glasaču; **glasàčica** *ž*, *v.* glasač; **glasàčičin** *prid.* koji pripada glasačici; **glàsāčk|ī** *prid.* koji se odnosi na glasače i glasanje [~*i listić*; ~*a kutija*; ~*o mjesto*; ~*i odbor*; ~*o pravo*; ~*a žara*] △ ***~a mašina (~i stroj)*** *razg.* mehanizam simuliranja demokratskog postupka u donošenju odluka; zastupnici ili drugi koji glasanjem donose odluke vezani disciplinom ili drugim načinima usvajaju unaprijed smišljene zaključke, bez obzira na razloge i vlastita uvjerenja; **glás|ak** *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci, G glâsākā⟩ *dem.* i *hip.* od glas (**1,2**); **glȁsan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1. a.** koji je dovoljno jako izgovoren, sviran itd. da se čuje; čujan, *opr.* nečujan **b.** koji je previše jak, koji galami; preglasan, bučan, *opr.* tih **2.** *pren.* otvoreno izložen, javno kazan, *opr.* prešućen, *v.* prešutjeti **3.** *pren. iron.* koji rado govori o

svojim nazorima, zaslugama, koji galami, koji je galamdžija; **glàsānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* glasati, glasati se **2.** glasovanje, *usp.* glasovati **3.** način javljanja ptica i životinja [~ *guske*]; **glàsati** (∅, za koga, za što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ davati svoj glas za koga ili što na izborima ili pri odlučivanju; glasovati; **glàsati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ javljati se glasom ili zvukom [*ptica se glasa*; *zvono se glasa*]; glasiti se; **glàsić** *m dem. hip.* od glas, tanak glas; slab glas; sladak glas; **glàsilo** *sr* novine koje služe za objavljivanje stavova neke stranke ili druge organizacije, udruženja i sl.; **glàsina** *ž* **1. a.** *augm. fam. ekspr.* od glas, glas velikog volumena, jak glas velikog raspona **b.** *pejor.* neugodan, parajući, kreštav itd. jak glas; glasurda **2.** vijest ili novost koja se pronosi, ono što se priča među ljudima, ono što ljudi jedan drugome prenose, ono što se širi kao neprimjerena, nepouzdana vijest; **glásiti** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* glâsīm (se), *pril. sad.* -sēći (se), *gl. im.* -šēnje⟩ **1.** sadržavati u sebi neko priopćenje, obavijest [*tekst glasi ovako*] **2.** biti naslovljen, upućen na koga [*pismo glasi na njega*] **3.** (se), *v.* glasati se; **glàsnice** *ž pl. tantum fiziol.* artikulacijski organ, mišićni nabor koji aktiviranjem daje zvučnost kao artikulacijsko svojstvo pojedinim glasovima, npr. glasu »b« prema bezvučnom »p«; glasiljke, glasne žice; **glâsničkī** *prid.* koji se odnosi na glasnike; **glâsnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** *pov.* onaj koji donosi vijest ili po posebnoj dužnosti donosi vijest ili pismo [*biti ~ sreće*]; glasonoša, teklič **2.** *rij.* onaj koji uz bubanj čita obavijesti; bubnjar, pozivar **3.** list, glasilo ili povremeni svezak različitih tekstova neke stručne ili političke organizacije (često i ime takvih tiskanih izdanja); **glȁsno** *pril.* **1. a.** tako da se čuje; čujno **b.** previše glasno; preglasno **2.** javno, da svi čuju [*reći jasno i ~*], *opr.* šutke, šuteći, *v.* šutjeti; **glasnòća** *ž* svojstvo onoga što je glasno; glasnost; **glȁsnōst**[1] *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* glasnoća; **glàsnjača** *ž glazb.* gornja daska na tijelu gudačkih i trzalačkih instrumenata; **glasòvatelj** *m*, *v.* glasač; **glasovatèljica** *ž*, *v.* glasovatelj; **glȁsovati** (∅, za koga, za što) *nesvrš.* ⟨*prez.* glàsujēm, *pril. sad.* glàsujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* glasati; **glasòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je na glasu, koji uživa dobar glas, koji je vrlo poznat (ob. o osobama iz javne djelatnosti), *usp.* viđen, čuven [*postati ~* proslaviti se, pročuti se, ali i: *~ po zlu*]; **glasòvito** *pril.* na glasovit način; poznato, znamenito; **glasòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je glasovit; znamenitost, reputacija, proslavljenost; **glȁsōvn|ī** *prid.* koji se odnosi na glas i glasove [*~i sustav*] △ *~**a promjena*** *lingv.* alternacija među glasovima (nestajanje ili zamjena jednog i nastanak drugog glasa) što dovodi do jezičnoga razvoja; **glàsōvnica** *ž rij.* glasački listić; **glȁsōvno** *pril.* **1.** glasom, pomoću glasa **2.** što se tiče glasa, u pogledu glasa; **glàsūrda** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *hip.* od glas, *pejor.* [*antipatična ~*; *masivna, neopisivo snažna ~*], *usp.* glasina (**1b**)

✧ *prasl.* *golsъ (*stsl.* glasъ, *rus.* gólos, *polj.* głos) ≃ *stnord.* kalla: zvati

glasê *prid. term.* sjajan, blistav [*~-tkanina*; *~-rukavice*]

✧ *fr.* glacé

glȁshauz *m reg.* **1.** trgovina staklenom robom **2.** tvornica stakla; staklara **3.** ostakljen, staklom natkriven prostor za uzgoj cvijeća i povrća; staklenik

✧ *njem.* Glashaus

glàsija *ž vojn.* izravnano zemljište ispred vanjskog rova; brisani prostor

✧ *fr.* glacis: čistina

Glàsinac *m* ⟨G Glàsīnca⟩ *geogr.* visoravan *I* od Sarajeva (arheološka nalazišta iz bakrenog, brončanog i željeznog doba) // **glàsinačk|ī** *prid.* koji se odnosi na Glasinac [*~a kultura*]

glasnogovòrnīk *m* ⟨G glasnogovorníka, N *mn* glasnogovorníci⟩ **1.** onaj koji je u ime neke institucije ovlašten davati službene izjave ili održavati odnose s javnošću na posebnim konferencijama za novinstvo, *usp.* saborski izvjestitelj, *v.* izvjestitelj **2.** *iron. pejor.* onaj koji javno i bučno zastupa čije mišljenje ili stavove onoga komu je privržen; vikač, galamdžija, truba

✧ *v.* glasan + *v.* govoriti, govornik

glȁsnōst[2] *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pol. pov.* reformatorska politika otvorenosti i javnosti, promovirao je M. Gorbačov u SSSR-u sredinom 1980-ih zamijenivši njome tradicionalnu sovjetsku zatvorenost

✧ *rus.* glásnost': preglednost, razvidnost, *v.* glas

glasònoša *m*, *v.* glasnik (**1**)

✧ *v.* glas + *v.* nositi

glȁsoslōvlje *sr arh.* proučavanje glasova verbalnoga jezika
✧ *v.* glas + *v.* slovo

glȁsovīr *m*, *v.* klavir // **glasovìrāč** *m* ⟨G glasoviráča⟩, *v.* klavirist, pijanist; **glasoviràčica** *ž*, *v.* glasovirač
✧ *konstr. v.* glas + *v.* (kla)vir

glȁspapīr *m* ⟨G glaspapíra⟩ *reg.* papir s jedne strane obložen sitnim, hrapavim zrncima stakla, služi za brušenje; brusni papir, »stakleni papir«, šmirglpapir
✧ *njem.* Glaspapier

glȁt *pril. reg.* **1. a.** glatko, bez problema [*kada sam dao novce, sve je išlo ~*] **b.** jednostavno [*da mi je to rekao, ~ bih ga udario*]; direkt **2. a.** ravan **b.** gladak △ ~ ***bod*** u pletenju vrsta boda; ~ ***brašno*** mekano brašno
✧ *njem.* glatt

glȁtko, *v.* gladiti

glaubèrīt *m* ⟨G glauberíta⟩ *kem.* $Na_2Ca(SO_4)_2$ kristalni natrijev sulfat, gorkoslana okusa, sastojak mnogih naravnih mineralnih voda; upotrebljava se kao purgativ; Glauberova sol
✧ prema njemačkom liječniku i kemičaru J. R. Glauberu (1604–1668)

Glàuka *ž mit.* Kreontova kći, zbog nje je Jazon napustio Medeju

glaukizírānje *sr min.* prelijevanje kristala pojedinih minerala u modroj boji na nekim plohama i u nekom smjeru kao posljedica sitnih uklopina u kristalu
✧ *grč.* glaukós: plavkastozelen, srebrnast, sivkast

Glàuko *m mit.* ime nekoliko figura iz grčke mitologije, a najznačajniji je G. Poncije, morsko božanstvo, beotijski ribar koji se pretvorio u boga nakon što je pojeo čarobnu biljku; pojavljuje se kao muškarac prekriven školjkama i morskim biljem

glaùkōm *m* ⟨G glaukóma⟩ *pat.* skupina sindroma bolesti oka karakterizirana povišenjem tlaka unutar očne jabučice, što ima za posljedicu promjene na očnom živcu i ispade vidnog polja; može izazvati potpunu sljepoću; zelena mrena // **glaukomàtōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ *pat.* koji ima glaukom
✧ *grč.* glaúkōma: neprozirnost očne leće ≃ glaukós: plavkastozelen

glaukònija *ž zool. geol.* fosilni puž (*Glauconia*) iz razdoblja krede
✧ *nlat.* glauconia

glaukònīt *m* ⟨G glaukoníta⟩ *min.* mineral iz grupe tinjaca, zelene do modre boje, upotrebljava se kao pigment u proizvodnji boja
✧ *grč.* glaukós: plavkastozelen + -IT

gláv|a *ž* ⟨A glâvu, N *mn* glâve⟩ **1.** *anat.* **a.** dio tijela čovjeka i viših životinja koji sadrži mozak, usta i osjetilne organe **b.** gornji dio neke strukture ili organa [*~a gušterače*] **2.** taj dio tijela kao sjedište uma, razuma, pameti [*pametna ~a*; *šuplja ~a*] **3. a.** glavni ili prvi u čemu [*~a obitelji*]; vođa **b.** prednji dio čega [*~a stola*; *~a kolone*]; čelo **4.** osoba, pojedinac [*sto kuna po ~i*] **5.** komad nekog prehrambenog proizvoda u obliku kupe ili lopte [*~a zelja*; *~a šećera*], *usp.* glavica[1] (**2a**) **6.** prošireni ili zadebljani krajnji dio čega [*~a čavla*] **7.** mjera visine rasta [*viši je od njega za ~u*] **8.** lice kovanice, *opr.* pismo **9.** dio knjige ili nekog teksta; poglavlje **10.** vrelo neke tekućice, *v.* ♦ **11.** *tehn.* **a.** glavni dio čega [*~a motora*] **b.** elektromehanički uređaj unutar nekog pogona koji služi za čitanje (ili pisanje) po mediju [*laserska ~a*] △ ***bojeva ~a*** *vojn.* dio puščanog, nuklearnog itd. zrna; ***~a članka*** *lingv.* dio članka u kojem se navodi leksička jedinica i dodatne obavijesti o njezinoj morfološkoj, a katkada i sintaktičkoj, odnosno morfosintaktičkoj ulozi; ***~a motora*** *tehn.* dio koji s gornje strane zatvara prostor izgaranja, poklopac cilindara motora; ***okrunjena ~a*** vladar koji nosi krunu, kralj ili car (**3**) // **glavàčkē** *pril. razg.* s glavom prema naprijed; naglavačke, strmoglavce; **glàvār** *m* ⟨G glavára⟩ **1.** *etnol.* onaj koji je na čelu sela, seoske zadruge ili onaj kojega izaberu za starješinu [*ustanički ~*] **2.** starješina (osobito kao neobvezna riječ u prijevodima) [*~ samostana*], *usp.* glavarstvo **3.** prednji dio sedla ili samara oko kojeg se omota konopac; glavina; **glavárev** (**glavárov**) *prid.* koji pripada glavaru; **glavàrica** *ž*, *v.* glavar; **glavàričin** *prid.* koji pripada glavarici; **glavàrina** *ž pov.* porez koji se plaća po glavi, po tome koliko ima ljudi; osobni porez; **glavárstvo** *sr jez. knjiž.* **1.** vodstvo, starješinstvo, *usp.* glavar (**1,2**) **2.** vladarska vlast monarha ili visokog plemstva; **glàvāš** *m* ⟨G glaváša⟩ **1.** *v.* glavonja **2.** plod koji je u obliku velike glave ili glavice (npr. šipak); **glàvat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima veliku glavu (prema drugim ljudima); **glàvčina** *ž*, *v.* glavina; **glavèšina** *m pejor.* onaj koji obnaša visoku dužnost, koji ima vlast; **glavètina** *ž*, *v.* glavina; **glàvica**[1] *ž* **1.** *hip.* od glava **2.** okrugli dio **a.** plodova (npr.

luka, zelja, kupusa) **b.** predmeta (čavala i sl.) **3.** brijeg ili vrh brijega oblog (ne oštrog) vrha, ob. pod šumom **4.** gornji, prošireni dio stupa na kome počiva greda ili neki nosač; kapitel **5.** *v.* glavić; **glàvičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik glave; **glàvičica** *ž dem.* i *hip.* od glavica; **glàvīć** *m* ⟨G glavíća⟩ *anat.* prednji dio, vrh muškog spolnog organa; glavica; **glàvina** *ž augm.* od glava **1.** *pejor.* od glava; glavčina, glavetina, glavurda **2.** životinjska glava **3.** prednji dio samara (stražnji je krstina) **4.** središnji dio kotača u kojem je ležaj; **glavìnjati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glavìnjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ kretati se u hodu uz slabu moć kontrole (od slabosti i sl.); teturati, bauljati; **glávonja** *m* **1.** *razg. pejor.* koji ima veliku glavu (o osobama); glavaš **2.** glavešina; **glàvudža** *ž reg.* pečena glava životinje [*janjeća* ~]; **glàvūrda** *ž augm.* od glava, *usp.* glavina

♦ *pr.* (uglavnom metaforični nadimci, po veličini, obliku ili držanju glave): **Bànjeglav** (170, Lika, Slavonija), **Bìloglav** (130, Zadar), **Glàvāč** (370, Donja Stubica, Slavonija), **Glaváčević** (150, Slavonija), **Glàvāć**, **Glàvāk** (200, Međimurje, Zagorje), **Glàvan** (1300, Zadar, priobalje), **Glàvanić**, **Glavánović** (Slavonija), **Glȁvāš** (1770, Slavonija), **Glavášević** (Slavonija), **Glàvašić** (120, Valpovo), **Glàvatī** (Našice), **Glàvica** (470, Ivanec, Podravina), **Glàvičić** (400, Labin, Primorje, Slavonija), **Glávić** (650, *S* Dalmacija), **Glàvina** (690, Međimurje, sred. Dalmacija, Istra), **Glavínec** (Vrbovec), **Glàvinić** (670, *J* i sred. Dalmacija), **Glàvinja** (Dubrovnik), **Glavínović** (140, Split, Sinj), **Glàviškić** (Metković), **Glâvnīk** (Podravina), **Glavóčević**, **Glȁvosek**, **Glàvota** (150, Imotski, sred. Dalmacija), **Glâvović** (Dubrovnik), **Glàvūrdić** (200, Sinj, Split), **Glàvūrtić** (Split), **Hlàvāč** (Slavonija ← *češ.*), **Hlȁvaček** (100, Podravina), **Hlȁvaćek**, **Hlàvatī** (Našice), **Strsoglávec** (Pregrada, Križevci, Zagreb) ◊ *top.* (najčešće se odnosi na manje uzvisine, *v.* glavica (**3**)): **Glàvica**, **Glàvice** i sl.; (u mikrohidronimiji, *v.* glava (**10**)): **Gláva od vòdē**, **Glàvičica** i sl.; (u obalnoj *top.* česta metafora): **Zàglav**; (naselja): **Pòdglavica** (Šibenik, 130 stan.), **Zàglav** (Zadar, na Dugom otoku, 369 stan.)

✧ *prasl.* *golva (*stsl.* glava, *rus.* golová, *polj.* głowa), *lit.* galva

Glàvač, Stjepan (1627–1680), hrv. kartograf, isusovac, 1673. izradio i izdao prvu kartu Hrvatske

Glavášević, Siniša (1960–1991), hrv. novinar i književnik; u ljeto i jesen 1991. smioni ratni izvjestitelj Hrvatskog radija iz Vukovara; nakon pada Vukovara u listopadu 1991. zarobljen, vodi se među nestalima

glavàšica *ž zool.* vodozemac kraških i spiljskih voda (*Proteus anguinus*); čovječja ribica

✧ *v.* glava

glavàtica *ž* **1.** *bot.* glavata salata (*Lactuca sativa var. capitata*) **2.** *zool.*, *v.* mladica

✧ *v.* glava

glàvica[2] *ž bot.* korovna biljka (*Holoschoenus sp.*) iz porodice šiljevki (*Cyperaceae*)

✧ *v.* glava

Glàvice *ž mn* naselje (u blizini Sinja), 4055 stan. // **Glàvičanin** *m* (**Glàvičānka** *ž*) ⟨N *mn* Glàvičāni⟩ stanovnik Glavica; **glàvičkī** *prid.* koji se odnosi na Glavice i Glavičane

♦ *v.* glava, glavica (**3**)

Glàvina Dônjā *ž* naselje (u blizini Imotskog), 1731 stan. // **Glàvinjanin** *m* (**Glàvinjānka** *ž*) ⟨N *mn* Glàvinjani⟩ stanovnik Glavine Donje; **glàvinjskī** *prid.* koji se odnosi na Glavinu Donju i Glavinjane

Glàvinić 1. Franjo (1585–1652), franjevac, tri puta franjevački provincijal Bosne Srebrne; pisao religiozno-didaktičku i hagiografsku prozu s usmjerenjem prema integraciji hrv. čakavskih, štokavskih i kajkavskih elemenata (*Czvit Szvetih tojeszt Sivot Szvetih* 1628) **2. Mihovil** (1833–1895), hrv. arheolog, u austrijskim i domaćim arheološkim časopisima opisao svoja iskapanja i otkrića u Solinu, Nadinu, Ninu i u blizini Benkovca **3. Sebastijan** (1630–1698), senjski biskup (od 1690) i pisac putopisa po tada oslobođenim krajevima Like i Krbave te o putovanju u Moskvu (na *lat.* jeziku)

glavìnuša *ž agr.* sorta loze i dalmatinsko vino od te sorte; okatac

✧ *v.* glava

glàvn|ī (I) *prid.* koji je prvi po važnosti, koji je odlučujući, koji je u središtu pozornosti; bitan, osnovni [*~i grad*; *~i kirurg*; *~a proslava*] △ ***~a sestra*** *med.* sestra koja u bolnici organizira posao drugih sestara na odjelu; ***~i broj*** *gram.* jednostavni broj kojim se odgovara na pitanje »koliko?«; kardinalni broj; ***~i stožer*** *vojn.* najviše tijelo u hijerarhiji u vojsci Republike Hrvatske, *usp.* generalštab; ***~i taj-***

nik **1.** prvi tajnik i sl. **2.** generalni sekretar (ob. prvi čovjek Generalne skupštine UN-a) // **glavnìna** *ž* najveći dio čega (od onoga što se sastoji od mnoštva ili množine prepoznatljivih jedinica) [*~ sela s kućama*; *~ vojske*; *~ ljudi*]; **glàvnī** (II) *m* ⟨G -ōga⟩ *žarg.* onaj koji je gazda, boss, broj jedan, prvi [*misli da je ~*]; **glàvno** *pril.* (samostalna riječ ili uz *je*) najvažnije (je), bitno (je) [*~ (je) da znamo*]; **glàvnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *neol.*, *v.* jackpot

✧ *v.* glava

glàvnica[1] *ž* **1.** *pov.* porez koji se u Osmanskom Carstvu plaćao na ledičnost, porez koji plaća neoženjen muškarac **2.** *bank.* suma novca na koju se dobivaju ili plaćaju kamate, kapital u koji nisu uračunate kamate // **glàvničār** *m* **1.** posjednik glavnice **2.** *neodom.*, *v.* kapitalist; **glàvničarskī** *prid.* koji se odnosi na glavničare; **glàvničarski** *pril.* kao glavničar, na način glavničara; **glàvničārstvo** *sr knjiš. arh. neodom.*, *v.* kapitalizam; **glàvničnī** *prid.* koji se odnosi na glavnicu

✧ *v.* glava

glàvnica[2] *ž bot.* **1.** parazitska gljiva, *usp.* snijet (2) **2.** *v.* ugarak[2] // **glàvničav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ snjetljiv

✧ *v.* glava

Glàvnica Dônjā *ž* naselje (u blizini Zagreba) 734 stan. // **Glavnodònjičanin** *m* (**Glavnodònjičānka** *ž*) ⟨N *mn* Glavnodònjičāni⟩ stanovnik Glavnice Donje; **glavnodònjičkī** *prid.* koji se odnosi na Glavnicu Donju i Glavnodonjičane

glȁvnja *ž* ⟨G *mn* glâvnjā⟩ **1.** panj, klada **2.** *pren.* jača grana ili komad drveta koji gori (ob. na ognjištu); cjepanica, zublja

✧ *prasl.* *golvьnja (*rus.* golovnjá, *polj.* głownia), *v.* glava

glavòbolja *ž* **1.** bol u glavi (bez određenja kakva bol i u kojem dijelu glave) **2.** *pren.* ono što zadaje brigu; briga

✧ *v.* glava + *v.* bol

glàvoč *m* ⟨G glavòča⟩ *zool.* naziv za nekoliko vrsta ribica iz porodice *Gobiidae*, lako se love udicom, imaju krupniju glavu; glamac, peš

◆ *pr.*: **Glȁvočić** (*J* Dalmacija)

✧ *v.* glava

glavòčike *ž mn bot.* porodica dvosupnica (*Compositae*), biljke sa cvjetovima smještenim u glavicama (npr. suncokret, kamilica, neven, tratinčica i dr.)

✧ *v.* glava

glȁvokrēt *m vojn. pov.* pokret glavom u jednu stranu na zapovijed da se oda počast i sl.

✧ *v.* glava + *v.* kretati

glȁvomēt *m* igra u kojoj se lopta udara samo glavom

✧ *v.* glava + *v.* metati

glavonóšci *m mn* ⟨N glavonóžac, G glavonóšca, G *mn* glavònōžācā⟩ *zool.* morski mekušci (*Cephalopoda*) koji krakovima hvataju plijen (npr. sipa, lignja, hobotnica); ima oh oko 600 vrsta

✧ *v.* glava + *v.* noga

glàvulja *ž bot.* mala trajna zelen glavičastih cvatova (*Globularia*) iz porodice *Globulariaceae*, uglavnom brdskih i planinskih područja; mračnica

✧ *v.* glava

glàzba *ž* ⟨G *mn* glázbā/-ī⟩ **1.** umjetnost izražavanja tonovima, glasovima i šumovima; muzika [*tonalna ~*; *atonalna ~*; *dodekafonska ~*] **2.** puhaći orkestar koji svira u hodu i na otvorenom prostoru [*limena ~*; *vatrogasna ~*] // **glàzbalo** *sr* glazbeni instrument; glazbilo; **glàzbār** *m* ⟨G glazbára⟩ član limene glazbe, *usp.* glazba (2); **glàzbārskī** *prid.* koji se odnosi na glazbare; **glàzbārski** *pril.* kao glazbar, na način glazbara; **glàzben** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima sluha, muzikalan **2.** koji se odnosi na glazbu, koji je radi glazbe, koji njeguje glazbu [*~a škola*]; muzički △ *~**a drama*** *kazal.* opera u kojoj su dramski tekst i glazba potpuno ravnopravni; *~**a grafika (notacija)*** zapisivanje zvučnih tokova skladbe s pomoću grafičkih znakova, bez tradicionalne notne naznake visine i trajanja tonova; **glàzbenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji se profesionalno bavi glazbom; muzičar; **glàzbenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina čovjeka da može slušno shvatiti, upamtiti, reproducirati i osjećajno doživjeti glazbu; muzikalnost; **glàzbilo** *sr zast.*, *v.* glazbalo; **glazbòvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glàzbujēm, *pril. sad.* glàzbujūći, *gl. im.* -ānje⟩ *zast.* **1.** baviti se glazbom (podučavati) **2.** izvoditi glazbu; muzicirati

✧ *v.* glas

glazolàlija *ž psih.* poteškoća u govoru kada se govori kao da se moli; nerazumljiv govor

✧ *v.* glas + -LALIJA

glazúr|a *ž* **1.** tanki staklast sloj kojim se prevlače keramički proizvodi; caklina, caklovina, gleđ, prevlaka **2.** *kulin.* sloj prozirnog ukuhanog šećera i škroba ili čokolade na voću, ko-

lačima i sl. **3.** tvrda, bijela vapnenasta smjesa koja prekriva vidljivu površinu zuba; caklina **4.** *pren.* sjaj, blještavilo [*dati čemu ~u* dotjerati što, dati sjaj] // **glàziran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ prevučen glazurom; sjajan, pocakljen, pogleđen; **glazírati** *dv.* ⟨*prez.* glàzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prevući/prevlačiti glazurom [~ *tortu*]

✧ *njem.* Glasur ← *fr.* glaçure

glȅčer *m geogr.* ledenjak

✧ *njem.* Gletscher ← *fr.* glacier

glȅdati (koga, što, za kim ili čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* glèdān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** imati pogled upravljen na koga ili što; promatrati **2.** (na što) odnositi se prema komu ili čemu, imati stav ili mišljenje o komu ili čemu [*drukčije gledam na to* imam drugačiji odnos, stav; ~ *crno* biti pesimist] **3.** biti okrenut prema čemu, usmjeren na što [*soba gleda na more*] **4.** nastojati [*gledaj da dođeš na vrijeme*] **5.** paziti na što, nadgledati [*konje gleda stariji ukućanin*] // **glȅ** (I) (**glȅ-glȅ**) *uzv.* izražava doživljavanje čega neobičnog ili blago čuđenje [~ *ti to*; ~ *ti njega*; ~ *sad ovo* (izrazi služe i kao umetnuti dijelovi u tekst kao upozorenje na ono što slijedi)]; **glȅ** (II) (**glȅ-glȅ**) **1.** *imp.* koji poziva da se nešto neposredno vidljivo uoči, koji upozorava da se nešto zanimljivo ili neočekivano, ob. ugodno oku vidi ili zapazi = gledaj **2.** u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika izražava čuđenje nad onim što sugovornik kaže, iznenađenje što on tako govori ili nevjericu u njegove smione riječi [A: *Ja ću dati sve od sebe, jer kad ja nešto odlučim...*B: *Gle, gle!*]; **glèdāč** *m* ⟨G gledáča⟩ **1.** sprava za gledanje **2.** onaj kojemu je posao da gleda, da prati pojavu gledanjem, motrenjem; motrilac; **gledàčica** *ž konstr. neob.*, *v.* gledač; **glèdalac** *m* ⟨G -aoca, V -aoče, N *mn* -aoci⟩ **1.** onaj koji promatra, gleda neki prizor; promatrač **2.** onaj koji među ostalima, kao publika, gleda ono što je namijenjeno gledanju (kazališnu predstavu itd.); gledatelj; **glèdalačkī** *prid.* koji se odnosi na gledaoce; **glèdalīšnī** *prid.* koji se odnosi na gledalište △ ~ ***doživljaj*** doživljaj umjetnosti iz gledališta, onako kako doživljava gledateljstvo u času izvedbe (za razliku od čitanja dramskog teksta i sl.); **glèdalīšte** *sr* prostor za gledaoce u kazalištu, na stadionu, prostor odakle se gleda predstava ili priredba; **glȅdānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ nekom mjerom u (brojkama, postocima i sl.) izražena popularnost ob. TV emisije [*velika* ~; *slaba (mala)* ~]; **glȅdānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* glȅdati **2.** *v.* nazor; **glèdatelj** *m*, *v.* gledalac (2); **glèdateljev** *prid.* koji pripada gledatelju; **gledatèljica** *ž*, *v.* gledatelj; **gledatèljičin** *prid.* koji pripada gledateljici; **glèdateljskī** *prid.* koji se odnosi na gledatelje; **gledatèljstvo** *sr* publika koja prisustvuje priredbi koja se gleda (predstava, utakmica, televizija); **glédati** *nesvrš.* ⟨*prez.* glêdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *knjiš.* zagledavati se, osvrtati se za kime ili čime; **glȅdīšt|e** *sr* **1.** mjesto s kojega se gleda **2.** *pren.* točka s koje se promatra, kut gledanja, ugao promatranja; motrište, stanovište [*naći zajedničko ~e*; *razlika u ~ima*; *točka ~a*]; **glèdljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je dovoljno dobar da se može gledati [~ *film* (za razliku od loš, neprobavljiv i sl.)]; podnošljiv

✧ *prasl.* i *stsl.* ględati (*rus.* gljadét', *polj.* glądać) ≃ *stvnjem.* glinzen: sjajiti se

glȅde (koga, čega) *pril. arh.* → *neol.* što se tiče (koga ili čega), u odnosu (na koga ili što), povodom (koga ili čega), u povodu (koga ili čega), o (komu ili o čemu), u vezi (s kim ili čim), u pogledu (koga ili čega); u odnosu na (koga ili što), u odnosu prema (komu ili čemu) [*dogovorili smo se ~ toga* dogovorili smo se o tome]

✧ *slov.*

gledȉčija *ž bot.* rod drvenastih biljaka (*Gleditschia*) iz reda leptirnjača (*Papilionaceae*); uzgaja se kao ukrasno drvo; trnovac

✧ prema njemačkom botaničaru J. G. Gleditschu

glȅđ (**glȅđa**) *ž* ⟨I -i/-u⟩ **1.** *kem.* olovni oksid, služi za dobivanje olovnog stakla **2. a.** glazura kojom se prevlači metal, posebno metalno posuđe **b.** općenito, glazura, caklina [*zubna* ~] // **glȅđiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -đēći, *gl. im.* -đēnje⟩ prevlačiti gleđu

✧ od starijega *gleč ← *dalmat.* ← *grč.* glittón: glina

glehóma *ž bot.* biljni rod (*Glechoma*) s desetak vrsta trajnica iz porodice usnatica (*Labiatae*); dobričica

✧ *nlat.* glechoma ≃ *grč.* glḗkhōn

glêj *m geol.* zemlja u kojoj je zbog velike vlage željezo oksidiralo i svedeno na minimum, *usp.* glina

✧ *rus.* glej

glembajévština *ž razg.* stanje duhova i način života opisan u prozno-dramskom ciklusu o Glembajevima M. Krleže, *v.*

gléna *ž anat.* površina zgloba u koju se uzglobljava druga kost
✧ *grč.* glénē

glȅta *ž reg.* tanki staklasti sloj kojim se prevlače keramički proizvodi; glazura, caklina, gleđ
✧ *njem.* Glätte

glȅžanj *m* ⟨G -žnja, N *mn* -žnjevi/-žnji, G -žnjēvā/-ānjā⟩ *anat.* donji prošireni dio potkoljenice, zglob u kojem se spajaju stopalo i potkoljenična kost; tarsus, čukalj, čičak, članak // **glèžnjača** *ž* **1.** *anat.* skočna kost (*astragalus*) **2.** *razg.* **a.** elastični zavoj specijalno oblikovan za nošenje na gležnju (stezanje gležnja zbog postojećih ili mogućih ozljeda ili bolesti) **b.** visoka cipela (do gležnja); **glȇžnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ navlaka, povez od raznih materijala koji se navlači preko gležnja radi učvršćivanja hlača, zaštite od vlage i sl., ob. dio sportske i vojničke opreme
✧ *prasl.* *gleznъ (*rus.* glëzna, *polj.* glozna) ? ≃ *lit.* slesnas

glȋ *m* ⟨G glȉja, N *mn* glȉji, G glȉjā⟩ *glazb.* višeglasna pjesma bez pratnje, pisana najčešće za muške glasove, popularna naročito u 18. st.
✧ *engl.* glee

glȋb *m* ⟨N *mn* glíbovi⟩ **1.** gusto, ljepljivo blato; kal **2.** *pren.* društveno dno, polusvijet // **glȉbav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je od gliba, u glibu **2.** umazan glibom; blatnjav, blatan, ukaljan, glibiv, glibljiv, glibovit; **glibòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* glibav [~ *put*]
◆ *pr.* (nadimačka ili etnici): **Glibánović**, **Glíbić**, **Glíbo** (170, Slavonija), **Glȉbota** (230, Imotski, sred. Dalmacija), **Glȉbotić**, **Glȉbušić** (Vinkovci) ◇ *top.* (često u *mikrotop.*, osobito za bare i močvarna područja; u mnogim *top.* dolazi do preklapanja s dubok, npr. Globoka, Glibok potok): **Glȋb**, **Glȉbača**, **Glȉbaja**, **Glȉbara**, **Glȉbočica**, **Glȉbuša**, **Gljebòčine** i sl.; (naselja): **Glibórnica** (Ogulin), **Glȉbodol** (Otočac)
✧ *prasl.* *glibъ ≃ *glьjь (*rus.* i *polj.* glej) ← *ie.* *gley-: glina (*grč.* glía, *stengl.* claeg)

glȉboder *m zast.* plovilo sa strojem za čišćenje riječnog dna od nanosa; bager, jaružalo
✧ *v.* glib + *v.* derati

glicèrīn *m* ⟨G glicerína⟩ *kem.* $CH_2OH \cdot CHOH \cdot CH_2OH$ bezbojna slatkasta gusta tekućina, upotrebljava se u medicini i kozmetici; glicerol // **gliceríd**i *m mn* ⟨N glicèrīd, G gliceríd⟩ *kem.* esteri glicerina s masnim kiselinama; **glicèrīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na glicerin △ **~*e suze*** *iron.* lažne, patetične suze (prema predodžbi o tome da se tako proizvode suze u snimanju sentimentalnih scena na filmu)
✧ *fr.* glycérine ≃ *grč.* glykerós: sladak + -IN

glicèrōl *m*, *v.* glicerin

glȉcīn *m* ⟨G glicína⟩ *kem.* aminooctena kiselina, kristalna tvar slatka okusa; služi u organskim sintezama i u medicini; glikohol
✧ *grč.* glykýs: sladak + -IN

glȉcīnija (**glȉcina**) *ž bot.* trajna biljka (*Wisteria sinensis*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*), ukrasna povijuša s ljubičastim cvjetovima, podrijetlom iz Kine △ ***lažna*** ~ *bot.*, *v.* apios
✧ *grč.* glykýs: sladak

glȉč *m* ⟨N *mn* -evi⟩ *inform.* pogrešno funkcioniranje kompjutera ili problem u radu; kompjuterska pogreška
✧ *engl.* glitch

glída *ž* **1.** *zast.* (ob. u vojsci Habsburške Monarhije s njemačkim službenim jezikom) osobe postrojene jedna pored druge, rame uz rame; stroj, vrsta **2.** *reg.* komad zemljišta kao dio veće cjeline; parcela
✧ *njem.* Glied: ud

glȉf *m* ⟨N *mn* glifovi⟩ **1.** *arhit.* ukrasni žljebić **2.** *lik.* duborezom izrađen lik
✧ *grč.* glýphein: dupsti

Glígo m. os. ime, *zast.*, *v.* Grgur

glȉh *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je jednak s kim u čemu, izjednačen [*sad smo (si)* ~ sad smo jednaki (u tome); *sve mi je* ~ sve mi je isto, svejedno mi je]; glajh
✧ *njem.* gleich: jednako

Glíha, Oton (1914–1999), hrv. slikar, apstraktna kaligrafija krčkog i kvarnerskog pejzaža (višedesetljetni ciklus *Gromače*), materija se zgušnjava do reljefnosti (vid enformela)

glíja *ž zb. anat. fiziol.* stanice središnjeg živčanog sustava koje imaju ulogu posrednika u mijeni tvari i sudjeluju u regeneraciji živčanih vlakana
✧ *grč.* glía: ljepilo

glijàdīn *m* ⟨G glijadína⟩ biljni protein u žitaricama (riži i pšenici)
✧ *v.* glija

glikèmija *ž fiziol.* razina (koncentracija) glikoze u krvi
✧ GLIK(O)- + -EMIJA

GLIKO- kao prvi dio riječi znači sladak, slatki; slado- [*glikopenija*]
✧ *grč.* glykýs: sladak

glikobiàrsōl *m* ⟨G glikobiarsóla⟩ *farm.* kemoterapijsko sredstvo u obliku tableta; sadrži arsen i bizmut
✧ GLIKO- + *v.* bi(zmut) + *v.* ars(en) + -OL

glikògēn (glikogên) *m* ⟨G glikogéna⟩ *kem. biol.* $(C_6H_{10}O_5)_n$, rezervni ugljikohidrat životinjske stanice; nakuplja se pretežito u jetri; polisaharid
✧ GLIKO- + -GEN

glikogèneza *ž fiziol.* tvorba glikogena
✧ GLIKO- + -GENEZA

glikogenolíza *ž fiziol.* razgradnja glikogena
✧ *v.* glikogen + -LIZA

glikogenóza *ž pat.* nasljedna metabolička bolest koja nastaje zbog poremećaja enzima što sudjeluju u metabolizmu glikogena
✧ *v.* glikogen + -OZA

glìkohōl *m, v.* glicin

glikokàliks *m* glikoproteinski ili polisaharidni omotač vanjske površine stanične membrane s kojom zajedno čini staničnu površinu
✧ GLIKO- + *grč.* kályks: ljuska

glikóli *m mn* ⟨N glikōl, G glikóla⟩ *kem., v.* dioli
✧ GLIKO- + -OL(I)

glikolipídi *m mn* ⟨N glikolìpīd, G glikolipída⟩ *kem.* lipidi koji sadržavaju ugljikohidrate
✧ GLIKO- + *v.* lipidi

glikolíza *ž kem.* razgradnja glukoze djelovanjem enzima u dvije molekule mliječne kiseline uz oslobađanje energije (osnovni biokemijski proces pri radu mišića)
✧ GLIKO- + -LIZA

glȉkometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava za mjerenje količine šećera u vinu
✧ GLIKO- + -METAR

glikònej *m* ⟨G glikonèja⟩ *jez. knjiž.* antički stih, vrsta korijampskog dimetra, sastoji se od jednog daktila i tri troheja
✧ *grč.* Glykéneion, prema starogrčkom pjesniku Glikonu

glikopèksija *ž pat.* nagomilavanje šećera u krvi
✧ GLIKO- + *grč.* pêksis: učvršćivanje

glikopènija *ž pat.* nedostatak šećera u krvi; hipoglikemija
✧ GLIKO- + *grč.* penía: oskudica, manjkavost

glikoprotèīn *m* ⟨G glikoproteína⟩ *biol.* složeni protein koji sadrži glukoznu skupinu
✧ GLIKO- + *v.* protein(i)

glikoproteinóza *ž pat.* rijedak nasljedni poremećaj metabolizma glikoproteina
✧ *v.* glikoprotein + -OZA

glikoregulácija *ž fiziol.* regulacija metabolizma glucida u krvi koji ponajprije osigurava stalnu razinu glikemije
✧ GLIKO- + *v.* regula, regulacija

glikóza *ž, v.* glukoza

glikozídi *m mn* ⟨N glikòzīd, G glikozída⟩ *kem. biol.* biljni organski spojevi sastavljeni od šećera (ob. glukoze) i nešećerne komponente
✧ *v.* glikoza + -ID

glikozùrija *ž pat.* prisutnost glukoze u mokraći; simptom dijabetesa
✧ *v.* glikoza + -URIJA

glȉmerica *ž reg.* žarulja punjena plinom; tinjalica; glimplampa
✧ *njem.* Glimplampe ≃ glimmen, glimmern: tinjati

glȉn *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *bot.* suptropska biljka (*Glinus lotoides*) iz porodice *Aizoaceae*
✧ *lat.* glinus

glína *ž* **1.** (*mn*) *geol.* sedimenti sitnih čestica alumosilikata odn. minerala (kaolinita, montmorilonita, haloazita) i raznih primjesa (kremena, humusa i dr.); gnjila **2.** *term.* **a.** očišćena ilovača **b.** tip ljepljive zemlje, upotrebljava se u lončarstvu i keramici; glinuša // **glȉnast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima u sebi gline, koji sadrži glinu; glinovit; **glȉnen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od gline [*~i lonac*] △ *~**e pločice** pov.* podloga za pisanje (Babilon, Asirija, Grčka); *~**i škriljevac** min.* sedimentna stijena, glinski kamen, lako se cijepa u tanke pločice; brusilovac, šejl; **glinén|ci** *m mn* ⟨N glinènac, G glinénca⟩ *min. kem.* najraširenija skupina silikatnih minerala [*kalijev ~ac*; *natrijev ~ac*; *kalcijev ~ac*]; **glȉnica** *ž kem.* aluminijev oksid, primarni proizvod pri dobivanju aluminija iz boksita; **glȉnīšte** *sr* mjesto iz kojega se kopa glina; glinokop; **glinòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji sadržava glinu [*~a podloga*]; glinast; **glȉnuša** *ž razg., v.* glina (**2b**)

♦ *top.* (najčešće u imenima manjih potoka i plodnih zemljišta): **Glína** (pritoka Kupe), **Glínek**, **Glȉnica** (pritoka Gline i nekoliko potoka), **Gnȉlovača**, **Gnjíla** (uvale na Mljetu, Braču), **Gnjílec** (potok uz Kupu), **Gnjȉline** (Hvar), **Gnjȉlī Pȍtok**, **Gnjȉlīšće** (Brač), **Gnjȉlīšte** (*J* Dalmacija), **Gnjȉlovača** (uvala, Rivanj) itd.; (naselja): **Glína** (Lika), **Glȉnica**

(Lika), **Glînskō**, **Glînskā Pòljana** (Petrinja), **Glînskō Vrèlo**, **Gnjìlica**
✧ *prasl.* *glina (*rus.* glína, *polj.* glina), *ie.* *gley-: glina (*grč.* glía, glínē, *stir.* glenaid: lijepi)

Glína *ž* gradić na Banovini (Baniji), 6933 stan. // **glînskī** *prid.* koji se odnosi na Glinu i Glinjane; **Glínjanin** *m* (**Glínjānka** *ž*) ⟨N *mn* Glínjani⟩ stanovnik Gline
♦ *v.* glina

Glinka (*izg.* Glìnka), **Mihail Ivanovič** (1804–1857), ruski skladatelj, začetnik ruskog glazbenog romantizma (opere *Ivan Susanjin*, *Ruslan i Ljudmila*), orkestralna djela, solo pjesme

glioarhitektònika *ž* ⟨D L -ici⟩ *anat.* prostorni raspored stanica u središnjem živčanom sustavu
✧ *grč.* glía: ljepilo + *v.* arhitektura, arhitektonika

gliobl̀astōm *m* ⟨G glioblastóma⟩ *pat.* zloćudni tumor mozga
✧ *grč.* glía: ljepilo + *v.* blastom

gliofibríle *ž mn* ⟨N gliofibríla⟩ *anat.* vlakanca glija vidljiva pod svjetlosnim mikroskopom
✧ *grč.* glía: ljepilo + *lat.* fibrilla: vlakance

gliòksāl *m* ⟨G glioksála⟩ *kem.* CHO·CHO najjednostavniji dialdehid, žuta kristalna tvar; oksaldehid
✧ *grč.* glía: ljepilo + *v.* disaldehid

glìōm *m* ⟨G glióma⟩ *pat.* tumor mozga nastao od stanica glije
✧ *grč.* glía: ljepilo + -OM(A)

glìptika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** kamenorezačko umijeće i postupak graviranja dragog i poludragog kamenja **2.** graviranje matrice za otiskivanje novaca i medalja
✧ *grč.* glyptikós: duborezni ← glýphein: dupsti

gliptòdont *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *zool. geol.* izumrli sisavac s oklopom iz porodice gliptodonata (*Glyptodontidae*), srodnik današnjih pasanaca, rasprostranjen u Americi u tercijaru; na početku kvartara izumire
✧ *nlat.* Glyptodon: ime vrste ≃ *grč.* glyptós: urezan + -ODONT

gliptotéka *ž* ⟨D L -éci⟩ **1.** zbirka gema, zbirka skulptura **2.** muzej skulptura [*zagrebačka* ~]
✧ *grč.* glyptós: izrezbaren + -TEKA

glìrārij *m pov.* nastamba u kojoj su u antičkom Rimu držali i gajili puhove
✧ *lat.* glirarium ≃ glis: puh

glisândo *m glazb.* brz prijelaz s tona na ton klizanjem prsta po bijelim ili crnim tipkama glasovira ili po žicama harfe; na žičanim instrumentima i puhaljkama klizanje od tona do tona
✧ *tal.* glissando

glisírati *nesvrš.* ⟨*prez.* glìsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *sport* u motonautici klizati gliser površinom vode, što zbog hidrodinamičkog uzgona izaziva dizanje prednjeg dijela čamca **2.** *razg.* brzo voziti čamac, gliser i sl., ob. praveći valove // **glìser** *m* čamac ili manji brod kojemu oblik trupa i pogonska snaga motora omogućuju klizanje vodom velikom brzinom; **glisèrāš** *m* ⟨G gliseráša⟩ onaj koji upravlja gliserom
✧ *fr.* glisser: kliziti

glìsnīk *m bot.*, *v.* cina

glíst|a *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ **1.** *zool.* oblić dugog tankog tijela, živi u zemlji ili kao nametnik u crijevima živih bića; crv, gujavica **2.** *pren.* **a.** osoba niska po moralnim vrijednostima; ljigavac, beskičmenjak **b.** ono što se razvlači, što je previše ili nepodnošljivo razvučeno (povorka, tekst itd.) △ ***bijela*** ~***a*** (*Oxyuris vermicularis*), uzrokuje kod djece svrbež na čmaru; ***kalifornijska*** ~***a*** (*Lumbricus rubellus* i *Eisenia foetida*), upotrebljava se za preradu organskih tvari u organski gnoj; ***kišna*** ~***a***, *v.* gujavica; ***obična*** ~***a*** (*Ascaris lumbricoides*), parazit u tankom crijevu čovjeka i svinje, uzrokuje askaridijazu // **glîsnjāk** *m* ⟨N *mn* glìsnjāci, G glìsnjākā⟩ *kem.* organsko gnojivo dobiveno preradom organskih tvari pomoću kalifornijskih glista; lumbricin; **glìstavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *pat.* bolest čovjeka i mnogih životinja uzrokovana crijevnim parazitima iz skupine *Ascaris*
✧ *prasl.* *glista (*rus.* glistá, *polj.* glista) ≃ *v.* glina

glistáci *m mn* ⟨N glìstāk, G glistáka⟩ *zool.* rod oblića (*Heterodera*), štetočine na korijenju kulturnog bilja (npr. repin g.)
✧ *v.* glista

glìvājn (**glìvānj**) *m reg.* kuhano vino [*piti* ~]
✧ *njem.* Glühwein

glòbāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je poput globusa; sferičan, okrugao, zaokružen **2.** koji je sveopći; sveobuhvatan, općenit [*za problem nezaposlenosti valja naći* ~*no rješenje*; *valja imati* ~*nu sliku o tome, a ne govoriti paušalno*] **3.** koji se odnosi na cijeli svijet;

općesvjetski [*SAD vode ~nu politiku*] △ ***~na mreža***, *v.* internet; ***~na operacija*** *inform.* operacija što utječe na cijeli dokument, grupu dokumenata i sl.; ***~ni marketing*** *ekon.* istodobno reklamiranje i usklađeno poslovanje na više različitih nacionalnih tržišta; ***~no selo*** naziv za telekomunikacijsku i prometnu povezanost čitavog planeta; ***~no zagrijavanje*** *meteor.* proces zagrijavanja atmosfere koji obuhvaća čitavu Zemlju, uočen 1990-ih // **glòbāl** *m* ⟨G globála⟩ ukupnost; **globalizácij|a** *ž* **1.** *sociol.* proces povezivanja, komunikacije i međusobne ovisnosti naroda u različitim oblastima [*provoditi ~u*]; globaliziranje **2.** stanje onoga što je globalizirano [*doživjeti ~u*] **3.** *ekon.* proces povezivanja industrijskih i financijskih aktivnosti na svjetskom tržištu; **globalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pol. ekon.* način gledanja na zbivanja i probleme u globalu, način mišljenja u velikim cjelinama, *opr.* kampanilizam; **globalizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* globalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* globalìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti što globalnim; **glòbālno** *pril.* na globalan način; općenito, sveobuhvatno, u cjelini gledano; **globálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je globalno; sveobuhvatnost, sveukupnost

✧ *fr.* global ≃ globe: zemaljska kugla ← *lat.* globus: okruglo tijelo, lopta

Globe Theatre (*izg.* Glôub Tìētr) londonsko kazalište osmerokutna oblika s galerijom na 2 kata, sagrađeno 1599, srušeno 1644 (izvodilo Shakespeareove kazališne komade u kojima je i on sam glumio)

✧ *engl.*

globigerína *ž zool.* praživotinja (*Globigerina bulloides*) iz reda foraminifera, vapnenaste ljušturice kuglasta oblika; 33% morskog dna pokriveno je ljušturicama uginulih globigerina // **globigèrīnskī** *prid.* koji se odnosi na globigerine [*~ mulj*]

✧ *nlat.* globigerina ≃ *lat.* globus: okruglo tijelo + gerere: nositi

glòbīn *m* ⟨G globína⟩ *biol.* proteinska komponenta hemoglobina, kod čovjeka se sastoji od četiri polipeptidna lanca

✧ *v.* globus + *v.* (prote)in(i)

glòbiti (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -bēći, *prid. trp.* glòbljen, *gl. im.* -bljēnje⟩ **1.** kažnjavati novčanom kaznom **2.** *pren.* pretjerano naplaćivati cijenu za što; izrabljivati, guliti, derati // **glòba** *ž* ⟨G *mn* glóbā⟩ **1.** sudska ili upravna novčana kazna **2.** svota koja se plaća za učinjeni prekršaj; **glòbitelj** *m* onaj koji naplaćuje globu; **glòbiteljev** *prid.* koji pripada globitelju

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Glȍbār** (Međimurje)

✧ *prasl.* *globiti: dupsti, derati (*slov.* globiti, *bug.* glob: očna šupljina, *polj.* głobić: sklapati) ≃ *lit.* glebti: obuhvatiti

Globòčec *m* ⟨G -čca⟩ naselje u Hrvatskom zagorju (u blizini Gornje Stubice), 709 stan. // **Globočánec** *m* (**Globòčānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Globočánci⟩ stanovnik Globočca; **globòčānskī** *prid.* koji se odnosi na Globočec i Globočance

♦ *v.* dubok

globòīd *m* ⟨G globoída⟩ *mat.* tijelo koje nastaje rotacijom luka ili drugih krivulja oko osi položene u njihovu ravninu // **glȍboīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji ima oblik globoida; okrugao, kuglast

✧ *v.* globus + -OID

glòbtrōter *m* onaj koji putuje kontinentima i morima, putnik oko svijeta ili po svijetu; svjetski putnik // **glòbtrōterka** (**glòbtrōterica**) *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* globtroter

✧ *engl.* globetrotter

glȍbule *ž mn* ⟨N glòbula⟩ *farm.* galenski lijekovi u obliku kuglica, služe za unošenje lijeka u rodnicu

✧ *njem.* Globule ≃ *lat.* globulus: kuglica

globulíni *m* ⟨N globùlīn, G globulína⟩ *biol.* bjelančevine netopljive u vodi, nalaze se u krvi, mlijeku i mahunarkama

✧ *v.* globule

glóbus *m* **1.** *geogr.* zemaljska kugla **2.** model Zemlje u obliku kugle, na kojem su ucrtani polovi, kontinenti, oceani i mora (unutar meridijana i paralela) **3.** (Globus) ilustrirani tjednik, izlazio u Zagrebu 1954–1963. i ponovno od 1990. △ ***nebeski*** ~ model neba na kojem su predočene vidljive zvijezde i zviježđa

✧ *lat.*

Glockenspiel (*izg.* Glòknšpīl) *m*, *v.* carillon

glòdati (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* glȍđēm (se), *imp.* glòđi (se), *pril. sad.* glòđūći (se), *prid. trp.* glȍdān, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** zubima strugati tvrde predmete i tvari (npr. miš i drugi glodavci) **b.** jesti meso do kosti i sa same kosti **2.** *pren.* nagrizati, pomalo oštećivati itd.

3. (se) ne trpjeti se međusobno, biti u stalnoj nesnošljivosti; gložiti se // **glȍckati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *dem.* od glodati; **glȍcnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* glȍcnuo⟩, *v.* glodnuti; **glòdāč** *m* ⟨G glodáča⟩ onaj koji radi na glodalici; frezer *žarg.*; **glȍdalica** *ž* stroj koji obrađuje drvo i metal skidanjem sloja strugotine; **glòdalo** *sr* rotirajući višerezni alat; **glȍdnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* glȍdnuo⟩ **1.** jednokratno ili malo odvojiti od cjeline glodanjem [~ *sira* npr. o mišu] **2.** *pren. razg.* uzeti dio kakve dobiti za se; malo šćapiti, gricnuti, malo zgrabiti; glocnuti; **glȍdnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ sjekutić glodavca; **glȍđva**¹ *ž* ⟨G *mn* -đāvā/-ī⟩ plod voća koji se ne odjeljuje prstima od koštice, nego se mora glodati, *opr.* cjepànica, kalanka

✧ *prasl.* *glodati (*rus.* glodát', *polj.* głodać)

glȍdāvci *m mn* ⟨N glȍdavac, G glȍdāvca, G *mn* -avācā⟩ *zool.* najbrojniji red sisavaca (*Rodentia*), glođu sjekutićima (npr. puhovi, vjeverice, miševi, zečevi i dr.)

✧ *v.* glodati

glȍđva² *ž bot.*, *v.* durancija

glȍg *m* ⟨N *mn* glògovi⟩ *bot.* grmovito drvo (*Crataegus*) iz porodice ruža (*Rosaceae*); prema narodnom vjerovanju smatra se kultnim drvetom što ima zaštitnu moć // **glòginje** *ž mn bot.* plod gloga; **glògov** *prid.* koji je od gloga, ob. u: △ ~ ***kolac*** prut kojim se, prema narodnom vjerovanju, nište čarolije i ubijaju vampiri; **glògovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ **1.** (+*potenc.* glògovača) ono što je napravljeno od gloga, npr. štap **2.** *zool.* leptir (*Aporia cratagei*), u stadiju gusjenice živi na glogu; glogovnjak, glogov bijelac; **glogòvīk** *m* ⟨G glogovíka, N *mn* glogovíci⟩ omanja šuma glogova drveća, glogov šumarak; **glògovina** *ž* drvo gloga; **glȍžīk** *m* ⟨G gložíka, N *mn* gložíci, G gložíkā⟩ glogova šuma; glogov gaj, glogovik; **glȍžiti se** (∅, s kim) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -žēći se, *gl. im.* -žēnje⟩ biti u svađi, ne trpjeti se međusobno, *usp.* glodati (3); **glȍžjāk** *m* ⟨N *mn* glȍžjāci⟩ glogov čestar

♦ *pr.* (nadimačka i etnici): **Glȍg**, **Glògāč** (Donja Stubica), **Glògār**, **Glógić**, **Glȍginja** (Knin), **Glȍgolja** (Zagorje), **Glogòškī** (180, Zagorje), **Glògovac**, **Glògovčan**, **Glògovec** (Sesvete), **Glògović** (180, Zaprešić), **Glògovski** (Garešnica), **Glògovšek** (Zagreb), **Glóžić** (Vinkovci), **Glòžinić** (200, Ludbreg)

◊ *top.* (često u *mikrotop.*; naselja): **Glògovac** (Koprivnica), **Glògovec Zágorskī** (Klanjec), **Glȍgovica** (Slavonski Brod), **Glògovo** (Gračac)

✧ *prasl.* *glogъ (*rus.* glog, *polj.* głóg) ← *gleh₃gh- (*grč.* glōkhís: vrh)

glogòljiti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ljēći, *gl. im.* -ljēnje⟩ *ekspr.* šumjeti (o vodi kad otječe, kad se lije, kad istječe iz česme, kad pada kiša); klokotati

✧ *onom.*

glogòtati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glògoćēm/-ām, *pril. sad.* glògoćūći/-ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* grgljati **2.** grgoljiti, grgotati, grgoriti

✧ *onom.*

glòhīdija *ž zool.* ličinka nekih riječnih školjkaša (npr. bezupke) koja nekoliko mjeseci živi na škrgama nekih riba

✧ *nlat.* glochidium ≃ *grč.* glōkhís: vršak strijele, šiljak

glòkig *prid.* ⟨*indekl.*⟩ i *pril. reg.* koji se širi pri dnu ili na donjoj strani kao zvono [~ *hlače*]; zvonast, (à la) kampana // **glòkn** (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je krojen iz punog kruga; **glòkn** (II) *m* ⟨N *mn* -i, G glóknā⟩ ženski odjevni predmet takva kroja [~ *šos*]

✧ *njem.* glockig ≃ Glocke: zvono

glòksīnija *ž bot.* ukrasna biljka (*Gloxinia*) s velikim zelenim zvonastim cvjetovima, podrijetlom iz Južne Amerike

✧ prema njemačkom liječniku i botaničaru B. P. Gloxinu

glomangìōm *m* ⟨G glomangióma⟩ *pat.* dobroćudni tumor završetaka prstiju ruku i nogu, kože i potkožnog tkiva, građen od finih ogranaka arterija i vena

✧ *lat.* glomus: klupko + *v.* angiom

glȍmāzan *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je zbog svoje veličine neprikladan, prevelik, nespretan za rukovanje; koji se teško smješta u prostor i mjesto koje mu je predviđeno (o osobama, stvarima i pojmovima) // **glȍmāzno** *pril.* na glomazan način; preveliko, neprikladno; **glȍmāznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je glomazan ili svojstvo onoga što je glomazno

glomèrūl *m* ⟨G glomerúla⟩ *anat.* klupko ili splet krvnih kapilara (u bubregu) ili razgranjenih zadebljalih nastavaka živčanih stanica (npr. u malom mozgu)

✧ *lat.* glomerulus ← glomus: klupko, smotak

glomerulonefrìtis *m pat.* obostrana nebakterijska upala bubrega koja zahvaća glomerule
✧ *v.* glomerul + *v.* nefritis

glomeruloskleróza *ž pat.* stvaranje fibroze i ožiljaka u glomerulu bubrega
✧ *v.* glomerul + *v.* skleroza

glomòtati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glòmoćēm, *pril. sad.* glòmoćūći, *gl. im.* -ānje⟩ tutnjiti, tutnjati, rondati (ob. o zvukovima kao što je padanje kamenja, potres ili jače potresanje zaprežnih kola na lošem putu); glomatati, glomtati
✧ *onom.*

glòmus *m pat.* poseban oblik vensko-arterijskih urođenih spojeva u koži
✧ *lat.*: klupko, smotak

glorificírati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* glorifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati kome počasti putem bogoslužja; obožavati **2. a.** (u)činiti koga slavnim slaveći njegove zasluge, vrsnost i sl. **b.** (po)hvaliti koga ili što; uzdići/uzdizati, veličati // **glorifikácija** (koga, čega) *ž* **1.** davanje kome počasti putem bogoslužja; obožavanje **2. a.** stvaranje čije slave uzdizanjem njegovih zasluga, vrsnosti i sl. **b.** hvaljenje koga ili čega; uzdizanje, veličanje; **glorifikātor** *m* onaj koji uznosi, veliča, slavi što ili koga; **glorifikātorskī** *prid.* koji se odnosi na glorifikatore; **glorifikātorski** *pril.* kao glorifikatori, na način glorifikatora
✧ *lat.* glorificare

glôrija *ž* **1.** *meteor.* optička pojava pri kojoj motritelj opaža jedan ili više obojenih prstenova oko svoje sjene na oblaku ili magli, rijetko na rosi (npr. Brockenska sablast) **2.** *lik.* krug svjetla ili sunčanih zraka oko lika Majke Božje, Krista, Sv. Trojstva; aureola, mandorla, nimbus, svetokrug **3.** *kat.* **a.** himna koja se moli, odnosno pjeva kod bogosluženja **b.** stihovi kojima završava pjevanje i recitiranje psalma // **glòriōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji ima ili zaslužuje slavu; slavan, istaknut **2.** koji donosi slavu; veličanstven, čuven
♦ **Glôrija** ž. os. ime; *hip.*: **Lóra**
✧ *lat.* gloria

glorijèta *ž* (**glorìjet** *m*) ⟨G *mn* glorijétā⟩ *arhit.* mala građevina u parku u obliku hrama, paviljona ili trijema u funkciji odmorišta ili vidikovca
✧ *fr.* gloriette

glorióla *ž* obilježenost božanskih i svetih lica znacima, *usp.* aureola, nimbus
✧ *lat.*

GLOS-, GLOSO- kao prvi dio riječi znači ono što se odnosi na jezik, jezični [*glosenfonija*]
✧ *srlat.* glossare: objašnjavati ← glossa: objašnjenje ← *grč.* glôssa: jezik

glòsa *ž* ⟨G *mn* glôsā⟩ **1.** objašnjenje uz neki tekst, napomena uz tekst; glosar **2.** *jez. knjiž.* pjesma od četiri strofe, posljednji stihovi, kad se čitaju jedan za drugim, daju novu strofu **3.** kratak i žustar novinski polemički komentar // **glòsār** *m* ⟨G glosára⟩ rječnik manje poznatih riječi i pojmova, težih ili teže razumljivih dijelova u nekom tekstu otisnut na kraju knjige, mali rječnik; glosa, glosarij; **glòsārīj** *m*, *v.* glosar; **glòsātor** *m* **1.** *pov.* srednjovjekovni pravnik koji je tumačio staro rimsko pravo i pisao uza stari tekst svoja tumačenja (glose), komentator starog rimskog prava **2.** *pren.* **a.** tumač aktualnih događaja **b.** pisac rječnika **c.** pisac napomena u knjizi, ob. na margini ili u dodatku, koje objašnjavaju nejasnu riječ; **glosírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* glòsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)pratiti, (pro)tumačiti što glosama; komentirati
✧ *grč.* glôssa: jezik

glosàlgija *ž pat.* bol u jeziku
✧ *grč.* glōssalgía: brbljavost ≃ GLOS- + -ALGIJA

glosektòmija *ž med.* kirurško izrezivanje dijelova ili cijelog jezika
✧ GLOS- + *v.* ektomija

glòsēm *m* ⟨G gloséma⟩ *lingv.* najmanji jezični izraz kojemu se može pridružiti značenje; morfem
✧ *grč.* glṓssēma: jezik, govor

glosemàtika *ž* ⟨D L -ici⟩ *lingv.* općelingvistička teorija koja izraz i sadržaj u jeziku tretira kao apstraktne forme bez obzira na realni sadržaj i stvarne glasove
✧ *v.* glosem; riječ je konstruirao danski lingvist L. Hjemslev 1930.

glóser *m reg.* kozmetički premaz za sjaj kose; sjajilo
✧ *engl.* glosser

glosìtis *m pat.* upala jezika, bolest jezika ili simptom kakve druge bolesti
✧ GLOS- + -ITIS

glosodìnija *ž pat.* žarenje jezika uzrokovano npr. pušenjem ili povezano sa sustavnim smetnjama; »kad peče jezik«
✧ GLOSO- + *grč.* odýnē: bol

glosofarìngikus *m anat.* deveti moždani živac,

ima motorna, senzibilna, senzorna i parasimpatička živčana vlakna, ćutilni živac jezika i pokretač ždrijela, služi osjetu okusa
✧ *nlat.* glossopharingicus ≃ GLOSO- + *grč.* phárygks: ždrijelo

glosolàlija *ž* **1.** *pat.* izgovaranje niza rečenica bez smisla; u hipnozi i pri psihičkim poremećajima **2.** *teol.* vjerska ekstaza u kršćanstvu, zanesenjačko govorenje nerazumljivo čak i govornicima istoga jezika
✧ GLOSO- + -LALIJA

glosoplègija *ž pat.* jednostrana ili obostrana oduzetost jezika
✧ GLOSO- + -PLEGIJA

glosoptóza *ž pat.* pad jezika unazad ob. u besvjesnom stanju; sprečava disanje
✧ GLOSO- + *grč.* ptôsis: padanje

glosotòmija *ž med.* amputacija jezika
✧ GLOSO- + -TOMIJA

glȍt *m reg.* glatka meka pamučna tkanina, najčešće crne boje, upotrebljava se za izradu kuta, pregača i sl.
✧ *njem.* glatt: gladak, klizak

GLOT-, **GLOTO-** kao prvi dio riječi znači jezik, jezični [*glotologija*]
✧ *grč.* (*atički*) glôtta: jezik; *grč.* (*jonski*) glôssa

glȍta (**glotída**) *ž anat.* otvor grkljana između slobodnih rubova glasnica, ima bitnu ulogu pri oblikovanju glasova
✧ *grč.* (*atički*) glôtta, *v.* glosa

glòtika *ž* ⟨D L -ici⟩, *v.* glotologija

glȍtis *m anat.* dio grkljana sastavljen od dviju glasnica koje omeđuju otvor // **glȍtālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji nastaje u grkljanu
✧ *grč.* glōttís

glotogèneza *ž lingv.* jezična disciplina koja proučava procese nastajanja i razvijanja jezikā
✧ GLOTO- + -GENEZA

glotogònija *ž fon.* proučavanje postanka ljudskih glasova koji oblikuju jezik
✧ GLOTO- + -GONIJA

glotogràfija *ž med.* pregled i snimanje vibracija glasnica (glasiljki) s pomoću posebnog uređaja
✧ GLOTO- + -GRAFIJA

glotokronològija *ž* lingvistička statistička metodologija određivanja duljine odvojenog razvoja dvaju srodnih jezika
✧ GLOTO- + *v.* kronologija

glotològija *ž lingv.* proučavanje jezika, znanost o jeziku; glotika, lingvistika, jezikoslovstvo, jezikoslovlje
✧ GLOTO- + -LOGIJA

glȍžiti se, *v.* glog

Gluck (*izg.* Glǜk), **Christoph Willibald** (1714–1787), njemački skladatelj klasičnog razdoblja; borio se za jednostavnost melodijske linije bez kićene partiture po uzoru na klasičnu grčku dramu, naspram talijanske opere onog doba (tzv. Gluckova operna reforma) (opere *Orfej i Euridika*, *Alceste* i dr.) // **glùkist** *m pov. glazb.* pristaša jednog od sukobljenih tabora u borbi koja se o. 1770. vodila u Parizu za Gluckovu opernu reformu i protiv nje, *opr.* pičinist

glûh *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* glȕšī⟩ **1.** koji ne čuje, koji nema osjetilo sluha **2.** koji je svojstven mjestu gdje se ništa ne čuje, gdje vlada tišina; bezglasan [*~a tišina*] △ ***razgovor ~ih*** krivo shvaćene poruke, neadekvatan odgovor // **glùhāć** *m* ⟨G gluháća⟩ *reg. razg.* onaj koji je gluh; gluhak, gluhonja, glušac, gluvać; **glùhāk** *m* ⟨G gluháka, N *mn* gluháci⟩, *v.* gluhać; **glȕhnuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. sad.* glúšēći, *gl. im.* glúšēnje⟩, *v.* glušiti; **glûho** *pril.* u tišini, tako da se ne čuje; **gluhòća** *ž* **1.** stanje onoga koji je gluh, koji slabo čuje ili koji ne čuje **2.** *pat.* stanje onoga koji ima oštećeno ili uništeno osjetilo sluha **3.** potpuna tišina; **gluhòta** *ž* stanje potpune, gluhe tišine; mrtva tišina, tajac; **glúhonja** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *podr.*, *v.* gluhać; **glúšac** *m* ⟨G -šca, N *mn* -šci, G glûšācā⟩, *v.* gluhać; **glùšica** *ž*, *v.* glušac; **glúšiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glûšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ postajati gluh, postajati gluši, oglušivati [s prilogom kao kvantifikatorom: *postajati sve više gluh, sve više i više gluh*]; **glùvāć** *m* ⟨G gluváća⟩, *v.* gluhać; **gluváriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* glùvārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *razg. ekspr.* gubiti vrijeme u neradu, dangubiti u dosadi, provoditi vrijeme u nekreativnom odnosu prema dokolici, prodavati zjake
♦ *pr.* (nadimačka i zaštitnička): **Glȕhačić**, **Gluháić** (Dubrovnik), **Glȕhāk** (700, Zagorje), **Gluháković** (Vinkovci), **Glùhan** (Dubrovnik), **Glùhek**, **Glúhić** (Istra), **Glùhinić** (okolica Zagreba), **Glúić** (210, Zagora), **Glújić** (Primorje), **Glúšac** (340, Banovina, Bukovica), **Glùščević**, **Glùščić** (260, Samobor, Pokuplje), **Glùšćević** (Metković), **Glúšević** (Brač), **Glȕšica** (120, Donji Lapac),

Glúšić (Labin), **Glȕška**, **Gluváčević**, **Glùvāk** (Slavonija), **Gluváković** (100, Vinkovci)
✧ *prasl.* *gluxъ (*rus.* gluxój, *polj.* głuchy) ≃ *lit.* glusnus: pažljiv

glùhāč *m* ⟨G gluháča⟩ *bot.* crnogorično stablo (*Juniperus phoenicea*) iz porodice čempreski (*Cupressaceae*); gluvaćuša
✧ *v.* gluh

glùhan *m*, ob. u: △ ***tetrijeb ~ (gluhar)*** *zool.* ptica (*Tetrao urogallus*); veliki tetrijeb

glùhara *ž* **1.** *zool.* divlja patka (*Anas platyrhynchos*) **2.** *bot.* gljiva (*Russula*)

glȕhonijēm *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prikraćen u osjetilu sluha i daru govora, koji ne čuje i ne govori // **gluhonijémac** (**gluhonjèmāk**) *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G gluhònijēmācā⟩ *jez. knjiž.*, *v.* gluhonijem; **glȕhonijēmo** *pril.* na gluhonijem način; **glȕhonijēmōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je gluhonijem
✧ *v.* gluh + *v.* nijem

glukàgōn *m* ⟨G glukagóna⟩ *fiziol.* hormon gušterače, utječe na povišenje koncentracije glukoze u krvi
✧ *v.* gluk(oza) + *grč.* ágein: voditi

glukagònōm *m* ⟨G glukagonóma⟩ *pat.* tumor alfa-stanica Langerhansovih otočića u gušterači koji luči glukagon
✧ *v.* glukagon + -OM

glukokortikoídi *m mn* ⟨N glukokortikòīd, G glukokortikoída⟩ *biol. kem.* hormoni kore nadbubrežne žlijezde, koji sudjeluju u metabolizmu ugljikohidrata
✧ *v.* glukagon + *lat.* cortex: rub, kora + -OID

glukóza *ž kem.* **1.** $C_6H_{12}O_6$, dekstroza, najraširenij i monosaharid u prirodi, spojen s fruktozom čini običan šećer, disaharid saharozu; grožđani šećer **2.** bezbojna ili žućkasta sirupasta mješavina dekstroze, maltoze i sl. s oko 20% vode, upotrebljava se ponajprije u prehrambenoj i tekstilnoj industriji, u medicini i sl.; glikoza
✧ *fr.* glucose ≃ *grč.* glykýs: sladak + -OZA

glúma *ž* **1.** reproduciranje i tumačenje dramskog teksta na sceni govorom, mimikom i gestom **2.** *pren.* čin lažnog predstavljanja stvari; pretvaranje, izigravanje [*sve je to ~*] // **glúmac** *m* ⟨G -mca, V glûmče, N *mn* -mci, G glûmācā⟩ **1.** onaj koji se bavi glumom [*kazališni ~*; *filmski ~*] **2.** *pren.* onaj koji se pretvara, *usp.* gluma (**2**); **glùmačk|ī** *prid.* koji se odnosi na glumce [*~a škola*; *~a družina*]; **glùmački** *pril.* kao glumac, na način glumaca; **glumàtalo** *sr* onaj koji glumata [*ona/ona je jedno veliko ~*]; glumator; **glumàtati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *pejor.* **1.** glumiti pretjeranom gestom i sa suviše naglašenom rutinom i rekvizitima glumačkog posla **2.** *pren.* prenemagati se s previše gesta i emocija; **glùmātor** *m žarg. ekspr.*, *v.* glumatalo; **glùmātorica** *ž*, *v.* glumator; **glúmčev** *prid.* koji pripada glumcu; **glùmčić** *m hip.* i *dem.* od glumac **1.** mladi glumac (dijete u nekoj ulozi) **2.** *pejor.* beznačajan, osrednji ili loš glumac; **glùmčina** *ž augm.* od gluma, *razg.* glumac velike vrijednosti, snažne osobnosti, dojmljive pojave i nosiva govornog organa [*prava/pravi ~*]; **glùmica** *ž*, *v.* glumac; **glùmičin** *prid.* koji pripada glumici; **glȕmīšt|e** *sr* **1.** *arh.* kazalište [*stanje u hrvatskom ~u*] **2.** ukupnost rada na glumi i oko glume, mjesto gdje se glumi; **glúmiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -mēći, *gl. im.* -mljēnje⟩ **1.** (koga, što) **a.** igrati ulogu u kazališnom komadu ili u filmu; predstavljati **b.** *žarg.* biti figura, formalno nešto raditi bez truda [*~ pjesnika*] **2.** (∅) pretvarati se, izigravati; jedno govoriti, a drugo misliti [*~ naivku*, *pren.* hiniti naivnost, praviti se naivnijom nego što jest (za žensku osobu koja nije naivna)]
♦ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Glúmac** (730, *J* Dalmacija, Korčula, Lika), **Glȕmičić** (Lika)
✧ *prasl.* *glumъ: šala (*rus.* glum, *polj.* głum), *lit.* glaudus: razbibriga ← *ie.* *ghlew(dh)- (*grč.* khleúē: šala, *stisland.* glaumr: bučno veselje)

gluóni *m mn* ⟨N glùōn, G gluóna⟩ *kem.* vrsta prijelaznih elementarnih čestica
✧ *konstr.* ≃ *engl.* glue: ljepilo + -ON(I)

glûp (∅, za što) *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* glȕpljī⟩ umno ograničen; zaostao, tup, *opr.* pametan △ ***~i August*** *zast.* klaun // **glùpača** *ž pejor.* glupa žena; ludača; **glupàčina** *m* **1.** *v.* glupčina **2.** gluparenje, glupost na djelu, pravljenje gluposti; **glùpan** *m* onaj koji je glup; glupak; **glupàrati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *pejor.* praviti od sebe glupana nedoličnim postupcima (sredstvima jezika, npr. namjerno loše postavljenom artikulacijom glasova, iskrivljavanjem naglaska i sl. prikrivati pomanjkanje duhovitosti i neposrednosti u obraćanju ili informaciji); glupariti se, glupirati se; **glupàrija** *ž* glupost (o postupcima i tvrdnjama); **glupáriti**

se *nesvrš.* ⟨*prez.* glùpārīm se, *pril. sad.* -rēći se, *gl. im.* -rēnje⟩, *v.* gluparati se; **glupáštvo** *sr* glupost kao stanje duha, kao pojava, kao ono što vlada u većim ili manjim skupinama ljudi; glupaština; **glȕpav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je s primjesom gluposti; pomalo glup, prilično glup; **glupávko** *m* onaj koji je glupav (s nijansom umanjivanja i suosjećanja); **glȕpavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je glupav; **glùpčina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pejor.* veliki glupak, glupačina; **glupírati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* glùpīrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* gluparati se; **glúpiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -pēći, *gl. im.* -pljēnje⟩ **1.** (koga) *knjiš.*, *v.* zaglupljivati **2.** (∅) *razg.*, *v.* glupjeti; **glúpjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -pīm, *pril. sad.* -pēći, *gl. im.* -pljēnje⟩ postajati glup, postajati gluplji; glupiti; **glûpo** *pril.* na glup način [*postupio sam* ~]; blesavo, budalasto; **glúpōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je glup **2.** glup postupak, nepromišljena riječ; besmislica, besmislenost **3.** u dijaloškoj situaciji kao prva riječ komentara na ono što je rekao sugovornik (u uglađenu ponašanju ne odnosi se na smisao njegovih riječi, nego na ono o čemu se govori) **4.** nepriličnost, neprikladnost, proturječnost [~ *položaja umjetnika*]

♦ *pr.* (nadimačka): **Glùmpāk** (170, Zabok)

✧ *prasl.* *glupъ (*rus.* glúpyj, *polj.* głupy) ← *germ.* (*stnord.* glópr: luda), *v.* gluma

glúšac, *v.* gluh

glúšak (**glúšac**) *m* ⟨G -ška⟩ *bot.* smrdljiva borovica (*Juniperus sabina*) iz porodice čempreski (*Cupressaceae*)

Glúščević, Obrad (1913–1980), hrv. filmski redatelj dokumentarnih (*Ljudi sa Neretve*), igranih filmova (*Lito vilovito*, *Vuk samotnjak*) i TV-serija (*Jelenko*)

glutàmīn *m* ⟨G glutamína⟩ *biol. kem.* $C_5H_{20}N_2O_3$, aminokiselina u obliku kristala, amid aminoglutarne kiseline *krat.* Gin (simbol Q)

✧ *v.* glut(en) + *v.* amin(i)

glutatȉōn *m* ⟨G glutatióna⟩ *biol. kem.* $C_{10}H_{17}N_3O_6S$, tripeptid sastavljen od aminokiselina, važan u metabolizmu stanica

✧ *v.* glut(amin) + *grč.* theîon: sumpor

glȕteālan, *v.* gluteus

glutelíni *m mn* ⟨N glutèlīn, G glutelína⟩ *biol.* pšenične bjelančevine, netopljive u vodi

✧ *v.* gluten

glùtēn *m* ⟨G gluténa⟩ *biol.* **1.** ljepljiva tekućina u životinjskim tijelima **2.** smjesa bjelančevina sadržana u pšeničnom brašnu // **glùtēnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gluten △ ~*a* ***enteropatija*** *pat.* bolest kod koje gluteni reagiraju sa sluznicom crijeva i onemogućuju apsorpciju hrane; celijakija

✧ *lat.* gluten: ljepilo

glùteus *m anat.* dio tijela na kojem se sjedi; stražnjica, zadnjica, debelo meso // **glȕteālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na gluteus, koji pripada gluteusu

✧ *nlat.* ≃ *grč.* gloutós

glùtīn *m* ⟨G glutína⟩ **1.** *biol.* protein koji nastaje hidrolizom kolagena, bjelančevine kože, kostiju i žila; sastojak želatina i ljepila **2.** zajedničko ime za želatinu i ljepilo

✧ *lat.* glutinosus: ljepljivo ≃ gluten: ljepilo

gluvàćuša *ž bot.*, *v.* gluhač

Gljêv *m* naselje (u blizini Senja), 562 stan. // **Gljévljanin** *m* (**Gljévljānka** *ž*) ⟨N *mn* Gljévljani⟩ stanovnik Gljeva; **gljévljanskī** *prid.* koji se odnosi na Gljev i Gljevljane

gljìvāč *m* ⟨G gljiváča⟩ *bot.* koralj (*Fungia*)

✧ *v.* gljive

gljȉv|e *ž mn* ⟨N gljȉva, G *mn* gljȋvā⟩ *bot.* **1.** heterotrofne biljke steljnjače (*Fungi*), tvore posebno carstvo živih bića (između biljaka i životinja); niži organizmi bez pravih biljnih organa (lišća, cvijeća ili zelenila), prepoznatljiva oblika, sa stabljikom i proširenim gornjim dijelom, klobukom; fungi, fungus **2.** *v.* pečurka // **gljȉvār** *m* ⟨G gljivára⟩ onaj koji skuplja i poznaje gljive; **gljȉvara** *ž* prostorija u kojoj se uzgajaju gljive; **gljȉvārica** (**gljȉvārka**) *ž*, *v.* gljivar; **gljȉvārnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ mjesto gdje se uzgajaju gljive; gljivičnjak; **gljȉvarskī** *prid.* koji se odnosi na gljivare; **gljivárstvo** *sr* ukupnost bavljenja gljivama (proučavanje, priređivanje itd.) kao djelatnost; **gljȉvast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik gljive; **gljȉvice** *ž mn* **1.** *dem.* i *hip.* od gljive **2.** organizmi koji uzrokuju **a.** razlaganje organskih tvari **b.** različite bolesti u čovjeka, životinja i biljaka; **gljȉvičav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je napadnut gljivicama; **gljȉvičavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je gljivičavo; **gljȉvičn|ī** *prid.* koji se odnosi na gljivice, koji je uzrokovan gljivicama [~*o oboljenje*]; **gljȉvičnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩, *v.* gljivarnik; **gljȉvin** *prid.* koji pripada gljivi [~ *klobuk*]; **gljivùrina** *ž pejor.* od gljiva

♦ *pr.*: **Glȋvār** (Pokuplje), **Glȋvarec**, **Gljȉvica** (Nova Gradiška)

✧ *prasl.* *gljiva (*rus.* glíva, *češ.* hlíva)

gljivoznànstvo *sr agr.*, *v.* mikologija
✧ *v.* gljive + *v.* znanost
gmâjn|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. pov.* općinski zajednički pašnjak
♦ *pr.*: **Gmâjner** (Klanjec), **Gmàjničkī** (Zagorje), **Gmâjnić** (160, Prigorje, Zagorje)
✧ *njem.* Gemeine: opći, javni, zajednički (pašnjak)
gmâz *m* ⟨N *mn* gmàzovi, G gmȁzōvā⟩ *zool.* **1.** životinja koja gmiže (zmije, gušteri, krokodili); gmizavac **2.** (*mn*) razred kopnenih kralješnjaka (*Reptilia*), hladne su krvi, dišu plućima, koža im je pokrivena ljuskama, većina ih leže jaja // **gamìzati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gàmīžēm, *pril. sad.* gàmižūći, *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr.*, *v.* gmizati; **gàmziti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -zēnje⟩ *arh.*, *v.* gmizati; **gmìzati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gmȉžēm, *pril. sad.* gmȉžūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kretati se tako da se trbuh vuče po tlu **2.** kretati se vrlo polagano; gamizati **3.** (pred kim) *pren. pejor.* biti ponizan; bez ponosa, ponižavati se; puzati; **gmìzav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se kreće gmižući; **gmìzavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *ekspr.* **1.** *v.* gmaz **2.** *pejor. pren.* onaj koji se ponižava, koji nema ponosa; puzavac; **gmìzavo** *pril.* na gmizav način; puzavo, ponižavajuće; **gmìznuti** *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* gmìznuo⟩ obaviti završni dio laganog puzećeg kretanja; puznuti
♦ *pr.*: **Gmâz** (150, Donja Stubica, Kutina), **Gmížić** (Velika Gorica)
✧ *prasl.* *gъmьzь, *gъmьzati: gmizati (*rus.* gomzát', *polj.* giemzić)
gméčāljka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* muljača
gnádešus *m pov. razg.* završni hitac, hitac milosti u strijeljanog, za sigurnost da je smrtna osuda uspješno izvršena; colpo di pietà
✧ *njem.* Gnadeschuss
gnȁjs *m* ⟨N *mn* gnàjsovi⟩ *min.* metamorfna stijena u kojoj se izmjenjuju naslage kremena i glinenaca i naslage tinjca i amfibola, nastala od kiselih eruptivnih stijena ili od sedimenata
✧ *njem.* Gneiss
gnatàlgija *ž pat.* bol u čeljustima, licu, obrazu
✧ *grč.* gnáthos: čeljust + -ALGIJA
gnatodìnamometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* sprava za mjerenje žvačne sile
✧ *grč.* gnáthos: čeljust + *v.* dinamometrija, dinamometar
gnatològija *ž med.* disciplina koja se bavi mišićima žvakačima, njihovom morfologijom, anatomijom, histologijom, fiziologijom, patofiziologijom i terapijom
✧ *grč.* gnáthos: čeljust + -LOGIJA
gnatomètrija *ž med.* uže područje gnatologije
✧ *grč.* gnáthos: čeljust + -METRIJA
gnédig *prid. reg.* milostiv △ ***gnädige Frau*** (*izg.* gnédige Fràu) *zast.* u oslovljavanju dame = milostiva gospođo
✧ *njem.* gnädig
gnijézdo *sr* **1.** nastamba od slame (i sl.) koju savijaju ptice i neke druge životinje [*lastavičje* ~; *savijati* ~ (od vlati); *graditi* ~]; leglo **2.** *pren.* **a.** dom, kuća, utočište [*obiteljsko* ~] **b.** općenito, kakav prostor pripadanja [*lopovsko* ~; ~ *špijunaže*] △ ***osinje*** ~ leglo nesporazuma, neslaganja, ogovaranja među ljudima // **gnijézditi se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -dēći se, *gl. im.* -éžđēnje⟩ **1.** savijati, graditi gnijezdo **2.** *pren.* namještati se u sjedalu, ne moći se umiriti; vrpoljiti se, meškoljiti se; **gnjezdášce** *sr hip.* i *dem.* od gnijezdo; **gnjȅzdīšte** *sr* mjesto ili stanište na kojem se grade ili savijaju gnijezda
♦ *pr.*: **Gnézda**
✧ *prasl.* i *stsl.* *gnězdo (*rus.* gnezdó, *polj.* gniazdo), *lit.* lizdas ← *ie.* *nisdo- (*lat.* nidus, *stvnjem.* nest)
gnôj *m* ⟨G gnòja, G gnòjevi⟩ **1.** *pat.* gusta izlučina upaljena tkiva organizma čovjeka i životinje **2.** *v.* gnojivo **3.** *razg.* blato, glina // **gnój|an** *prid.* ⟨*odr.* gnôjnī⟩ **1.** koji se odnosi na gnoj **2.** koji je praćen gnojenjem u bolesti ili upali; koji je pun gnoja [~*na upala*; ~*ni čir*]; **gnȍjast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* gnojav; **gnȍjav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun gnoja; gnojast; **gnȍjavica** *ž* bubuljica; **gnȍjēvka** *ž* izmetine i mokraća domaćih životinja (nisu pomiješani sa steljom); **gnòjidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ *agr.* ukupnost postupaka oko gnojenja zemlje; **gnȍjīšte** *sr* mjesto gdje se na seoskim domaćinstvima odlaže stajski gnoj, izmetine i otpad, *usp.* gnojnica; **gnòjiti** (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -jēći (se), *prid. trp.* gnòjen, *gl. im.* -jēnje⟩ **1.** (što) dohranjivati zemlju gnojem; đubriti **2.** (se) postajati gnojav, puniti se gnojem; **gnȍjīvo** *sr* sredstvo kojim se dohranjuje zemlja radi boljeg uroda i zaštite od iscrpljivanja; gnoj △ ***stajsko*** ~ prirodno gnojivo, stajski gnoj koji se dobiva od stoke; ***umjetno*** ~ proizvodi kemijske industrije koji služe za dohranjivanje zemlje; **gnójnica** *ž* **1.** prljava i smr-

dljiva tekućina koja se stvara na gnojištima **2.** *v.* gnojište

♦ *top.* (naselja): **Gnôjnica** (Ogulin), **Gnôjnice** (Slunj) ◇ *mikrotop.* (uglavnom kao ime plodnih zemljišta): **Gnòjīšće**, **Gnòjīšte** i sl.

✧ *prasl.* *gnojь (*rus.* gnoj, *polj.* gnój) ≃ *v.* gnjiljeti, gnjiti

gnòjištārka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.* rod gljiva listićarki (*Coprinus*) sa zvonastim klobucima koji se, čim spore sazriju, rastope u sluzavu masu △ ***velika*** ~, *v.* popovka

✧ *v.* gnoj

gnójnjača *ž zool.* muha (*Enstalis tenax*), zadržava se oko gnojnice

✧ *v.* gnoj

gnôm *m* ⟨N *mn* gnómi⟩ **1.** *mit.* demonsko biće, ružni patuljak koji čuva podzemna blaga **2.** *pejor.* onaj koji je **a.** niska rasta; patuljak **b.** *pren.* niskih duhovnih kvaliteta

✧ *njem.* Gnom (riječ je prvi put zabilježena kod Paracelsusa)

gnóma *ž* **1.** kratko i sažeto iznesena izreka u proznom ili u metričkom obliku; mudra izreka; sentencija, pouka **2.** *fil.* misao, sud // **gnòmici** *m mn* ⟨N gnòmik⟩ *pov.* antički filozofi koji su svoje misli iznosili u obliku mudrih izreka; **gnòmičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji sadrži gnomu, koji ima značenje gnome; **gnômskī** *prid.* koji se odnosi na gnomu △ ~ ***aorist*** *gram.* svevremenski aorist kojim se izriče radnja u svako zamislivo vrijeme [*tko se dima ne nadimi taj se vatre ne nagrija*]

✧ *grč.* gnṓmē: misao, pamet, duh

gnòmōn *m* ⟨G gnomóna, N *mn* gnomóni⟩ antička astronomska sprava, štap okomit na vodoravnu plohu, primitivni sunčani sat; sjenomjer // **gnomònika** *ž* ⟨D L -ici⟩ vještina izrađivanja gnomona; **gnòmonsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gnomon △ ~***a projekcija*** kartografska azimutna projekcija kojoj se motrište nalazi u središtu zemaljske kugle, a projekcijska ravnina tangira kuglu u izabranoj točki

✧ *lat.*: kazaljka sunčeva sata ← *grč.* gnṓmōn: tumač, otkrivač, kazivač

gnoseològija *ž fil.* proučavanje mogućnosti istinite spoznaje; teorija spoznaje // **gnoseòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi gnoseologijom; **gnoseòloškī** *prid.* koji se odnosi na gnoseologe i gnoseologiju [~ *problem*]

✧ *grč.* gnôsis: spoznaja + -LOGIJA

gnosticìzam, *v.* gnoza

-GNOZA, **-GNOSTIČKI**, **-GNOZIJA** kao drugi dio riječi znači znanje, spoznaja, poznavanje, spoznajni [*dijagnoza*; *geognostički*]

✧ *grč.* gnōsis: znanje; gnōstikós: spoznajni

gnóza *ž fil. rel.* mistična filozofsko-religijska spoznaja, unutarnje prosvjetljenje, osobna spoznaja tajni bivstva, za razliku od vjere koja se zasniva na autoritetu // **gnosticìzam** *m* ⟨G -zma⟩ heretičko učenje u ranom kršćanstvu, naglašava oslobođenje od ovog svijeta usvajanjem ezoteričkih saznanja, unutarnja samospoznaja dovodi do spoznaje Boga i, za razliku od kršćanstva, priznaje dva principa, principe dobra i zla, na kojima sve počiva; prvi pokušaj da se naučavanje kršćanstva protumači pomoću spekulativne filozofije; **gnòstičār** *m* onaj koji proučava gnostike i gnosticizam; **gnòstičārev** (**gnòstičārov**) *prid.* koji pripada gnostičaru; **gnòstičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gnostičar; **gnòstičkī** *prid.* koji se odnosi na gnostike i gnosticizam; **gnòstik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ sljedbenik gnosticizma

✧ *grč.* gnôsis: spoznaja ≃ gnōstikós: spoznajni

gnȕ *m* ⟨G gnȕa, N *mn* gnȕi/ob. gnȕovi⟩ *zool.* afrička antilopa (*Connochaetes gnu*) iz porodice šupljorožaca, izgledom glave podsjeća na bika, a tijelom na konja

✧ *engl.* gnu ← *afrikaans*: ghnoc ← *hotentotski*

gnûs (**gnjûs**) *m* ⟨N *mn* gnúsovi⟩ **1.** *arh. rij.* **a.** izmet životinje **b.** nečistoća, prljavština **2.** *pren.* moralna nakaza; gad // **gnȕsan** (**gnjȕsan**) *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** *rij.* nečist, prljav **2.** *pren.* odvratan, mrzak, gadan; **gnȕsno** (**gnjȕsno**) *pril.* na gnusan način; odvratno, gadno; **gnȕsnōst** (**gnjȕsnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gnusan ili svojstvo onoga što je gnusno; **gnusòba** (**gnjusòba**) *ž* moralna nečistoća, prljavština; gnusnost; **gnȕša|ti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ osjećati odvratnost, odbojnost, gađenje [~*m se nad tim*; *to mi se* ~; *izazivati* ~*nje*]

♦ *pr.* (nadimačko): **Gnûs**

✧ *prasl.* *gnusъ (*rus.* i *polj.* gnus)

gnjât *m* ⟨N *mn* -i/gnjátovi⟩ *jez. knjiž. reg.* dio noge od koljena do gležnja

♦ *pr.* (nadimačka, ali vjerojatnije od Ignjat): **Gnjátić**, **Gnjáto**, **Gnjátović**

✧ *prasl.* *gъnatъ (*polj.* gnat, *češ.* hnát) ? ← *ie.* *gonu: koljeno (*lat.* genu, *grč.* góny)

gnjáviti (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjâvīm (se), *pril. sad.* -vēći (se), *gl. im.* -vljēnje⟩ **1.** (koga) *pren.* dosađivati (dugim pričanjem, sporim obavljanjem poslova itd.) **2.** (što) *ekspr. lokal. žarg.* gnječiti, mijesiti, gužvati **3.** (se) gubiti vrijeme s kakvim dosadnim poslovima, pojedinostima, tvrdoglavim osobama itd.; morati se dugo baviti čime ili kime; dangubiti // **gnjàvātor** *m razg.* onaj koji gnjavi, dosađuje; **gnjàvātorica** (**gnjàvātorka**) *ž, v.* gnjavator; **gnjàvātoričin** (**gnjàvātorkin**) *prid.* koji pripada gnjavatorici; **gnjàvātorov** *prid.* koji pripada gnjavatoru; **gnjàvatorskī** *prid.* koji se odnosi na gnjavatore; **gnjàvātorski** *pril.* kao gnjavator, na način gnjavatora; **gnjaváža** *ž* mučan, dosadan posao; ono što muči svojim trajanjem

✧ *prasl.* *gnaviti (*slov.* gnjaviti, *češ.* hňaviti) ≃ *v.* gnjev

gnjȅsti (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjètēm, *prid. rad.* gnjȅo/gnjȅla *ž*, *prid. trp.* gnjèten, *gl. im.* gnjètēnje⟩ **1.** (što) nabijati tako da ono što je rahlo ili rastresito dobije oblik čvršće oblikovane cjeline [~ *sijeno*] **2.** (se) gurati se u gomili ljudi; tiskati se // **gnjȅcati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *rij.* **1.** mijesiti među prstima ono što se želi učiniti ljepljivim i podatljivim radi oblikovanja (kit za drvo i staklo; sredinu kruha da se od nje izradi neka figura i sl.); gnjeckati **2.** hodati po gnjecavom; gacati; **gnjȅcav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ vlažan, mekan i ljepljiv (kao nepečen kruh); **gnjȅcavo** *pril.* na gnjecav način; mekano, ljepljivo; **gnjȅcavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je gnjecavo; **gnjȅckati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* gnjecati (ob. mijesiti među prstima); **gnjéčalica** *ž* (**gnjȅčilo** *sr*) *knjiš.*, *v.* muljača; **gnjȅčilica** *ž* stroj za gnječenje (pokošenog bilja, maslina, grožđa); preša; **gnjéčiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjêčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ pritiskati što da bude mekše (tijesto) ili da pusti sok (masline, grožđe); tiještiti; **gnjȅčkavica** *ž reg.* bljuzgavica

✧ *prasl.* *gněsti (*rus.* gnestí, gnetú, *polj.* gniotę) ≃ *stvnjem.* knetan: mijesiti

gnjétao *m* ⟨G -tla, N *mn* -tli/-tlovi⟩ *zool. arh.*, *v.* fazan // **gnjètēljnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *zast. lov.* prihvatilište (za fazane), zaštićen prostor u šumi gdje mladi fazani izvaljeni u fazaneriji stječu odlike divljih ptica sposobnih za samostalan život u prirodi; **gnjéteo** *m* ⟨G -ela, N *mn* -eli⟩, *v.* gnjetao

✧ ? ≃ *v.* gnjiti (fazanovo meso se ostavlja da gnjije prije kuhanja)

gnjêv *m* ⟨N *mn* -i/gnjȅvovi⟩ *jez. knjiž. ekspr.* velika ljutina, žestoko izražena srdžba; bijes, jarost [*izazvati* ~ *ljudi*] // **gnjévan** *prid.* ⟨*odr.* gnjêvnī⟩ koji je pun gnjeva, žestoko srdit; jarostan; **gnjéviti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjêvīm se, *pril. sad.* -vēći se, *gl. im.* -vljēnje⟩ biti prožet gnjevom; **gnjèvljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** gnjevan **2.** koji sadrži gnjev, u kojem se nazire gnjev, gnjevan u manjoj mjeri; **gnjêvno** *pril.* na gnjevan način; ljutito, srdito, jarosno

✧ *prasl.* i *stsl.* gněvъ (*rus.* gnev, *polj.* gniew) ≃ *v.* gnjiljeti, gnjiti (?)

gnjȅzdīšte, *v.* gnijezdo

gnjȉda *ž* ⟨G *mn* gnjȋdā⟩ **1.** *zool.* jajašce uši **2.** *pren. pejor.* onaj koji je vrlo lošeg karaktera i bez dostojanstva; gad, gmizavac [*prava* ~] // **gnjȉdav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima gnjida; ušljiv; **gnjȉdavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je gnjidav; ušljivac; **gnjȉdāvčev** *prid.* koji pripada gnjidavcu; **gnjȉdavica** *ž, v.* gnjidavac; **gnjȉdavičin** *prid.* koji pripada gnjidavici; **gnjȉdavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji ima gnjide; **gnjȉdica** *ž* **1.** *dem.* od gnjida **2.** *pren. pejor.* onaj koji je lošeg karaktera i bez dostojanstva, sitna duša, prezira vrijedna osoba

◆ *pr.* (nadimačko): **Gnjȉdić** (410, Zagora, Bukovica)

✧ *prasl.* *gnida (*rus.* gnída, *polj.* gnida), *lit.* glinda ≃ *šved.* gnet

gnjȉti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjȋm/gnjȉjēm, *pril. sad.* gnjȉjūći, *gl. im.* gnjȉjēnje⟩, *v.* gnjiljeti // **gnjíla** *ž, v.* glina; **gnjìlež** *ž* i *m* ⟨G -i/-a⟩ ono što je gnjilo; trulež; **gnjilìna** *ž* **1.** ono što je gnjilo, onaj dio koji je gnjio (ploda voćke); gnjilotina **2.** pojava gnjileži; gnjilost; **gnjíliti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -ljēnje⟩, *v.* gnjiljeti, gnjiti; **gnjȉlo** *pril.* trulo; **gnjilòba** *ž ekspr.*, *v.* gnjilost; **gnjilòća** *ž, v.* gnjilost; **gnjílōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ pojava gnjileži, svojstvo onoga što je gnjilo; gnjiloba, gnjiloća; **gnjíljēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gnjiljeti **2.** *biol.* raspadanje složenih organskih dušičnih spojeva (većinom bjelančevina) pod utjecajem anaerobnih mikroorganizama, *usp.* truljenje (**2**); **gnjíljeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjílīm, *pril. sad.* gnjílēći, *gl. im.* -ēnje⟩ postajati gnjio; truljeti,

gnjiliti, gnjiti; **gnjȉo (gnjȉl)** *prid.* ⟨*odr.* gnjȉlī⟩ **1.** kojega je zahvatila gnjilež, koji gnjili, koji je sagnjio **2.** *pren.* lijen, nepoduzetan, bez veselja, koji nema energije itd.
♦ *pr.*: **Gnjílac** (Ozalj)
✧ *prasl.* i *stsl.* gniti (*rus.* gnit', *češ.* hnít) ≃ *v.* gnoj

gnjúrac[1] *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G gnjûrācā⟩ *zool.* vodena ptica (*Colymbus*) iz roda *Colymbiformes*; ronac
✧ *v.* gnjuriti

gnjúriti (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -rēći (se), *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** gnjurati (se) **2.** roniti // **gnjúrac**[2] *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G gnjûrācā⟩ *srp.*, *v.* ronilac; **gnjùrāč** *m* ⟨G gnjuráča⟩ onaj koji se gnjura; **gnjúrati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gnjûrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** igrati se, kupajući se i plivajući gurati drugome glavu pod površinu vode **2.** zavlačiti se duboko u što [~ *glavom u jastuk*]
✧ ≃ *prasl.* i *stsl.* nьrěti: roniti, *v.* ponor

gnjûs *m*, *v.* gnus

gnjȕsan *prid.*, *v.* gnusan

gô *m* ob. ⟨*indekl.*⟩ strateška igra kineskog podrijetla u kojoj dva igrača razmještaju kamenčiće (go-iski) na sjecišta ploče (go-ban) s 19 vodoravnih i 19 okomitih crta, pobjeđuje onaj koji je kamenčićima zaokružio veći prostor [*igrati* ~; *u igri* ~]
✧ *jap.* ← *kin.*

gȍb|a *ž* ⟨G *mn* gôbā⟩ *reg.* grba (kao deformacija kralješnice) [*imati* ~*u*] // **góba** *ž*, *v.* gobo; **gȍbav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima gobu; grbav; **gòbeta** *ž*, *v.* gobeto; **gòbeto (gobèto)** *m hip.* od gobo, onaj koji ima manju grbu ili jače izraženo povijena leđa; gobeta, grbavčić; **góbo** *m reg.* grbav čovjek, grbavac
♦ *pr.* (nadimačka, ali za područja izvan mletačkoga utjecaja vjerojatnije od guba[1]): **Góbac**, **Gȍbbo** (Labin), **Góbec**, **Góbić** (Istra), **Góbin** (250, Zadar), **Góbo** (270, Labin), **Góbov** (Šibenik), **Góbović** (Dubrovnik)
✧ *mlet.* goba, *tal.* gobba ≃ gobbo: grbavac

gobèlīn (gobelîn) *m*, *v.* goblen

gòblēn *m* ⟨G gobléna⟩ **1.** *pov. umj.* od 17. st. uobičajen naziv za tapiserije; ime preuzeto od pariške Manufacture des Gobelins, po istoimenoj obitelji bojadisara, koja je od 1662. kao kraljevsko vlasništvo pod vodstvom slikara Ch. Le Bruna bila glavna na evropskom tržištu tapiserija **2.** vez tehnikom polukružića kojim se izrađuju slike i ukrasni predmeti; gobelin
✧ *fr.* gobelins

-GOD drugi, naglašeni dio općih zamjenica ili priloga u kojima je prvi dio neka odnosno-upitna riječ [*tko*~; *što*~; *kakav*~; *gdje*~]
✧ *v.* god

gôd *m* ⟨N *mn* gȍdovi⟩ **1.** dan u godini u koji se slavi; godišnjica, obljetnica; imendan [*crkveni* ~] **2.** znak rasta i širenja debla u godinu dana u obliku koncentričnih prstenova // **gȍdimicē** *pril. ekspr. rij.* sa svakom godinom, iz godine u godinu; **gȍdin|a** *ž* **1.** vrijeme za koje Zemlja obiđe Sunce (astronomska godina); vrijeme od 1. siječnja do zaključno 31. prosinca (kalendarska godina) [*tekuća* ~*a*; *iduća* ~*a*] **2.** vrijeme od dvanaest mjeseci računajući od nekog određenog dana [*nismo se vidjeli već dvije* ~*e*] **3.** uzrast, starost, doba čovjekova života [*imati dvadeset* ~*a*; *biti u najboljim* ~*ama*] **4.** vrijeme kraće od jedne godine za djelatnosti koje se obavljaju u godišnjim ciklusima [*školska* ~*a*] **5.** *zast.* **a.** kiša, dažd **b.** vremenska neprilika, nepogoda, nevrijeme [*zla* ~*a* oluja] △ **A.** ***anomalistička*** ~***a*** vrijeme između dva uzastopna prolaska Sunca kroz perihel; ***eklipsna*** ~***a*** vrijeme između dva uzastopna prolaska Sunca kroz čvor Mjesečeve staze (važna za određivanje trenutka pomrčine Sunca ili Mjeseca); ***građanska*** ~***a*** godina s cijelim brojem dana, obična (365 dana) i prestupna (366 dana); ***kalendarska*** ~***a*** računska jedinica, približno vrijeme za koje Zemlja obiđe oko Sunca (365 Sunčevih dana); ***svjetlosna*** ~***a*** *astron.* mjerna jedinica za duljinu, odgovara duljini koju prevali svjetlost u jednoj tropskoj godini; ***tropska*** ~***a*** vrijeme između dva uzastopna prolaza Sunca kroz proljetnu točku (365 dana 5 sati 48 min, i 46 sekunda); **B.** ***dobra*** ~***a*** kad je ljetina dobra, plodan urod jedne godine, *opr.* ***loša*** ~***a***; ***gladne*** ~***e*** razdoblje slabe proizvodnje na nekom polju rada (npr. u kulturi); **...** ~***e*** (u raznim vezama riječi ono što se u toj godini ističe po zaslugama, po onome koliko izaziva pažnje u javnosti itd.) [*čovjek* ~*e*; *policajac* ~*e*; *djevojka* ~*e*]; ***Nova*** ~***a*** 1. siječnja; ***Stara*** ~***a*** 31. prosinca; ***zrele*** ~***e*** zrela dob, zrelost osobe; **gȍdinama** *pril.* u neodređeno dugom trajanju koje se proteže u vremenu više godina ili se čini da je tako dugo trajalo ili bi u budućnosti moglo trajati

[*čekao sam ~*; *tko zna hoće li se to protegnuti ~*], *usp.* satima; **gȍdinic|a** *ž hip.* od godina često u narodnim pjesmama u pjevanju o mladosti [*od sedamnaest ~a*]; **gòdišnic|a** *ž arh.* djevojka koja se najmi za posao dvorbe na godinu dana [*držati ~u*; *imati ~u*; *uzeti ~u*]; (ob. u Dubrovniku); **gòdišnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1.** naziv za publikaciju koja izlazi jedanput godišnje **2.** (+ *potenc.*) onaj kojem je godina dana (o domaćoj životinji); **gòdišnjē** *pril.* na godinu, po jednoj godini [*plaćen je ~*], *usp.* dnevno; **gòdišnj|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na cijelu godinu, određen za jednu godinu (ne mora se poklapati s kalendarskim mjerenjem godine) [*~i obračun*] **2.** koji se događa, ugovara, dobiva itd. jedanput na godinu [*~i sajam*; *~i odmor*] △ ***~a doba*** astronomska vremenska razdoblja između ekvinocija i solsticija (proljeće, ljeto, jesen, zima); **gòdišnjica** *ž* dan u godini na koji se dogodio neki događaj; obilježavanje takva dana; obljetnica [*~ smrti*; *~ braka*] △ ***okrugla ~*** *razg.* svakih deset godina; **gòdīšt|e** *sr* **1.** godina rođenja [*koje si ~e?*] **2.** novine i časopisi objavljeni u jednoj godini [*stara ~a*] **3.** dobna skupina, generacija, razred (o školi, služenju vojske) **4.** berba (o vinu); **godòvina** *ž arh. rij.* **1.** imendan **2.** rođendan; **gòdōvno** *sr reg. arh.* **1.** rođendan **2.** imendan; **godòvnjača** *ž*, *v.* godovnjak; **godòvnjāk** *m* ⟨G godovnjáka, N *mn* godovnjáci⟩ *zast.* onaj koji slavi godovinu; svečar

♦ m. os. imena (narodna), *zast.*: **Gòdeslav**, **Gòdimīr**, **Gòdislav**; *hip.*: **Góde**, **Gódo** ◊ *pr.* (nadimačka ili od imena): **Gôd** (Novi Marof), **Góda** (Županja), **Gòdan** (Slavonija), **Gòdanj** (Županja), **Gòdec** (110, Zagreb i okolica), **Gȍdeč** (*Z* Slavonija), **Gòdek** (110, Koprivnica), **Gódić** (110, Vojnić, Kostajnica), **Gȍdina** (Međimurje), **Gòdinić** (270, Turopolje, Zagorje, Rab), **Godínović** (Split, Hvar)

✧ *prasl.* i *stsl.* godъ: vrijeme, povoljno doba (*rus.* god: godina, *polj.* ⟨*mn*⟩ gody: gozba), *latv.* gadit: pronaći, pogoditi ≃ *stvnjem.* guot: dobar

Godard (*izg.* Godâr), **Jean-Luc** (1930), francuski filmski redatelj, predstavnik francuskog novog vala (*Do posljednjeg daha*, *Prezir*, *Ludi Pierrot*)

Godefray de Bouillon (*izg.* Godfrȅj d' Bujôn) (1061–1100), lotarinški vojvoda, jedan od vođa u Prvom križarskom ratu; po zaposjedanju Jeruzalema (1099) proglašen za prvog glavara novoosnovanog Jeruzalemskog Kraljevstva s titulom »zaštitnik Sv. groba«

gòdijērka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *bot.* biljka (*Goodyera*); oštropelutka iz porodice kaćunki (*Orchidaceae*)

✧ prema engleskom botaničaru Johnu Goodyeru (17. st.)

-GODIŠNJAK kao drugi dio riječi znači da tko ima neki određen broj godina (ob. u deseticama i brojevima koji završavaju na pet) [*dvadesetpetogodišnjak*; *pedesetogodišnjak*; *stogodišnjak*]

✧ *v.* god, godina

-GODIŠNJI drugi dio riječi znači da tko ili što ima godina koliko izražava broj u prvom dijelu [*trogodišnji*]

✧ *v.* god, godina

-GODIŠNJICA kao drugi dio riječi označava dan poslije onoliko godina koliko se kazuje brojem u prvom dijelu [*petogodišnjica*]

✧ *v.* god, godišnjica

gòdīšte, *v.* god

gòditi (komu, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -dēći (se), *gl. im.* -đēnje⟩ **1.** (komu) biti ugodan, prijati, dopadati se, ob. u: [*godi mi*, *godilo mi je* ugodno mi je, bilo mi je ugodno; prija mi, bilo mi je prijatno] **2.** (se) *nesvrš.* pogađati se oko cijene; cjenkati se

✧ *v.* god

Godiva (*izg.* Godâjva/ob. Godîva), **Lady** *pov. knjiž.* anglosaska plemkinja iz 11. st. čuvena po tome što je uvijena samo u svoje duge kose gola projahala kroz grad Coventry kako bi prisilila muža Leofrica da smanji namete svojim podanicima; osnovala s mužem samostan u Coventryju

Godot (*izg.* Godô) *m* lice iz drame *Čekajući Godota* Samuela Becketta, *v.* netko koga se čeka kroz cijelo trajanje ove drame apsurda ljudske egzistencije ali se taj netko ne pojavljuje [*čekati ~a*, *pren.* dugo, uzaludno ili besmisleno čekanje koga ili čega]

gòdrōn *m* ⟨G godróna⟩ *umj.* okrugao ispunjen ukras u obliku masline; primjenjuje se kao arhitektonski ukras (na kapitelima i sl.), na metalnom posuđu i u zlatarstvu

✧ *fr.* godron

Godunov, *v.* Boris (Godunov)

godžȕriu *m* ⟨*indekl.*⟩ jedna od škola japanskog karatea (ostale: šitoriu, šotokan i vadoriu)

✧ *jap.* gojuryu

Goebbels (*izg.* Gêbels), **Joseph** (1897–1945), njemački političar, nacistički ministar propagande, Hitlerov suradnik, ratni zločinac; ubio sebe, svoju suprugu i petero djece uoči pada Berlina // **gébelsovsk|ī** *prid. pov.* **1.** koji pripada J. Goebbelsu, koji je svojstven njegovim metodama **2.** koji beskrupulozno manipulira masama [*~a propaganda*]; **gebelsóvština** *ž pejor.* ukupnost beskrupuloznih propagandnih metoda i manipuliranja masama i javnim mišljenjem koje je uspostavljeno i izgrađeno u nacističkoj Njemačkoj

goelèta *ž* ⟨G *mn* goelétā⟩ *pom.* mala brza jedrilica sa dva jarbola
✧ *fr.* goélette

Goes (*izg.* Hûs), **Hugo van der** (1440–1482), flamanski renesansni slikar; religiozna djela prožeta dubokom spiritualnošću i religioznošću; sjevernjački realizam, minuciozni detalji, žive boje

goetéja *ž* dozivanje zlih duhova pomoću vradžbina
✧ *grč.* goēteía: čarolija, opsjena

Goethe (*izg.* Gête), **Johann Wolfgang von** (1749–1832), najuniverzalniji duh svoga vremena, predvodnik romantičarskog pokreta *Sturm und Drang* najmarkantnija pojava cjelokupne njemačke književnosti, »učitelj svih modernih duhova«; najpopularnije književno djelo *Patnje mladog Werthera*, najznačajnije *Dr. Faust*, dvodijelni spjev o podvojenosti ljudske duše i svijesti te o vječnom traženju spoznaja o smislu i istini ovozemaljskog opstanka na kojem je G. radio punih 60 godina

gȍf *m* ⟨N *mn* gòfovi⟩ *zool.* riba koštunjača (*Seriola dumerilii*) iz porodice bitinica (*Carangidae*); felun, orhan, seriola
✧ *grč.* gómphos: kolac

gofrírati *dv.* ⟨*prez.* gòfrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** na trakama i tkaninama, na metalnim listovima (na)praviti valovite nabore **2.** utisnuti/utiskivati u tkaninu reljefne, ispupčene crte **3.** vrućim željezom utisnuti/utiskivati žig ili uzorak
✧ *fr.* gaufrer

Gȍg *m bibl.* neprijateljska sila kojom upravlja Sotona, provalit će svom snagom neposredno uoči Sudnjega dana, *usp.* Magog

Góga ž. os. ime, *hip.* od Gordana, Grozdana i sl.

Gogh, Vincent van, *v.* Van Gogh (Vincent)

gȍ-gȍ *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *term.* koji se odnosi na glazbu što se svira u disko-klubovima ili barovima ili se uz nju pleše [*~ djevojka*; *~ funk*; *~ muzika*; *~ ples*; *~ plesačica*]
✧ *engl.* go-go

Gogolj (*izg.* Gȍgolj), **Nikolaj Vasiljevič** (1809–1852), začetnik i klasik realizma u ruskoj književnosti na koju je ostavio značajan i trajan utjecaj (Dostojevski: »Svi smo mi izašli ispod Gogoljeva šinjela«) (pripovijetke *Šinjel*, *Nos*, komedija *Revizor*, romani *Mrtve duše*, *Taras Buljba*)

gogòljati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** ključati, vreti, kipjeti ob. kao slušni dojam **2.** klokotati, glogotati (o vodi) // **gògoljak** *m* ⟨G -ōljka, N *mn* -ōljci⟩ mjehurić
✧ *onom.*

gòidelskī *prid.*, *v.* gaelski

gôj (**Gȍj**) *m* ⟨G gȍja, N *mn* gȍji⟩ svaki nežidov, svaki koji nije Židov (kao starim Grcima barbarin, *v.*)
✧ *jidiš* ← *hebr.* gōy: narod, nežidov, koji ne poznaje židovsku vjeru

Gojánec *m* ⟨G Gojánca⟩ naselje (u blizini Varaždina), 580 stan. // **Gojánčanin** *m* (**Gojánčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gojánčani⟩ stanovnik Gojanca; **gojánečkī** *prid.* koji se odnosi na Gojanec i Gojančane

gòjiti (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -jēći se (se), *prid. trp.* gòjen, *gl. im.* -jēnje⟩ **1.** (koga, što) *arh.* **a.** uzgajati (biljku) **b.** odgajati, podizati (dijete) **c.** toviti, hraniti (domaće životinje) **2.** (se) postajati gojazan, debljati se // **gájiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -jēći, *gl. im.* -jēnje⟩ **1. a.** uzgajati, obrađivati (o biljkama) **b.** podizati, njegovati uz odgoj (o malom djetetu) **2.** čuvati u sebi, nositi u sebi, poštovati kao trajnu vrijednost (o idealima, kulturnim vrijednostima i sl.) [*~ osjećaje*]; **gôjan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩, *v.* gojazan; **gȍjāzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima masnog tkiva više nego što se smatra prosječnim ili poželjnim; ugojen, gojan, pretio; **gȍjāznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je gojazan, debeo; ugojenost, gojažljivost, pretilost; **gȍjenac** *m* ⟨G -ēnca, V -ēnče, N *mn* -ēnci⟩ **1.** pitomac **2.** *pejor.* onaj kojega je tko podigao, othranio; gojenik, štićenik; **gȍjēnčev** *prid.* koji pripada gojencu; **gȍjenica** (**gȍjēnka**) *ž*, *v.* gojenac; **gȍjeničin** (**gȍjēnkin**) *prid.* koji pripada gojenici; **gȍjenīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* gojenac; **gòjidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ ukupnost postupaka oko gojenja, *usp.* gojiti (**1 c**); **gòjilīšte** *sr* mjesto orga-

niziranog tova; tovilište, uzgajalište; **gòjitelj** *m* **1.** onaj koji se bavi **a.** tovom životinja, tovitelj **b.** uzgajanjem biljaka, uzgajatelj **2.** onaj koji se brine o odgoju djeteta/djece, odgajatelj, odgojitelj; **gòjiteljev** *prid.* koji pripada gojitelju; **gojitèljica** *ž*, *v.* gojitelj; **gójnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je gojan

♦ m. os. imena (narodna), *zast.*: **Gòjislav**, **Gòjivoj**, **Gȍjmīr**; *hip.*: **Gója**, **Gôjko**, **Gójo**

◊ *pr.* (od imena ili nadimačka, *v.* gojan): **Góić** (180, sred. Dalmacija), **Gȍja** (Zadar), **Gȍjāk** (620, Makarska, sred. Dalmacija), **Gôjan** (Dubrovnik), **Gojánović** (210, Šibenik), **Gòjavić** (Dubrovnik), **Gȍjčeta** (130, Zagreb, Zagora), **Gòjdanić** (Zadar), **Gójević** (500, Knin, Podravina), **Gójić** (370, Banovina, Lika, Kordun), **Gôjko** (Knin, Prigorje), **Gójković** (830, Podravina, *Z* Slavonija), **Gójo** (Split)

✧ *prasl.* *gojь (*rus.* goj: zdravo, *češ.* hoj: mnoštvo, obilje), *lit.* gajus: zdrav ← *ie.* *g^wh^o-yHu- (*skr.* gayas: kuća, dom), *v.* žîv, živjeti[1]

gojuryu *m*, *v.* godžuriu

gòjzerice *ž mn* ⟨N gòjzerica⟩ *razg.* planinarske i skijaške cipele dubokog kroja od materijala otpornog na hladnoću i vlagu s debljim nepropusnim kožnim ili gumenim profiliranim potplatom

✧ *njem.* Goiserer ≃ Goisern, ime mjesta

gȍ-kȁrt (**gòkart**) *m sport* mali trkaći automobil bez karoserije za karting utrke [~ *natjecanje*; ~ *pista*]

✧ *engl.* go-cart (go-kart)

gôl[1] *prid.* ⟨*odr.* gòlī, *komp.* gòlijī⟩ **1.** koji nema na sebi odjeće; nag, *opr.* odjeven, obučen, odjenut, *v.* odjenuti, *opr.* pokriven, *v.* pokriti **2.** koji je bez onoga čime je prirodno pokriven ili obrastao [*~i krš*] **3.** *pejor.* koji je bez potrebne primjese ili dodatka ili bitnog svojstva vrijednosti [*~a istina*] △ *~**a činjenica*** kad nije ništa dodano, bez komentara; *~**a voda*** loše vino ili kakvo piće ili voće (npr. lubenica) (**3**); *~**o brdo*** neobraslo, bez raslinja (**2**) // **gáliti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gâlīm (se), *pril. sad.* -lēći (se), *gl. im.* -ljēnje⟩ *knjiš.*, *v.* razgaliti (se); **golàcati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* golatati se; **gòlāć**[1] *m* ⟨G goláća⟩ *žarg.* **1.** *pejor.* onaj koji ništa nema, puki siromah; goljo **2.** onaj koji je potpuno neodjeven, nag (ob. za nudiste); **golàtati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* previše lagano se oblačiti s obzirom na temperaturu u kojoj se osoba kreće, skinuti previše odjeće i izložiti se prehladi; golacati se; **gȍlēš** *ž rij.*, *v.* golet; **gȍlēt** *ž* ⟨I -i/-ēću⟩ područje bez izrazitije vegetacije, u prvom redu bez šume [*šumska ~*, *razg.* područje gdje nema šume]; goleš, goletija, golija, golina; **gȍlētan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je ogolio, koji je bez nasada; **golètija** *ž*, *v.* golet; **gòlica** *ž* **1.** (ob. *mn*) plod lješnjaka, badema ili sjemenka s koje je odstranjena ovojnica raznim postupcima (kuhanjem, prženjem i sl.) **2.** faza u preradi sirove kože; **gòlija** *ž* **1.** *v.* golet **2.** *agr.*, *v.* šišulja (**1**); **golĩna** *ž*, *v.* golet; **golĩšav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je skoro gol, djelomično razgolićen, otkriven; u rublju koje se inače ne nosi kao vanjska ili vidljiva odjeća; **golĩšavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ **1.** onaj koji nije posvema obučen **2.** ptiče, ono što je tek u paperju; **golĩšavo** *pril.* nepotpuno obučeno; **golĩšavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje **a.** nepotpune obučenosti **b.** nepotpune obraslosti pravim perjem, goluždravost; **golítiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gòlītīm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* -ćēnje⟩ *rij.*, *v.* razgolititi, razgolićivati; **gȍlo** *pril.* nago; **golòća** *ž* **1.** stanje onoga što je golo (o predjelu, komadu zemlje) **2.** isto o tijelu životinje *rij.* o tijelu čovjeka; **golòta** *ž* **1.** stanje onoga što je golo (o tijelu čovjeka); nagost, golotinja **2.** goloća (**1**); **golòtinj|a** *ž* **1.** *razg.* stanje potpuno neodjevena tijela; nagost **2.** oskudnost, siromaštvo prirode, bijeda, neimaština, velika oskudica; **golùždrav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je još bez perja, kojemu još nije izraslo perje, koji nije operjao; golušav, golužav **2.** *pren.* (u šali) **a.** razgolićen, nedovoljno odjeven **b.** kojemu je opalo lišće, koji je ogolio, koji se prorijedio; **golùždravac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je goluždrav; **golùždrāvčev** *prid.* koji pripada goluždravcu; **golùždrāvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* goluždravac; **golùždravōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* golišavost (**b**); **góljo** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg. pejor.* onaj koji je gol, koji nema ni da se odjene, puki siromah, *usp.* golać (**1**)

♦ *pr.* (nadimačka, za siromašnu ili ćelavu osobu te etnici): **Gȍlēš** (550, sred. Dalmacija), **Gȍlešić** (Jastrebarsko), **Gólić** (620, Lika, Slavonija), **Gòlik** (540, Gorski kotar, Lika, Slavonija), **Gòloš**, **Gȍlovr̃škī** (Ozalj), **Gòlūža** (130, Slavonija, Metković), **Gólja**

(250, Labin), **Gȍljāk** (Zagorje) ◊ *top.* (često se javlja u oronimiji za uzvisine bez razlinja, *usp.* Plješivica; od oronima prenosi se na imena naselja): **Gȍlī Brêg** (Zagreb), **Gòlik** (Delnice), **Golínci** (Donji Miholjac), **Gòlinja** (Gvozd), **Gȍlī Ȍtok**, **Gȍlī Vȓh** (Jastrebarsko, Vrbovec, Duga Resa, Ozalj), **Golòbrdac** (Nova Gradiška), **Golòbrdci** (Požega), **Gȍlō Bȓdo** (Požega, Virovitica), **Gologòrica** (Pazin), **Gòlovik** (Opatija), **Gȍljāk** (Jastrebarsko, Karlovac, Klanjec) itd.

✧ *prasl.* i *stsl.* golъ (*rus.* gólyj, *polj.* goły) ≃ *stvnjem.* kalo: ćelav

gôl² *m* ⟨N *mn* gólovi⟩ *sport razg.* **1.** vrata koja se sastoje od dviju stativa, prečke i mreže u sportskim igrama (u nogometu, hokeju itd.) **2.** pogodak postignut ubacivanjem lopte u protivnička vrata; zgoditak △ *~-aut* **1.** prostor preko granice igrališta na strani gola **2.** stanje nakon što protivnička momčad pošalje loptu u gol-aut, *opr.* korner; *~-linija* crta koja označava granicu gola (vrata), ako lopta prijeđe preko nje, postignut je zgoditak (u nogometu i sl.); *~-razlika* razlika u broju postignutih golova // **golijáda** *ž sport razg.* davanje mnogo golova, utakmica s mnogo golova (ob. u nogometu); **gôln|ī** *prid.* koji se odnosi na gol [*~a crta*]

✧ *engl.* goal

Góla *ž* ⟨D L -i⟩ naselje (u blizini Koprivnice), 1102 stan. // **gòlanskī** *prid.* koji se odnosi na Golu i Goljane; **Gòljanin** *m* (**Gòljānka** *ž*) ⟨N *mn* Gòljani⟩ stanovnik Gole

gòlāć² *m* ⟨G goláća⟩ *zool.* puž koji nema kućicu (*Arion empiricorum*); puž g.

✧ *v.* gol¹

gòlčić *m zool.*, *v.* skuša

golden retriever zlatni retriver, *v.* retriver

Golding (*izg.* Gôulding), **William** (1911–1993), engleski književnik (*Gospodar muha*, *Papirnati ljudi*); Nobelova nagrada 1983.

gòldmark *m pov.* njemačka zlatna marka

✧ *njem.* Goldmark

Goldoni (*izg.* Goldôni) **1. Carlo** (1707–1793), talijanski (venecijanski) komediograf; obnovio talijansku commediu dell'arte; utemeljitelj talijanske realistične komedije (*Krčmarica Mirandolina*, *Kavana*, *Ribarske svađe*) **2. Raul** (1919–1983), hrv. apstraktni slikar i kipar

Goldschmidt (*izg.* Gôldšmit), **Richard** (1878–1958), njemački biolog i zoolog, od 1936. živi u SAD-u; istaknuti genetičar, antievolucionist, 1912. otkrio kromosom X, otkrio da zametak nema spol (interseksualnost) do određene dobi razvoja; bavio se utjecajem klime i geografskih faktora na genetske mutacije i fenotip; tvrdio da geni kontroliraju enzimsku aktivnost

Goldsmith (*izg.* Gôuldsmith), **Oliver** (1728–1774), engleski pjesnik, pripovjedač, dramatičar i romanopisac (*Wakefieldski vikar*)

Goldstein (*izg.* Gouldstèin), **Joseph Leonard** (1940), američki liječnik, dobio Nobelovu nagradu za medicinu 1985 (s M. Brownom) za otkriće mehanizma kontrole staničnog metabolizma kolesterola

Goldwyn (*izg.* Gôuldvin), **Samuel** (1882–1974), američki filmski producent poljsko-židovskog podrijetla, jedan od prvih koji je radio u Hollywoodu

gòlem *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je vrlo velik; ogroman **2.** koji je veličinom neprikladan; glomazan // **golèmāš** *m* ⟨G golemáša⟩ *reg.* veliki gazda, krupan posjednik zemlje, onaj koji ima velik posjed ili posjede; **golemáštvo** *sr* **1.** ukupnost svojstava velikih posjeda u ljudskom društvu **2.** *pren.* **a.** uvećavanje i pretjerivanje u stjecanju, isticanju zasluga; megalomanija i sl. **b.** pretjerivanje u strahu od bolesti; hipohondrija; **gòlemōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je golemo

♦ *pr.* (nadimačka): **Gòlem** (290, *S* Dalmacija, Bukovica), **Golémac** (120, Metković, *J* Dalmacija), **Golémović** (Slavonija)

✧ *prasl.* *golěmъ (*strus.* golěmyj, *stpolj.* golemy) ≃ *lit.* galimas: moguć

Gòlem *m mit.* u Židova, čovjek od gline koji je oživio čarolijom i razvio veliku snagu

gòlesak (**gòlesać**) *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ *bot.* rod uglavnom šumskih biljaka (*Melandryum*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)

gȍlēt, *v.* gol¹

gȍlf¹ *m sport* igra na prostranim travnatim terenima tvrdim lopticama koje se posebnim štapovima sa što manjim brojem udaraca tjeraju u jamice preko raznih zapreka △ *~-klub* udruženje igrača golfa, zgrada takva kluba; *~-loptica* lopta izrađena od specijalne mase; *~-palica* štap s metalnim završetkom, različitih oblika za različite vrste udaraca u golfu; *mini-~* golf prilagođen igrom i pravilima manjem terenu // **gòlfāš** *m* ⟨G golfáša⟩ igrač golfa; golfer; **golfàšica** *ž*, *v.* golfaš; **gȍlfer** *m*

(**gȍlferica** *ž*) *žarg.*, *v.* golfaš; **gȍlferičin** *prid.* koji pripada golferici
✧ *engl.* golf

gȍlf² *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *rij. neob.* zaljev // **gȍlfsk|ī** *prid.* koji se odnosi na golf u zn. zaljevski [*~i rat*; *~e zemlje*] △ ***Golfska struja*** *geogr.* topla morska struja u *S* Atlantskom oceanu; ublažava klimu *S* i *Z* Europe
✧ *engl.* gulf

gòlfija *ž*, *v.* panagija

gòlgeter *m sport razg.* igrač koji daje puno golova
✧ *engl.* goal-getter

Gòlgota *ž* **1.** brežuljak neposredno izvan zidina tadašnjeg Jeruzalema gdje je bio razapet Isus Krist **2.** (golgota) *pren.* velike muke, mučeništvo, simbol trpljenja i ispaštanja // **gòlgotsk|ī** *prid.* težak, mučenički [*~e muke*]
✧ *hebr.* gulggoleth: lubanja (jer je na tom brežuljku, prema najstarijoj predaji, zakopana Adamova lubanja), *usp. lat.* calva: lubanja, otud Calvaria, *v.* kalvarija

golìcati (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** laganim dodirivanjem osjetljivih mjesta na tijelu izazivati smijeh kao refleksnu radnju; škakljati **2.** dražiti, izazivati na akciju (o kakvu privlačnu pothvatu, zanimljivu poslu itd.) // **golìcav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1. a.** koji golica, koji izaziva golicanje **b.** *pren.* koji draži, *usp.* golicati (**2**) **2.** koji je osjetljiv na golicanje; škakljiv **3.** koji sadrži lascivnu aluziju, koji se bavi lascivnostima [*~a priča*]; **golìcavo** *pril.* škakljavo; **golìcavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje koje podrazumijeva **a.** da je tko osjetljiv na golicanje **b.** da mu je to svojstvo prirođeno **c.** da je povod reakciji izazvanoj škakljanjem
✧ *v.* gol[1]

gòlija, *v.* gol[1]

golìjārdi *m mn* ⟨N golìjārd⟩ *pov.* srednjovjekovni lutajući pjesnici koji su izvodili satirične i lascivne pjesme i igrokaze na latinskom jeziku
✧ *fr.* goliard

Gòlijat *m* **1.** *bibl.* u *Starom zavjetu* div, najjači Filistejac kojeg je u dvoboju, kamenom iz praćke, ubio izraelski pastir, kasnije kralj David **2.** (golijat) *ekspr. pren.* jak, golem, snažan čovjek; ljudeskara, orijaš, gorostas, div
✧ *hebr.* golyath: golem, veličanstven

gòlijati *m mn zool.* red velikih kukaca kornjaša (*Goliathus*) iz porodice *Scarabeidae*; rogači
✧ *v.* Golijat

gòlijēn *ž anat.* kost u dijelu noge od koljena do gležnja, cjevanica (*tibia*); goljenica // **goljènica** *ž anat.*, *v.* golijen; **goljènjača** *ž anat.* kost u golijenu životinje
♦ *pr.* (nadimačka): **Gòlēnko** (110, Međimurje), **Gòlenja** (100, Međimurje)
✧ *prasl.* i *stsl.* golěnь (*rus.* gólen', *polj.* goleń) ≃ *v.* gol[1] (prvotno značenje: gola kost)

Gòlik, Krešo (1922–1996), hrv. filmski redatelj dokumentarnih (*Od 3 do 22*) i nekih među najuspjelijim hrv. igranim filmovima (*Djevojka i hrast*, *Imam dvije mame i dva tate*, *Tko pjeva zlo ne misli*) i TV-serijama (*Gruntovčani*, *Muzikanti* i dr.)

Gȍlī Ȍtok *m geogr.* nenastanjeni krševiti otok između Raba i Krka, 4,7 km²; 1949–1955. koncentracioni logor za muškarce tzv. informbiroovce, *v.* i dr. političke protivnike i sumnjivce po kriterijima tadašnjeg režima; 1956–1988. kaznionica za osuđenike raznih vrsta; na susjednom, još manjem nenaseljenom otoku Grguru bio je istovremeno ženski konclogor i kaznionica za političke protivnice, kasnije i za osuđenice

gòlīš *m* ⟨G golíša⟩ *bot.* vrsta sredozemne paprati (*Anogramma leptophylla*)
✧ *v.* gol[1]

gȍlman *m sport reg.* onaj koji brani gol (**1**); vratar, golkiper // **gȍlmanskī** *prid.* koji se odnosi na golmane
✧ *njem.* Goalmann

GOLO- kao prvi dio riječi kazuje da je nepokriveno ono što je u drugom dijelu [*gologrud*; *gologlav*; *golonog*; *golotrb*; *golovrat*]
✧ *v.* gol[1]

Gȍlob, Zvonimir (1927–1996), hrv. pjesnik, književni kritičar i prevoditelj (*Nema sna*, *Elegije*, *Naga*)

golòbrad *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** kojemu još ne raste brada, koji je još mlad **2.** *pren. pejor.* koji je neiskusan (zbog mladosti); žutokljunac, golobradac, golobradić, golobradast, golobradica

golòbrk *prid.* ⟨*odr.* ī⟩ kojemu još ne raste brk, koji je još mlad

gològlav *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nepokrivene glave // **gològlavac** *m* ⟨G -āvca, V -āče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji ima golu glavu u zn. **a.** tako da se ističe u vrsti (npr. pijevac i sl.) **b.** tako da ne poštuje običaj da se glava pokriva šeši-

rom ili kapom; **gològlāvčev** *prid.* koji pripada gologlavcu; **gològlāvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gologlavac; **gòloglavo** *pril.* gole ili nepokrivene glave; **gòloglavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je gologlav

✧ GOLO- + *v.* glava

gològuz (I) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je gole stražnjice, koji je poderana tura **2.** *pejor.* koji je vrlo siromašan // **gològuz** (II) *m* **1.** onaj koji je gole guzice **2.** *pren.* onaj koji je siromašan; siromah; **gològuzo** *pril.* **1.** gole guzice, bez gaća **2.** *pren.* siromašno; **gològuzōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje u kojem se tko nađe bez gaća **2.** stanje velikog siromaštva

✧ GOLO- + *v.* guz

golòmrazica *ž* **1.** *etnol.* vrijeme oštrog mraza bez snijega; suhomrazica **2.** *bot.* štetna pojava kod ozimih žitarica izazvana izmjeničnim smrzavanjem i odmrzavanjem površinskog sloja tla

✧ GOLO- + *v.* mraz

golòruk *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je bez oružja potrebnog za borbu, koji je nenaoružan // **golòrukōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je goloruk

✧ GOLO- + *v.* ruka

golosjemènjače *ž mn* ⟨N golosjemènjača⟩ *bot.* biljke cvjetnjače (*Gymnospermae*), skupina viših stablašica kod kojih su sjemeni zameci smješteni otvoreno na plodnim listovima (nisu zatvoreni u plodnici); gimnosperme

✧ GOLO- + *v.* sjeme

golòškržnjāci *m mn* ⟨N golòškržnjāk⟩ *zool.* podred puževa bez ljušture i plašta (*Nudibranchia*)

✧ GOLO- + *v.* škrge

golòtinja, *v.* gol[1]

golòtrb *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** onaj koji ima otkriven trbuh po običajima ili tipu narodne nošnje [*~i Slovaci*] **2.** siromah, koji se nema čime pokriti; golać (**2**), goljo

✧ GOLO- + *v.* trbuh

gòlōzān *prid.*, *v.* gulozan

golpìōn *m* ⟨G golpióna⟩, *v.* panagija

gôlštānga *ž sport reg.* jedna od triju greda koje obilježavaju gol (prečka i stative)

✧ *njem.* Goalstange ≃ *v.* gol[2] + *v.* štanga

gȍlūb *m* ⟨N *mn* -obovi/-i⟩ **1.** *zool.* ptica (*Columba*) iz porodice *Columbidae* [*divlji ~*; *domaći ~*; *~ gušan*; *~ selac*] **2.** hrskavična morska riba (*Myliobatis aquila*), teška i preko 200 kg; g. kosir, golubin **3.** *pren.* političar umjerenih pogleda, miroljubiv u političkom nastupu i ciljevima, *opr.* jastreb △ ***glineni ~*** disk izrađen od gline, tanjurić koji se izbacuje strojem i u njega gađa puškom sačmaricom; ***~ mira*** simbol mira među ljudima // **golúbak** *m* ⟨G -úpka, N *mn* -úpci, G gòlūbāka⟩ *hip.* od golub; **golùban** *m* ⟨G golubána⟩ *hip.* od golub, *pren.* dragi, dragan; **golùbār** *m* ⟨G golubára⟩ **1.** onaj koji uzgaja golubove **2.** onaj koji napada golubove (jastreb) **3.** *pejor.* onaj koji puca u golubove (o lovcu); **golubárev** (**golubárov**) *prid.* koji pripada golubaru; **golubàrica** *ž*, *v.* golubar; **golubàričin** *prid.* koji pripada golubarici; **golùbārnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩, *v.* golubinjak; **golùbārskī** *prid.* koji se odnosi na golubare i golubarstvo; **golubárstvo** *sr* bavljenje uzgojem golubova; golubarenje; **gòlubast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* golubičast; **golùbica** *ž* ženka goluba; golupka; **golùbičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sličan po boji divljem golubu, koji je plavosive nijanse; golubast; **golùbičica** *ž hip.* od golubica; **golùbičin** *prid.* koji pripada golubici; **golùbić** *m hip.* i *dem.* od golub (u zn. mlado goluba); golupčić; **golùbijī** *prid.*, *v.* golubinji; **golùbīnka** *ž* ⟨D L -nci/-i, G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** duboka jama u kraškom terenu, provalija, bezdan, oduh **2.** spilja, pećina (u kojoj se legu golubovi); golubnjača, golubnjara; **golubìnjāk** *m* ⟨N *mn* -áci⟩ **1.** nastamba, kućica za domaće golubove; golubarnik **2.** *pren. pejor.* stan na mansardi, stan na najgornjem dijelu kuće (osobito kad je tijesan ili kad ima više malih prostorija); slično kokošinjac, kapunjera; **golùbinj|ī** *prid.* koji pripada golubu, koji se odnosi na goluba, koji je kao u goluba [*~a ćud*]; golublji, golubiji; **golùbljī** *prid.*, *v.* golubinji; **golùbnjača** (**golùbnjara**) *ž*, *v.* golubinka; **golùpčić** *m dem.* od golub, *v.* golubić; **gȍlūpka**[1] *ž rij.*, *v.* golubica

◆ **Gȍlūb** *zast.* m. os. ime (narodno) ◇ *pr.* (od imena, prema zanimanju, nadimačka ili etnici): **Gȍlōb** (130, Istra), **Gȍlobić**, **Gòlombōš** (Međimurje, ← *mađ.* galambos: golubar), **Gȍlūb** (2000, Međimurje, Zagorje, Zagreb i okolica), **Golùbān** (**Gòluban**) (110, Zabok), **Golùbār** (**Gòlubar**) (120, Varaždin), **Golùbič** (Zagorje), **Golùbīček**, **Golùbičić** (140, Županja), **Gòlubić** (3030, Zagorje, šira okolica Zagreba), **Gòlubov** (Baranja), **Golúbovac** (130, Banovina), **Gȍlūbović** (**Golúbović**) (580, *Z* Slavonija), **Hȍlūb** (*Z* Slavonija), **Hȍlubek** (Daruvar) ◇ *top.*:

Golúbnjača; (naselja): **Gòlubić** (Obrovac), **Gòlubići** (Buzet, Zagreb), **Golùbinjāk** (Daruvar), **Golúbovac Dȉvuškī** (Dvor)
✧ *prasl.* i *stsl.* golǫbь (*rus.* gólub', *polj.* gołąb) ≃ *stprus.* gulbis: labud, *lat.* columba: golub

golùbača *ž bot.* jestiva gljiva listićarka (*Russula virescens*)
✧ *v.* golub

golùbānke *ž mn* ⟨N golùbānka⟩ *zool.* porodica riba hrskavičnjača (*Myliobatidae*), romboidna tijela, bičasta repa s otrovnom bodljom
✧ *v.* golub

Golùbići *m mn* naselje u Dalmatinskoj zagori, 1424 stan. // **Golùbićanin** *m* (**Golùbićānka** *ž*) ⟨N *mn* Golùbićani⟩ stanovnik Golubića; **golùbićkī** *prid.* koji se odnosi na Golubiće i Golubićane
♦ *v.* golub

golùbin *m*, *v.* golub (**2**)

gȍlūpka[2] *ž* ⟨D L -pci/-i, G *mn* -ubāka/-ī⟩ *zool.* noćni leptir (*Macroglossa stellatarum*); g. obična
✧ *v.* golub

golùždrav, *v.* gol[1]

goljènica, *v.* golijen

goljènjača, *v.* golijen

gòmare (**gùmare**) *lokal. sr* ⟨G -ta⟩ *reg.* magarac, tovar
✧ *alb.* gomar ← *srgrč.* gomárion, *v.* magarac

gȍmbati se *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *arh.* raditi gimnastičke vježbe **2.** *razg.* gnjaviti se s kim oko čega; preganjati se, skakati ovamo i onamo obavljajući što // **gòmbāč** *m* ⟨G gombáča⟩ onaj koji gomba; gimnastičar; **gȍmbalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ *arh.*, *v.* gimnastičar (**1**); **gȍmbalīšte** *sr arh.* mjesto za izvođenje gombanja; vježbalište (otvoren prostor za zajedničko vježbanje); **gombaónica** *ž arh.* natkrivena, zatvorena dvorana za gombanje; gimnastička dvorana

gòmbōc *m* ⟨G gombóca⟩ *reg.* komadić izvaljana tijesta koji se kuha; valjušak
♦ *pr.* (nadimačko): **Gòmbōc** (Bjelovar)
✧ *mađ.* gomböcz

Gòmboš, Stjepan (1895–1975), hrv. arhitekt; sudjeluje na izložbama grupe »Zemlja«; važan doprinos hrvatskoj modernoj arhitekturi između dva rata

Gombrowicz (*izg.* Gombròvič), **Witòld** (1904–1969), poljski književnik, originalan dramski i prozni pisac, sklon groteski, nadrealizmu i idejama egzistencijalizma; od 1939. živio u emigraciji, negativno ocjenjivan i osuđivan od nacista, staljinista i same poljske vlade, istovremeno izuzetno cijenjen u međunarodnim literarnim krugovima (više međunarodnih nagrada za književna djela)

gòmil|a *ž* **1.** mnogo stvari nabacanih na hrpu, materijal nabacan na hrpu [*~a pijeska*; *~a kamenja*]; gromila **2.** *pejor.* mnogo ljudi u zajedničkom kretanju, reagiranju; svjetina // **gomìlati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) **a.** slagati što na gomilu **b.** skupljati velike količine čega (hrane, novca) **2.** (se) uvećavati se, umnažati, rasti [*gomilaju se nevolje*]; **gòmilīšte** *sr* mjesto gdje se što nagomilava △ ~ ***niza*** *mat.* broj u čijoj se svakoj okolini nalazi beskonačno mnogo članova niza; limes niza je posebni slučaj gomilišta; **gomiónica** *ž reg.* kućica od suha zida ili sazdana od naslagana kamena
♦ *mikrotop.* (kao ime kamenitih uzvisina koje su često obredne)
✧ od starijega *mogyla: nadgrobni humak (*rus.* mogíla, *polj.* mogiła) ≃ *alb.* gamule: hrpa zemlje

Gòmīrje *sr* naselje u Gorskom kotaru // **Gomírac** *m* (**Gòmīrka** *ž*) ⟨G -rca, N *mn* Gomírci, G Gòmīrācā⟩ stanovnik Gomirja
♦ *pr.*: **Gojmérac** (150, Ozalj, Pokuplje), **Gomérac** (Jastrebarsko), **Gòmērčić** (280, Lika), **Gomírac** (Otočac)

gòmolj *m bot.* zadebljala stabljika ili korijen koji služi kao podzemni spremišni organ [~ *krumpira*]; tuber // **gomòljača** *ž* **1.** biljka koja ima korijen u obliku gomolja **2.** biljka koja se uzgaja zbog hranjivih gomolja **3.** (*mn*), *v.* tartuf △ ***crna*** ~ *bot.* crni tartuf (*Tuber melanosporum*); **gȍmoljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik gomolja [~ *plod*]; **gomòljić** *m dem.* od gomolj; **gomòljika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* gljiva (*Tuber melanosporum*)
✧ *prasl.* *gomolь, *gomola (*rus.* gomóla, *polj.* gomoła), *lit.* gamalas

Gomułka (*izg.* Gomùlka), **Władisław** (1905–1982), poljski komunistički političar; generalni sekretar KP Poljske (od 1943), uklonjen s vlasti pod sovjetskim pritiskom (1949), u zatvoru (1951–1954), vraćen na položaj šefa KP Poljske (1956–1970); usprkos drastičnim mijenama osobne sudbine, trajno je ostao do-

sljedan pristaša rigidnih komunističkih metoda vladavine, uz stanovit, ne prejaki, otpor apsolutnoj dominaciji SSSR-a

gôn *m mat.* jedinica kuta, stoti dio pravog kuta; znak ^{g}, $1^g = \pi/200$ rad; gradus
✧ *grč.* gōnía: kut

-GON¹, **-GONALAN** kao drugi dio riječi znači ono što se odnosi na kut, kutni [*heksagonalan*; *oktogon*]
✧ *grč.* gōnía: kut

-GON², **-GONIJA**, **-GONSKI** kao drugi dio riječi znači rodan, rođenje; rođen; rađanje, -rodstvo [*monogonija*]
✧ *grč.* gónos (gonḗ): rođenje

gonáde *ž mn biol.* muške ili ženske spolne žlijezde u kojima se razvijaju i dozrijevaju spolne stanice i luče spolni hormoni
✧ *grč.* gonḗ: sjeme

gonadostimùlīn *m* ⟨G gonadostimulína⟩ *biol.* hormon prednjeg režnja hipofize koji potiče rad gonada; gonadotropni hormon
✧ *v.* gonade + *v.* stimulus, stimulirati

gonadotropíni *m mn* ⟨N gonadotròpīn, G gonadotropína⟩ *fiziol.* hormoni prednjeg režnja hipofize koji djeluju na spolne organe
✧ *v.* gonade + *grč.* trophḗ: hrana + -IN

gonàlgija *ž pat.* bol u koljenima
✧ *grč.* góny: koljeno + -ALGIJA

gonartróza *ž pat.* degenerativne promjene koljena s gubitkom funkcije zgloba
✧ *grč.* góny: koljeno + *v.* artroza

Goncourt (*izg.* Gonkûr) braća **Edmond** (1822–1896) i **Jules** (1830–1870), francuski književnici, tvorci impresionističkog stila u književnosti, djela pisali zajedno (*Germinie Lacerteux*, *Dnevnik*); Edmond je osnivač Akademije Goncourt koja od 1902. svake godine dodjeljuje književne nagrade

Gončarov (*izg.* Gončàrov), **Ivan Aleksandrovič** (1812–1891), ruski pisac realističkih romana; u klasičnom djelu *Oblomov*, dao prototip »suvišna čovjeka«, talentiranog plemića, ali potpuno nesposobnog za bilo kakvu aktivnost, *usp.* oblomovština

Gončarova (*izg.* Gončàrova), **Natalija Sergejevna** (1881–1962), ruska slikarica, kiparica, scenografkinja i dizajnerica modernog ruskog baleta (*Djagiljev*); slika pod utjecajem futurizma i kubizma sinteze prozvane rajonizam

gònčīn, *v.* goniti

gôndola *ž* **1.** *pom.* dug venecijanski čamac s izraženim pramcem na kojem se stojeći vesla jednim veslom **2.** ono što je nalik gondoli (kabine u lunaparkovima, na žičari itd.) **3.** košara obješena ispod zračnog balona, dirižabla ili aerostata // **gondolìjēr** *m* ⟨G gondolijéra⟩ veslač na gondoli; **gondòlijēra** *ž glazb.* pjesma što je pjevaju gondolijeri u vožnji
♦ *pr.* (nadimačko): **Gûndulić**
✧ *tal.* gondola

gonétati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gònētām, *pril. sad.* gonètajūći, *gl. im.* gonètānje⟩ *ekspr.* **1.** tražiti rješenje, tražiti pravi odgovor, rješavati nešto što sliči na zagonetku; odgonetati, rješavati **2.** proricati, gatati, slutiti // **gonétalac** (**gonétatelj**) *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ onaj koji goneta; **gonétaočev** *prid.* koji pripada gonetaocu; **gonétalica** *ž*, *v.* gonetalac; **gonétaličin** *prid.* koji pripada gonetalici; **gònetka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *arh.* zagonetka
✧ ? ≃ goniti (u starijem zn.: udarati)

gonfàlōn *m* ⟨G gonfalóna⟩ *pov.* srednjovjekovna ratna zastava s resama ovješena o koplje oko kojeg su se na poziv seniora okupljali vazali // **gonfalònjēr** *m* ⟨N gonfalonjéra⟩ **1.** *pov.* **a.** nosilac ratne zastave; zastavnik, stjegonoša **b.** zapovjednik u srednjovjekovnim talijanskim gradskim republikama **2.** visoka titula koju dodjeljuje papa
✧ *tal.*

gồng *m* ⟨N *mn* gòngovi⟩ metalna, obično okrugla ploča o koju se udara batom (koristi se i kao glazbeni instrument te za davanje signala za početak i svršetak borbe ili runde u boksu i sl.) [*zvuk, udarac ~a*]
✧ *engl.* gong ← *mal.*, *jav.*

Góngora y Argote (*izg.* Góngora i Argòte), **Luis de** (1561–1627), španjolski pjesnik, utemeljitelj književnog pravca gongorizma (*Samoće*, *Polifem i Galateja*) // **gongorìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *jez. knjiž.* suviše kićen književni stil, neprirodna jezika, pretrpan slikama, ulazi u literaturu u Španjolskoj krajem 16. i u 17. st.; kultizam (*culto*: učen), precioznost

GONI-, **GONIO-** kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na kut, kutni
✧ *grč.* gōnía: kut, ugao

gonijatíti *m mn* ⟨N gonijàtīt, G gonijatíta⟩ *zool. geol.* glavonošci amoniti koji su živjeli od devona do perma
✧ *grč.* gōnía: kut

goniomètrija *ž* **1.** *mat.* **a.** znanost o mjerenju i određivanju kutova i njihovih funkcija

b. dio elementarne matematike koji izučava trigonometrijske i ciklometrijske funkcije **2.** *med.* mjerenje kuta pokreta u zglobovima i kralješnici // **gòniometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ instrument za mjerenje kutova, različitih je dimenzija prema namjeni; **goniomètrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na goniometar i goniometriju [*~e funkcije*]
✧ GONIO- + -METRIJA

gonioskòpij|a *ž med.* metoda pretrage komoričnog kuta oka [*izvesti ~u*]
✧ GONIO- + -SKOPIJA

gòniti (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȍnīm, *pril. sad.* gȍnēći, *gl. im.* gȍnjēnje⟩ **1. a.** tjerati pred sobom prema nekom odredištu [*~ stoku na pašu*] **b.** prevoziti, upravljati u kretanju [*~ kolima i zapregom*] **2.** hitro za nekim ići, trčati, voziti s ciljem da se uhvati **3.** natjerivati na što; zahtijevati, jako nastojati da što učini ili na što pristane **4.** razbijati, rastjerivati, činiti da se raziđe [*~ oblake (vjetar); ~ strah*] **5.** *ekspr.* izazivati na radnju izvan voljnog poticaja subjekta; tjerati [*~ na kašalj*] **6.** *pren.* tražiti koga na sve strane, tražiti ga s trudom [*~ uspjeh*] **7.** (se) **a.** juriti jedan za drugim **b.** gložiti se **c.** biti u vremenu parenja (o životinjama); tjerati se // **gánjati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȃnjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ natjerivati koga, juriti koga; **gònčīn** *m* (**gònčina** *ž*) ⟨G gončína⟩ *knjiš.* **1.** *v.* gonič **2.** *pren.* onaj koji goni i postupa s ljudima kao gonič stoke [*narodu treba pouke, a ne bit' mu ~ (a)*]; **gònīč** *m* ⟨G goníča⟩ **1.** onaj koji tjera stoku; gončin **2.** hajkač u lovu **3.** *kinol.* vrsta psa [*istarski ~*]; **gònilac** *m*, *v.* gonitelj (**1**); **gònilica** *ž*, *v.* gonitelj; **gònitelj** *m* **1.** onaj koji goni drugoga s namjerom da ga uhvati; gonilac **2.** onaj koji po dužnosti progoni koga, tužitelj; **gonitèljica** *ž*, *v.* gonitelj; **gònitēljka** *ž*, *v.* gonitelj; **gónjati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* gônjām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** goniti što ili koga bez cilja i određenog smjera **2.** (se) *pren.* preganjati se s kim, natezati se, prepirati se; **gȍnjen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kojega gone [*kao ~a zvijer*]; **gònjēnj|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* goniti **2.** vrijeme parenja u nekih životinja; tjeranje △ ***manija ~a*** *pat.* duševna bolest u kojoj bolesnik pati od uvjerenja da ga tko progoni; paranoja
✧ *prasl.* i *stsl.* goniti, *gnati (*rus.* gnat', *polj.* gonić, gnać), *lit.* ginti ← *ie.* *g^{wh}en-: ubiti (*lat.* de-fendere: braniti se, *grč.* theínein: ubiti)

gonìtis *m pat.* upala koljenskog zgloba
✧ *grč.* góny: koljeno + -ITIS

GONO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na spolno, rasplodno [*gonohorizam*]
✧ *grč.* gonḗ: sjeme; razmnažanje

gonohorìzam *m* ⟨G -zma⟩ *biol.* odvojenost spolova, podjela muških i ženskih gonada na dvije jedinke (mužjaka i ženku), *opr.* hermafroditizam // **gonohòristi** *m mn* ⟨N gonohòrist⟩ *biol.* organizmi s razdvojenim spolovima; **gonohorìstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je rastavljenih spolova
✧ GONO- + *grč.* horízein: dijeliti

gȍnokōk *m* ⟨G gonokóka⟩ bakterija, uzročnik gonoreje
✧ *lat.* gonococcus ≃ GONO- + *grč.* kókkos: koštica, zrno

gonològija *ž med.* grana ortopedije koja proučava i liječi bolesti i ozljede koljena
✧ *grč.* góny: koljeno + -LOGIJA

gonoréja *ž pat.* spolna bolest; kapavac, triper // **gonorèjskī** *prid.* koji se odnosi na gonoreju
✧ *lat.* gonorrhoea ← *grč.* gonórrhoia ≃ GONO- + -REJA

Gonzaga (*izg.* Gonzâga) talijanska plemićka obitelj, vladala Mantovom 1328–1707.

González (*izg.* Gonzâles), **Julio** (1876–1942), španjolski konstruktivistički kipar i slikar; u Parizu radi s Picassom skulpture u metalu, kasnije radi mekše, manje razlomljene forme

gȍnj *m* ⟨N *mn* gònjevi⟩ *reg.* ugor

gȍnjāj *m zast.* hrv. mjera za površinu, 0.2593 m^2 (osobito za vinograde: 1000 loza, odnosno dan oranja)
✧ *v.* goniti (stoku)

Goodman (*izg.* Gùdmen) **1. Benny** (1909–1986), američki klarinetist, vrhunski glazbenik jazza, zvan »kralj swinga«; uveo sinkopirani ritam u zvuk big bandova uz naglasak na dugačkoj improvizaciji i tehničkom savršenstvu izvedbe **2. Henry Nelson** (1906–1998), jedan od vodećih američkih filozofa (»teorija projekcije« i »konstruktivni nominalizam«)

gòpak *m* ⟨G -pka⟩ *glazb.* ukrajinski pučki ples živog tempa u 2/4 taktu
✧ *ukr.*

gopher (*izg.* gòfer) *m inform.* program i usluga (servis) na internetu koja služi za pretraživanje i skupljanje podataka s mreže
✧ *engl.*

gòr|a *ž* ⟨V gòro, G *mn* górā⟩ **1.** planina, ob. srednje visine [*Zagrebačka ~a*] **2.** svaki šumovit kraj **//** **gòranin** *m* ⟨N *mn* gòrani⟩ onaj koji je življenjem vezan uz goru i gorski prostor; brđanin; **gòrica** *ž* **1.** *jez. knjiž. dem.* i *hip.* od gora **2.** (*mn*)*reg.* vinograd; **gȏrje** *sr* veće uzvišine na površini Zemlje koje se jasno ističu iznad okolnog zemljišta i predjela [*visoko (srednje, nisko) ~*]; pobrđe; **gȏrkinja** *ž etnol.* vila koja živi u gori; gorska vila; **górnica**[1] *ž pov.* **1.** naknada koju kmet plaća vlastelinu za uživanje zemlje ili vinograda **2.** zemlja ili vinograd tako uzeti na uživanje; **górnik** *m* ⟨V gȏrniče, N *mn* -ici⟩ *pov.* nadglednik vinograda; **goròvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je od gora ili planina, koji se odlikuje gorama; kojega gore karakteriziraju **2.** *rij.* šumovit; **goròvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je gorovito; **gòrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na goru; planinski [*~o raslinje*; *~i potok*; *~a klima*; *~a služba spašavanja*] △ *~**i kristal** min.* vrst bezbojna i prozirna kremena, nalazi se u šupljinama stijena u obliku većih kristala; *~**i udar** rud.* iznenadno nekontrolirano urušavanje stijenja u podzemnim prostorijama rudnika; **gòršćina** *ž pov.* daća koju je plaćao kmet zbog upotrebe gorskog (šumskog) zemljišta; **gorštàčina** *m augm. hip.* (prema kontekstu) od gorštak [*prava otporna ~*]; **gòrštāčkī** *prid.* koji se odnosi na gorštake; **gòrštāčki** *pril.* kao gorštak, na način gorštaka; **gòrštāk** *m* ⟨G gorštáka, N *mn* gorštáci⟩ stanovnik planinskih, brdskih krajeva; brđanin, planinac; **gorštàkinja** *ž*, *v.* gorštak

♦ **Gòran** m. os. ime (narodno); isto: **Gòranko**; **Gȍrana** ž. os. ime; isto: **Gòranka**; *hip.*: **Góga** ◊ *pr.* (od imena ili češće etnici; *v.* i gȍre): **Goràjšćān** (Zagorje), **Gòran**, **Gòrānčić**, **Gòranin**, **Gorántović** (130, Slavonija, Prigorje), **Gòravica** (Dubrovnik), **Górec**, **Gȍrec**, **Gȍrek**, **Gorénac** (Slatina), **Gorénak** (100, Banovina), **Gorȅnc**, **Gorénec** (Zagreb), **Gorénjāk** (Bjelovar), **Gòricaj**, **Gòričan** (140, Krapina, Prigorje), **Goričánac** (Virovitica), **Goričánec** (590, Međimurje), **Goríčkī** (1050, Zagorje, Prigorje, Međimurje), **Gorínjac** (Kostajnica), **Gòrjan** (Zaprešić, Buje), **Gorjánac** (Slavonija), **Gorjànc**, **Gorjánec** (Zagreb), **Gornìčec**, **Górnik** (130, Zagreb, Pokuplje), **Gòrskī** (150, Zagorje), **Gòrščak** (Karlovac) itd. ◊ *top.* (često u oronimiji; naselja): **Gòra** (30 naselja kojima je u imenu gora), **Gorának** (Zagreb, Ivanec), **Gòrani** (Delnice), **Gòrica** (11 naselja), **Gorínci**, **Pȍdgora** (Stubica, Makarska, Dubrovnik, Klanjec, Krapina, Delnice), **Pòdgorāč** (Našice), **Slȁvagora** (Zagreb), **Vìnagora** (Pregrada), **Vȑgorac**, **Zȁgora** (Krapina)

✧ *prasl.* i *stsl.* gora (*rus.* gorá, *polj.* gora), *lit.* giria: šuma ← *ie.* *g^{w}erH- (*skr.* giri-: šuma, *alb.* gur: kamen)

gór|ak *prid.* ⟨*odr.* gȏrkī, *komp.* gȍrčī⟩ **1.** koji ima okus pelina, *opr.* sladak **2.** *pren.* turoban, namršten △ *~**ka metva** bot.*, *v.* limundžik; *~**ka sol** min.* hidratizirani magnezijev sulfat $MgSO_4 \cdot 7H_2O$; služi kao laksativ u medicini; epsomit; *~**ki trolist** bot.*, *v.* trolist **//** **gȍrčast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *dem.* od gorak, pomalo gorak; nagorak, gorkast; **gòrčati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** biti gorka okusa **2.** postajati gorak **3.** *pren.* **a.** zagorčavati, činiti gorkim **b.** ob. u: [*~ život*; *~ planove*; *~ radost*]; **gorčȉna** *ž* **1.** okus onoga što je gorko (pelina) **2.** osjećaj i stanje uvrijeđenosti, povrijeđenosti, jetkosti, ogorčenosti **3.** težina odnosa s ljudima, načina života; osjećaj stalne tegobe i pomanjkanja vedrine, radosti i lakoće; **gòrčiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ēći, *gl. im.* -ēnje⟩ **1.** imati gorak okus **2.** činiti gorkim (ob. dodavanjem u jelo čega gorkoga); **gȍrkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* gorčast; **gȍrkasto** *pril.* nagorko; **gȏrko** *pril.* ⟨*komp.* gȍrče⟩ na gorak način, tako da se osjeća ogorčenje ili žalost; s gorčinom, ogorčeno; **górkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je gorko; gorkoća, gorčina; **gȑk**[2] *prid.* ⟨*odr.* -ī, *komp.* gȑčī⟩ *ekspr. jez. knjiž.*, *v.* gorak; **gȑknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *imp.* gȑkni, *prid. rad.* gȑknuo⟩ dobiti neželjen gorak okus, početi gorčiti, doći u stanje početne gorkosti; **grkòća** *ž*, *v.* grkost; **gȑkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je grko; grkoća

♦ *pr.* (nadimačka): **Gòrkić**, **Gȍrup** (470, Zagorje, prema *kajkavskome* gorup: gorak), **Gȍrupec** (290, Donja Stubica, Zagorje), **Gȍrupić** (260, Zagreb, Zagorje)

✧ *prasl.* i *stsl.* gorькъ (*rus.* gór'kij, *polj.* gorzki) ≃ *v.* gorjeti

Gòranin *m* (**Gòrānka** *ž*) ⟨N *mn* Gòrani⟩ onaj koji je iz Gorskog kotara **//** **gòranskī** *prid.* koji se odnosi na Gorski kotar i na Gorane;

gorskokotarski; **gòranski** *pril.* kao Goranin, na način Gorana

Gòran Kòvačić, Ivan, *v.* Kovačić (Ivan Goran)

Gòrazd 1. *v.* ♦ **2.** (9. st.), učenik slavenskog prosvjetitelja Metodija u Moravskoj, sa svojim učenicima nastavio rad u Bugarskoj i Hrvatskoj
♦ m. os. ime (slavenskoga podrijetla), *rij.* ◊ *top.*: **Goražde** (Bosna)
✧ *rus.cslav.* gorazdъ: iskusan, spretan

Gorbačov (*izg.* Gorbačȍv), **Mihail Sergejevič** (1931), političar i državnik u bivšem SSSR-u; kao generalni sekretar CK KPSS 1985–1991. poticao politiku »glasnosti« i »perestrojke« koja je obilježila početak demokratizacije SSSR-a i drugih socijalističkih zemalja *I* Europe; Nobelova nagrada za mir 1990. // **Gorbačòvljev** *prid.* koji pripada Gorbačovu

gòrčica *ž bot.* **1.** *v.* gencijana **2.** sjemenka vrsta *Sinapis alba* i *Brassica nigra*, upotrebljava se za izradu senfa
✧ *prasl.* *gorъčica (*rus.* gorčíca, *polj.* gorczyca), *v.* gorak

gòrčīk *m* ⟨G gorčíka, N *mn* gorčíci⟩ *bot.* primorska biljka (*Rhagadiolus stellatus*) iz porodice glavočika (*Compositae*); kosavac, pupavica
✧ *v.* gorak

gòrčika *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* **1.** korovna zeljasta biljka (*Sonchus oleraceus*) iz porodice glavočika (*Compositae*); skrbozubac **2.** *v.* pelin
✧ *v.* gorak

gȏrd *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** ohol, nadmen **2.** ponosan, uznosit // **górditi se** *nesvrš.* ⟨*prez.* gȏrdīm se, *pril. sad.* -dēći se, *gl. im.* -đēnje⟩ **1.** oholiti se **2.** uznositi se; **gȏrdo** *pril.* **1.** na gord način; oholo, uznosito **2.** poneseno, dičeći se, ponosno; **górdōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gord; oholost, uznositost
✧ *rus.* górdyj, *v.* grd, grdan

Gȏrdije *m mit.* frigijski kralj, utemeljitelj i prvi vladar grada Gordija (Gordiona) u Frigiji // **Gȏrdijev** *prid.* koji pripada kralju Gordiju; **gòrdījskī** *prid.* koji se odnosi na kralja Gordija △ ~ ***čvor*** **1.** nerazmrsiv čvor na rudi Gordijevih kola, za koji je proročište objavilo da će onaj tko ga razmrsi biti gospodar svijeta (ili Azije); mačem ga presjekao Aleksandar Veliki **2.** *pren.* teško rješiv ili praktički nerješiv problem [*presjeći ~ čvor* djelovati brzo i odlučno u teškoj i složenoj situaciji; smiono i drsko riješiti problem]

♦ **Gòrdan** m. os. ime; isto: **Gòrdijan** (*pravosl.*); **Gòrdana** ž. os. ime (u novije se doba prema narodnomu vjerovanju vezuje uz gord: ponosan te postaje pomodno, osobito prema Zagorkinoj Gordani); isto: **Gordijána** (*pravosl.*)

gòrdon sȅter *m*, *v.* seter[1]

gȍre[1], *v.* loš

gȍre[2] *pril.* **1.** više od neke ravni koja se zamišlja kao srednja ili na kojoj se stoji, *opr.* dolje (I) **2.** bliže početku, prije (u nekom tekstu) [*kao što je ~ rečeno*] // **górnica**[2] *ž pov. reg.* tavanska soba; **gòrnjāk** *m* ⟨G gornjáka, N *mn* gornjáci⟩ **1.** koji je gornji (mlinski kamen, zub) **2.** *meteor.* vjetar koji se spušta s planina u dolinu **3.** onaj koji plaća gornicu (**1**) **4.** figura u garnituri tzv. mađarskih karata, odgovara konju u talijanskim, dami u francuskim kartama **5.** *v.* gornjanin; **gòrnjanin** *m* ⟨N *mn* gòrnjani⟩ onaj koji je od »gore«, iz dijela mjesta koje po konfiguraciji raspolaže pojmovima »gore« i »dolje« (npr. Zemunik Gornji i Donji); gornjak; **gòrnjānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gornjanin; **gȏrnjī** *prid.* koji se nalazi gore u odnosu na što [~ *zubi*], *opr.* donji △ ~ ***dom*** u dvodomnom parlamentarnom sustavu onaj dio koji se sastoji od doživotnih, po pravu nasljedstva pozvanih ili od vladara imenovanih članova, a u saveznim državama i od predstavnika pojedinih država; ***Gornji grad*** *lokal.* **1.** dio povijesne jezgre grada Zagreba od Trga bana Josipa Jelačića prema Markovu trgu **2.** (+ *potenc.*) dio nekoga grada (Osijek i dr.)
♦ *pr.* (etnici), *v.* gora ◊ *top.* u Hrvatskoj ima 235 naselja kojima je u imenu pridjev gornji
✧ *prasl.* *gora ⟨L *gorě⟩, *v.* gora

gòrešnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *bot.* zeljasta biljka (*Ajuga genevensis*) iz porodice usnača (*Labiatae*); ivica

gòreteks *m* sintetska tkanina izvana vodonepropusna, a iznutra propušta vlagu nastalu znojenjem
✧ *engl.* Gore-Tex, tvorničko ime proizvoda®

gorgèđ|o *m reg.* **1.** koloratura **2.** lijepo ptičje pjevanje, ptičji pjev koji je nadahnuo stvaranje koloraturе [*činiti ~e*]
✧ *tal.* gorgheggio

Gorgòne *ž mn* ⟨G *mn* Gorgónā⟩ **1.** *mit.* tri sestre: Meduza, Stena i Eurijala, kćeri boga mora Forkija, poznate po svojoj zastrašujućoj ružnoći; pri pogledu na njih svaki bi se čovjek od užasa skamenio **2.** (Gorgona) grupa hrv.

likovnih umjetnika i teoretičara (Jevšovar, Knifer, Seder, Vaništa, Bašičević, Putar, Meštrović), djelovali između 1959–1966, zalagali se za nove, nekonvencionalne oblike umjetničkog izražavanja, izdavali istoimeni časopis, sadržajem i opremom nije aludirao na mitološki pojam Gorgona // **gorgònej** *m* **1.** *lik.* glava antičkog mitološkog bića kao apotropejski ili ukrasni motiv **2.** predmet na kojemu je prikazana Gorgona

✧ *grč.* Gorgṓ(n)

gorgònzōla (**gorgonzôla**) *ž* polutvrdi kravlji sir prošaran zeleno-plavim plijesnima

✧ *tal.* prema sjevernotalijanskom mjestu Gorgonzola (u blizini Milana)

Gòrica *ž* naselje (u blizini Zadra), 1142 stan. // **Gòričanin**[1] *m* (**Gòričānka** *ž*) ⟨N *mn* Gòričani⟩ stanovnik Gorice; **gòrički** *prid.* koji se odnosi na mjesta koja imaju jedan član imena Gorica i Goričane [*Velika/Nova Gorica*]; **gòrički** *pril.* kao Gorićan, na način Goričana

♦ *v.* gora

Gòričan *m* naselje (u blizini Čakovca), 3221 stan. // **Gòričanin**[2] *m* (**Gòričānka** *ž*) ⟨N *mn* Gòričanci⟩ stanovnik Goričana; **gòričānskī** *prid.* koji se odnosi na Goričan i Goričane

♦ *v.* gora

gorìla *m* ⟨N *mn* -e, G gorílā⟩ **1.** *zool.* rod najvećih čovjekolikih majmuna (*Gorilla*) **2.** *razg. pejor.* **a.** tjelohranitelj, izbacivač **b.** blesan, budala

✧ *nlat.* gorilla ← *grč.* Górillai, rasa kosmatih žena u Hanonovom prikazu putovanja duž obale Z Afrike (5. st. pr. Kr.)

Göring (*izg.* Géring), **Herman** (1893–1946), njemački političar, jedan od vođa nacionalsocijalizma, ministar unutrašnjih poslova Trećega Reicha i prvi zamjenik A. Hitlera; kao ratni zločinac osuđen na smrt na suđenju u Nürnbergu, pred smaknuće počinio samoubojstvo

gȍrīvo, *v.* gorjeti

Gòrjani *m mn* naselje (u blizini Đakova), 1267 stan. // **gòrjanskī** *prid.* koji se odnosi na Gorjane i Gorjance; **Gòrjanin** *m* (**Gòrjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gòrjānci⟩ stanovnik Gorjana

♦ *v.* gora

Gorjánović-Kràmberger, **Dragutin** (1856–1936), hrv. geolog, paleozoolog i paleoantropolog, dokazao postojanje diluvijalnog čovjeka na području Hušnjakova (*Paleolitički ostaci čovjeka i njegovih suvremenika iz diluvija u Krapini* 1900)

gòrjeti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rīm, *pril. sad.* -rēći, *imp.* gòri, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** biti u plamenu; sagorijevati, izgarati [*drvo gori*] **2.** davati svjetlost; osvjetljavati [*žarulja gori*] **3. a.** biti u vatri, imati vrućicu, groznicu [*čelo mu gori*] **b.** žariti, bridjeti od vrućice, vrućine, uzbuđenja [*obrazi mu gore*] **4.** (∅, za čime, kime, za što) *pren.* čeznuti, jako željeti, biti vrlo nestrpljiv [~ *od želje*] // **gòrēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gorjeti **2.** *kem.* spajanje tvari koje mogu gorjeti s kisikom (oksidacija) pri čemu se javlja svjetlost i oslobađa toplina; **gòrevina** *ž* miris po kojem se osjeća da nešto gori, miris izgorjeloga; gorjelina; **gòrište** *sr neodom. knjiš.* žarište, fokus; **gòriv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji pod određenim okolnostima gori; **gòrīvn|ī** *prid.* koji se odnosi na gorivo [~*o drvo*; ~*o ulje*; ~*i materijal*]; **gȍrīvo** *sr* tvar koja izgaranjem oslobađa potrebnu energiju za grijanje ili pogon (drvo, ugljen, benzin) [*kruto* ~; *tekuće* ~; *pogonsko* ~]; **gòrivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je gorivo; mogućnost čega da gori, da izgara; **gòrjelina** *ž*, *v.* gorevina; **gòrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se sa žarom posvećuje čemu, koji sa žarom dokazuje svoje mišljenje i sl.; zdušan; **gòrljivo** *pril.* s gorljivošću, na gorljiv način; **gòrljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gorljiv; **gòrūć|ī** *prid.* **1.** *razg.* goreći, *usp.* gorjeti **2.** vreo, zažaren, vatren, žarki **3.** vrlo hitan, važan, akutan [~*i problem*; ~*a potreba*; ~*e pitanje*]

✧ *prasl.* i *stsl.* gorěti (*rus.* gorét', *polj.* gorący: vruć), *lit.* garas: para ← *ie.* *g^{wh}er-/*g^{wh}or- (*lat.* formus: toplina, *grč.* théros: ljeto)

Gorki (*izg.* Gôrki), **Maksim** (**Aleksej Maksimovič Pješkov**) (1868–1936), ruski književnik, agitira protiv carizma i priklanja se revolucionarnim narodnjacima (u emigraciji 1906–1913), u nekim razdobljima pristaša komunističkih revolucionara, jedno vrijeme i njihove vlasti; u pripovijestima, romanima i dramama naglašena socijalna nota, vjera u dokidanje klasnih i društvenih nepravdi (*Mati*, *Djelo Artamonovih*, *Malograđani*, *Na dnu*)

gôrko, *v.* gorak

gȍrkoslād *m* i *ž* ⟨G -a/-i⟩ *bot.*, *v.* paskvica

✧ *v.* gorak + *v.* sladak

gôrkoslān *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima ujedno i gorak i slan okus
✧ *v.* gorak + *v.* slan

Gorky (*izg.* Gôrki), **Arshille** (1904–1948), američki moderni slikar turskog porijekla; veza između europskih nadrealista i američkog apstraktnog ekspresionizma; biomorfne forme jarkih boja

gòrljiv, *v.* gorjeti

górnica², *v.* gore²

Gôrnjā Bèbrina *ž* naselje (u blizini Slavonskog Broda), 503 stan. // **Gornjobebričánac** *m* (**Gornjobèbričānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gornjobebričánci⟩ stanovnik Gornje Bebrine; **gornjobèbričkī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Bebrinu i Gornjnobebričance

Gôrnjā Bìstra *ž* naselje u Hrvatskom zagorju (u blizini Zagreba), 1569 stan. // **Gornjobistričánec** *m* (**Gornjobìstričānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gornjobistričánci⟩ stanovnik Gornje Bistre; **gornjobìstričkī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Bistru i Gornjobistričance

Gôrnjā Jèlenskā *ž* naselje (u blizini Kutine), 888 stan. // **Gornjojeléncanin** *m* (**Gornjojeléncānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjojeléncani⟩ stanovnik Gornje Jelenske; **gornjojèlenskī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Jelensku i Gornjojelenčane

Gôrnjā Stùbica *ž* naselje u Hrvatskom zagorju (u blizini Donje Stubice), 846 stan. // **Gornjostubičánec** *m* (**Gornjostubìčānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gornjostùbičanci⟩ stanovnik Gornje Stubice; **gornjostùbičkī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Stubicu i Gornjostubičance

Gôrnjā Šèmnica *ž* naselje u Hrvatskom zagorju, 640 stan. // **Gornjošèmničanin** *m* (**Gornjošèmničānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjošèmničani⟩ stanovnik Gornje Šemnice; **gornjošèmničkī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Šemnicu i Gornjošemničane

Gôrnjā Vòća *ž* naselje (u blizini Ivanca), 753 stan. // **Gornjovòćanin** *m* (**Gornjovòćānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjovóćani⟩ stanovnik Gornje Voće; **gornjovòćanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Voću i Gornjovoćane

Gôrnjā Vŕba *ž* naselje (u blizini Slavonskog Broda), 1284 stan. // **gornjovȑbačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornju Vrbu i Gornjovrbovčane; **Gornjovȑbovčanin** *m* (**Gornjovȑbovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjovȑbovčanci⟩ stanovnik Gornje Vrbe

Gôrnjē Bâzje *sr* naselje (u blizini Virovitice), 666 stan. // **Gornjobàzjanin** *m* (**Gornjobàzjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjobàzjanci⟩ stanovnik Gornjeg Bazja; **gornjobàzjanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Bazje i Gornjobazjance

Gôrnjē Bìljane *sr* naselje (u blizini Benkovca), 1056 stan. // **Gornjobìljanin** *m* (**Gornjobìljānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjobiljānci⟩ stanovnik Gornjeg Biljana; **gornjobìljanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Biljane i Gornjobiljance

Gôrnjē Jèsēnje *sr* naselje u Hrvatskom zagorju, 807 stan. // **gornjejèsenjačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Jesenje i Gornjojesenjane; **Gornjojèsenjanin** *m* (**Gornjojèsenjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjojèsenjani⟩ stanovnik Gornjeg Jesenja

Gôrnjē Komárevo *sr* naselje (u blizini Siska), 549 stan. // **gornjokomárevačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Komarevo i Gornjokomarevčane; **Gornjokomárevčanin** *m* (**Gornjokomárevčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjokomárevčani⟩ stanovnik Gornjeg Komareva

Gôrnjē Ládānje *sr* naselje (u blizini Varaždina), 1053 stan. // **Gornjoládānjin** *m* (**Gornjoládānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjoládānjci⟩ stanovnik Gornjeg Ladanja; **gornjoládānjskī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Ladanje i Gornjoladanjce

Gôrnjē Mȑzlō Pȍlje *sr* naselje (u blizini Duge Rese), 702 stan. // **Gornjomrzlopóljac** *m* (**Gornjomrzlòpōljka** *ž*) ⟨G -ljca, N *mn* Gornjomrzlopóljci⟩ stanovnik Gornjeg Mrzlog Polja; **gornjomrzlòpōljskī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Mrzlo Polje i Gornjomrzlopoljce

Gôrnjē Ráštane *sr* naselje (u blizini Biograda), 591 stan. // **gornjoráštanačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Raštane i Gonjoraštance; **Gornjoráštančanin** *m* (**Gornjoráštančānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjoráštānci⟩ stanovnik Gornjih Raštana

Gôrnjē Statíve *ž* naselje (u blizini Karlovca), 526 stan. // **Gornjostatívac** *m* (**Gornjostàtīvka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjostatívčani⟩ stanovnik Gornjih Stativa; **gornjostatívačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Stative i Gornjostativčane

Gôrnjē Vrȁtnō *sr* naselje (u blizini Varaždina), 1169 stan. // **gornjovràtnovačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Vratno i Gornjovratnovčane; **Gornjovràtnovčanin** *m* (**Gornjovratnovčanka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjovràtnovčani⟩ stanovnik Gornjeg Vratna

Gôrnjē Vȑhovine *ž* naselje u Lici (u blizini Otočca), 544 stan. // **Gornjovrhovínac** *m* (**Gornjovrhòvīnka** *ž*) ⟨G -īnca, N *mn* Gornjovȑhovīnci⟩ stanovnik Gornjih Vrhovina; **gornjovrhovìnačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Vrhovine i Gornjovrhovince

gôrnjī, *v.* gore²

Gôrnjī Àndrijēvci *m mn* naselje u Slavoniji (u blizini Slavonskog Broda), 578 stan. // **Gornjoàndrìjevac** *m* (**Gornjoàndrijēvka** *ž*) ⟨G -jēvca, N *mn* Gornjoàndrijēvčani⟩ stanovnik Gornjih Andrijevaca; **gornjoàndrijevačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Andrijevce i njegove stanovnike

Gôrnjī Bògičēvci *m mn* naselje u Z Slavoniji (u blizini Nove Gradiške), 881 stan. // **gornjobògičevačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Bogičevce i Gornjobogičevčane; **Gornjobògičevčanin** *m* (**Gornjobògičevčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjobògičevčani⟩ stanovnik Gornjih Bogičevaca

Gôrnjī Dàruvār *m* naselje (u blizini Daruvara), 603 stan. // **Gornjodàruvarac** *m* (**Gornjodàruvārka** *ž*) ⟨G -rca, N *mn* Gornjodàruvarci⟩ stanovnik Gornjeg Daruvara; **gornjodàruvarskī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Daruvar i Gornjodaruvarce

Gôrnjī Dèsinec *m* naselje (u blizini Jastrebarskog), 515 stan. // **Gornjodèsinčanin** *m* (**Gornjodèsinčanka/Gornjodesinèčka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjodèsinčani⟩ stanovnik Gornjeg Desinca; **gornjodèsinečkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Desinec i Gornjodesinčane

Gôrnjī Hrâštan *m* naselje (u blizini Čakovca), 902 stan. // **Gornjohrâštanin** *m* (**Gornjohrâštānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjohrâštani⟩ stanovnik Gornjih Hraštana; **gornjohrâštanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Hraštan i Gornjohraštane

Gôrnjī Kàrīn *m* naselje (u blizini Obrovca), 876 stan. // **Gornjokarínac** *m* (**Gornjokàrīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gornjokarínci⟩ stanovnik Gornjeg Karina; **gornjokarínačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Karin i Gornjokarince

Gôrnjī Kneginec *m* naselje (u blizini Varaždina), 1597 stan. // **Gornjokneginčanin** *m* (**Gornjokneginčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjokneginci⟩ stanovnik Gornjeg Kneginca; **gornjokneginečkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Kneginec i Gornjokneginςe

Gôrnjī Krâljevec *m* naselje (u blizini Čakovca), 874 stan. // **Gornjokrâljevčanin** *m* (**Gornjokrâljevčanka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjokrâljevčani⟩ stanovnik Gornjeg Kraljevca; **gornjokrâljevečkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Kraljevec i Gornjokraljevčane

Gôrnjī Krèmēn *m* naselje (u blizini Slunja), 800 stan. // **Gornjokremènčanin** *m* (**Gornjokremènčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjokremènčani⟩ stanovnik Gornjeg Kremena; **gornjokrèmenskī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Kremen i Gornjokremenčane

Gôrnjī Krušánec *m* naselje (u blizini Čakovca), 720 stan. // **Gornjokrušánčanin** *m* (**Gornjokrušánčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjokrušánci⟩ stanovnik Gornjeg Krušanca; **gornjokrušánečkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Krušanec i Gornjokrušance

Gôrnjī Kùćan *m* naselje (u blizini Varaždina), 1093 stan. // **Gornjokućánec** *m* (**Gornjokùćānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gornjokućánci⟩ stanovnik Gornjeg Kućana; **gornjokùćanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Kućan i Gornjokućance

Gôrnjī Làdūč *m* naselje (u blizini Zaprešića), 793 stan. // **Gornjoladúčanin** *m* (**Gornjoladúčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjoladúčani⟩ stanovnik Gornjeg Laduča; **gornjolàdūčkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Laduč i Gornjoladučane

Gôrnjī Láđevac *m* naselje (u blizini Slunja), 561 stan. // **gornjoláđevačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Lađevac i Gornjolađevce; **Gornjoláđevčanin** *m* (**Gornjoláđevčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjoláđevčani/Gornjoláđevci⟩ stanovnik Gornjeg Lađevca

Gôrnjī Sjenìčāk *m* naselje (u blizini Karlovca), 681 stan. // **Gornjosjènìčanin** *m* (**Gornjosjènìčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjosjènìčani⟩ stanovnik Gornjeg Sjeničaka; **gornjosjènìčačkī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Sjeničak i Gornjosjeničane

Gôrnjī Stȕpnīk *m* naselje (u blizini Zagreba), 1401 stan. // **Gornjostupničánec** *m* (**Gornjostȕpničānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gornjostupničánci⟩ stanovnik Gornjeg Stupnika; **gornjostȕpničanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornji Stupnik i Gornjostupničance

Gôrnjī Vínjani *m mn* naselje (u blizini Imotskog), 2056 stan. // **Gornjovínjanin** *m* (**Gornjovínjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gornjovínjani⟩ stanovnik Gornjih Vinjana; **gornjovínjanskī** *prid.* koji se odnosi na Gornje Vinjane i Gornjovinjane

gȍrnjogradskī (**gornjògradskī**) *prid.* koji se odnosi na Gornji grad
gornjomihòljačkī *prid.* koji se odnosi na Gornji Miholjac i Gornjomiholjčane, naselje na Dravi, *I* Slavonija
goròbīlje *sr zb. jez. knjiž. ekspr.* gorsko bilje, planinsko bilje
gȍrocvijēt *m bot.* **1.** biljka (*Adonis vernalis*) iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*) **2.** biljni rod *Gymnadenia* iz porodice orhideja (*Orchidaceae*) **3.** ⟨*zb.*⟩*jez. knjiž.* gorocvijeće; gorsko cvijeće, planinsko cvijeće
goròpadan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ naprasit, bijesan, neobuzdan, nasilan // **gȍropād** *ž* ⟨I -āđu/-i⟩ **1.** *v.* goropadnost **2.** ona koja je goropadna; goropadnica **3.** *reg.* padavica, epilepsija; **goròpaditi se** (∅, na koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -adīm se, *pril. sad.* -dēći se, *gl. im.* -ađēnje⟩ ponašati se naprasito, bijesno, neobuzdano, nasilno; **goròpadnica** *ž, v.* goropadnik; **goròpadnički** *pril.* na goropadan način; goropadno; **goròpadnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je goropadan; **goròpadničin** *prid.* koji pripada goropadnici; **goròpadno** *pril.* na goropadan način, na bijesan, neobuzdan, nasilan način; goropadnički [*nastupili su* ~]; **goròpadnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je goropadan; goropad, naprasitost, neobuzdanost, nasilnost
✧ *v.* gorjeti + *v.* padati
gȍrosječa (I) *ž neob. ekspr.* sječa šume // **gȍrosječa** (II) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *neob. ekspr.* onaj koji siječe drva, koji obavlja sječu; drvosječa
✧ *v.* gora + *v.* sjeći
gȍrostāsan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je izuzetne snage i razvijenosti (o čovjeku, prirodnim pojavama, građevinama, pojmovima itd.) // **gȍrostās** *m* onaj koji stasom, snagom i razvijenošću izrazito nadmašuje druge ljude; div; orijaš; džin; **gȍrostāsno** *pril.* na način gorostasa, poput gorostasa, izdižući se od okoline kao gorostas
✧ *v.* gora + *v.* stas
Gòrskī kȍtār *m geogr.* planinski kraj na *Z* Hrvatske, između Like i Slovenije, 1726 km^2 // **gorskokòtarskī** *prid.* koji se odnosi na Gorski kotar; goranski
♦ *v.* gora
gòrštāk, *v.* gora
Gòrtan 1. Veljko (1907–1985), hrv. klasični filolog **2. Vladimir** (1904–1929), istarski Hrvat, borac protiv talijanske fašističke vlasti u Istri; od fašističkog talijanskog suda osuđen na smrt i strijeljan
gòrūćī, *v.* gorjeti
gorùšic|a *ž* **1.** jednogodišnja biljka (*Sinapis arvensis*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*); hardalj **2.** *kulin.* začin pikantna okusa uz mesnu hranu koji se dobije od biljke gorušice, po posebnoj recepturi; muštarda, senf **3.** *pat.* osjećaj kiseline u želucu, jednjaku i grlu; žgaravica △ ***bijela ~a*** *bot.* biljka (*Sinapis alba*); slačica // **gorùšičnī** *prid.* koji se odnosi na gorušicu
✧ *v.* gorjeti
gorùšika *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* biljka (*Calepina irregularis*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)
✧ *v.* gorjeti
gorùšina *ž bot.* biljka (*Teesdalia nudicaulis*); pastirka
✧ *v.* gorjeti
gòružda *ž reg. rij.* **1.** kuhinjski pribor za zahvaćanje juhe, žitkoga jela i sl.; zaimača, kutlača, kutal, šeflja **2.** *pren.* onaj koji je velik, tup; smetenjak, smušenjak
✧ *alb.* garuxhdë
góso, *v.* gospodin
gòspār, *v.* gospodin
gòspel *m glazb. rel.* tradicionalna glazba crnaca s juga SAD-a, nastala improviziranim pjevanjem tijekom čitanja *Evanđelja* uz instrumentalnu pratnju i ritmičko njihanje tijela, najprije u izvedbi crkvenih zborova, potom manjih vokalnih skupina; duhovna crnačka pjesma
✧ *amer.engl.* prijevod *grč.* euaggélion: dobra vijest
Góspić *m* grad u Ličkom polju, 9025 stan. // **Góspićanin** *m* (**Góspićānka** *ž*) ⟨N *mn* Góspićani⟩ stanovnik Gospića; **góspićkī** *prid.* koji se odnosi na Gospić i Gospićane
Gòspod *m* Bog, Gospodin // **Gòspodnjī** *prid.* koji se odnosi na Gospoda △ ~ ***blagdani*** *kat.* dani slavljenja Kristovih otajstava tijekom liturgijske godine (Uskrs, Bogojavljenje, Božić itd.); ***ljeta Gospodnjeg*** *arh.* formula bilježenja nastanka nekog teksta, događaja; Godine gospodnje
✧ *prasl.* *gostьpodь (*stsl.* gospodь, *rus.* gospód’, *stpolj.* gospodzin) ← *gostь (*v.* gost) + *podь ≃ *ie.* *potis: gospodar (*grč.* pósis: suprug, *skr.* pati-)
gospòdār *m* ⟨G gospodára⟩ **1.** vlasnik imanja

2. *etnol.* prvi u kući od sve čeljadi **3.** *razg.* vladar **4.** onaj čije je što ili koji se za što brine // **gospodárev** (**gospodárov**) *prid.* koji pripada gospodaru; **gospodàrica** *ž*, *v.* gospodar; **gospodàričin** *prid.* koji pripada gospodarici; **gospodáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* gospòdārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** (čime) vladati, upravljati, držati u vlasti **2.** (∅) upravljati omjerom primitaka i izdataka, voditi ekonomske poslove, ekonomizirati; **gospòdārsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na gospodare [~*i mentalitet*]; vladajući, vlasnički **2.** koji se odnosi na gospodarstvo [~*a geografija*; ~*a zgrada*; ~*a politika*; ~*a struktura*]; gospodarstveni; **gospodàrstvenī** *prid.*, *v.* gospodarski (2); **gospodàrstvenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji se bavi gospodarstvom **a.** privrednik **b.** ekonomist; **gospodárstvo** *sr* ⟨G *mn* gospòdārstāvā⟩ **1. a.** imanje, posjed [*seosko* ~; *šumsko* ~] **b.** upravljanje imanjem **2. a.** privreda **b.** ekonomija **3.** *rij.* ukupnost bogatstva i dobara na zemlji i ispod površine zemlje

♦ *v.* gospodin

✧ *v.* Gospod

gospòdin *m* ⟨*zb.* gospòda⟩ **1.** za oslovljavanje u konvencionalnom ophođenju u građanskom društvu (tradicionalno u gradu) **2.** uglađen i pristojan čovjek, častan čovjek **3.** (Gospodin), *v.* Gospod // **góso** *m* ⟨G -ē⟩ *žarg.* gospodin u zn. svoj čovjek; nezavisan, netko i nešto [*ja sam svoj* ~]; **góspa** *ž* **1.** *knjiš. arh. jez. knjiž.* dama, gospođa (ob. kao predmet viteškog obožavanja u srednjem vijeku) **2.** riječ za oslovljavanje žene iz nižih slojeva, *usp.* gospoja **3.** (Gospa) *kat.* Blažena Djevica Marija [~ *od Zdravlja*; ~ *Sinjska*; ~ *Trsatska*], *usp.* Marija (Sv.) **4.** *lokal.*, *v.* blagva; **gòspār** *m* ⟨G gospára⟩ **1.** *pov.* dubrovački vlastelin **2.** *reg.* (u Dubrovniku) gospodin; **gòsparskī** *prid.* koji se odnosi na gospare; **gòsparski** *pril.* kao gospar, na način gospara; **góspīn** *prid.* **1.** (Gospin) koji pripada Gospi **2.** sastavni dio imena biljaka [~ *cvijet*; ~*o bilje*; ~ *trn*] △ ~***a papučica*** *bot.* rijetka, zaštićena biljka kaćunovica (*Cypripedium calceolus*), iz porodice kaćunki (*Orchidaceae*); ~***a posteljica*** *bot.* ivanjsko cvijeće (*Galium verum*) iz porodice broćevki (*Rubiaceae*); ~***a trava*** *bot.* trajna zeljasta biljka (*Hypericum perforatum*), iz porodice *Hyperiaceae*, koristi se u narodnoj medicini; kantarion, pljuskavica; ~ ***vlasak*** *bot.* paprat (*Adiantum capillus-veneris*) iz porodice pljuskavica (*Polypodiaceae*); paprica; **gospòda** *ž zb.* ⟨V gòspodo⟩, *v.* gospodin; **gospodíčić** *m pejor.* razmažen mladić; **gospodíčna** *ž reg.*, *v.* gospođica (2); **gòspodovati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -dujēm, *pril. sad.* -dujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *rij.* izigravati gospodina, ponašati se kao gospodin **2.** vladati nad čim, biti vrlo proširen na nekom području; prevladavati, dominirati; **gòspodskī** *prid.* koji se odnosi na gospodina i gospodu; **gòspodski** *pril.* kao gospodin, na način gospode; **gospòdstven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odlikuje gospodstvom; otmjen, dostojanstven, uglađen; **gospòdstveno** *pril.* na gospodstven način; otmjeno, dostojanstveno, uglađeno; **gospòdstvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gospodstven, svojstvo onog što je gospodstveno; **gospòdstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ **1.** otmjenost i dostojanstvo u ponašanju, vanjštini i odnosu prema drugome **2.** raskoš, udobnost, kultivirano obilje **3.** vlast, vladavina, vladanje [~ *nad tuđom zemljom*]; **gȍspođa** *ž* ⟨G *mn* gȍspōđā⟩ **1.** (samostalno ili uz ime i titulu) udana žena **2.** supruga [*Vaša* ~ formula u ophođenju (po odgojenom građanskom ophođenju ne kaže se »moja gospođa«)] **3.** uobičajeno oslovljavanje starijih ženskih osoba ⟨V gȍspođo⟩ riječ kojom se oslovljava svaka žena koja više nije ili se ocjenjuje da nije u djevojačkoj dobi (u starija vremena samo za žene iz grada); **gospòđa** *ž lokal.* (u Dubrovniku) gospođa; **gȍspođica** *ž* **1.** mlađa neudata ženska osoba iz građanskog društva **2.** uobičajeno oslovljavanje mlađih ženskih osoba; gospodična; **gȍspoja** *ž* **1.** *reg.* gospođa, *usp.* gospa **2.** *pejor.* ona koja izigrava gospođu, ona koja razmetanjem pokazuje da je gospođa; **gȍspon** *m reg. fam.* gospodin, *v.* [uz ime: ~ *Mirko* ili na manje služben način nego kad se kaže »gospodin« (isto: gospa prema »gospođa«)]; **gospòštija** *ž* **1.** *pov.* posjed u vlasništvu plemstva **2.** *pejor.* ukupnost osobina gospode; gospoština; **gospòština** *ž*, *v.* gospoštija

♦ **Góspa** ž. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.*: **Góspić** (410, Zadar; Despić, Madonić, Madunić), **Gòspočić** (380, Donja Stubica, Zagorje), **Gospòdārić** (**Gospodàrić**) (Zagreb), **Gospodínović** (Vis), **Gospodnètić** (300, Brač, sred. Dalmacija)

✧ *v.* Gospod

Gospodnètići *m mn* hrv. obitelj s otoka Brača, *ùsp.* Dominis

gȍst *m* **1.** onaj koji dolazi nekome u posjet; posjetilac **2.** onaj koji boravi u hotelu; turist **3.** *sport* gostujuća momčad △ ***visoki*** ~ važan, ugledan gost // **gòstīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na goste △ ***~a soba*** soba za goste u privatnoj kući; **gostínjac** *m* ⟨G -njca, N *mn* -njci, G gòstīnjācā⟩ zgrada ili prostorija za goste uz samostan; **gostiónica** *ž* **1.** ugostiteljska radnja u kojoj se za stolovima služe uobičajena domaća jela i pića **2.** *reg.* soba za goste; **gostiòničār** *m* onaj koji drži gostionicu, vlasnik gostionice; **gostiòničārev** (**gostiòničārov**) *prid.* koji pripada gostioničaru; **gostiòničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gostioničar; **gostiòničarskī** *prid.* koji se odnosi na gostioničare; **gostiòničkī** *prid.* koji se odnosi na gostionicu; **gòstiti** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* gòstēći (se), *gl. im.* gòšćēnje⟩ **1.** (koga) primiti u goste, častiti jelom i pićem **2.** (se) uživati u jelu i piću; **gostòvānj|e** (**gostovánje**) *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gostovati **2.** boravak u gostima [*biti na ~u*]; **gostòvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* gȍstujēm, *pril. sad.* gȍstujūći, *gl. im.* -ānje⟩ nastupati s kakvom misijom ili u okviru kulturnog, društvenog i sportskog života u drugoj ustanovi, gradu ili zemlji (o predavanju, predstavi, izložbi, utakmici itd.); **gȍšća** *ž* ⟨G *mn* gôšćā⟩, *v.* gost; **gòzba** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ svečani ručak ili večera u čiju čast ili kakvom prigodom; čašćenje, gošćenje; **gȍzbenīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ onaj koji sudjeluje na nekoj gozbi; **gozbòvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* gòzbujēm, *pril. sad.* gòzbujūći, *gl. im.* -anje⟩ sudjelovati na gozbi

♦ m. os. imena (narodna): *zast.*: **Dȍbrogost**, **Gȍstimīr**, **Gȍstislav**, **Mȉogost**, **Rȁdogost**, **Slȁvogost**, **Žȉvogost**; *hip.*: **Góste** ◇ *pr.*: **Gȍstić**, **Gostijánović**, **Gòstimīr** (*Z* Slavonija), **Gostimírović** (Vukovar), **Gostȉnskī**, **Gȍstiša**, **Gòstović** (160, Lika) ◇ *top.*: **Gostínjac** (Krk), **Gȍstinje** (Zagorje), **Gòstović** (Vrbovec)

✧ *prasl.* i *stsl.* gostь (*rus.* gost, *češ.* host) ← *ie.* *ghostis: stranac (*lat.* hostis: neprijatelj, *got.* gasts: gost)

gòstānka *ž* ⟨G *mn* -anākā/-ī⟩ *bot.* vrtna ukrasna biljka (*Phlomis*) iz porodice usnatica (*Labiatae*)

gòstara *ž reg.* staklena posuda s grlićem za držanje tekućine; boca, staklenka

✧ *tal.* grasta ≃ *lat.* *gastraria

gostoljùbiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji rado ugošćuje, koji rado prima i prihvaća goste, koji im iskazuje pažnju; gostoprimljiv // **gostoljùbivo** *pril.* na gostoljubiv način; **gostoljùbivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gostoljubiv; gostoljublje, gostoprimljivost; **gostòljūblje** *sr*, *v.* gostoljubivost

✧ *v.* gost + *v.* ljubiti

gostoprìmljiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* gostoljubiv // **gostoprímac** *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G gostòprīmācā⟩ onaj koji (rado) prima gosta; **gostoprìmljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gostoprimljiv; gostoljubivost; **gostoprímstvo** *sr* osobina onoga koji je gostoprimljiv; srdačno primanje i lijepo dočekivanje gostiju [*ukazati ~*]

✧ *v.* gost + *v.* primiti

gȍšća, *v.* gost

gošȉzam *m* ⟨G -zma⟩ *pol. ideol.* ukupnost ideja koje teže radikalnim ili reformatorskim promjenama socijalnog karaktera u društvu (autentično francuski pokret i taktika); ljevičarstvo, ljevičarenje (često pejorativno) // **gòšist** (**gošȉst**) *m* pristaša gošizma, onaj koji širi ideje gošizma; ljevičar; **gošȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na gošizam i gošiste; **gošȉstički** *pril.* kao gošist, na način gošista, na način gošizma

✧ *fr.* gauchisme ≃ gauche: lijevi + -IZAM

Gòšnjak, Ivan (1909–1980), general armije, komandant 1. hrvatskog korpusa i Glavnog štaba Hrvatske u NOR-u, poslije rata dugogodišnji ministar obrane SFRJ

gȍštica *ž bot.*, *v.* kostrika

Gȍti *m mn* ⟨N Gȍt, G *mn* Gôtā⟩ *pov. etn.* istočnogermanski narod podrijetlom iz Skandinavije i s obala Baltika; podijelili su se na Istočne (Ostrogote) i Zapadne (Vizigote); od 3. do 5. st. zauzeli dijelove Rimskoga Carstva i tamo se nastanili // **gòtica** *ž pov. lingv.* latiničko pismo nastalo u kasnom srednjem vijeku, razvila se iz karolinške minuskule; **gòtičk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na goticu i gotiku, koji ima svojstva gotice i gotike [*~a katedrala*; *~i luk*; *~i svod*] **2.** koji se uobičajeno pripisuje gotičkom stilu (karakteristična obilježja crkve: visoki i šiljati zvonici, križno-rebrasti svodovi i sl.) △ ***~a umjetnost***, *v.* gotika; ***~i rock*** (*izg.* ~i rȍk) *glazb.* podžanr rocka; utemeljen na postpunku, karakterističan po sklonosti za barokne aranžmane, sintesajzere, kompjuterski dorađen zvuk, morbidni

tekstovi, glazbenici i publika skloni šminki i odijevanju u crno (zbog toga i dark rock); **gòtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *umj.* posljednji stil u srednjovjekovnoj europskoj umjetnosti (12–16. st.); nastala i razvila se u Francuskoj kao arhitektonski izraz i sustav građenja (šiljasti lukovi, izduženi svodovi); u slikarstvu pojava vitraja (slikanje na staklu); kiparstvo prilagođeno arhitekturi (karakterizira ga realizam, naturalizam, alegorije, mističnost); gotička umjetnost; **gȍtsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Gote △ ***~a teorija (o podrijetlu Hrvata)*** *pov. ideol.* hipoteza po kojoj su Hrvati podrijetlom Goti, odnosno Germani; osobito propagirana u vrijeme NDH; ***~i jezik*** *lingv.* izumrli jezik Ostrogota i Vizigota, jedan od istočnogermanskih jezika, na njega je u 4. st. prevedena *Biblija*; ***~i roman*** književna vrsta nastala u Engleskoj u 18. st.; roman užasa, tajnovitosti, kobi, crni roman

✧ *lat.* Gothi ← *got.* Gut-thiuda: gotski narod

go to (*izg.* gôu tú) *inform.* naredba u računalnim programima čime se pokreće neki potprogram ili odlazi na neku lokaciju

✧ *engl.*

gòtov *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** nakon izrađivanja, rada, preuređenja, usavršavanja; završen, potpun **2.** spreman [*jesi li ~?*] **3.** *razg.* s kojim je završeno; propao **4.** (na što) *razg.* spreman na što, (uvijek) pripravan da što učini, koji čeka priliku da što učini [*~ na zlo*] △ ***~ čovjek*** odrastao čovjek, koji je završio školovanje, koji ima kruh u rukama; ***~ novac***, *v.* gotovina; ***~o jelo*** **1.** industrijski ili drugačije priređeno jelo za prodaju **2.** unaprijed pripremljena jela u restoranu (za razliku od à la carte) **//** **gòtovac** *m* ⟨G -ōvca, N *mn* -ōvci⟩ cicvara od sira; **gotòvān** *m* ⟨G gotována⟩ onaj koji želi sve dobiti gotovo **a.** komotna osoba koja čeka da drugi obave razne obične poslove (postavljanje stola prije jela i sl.) **b.** onaj koji ne želi ulagati previše truda u neki zajednički posao (osobito oko pripreme, detalja u organizaciji i sl.); **gotòvānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* gotovan; **gotòvānskī** *prid.* koji se odnosi na gotovane; **gotòvānski** *pril.* kao gotovan, na način gotovana; **gotovánstvo** *sr* osobina onoga koji je gotovan; **gotovìna** *ž* **1.** novac koji stoji na raspolaganju, imovina izražena novcem **2.** novac u novčanicama i kovanicama (za razliku od kreditnih kartica, čekova i drugih sredstava plaćanja); gotov novac, keš; **gotòvīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na gotovinu, koji je u gotovini △ ***~a sredstva plaćanja*** novac zemlje u kojoj se plaća ili razne valute u novčanicama i kovanicama; ***~i ček*** *bank.* vrsta čeka kojim se osobi na koju je mjenica ispostavljena isplaćuje gotovina; **gòtoviti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -vēći, *gl. im.* -vljēnje⟩ *razg.*, *v.* priređivati, spremati, pripremati, spravljati (ob. o jelu); **gòtov|o** *pril.* **1.** skoro, zamalo, umalo, umalo da ne, samo što ne, pa (da) [*~o pogodio*] **2.** (u imeničkoj službi) gotov novac; gotovina △ ***poštarina plaćena u ~om (u ~u)*** stalan oblik informacije umjesto poštanske marke na tiskanicama ili novinama i sl. koji se otpremaju poštom; **gòtovs** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *vojn. zast.* zapovijetka u JNA △ ***na ~!*** pripremiti oružje na paljbu, pripremiti se na akciju

♦ *pr.* (nadimačka): **Gòtovac** (690, Imotski, sred. Dalmacija), **Gotòvina** (Biograd)

✧ *prasl.* i *stsl.* gotovъ (*rus.* gotóvyj, *polj.* gotowy) ≃ *alb.* gat: spreman

Gòtovac 1. Jakov (1895–1982), hrv. skladatelj, predstavnik nacionalnog glazbenog izraza (simfonijske skladbe, opere *Morana* i *Ero s onoga svijeta*) **2. Vlado** (1930–2001), hrv. pjesnik, filozof, esejist i političar; dugogodišnji disident, dvaput osuđivan na višegodišnju robiju (1972. i 1983); suosnivač Hrvatske socijalno-liberalne stranke 1989. te osnivač i prvi predsjednik Liberalne stranke 1997; refleksivno-intimistička lirika i eseji protkani filozofskom problematikom (*Pjesme od uvijek*, *Opasni prostor*, *I biti opravdan*, *Osjećanje mjesta*, *Princip djela; Filozofski eseji*, *Autsajderski fragmenti*)

Gottfried von Strassburg (*izg.* Gòtfrid fon Štràzburg) (?–o.1210), njemački pjesnik; u nedovršenom epu *Tristan i Izolda* dosiže vrhunac srednjovjekovne njemačke viteške književnosti

Gottschalk (*izg.* Gòtšalk) ili **Godescalc** (*izg.* Gòdeskalk) (800–869), saski teolog i filozof, boravio na dvoru kneza Trpimira (846–848); njegovu se utjecaju pripisuje širenje benediktinskog reda u hrv. krajevima

Gottwald (*izg.* Gòtvald), **Klement** (1896–1953), generalni sekretar KP Čehoslovačke (od 1929), sekretar Kominterne u Moskvi (1935–1943), predsjednik čehoslovačke vlade (1946–1948), predsjednik NR Čehoslovačke

(1948–1953); najutjecajniji pri uvođenju rigidnog komunističkog režima u ČSR poslije 2. svjetskog rata i ukidanju ostataka demokracije državnim udarom u veljači 1948.

gouda (*izg.* hòuda/ob. gàuda) *ž* punomasni sir porijeklom iz Nizozemske

✧ prema gradu Goudi

Gounod (*izg.* Gunȍ), **Charles** (1818–1893), francuski skladatelj, neoklasicist (*opere Faust, Romeo i Julija*, crkvena djela, solo pjesma *Ave Maria*)

gov *krat. int.* nenacionalna oznaka (.gov) koja označuje internetsku stranicu vezanu za vladine ustanove [*http:www.hrvatska_vlada.~*], *usp.* com, edu, org, hr

✧ *engl.* government: vlada

gòvedo *sr* ⟨G *mn* gȍvēdā⟩ **1.** opći naziv za bika, vola, kravu i tele (od domaćih životinja) [*indijsko ~*] **2.** *pren. pejor.* vrlo glupa osoba **3.** (*mn*) *zool.* porodica preživača (*Bovidae*) iz reda parnoprstaša // **gòveče** *sr* ⟨G -ta⟩ govedo (često mlađe); **govèdār** *m* ⟨G govedára⟩ **1.** onaj koji čuva goveda **2.** *lokal.* riba brkica, *v.* **3.** *lokal.* ptica pastirica, *v.* **4.** *pov. pejor. lingv.* izraz za pristašu jezičnih reformi Vuka Stefanovića Karadžića (koji je držao da valja govoriti i pisati kao i običan narod); **govedàrica** (**govèdārka**) *ž, v.* govedar; **govèdārnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1.** staja određena samo za goveda **2.** *rij.* dio na stočnom sajmu gdje se trži govedima, govedarnica; **govèdārskī** *prid.* koji se odnosi na govedare; **govèdārski** *pril.* **1.** kao govedar, na način govedara **2.** *pren.* suviše priprosto [*~ jezik*, *usp.* govedarština]; prosto, prostački; **govedárstvo** *sr* grana stočarstva, proizvodnja i uzgoj goveda; **govedárština** *ž* **1.** *pov. pejor.* novoštokavski jezik zabilježen u narodnom govoru i usmenoj književnosti prema knjiškom srpskoslavenskom jeziku **2.** izražavanje koje imitira jezik seljaka ili predloške koji taj jezik opisuju; **gòvedina** *ž* meso goveda kao sirovina za pripremanje jela i jelo [*kuhana/pečena ~*; *konzervirana ~*; *kosana ~*]; goveđe meso; **gòvedsk|ī** *prid.* koji se odnosi na govedo, koji je od goveda [*~i rep*; *~a koža*]; **gòvedski** *pril.* kao govedo, na način goveda (ob. *pejor.* za neotesane, sirove, nepristojne postupke ljudi); **gòveđ|ī** *m* koji je od goveđeg (mesa), govedine [*~a juha*; *~i odrezak*]

◆ *pr.* (prema zanimanju ili nadimačka): **Govedàrica** (Podravina, Prigorje), **Govedárović** (*I* Slavonija), **Gòvedić** (110, Zagorje), **Govèdnik**

✧ *prasl.* *govędo (*strus.* govędo, *češ.* hovado), *latv.* guovs ← *ie.* *gʷōws (*grč.* boús, *skr.* gaus)

góv|no *sr* ⟨N *mn* gôvna, G gȍvānā⟩ *vulg.* izmet, izmetina // **gov́ánce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *hip.* od govno *razg.* **1.** *fam.* formirana stolica maloga djeteta koje je u pelenama **2.** *ekspr.* **a.** formiran mali izmet čovjeka i životinja čiji izmet nema posebnog naziva (psa itd.) **b.** *pejor.* ono što ništa ne vrijedi; stvar ili zamisao bez vrijednosti [*sve je to jedno obično ~*]; **gòvnār** *m* ⟨G govnára⟩ *pejor.* onaj u koga se ne može pouzdati, onaj komu se ne može vjerovati, moralna nula, beskičmenjak; **govnàrija** *ž razg.* upropašten posao, nepovoljna situacija, stvari koje stoje loše; **govnáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* gòvnārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *pren.* nastojati da što pođe po zlu, upropaštavati; **gòvnārskī** *prid.* koji se odnosi na govno i govnare; **gòvnārski** *pril.* na način govnara; **gȍvnast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je kao govno; govnjen; **gȍvnav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je umazan govnima, na kojemu ima traga govana, prljav od govana; **gòvnjen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *v.* govnast **2.** *pren. pejor.* vrlo loš, nikakav, nesposoban, bezvrijedan [*~a vlast*; *~a plaća*; *~i stručnjak*]

✧ *prasl.* *govьno (*rus.* govnó, *polj.* gówno), isprva »kravlji izmet, balega« ≃ govedo, *v.*

gȍvōr *m* ⟨G -ora, N *mn* -i⟩ **1. a.** prirodna sposobnost čovjeka da se sporazumijeva, šalje i vraća misli i poruke pomoću artikuliranih glasova koji oblikuju riječi i rečenice [*dar ~a*] **b.** neko drugo sredstvo koje zamjenjuje govor i verbalni jezik kao sustav znakova (geste, grimase, kašalj u znak neslaganja itd.) **2.** način izgovora, način izgovaranja koji daje više ili manje važnosti jačini i dinamici glasa, brzini izgovaranja itd. [*scenski ~*] **3.** *lingv.* **a.** idiom unutar nekog jezika koji se izdvaja i prepoznaje po nekim svojstvima (ijekavski govor ima *ije* u riječima kao *mlijeko* za razliku od drugih govora štokavskog narječja: ekavski *mleko*, ikavski *mliko*) **b.** jezični tip koji se unutar dijalekta/narječja ističe manjim, ali postojanim obilježjima, govor jednog sela, kraja itd. **4.** tekst koji

ima poseban oblik, način izlaganja i izgovaranja prilagođen prilici [*svečani* ~ svečana besjeda; *nadgrobni* ~ nadgrobno slovo; *politički* ~ riječ za one koji prisustvuju zboru neke stranke i sl.; *održati* ~] △ ~ ***tijela*** **1.** priopćavanje uz pomoć pokreta raznih dijelova tijela (licem, rukama, očima i dr.) = ***gestikularni*** ~ **2.** *psih.* proučavanje osobe zaključujući prema tjelesnim gestama kao vrsti neverbalnog jezika; ***neupravni*** ~ prepričavanje što je tko rekao kao dio rečenice onoga koji prepričava; ***slobodni neupravni*** ~ ono što je tko rekao sa stajališta onoga o komu je riječ; ***upravni*** ~ ono što je tko rekao, doslovno kako i u kojem licu (obilježava se navodnim znacima) // **govorància** *ž pejor.* dug i dosadan govor; **govòrčić** *m dem.* od govor *pejor.* **1.** kratak govor **2.** beznačajan govor; **govòrčina** *ž augm. pejor.* i *hip.* od govor **1.** predugačak, teško podnošljiv govor **2.** govor koji će se pamtiti; odličan govor; **govòrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pejor. ekspr.* onaj koji rado, mnogo i lako govori bez velikog smisla i važnosti; **govòritelj** *m* onaj koji govori zato da se slušaju pojedinosti koje služe određenom proučavanju (glasovi nekoga narječja, način kako se intonira rečenica kad se priča narodna pripovijetka itd.); **govoritèljica** (**govòritēljka**) *ž*, *v.* govoritelj; **govòriti** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* gòvorīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** imati sposobnost prenošenja poruke riječima **2.** riječima iznositi neki smisao (tekst, obično bez predloška, za razliku od čitati) **3.** najavljivati sredstvima izvan jezika **4.** razgovarati [*želio bih s vama* ~] **5.** iznositi sadržaj [*knjiga govori o...*; *to nam govori u prilog (čega)*]; **govòrkati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ājūći, *gl. im.* -ānje⟩ prenositi glasine; tračati; **govòrkānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* govorkati **2.** trač [*počet će* ~]; **govòrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji rado i bez ustezanja govori o čemu onoliko koliko treba, kojemu ne nedostaje riječi; rječit, *opr.* šutljiv mutav; **govòrljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ onaj koji voli mnogo govoriti pričalo, brbljavac, pričalica; **govòrljivčev** *prid.* koji pripada govorljivcu; **govòrljivo** *pril.* na govorljiv način; rječito, brbljivo; **govòrljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je govorljiv; **gȍvōrn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na govor **2.** svojstven svakodnevnom nekonvencionalnom razgovornom jeziku [~*i oblici*; ~*i jezik*] △ ~***a emisija*** emisija koja se sastoji od teksta što se govori ili u kojoj takav tekst čini najvažniji dio; ~***a greška (mana)*** *razg.* nemogućnost da se izgovore svi glasovi (npr. *s* ili *r*) ili da se jednostavno oblikuju izgovorne cjeline (mucanje); ~***a pošta*** *int.* elektronska pošta kojom se prenosi govor i ostale zvukovne informacije; glasovna pošta; voicemali; ~***i čin*** *lingv.* odabir jezičnih jedinica u nekoj govornoj situaciji; ~***i jezik*** *lingv.* svakodnevni, nekonvencionalni, razgovorni jezik; ~***i ritam*** način govora koji poštuje raspored naglasaka i stanki u izgovorenu ili pisanu tekstu prema rasporedu kakav je kad se spontano govori ovisno o prolaženju fonacijske struje (zraka) iz pluća kroz govorne organe; **gòvōrnica** *ž* **1.** *v.* govornik **2.** mjesto s kojega se drži govor ili uzima riječ da bi se izrekao sličan sadržaj, tehnički opremljena za tu svrhu (uzdignuta, vidljiva, s mjestom za tekst, ozvučena) **3.** ob. javni telefon namijenjen općoj upotrebi uređen zaštitnim zaslonom ili kao kabina [*javna* ~]; **gòvōrničkī** *prid.* koji se odnosi na govornike [~ *dar*]; **gòvōrnički** *pril.* kao govornik, na način govornika; **gòvōrnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji dobro govori u svim oblicima monološkog iznošenja i dijaloškog razmjenjivanja mišljenja, u raznolikim prilikama i okolnostima **2.** onaj koji dobro drži govore **3.** ovlašten da govori [~ *parlamenta*; ~ *vlade*; ~ *mirovne misije*]; izvjestitelj za javnost **4.** osoba koja aktivno vlada nekim jezikom, *usp.* izvorni govornik, *v.* govornik △ △ ***izvorni*** ~ *lingv.* onaj koji govori neki jezik kao materinski, kojemu to nije strani jezik, koji intuitivno i bez studiranja vlada bitnim zakonitostima [*izvorni* ~ *hrvatskoga jezika* = izvorni hrv. govornik; *izvorni* ~ *talijanskog jezika* = izvorni talijanski govornik]; **gòvōrnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ vještina koja njeguje umijeće javnoga govorenja, vještina slikovitog i uvjerljivog izražavanja; retorika

♦ *pr.* (nadimačka): **Gòvorčin** (150, Zadar), **Govorčínović** (110, Banovina), **Gòvōrko** (180, Vrgorac, *J* Dalmacija), **Govórković**, **Govòruša** (Knin, Bukovica), **Govòrušić**

✧ *prasl.* *govorъ (*rus.* góvor: mrmor, *polj.* gwar: žagor)

Goya y Lucientes (*izg.* Gòja i Lusièntes), **Francisco José** (1746–1828), španjolski slikar i grafičar; objedinjuje klasicizam, romantizam i realizam, anticipirao impresionizam, ekspresionizam i nadrealizam 20. st.; tematski motivi najširih raspona, od dvorskih portreta i aktova (*Odjevena Maja*, *Gola Maja*), do revolucionarne dramatike (*Drugi svibanj 1808*, *Strijeljanje talaca*) i pobune protiv socijalne nepravde i ratnog nasilja (*Caprichos*, ciklus *Strahote rata*)

gòzba, *v.* gost

GPU *krat.* sovjetska tajna politička policija nastala 1922. iz dotadašnje Čeke (poslije 1934. NKVD)

✧ *rus.* **G**osudárstvennoe **p**olitíčeskoe **u**pravlénie: Državna politička uprava

gr znak jedinice za masu grain

grȁb *m* ⟨N *mn* gràbovi⟩ *bot.* bjelogorično drvo (*Carpinus*) iz porodice brezovki (*Betulaceae*) (bijeli g. *Carpinus orientalis*, crni g. *Ostrya carpinifolia*); grabar // **gràbar**[1] *m lokal.*, *v.* grab; **grȁbārje** *sr zb. reg.*, *v.* graberje; **gràbērje** *sr zb.* **1.** prostor gdje raste nizak, prutast grab [*proći kroz* ~]; grabarje **2.** *v.* grabik; **gràbić** *m dem.* od grab **1.** mladi grab **2.** (*ob. mn*) grabovi trupci; **gràbīk** *m* ⟨G grabíka, N *mn* grabíci⟩ grabov gaj; graberje; **gràbov** *prid.* koji je od graba; grabrov; **gràbovina** *ž* grabovo drvo kao građa ili ogrjevni materijal; grabrovina; **gràbrov** *prid. reg.*, *v.* grabov; **gràbrovina** *ž reg.*, *v.* grabovina

♦ *pr.* (kod nekih imena preklapanje s *v.* graba, grabiti; etnici): **Grȁb** (Sisak), **Gràbar**, **Gràbērec** (**Grabérec**) (Prigorje), **Grabérskī** (120, Prigorje), **Grábić** (550, Zagora, Podravina), **Grȁbovac** (800, Zagora), **Gràbrovec** (110, Zagorje, Prigorje), **Gràbrović** (100, Istra, Međimurje), **Grȁbušić** (320, Donja Stubica) ◊ *top.* (često u *mikrotop.* i *hidronim.* naselja): **Grȁb** (Sinj, Gračac), **Gràbarak** (Jastrebarsko), **Gràbārje** (Požega, Slavonski Brod), **Gràberec** (Vrbovec), **Gràbērje** (Petrinja), **Gràberšćāk** (**Graberšćâk**) (Vrbovec), **Gràbić** (Slatina), **Gràbīk** (Čazma), **Gràboštani** (Kostajnica), **Grȁbovac** (Petrinja, Slunj, Karlovac), **Gràbovci** (Šibenik), **Gràbovica** (Dvor), **Gràbovnica** (Čazma), **Gràbovo** (Vukovar), **Gràbričina** (Kutina), **Gràbrova** (Opatija), **Gràbrovec** (Zabok), **Grabróvnica** (Đurđevac), **Grabróvnīk** (Čakovec), **Gràbrov Pȍtok** (Kutina), **Grȁbušić** (Korenica) i sl.

✧ *prasl.* *grab(r)ъ (*rus.* i *polj.* grab)

grȁba *ž* ⟨G *mn* grâbā⟩ *reg.* **1.** jarak duž puta u selima i mjestima bez kanalizacije **2. a.** iskopano ili izrovano mjesto na tlu **b.** riječno korito **c.** jama **d.** uređeni prostor nad koji se dovozi motorno vozilo da bi ga mehaničar popravio ili testirao // **gràbar**[2] *m* onaj koji kopa grabu

♦ (preklapanje s *v.* grab) *pr.* (prema zanimanju ili etnici): **Gràbar** (930, Međimurje, Zagorje), **Grabárević** (Slavonski Brod), **Grȁbarić** (140, Ludbreg), **Gràber** (Velika Gorica) ◊ *top.* (osobito kao imena manjih potoka i vrela): **Grȁba**, **Gràbac**, **Gràbce**, **Grȁbe**, **Grȁbina** i sl.; (naselja): **Grȁbe** (Zabok)

✧ *njem.* Graben

grabàncija *ž reg.* vještina čaranja, korištenja viših i nečastivih sila, negromancija // **grabancìjāš** *m* ⟨G grabancijáša⟩ **1.** *mit.* **a.** đak koji je poslije dvanaest bogoslovskih škola izučio i vilenjačku; s đavolom u savezu može upravljati prirodnim pojavama **b.** (Grabancijaš) *knjiž.* lik iz kajkavske drame Tituša Brezovačkog iz 18. stoljeća **2.** *pren.* onaj koji je neuredan, nesređen; nemiran duh, boem; **grabancìjāškī** *prid.* koji se odnosi na grabancijaše; **gràbant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *pov. reg.* mučitelj žena optuženih pred inkvizicijom da su vještice; liktor

♦ *pr.*: **Gràbant** (Međimurje)

✧ *tal.* grabanzia ← negromanzia ← *grč.* nekromanteía ≃ nekrós: mrtav + manteía: vračanje

Grȁbārje Ìvanićkō *sr* naselje (u blizini Ivanić Grada), 606 stan.

♦ *v.* grab

gràbārka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* poskok (*Vipera ammodytes*)

✧ *v.* graba

grábež, *v.* grabiti

grȁbiti (∅, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* grȁbēći (se), *gl. im.* gràbljēnje⟩ **1.** (što) **a.** uzimati pohlepno, otimanjem prisvajati, stjecati pohlepom **b.** brzo, hitrim kretnjama, hvatati [~ *rukom*; ~ *šapom*; ~ *kljunom*] **c.** zahvaćati, crpsti, vaditi [~ *iz bunara*; ~ *sijeno vilama*] **2.** (∅) žuriti, hitati [*grabio je za njim dugim koracima*] **3.** (se) **a.** hvatati se u koštac **b.** *pren. pejor.* otimati se za što ili oko čega, *usp.* grabež // **grábež** *m* ⟨G -a⟩ i *ž* ⟨G -i⟩ **1.** grabljenje, otimanje čega ili oko čega, jagma, pljačka (o materijalnim dobrima, unosnim položajima, častima itd.)

2. *meton.* ono što je ugrabljeno, dobiveno grabežom; **grabèžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sklon grabežu; **grabèžljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ **1.** onaj koji je grabežljiv **2.** (*mn*) kukci kratkokrilci (*Staphylinidae*) **3.** životinja određenog tipa borbe za opstanak [*grabežljive zvijeri*]; **grabèžljīvčev** *prid.* koji pripada grabežljivcu; **grabèžljivica** *ž*, *v.* grabežljivac; **grabèžljivičin** *prid.* koji pripada grabežljivici; **grabèžljivo** *pril.* na grabežljiv način; otimački; **grabèžljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je grabežljiv ili svojstvo onoga što je grabežljivo; grabljivost; **grábežn|ī** *prid.* koji ima svojstva grabeža [*~o umorstvo*]; **gràbilica** *ž* **1.** oruđe ili sprava za grabljenje (sipkih tereta, iskopane zemlje i sl.) **2.** (*mn*), *v.* grabljivice; **gr̀abimicē** *pril.* **1.** produženim koracima **2.** uzimati grabeći što iz čega; **gràbljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je sklon da grabi; grabežljiv **2.** koji je sklon da zgrabi, *usp.* grabiti (**1b**); **gràbljivac** *m* (**gràbljivica** *ž*) ⟨G gràbljivca, N *mn* gràbljīvci, G gràbljivācā⟩ onaj koji je grabljiv, sklon grabljenju [*ptica grabljivica*]; **gràbljivo** *pril.* grabilački, na grabljiv način; pohlepno, otimački; **gràbljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je grabljiv; grabežljivost

♦ *pr.* (nadimačko): **Grábež** (Slavonija), **Grábić** (preklapanje s grab, *v.*) (550, Zagora, Podravina)

✧ *prasl.* i *stsl.* grabiti (*rus.* grábit', *polj.* grabić), *lit.* grobti: hvatati ≃ *skr.* grabh-

gr̀ablje *ž pl. tantum* ⟨G -bāljā/-ī⟩ oruđe za rad u polju i vrtu, ima zupce postavljene okomito na držak, služi za skupljanje pokošene trave, slame, poravnavanje prekopane zemlje i sl.; grabulje // **gràbljāč** *m* ⟨G grabljáča⟩ onaj koji radi s grabljama; **gr̀abljati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ raditi grabljama; grabuljati; **grabùljati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* grabljati; **gràbulje** *ž pl. tantum*, *v.* grablje

✧ *prasl.* *grabji (*rus.* grábli, *polj.* grabie), *v.* grabiti

gràbljivice *ž mn* ⟨N gràbljivica⟩ *zool.* red ptica kukastog kljuna i oštrih pandži (*Falconiformes*), hrane se životinjama i lešinama, odlični su letači; grabilice

✧ *v.* grabiti

Gr̀abovac[1] *m* ⟨G -ōvca⟩ **1.** naselje (u blizini Belog Manastira), 1079 stan. **2.** naselje (u blizini Omiša), 694 stan. // **gr̀abovačkī** *prid.* koji se odnosi na Grabovac i Grabovčane; **Gr̀abovčanin** *m* (**Gr̀abovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gr̀abovčani⟩ stanovnik Grabovca

♦ *v.* grab

Gr̀abovac[2], **Filip** (1697/8–1749), hrv. pjesnik, svećenik, umire kao mletački zatvorenik, svojim djelom *Cvit razgovora naroda i jezika iliričkoga aliti rvackoga* utjecao na A. Kačića Miošića

Grabowski (*izg.* Grabòvski), **Tadeusz Stanisław** (1881–1975), poljski slavist, znalac hrv. i bugarske književnosti (*Suvremena Hrvatska*, *Bugari i Poljaci*)

Gr̀abrovec *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje u Hrvatskom zagorju (u blizini Zaboka), 667 stan. // **Gr̀abrovčanin** *m* (**Gr̀abrovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gr̀abrovčani⟩ stanovnik Grabrovca; **gr̀abrovečkī** *prid.* koji se odnosi na Grabrovec i Grabrovčane

♦ *v.* grab

grace *ž*, *v.* grejs

grâcij|a *ž* **1.** osobina onoga koji je dražestan; ljupkost, milovidnost, skladnost [*ophoditi se s ~om*] **2.** *meton.* lijepa žena; ljepotica **3.** (Gracije) (*mn*) *mit.* kćeri Helija i Egleje, rimske božice dražesti i ljepote; u grčkoj mitologiji (kćeri Zeusa i Here) pod imenom Harite; najčešće se spominju tri: Aglaja (»Sjajna«), Eufrozina (»Tješiteljica srca«) i Talija (»Cvatuća«) // **gr̀acīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je krhke konstitucije; tanak [*osoba ~ne građe*] **2.** koji je osjetljiv; neotporan, nježan; **gracílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je gracilan, svojstvo onoga što je gracilno; nježnost, krhkost, neotpornost, tanašnost; **gr̀aciōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je ljubak, dražestan u pokretima i ophođenju; **gr̀aciōzno** *pril.* ljupko, dražesno; **gracióznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je graciozan, svojstvo onoga što je graciozno; skladnost, gipkost, ljupkost, dražesnost

♦ **Grâcija** ž. os. ime; **Gr̀acijan** m. os. ime, *rij.*; *hip.*: **Gráno**, **Grášo**

✧ *lat.* gratia

Gràčac *m* ⟨G Gračàca⟩ naselje u *J* Lici, 5000 stan. // **gràčačkī** *prid.* koji se odnosi na Gračac i Gračane; **Gràčanin**[1] *m* (**Gràčāčkinja** *ž*) ⟨N *mn* Gràčani⟩ stanovnik Gračaca

♦ *v.* grad[1]

Gràčani *m mn* podsljemenski dio Zagreba // **Gračánac** *m* (**Gràčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gračán-

ci⟩ stanovnik Gračana; **gràčanskī** *prid.* koji se odnosi na Gračane i Gračance; **gràčanski** *pril.* kao Gračanac, na način Gračanaca

♦ *v.* grad[1]

Gràčec *m* ⟨G -a⟩ naselje (u blizini Dugog Sela), 603 stan. // **Gràčečanin** *m* (**Gràčečkinja** *ž*) ⟨N *mn* Gràčečani⟩ stanovnik Gračeca; **gràčečkī** *prid.* koji se odnosi na Gračec i Gračečane

♦ *v.* grad[1]

Gȑačīšće *sr* malo mjesto u Istri // **Gȑačišćan** *m* (**Gȑačišćānka** *ž*) ⟨N *mn* Gȑačišćani⟩ stanovnik Gračišća; **gràčiškī** *prid.* koji se odnosi na Gračišće i Gračišćane

♦ *v.* grad[1]

-GRAD, **-GRADAN** kao drugi dio riječi označava ono što se odnosi na stupanj, »hodan«, »krećući (se)«, hodajući [*retrogradan*]

✧ *lat.* -gradus: -hodan, -stupanj; gradior: hodam, koračam; gradus: stupanj

gȑad *m meteor.*, *v.* tuča[1].

✧ *prasl.* *gradъ (*rus.* i *polj.* grad), *lit.* gruodas: smrznuta zemlja ← *ie.* *greH_3d- (*lat.* grando: grad)

grâd[1] *m* ⟨N *mn* gràdovi/-i *ekspr. jez. knjiž.*⟩ **1.** veliko naseljeno mjesto u kojem je većina stanovništva zaposlena u nepoljoprivrednim djelatnostima [*stanovnici ~a*; *veliki ~*; *mali ~*] **2.** srednjovjekovna utvrda koja je služila za stanovanje i obranu [*tvrdi ~*]; tvrđava, utvrđenje, zamak, burg, kaštel △ ***filmski*** ~ naselje organizirano za snimanje filmova; ~***-država*** *pov.* grad opasan zidinama sa samostalnom upravom; ***otvoreni*** ~ *vojn.* grad koji se u ratu ne brani; ***studentski*** ~ naselje za smještaj studenata; ***tvrdi*** ~, *v.* tvrđava // **gràdac** *m* ⟨G gràca, N *mn* gràci, G gȑādācā⟩ **1.** *arh.*, *v.* gradić **2.** *rib.* promatračnica na povišenom položaju za lov na tune (podnožje i sinica); **gràdīć** *m* ⟨G gradíća⟩ *dem.* od grad; mali grad; gradac; **gràdina** *ž* **1. a.** ostatak grada, zamka **b.** *arheol.* pretpovijesno utvrđenje smješteno na kakvoj važnoj obrambenoj točki **2.** *augm.* od grad **a.** srednjovjekovni kaštel ili njegove ruševine **b.** pravi grad, sa svim obilježjima, cvatući grad **3.** *rij.* vrt; **gràdinār** *m* ⟨G gradinára⟩ *rij. ekspr. jez. knjiž.* vrtlar; **gȑadīšte** *sr pov. arheol.* srednjovjekovno utvrđeno naselje, osobito u Slavena; **gràdsk|ī** *prid.* koji se odnosi na grad, koji pripada gradu [*~e zidine*] △ ***~i oci*** *arh.* gradski vijećnici; ***~o poglavarstvo*** **1.** uprava grada **2.** *meton.* zgrada u kojoj se nalazi gradonačelnik i njegovi uredi; **gràdski** *pril.* na način grada, kao u gradu

♦ *pr.* (etnici): **Gràčāk** (Sesvete), **Gračáković** (Novska), **Gràčan** (250, Slunj, Pokuplje), **Gračánac** (Bjelovar), **Gràčanin** (370, Ogulin, Lika), **Gràdac** (Ploče), **Gradáčević**, **Gradášćević**, **Gradèčāk** (390, Zagorje), **Gràdeček**, **Gradèčkī** (Vrbovec), **Gràdiček** (110, Zagorje, Prigorje), **Gràdina** (*I* Slavonija), **Gradínac**, **Gradínskī**, **Gradȉnšćāk** (120, Zagorje), **Gràdinjan** (120, Virovitica), **Gradínjanin**, **Gràdiščāj**, **Gràdišek**, **Gràdiškī** (150, Zagorje), **Gradištánac** (Đakovo), **Gràdskī** (160, Jastrebarsko)

◇ *top.* (naselja): **Pòdgrādina** (Metković, 382 stan.; Zadar, 618 stan.), **Pòdgrāđe** (Vinkovci, 546 stan.; Omiš, 332 stan.; Zlatar, 351 stan.), **Pòdgrāđe Pòdokićkō** (Grad Zagreb, 200 stan.), **Zàgrad** (Benkovac, 426 stan.), **Zàgradci** (Duga Resa, 385 stan.), **Zàgrađe** (Požega, 556 stan.)

✧ *prasl.* *gordъ: ograđeno mjesto, naselje (*rus.* górod, *polj.* gród), *lit.* gardas: vrt ← *ie.* *ghordho- (*skr.* grhas: kuća, *engl.* garden: vrt)

grâd[2] *m* ⟨G *mn* grádī/-ā⟩ **1.** naziv za stupanj raznih mjernih ljestvica **2.** *mat.* jedinica za mjerenje kutova (1g = 1/400 punog kuta) **3.** *kem.* jedinica za mjerenje jakosti alkohola; stupanj // **gradácija** *ž* **1.** niz uzastopnih koraka ili faza, odmjereni prijelaz od nižega k višemu; postupnost **2.** *jez. knjiž.* u književnosti i retorici, izbor i poredak riječi i misli od slabijeg prema snažnijem izrazu **3.** u fotografiji, raspon zacrnjenja i raspon svjetloće snimljenog objekta, koji se odražava manjim ili većim kontrastom [*mekana ~*; *tvrda ~*]; **gradijácija** *ž* podjela na stupnjeve; **gradírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* gradirati **2.** *ekon.* točna klasifikacija roba prema kvaliteti; **gradírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* gràdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)dijeliti ili organizirati po stupnjevima, tako da se dijeli na prepoznatljive razdjele ili klase po intenzitetu, visini, jačini, kvaliteti itd.; stupnjevati; **gȑaduālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na stupnjeve; postupan, postepen, stupnjevit; **gradualȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** osobina onoga što je gradualno; postupnost, postepenost, stupnjevitost **2. a.** politika ili vjerovanje u napredovanje prema cilju postupnim, često malim koracima **b.** *ekon.* primjena pojedinih ekonomskih i pravnih mjera koje slijede jedna drugu radi

postizanja željenog stanja s obzirom na inflaciju, oživljavanje proizvodnje i potrošnje, ob. u prijelazu iz državne i društvene na tržišnu privredu (za razliku od šok-terapije); **gradurati** *dv.* ⟨*prez.* gradùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** svrstati/svrstavati po stupnjevima, po ulaznom ili silaznom redu **2.** obilježiti/obilježavati stupnjeve
✧ *lat.* gradus

Gràdac *m* ⟨G Gràca⟩ **1.** naselje (u blizini Ploča), 1196 stan. **2.** naselje (u blizini Požege), 1042 stan. // **Gràčanin**[2] *m* (**Gràčānka** *ž*) ⟨N *mn* Gràčani⟩ stanovnik Graca; **gràdačkī** (**gràčkī**) *prid.* koji se odnosi na Gràdac i Gràčane

gradácija, *v.* grad[2]

Gradáščević, **Husein-kapetan** (1802–1833), vođa pobune bosanskih muslimanskih feudalaca protiv reformi središnjih osmanskih vlasti, zahtijevali veću autonomiju Bosne; istaknuo se kao mecena, omogućio otvaranje prve katoličke škole u BiH; poražen u bici kod Pala 1832, umro u zarobljeništvu

Gràdec *m* ⟨G -a⟩ *pov.* dio Zagreba // **gràdečkī** *prid.* koji se odnosi na Gradec
♦ *v.* grad[1]

gràdel|e *ž mn reg.* **1.** rešetka na kojoj se peku meso ili riba [*peći na ~ama*; *riba na ~e*] **2.** roštilj [*doći na ~e*]; gradikule // **gradèlāda** *ž lokal.* **1.** okupljanje kojem je povod jelo na gradele i priređivanje toga jela (ob. riba) **2.** *pren. podr.* ono što u uzorku, tlocrtu ili strukturi podsjeća uzdužnim rezovima, prugama i sl. na gradele (kao nepoželjno svojstvo)
✧ *mlet.* gradèla

gradevole (*izg.* gradèvole) *pril.* ⟨*indekl.*⟩ *glazb.* način izvođenja glazbenog djela; prijazno
✧ *tal.*

Grádić, **Stjepan** (*lat.* Gradius, *tal.* Gradi) (1613–1683), hrv. diplomat, učenjak i književnik, u službi Dubrovačke Republike i Vatikana, napisao poemu o dubrovačkom potresu 1667.

Gradíći *m mn* naselje (u blizini Velike Gorice), 1518 stan. // **Gradíćanin** *m* (**Gradíćānka** *ž*) ⟨N *mn* Gradíćani⟩ stanovnik Gradića; **gràdīćkī** *prid.* koji se odnosi na Gradiće i Gradićane

gradijácija, *v.* grad[2]

gradìjent *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *mat.* derivacija realne funkcije vektorskog argumenta, vektor čije komponente su parcijalne derivacije funkcije po pojedinim skalarnim komponentama **2.** *biol.* stupnjevite kvantitativne promjene nekog svojstva stanica, organa ili organizma, odnosno krivulja koja to grafički prikazuje **3.** razlika zračnog tlaka između dvije točke na istoj nadmorskoj visini [*barometarski ~*; *termički ~*] **4.** *fiz.* vektor koji ima smjer najbrže promjene skalarnog polja, a iznos mu je brzina te promjene [*~ skalarnog polja f (x, y, z)* vektorsko polje u svakoj točki (x, y, z)]
✧ *lat.* gradiens: koji korača

gràdina, *v.* grad[1]

Gràdina *ž* ⟨G Gràdinē⟩ naselje (u blizini Virovitice), 1058 stan. // **gràdīnskī** *prid.* koji se odnosi na Gradinu i Gradinjane; **Gradínjanin** *m* (**Gradínjānka** *ž*) ⟨N *mn* Gradínjani⟩ stanovnik Gradine

Grȁdīšće *sr* pokrajina u *I* Austriji (*njem.* Burgenland) 3699 km[2], 273.500 stan., od toga o. 35.000 Hrvata, glavni grad Eisenstadt (Željezno) // **Gradišćánac** *m* (**Gradìšćānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Gradišćánci⟩ stanovnik Gradišća; **gràdišćanskī** *prid.* koji se odnosi na Gradišće i Gradišćance △ ***Gradišćanski Hrvati*** *etn.* **1.** hrv. etnička skupina u Austriji, Mađarskoj i Slovačkoj **2.** *iron.* oni koji su robijali u kaznionici u Staroj Gradiški

Gràdiška *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* Nova Gradiška // **Gràdiščanin** *m* (**Gràdiščānka** *ž*) ⟨N *mn* Gràdiščani⟩ onaj koji je iz Gradiške; **gràdiškī** *prid.* koji se odnosi na Gradišku

Gràdīšte *sr* naselje (u blizini Županje), 3297 stan. // **Gràdištanin** *m* (**Gràdištānka** *ž*) ⟨N *mn* Gràdištani⟩ stanovnik Gradišta; **gràdištānskī** *prid.* koji se odnosi na Gradište i Gradištane

gráditi *nesvrš.* ⟨*prez.* grâdīm, *pril. sad.* -ēći, *prid. trp.* grâđen, *gl. im.* -đēnje⟩ **1.** (što) podizati, zidati [*~ kuće*; *~ ceste*; *~ mostove*] **2.** (što) izrađivati, praviti (o radnjama koje su nalik zidanju) [*~ kuću od kockica*] **3.** (se) *rij.* praviti se kao da se nešto ne zna, izigravati neupućenoga u činjenice [*~ se lud*; *~ se naivan*; *~ se nevješt*] // **gràdilīšte** *sr* **1.** zemljište predviđeno i odobreno za gradnju kakva građevinskog objekta **2.** parcela; **gràditelj** *m* **1. a.** *pov.* zanimanje onoga koji ima pravo izvođenja gradnje kuća i zgrada **b.** *term.* arhitekt **2.** onaj koji svojim radom i djelom pridonosi javnom dobru, onaj koji gradi društvo; pregalac, neimar, izgrađivač; **gràditeljev** *prid.* koji pripada graditelju; **graditèljica** *ž*, *v.* graditelj; **graditèljičin** *prid.* koji pripada

graditeljici; **gràditeljskī** *prid.* koji se odnosi na graditelje; **gràditeljski** *pril.* kao graditelj, na način graditelja; **gràditēljstvo** *sr* djelatnost graditelja (**1 b**); arhitektura; **grȁdīvn|ī** *prid.* koji gradi što; tvorevni [*~a imenica*]; **grȁdīvo** *sr* **1.** materijal od kojeg je nešto napravljeno ili može biti napravljeno, građevni materijal; građa **2.** propisani sadržaji (o školi, studiju) [*školsko ~*; *uzeti novo ~*]; **grádnja** *ž* ⟨G *mn* -ī/-ā⟩ **1.** građenje **2.** građevina koja nastaje, koja se podiže **3.** način kako se što gradi; sastav, materijal, način konstrukcije △ ***niska*** ~ građenje cesta, mostova i sl.; ***visoka*** ~ građenje zgrada; **grâđa** *ž* **1.** ono od čega se što gradi, od čega se diže građevina i drugo [*drvna ~*; *rezana ~*] **2.** dokumenti, podaci, rukopisi itd. koji služe za stvaranje pisanih djela [*povijesna ~*] **3.** ustrojstvo, konstrukcija, način gradnje [*~ tijela*; *~ atoma*]; **gràđār** *m* ⟨G građára⟩ **1.** onaj koji trguje građom **2.** *razg.* onaj koji obrađuje građu; tesar; **grâđen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je podignut, koji je napravljen, koji je stvoren [*nesolidno ~*; *lijepo je ~a*]; **građevína** *ž* **1.** *v.* građevinarstvo **2.** *razg.* fakultet građevinarstva; **gràđevina** *ž* ono što se gradi ili je sagrađeno i izdiže se iznad razine onoga na čemu počiva (kuća, most); **građevínac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G građèvīnācā⟩ *žarg.* **1.** građevinar **2.** student građevinarstva; **građevìnār** *m* ⟨G građevinára⟩ stručnjak za projektiranje, organiziranje i izvođenje građevina; **građevìnārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* građevinar; **građevinárev** (**građevinárov**) *prid.* koji pripada građevinaru; **građevìnārskī** *prid.* koji se odnosi na građevinare i građevinarstvo; **građevìnārski** *pril.* kao građevinar, na način građevinara; **građevinárstv|o** *sr* **1.** djelatnost projektiranja, organiziranja i izvođenja građevinskih radova visoke i niske gradnje (zgrada, mostova itd.) [*inženjer ~a*; *fakultet ~a*] **2.** *žarg.* studij građevinarstva, građevina; **gràđevīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na građenje, koji se bavi građenjem [*~a djelatnost*; *~a industrija*; *~i radnik*; *~i inženjer*; *~i strojevi*] △ ***~o pravo*** skup pravnih propisa kojima se uređuju radnje i postupci u vezi s građevinskim poslovima; **gràđēvn|ī** *prid.* koji se odnosi na gradnju, koji služi za gradnju [*~o drvo*; *~i strojevi*]

♦ **Gràdimīr** m. os. ime (narodno); *hip.*: **Gráde**, **Grȁdiša** ◇ *pr.*: **Grádić** (*I* Slavonija)
✧ *prasl.* *gorditi, *v.* grad[1]

grádl *m reg.* vrsta platna od lana, kudjelje ili pamuka, služi za izradu odjevnih predmeta ili posteljnog rublja
✧ *njem.* Gradel

gradográdnja *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ planiranje izgradnje novih gradova i njihovih širenja, urbanizam
✧ *v.* grad[1] + *v.* graditi

gradonáčelnīk *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ prvi čovjek gradske uprave // **gradonáčelnica** *ž*, *v.* gradonačelnik
✧ *v.* grad[1] + *v.* načelnik

gradònosan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji nosi grȁd, tuču; oblak iz kojega će udariti grȁd
✧ *v.* grȁd + *v.* nositi

gradùāl *m* ⟨G graduála⟩ *kat.* **1.** dio katoličke mise, pjeva se između *Poslanice* i *Evanđelja* **2.** priručnik misnih pjesama **3.** oblik pripjevnog psalma
✧ *srlat.* graduale: dio mise koju je pjevao zbor na stepenicama oltara ≃ gradualis: koji pripada stepenicama

graduírati, *v.* grad[2]

grȁdus *m*, *v.* gon

grâđa, *v.* graditi

grȁđan|in *m* ⟨N *mn* grȁđani⟩ **1.** državljanin neke države ili skupine država koji uživa liberalnodemokratske slobode i prava [*prava ~a*] **2.** stanovnik grada prema stanovniku sela **3.** *pov.* **a.** stanovnik grada čija su prava regulirana prema posjedničkom plemstvu **b.** pripadnik grada-države (polisa) u antičkoj Grčkoj; polites **c.** rimski građanin; civis **4.** osoba civilizirana ponašanja △ ***akademski ~in*** *pov.* student; ***počasni ~in*** naslov koji se uglednoj ili zaslužnoj osobi podjeljuje u ime jednoga grada ili zemlje // **grȁđānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* građanin; **grȁđansk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na građane **2.** koji je elegantan, profinjen, civiliziran (za razliku od primitivca) △ ***~a Hrvatska*** *pov.* civilna Hrvatska, *v.* civilni △; ***~a prava*** *pravn.* skup prava građana kojim se ozakonjuju osobne slobode u vlastitom životu (pravo kretanja, udruživanja itd.); ljudska prava; ***~i rat*** *pol. vojn.* ratno stanje unutar jedne države; međusobni rat građana iste države; ***~o odijelo*** odijelo prema običajima u svijetu, za razliku od nošnje; ***~o (imovinsko) pravo*** *pravn.* skup pravnih propisa kojima se uređuju imovinski odnosi građana; **grȁđanski** *pril.* kao građanin, na način građana [*~ odgojen*]; **grȁđānstvo** *sr*

1. ukupnost građana **2.** državljanstvo [*dobiti* ~] **3.** *pov.* društveni stalež koji se razlikuje od aristokracije; **građánština** *ž* ukupnost svojstava građana

♦ *pr.*: **Gràđanskī** (Vukovar)

✧ *prasl.* *gordjaninъ (*rus.* gorožánin), *v.* grad[1]

gràđevina, *v.* graditi

-GRAF, -GRAFIčKI, -GRAFIJA, -GRAFIKA, -GRAFIZAM kao drugi dio riječi znači pišem, pismeni; koji piše, -pisac [*poligraf*; *monografija*; *epigrafika*]

✧ *grč.* -graphos: koji piše; -graphia: pisanje; gráphein ⟨*prez.* gráphō⟩: pisati; graphikós: pismeni

gràf *m* ⟨N *mn* gràfovi⟩ **1.** *v.* grafikon **2.** *mat.* apstraktna kombinatorna struktura sastavljena od »vrhova« i »bridova« koji spajaju neke parove vrhova △ ~ ***funkcije*** *mat.* za funkciju *f* graf funkcije je skup svih uređenih parova (x, fx) kada x prolazi domenom; za funkcije s realnim x i $f(x)$ prikazuje se skupom točaka (npr. pravcem, krivuljom) u ravnini sa zadanim koordinatnim sustavom; ***teorija*** ~***ova*** *mat.* suvremena grana matematike važna u primjenama

✧ -GRAF

GRAF-, GRAFO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na pismo i pisanje [*grafiti*]

✧ *grč.* graphḗ: pismo; gráphein: pisati

grafáža *ž agr.* urezivanje izbojka pitome biljke u divljaku; cijepljenje, kalemljenje

✧ *fr.* greffage ≃ *grč.* grapheîon: pisaljka

gràfēm *m* ⟨G graféma⟩ *lingv.* najmanja razlikovna jedinica grafičkog sustava jednog jezika kojom se označuje fonem odnosno slijed fonema, pisano ostvarenje fonema; slovo

✧ *grč.* gráphēma: slovo

grafestézij|a *ž pat.* nesposobnost prepoznavanja oblikovanih taktilnih podražaja kod oštećenja tjemenog režnja mozga [*bolovati od* ~*e*]

✧ GRAF- + *grč.* aísthēsis: osjećaj

graffiato (*izg.* grafiâto) *m lik.* način ornamentiranja u keramičkoj tehnici

✧ *tal.*

graffito (*izg.* grafîto) *m arheol.* natpis, crtež urezan, ugreben ili izveden na kamenu, metalu, keramici, zidu

✧ *tal.* ≃ graffiare: grepsti, urezivati

gràfija *ž* **1.** *lingv.* **a.** pismo (izbor slova) nekoga jezika uređeno prema potrebama toga jezika [*latinička* ~; *ćirilička* ~] **b.** estetski aspekt pisanog prikazivanja elemenata jezika **2.** *umj.* sustav ili način crtanja i grafičkog ili likovnog prikazivanja // **gràfījskī** *prid.* koji se odnosi na grafiju [~ *sustav*]

✧ *grč.* graphía: pismo

gràfika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *tisk.* zbir tehnika i postupaka oko umnožavanja pisma i crtanih likovnih prikaza **2.** *umj.* crtež izrađen olovkom, dlijetom itd. **3.** *umj.* skupna oznaka za sve crtačke tehnike i radove nastale u toj tehnici (gravure, crteži itd.) // **gràfičār** *m* onaj koji se bavi grafikom **1.** umjetnik koji radi grafike **2.** tiskarski radnik; tipograf; **gràfičārev (gràfičārov)** *prid.* koji pripada grafičaru; **gràfičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* grafičar; **gràfičarskī** *prid.* koji se odnosi na grafičare; **gràfičarski** *pril.* kao grafičar, na način grafičara; **gràfičk|ī** *prid.* koji se odnosi na grafiku i grafičare [~*i radnik*; ~*i prikaz*] △ ~***a industrija*** djelatnost koja se bavi izradom tiskarskih proizvoda; ~***a kartica***, *v.* kartica (4); ~***i mod (vid)*** *inform.* način funkcioniranja osobnog kompjutera u kojem se objekti na ekranu iscrtavaju točku po točku; ~***i simbol*** *inform.* svaki vidljivi simbol; ~***i ubrzivač*** *inform.* tiskana pločica sa sklopovljem za ubrzavanje rada računalnog sustava pri obradi grafičkih podataka; grafički akcelerator; ~***i znak*** *inform.* podskup skupa grafičkih simbola, znak koji u kombinaciji s drugima stvara jednostavne grafičke oblike; ~***o predočavanje*** prikazivanje veličina i mjernih odnosa pomoću crta u ravnini ili modela u prostoru; ~***o računanje*** računanje u kojem se računske operacije zamjenjuju geometrijskim konstrukcijama; ~***o sučelje*** *inform.*, *v.* GUI; **gràfički** *pril.* crtežom, grafičkim putem [*prikazati* ~]; **grafìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** grafija (**1b**) **2.** način vođenja pera u pisanju, izlučena svojstva rukopisa **3.** način slikanja svojstven grafici, primjena grafike

✧ *grč.* graphikḗ: slikarstvo

gràfikon *m* grafički prikaz, dijagram koji pokazuje odnos jedne promjenjive veličine prema drugoj, te pruža informacije o određenoj pojavi (klimatskim uvjetima, promjeni cijena itd.) [*temperaturni* ~]; graf △ ~ ***raspršenja*** *term.* grafikon kod kojega se vrijednosti nizova podataka crtaju kao točke; točkasti grafikon // **gràfikonskī** *prid.* koji se odnosi na grafikon

✧ *grč.* graphikós: slikarski

gràfīt *m* ⟨G grafíta⟩ *min.* **1.** crnosiv mineral koji

se upotrebljava za srce olovke, elektrode, suha maziva itd. **2.** alotropska modifikacija ugljika // **gràfītn|ī** *prid.* koji je od grafita [*~a olovka*]

✧ *njem.* Graphit ≃ GRAF- + -IT

grafíti *m mn* ⟨N gràfīt⟩ **1.** crteži ili natpisi na zidu (zgrada, pothodnika i sl.) izvedeni kredom, ugljenom ili sprejem, tipični za subkulturu velikih gradova, često sadrže političke poruke, buntovan stav u odnosu na građanske norme; posjeduju vlastiti likovni izraz **2.** u 1980-im pravac u suvremenoj umjetnosti (grafitti-art), posebno u SAD-u

✧ *tal.* graffito

GRAFO-, *v.* GRAF-

grafològija *ž* **1.** vještina identificiranja osobe ili njena karaktera iz načina vođenja pera i rukom oblikovanih slova **2.** stručno identificiranje rukopisa u pravne, književnopovijesne i dr. svrhe // **grafòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak za grafologiju; **grafòloškī** *prid.* koji se odnosi na grafologiju i grafologe; **grafòloški** *pril.* kao grafolozi, na način grafologa

✧ GRAFO- + -LOGIJA

grafomànija *ž pejor.* bolest pisanja, neodoljiva potreba za stalnim pisanjem, proizvodnjom osrednjih ili loših tekstova; skribomanija, graforeja // **grafòmān** *m* ⟨G grafomána⟩ onaj koji pati od grafomanije; **grafòmānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* grafoman; **grafòmānskī** *prid.* koji se odnosi na grafomane; **grafòmānski** *pril.* kao grafoman, na način grafomana

✧ GRAFO- + -MANIJA

graforéja *ž*, *v.* grafomanija

grȁfoskop *m tehn.* optički aparat koji na platno projicira sliku s prozirne folije // **grȁfoskopskī** *prid.* koji se odnosi na grafoskop i na projekciju grafoskopa; **grȁfoskopski** *pril.* na način grafoskopa, pomoću grafoskopa

✧ GRAFO- + -SKOP

grafospàz|am *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *pat.* tonički grčevi mišića ruku i zglobova prstiju, započinju odmah na početku pisanja, ob. kao simptom profesionalne neuroze [*bolovati od ~ma*; *došlo je do ~ma*]

✧ GRAFO- + *grč.* spasmós: grč

grafotéka *ž* ⟨D L -éci⟩ zbirka grafika, crteža

✧ GRAFO- + -TEKA

grafoterapèut *m psih.* psihoterapeut koji koristi grafologiju radi otkrivanja i liječenja psihičkih smetnji

✧ GRAFO- + *v.* terapija, terapeut

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 811.163.42(038)

HRVATSKI enciklopedijski rječnik. -
Zagreb : EPH : Novi Liber, 2004- .

ISBN 953-6045-28-1 (Novi Liber)(cjelina)

<Sv.> 3: Doh-Gra. - 2004.

ISBN 953-6045-32-X

441109023